

પ્રવર્તક શ્રીકાન્તિવિજયજી-જૈનપેતિહાસિક ગ્રન્થમાલા પુણ્ય-૭ મું.

જૈન ઐતિહાસિક ગૂર્જર કાવ્ય-સંચય.

સંગ્રાહક અને સંપાદક,

શ્રીમાન્ જિનવિજયજી

(આચાર્ય ગૂજરાત પુરાતત્ત્વ મંદિર.)

પ્રકાશક—

શ્રીજૈન આત્માનંદ સભા, ભાવનગર.

વીરસંવત્ ૨૪૫૨	} મૂલ્ય રૂ. આ. ૨—૧૨	વિક્રમસંવત્ ૧૯૮૨
આત્મસંવત્ ૩૦		ઇસ્વી સન્ ૧૯૨૬

આ પુસ્તક મહિંદ્રાઈ મ. રુને વરોદરા આર્થ મુદારક
છાપખાનામાં છાપ્યું અને શ્રીજેન આત્માનંદ સ્ના,
ભાવનગર, એમણે પ્રિન્ટ્સ ઠેર્યું. ૮૮ ૧૦-૧૮-૨૬.

કિંચિત્ વર્ણન

શ્રીજૈનશાસનની ઉન્નતિ કરનારા ઓગ્રયોજી, સાધુઓ, સાધ્વીઓ અને ગૃહસ્થોનાં જીવનચરિત્ર-સૌરણને પ્રસરાવનાર, પ્રાચીન ગૂજરાતી ભાષામાં રચાયેલ, પ્રામાણિક ઐતિહાસિક પ્રબંધસંગ્રહ રૂપ આ ગ્રંથપુષ્પને, પ્રાચીન જૈન ઇતિહાસ પ્રકાશમાં મૂકાવવા પ્રયત્ન કરનાર પ્રવર્તકજી શ્રીકાન્તિવિજયજી મહારાજના પવિત્ર નામથી અંકિત થયેલી ગ્રંથમાલાના ૭ મા પુષ્પ તરીકે પ્રસિદ્ધ કરતાં અમ્હને અતિ આનંદ થાય છે.

અતિ આનંદ થવાનું અન્ય કારણ એ પણ કહી શકાય કે આ ગ્રંથપુષ્પ પણ અનેક ઐતિહાસિક પરાવર્તનોમાંથી પસાર થઈ અનેક અણધાર્યા સંયોગો, વિધ્નો અને અનેક વર્ષોની માંદા વસ્થામાંથી વિમુક્ત થઈ, કરમાતું ગયી જઈ સાહિત્યપ્રેમી પ્રવર્તકજી શ્રીકાન્તિવિજયજી મહારાજ તથા તેમના સુશિષ્યરત્ન વિદ્યાવિલાસી સાક્ષર શ્રીચતુરવિજયજી મહારાજની અવિરત પ્રેરણા-ઔપધિથી ચિરકાલે પણ ચિરંજીવ થઈ સર્જન સાક્ષરોની દષ્ટિસમક્ષ ઉપસ્થિત થઈ શક્યું છે.

આજથી આઠ વર્ષ ઉપર અમ્હે આ ગ્રંથના પ્રકાશનનો પ્રારંભ કરેલો, ત્યારે અમ્હને સ્વપ્ને પણ ખ્યાલ ન હતો કે—‘આ પ્રકાશનને લગભગ દસકો વોતાવવો પડશે અને તેના સંપાદનનું કાર્ય અમ્હારે અનેક સાક્ષરોના હાથમાં મૂકવું પડશે.’ પરંતુ કાલના ગર્ભમાં રહેલ ભાવિ કોણ જાણી શકે છે? આ ગ્રંથના મુખ્ય સંપાદક સાક્ષર શ્રીચુત જિનવિજયજી ગૂજરાત પુરાતત્ત્વ મંદિરમાં આચાર્ય તરીકે જોડાયા પછી આ ગ્રંથનું સંપાદનકાર્ય શિથિલ થયું. ત્યાર પછી અમ્હારે અન્ય સાક્ષરોનો આશ્રય શોધવો પડ્યો અને સફલાગ્ને આટલે લાંબે વખતે પણ આજે અમ્હે આ ગ્રંથ-પુષ્પ વાચકોના કરકમલમાં મૂકવા શક્તિમાન થઈ શક્યા છીએ.

આ રીતે જણાવવું અસુચિત લેખાગ્રે દે-આ 'દાવ્યસંચય' ના મૂલ દાવ્ય-સામ્રાજ્ય અગ્રોધન અને કેટલોક રાસ-સાર શ્રીમાન જિનવિજયજીએ કરેલ છે. કેટલોક રાસ-સાર વડીલ મોહનલાલ દલોચંદ દેશાઈ બી. એ. એલ એલ બી. એમણે તથા વડીલ દેશવલાલ ગ્રેમચંદ મોદી બી. એ. એલ એલ બી. એઓએ તથા ઉપોદ્યાત, પરિશિષ્ટો સાથે કેટલોક રાસ-સાર છોટાલાલ મગનલાલ શાહે અને અંતિમ ભાગ (પૃ. ૧૧૩ થી ૧૭૬) પંડિત લાલચંદ્ર લગવાનદાસ ગાંધીએ તૈયાર કર્યો છે. અત એવ તેમને મન્યવાદ ઘટે છે.

પોતાને અનેક દાવ્યવ્યવસાય અને ઉપાધિયો છતાં આ દાવ્ય પૂર્ણ કરવા તરફ લાગણીથી લક્ષ્ય રાખી, નિઃસ્વાર્થભાવે પોતાના અમૂલ્ય અમયનો ભોગ આપી આ ગ્રંથનો મહત્ત્વપૂર્ણ અવશિષ્ટ ભાગ તૈયાર કરવામાં અને અગ્રોધનાદિમાં સાહિત્યપ્રેમી પંડિત લાલચંદ્ર લગવાનદાસ ગાંધીએ જે સ્તુત્ય પરિશ્રમ કરી અમ્હને નિશ્ચિન્ત બનાવ્યા છે, તે બદલ ધુનઃ તેમનો અંતઃકરણથી આભાર માનવાની-કૃતજ્ઞતા પ્રદર્શિત કરવાની અમ્હારી ફરજ વિચારીએ છીએ.

ઇતિહાસરચ્ચિક સાહિત્યપ્રેમી સર્જનો આ ગ્રંથનું અવલોકન કરી અથકારોના, અગ્રોધકોના અને પ્રકાશકના પરિશ્રમને સદ્ભૂત કરે અને આવાં અન્ય કાર્યો પ્રકાશિત કરવામાં તેમને પ્રોત્સાહિત કરે એવી અભ્યર્થના કરી વિરમીએ છીએ.

વીરસં. ૨૪૫૨ }
અમયગુતીયા.

—પ્રકાશક

ઉપોદ્ધાત.

પ્રસ્તુત ઐતિહાસિક કાવ્યસંગ્રહમાં બિન્ન બિન્ન એકત્રીસ વ્યક્તિગત સંબંધી તેત્રીસ કાવ્યોનો સંગ્રહ સંપાદક મહાશયે કરેલો છે. આ કાવ્ય-સંગ્રહ ચૌપાઇ, ભાસ, રાસ, ફંગ, પ્રગંધ, સંગ્રામ, સ્તુતિ અને વિવાહલા આદિ બિન્ન બિન્ન પ્રકારમાં વહેંચાયેલો છે. કાવ્યોનો રચનાકાળ યાદમાં સૈકાથી પ્રારંભી વીમલા સંકાના પ્રથમ ચરણ સૂધી લંબાયેલ છે. આ ઉપરથી એમ કહી શકાય કે, આપણને આ સંગ્રહથી ચૌદમા સૈકાથી જોગણી-સમા સંકાના અંતર્ગત સંગ્રહોનું ભાષાવૃદ્ધિ, ધાર્મિક, સમાજ અને રાજકીય વ્યવસ્થા, રીતરિવાજો, આચાર, વિચાર અને તે સમયના લોકોની ગતિનું લક્ષ્યપિંદુ જો દેખેને લગતી સામાન્ય માહિતી પ્રાપ્ત થઈ શકે છે. કાવ્યો વ્યક્તિના વૃત્તાંતથી રચાયેલ હોવાથી, તેમાંથી ‘અહલુત કલ્પના, ચમત્કાંતિક બનાવો કે વિવિધ રમોના આગ્રવાદની આશા રાખતી અનાવશ્યક ગણી શકાય પરંતુ વિશેષ કરીને સાધુજોના ચિન્તે હોવાથી વૈરાગ્ય, શાંત રસમિશ્રિત વિવિધ નીતિ વિષયક કાવ્યના અંશે હરતગત થઈ શકે ખરા.

જૈનસમાજ વ્યાપારપ્રધાન હોઇ, સાહિત્ય પ્રતિ તેની સ્વાભાવિક અભિરુચિની ઉણપ હોય છે, તેથી તે (જૈનસમાજ) સાહિત્યનો યથોચિત સત્કાર કરી શકતો નથી. ધનપ્રાપ્તિના વ્યવભાગમાં સમાજના આવશ્યક અંગોની ઉપેક્ષા કરવાથી કેવા કંદે દુજો ભોગવ્યાં છે, ભોગવે છે અને ભાવિમા ક્રેવાં ભોગવશે તે પ્રાક્તજનથી અજ્ઞાન થઈ નથી. આમ અનાદર રાખવાથી કેટલુંય સાહિત્ય વિકાસ કાળના ગર્ભમાં અતર્ધાન થયેલું જાણી શકાય છે. પરંતુ હમણા હમણાં કેટલીક પુસ્તકપ્રકાશક સંસ્થાઓનું લક્ષ્ય પ્રાચીન ગૂજરાતી સાહિત્ય પ્રકાશન કરવા તરફ દોરાયું છે અને કેટલાક અથો પ્રકાશન પણ થયા છે

ગૂજરાતી જૈન સાહિત્યનું પ્રથમ દર્શન જૂની વાંચનમાળામાં વીરવિજય

કૃત હિતશિક્ષાની ગરબીનું થયું. ત્યાર પછી બૃહત કાવ્ય-દોહનમાં કેટલાંક ગતવનો, સંગ્રામો, સ્તુતિઓ, પદો વિગેરે કેટલીક ભૂલોથી મિશ્રિત થયેલ વાંચવામાં આવ્યાં. તે પછી પ્રાચીન કાવ્યમાળામાં વૃદ્ધ સાક્ષરવર્ગ હર-

જૈન પ્રાચીન ગૂજરાતી સાહિત્યના પ્રકાશનની શરૂઆત.

ગોવિંદદાસ કાંટાવાળાના આગ્રહથી શીલવતીનો રાસ પ્રસિદ્ધિ પામ્યો. આ રાસની પ્રસિદ્ધિ પછી જૈનેતર વિદ્વાનોનું કંઈક લક્ષ્ય જૈન ગૂજરાતી સાહિત્ય પ્રતિ આકર્ષાયું. તે પછી મુંબાઈમાં ભરાયેલ ગૂજરાતી સાહિત્ય પરિષદમાં રા. મનસુખ કિરત્યદ મહેતાનો “ગૂજરાતી ભાષામાં જૈન સાહિત્યનો ફાળો” એ નિબંધ વચાયાથી ગૂજરાતી સાહિત્યમાં જૈનોનો આટલો મોટો અદ્વિતીય ફાળો અસ્તિત્વ ધરાવે છે, તે સાબળી આશ્ચર્ય પામ્યા. પ્રાચીન ગૂજરાતી સાહિત્ય વિષે આટલો પ્રકાશ પડ્યા છતાં પણ જૈનેતરોની માફક જૈનોને કોઈ રાજ્ય કે કોઈ મંસ્થા તરફથી મદદની અર્ચભવતાથી સાહિત્ય કંઈ પ્રકાશમાં આવી શક્યું નહીં પહેલાં એ તો લખાઈ ચૂક્યું છે કે જૈનસમાજ વ્યાપારપ્રધાન હોઈ તેઓનું તે પ્રતિ દુર્લભ્ય તો હતું જ. તેમ સાધુઓને પણ સંસ્કૃત કે પ્રાકૃત સાહિત્ય જેટલું ગૂજરાતી સાહિત્ય વિષે અભિમાન નહોતું તેથી જૈનસમાજ ગૂજરાતી સાહિત્યના મોટા ખજાનાની માલેકી ધરાવવા છતાં પણ ભાષા કે ઇતિહાસ તરફના સંશોધકોની આશાઓ તૃપ્ત કરી શક્યો નહીં. દિવસે દિવસે માસિકેમા, વર્તમાનપત્રોમાં અને સાહિત્ય પરિષદમાં જૈનેતરો દ્વારા પોતાના ગૂજરાતી સાહિત્ય વિષે થતા પ્રયત્નોથી કેટલાક જૈન વિદ્વાનોના હૃદયમાં પોતાનું પ્રાચીન ગૂજરાતી સાહિત્ય પ્રકાશિત કરવા ઉત્કટ ઇચ્છા ઉત્પન્ન થઈ. દરમ્યાન રા. રા. મનસુખલાલ રવજીભાઈ દ્વારા રાયચદ્ર જૈન કાવ્યમાળાના બે ગુચ્છકો પ્રકાશિત થયા. તે પછી વિદ્વાન ભગુભાઈ કારભારીના પ્રયત્નથી શ્રીમાન શેઠ કેવચંદ લાલભાઈના પુસ્તકોદ્ધારના ફંડના કાર્યવાહકોનું ધ્યાન એ ચાલુ તે પુસ્તકોદ્ધાર ફંડ દ્વારા અત્યાર સુધીમાં છ ભાગો બહાર પડી ચૂક્યા છે, તે પછી તે પણ કંઈ શ્રમિત થઈ આરામ લેતું હોય તેમ જણાય છે.

ઉકેલ રેખા દર્શનાનુસાર સાહિત્ય જેમ જેમ પ્રકાશમાં આવતું ગયું. તેમ તેમ વિદ્વાનોના ભાષાસ્વરૂપાદિ સબધી અનેક શકિત પ્રશ્નોનો ઉકેલ આવતો ગયો અને અગાઉ હૃદ કરી રાખેલ મતબ્બોને ફેરવવા પડ્યા. પહેલાં કેટલાક વિદ્વાનો સાહિત્યમાં ‘જૈન સાહિત્ય’ એવું ભિન્ન નામ આપતા (ટુંક દ્રષ્ટિમાં), તેમનું ભાષાસ્વરૂપ પણ ભિન્ન ગણતા પરંતુ જેમ જેમ પ્રકાશિત સાહિત્યનું અધ્યયન-અવલોકન વૃદ્ધિગત થતું ગયું તેમ તેમ તે વિચારો ફેરવાતા ગયા. આ વિષે રા. રા. મંજુલાલ જમનારામ દવે એમ એ. ગૂજરાતી પાંચમી સાહિત્ય પરિષદમાં “ પ્રાચીન અને અર્વાચીન કાવ્યો ” એ નિબંધમાં જણાવે છે કે “ જૈન સાધુઓ પોતાના ગચ્છથી સંરક્ષિત

હોવાને લીધે શાન્તિથી માહિત્યોપાસના કરી શકતા અને તે કાળની લોકવાણીમાં પોતાના 'વસ્તુછંદ' અને 'ભાષા છંદ' ના મધુર રાગો રપતા આ સાહિત્યને કેટલાક 'જૈન સાહિત્ય' એવું નોખું નામ આપે છે, પરંતુ વસ્તુતે જ પ્રાચીન ગૂર્જર સાહિત્ય છે. એમાં હવે કોઈ પણ જાતનો સંક્રમણ રાખવા જેવો નથી અલગત તે કાળની જૈન અને બ્રાહ્મણ શૈલીમાં ફેર છે અને તેનું કારણ નથી તેમ નથી. તે કાળની બ્રાહ્મણ શૈલી સંસ્કૃતને વધારે અવલંબતી ત્યારે જૈન શૈલી પ્રાકૃતાદિમાંથી શબ્દભંડોળ ભરતી. પરંતુ ઉભયનો આશય તો એકજ હતો. અને તે ધર્મ નામમાં જ સમાપ્ત થતો. ” (જુઓ પાંચમી ગૂર્જરાતી સાહિત્ય પરિષદનો અહેવાલ). આ પ્રમાણે વિદ્વાનોનાં હૃદય વિશાળ બની જૈન કાવ્યોત્તે આગ્રવાદ કરવા લાગ્યાં. હજુ પણ કેટલાક વિદ્વાનોના હૃદયમાં જૈન ભાષાવ્યવસ્થા ભિન્ન હોવાનો વિચાર દઢ મૂળ કરી રહેલ છે, પરંતુ આશા રાખી શકાય છે કે જ્યારે જૈન, જૈનેતર સાહિત્ય વિશ્વસનીય શાસ્ત્રીય અન્વેષણ પદ્ધતિથી પ્રસિદ્ધિ પામશે અને કોઈ નિષ્પક્ષપાત વિદ્વાનના હાથે ભાષાનો ઇતિહાસ સિલસિલેવાર લખાશે ત્યારે જ તે વિચાર કંઈક અસ્થિર થશે. અસ્તુ.

આ કાવ્યસંગ્રહ એક ઐતિહાસિક સામગ્રીના સાધનરૂપે પ્રકાશ પામે છે. ગ્રંથલે આવાં સાધનો પણ ઇતિહાસમાં કેટલાં મહત્વપૂર્ણ છે, તે પુરાતત્ત્વના શોધકો સારી રીતે સમજી શકે છે ગૂર્જરાતના ઇતિહાસનાં સાધનો જેટલા જૈન સાહિત્યમાંથી હસ્તગત થશે તેટલાં અન્ય સાહિત્યમાંથી ભાગ્યેજ મળી શકશે. જૈનેતરોમાં ગૂર્જરાતના ઐતિહાસિક સાહિત્યનો ફાળો આપી શકે તેવા કક્ત દીર્ઘિકાસુદી, કાન્હડેપ્રબંધ, અને અન્ય એક બે એ સિવાય ભાગ્યેજ વિશેષ મળી આવશે. ત્યારે જૈનોમાં પ્રભાવક ચરિત્ર, પ્રબંધ ચિંતામણિ, અતુર્વિશતિ પ્રબંધ, કૃમારપાળ સંબંધી ત્રણ મોટા ગ્રંથો. દ્વાયાત્રય, હીરસાભાગ્ય, સોમસૌભાગ્ય આદિ અનેક મંસ્કૃત, પ્રાકૃત ગ્રંથો તે સિવાય ગૂર્જરાતી ભાષામાં “જૈન ગૂર્જરાતી ઐતિહાસિક રાસ સંગ્રહ, યશોવિજય ગ્રંથમાળા દ્વારા પ્રકાશિત ઐતિહાસિક રાસ સંગ્રહો ૮ ભાગો, અને ગૂર્જરાતી ગદ્યમાં કેટલાક છુટા છવાયા પ્રકાશિત થયેલ ઐતિહાસિક પત્રો આ વિસ્તીર્ણ સાહિત્યનું સૂક્ષ્મતાથી અવલોકન કરવામાં આવે તો જૈનોનું જ નહીં પણ ગૂર્જરાતની સામાજિક, રાષ્ટ્રીય, ધાર્મિક સ્થિતિ, લોકોના આચાર-વિચાર, જાતિઓની વ્યવસ્થા આદિ અનેક બાબતોનું કેટલુંક વર્ણન મળી આવે છે. જ્યાં સૂધી જૈન સાહિત્યનું સાંગોપાંગ બારીકા-

ઇથી અધ્યયન નહીં કરવામાં આવે ત્યા સૂધી ગૂજરાતનો પ્રામાણિક ઇતિહાસ
 લખી શકવાની આશા રાખવી તે વૃથા છે. જૈન સાધુઓએ પંદરમા સૈકા
 પહેલાં ઐતિહાસિક આદિ સાહિત્ય જેમ સંસ્કૃત ભાષામાં રચી સમાજને
 ઉપદ્રુત કરેલ છે, તેવીજ રીતે પંદરમા સૈકા પછીના ગૂજરાતી સાહિત્યના
 મોટા ફાળાથી સમાજ તેમનો ઝાણી છે. પંદરમા સૈકા પછીનું ધણું સાહિ-
 ત્ય (પ્રાચીન) ગૂજરાતી ભાષામાં મળી આવે છે. તેથી તે સૈકા પછીનો
 સાહિત્ય, સમાજ કે રાજ્ય સંબંધીનો ઇતિહાસ રચનામાં રસો, સંઝો,
 સ્તુતિઓ, પ્રબંધો કે વિવાદલાઓ વિગેરે સાધનો ધણોજ અગ્ર-પનો
 ભાગ અર્પણ કરી શકે છે. એટલે પહેલાના ઇતિહાસ માટે જેમ
 સંસ્કૃત સાહિત્ય અપેક્ષણીય છે, તેવી જ રીતે પંદરમા સૈકા પછીનું
 ગૂજરાતી સાહિત્ય તેટલું જ આદરણીય છે. આ સમયના પંદરમા સૈકાથી
 સતરમા સૈકા સુધીના ઇતિહાસ માટે આ સાધનો: સિવાય મુસલ્મિન
 લેખકોના અહેવાલો ઉપર આધાર રાખવો પડે છે. પરંતુ આપણી
 અને તેમની સંસ્કૃતિ વચ્ચે અનેક ભેદો હોવાને લીધે તેમના ઘણા અહેવાલો
 ભ્રમભૂલક મળી આવે છે. તેમ આપણા ગૂજરાતી સાહિત્યમાં રાજકીય
 બાબતો સિવાય અન્ય અનેક હકીકતો સંબંધી પ્રબંધો મળી આવે છે,
 જેનો મુસલમાની સાહિત્યમાં અભાવ હોય છે એટલે તે ત્રણ-સાડાત્રણ
 સૈકાના ઇતિહાસ માટે ગૂજરાતમાં આ રાસાનું સાધન એક ઉપયોગી અગ
 લેખી શકાય. આવાં સાધનોની કેટલી જરૂર છે, તેમ તેનું મૂલ્ય કેવું આક્રી
 શકાય તે વિષે છટ્ટી ગુજરાતી સાહિત્ય પંચિકના ઇતિહાસ વિભાગના પ્રમુખ
 શ્રીમાન પ્રો. બુલવંતરાય કે દામોદર પોતાના ભાષણમાં જણાવે છે કે “
 મતલબ કે ઉદ્ડું, બગાલી, ગૂજરાતી આદિ વર્તમાન અને કારસી, અર્ધમા-
 ગંધી, અપભ્રંશ, સંસ્કૃત આદિ જુની ભાષાઓનું એ સૈકાઓનું-ચોક્કસ
 એ સૈકાઓનું ગણી શકાય એવું સર્વ સાહિત્ય, જે જે મળી આવે, તે તે સંગ્રા-
 થીને પ્રગટ કરવું, એ એ સમયના ઇતિહાસનું જ એક અતિ મોટું કાર્ય
 છે. સાહિત્યની કે બીજી કોઈ દૃષ્ટિએ એ કૃતિઓ ગમે તેટલી ઉતરતી જણાય
 તથાપિ એ સમયની સંસ્કૃતિનો ઇતિહાસ ઘટાવવાને માટે એ જ સર્વોત્તમ
 સાધન છે” આ ઉપરથી સમજી શકાશે કે આપણને એ સમયનો સાચો
 ઇતિહાસ ઘડવા માટે રાસાઓ, ભજનો, લેકીનો, ગરબાઓ, રાઓના
 ગસાઓ, દુહા, સોરઠા, લોકવર્તાઓ વિગેરે જે જે સાહિત્ય ઉપલબ્ધ થાય,
 તે તે સર્વે આવશ્યક અંગ પૂર્ણ કરી શકે તેમ છે. સાહિત્યદૃષ્ટિ કરતા

ઐતિહાસિક દષ્ટિ અને ભાષાદષ્ટિ ધ્યાનમાં રાખીને જ આ રામાઓને પ્રકાશમાં લાવવા પ્રયત્ન થયો છે, એ ખાસ ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ.

કાવ્યોને ભાષાસ્વરૂપની દષ્ટિએ અવલોકતા સમયપાત્ર સાથે ભાષામાં કેવું પરિવર્તન થવા પામ્યું છે, મૂળ સંસ્કૃત શબ્દો કેવું સ્વરૂપ ધારણ કરતા ગયા અને કયા સ્વરૂપમાં રૂઢ થયા એ જ લક્ષ્યમાં રાખવું ઘટે. ઝોટલે કાવ્યની પ્રીક્ષા ભાષાની દષ્ટિએ અને સાહિત્યની દષ્ટિએ કરવી ઘટે. કારણ કે ભાષાસ્વરૂપ દરેક જમાનાવાર કવિઓમાં એકધારે ઝોટલે તમના સમયમાં જે પ્રમાણે પ્રયોગો વપરાતા હોય તે પ્રમાણે તેઓ પ્રયોગ વાપરી શકે છે. પરંતુ કાવ્યના ગુણો વિકસાવવામાં કવિની પ્રતિભા ઉપર આધાર રહે છે. કાવ્યની ઉત્તમતા કે અનુત્તમતા યા ગુણ-દોષો કવિની પ્રતિભાને અવલંબીને રહ્યા હોય છે. તે માટે કાવ્યોની સમાલોચના કરતાં કાવ્યની ઉત્તમતા કે અનુત્તમતા ભાષાસ્વરૂપનું પૃથક્કરણ કરતા મિશ્રિત ન થઈ શકે. તે ધ્યાનમાં રહેવું જોઈએ. અત્યેવ કેટલીક વખત આપણે પંદરમા સૈકાનું પ્રતિભાશાલી કાવ્ય નિહાળી સતતમાં સૈકાનું નિઃસ કાવ્ય અવલોકી ભાષાસ્વરૂપનો વિચાર કરતા ઉતાવળથી એવો મત બાંધી લઈએ છીએ કે આ ભાષા, આ પ્રયોગો યા સ્વરૂપનાં તે અત્યંત સમાજનાં જ લિંગ છે પરંતુ વસ્તુતઃ એમ નથી હોતું તેમાં કવિની શાસ્ત્રચર્યા યા રોલી જ આપણને બ્રાંતિમાં નાખે છે. જૈનાના કાવ્યોનું અવલોકન કરતા એ ખાસ ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે જેમ જૈનોના આદિમ આચાર્યોએ પ્રાચીનકાળના સાહિત્યમાં તત્સમયની ભાષાને જ પ્રાધાન્ય આપ્યું હતું, ઝોટલે પોતાનું સાહિત્ય તે સમયની પ્રાકૃતભાષામાં ગુંથ્યું હતું. તે જ પ્રમાણે અર્વાચીન (પંદરમા સૈકા પછીના) આચાર્યોએ ગૂજરાતી ભાષાના સાહિત્યમાં પોતાના સમયની, પોતે વિહરતા હોય તે પ્રાંતની આમ્ય ભાષાને જ પ્રાધાન્ય આપેલું છે. કોઈ કોઈ એમ પણ માને છે કે જૈનેતરોના કાવ્યોમાં સંસ્કૃત ભાષાના શબ્દો યથેષ્ટ વપરાયા છે, તેમ જૈનોના કાવ્યોમાં પ્રાકૃત. પરંતુ જૈનોનાં કાવ્યો બારીકાથી નિહાળવામાં આવે તો જરૂર ખાતરી થશે કે તેમના કાવ્યોમાં દેખાતા પ્રાકૃત શબ્દો યા સ્વરૂપનાં શુદ્ધ પ્રાકૃત નથી હોતા, પરંતુ તેમના સમયમાં જે સ્વરૂપમાં રૂઢ થયેલ તે જ સ્વરૂપમાં તેમના કાવ્યોમાં સ્થાન પામેલ છે. એનું સખળ કારણ અન્ય એ પણ છે કે કેટલાક સંસ્કૃત, પ્રાકૃત ભાષામાં પ્રતિભાશાલી અંથપ્રણેતા જૈન કવિઓએ ગૂજરાતી ભાષામાં જે અંથો રચ્યા છે. તેને ધ્યાનપૂર્વક નિહાળતાં તેમાં વપરાયેલ શબ્દો અને કેટલાકે સ્વરૂપનાં શુદ્ધ

સંસ્કૃત કે શુદ્ધ પ્રાકૃત નથી હોતાં. તો કહો કે શું તેવા પ્રતિભાશાળી ગ્રંથ-કારને ગૂઝરાતી ભાષામાં તેવા શબ્દોના પ્રયોગો વાખર્નાં તેનું વિકૃત સ્વરૂપ ધ્યાનમાં નહીં હોય ? પરંતુ તેનું ખરું કારણ એ જ છે કે તેમના મનમાં ગૂઝરાતી ભાષામાં જે શબ્દો યા રૂપાખ્યાનો રૂઢ થયેલા તે જ સ્વરૂપમાં તેમણે પોતાનાં કાવ્યો રચ્યા છે. વળી પ્રાચીન સમયમાં વિદારના યથેષ્ટ સાધનના અભાવે તેઓ હાંજા સમય સુધી જે વિભાગમાં વિહરતા તે પ્રાતની ભાષાનો પટ તેમનાં કાવ્યોમાં જણાઈ આવશે. યા તે સાધુઓનું જીવન વિશેષ ભાગે મુસાફરીમાં જ ચીતીન થાય છે અને તેમાં પણ શહેરો કરતાં ગામડાઓનું સેવન વિશેષ હોય છે એટલે પરિશ્રમભર્યા પ્રદેશોની ભાષાનો પટ તેમના કાવ્યોને લાગેલો હોય ને સ્વાભાવિક છે. વળી ગ્રામ્યજનોને પ્રતિબોધવા માટે જે કાવ્યો યા રાસાઓ કે કંઈ પણ રચના કરવી પડે તે તેમની ભાષાના સ્વરૂપ પ્રમાણે જા ગ્રામ્ય પ્રયોગોમાં રચના કરવી પડે એ તો સમજી શકાય તેમ છે જ. હાલ પણ એ અનુભવાય છે કે ઐર્ષ શિષ્ટ લેખક ગામડામાં જઈ કંઈપણ ઉપદેશાત્મક મહત્ત્વપૂર્ણ ભાષણ પોતાની ભાષામાં આપ્યો તો તે ગ્રામ્યજનો ભરાબર નહીં સમજી શકે, તેથી ઉલટું જેને ગામડાનો સંસર્ગ વધારે હશે અને તે ગ્રામ્ય ભાષામાં કંઈ ઉપદેશ આપ્યો તો તેની અસર તેમના ઉપર આબાદ થશે. નહતુસાર જૈન સાધુઓનું વિદારસ્થળ ગામડા અને ગ્રામ્યજનોને પ્રતિબોધવા એટલે તેમનાં કાવ્યો વિશેષ કરી ગ્રામ્ય ભાષાથી જ ભરેલા હોય છે. અહુના પણ વિચારાય તો જણાશે કે ગૂઝરાતના જે જે લેખિક વિભાગો અગતિત્વ ધરાવે છે.—જેમકે મુંગલ, વાગર, વર્દાઆર, પાટ-ણગડો, હિમર્ણ, ઠંઠકોઈ, આરત, કાનમ, મુરતલસ્થો વિગેરે અનેક વિભાગોની ભાષાના સ્વરૂપમાં, ત્યાંની ગૌણીમાં, હચ્ચારમાં અનેક પ્રકારની ભિન્નતા જણાશે. જ્યાં કોઈ વિભાગમાં એક શબ્દ વ્યવહારમાં સારી રીતે પ્રચલિત હોય તે જ શબ્દ અન્ય વિભાગમાં નિષ્ક્રિય ગણાયો. આનાં અનેક ઉદા-હરણો પણ છે. તે આખાથી વાચક અર્ધાંશ થઈ જાય તેમ સંદેહ રહે છે. જૈન કવિઓ પોતાના કાવ્યના અંતે રચનાસ્થળ જણાવે છે. તો તે કાવ્યોને અવલોકી ને જણાવેલા વિભાગોની ભાષાનું હાલ પણ અધ્યયન કરી, તે કાવ્યોને નિહાલે તો પણ અનેક પ્રયોગો હજી પણ એવા ને એવા સ્વરૂપમાં કાયમ દેખાશે. અને તેથી આપણને જે જૈન પ્રયોગોની શ્રદ્ધા છે તે ઘૂંથઈ શકે ખરી. તો એટલું હમ્યમા રાખવું ઘટે કે કાવ્યાવલોકન-સમયે જે જે પ્રયોગો યા શબ્દો આપણે ન સમજી શકીએ યા તે પ્રયોગોનું

સ્વરૂપ પ્રથમ જ વાર આપણને દેખાય તેથી એમ મત ન બાંધી લેવો. ઘટે કે આ રૂપાખ્યાનો, આ શબ્દો તો જૈનભાષામાં જ વપરાયેલા છે. પરંતુ તેવા પ્રયોગો યા શબ્દોનું વિકૃત રૂપ અઘાપિ કોઇ સ્થળે ગામડાઓની ભાષાઓમાં અસ્તિત્વ ધરાવે છે કે નહીં તેમ નિહાળવું જોઇએ. જૈન કાવ્યોમાં કેટલાક એવા પણ શબ્દો મળી આવે છે કે સંસ્કૃત-શબ્દોનું પરિવર્તન તેમનામાં જણાઇ આવે છે. તેવા પરિવર્તનવાળા શબ્દો જૈનેતર કાવ્યોમાં નહીં મળે, પરંતુ હિંદના અન્ય ભાગોમાં તેવા જ પરિવર્તનવાળા તે શબ્દો મળી આવે છે. તેનું કારણ સાધુઓને એક પ્રાંતમાંથી બીજા પ્રાંતમાં વારંવાર કરતી પડતી મુસાફરી પર આધાર રાખે છે. અંતે એમ જણાવવું જોઇએ કે જૈન કાવ્યોના અવલોકન પ્રસંગે હાલની ગ્રામ્યભાષાનું સ્વરૂપ ખાસ ધ્યાનમાં રાખવું જોઇએ. તેમાં પણ અમદાવાદ જિલ્લાના ગામડાઓની ભાષા તથા વૃદ્ધિઆર, સ્યુંવાળ, પાટણવાડા આદિ ગ્રામ્ય જનોએ લાખા સમયથી પાડી રાખેલા ગૂજરાતના વિભાગોની ભાષાના સ્વરૂપનું અધ્યયન કરી રાખવું જોઇએ. આથી હું એમ કહેવા નથી માગતો કે તેમનામાં પ્રાકૃત શબ્દો નથી. પરંતુ જે શબ્દોનો પ્રયોગ વ્યવહારમાં થઇ શકતા તે જ શબ્દો તેમનામાં વપરાતા. વળી ધર્મ-શાસ્ત્રના પારિભાષિક શબ્દો પ્રાકૃત હોવાયા તે શબ્દો નહીં જોયેલા જોવામાં આવે તેથી પણ કંઈક ભાષા જૂદી જણાય.

આ ઐતિહાસિક કાવ્ય સંન્યયમાં કેટલાંક કાવ્યો સાહિત્યની દૃષ્ટિએ પણ ઉત્તમ છે અને તે વાચવાથી કવિની પ્રતિભા તેમાં સ્પષ્ટ તરી આવે છે, આ સંન્યયમાં વિ. સં. ૧૪૯૯ ની સાલમાં રચેલ 'દેવરત્નસરિ કાગ' છે. તેમાં દેવરત્નના સંન્યસ્ત પછી કવિએ તેમના બ્રહ્મચર્યની દૃઢતા માટે આલંકારિક વર્ણન ઉત્તમ રીતે કરેલ છે — રતિ પોતાના પ્રિય વલ્લભ પ્રતિ કહે છે કે મહીતલમાં એક દેવરત્ન જ તમારી આજ્ઞાને માન આપતો નથી. તે ઠીક ન કહેવાય માટે તેના માન-ખડન માટે કાંઈ ઉપાય અજમાવવો જોઇએ. આ સાંભળી કામદેવ કોઠે ભરાઈ પોતાના મિત્ર વસંતને આમંત્રી સાધુને જિતવા માટે પ્રયાણ કરે છે. ત્યાં કવિએ વસંતનું વર્ણન કરતાં કથ્યું છે કે :—

(કાગ)

ફલભરિ સહકાર લહકઈ, ટહકઈ કોઈના વૃંદ;

પારધિ પાડલ મહિમબા, ગહિગહિઆ મુચકુંદ.-

ચદન નારગ કદલી અ લવણીઅ કરઈ આનંદઃ
 રમતી બંમઈ બહુ ભગિઈ, રંગિઈ મધુકર વૃંદ.
 વનિ ગનિ ગાયન ગાયન, વાયઈ મલય-સમીર;
 હસિમસિ નાયન રમણીઅ, રમણીય નય નવ ચીર.
 કિંશુક વંપક કોશલિ, કલિઅ તરંગ માન;
 મયણ મહીપતિ ગાનન ગાનઈ રસ રંગાર.

(રાસ)

રનિપતિ અબલા-મલ સાગીસડ, રીસઈ ગાલકે વીર રે;
 મિત્ર વસન પ્રમુખ નિજ પરિવરિ, પરિવરિઈ ગતિ ધીર રે.
 આરિહિ મુનિવર પાસઈ તેજગિ, જગ તવ હડિ ઉવસનપ રે;
 સીયલ કવચ નસુ દેખી અનિયલ, ધણુ-ણુઆ ગમ-આપ રે.

આ પછી આગળના વર્ણનમાં મદનની દાર અને યનિના વિજયનું વર્ણન મુંદર રીતે આગેખાયેલું છે. પંદરગા સુનાં કાવ્યોને, તેમાં વધાયેલ રૂપાખ્યાનોના સ્વરૂપને હલ વળના અરૂપ પરિવર્તન કંવામાં આવે તો તે કાવ્યની હતમતા હુત ધ્યાનમાં આવી શકે. આ પ્રમાણે કાવ્યોનું પૃથક્ પૃથક્ અટીચ્છલ કાવ્ય જઈએ તો પ્રવનવનનું પરિમાણ વિસ્તૃત રૂપે જાય અને વાચકના ધર્મનો અંત ખસી જાય જોડે વિવેચન નહીં કરતાં એક આશ્ચર્ય કરી તને. ઉલ્લેખ કરી વિભીષ, જૈનધર્મમાં ક્રીઓનું સ્થાન પૃથક્ નોટલું જ નવ્ય માનવામાં આવ્યું છે, તેમ મુંદરોની માફક ક્રીઓ ખસી યાસ પ્રકરણ કરી શકે છે તદ્વનુસાર અનેક મહિલાઓ સન્યાસ અંગીકાર કરી અપર કલ્યાણ નધી ગયેલ છે. જૈનધર્મમાં ક્રીઓને આટલું અનંત્ય દોષા છતાં ખસી કોઈ અ' વિદુષી, કવચિત્રી કે પ્રતિભાશાળી હિપ્ત જઈ હોય કે સેવા સમાજમાં પેતાનો હવનભોગ આપી અમર થઈ હોય તેવો ક્યાય ઉલ્લેખ મળતો નથી, પરંતુ

૧. વિ. સં. ૧૪૦૭ માં ભેલકાવ્યમાં શુભપ્રમુદિ મદનનાએ -કૃતમાં રચેલ અંજનાનુંદરી ચરિત સં. ૧૬૩૫ માં રતનગાથાએ મેલતામાં રચેલ રેડીઆની સત્રાચ, સં. ૧૬૪૪ માં સાધ્વી હેમશ્રીએ ગૂજરાતીમાં રચેલ દનકાવની આખ્યાન વિગ્રે મળી આવે છે. સુપસિદ્ધ વિ. કું-ર સુદર્શિની સં. ૬૬૨ માં રચાયેલી ઉપમતિસવ પ્રપંચા કથાને પ્રથમ દર્શમાં શુભા સાધ્વીએ લખી લીધી તેમજ રાજમતી કોનાઈ વિગ્રે અનેક શાલિકાઓએ અનેક અથો લખાવ્યાના ઉલ્લેખો મળી આવે છે.

—લા. ભ. અંધી.

એક આનંદની વાત છે કે આ કાવ્યસચયમાં બે વિદુષી સ્ત્રી — સાધ્વીઓના પ્રબંધોનો સંચય કરવામાં આવ્યો છે. તેમાં ખંભાતનો વતની મોશવાળ સોની સીલગ અને તેની પત્ની રમદેવીથી ઉત્પન્ન થયેલ 'મેલ્ય'નો પ્રબંધ છે. આ પ્રબંધ સાત ઢાલમાં ચા ૭૫ સ્લોક પ્રમાણમાં સમાપ્તિ પામે છે. તેનું નામ સંન્માસ સ્થિતિમાં ધર્મલક્ષ્મી રાખવામાં આવ્યું હતું. તેના વર્ણનમાં કવિ કહે છે કે—

જુગતિ હે મગાત સવિ સાચવષ એ, બહુ ત્રિનય વિવેક વિચાર એ.

ભણુષ શુણુષ બહુ ભાવસૂ, અંગ આલસ અંસ નિવાર એ.

વાગદેવિ વર દિન પ્રતિ, સલોક સંધ કુલ પ્રચાર એ.

લક્ષણુ-ચંદ-પ્રમાણુ-સૂત્ર, આવકષર્તા ન લાગણ વાર એ.

સાસ્ત્ર સવે શ્રીશુષ્ણિ કરી, વળી જોઈએ અંગ અગ્યાર એ.

અક્ષર અર્થ એ જૂજૂઆ, વખાણુષ વિવિહ પ્રકાર એ.

જાણુએ સુધી ભાષ પદ, લિપિ પ્રીછષ ભેદ અઢાર એ.

ધારણુ કિસ વખાણુષ એહ, પ્રમા ન લાલણ પાર એ. ઇ. ઇ.

કવિના ઉક્ત વર્ણનથી જણાય છે કે તે બહુ વ્યુત્પન્ન હતાં. તેમની ધારણાશક્તિ પણ અદ્વિતીય જણાય છે, જાન પણ અત્યુત્કૃષ્ટ સંપાદન કરેલ હોય તેમ અવલોકાય છે. જૈન સમાજે તેમની પ્રતિભાથી આકર્ષાઈ 'મહત્તરા' નામના પદ પર તેમને નિયુક્ત કર્યાં હતાં, જે પદ જૈનોમાં અત્યુત્તમ મનાય છે. બીજો પ્રબંધ 'ઉદયચૂલા' નામની સાધ્વી સંબંધી છે. આ એક નાનો ૧૯ કડી પ્રમાણમાં છે. એટલે તેમની સંસારાવસ્થા વિષે આપણે અજાત રહીએ છીએ. કવિએ કેવળ તેમની સાધુ અવસ્થાનું જ વર્ણન કરેલ છે. તેમાં પણ તેમના શુણાનુવાદ જ ગાયા છે. એટલે તેમના વિષે વિશેષ પ્રકાશ પડી શકતો નથી. શ્રીમતી ઉદયચૂલા પણ પૂર્વોક્ત ધર્મ-લક્ષ્મીની માફક 'મહત્તરા' પદ પર નિયુક્ત હતાં. કવિ તેમના શુણાનું કથન કરે છે કે—

(ઢાળા)

ટાલિહિ વાદિઅ માણ, પરમત ક્રિયા અપ્રમાણ

અહત્તરા સોહતી એ, રૂપિષ મોહતી એ

નિઅવાણી રંજિઅ જાણ, ભુવન કિહિ હરાણ

તપ તેજિષ દીપતી એ, રતિપતિ જીપતી એ.

મહિમા મેર સમાણ, જીવિયણ વડધ તુલિ આણ.

દીરવિ મહિમહધ એ, ધીરધ ગહગહધ એ.

મહતરા નમહિ નોધ, દીસધ અવર ન કોધ.

ધણપરિ જ'પતા એ, કવિયણ મલપતા એ.

સાજ કરહ અતિ સિણગાર, મહતગ ગુણહ ભંકાર.

આવી વંદહ એ, જિમ જગિ ચિર નંદહ એ. ઇત્યાદિ

હકત બે સાધ્વીઓના પ્રબંધથી શ્રી ઇત્યાદિ સમાજનો કંઈક [ખ્યાલ] આવી શકે છે. વિદુષી શ્રીઓનું સ્થાન પુરુષ વર્ગમાં કેવું મહત્વપૂર્ણ હતું તે સમજાય છે. શ્રીઓ માટે આવા પ્રામાણિક પ્રબંધો મળવા બહુ દુર્લભ છે.

આ સંગ્રહ વિષે ઘણું કહેવા જેવું છે. પરંતુ તેના અધ્યયન પૂરતો સમયાવકાશ નહીં હોવાથી મૌન રહેવું પડે છે.

સંપાદક મહાશયે જેવી પ્રતો પ્રાપ્ત થઈ છે. તે જ પ્રમાણે સંપાદન કરેલ છે. કેટલાંક પાણી જાતનો કાબોમાં વધારો થયો છે કે રૂપાંતર કરેલ નથી. પ્રતો ક્યા રાસની ક્યાંથી પ્રાપ્ત થઈ અને તે કેવી હતી. આદિ અશ્નોનું સમાધાન તેમણે રાસના સારમાં કરેલું છે. મૂળ મૂળ રાસાઓ આપ્યા પછી છેવટે તે દરેક રાસનો ગદ્યમાં સાર આપેલ છે. જેથી જેમને પદ્યબંધ ભાષા ક્લિષ્ટ લાગે અને સમજ ન પડે એ કટાણો આવે તેવાઓને માટે તે ઘણો ઉપયોગી થઈ પડશે.

શ્રીમાન સંપાદક મહાશયની પ્રતીતિ આપણને, તેમણે સંપાદન કરેલ અનેક ગ્રંથોથી થઈ ચુકેલ છે. તેમનું જીવન—ધ્યેય સાહિત્યને—ઇતિહાસને જ અવલંબેલું છે. તેઓએ પોતાનો શોખ પૂર્ણ કરવા ખાતર જૈન સમાજથી પણ વિશેષ વિસ્તીર્ણ જવાબદારીનાનું કામ સ્વીકારેલું છે. તેમના આ ફાલાથી જો કે ગૂંજવાતને તો લાલ જ છે, પરંતુ જૈન સમાજમાં તો સાહિત્યની દૃષ્ટિએ એક વિદ્વાન બક્ષિની ખોટ જ પડેલ છે. છેવટ પ્રભુ પ્રતિ અભ્યર્થના કે તેઓ આરોગ્યપૂર્વક આયુષ્માન થઈ સમાજ-સેવા કરવા શક્તિમાન બનો.

યોગ્યતાનુસાર પ્રસ્તાવના લખવા પ્રયત્ન કરેલ છે. તેમાં કયેલ સ્પષ્ટતા વિદ્વાન વાચકો દરશુબર કરશે.

તા. ૧૧-૧-૨૩.
અમદાવાદ.

છોટાલાલ મગનલાલ શાહ.
ગુલાસણવાળા.

अनुक्रमणिका.

अ. नं.				पृष्ठ.
१	श्रीरत्नकृतिस्मृति-यष्टपद्य	...	...	१
२	श्रीवृद्धिविजयजालु निर्वोषुभास	...	...	१४
३	श्रीविभुधविमलस्मृति-रास	...	...	२२
४	श्रीविजयरत्नस्मृति-रास	...	...	३७
५	श्रीराजसागरस्मृति-निर्वोषुभास	...	...	४५
६	श्रीन्यायसागर-निर्वोषुभास	...	...	६८
७	श्रीवीरविजय-निर्वोषुभास	...	...	८६
८	हरमयं प्रभं नि-वंशप्रभं ध	...	...	१०६
९	श्रीसोमविमलस्मृति-रास	...	...	१३४
१०	श्रीदेववत्सलस्मृति-क्षेत्र	...	...	१५०
११	श्रीविजयसेनस्मृति-निर्वोषुभास	...	...	१५६
१२	" (द्वितीय निर्वोषु)	...	...	१६६
१३	श्रीविजयदेवस्मृति-निर्वोषु	...	...	१७१
१४	श्रीविजयसिंहस्मृति-निर्वोषु	...	...	१७७
१५	श्रीविजयप्रलम्बस्मृति-निर्वोषु	...	...	१८२
१६	श्रीसोमविमलस्मृति-क्षेत्र...	...	...	१८६
१७	" सज्जआय	...	...	१८०
१८	श्रीआणुं दविमलस्मृति-स्वाध्याय	...	...	१८३
१९	"	...	...	१८४
२०	श्रीहीरविजयस्मृति-सलोका	...	...	१८६
२१	" निर्वोषु	...	...	२०३
२२	" पुष्टयभानि	...	...	२०६
२३	श्रीतेजस्वतनस्मृति-सज्जआय	...	...	२१०
२४	श्रीसंयमरत्नस्मृति-स्तुति...	...	...	२१२
२५	श्रीधर्मलक्ष्मीमहारा-भास	...	...	२१५
२६	श्रीमती उदयचूला-स्वाध्याय	...	...	२२१
२७	श्रीशुक्लनिधानस्मृति-स्तुति ...	...	...	२२३
२८	श्रीजिनेश्वरस्मृति-दीक्षाविवाहवर्णन रास	...	...	२२४
२९	श्रीजिनोदयस्मृति-पद्मविषेष्ट रास...	...	...	२२८

૩૦	શ્રીનિનોદયસૂરિ-વીવાહલલિ...	...	...	...	૨૩૩
૩૧	સંઘપતિ સમરસિંહ-રાસ	...	...	...	૨૩૮
૩૨	શ્રીદેવ્યાણુસાગરસૂરિ-રાસ ..	...	...	...	૨૫૪
૩૩	શ્રીપં. હેમચંદ્રગણિ-રાસ	...	...	...	૨૬૫-૨૮૪
રાસ-સાર-સૂચી.					
૧	રતનકીર્તિસૂરિ ...	...	...	...	૧
૨	પં. વૃદ્ધિવિજયગણિ	...	...	...	૬
૩	વિષ્ણુધર્મવિમલસૂરિ	...	...	...	૧૦
૪	વિજયરતનસૂરિ	...	...	...	૧૫
૫	રાજસાગરસૂરિ	...	...	...	૨૧
૬	પં. ન્યાયસાગર	...	...	...	૨૮
૭	પં. વીરવિજય..	...	...	...	૩૬
૮	મંત્રી કૃષ્ણચંદ્ર પ્રબંધ	...	...	...	૪૨
૯	સોમવિમલસૂરિ	...	...	...	૭૫
૧૦	દેવરતનસૂરિ	...	...	...	૮૬
૧૧	વિજયસેનસૂરિ	...	...	...	૮૭
૧૨	વિજયદેવસૂરિ	...	...	...	૯૦
૧૩	વિજયસિંહસૂરિ	...	...	...	૯૨
૧૪	વિજયપ્રભસૂરિ	...	...	...	૯૩
૧૫	હેમવિમલસૂરિ	...	...	...	૯૫
૧૬	આણંદવિમલસૂરિ	...	...	...	૧૦૧
૧૭	હીરવિજયસૂરિ	...	...	...	૧૦૫
૧૮	તેજરતનસૂરિ	...	...	...	૧૧૦
૧૯	સંઘમરતનસૂરિ	...	...	...	૧૧૧
૨૦	ધર્મલક્ષ્મીમહાપરા	...	...	...	”
૨૧	ઉદયચૂડામહાપરા	...	...	...	૧૧૨
૨૨	ગુણનિધાનસૂરિ	...	...	...	”
૨૩	નિનેશ્વરસૂરિ	...	...	...	૧૧૪
૨૪	નિનોદયસૂરિ	...	...	...	૧૧૫
૨૫	સંઘપતિસમરસિંહ	...	...	...	૧૧૭
૨૬	દેવ્યાણુસાગરસૂરિ	...	...	...	૧૭૦
૨૭	પં. હેમચંદ્રગણિ	...	...	...	૧૭૩-૧૭૬

परिशिष्ट नं. १

काव्यान्तर्गत साधुयोनी नामावलि.

आगमगच्छ.

नयानंदसूरि	१५३, १५६
देवदत्तसूरि	१५१
धर्महंस	२१४
विनयभेदसूरि	२१२
विवेकानंदसूरि	२१४
संयमरत्नसूरि	२१२

उपदेशगच्छ.

कलसूरि	२३६
देवगुप्तसूरि	"
यक्षदेवसूरि	"
रत्नप्रभासूरि	"
सिद्धसूरि	"

भरतरेगच्छ

गुणुविनय	१०६, १३०, १३२
नयसोम	१०६, १३०, १३२
निनकुशल	११७, १३२, २३६, २३४
निनयंद्र	१०६, १०६, १२०, १२६
	२२८, २२६, २३६
निनदत्तसूरि	२२८
निनपति	२२६, २२८
निनपद्मसूरि	२२६
निनप्रबोधसूरि	२२७, २२८
निनलज्जिधुनींद्र	२२६

निनवह्नसूरि

निनसिंह	१०६, १३०
निनहंस	११५
निनेश्वरसूरि	२२५, २२७
निहोदयसूरि	१०८
निनोदयसूरि	१२८, २३०, २३१, २३३, २३८

प्रबोधभूति

वीरप्रलभगुण

शांतिसागर

श्रुतसागर

समयसुंदर

सोमप्रभासुनि

तपागच्छ

आणुदंविमल	३५, ८५, १६३, १६४
आणुदंशेभर	६५
आणुदंसोम	१४८
उत्तमसागर	७३, ७४
उदयचूला	२२१, २२२
उदयसागर	८२
कपूरविजय	१८, १०५
कमलविजय	१७०
कल्याणविजय	२०६
किरपाविमल	२७
कीर्तविमल	२२, २६

ધીરતિવિજય	૧૬૨	ધીરાવજય	૬૦, ૬૧
ધીર્તિસાગર	૫૧	ધીરસાગર	૮૨
કુંઞ્ચરવિજય	૨૦૨	નંદિવિજય	૧૩૨
કુંઞ્ચલવિજય	૧૮	નયવિજય	૨૦૨
કુંઞ્ચલસાગર	૫૧	નેમિસાગર (સા. ગ.)	૪૬
કૃપાસાગર	૫૧, ૬૭	ન્યાનસાગર ,	૬૮, ૭૪, ૮૨
ખિમાવિમલ	૨૭	ભાણુવિજય	૬૦, ૬૦.
ખીમાવિજય	૧૦૫	ભાણુવિમલ	૩૦
ખુશાલવિજય	૬૫	મહિમાવિમલ	૩૩, ૩૪ વિગેરે
ગુણવિજય	૧૭૦	મણિસાગર (સા. ગ.)	૮૨
ગુણસાગર	૫૧	માણિક્યસાગર	૫૧
જગચંદ્રસૂરિ	૧૩૫	માનવિજય	૬૫
જયવિમલ	૧૬૭	માનસાગર (સા. ગ.)	૫૩
જયવિજય	૨૦૬	મુગતિસાગર	૪૬, ૪૮ વગેરે
જયસાગર	૮૨	મુનિસુંદરસૂરિ	૧૩૫
જયાનંદસૂરિ	૧૩૫	મેઘસાગર (સા. ગ.)	૫૧
જસવિજય	૧૦૫	રંચવિજય	૩૭, ૮૭, ૧૦૫
જિતવિજય	૩૬, ૪૦	રત્નશેખરસૂરિ	૧૩૫
જેસંગલ	૧૬૭	રત્નસાગર (સા. ગ.)	૫૩
જ્ઞાનવિમલ	૨૮, ૩૬	રાજસાગર (સા. ગ.)	૪૫, ૫૦ આદિ
જ્ઞાનવિજય	૩૬	રામવિજય	૪૪, ૧૬૨
તિલકસાગર	૬૭	લખામિવિમલ	૨૨, ૨૭, ૧૩૫
દર્શનસાગર	૫૧	લખમીસાગર	૧૮૭, ૨૨૨
દક્ષિચંદ્ર	૬૫	લખિધવિજય	૬૫
દાનવર્ધન	૧૬૦	લખિધસાગર (સા. ગ.)	૪૬, ૫૦
દેવવિજય	૫૦	વલ્લભકુંશલ	૨૮૪
દેવસુંદરસૂરિ	,,	વાન	૩૫
દેવેન્દ્રસૂરિ	૧૩૫	વિજયક્ષમાસૂરિ	૪૩ ૪૪
ધર્મધોપ	૧૩૫	વિજયચંદ્ર	૨૦૨
ધર્મસાગર	૫૩, ૮૫		

વિજયદાન ૩૫, ૧૬૦, ૧૬૭, ૧૭૦.	
૧૯૯ વગેરે	
વિજયદેવ ,, ૪૭, ૪૯, ૧૬૧,	
૧૭૧, ૧૭૫ વિગેરે.	
વિજયદેવેન્દ્ર	૧૦૫
વિજયપ્રભ	૩૬, ૩૮, ૩૯, ૪૪
	૧૭૪, ૧૮૨ વગેરે
વિજયરતન	૪૦, ૪૨, ૧૮૫
વિજયસિંહ	૧૦૫, ૧૭૭
વિજયસેન ૩૫ ૧૫૯, ૧૬૩, ૧૬૭,	
૧૬૮, ૧૭૨ વગેરે	
વિજયહીર	૩૫
વિષાચંદ	૧૬૫
વિષાણુંદ	૧૩૫
વિષાવિજય	૧૭૦
વિનયભાવ	૧૯૪, ૧૯૫
વિશુધવિમલ	૨૮, ૨૯ આદિ
વિમલવિજય	૩૯, ૪૩, ૧૮૫
વિવેકહર્ષ	૫૧, ૨૦૫
વીપા	૧૬૫
વીરવિજય	૮૬, ૯૦, ૧૦૫,
	૧૭૦, ૧૮૧
વૃદ્ધિવિજય	૧૮, ૨૦, ૨૨
શાંતિવિજય	૭૬, ૧૬૨
શિવચૂલા	૨૨૨
શુભવિજય	૪૪, ૯૦, ૯૨, ૧૦૫
શ્વેતહરપત્રી	૧૪૪
સત્યવિજય	૧૬, ૧૮, ૨૦, ૧૦૫
સાધુવિજય	૧૭૬
સુખસાગર	૨૦
સુમતિસાગર	૨૭, ૩૬

સુમતિસાધુસૂરિ	૧૩૫, ૧૮૯
સુંદરચંદ્ર	૨૭૮
સોમતિલકસૂરિ	૧૩૫
સોમપ્રભ	૧૩૫
સોમવિમલસૂરિ	૧૩૪, ૧૪૪
સોમસુંદરસૂરિ	૧૩૫
સૌભાગ્યહર્ષસૂરિ	૧૪૪
સૌભાગ્યવિજય	૧૭૬
હરપાણુંદ	૨૦૫
હંસવિજય	૨૦
	વગેરે
હીરણ્ય	૧૫૯, ૧૭૦
હીરવિજયસૂરિ	૧૯૬, ૧૯૮, ૨૦૩
હીરહરપ	૧૯૮
હેમચંદ્ર	૨૯, ૨૬૫, ૨૭૪
હેમવિમલ ૩૫, ૧૪૪, ૧૮૧, ૧૯૧વિ.	

રત્નાકર ગ્રન્થ

આનંદમુનિ	૨૨૦
ઉદયધર્મ	૨૧૯
ઉદયવલ્લભસૂરિ	૨૧૫, ૨૧૭, ૨૧૮
	આદિ
જ્ઞાનસાગરસૂરિ	૨૧૫
ધર્મલક્ષ્મી	૨૧૭, ૨૧૮
રત્નચૂલા	૨૧૭, ૨૧૯
રત્નસિંહસૂરિ	૨૧૫
વિવેકશ્રી	૨૧૯

વિધિપદ્ધતિ (અંચલ ગ્રન્થ)

ગુણનિધાનસૂરિ	૨૨૩
--------------	-----

તેજસ્વતનસૂરિ	૨૧૦, ૨૧૧	હેમવિજય	૧૩
ભાવરતન	૨૧૦	આગર ગમ્મ(તપા)	
સિદ્ધાંતસાગરસૂરિ	૨૨૩	કલ્યાણસાગર	૨૫૪, ૨૫૮
ભાવસાગર	૨૨૩	ક્ષીરસાગર	૨૫૬, ૨૬૧
<hr/>		પુણ્યસાગર	૨૫૯
વૃદ્ધ તપાગમ્મ		પ્રમોદસાગર	૨૫૬, ૨૫૭
ગંગવિજય	૧૩	માણિક્યસાગર	૨૬૪
ગુણસાગર	૧૩	લક્ષ્મીસાગર	૨૫૪
ભુવનકીર્તિ	૩, ૪, ૬, ૮	વૃદ્ધિસાગર	૫૨, ૬૭
રતનકીર્તિ	૧, ૧૦, ૧૨	શ્રુતસાગર	૫૧
રાજકીર્તિ	૭, ૮	સુરસાગર	૫૩
રામવિજય	૧૩	સુન્દરસાગર	૫૩
સુમતિવિજય	૨, ૪, ૬, ૧૩	હીરસાગર	૫૩

પરિશિષ્ટ નં. ૨

કાવ્યાન્તર્ગત ગહસ્થોની નામાવલી,

અમદાવાદ.		સંધાલ	૫૩
કાહાંનજી, ગમતાદે.	૭	અમરચંદ	૧
પંજી, લીલા	"	દેવકરજી	"
રતન, ગમતાદે, નાગજી	૯	રતન	"
ગદ્ડ	૧૩	શાંતિદાસ	"
આજમજીહ	૧૧	નાના,	"
શાંતિદાસ,	૪૭, ૪૯, ૫૬વિ.	મેઘજી	"
અમર	૪૭	રાયચંદ	"
વસ્તુપાલ	૫૦	અમીપાલ	"
મધમાન	"	જઠા	"
વાઘજી	૫૨	રામજી	"
શ્રીપાલ	"	વેણી	"
		વાઘો	"

૧-રાજનગર, તેના રાજપુર આદિ પરાંનો સમાવેશ અમદાવાદમાં કરેલ છે,

પારસવીર	„	પુકલી	„
કુંઝરજી	૫૪	આણુંદ	„
વાઘજી	„	અરહદાસ	„
ભાણુ	„	લખમીચંદ	૫૫
સુંદર	„	માણિક્યચંદ	„
રાજધર	„	હેમજી	„
માધવજી	„	જગડુ	૫૬
ઓધવ	„	રાયસંઘ પ્રધમાન	„
વાછઓ	„	કદયાણુમલ	„
પુંજીઓ	„	સુંદરદાસ	„
ઠીઠી	„	સુરચંદ	„
દેવકરણુ	„	લાલચંદ	„
કુંગરસી	„	મલુકચંદ	„
તિલોહસી	„	રૂપભદાસ	„
ઠાંહાનજી	„	ગુલાબચંદ	„
હરદાસ	„	વાઘજી	„
સિવદાસ	„	વાઘો	„
રતનજી	„	સોમા	„
ઠાંહનજી	„	કપુરભાઈ	„
રૂપભદાસ	„	વીર	„
આસકરણુ	„	ધરમદાસ	„
મંગલ	„	તેજસી	„
જેઠા	„	અમરચંદ	„
હંસરાજ	„	ટોકર	„
વાદલા	„	ઉત્તમ	„
સુંદર ધરમદાસ	„	નાનાસાહ	„
વરધમાન	„	ખેમસી	„
શંખ	„	સારંગ	„
શતક	„	સમરા	„

હરણ	”	દેવણ	”
રતનણ	”	અખઈ	”
રાજપાલ	”	જેઠા	”
ભાણુ	”	ધરમદાસ	”
ગોડીદાસ	”	ઉદયસંઘ	”
પ્રતાપસી	”	સોમો	”
સુરણ	”	નેમિદાસ	”
મનણ	”	સોમકરણ	”
ધંદ્રણ	”	મેઘ	”
ધનિ	”	આસકરણ	”
જગશી	”	મૂલિઆ	૫૭
સુરચંદ	”	આદિઓ	”
રૂપચંદ	”	સનિઆ	”
નારાયણ	”	દેવરાજ	”
મંગલ	”	થાનસ ઘ	”
છાંછો	”	મેઘા	”
જિનદાસ	”	પાસદત	”
નેમિદાસ	”	ધરમદાસ	”
દૂગરશી	”	વીરચંદ	”
હીરા	”	સુરચંદ	”
મેઘણ	”	વાઘણ	”
સુંદર	”	ઠાંડાનણ	”
વીરદાસ	”	નાનણ	”
લાલણ	”	ઉદયસંઘ	”
ઠાકર	”	પ્રતાપશી	”
રવણ	”	અમરશી	”
રૂપાવલી	”	ખેતો	”
ધંદ્રણ	”	સતીદાસ	”
ધનણ	”	તાલણસી	”
રૂપણ	”	તારાચંદ	”

રવન	”	જામોસર	૮૭
પના	”	વિજયા	”
જસુ	”	ગંગા	”
લહુજી	”	કેશવ	”
લાલજી	”	રસીયાત	”
વાંછા	”	લાલભાઈ ઠીકું	૯૪
રવજી	”	ભવાન ગમાન	૯૭, ”
રૂપજી	”	હરખચંદ કરમચંદ	”
સુંદર	”	ગુલાખચંદ જયદ	”
જસવીર	”	ભગવાન	૯૬
ગોયાલ	૫૭	ધર્યાશા	”
ન્યાનચંદ અમીચંદ	૮૧	વખત માનચંદ	”
લાલચંદ	”	હરખા માનચંદ	”
મેતીચંદ	”	ગલાસા	”
ઝવેર પાનાચંદ	”	ભુરાભાઈ	૯૭
કુસલખાઈ	”	રૂપચંદ પાનાચંદ	”
હીરચંદ	૮૩	ઉમાભાઈ	૯૯, ”
સોભાગચંદ	”	ત્રીકમદાસ	”
ભવાન મેઘજી	૮૪	હરકુંઝર	૯૮
નાનચંદ લાલચંદ	”	ખીમચંદભાઈ	”
પાનાચંદ રૂપચંદ	”	હીસંઘ કેસરીચંદ	”
ભવાનીદાસ	”	દીનાનાથ	૯૯
ભાઈચંદ લખમીચંદ	”	પેમાભાઈ	૧૦૨
કુશલ વીરચંદ	”	મગનભાઈ	”
ભાઈચંદ તલકશી	”	હીરાભાઈ	”
હીરા	”	ત્રીકમદાસ	”
લાધો	”	દલીચંદ	”
હીરાલાલ	”	જોધતા	”
ઠાકરશી વાઘજી	”	ઉમાભાઈ કુકમચંદ	”
પેમાભાઈ હેમાભાઈ	૮૭, ૯૭	મુલચંદ કરમચંદ	”

લલ્લુભાઈ રાયચંદ	૧૦૨	રૂપા	૨૧૦
જેઠા પુલચંદ	"	કુંચરી	"
ફતેભાઈ હીંગભાઈ	"	તેજપાલ	"
કરમચંદ	૧૦૬	કુંચરણ વછરાજ	૨૧૧
વર્ધમાન	૧૪૧		
સમરચણાહ	"	અમ્હાનગર.	
હીર	"	પુંજી	૩,૪,૬
વચ્છ	"	પ્રેમલદે	" ૬
મધુ	"	રૂપણ	૪
તેજરાજ	"	રામણ	૪,૭
જસરાજ	"		
દેવચંદ	"	આશા.	
પુષ્પપાલ	"	ગોવર્ધનદાસ	૧૭૨
લખમી	"	ચંપા	૧૯૯
દેવચંદ	"	યાનસિંઘ	"
ધનુ	"	માનસિંઘ	૧૯૯
સોમણ	"	અકબર	૧૯૯, ૨૦૧, ૨૦૩
રામદાસ	"		આદિ
કમલશી	"	સલીમ	૧૭૧
રૂપુ	"		
રાજપાલ	"	ધરૂર.	
મૂલો	૧૬૭	ચિરો	૧૭૧, ૧૯૫
વીપા,	"	લાડિમદે	" "
ખાનખાના	૧૬૮	જગતસિંહ	"
કાશ	૧૬૯	લાખો	"
પાદરીર	"	માણિક	૧૯૩, ૧૯૪
ફિરંગી	"	મેઘા	" "
ભગવાનજી	૧૭૩	ભાણુરાજ	૧૯૪
		વાઘકુંમાર	૧૯૫

૧-૨-૩ રૂઢિચના નામ તરીકે નહીં પણ વિજ્ઞાતીય જાતિ જાણવ માટે આપેલ છે.

ઉના.			
વિજેસંગ જેસંગ	૧૮૫	હરિદાસ	"
મેઘ	૨૦૫	ઉદ્ધણ	"
-----		જયતી	૧૦૮
ઝોરંગાબાદ.		તેજપાલ	"
મીઠીખાઈ	૩૦	તારાદેવી	"
જવેર	૨૭૯	વીલકા	૧૦૯
કાનજી ધનજી	૨૮૦, ૨૮૧	વીના	"
-----		કડુઝો	"
૧ મીઠમંચંદ્ર-પ્રજ્ઞાધર્માથી.		મેરગર	૧૧૦
સાગરભૂપતિ	૧૦૭	માંડણ	૧૧૧
માનવતી	"	ઉદયકરણ	"
ખોહિય	"	ઉછરંગદે	"
ગંગદાસ	"	નરપાલ	"
જયસિ હ	"	નાગદેવ	"
ખહિર ગદે	"	જયધર	"
શ્રીકરણ	૧૦૭	જેસલ	"
જેસંગ	"	વિરમ	"
જયમલ	"	વછરાજ	"
તાલકા	"	દેવરાજ	"
ભીમા	"	હંસરાજ	"
પન્ના	"	રણમલ	૧૧૧
સોમસિંહ	"	જેઘા	જોધપુર ૧૧૨
પુનપાલ	"	નવર જદે	" "
રાયસિ હજી	"	વીકમ	" "
સમધર	"	વીમા	" "
વીરદાસ	"	જસમાદેવી	" "
		જાળા	" ૩૧

૧ ઉક્ત મંત્રિરાજના વશજેઝો અનેક સ્થળે નિવાસ કરેલ હોવાથી, વળી પુનઃ મૂળ સ્થાને પ્રત્યાગમન કરેલ હોવાથી. નગરવાર સૂચન કરવું ઉચિત નહીં જણાવાથી પ્રજ્ઞાધર્માત્મ નામોત્તર નિદર્શન કરેલ છે.

સુખ	"	"	કર્મસિંહ	૧૧૪
સાંતલ	"	"	શ્રીધરસિંહ	"
રંગદેવી		૧૧૩	નરસિંહ	"
હુણ્ડરણ		"	રતનસી	"
નરહ		"	કરમસી	"
રાજહ		"	ક્રોતિગદેવી	"
ઘડસી		"	સૂરિજમલ	"
વીસલ		"	રાજધર	"
મેઘરાજ		"	સંસાર	"
વિક્રમ		૧૧૪	રાજધરમંત્રી	"
દમ્		"	માલ	"
તેજ		"	પીથા	"
હુણ્ડ		"	જયતા	"
હંસરાજ		"	માન	"
દસ્તુ નીળા		"	વસ્તા	"
ભેગા રૂપકરણ		"	રાયપાલ	૧૧૫
ખેતસી નીળા ભેગા		"	માંડણ	"
સિવરાજ		"	નર	"
પૈથાયણ		"	સુરતાણ	"
સિંહરાજ		"	સાંકર	"
શ્રીવંત		"	ઠાકુરસિંહ	"
જયવંત		"	વયસદ્ધ	"
રૂપા		"	ભાખરસીહ	"
કર્ણ		"	રાયચંદ	"
શ્રીપાલ		૧૧૪	નેતસી	"
સદારંજ રાયમલ		"	ધનરાજ	"
તેજ		"	રાયપાલ	"
પદમસી		"	રામદાસ	"
ઉદા		"	સામીદાસ	"
વાલ્કાદેવી		"	નરસિંહ	"

ભીમરાજ	૧૧૫	અમલ	૧૧૬
અખખા	"	માન	"
વચર	"	શ્રોરંગ	"
વાધ	"	વરસિંહ	"
પંચામણ	"	વીઝાદેવી	"
ફદરાજ	"	મેઘરાજ	૧૧૭
સાંજણ	"	નગરાજ	"
નિષ્ણ	"	અમર	"
ગણિડા	"	ભોજરાજ	"
હુણુકરણ	"	કુંબરશી	"
જયતસી	"	હંસધર	"
પરતાપસી	"	હંસરાજ	"
રતનસીહ	"	પદ્મસિંહ	"
તેજ	"	વધરસીહ	"
વચરસી	"	શ્રીચંદ	"
રૂપસીહ	"	સદારંગ	"
કુંબુ	"	કપૂર	"
શ્રી રામજી	"	હરિરાજ	"
નેતસી	"	ચોધ	"
કરમસી	"	ભાઈરવદાસ	"
સુરજમલ	"	ભોજરાજ	"
કર્મસિંહ	"	રામ	"
કલ્યાણમલ	૧૧૬	અમરસિંહ	"
માલદેવ	"	સીપા	"
ભીમ	"	સીહા	"
કાન્હ	"	સીમા	"
કાકુરસીહ	"	સિંહરાજ	"
કસમીર દેવી	"	સિવરાજ	"
પૂર્ણમલ	"	અર્જુન	"
સુરજનસિંહ	"	ખીમસીહ	"

સુરજન	૧૧૪	શિવા	૧૧૯
ઝાઝણસી	"	સુરતાણદે	"
જોસહદે	"	ભગતાદે	"
જીવરાજ	"	સુરપદે	"
જગહથ	"	કર્મચંદ્ર	૧૨૧
સીહા	"	સાંગઈ	૧૨૩
સીમા	"	સારંગ	"
રાઘવ	"	રાયસિહ	૧૨૪
પંચા	"	ભાગ્યચંદ્ર	"
હમીર	"	લાખમીચંદ્ર	"
રાયમદલ	"	દલપતિરાજ	"
સસા	"	જસવંતદે	"
સિહરાજ	"	કૃષ્ણસિહ	"
જગમાલા	"	સુરિજસિહ	"
સિવરાજ	"	વીરદાસ સાંકર	૧૨૭
ડુંગરસીહ	"	ખભાત	
અચલ	"	સૂર	૫૮
ભારહમદલ	"	હરજી	"
લાખણસીહ	"	હેમજી	"
જયંતસીહ	"	અમરસી	"
જગરાજ	"	વાછો	"
સેરસાહ	૧૧૮	પાસવીર	"
દેવા	૧૧૯	કરમચદ	"
મેહાજલ	"	શ્રીકરણ	"
અભય	"	શ્રીપતિ	"
માના	"	મેઘાજી	"
રાણાપુત્ર	"	સોનપાલ	"
અમૃત	"	દેવજી	"
જયા	"	વિમલસી	"
વિજયા	"	સમધર	૧૩૬
		અમરાદે	૧૩૭

જસવંત	૧૭૭
અજરાજ	૧૪૧
લખમસી	"
ખીમસી	"
દેવચંદ	૧૪૨
જયચંદ	૧૪૪
વાઘરાજ મેઘરાજ	૧૪૫
કુંવરજી	૧૬૩
સોમા સોમકરજી	"
જીવરાજ	૧૬૫
સીક	૨૧૫
મેલાઈ	૨૧૬, "
રામવિ	"
રમા	૨૧૭
રતનસીક	૨૨૬
રતનો	"
વસ્તુપાલ	"
પૂનિમ	૨૩૦, ૨૩૧

જાણગામ

જવાહરસાહ	૨૮૩
----------	-----

જાનાગઢ

મહીપાલદેવ (રાજ)	૨૪૮
-----------------	-----

કાલસી

આણંદસાહ	૧૫
---------	----

ઉત્તમદે	૧૫
---------	----

બોબા	૧૬
------	----

દિલિ

રૂઢપાલ	૨૨૬
--------	-----

નીબજી	"
-------	---

રતનજી	"
-------	---

દધીમામ

ત્રેમજી	૧૦, ૧૧
---------	--------

કુલખાઈ	૧૧
--------	----

દેવચંદ	"
--------	---

અમીચંદ	"
--------	---

દીવ

રાયચંદ	૧૭૫
--------	-----

મેઘખાઈ	૧૮૩
--------	-----

જૈ રાખાઈ	૧૮૪
----------	-----

અમયચંદ	"
--------	---

નડોલાઈ

કમા	૧૫૬, ૧૬૭
-----	----------

કાડિમદે	"
---------	---

જેસંગજી	૧૬૦, " વિ
---------	-----------

પાટણ

ત્રેમજી	૬૦
---------	----

રતન	"
-----	---

જયરાજ	"
-------	---

જીવરાજ	"
--------	---

ગણુજી	"
-------	---

યાવરજી	"
--------	---

કલ્યાણ	"
--------	---

વસ્તુપાલ	"
----------	---

રાયસ ઘ	"
--------	---

પદમ	"
-----	---

શિવચંદ	"
--------	---

કપૂર માણિધ્ય	"
--------------	---

ધરમદાસ	"
--------	---

ત્રેમજી કમલસી	"
---------------	---

દેવચંદ	૧૪૧	હીંગળ	"
ગોધુ	"	શ્રીપાલ	"
તિલુલુસી	"	નાથી	૨૦૧-૦૩
અમીપાલ	"	રૂદ્રપાલુ	૨૩૧,૨૩૩,૨૩૫
માંડુ	"	ધારણદેવી	૨૩૧,૨૩૫
વીરપાલ	"	અમરિંજ	૨૩,૨૩૪,૨૫૨
શ્રીવરુચ	"	દેવલ	૨૩૮,૨૮૫,૨૪૭
ચાંડની પેથડ	૧૫૧	અમર	૨૩૮
કરંલિંગ	"	આનંડ	૨૩૬,૨૪૮
કાડિમદે	૧૫૩	રતનશ્રી	૨૪૦
જાવડ	"	દેવલ	"
મોદલ મૂધક	૧૫૫	અમરચંદ	"
વિમલાધ	૧૬૭	પ અલાસાપુર	
સાધગે	૨૨૩	પાતરાજ	૧૮૬
નજરાજ	"	ખરહાનપુર	
હીલા	"	ધન્નો	૫૬
અલકપાન (સુષો)	૨૪૧	લાધા	"
મયુ	૨૪૫	અમરા	"
કાંન્ડુ	"	કસ્તુર લાલચંદ	૭૬
હરપાણી	૨૫૦	લિન્નમ.લ	
લંકુડો	"	મોટા	૭૦,૭૨
ગોમતીદુ	"	રૂપા	" "
માંગલુ	"	રેમિદામ	૭૧,૭૨
લુલિંગ	"	શ્રીવધુ મામીદામ	૭૬
પાલનપુર		મરુધર	
હીરો	૩૮	ગાનિતાચંદ (રાજા)	૪૨,૬૬
હીરાદે	"	મરુકોર	
ન્યાનલ	"	રેમિચંદ	૨૨૪,૨૨૫,૨૨૬
વીરલ	"	લખમિણી	૨૨૪,૨૨૬
નેટો	"	રતન	૨૨૬
કુંઆરલ	૨૦૩,૧૬૬	મનોહરપુર (કચ)	
		ગવગલુ	૧૮૨.

ભાણી	"	વિજયપુર.	
મંડવ		જતનપાલ	૧૪.
મંડલુ	૨૨૦	શ્રીપુર.	
ભીમ	"	સામલજી	૨૫૫
ભોજ	"	સોભાગદે	"
ભાણિક	"	સીતાપુર.	
કર્મસી	૨૨૧	લખમીચંદ	૨૩
કરમાદે	"	રમ્યાં	૨૫
મુંબાધ.		ગોકુળ	,
મોતીશાજી	૯૮	સાદરા.	
મેવાડ.		મૂલચંદ	૩૦
સંત્રામસિંહ	૪૨	સારાંબાધ	"
ઉદયસંઘ	૧૬૭	સીદ્ધપુર	
રાધનપુર		દેવીદાસ	૪૫
થોબલુ,	૬૦	કોડાં	"
શ્રીપતિ	"	સીરોહી	
નાનજી	"	રાણુ	૧૪૦
ગોડા	"	સિંધપુર	
ધંદ્રજી	"	શાહ લાલુ	૨૮૧
વડગામ.		સોભાગ	"
ગાંગાગર	૮૬	કુંગર	"
ગંગા	,	અમરશી	,
હદરાજ	૧૮૭	ગિરિધર	"
વડોદર.		નથુચંદ	"
વખતચંદ ખુશાલ	૯૩	લખમીદાસ	"
ધનજી વાલજી	"	મોતીચંદ	"
પ્રેમચંદ રહીદાસ	"	નિહાલચંદ	"
ધનજી વાલજી	"	હર્ષચંદ	"
ભાણુકશા	"	નેમિદાસ	"
વાગડ		ઉદેસિંઘ	"
ખુમાણસિંહ (રાજ)	૪૧		

		સુરત.	
માનસિંઘ	"	ઉદયસંઘ	૫૯
નનૂ	"	સુંદર	"
હીરા	"	કીકી	"
શયુ	"	શાંતદાસ	"
ભવાનીદાસ	"	વીરદાસ	"
માણિકચંદ	"	નેમિ	"
નથુમહે	"	ધરમદાસ	"
ભગવતી	"	નાગજી	"
સુંદરદાસ	"	પ્રેમો	"
નાના	"	હંસજી	"
રૂપચંદ	"	લાલજી	"
શુભચંદ	"	કમળસી	"
ધર્મચંદ	"	રવજી	"
માણિકચંદ	"	ધંધજી	"
સોભાજી	"	મોઘ	"
રતનચંદ	"	મગજી	"
નાના	"	વીરદાસ ગોવિંદ	"
સુરચંદ	"	માણિકજી રવજી	"
સકલચંદ	"	મૂલજી ભાલુજી	"
ચંદ્ર	"	વરધમાન વજ્રજી	"
પ્રીમા	"	ધરમદાસ જીસંજી	"
વિઠલદાસ	"	વીરજી ધનજી	"
		તુલસી વિમલ	"
જીવનંદ	૨૬૬	ધનરાજ	"
જીવાપાદ	"	માવજી	"
હેમરાજ	૨૬૭	સુમતિ	"

સુદર્શન.

પરિશિષ્ટ નં. ૩

કાન્ય સંચયની અંદર આવેલ સ્થળોની સૂચી.

નામ	પૃ.	આબુ	૨૯, ૭૯, ૧૨૨, ૧૮૪
અ.		આબુગિરિ	૧૧૧, ૧૨૦
અકબરપુર	૧૬૨		ધ
અમલ	૭૯.		
અબમેરૂ	૧૧૯, ૧૨૫.	ધડર	૧૭૧, ૧૯૪
અબહરવર	૨૫૧.	ધડરમઢ	૧૯૨, ૧૮૯
અબહરે	૨૭૭	ધડરનયર	૧૯૨
અબુહિલપુર ૧૪, ૧૧૦, ૧૬૮, ૨૪૦		ધદલપુર	૧૭૮
૨૫૨, ૧૦૮.		ધલપુર ^૨	૧૭૮
અંતરીકે	૫૨, ૭૯, ૨૭૭.	ધલમપુર	"
અમદાવાદ ૨૬, ૨૯, ૭૭, ૨૫૭.		ધલોરા	૩૬
૬૧, ૬૪, ૧૬૦, ૨૫૯.			ઉ
અરબુદગિરિ	૨૦૭.	ઉલેણી-ઉલેણી	૨૯, ૭૬, ૨૬૬,
અર્બુદ ૫૨, ૧૧૭, ૨૫૭, ૨૭૭.			૨૬૯
અર્બુદગિરિ	૧૨૧	ઉદેપુર	૨૯
અર્બુદાચલ	૨૦૮	ઉદયપુર	૪૨, ૪૪
અવરંગાબાદ ૨૭૭, ૨૮૦		ઉત્તરપુર ^૩	૧૭૪, ૧૮૪
૧અસાવલી ૫૭, ૧૭૮		ઉના ^૪	૧૮૪
અહમદાવાદ ૧૨૬		ઉન્હાં	૨૦૧
અહિમદાવાદ ૪૭, ૫૮, ૨૧૦		ઉસમાનપુર ^૫	૧૭૮
અદાદાવાદ ૯			ઓ
અહમદપુર ૧૭૨, ૧૭૮, ૧૮૧		ઝારંગાબાદ	૩૧, ૩૨
અદાદનગર ૨			ક
આ.			
આગરા ૫૨, ૧૬૦, ૧૭૨, ૧૯૯,		કચ-કચ	૧૭૭, ૧૮૩
૨૦૦		કદમપુર	૮૫

૧-૨-૫ અમદાવાદનાં પરાં.

૩-૪ કીર્તીપુર ખાસે આવેલ.

કાન્હમઠિ	૧૬૦, ૧૬૪, ૨૦૮
કાખિલપુરી	૧૨૩
કાલુપુરા	૫૭
કાસમીર-કસમીર	૧૨૮, ૧૨૯
કુંકણુ	૧૬૦, ૨૦૮
કેઠ	૮૦

ખ

ખાંભનયર	૧૪૧, ૧૪૪, ૧૯૫, ૨૧૭
	૨૨૯, ૨૪૧ ૧૬૯, ૧૭૮
ખાંભપુર	૫૨૯
ખાંભાઈત	૫૮, ૨૩૦
ખાંભાત	૮૦, ૮૯
ખાંભાયત	૮૯, ૧૩૦, ૧૭૦
ખાંભાયતન	૧૬૨
ખાંભાયતિ,	૧૨૧, ૧૬૭
ખેડ	૨૨૫

ગ

ગડાલાતીરથ	૧૧૭
ગઢ મડોર	૧૦૭
ગઢવાઠિ	૧૭૭
ગધાર	૧૯૯
ગાંદલી	૩૦
ગિરનાર ૨૯, ૭૯, ૧૮૩, ૨૦૦, ૨૦૩	
ગિરિનાર ૧૧૧, ૨૫૭, ૨૭૭, ૨૦૭	
૧૦૯, ૧૧૭, ૧૨૦; ૨૪	
ગુજરાત	૧૪, ૧૮૩
ગુજરાત	૨૧૦
ગુજ્જર ૨, ૧૫, ૩૭, ૧૬૭, ૨૦૮	

ગુજ્જરધરા	૪૧, ૨૩૩
ગુજ્જરદેશ	૧૦૮, ૧૧૧, ૧૬૦
ગુજ્જર	૧૨૬, ૧૯૦, ૨૩૭
ગુર્જર	૧૯૪, ૨૫૮
ગુહાગેર	૨૦૭

ધ

ઘોઘા	૭૯
------	----

ચ

ચાંદુવાર	૨૦૭
ચિત્રકૂટ ૧૦૭, ૧૦૯, ૧૧૨, ૧૧૭,	
૨૦૭	

જ

જામુન્ડીપ	૧
જામુસર	૮૦
જામુનયર	૨૨૩
જાવહરીવાડો ૧	૬૫
જાલગુ	૩૩
જાલોર	૧૨૨
જાવાલિપુર	૨૨૬
જેસલપુર	૨૩૬
જોધપુર	૧૧૨, ૧૨૧

ડ

ડાભલી	૧૫
ડાખિલ	૧૯૫
ડિલિલ	૧૨૨
ડીસા	૧૬૭

ત

તાખાવધ	૨૨૩
તાંખાવતી	૧૨૬, ૧૩૬, ૨૧૫
તારણગિરિ	૧૫

તારંગિરિ	૭૯	પંચલાસાપુર	૧૭૯
તારંગો	૧૫	પચાસર	૨૫૭
તારંગા	૨૯, ૨૦૭	પાટણ ૧૦, ૧૧, ૧૬, ૨૬, ૭૬, ૧૦૯,	
૬		૧૧૦, ૧૫૧, ૧૫૩, ૧૫૫,	
દધીગ્રામ	૧૦	૧૬૭, ૧૭૨, ૨૦૭,	
દધીપુર	૧૨, ,	૨૫૮, ૨૭૭,	
દશરથપુર	૭૬	પત્તન	૭૯
દમિણ	૧૮૩	પટ્ટણ	૨૨૩
દાખણ	૧૯૦	પાટણપુર	૬૦, ૧૯૭
દખણ	૨૦૮	પાનસર	૮૯
દમણ	૧૯૪	પાલણપુર	૨૩૩, ૨૩૪
દિલ્લી	૫૨, ૧૬૦	પાલણપુર	૧૫, ૨૮, ૩૭
દીવનગર	૧૭૩, ૧૭૪, ૧૭૫	પાલનપુર	૧૯૭
દીવખદિર	૧૮૩, ૧૮૪	પાલણપુર	૨૮, ૨૩૯
દ્વારાવતી	૧૨૮	પાલીતાણા	૨૪૩
૬		પુ ડરગિરિ	૧૦૯, ૧૨૪
ધુલેરગામ	૭૫	ત્રેમાપુર ૩	૧૭૮
૭		૬	
નડુલાઈ	૧૬૬	ફલવધિપુર	૧૨૪, ૧૨૫
નડોલાઈ	૧૫૯	બી	
નરુલાઈ	૧૯૮	બરહાનપુર	૫૨, ૫૬, ૨૭૭
નવાનગર	૨૯, ૮૦	બારેબા	૧૭૮
નાપુરા ૧	૫૭, ૧૭૮	બાલાપુર	૩૦
નાગપુર	૧૨૬	બીબીપુરા ૪	૫૭, ૧૭૨, ૧૭૩, ૧૭૮
નાગોર	૪૦, ૧૨૨	બુરાહનપુર	૨૬, ૩૧, ૩૬, ૭૯
નાર	૧૬૧	બુદિ	૧૭૭
નિજમપુર ૨	૧૬૮		
નંદરખાર	૧૪૯		

કા	મુ'ખ્ય	૯૮
ભરત ૧,૨૦૮	મુલતાણ ૧૧૪	
ભાવનગર ૭૯	મેડતા ૪૨, ૧૭૦ ૧૨૫, ૧૨૬	
ભિન્નમાલ ૪૮, ૬૬, ૭૩	મેદપાટ ૧૦૯, ૧૧૭, ૧૭૭,	
ભીમનાથ ૮૭	૧૯૪, ૨૦૮	
ભીમપદ્મીપુર ૨૩૪, ૨૩૫	મેવાડ ૧૬૬, ૨૩૬, ૨૦૮,	
ભીમવરપદ્મી ૨૩૫	૧૮૭, ૧૭૭,	
ભુજનગર ૯૫	ય	
મ	ચાધપુર ૪૨, ૧૨૧	
મગધી ૨૭૭	૨	
મથુરા ૧૨૩, ૨૦૭	રાજનગર ૬, ૧૩, ૨૯, ૫૨, ૮૦,	
મંડૂ ૨૨૦	૮૧, ૮૬, ૭૮, ૮૮ ૯૪, ૯૫,	
મનોહરપુર ૧૮૨	૧૬૧, ૧૬, ૧૬૮, ૧૭૨,	
મરધર ૪૧, ૪૨, ૪૮, ૬૬, ૧૬૦,	૧૭૩, ૧૭૭, ૧૭૮, ૨૫૫	
૧૧૭, ૧૮૩, ૨૫૪	રાજપુર ૧	૫૪, ૧૭૮
મરઘદેસ ૨૦૮	રાણીપુર ૫૨, ૨૭૭	
મરઘોડું ૨૨૪	રાણપુર ૨૫૨	
મરઘેસ ॥	રાધનપુર ૧૬૮	
મરઘેસ ૬૬	રાયધનપુર ૬૦	
મરઘંડ ૧૨૭	રૈવતગિરિ ૧૦૬, ૧૧૭, ૧૨૧	
મરઘંડલ ૧૮૭	રોચક ૮૮	
મરઘંડ ૧૯૦	કા	
માલવ ૩૧, ૪૧, ૧૦૭, ૧૧૦,	લાલપુર ૧૯૫	
૧૭૭, ૧૮૩, ૧૯૦, ૧૯૪,	લાહુર ૧૬૦, ૧૬૮	
૨૦૮, ૨૧૮, ૨૬૬, ૨૬૬	લાહોર ૧૨૫, ૧૨૭	
મારઘાડ ૧૯૪	લીંબડી ૯૩	
મંડવગઢ ૨૧૮	લોલિયણ ૨૫૨	
મંડવગઢ ૪૬	વ	
મીરાંપુરા ૫૭	વટપદ ૯૨	

વડગામ	૧૮૭	સરખેજ ^૨	૧૭૮, ૨૧૨
વડનગર	૧૫	સાહાબન ^૩	૭૫
વઢવાણ	૯૩, ૨૫૨	સારંગપુર ^૬	૭૫
વઢિયાર	૧૭૭	સિદ્ધાચલ	૩૮, ૭૯, ૯૮, ૧૦૯
વરકાણા	૫૨		૭૩, ૨૫૭, ૨૫૯
વાગડ	૧૭૭, ૧૯૪, ૨૦૮	સિંધપુર	૨૮૦
વિક્રમપુર	૧૨૭	સિદ્ધપુર	૭૫
વિમલગિરિ	૧૧૧, ૧૨૦, ૧૭૩, ૨૧૫,	સિમાણા	૫૨
વિમલાચલ	૫૨, ૨૦૩	સિંધુ	૨૩૬, ૨૨૯
વિસનગર	૯૬	સીતપુર	૨૨
વીઝલનગર	૧૬	સીંહપુર	૪૫
વીક્રમપુર	૧૨૦	સીંધલ	૧૨
વીકાનયર	૧૧૫	સીરોહી	૧૨૩, ૧૪૦, ૧૯૮
વીકાનેર	૧૧૯	સૂરતિ	૫૭, ૮૦, ૧૬૬
વીળપુર	૫૨, ૧૪૦	સુરત	૯૩, ૯૪, ૨૫૭, ૨૭૭
શ		સેતુંજ	૨૪૬, ૨૫૧
શકંદરપુરા	૫૭	સેતુંજગિરિ	૧૬૦
શત્રુજય	૧૧૧, ૧૨૧, ૧૨૩, ૧૨૮,	સોનિંત્રપુર	૧૬૧
	૨૦૦, ૨૦૭, ૨૦૮	સોરઠ	૧૬૦, ૧૭૭, ૧૮૩, ૧૮૪,
શત્રુંજી	૭૯, ૧૮૨		૧૯૦, ૧૯૪, ૨૦૮, ૨૪૭
શ ખેશ્વર	૨૭	સોરીપુર	૨૦૭
શેખપુર ^૧	૧૭૮	સોવનગિરિ	૧૮૩
સ		હ	
સ ખેશ્વર	૫૨, ૧૦૯, ૨૦૭, ૨૫૨, ૨૫૭	હાલાર	૧૮૩
સમેતાચલ	૨૦૮, ૨૭૦	— — —	

અર્હમ્ ।

જૈનએતિહાસિકગૂર્જરકાવ્યસંચય ।

(૧)

વૃદ્ધતપાગચ્છીય શ્રીરત્નકીર્તિસૂરિ ચડપદ્મ ।

દૂહા.

મંગલાચરણ ।

- સંભવ જિનવર વિનવું, માણું એકજ માન;
દુરગતિ દુખ દુરિ કરો, આપને નિરમલ જ્ઞાન. ૧
- શ્રીશ્રુતદેવી સાંનિધ કરે, દેજે વચનરિલાસ;
ઠાવકલા તુ કેલવિ, જે ભગવતી પુરિ આસ. ૨
- માતપિતાથી અધીક વક્ત્રી, શુરુ જે જ્ઞાનદ્વાતાર;
શુણુ ગાઉં હું તેહના, સારદનિં આધાર. ૩
- શ્રીવૃદ્ધતપાગચ્છગણુધરૂ, શ્રીરત્નકીર્તિસૂરીરાય;
ચરીય ભણું મનહેતસું, આણુંદ અંગિ ન માય. ૪

ઠાલ અથમ—દશ દષ્ટાંતે દોહણું—એ દેશી.

અજ્ઞાનનગર વર્ણન ।

- જમૂદ્ધીપનામિં ભણું, લખજેયણુ વિસ્તારો રે;
વિચિ વૈતાઢ વિરાજતુ, દોએ ભરત નિરધારો રે. ૧
- ભવિયણુ વંદુ ભાવસુ, શ્રીગચ્છપતિ શુરૂરાજો રે;
નામિ નવનિધિ સંપજિ, દિન દિન અધિક દીવાજો રે. ૨

દેશભરતમાહે દીપતુ, ગુજ્જરદેશ ગુણવંતો રે;	
અસી સહસ્ર ગ્રામે ઠરી, અધિક અધિક સોભંતો રે.	૭૦ ૩
સકલનગરસિરોમણી, નગર અલિકા અવતારો રે;	
વાવિ કૃઆ સરોવર, વન વાડી મનોહારો રે.	૭૦ ૪
ગઢ મઢ મંદિર મુહુલસુ, શ્રીઅદ્વાદનગર વિરાજિ રે;	
ભૂમંડલમાં એહવું કેાટ, નહિ કેા દિવાળ રે.	૭૦ ૫
દરવાજા બારે ભલા, ચુહુટાની ચિહું દિસિ ઓલો રે;	
વણિક બ્યાપાર ઠરિ તિહાં, સોહિ સન્મુખિ પોલો રે.	૭૦ ૬
અવર વર્ણ વસિ તિહાં, સુખીઆ સહૂ કેા પ્રાણી રે;	
સકલનાતિ સિરોમણી, શ્રીશ્રીમાલિનો જાણી રે.	૭૦ ૭
લખમી લીલા લોગવિં, દાનિં દુલતિ વધારિ રે;	
પુન્યમારગમાં પડવડા, શ્રીજિનધર્મ સધારિ રે.	૭૦ ૮
ધર્મરાગી ધોરી ધર્મના, ઉત્તમ ઠરણી કરતા રે;	
ગુણગ્રાહક ગુણે આગલા, પાપમારગ પરીહરતા રે.	૭૦ ૯
ધર્મ અરથ કામ તત્વ જે, આરાધિં વિધિસેતી રે;	
ગુરૂવચને ઠરી ચાલતા, વર્ણના ઠહું કેતી રે.	૭૦ ૧૦
પ્રથમઢાલ પૂરી થઈ, શ્રીઆદિજિલુંદ આધારિ રે;	
સુમતિવિજય પંડીત ઠહિં, ગુરૂચરણ નમું વારવારિ રે	૭૦ ૧૧

દૂહા.

જેજન અર્દ્ધનિ માંનિ તે, વારૂ વિસ્તારિં વાસ;	
આપ આપણિ સ્થાનકિં, કરતાં લીલવિલાસ.	૧
વારૂ વસિં વખારીઆ, દોસી દૂલતિવંતિ;	
બુહુરા નામિં વણિક બહુ, સાહ પણિ તિહાં સોભંતિ.	૨
ફૂડીઆ દીસઈ કૂટડા, રૂપિં રતિપતિ જાણિ;	
ઋદ્ધિસંપૂર્ણ પ્રગટપુન્ય, મુખિ અમૃત સમ વાંણિ.	૩

ઢાલ ૨—રાણીજી હો નતિરૂ કારણ માંરિ કો નહિં જી-એ દેશી.

માતાપિતા-ગુરુ આગમન ।

- નાતિ ચુરાસીમાં દીપતુ જી, સાહ પુંજુરે પુન્યવંત;
દાનમાનિં કરી પરગડુ જી, જીપતુ મદન બલવંત. ૧
- પુન્ય કરૂ તુલ્લે પ્રાણીઆ જી, પ્રગટ ફલ પુન્યનાં જોએ;
પુન્યથકી રે સ પદ મલિ જી, એમ વદઈ સદૃ કોએ. પુ૦ ૨
- તાસ ધરિ ધરણિ અતી દીપતી જી, પ્રેમલદે પ્રેમની વાંણિ;
શ્રીજિનરાજવચને સદા જી, પાલતી પૂરણ આંણ. પુ૦ ૩
- લગતી ભરતારની ભાવસું જી, ભામની કરતી ભરપૂરિ;
પતીવરતા વરત પાલતી જી, કરતી કલંક સવે દુરિ. પુ૦ ૪
- પંચ વિધિ સુખ લોગવિ જી, કાંમની કંત સંયોગ;
પૂરવ કરમ અનુભાવથી જી, નહિં ધં સંતાનતું યોગ. પુ૦ ૫
- એહવિ પ્રેમલદે તણુ જી, બાંધવ સાધૂનિં વેસિ;
શ્રી ભુવનકીરતિ સૂરીશ્વર જી, આવી આ ઉણિ જી દેસિ. પુ૦ ૬
- પુરપરવેસ કીઉ ભલુ જી, નર નારી ગહિ ગાટ;
જિજીવ કીધા તિહાં અતી ઘણા જી, સણગારાં સર્વે હાટ. પુ૦ ૭
- ચતુર ચોમાસું તિહાં કરૂં જી, બિહિનિ તે ધરિ બહુ પ્રેમ;
બાન્ધવ ખોટિ પુત્રની અછિ જી, તેહ ભાંજુ કહું એમ. પુ૦ ૮
- શ્રીમાણિભદ્ર મહિમા ઘણુ જી, વચન કહું વલી એમ;
ભાણેજ એક મુજ આપજો જી, કુલ કીઉ વલી તેમ. પુ૦ ૯
- પુન્ય પ્રગટું પૂરવ ભવ તણું જી, સફલ ફલું ગરૂવયણ;
ગરભ ધરૂ શુણવંત સહી જી, હરખ ધરિ સહુ સયણ. પુ૦ ૧૦
- વિહાર કરુ વસુધા તલિ જી, શ્રીભુવનકીરતિ સૂરીરાય;
વરસ ગયાં વહી કેતલાં જી, બિહિનિ બાંધવશુણ ગાય. પુ૦ ૧૧
- પુત્ર પાંચિ દોએ પુત્રીકા જી, સાહ પુજા વંસિં હોઈ;
સુમતિ કહિ ઢાલ બીજીઈ જી, શુરૂવચન સાચાં તે જોઈ. પુ૦ ૧૨

વિનયવંત વિચક્ષણા, બાંધવ પંચ સરૂપ;	
માતૃપિતા મન મોહતા, રામતિ રમિ અનુપ.	૧
વૃદ્ધ બાંધવ વારૂ રૂપણ, રામણ લહુક હોઈ;	
સગુણસનેહી સહોદરા, પ્રેમવંત સહુ હોઈ.	૨
પુન્ય પધાર્યા તિહાં ઠણિં, શ્રીભુવનકીરતિ સુરિંદ;	
નરનારી નિરખિ ભાવસું, સુખ રાક્ષકુ ઈંદ.	૩

હાલ ત્રીજી—પાણી પાચુ તરસી થઈ રે લાલ-એ દેશી.

શુદ્ધસાથે વાતચીત ।

વાંત સુણુ વારૂ પરિ રે લાલ, છંડી આલસ અંગિ; સુખકારી રે.	
સાહુ પુંજી સુત નારિસું રે લાલ, આયા વંદણિ રંગિ.	સુ૦ વા૦ ૧
વિધિસું વાંદી ભાવસું રે લાલ, બિસિ સૂરી હજૂરિ;	સુ૦
દેસના દીધી નેહસું રે લાલ, પાપપડલ ગયાં દૂરિ.	સુ૦ વા૦ ૨
બિહિનિ પ્રતિં ઠહિ બાંધવો રે લાલ, પાણુ વચન તે આપ; સુ૦	
ભાણેજ મુજનિં દીણઈ રે લાલ, સંઠાણાં માર્છ બાપ.	સુ૦ વા૦ ૩
ભંગની વચણુ ઠહિ ભાધનિ રે લાલ, એ કિમ કીજઈ કાજ; સુ૦	
મેટા બાપતણિ વસિંઈ રે લાલ, નવિ કેા દેઈ યોગરાજ.	સુ૦ વા૦ ૪
માતૃપિતા સોચી કરિ રે લાલ, કહુ કેમ પુત્ર અપાઈ;	સુ૦
વાત વિવિધ પરિં કેલવી રે લાલ, પણિ નવિ બિસિ ઠાઈ.	સુ૦ વા૦ ૫
મુલ માણુ તુમ્હનિં દેઈ રે લાલ, અવર માંતુ વણી વાત;	સુ૦
પુત્ર ન દેઈ પિંડથી રે લાલ, વાંણી વદિ એમ તાત.	સુ૦ વા૦ ૬
મંવન સોલ ઉગણાસીઈ રે લાલ, ભાદરવા વદિ બીજ;	સુ૦
લૌભ ભણુ વાર દીપતુ રે લાલ, દેવતી જન્મ હણુ નીજ.	સુ૦ વા૦ ૭
મધ્યનિસાનિ માજનિ રે લાલ, લગ્ન ઉત્તમ તેણી વાર;	સુ૦
જન્મ લગિન મન માનીઈ રે લાલ, રામણ નાંમિ કુમાર.	સુ૦ વા૦ ૮
ભુવનકીરતિ કહું ભાવસું રે લાલ, લઘુ સુત મુજનિ આપિ; સુ૦	

એમ ને માનુ માહરિ રે લાલ, બિહિનિ બહનેવી ઠરિ થાપ. સુ૦ વા૦ ૯
 સંત વરસના સુંપીઆ રે લાલ, શ્રી સંધની સહુ સાબિ; સુ૦
 બાંધવ પ્રતિ બિહિનિ રંગસું રે લાલ, બોલિ મધૂરી ભાષ. સુ૦ વા૦ ૧૦
 મોહવસિં જીવ માઈનું રે લાલ, નયણે વરસઇ મેહ; સુ૦
 ઓસિંઠલ નવિ નિંપણુ રે લાલ, સાચુ સહોદર નેહ. સુ૦ વા૦ ૧૧
 દીધી લીજ્યા પુત્રની રે લાલ, વાધુ અધીકુ વાંન; સુ૦
 હાલ ત્રીજી બંધવ બહિનની રે લાલ, સુણુ સુમતિ ઠરી ઠાંનિ. સુ૦ વા૦ ૧૨

દૂહા.

ધર્મ અર્થ દોઝે લેહસું, જનક કીક નિજ હાથિ;
 સુત સુંપુ સુખ ઉપનુ, વધી તે પુન્યની આથિ. ૧
 બોલું પાલું આપણું, અવિહડ રાખુ નેહ;
 કીધુ ગુણ વલી જાણીઉ, સાચું સગપણુ એહ. ૨
 બે ઠર જોડી બિહિંનડી, બોલિ એણી પરિં વાણિ;
 સગા ભલા પણિ સાધૂજી, નહિં માયા નિરવાંણિ ૩

હાલ ૪--ધન ધન્ય ધના શાલિભદ્ર-એ દેશી.

માતાનો શોક ।

જનની જાયાનિં એણી પરિં વિનવિ જી, ફરિ ફરિ સન્મુખિ જોઈ;
 બાલવિચ્છેહુ દોહલું માયનિં જી, ફૂડ મ જાણુ ઇણુમિં કોઈ. જ૦ ૧
 પૂત્રજી દર્શન દોહલું પાંમીઉં જી, કરતાં કોડિ વિષાસ;
 આસ પૂરાંણી દેવગરુનામથી જી, સફલ જાણું ગૃહવાસ. જ૦ ૨
 પુત્રજી દોહલું યંથ સાધૂતણું જી, દોહલું વલી મહાવ્રતભાર;
 લોહચણા રે દાંતે મીંણુને જી, ચાવેચવા ઉદાર. જ૦ ૩
 પુત્રજી ઘરિ ઘરિ કેણી પરિ વિચરસુ જી, ભિક્ષાનિં વ્યવહાર;
 ઉર્જાં જલ કેણી વિધિં પીધસુ જી, ન ઠરેવી સરીરની સાર. જ૦ ૪
 પુત્રજી પરવસિ રહિવું પાધરિં જી, નહિં વલી કેહતુ આધાર;
 યૌવનવર્ધ વ્રત પાલવું જી, નિરસ લેણું આહાર. જ૦ ૫

પુત્રજી અણુઆણે પાએ ચાલવુંજી, સુણ સદાઈ ધરણિસેજી;
 ધ્યાન ધરેવું રહિવું રાંનિમિં જી, કાયા સોસેવી રવીતેજી. ૪૦ ૬
 પુત્રજી સેજી વલાઈ ઢાલીઆ જી, ઇંડેઅવું સુખવાસ;
 સુમતિ-ગુપતિ કાયા રાખવી જી, કરવી નહિં ભોગની આસ. ૪૦ ૭
 પુત્રજી દોષ સંનધિ નિવારવું જી, કરવું વલી વિગયનુ ત્યાગ;
 સહિણા સમતાઈ પરીક્ષહ આકરા જી, ધરવું પૂરણ ધર્મરાગ. ૪૦ ૮
 પુત્રજી વંસવિભૂષણ થાઈજી જી, હોજી સંયમનિ વિધિ સીહ;
 ઇંદ્રી પૂરણ પાંચિ જીપજી જી, ક્રોધ પરિહરજી નિસ-દીહ. ૪૦ ૯
 પુત્રજી માતપિતાઈ સુખ્યા સાધૂનિં જી, ધરી વલી ધરમસનેહ;
 મોહની વસિં માતા દૂખધરિ જી, નયણે વરણ લાગુ મેહ. ૪૦ ૧૦
 પુત્રજી પાર પાંચેજી પાધડ જી, હોજી વલી મુગતિનું વાસ;
 ઢાલ ચુથીમાં સુકી મોહની જી, સુમતિવિજયની પુગી આસ. ૪૦ ૧૧

દૂહા.

સંસાર અનિત્ય જાણી કરી, તારેઈવા નિજવંસ;
 માયા નિવારો મૂલથી, લોક કરિ પરસંસ. ૧
 સુજસ રહાવુ જગતમિં, વીસ્તાઈ વલી નાંમ;
 ધન્ય ધન્ય પુંજ સાહનિં, સીધાં પ્રેમલદે કાંમ. ૨
 આપ તરિ કુલ તારવિ, પુત્ર સપુત્રજ તેહ;
 ભુવનકીરતિ હરધીત હવા, જીહં બાપેડા મેહ ૩

ઢાલ પાંચમી—જૂખખડાની આલિ.

દીક્ષા-ગ્રહણ ।

વિચરત વસુધા પીઠમિં દે, ભુવનકીરતિ ગુરુરાય; સોભાગો સાધૂજી.
 જીવ ઘણાનિં ખૂણવિં દે, દુરગતિ કરિં અંતરાય. સો ૧
 રાજનગરનિ પરસરિં દે, રાજપુરૂં મનોહાર; સો ૨
 સુરીસિરોમણી પુહુતલા દે, સીધ્ય સખલ પરીવાર. સો ૨
 નરનારી હરધીત હુયાં દે, આવિ વંદણિ વેગિ; સો ૦

કરજેડી કરિ વિનતી રે, રહુ ધ ચોમાસું નેગિ.	સો૦	૩
દેખી ભાવ સહૂ સંધનું રે, જાંણી લાલ વિસેષ;	સો૦	
દોસી કાંડાંનજી દલવસું રે, રહૂં આપું સીસંનિં વેષ	સો૦	૪
જ્ઞાતિ શ્રીમાલીની સોભતી રે, વૃદ્ધસાખા વસાવીસ;	સો૦	
અનુમતિ માગી ગુરુતણી રે, કરિ ઓછવ નિસિદ્દીસ.	સો૦	૫
સંવત સોલ છાસી સમિ રે, પંચમી વૈશાખમાસ;	સો૦	
સુકલપક્ષિં સોભા ઘણી રે, વાર નક્ષત્ર દિન ખાસ.	સો૦	૬
દોસી તણિ ધરિ દીપતી રે, ગમતાદે ગુણવંત;	સો૦	
પંજી પુત્ર સોભાગીજી રે. દિલાહુ કાંમનો કંત.	સો૦	૭
વીત ખરચી વિસ્તારોઉં રે, નામ જગ ત્રય માંહિ;	સો૦	
ભુવનકીરતિ રાંમજીભણિં રે, દીધી દીક્ષા તાંહિ.	સો૦	૮
ધવલ મંગલ ધોલાં દીધ રે, ભાટ ભલાં કરિ ગાંન;	સો૦	
પંચ મહાવ્રત સુખીઆં રે, મહામંત્ર સુણાવું કાંનિ.	સો૦	૯
ભગતિ ભલી સાંહામીતણી રે, કાંડાંનજી દોસીધં કીધ;	સો૦	
રંગ ઘણું રાજપુરમાંહિ રે, જયકાં દાંન બહુ દીધ.	સો૦	૧૦
ચારિત્ર પંચમી ઢાલમિં રે, પુત્ર પુંજસાનિ લીધ;	સો૦	
સુમતિવિજય કહધ પામીધ રે, ચોખધ ચારિત્રધં સીધ.	સો૦	૧૧

દૂહા.

રાજકીરતિ ઋષીશ્વર હવિં, ઉત્તમ આદર કીધ;	
ભણધ ગુણિ અતિભાવસું, ગુરુવચ અમૃત પીધ.	૧
વિનયકરિ વૃદ્ધ સાધૂનુ, ગરુઆજ્ઞા પરમાણુ;	
દેસવદેસિં વિચરતાં, પૂરણ પામ્યું જ્ઞાન.	૨
સુદ્ધ કીયા સંયમતણી, ધરિ ઉત્કૃષ્ટિ અંગિ;	
તપ તપિ વલી આકરા, પુન્યતણિ પરસંગિ.	૩

ઢાલ છઠી—જી હો મિથલાનયરી સોહામણી-એ દેશી.

સંયમ-પાલન ।

જી હો સંયમ સમતા આદરી, જી હો મહીઅલિ કરિધ વિહાર;

છ હો જીવગણાંનિં જીવવધ, છ હો જિતારધ જીવપાર. ૧
 ભવિક જન સેવું સંયમ સાર, છ હો શિવસુખ જે દાતાર; ભવિં
 છ હો દિ ઉપદેશ સોહામણા, છ હો છંડુ મોહ વિકાર;
 છ હો જિનઆગના પાસુ ખરી, છ હો જાણી અધિર સંસાર ભ૦ ૨
 છ હો જીવયતન ત્રિવિધિં કર, છ હો આત્મસમ અધીકાર;
 છ હો સમતા સહસું આણીધ, છ હો કીજધ પર ઊપગાર. ભ૦ ૩
 છ હો દોષ બિતાવીસ ટાલીધ, છ હો લીજધ શુદ્ધ આહાર;
 છ હો જિનમારગ જાણું ખરૂં, છ હો દૂરગતિ ન હુધ લગાર. ભ૦ ૪
 છ હો પ્રતિજીવ્યા પ્રાણી ઘણા, છ હો જેહાંન અદ્વૈતસંસાર;
 છ હો કેતા સમકીર્તવંત હુવા, છ હો કેઈ સંયમભાર. ભ૦ ૫
 છ હો સાધુશુણે ઠરી સોભતુ, છ હો રાજકીરતિ શુભચિત;
 છ હો સાચામંદિર ભાંજતો, છ હો સંચિ સુકૃત વિત. ભ૦ ૬
 છ હો મુંડી મમતા મોહની, છ હો ફૂડું કુટુંબનું વાસ;
 છ હો આય અધિરકરી જાણતુ, છ હો સાચું ધર્મભ્યાસ. ભ૦ ૭
 છ હો ભાવન ભાવિ નિરમલો, છ હો ધ્યાઈ શુદ્ધ ધ્યાન;
 છ હો સૂત્રસિદ્ધાંતનું ખપ ઠરિ, છ હો જેહથી લાલિ જ્ઞાન. ભ૦ ૮
 છ હો વૃદ્ધતપાગચ્છ રાણ્યા, છ હો જીવનકીરતિ સૂરીસ;
 છ હો સાધુસિદ્ધોભણિ જાણીધ, છ હો રાજકીર્તિ શુભ સીસ. ભ૦ ૯
 છ હો દોષ ન લાલિ દેહમિ, છ હો સઠલસંયમ શુભસાર;
 છ હો પંચાચાર શુદ્ધ પાલતાં, છ હો પ્રગટું પુન્ય નિરધાર. ભ૦ ૧૦
 છ હો છઠી ઢાલ સંયમતણી, છ હો મુમતિવિજય ઠહિ સાર;
 છ હો નરનારી જે આદરિ, છ હો જેહનું ચિત હુધ ઠારિ. ભ૦ ૧૧

દૂહા

વરસ વીશ ગયાં એણી વિધિં, ઉત્કૃષ્ટિ આચારિ;
 તપવણિ તેજિં ઠરી, ચરણ નમઈ નરનારિ. ૧
 પૂજ્ય પધાર્યો પ્રેમસુ, સંઘસઠલપરિવારિ;
 જીવનકીર્તિ ભૂમંડલિ, વર્ત્તાંબુ જયઠાર. ૨

આદર અદાવાદમિં, કીધુ નર નિ નારિ;
રહુ ચોમાસું હરખસું, સંઘકરિ મનોહારિ. ૩

ઢાલ સાતમી—સુમતિ સદા દિલમિં ધરૂ—એ દેશી.

અમદાવાદમાં પ્રવેશ ।

શ્રાદ્ધ સઠલ હરખીત થકા, વંદિ પુજ્યના પાય;	રંગીલે. ૧
ઉચ્છવ દિન દિન નવ નવા, દર્શનિં પાપ પલાય.	રં૦ આ૦
ભુવનકીર્તિ ગુરુ વંદીધં, બંધીધં સુકૃતગંઠિ;	રં૦
સૂત્રસિદ્ધાંત વખાણુંતા, આણુંતા અમર વિમાન;	રં૦ ભુ૦ ૨
મનહરણી સુણી દેસના, દુલતીઆ દેઅ દાંન.	રં૦
સાહ રેતન સોભાગીઉ, ફરવાં નવા નવાડીમિં વાસ;	રં૦ ભુ૦ ૩
ગમતાદે નારી નાંમિ, કંતતણી તે દાસ.	રં૦
અવસર ઉત્તમ જાંણીનિં, શ્રીપુજ્યનિં કહિ એ મ;	રં૦ ભુ૦ ૪
આચારજિ પદ ઊચ્છવિં, આપુ લાલ હુધ જેમ;	રં૦
માની વાત વારુ સહી, વાધુ નિવિધ પરિ રંગ;	રં૦ ભુ૦ ૫
લખિ કંકોતરી પાઠવી, મલીક સાજનનું સંગ;	રં૦
ખરચુ દ્રવ્ય ખાંતિ કરી, મહી માંગત દીયાં દાંન;	રં૦ ભુ૦ ૬
કરી ઊચ્છવ પધરાવોઆ, શ્રીગચ્છપતિ દેઈ માન;	રં૦
ગાવિ ગીત સોહામણી, ઊચરિ જય જયકાર;	રં૦ ભુ૦ ૭
ચરણકમલ નમિ લાવસું, દેઈ સપરા આહાર;	રં૦
સંવત સત્તર સત્તોતરિ, વૈશાખમાસની ત્રીજ;	રં૦ ભુ૦ ૮
સુદિ સઘલિ વખાણીધ, સીઝધ વંછિત ત્રીજ,	રં૦
પદવી આપી ગણધરતણી, શ્રોભુવનકોરતિ સુરિંદ;	રં૦ ભુ૦ ૯
શ્રોમાલી શાખ લઘુમાહિ, સાહ રેતન જાંણે ધંદ;	રં૦
શ્રીફલ આપાં સાહાંમી લણિં, લગતિ લટી પરિ કીધ;	રં૦ ભુ૦ ૧૦
સઠલ કુટુંબ સંતોષીઉ, સુવચ સાવનિ દીધ;	રં૦
સાહ રેતન સુત જાંણીધ, નાગજી નાંમિ પ્રસિદ્ધ;	રં૦ ભુ૦ ૧૧
સાતમી ઢાલિ પદવી લહી, સુમતિવિજય કાજ સીદ્ધ;	

આદીશ્વર અરિહંત નમ્નું, પુહુંચિ મનનાં કેાડિ;	
અલીધ વિધન બધું વેગલાં, ઠસી ન આવી ખોડિ.	૧
શ્રીભુવનકીરતિ ભાવિં ઠરી, આપી પદ અધીકાર;	
રેતનકીરતિ ગચ્છપતિતણું, સવલ સોહિ પરીવાર.	૨
પાસ વાંન પંડિત ભક્ષા, વાચક વધતિ જ્ઞાનિ;	
સીખ્ય સવે શુભ આગલા, ધરતા ધર્મનઈ ધાંન.	૩

ઢાલ આઠમી—કાંતનમિં કાલિસગિ ગુહિત રે—એ દેશી.

વિહાર-ગુરુનિર્વાણ ।

સીખ લહી સહિ શુરુતણી રે, વિહાર કરુ ગણધાર;	
ગામનગરપુરપાટણિ રે, જિહાં જિહાં નિજ પરીવાર.	
સોભાગી સુંદર સેવું શ્રીજિનરાજ, જે સારિ હો આતમ કાજ;	સોાં ૧
જે આપિ મુગતિનું રાજ;	સોાં આાં
વરસ ત્રહુંનિ અંતરિ રે, ભુવનકીરતિ કીલો કાલ;	
આચારજ આદિ ગુરુનિ ક્ષપિ રે, સોચિ બાલગોપાલ.	સોાં ૨
સોઠ સંતાપ તે પરહરી રે, વરતાવું જયકાર;	
સંઘ મલી વિનતી ઠરી રે, રાખુ ઉત્તમ આચાર.	સોાં ૩
દ્વાદશમાસની અંતરિ રે, દૂખભજણ દુધીગ્રાંમ;	
પુન્યવંત હઉ પ્રાણીઉ રે, સાહ પ્રેમજી શુભનામ.	સોાં ૪
શ્રીશ્રીમાલી સોહાકરુ રે, દસવસા દીપત;	
શુભવ ત છિ તસુ કામની રે, કૂલબાધ નાંમિ સોભંત.	સોાં ૫
કંવ ભણિ કાંમની પ્રતિ રે, સાભલિ મોરી વાંણિ;	
અવસર જોતાં આજનુ રે, ચઢસિ વાત પરમાણિ.	સોાં ૬
તે ભણી પુન્ય પધરાવીનિ રે, લીજઈ લક્ષ્મી લાહ;	
પદમહોત્સવ કીજઈ રે, ખોલિ એણી પરિં સાહ.	સોાં ૭
શ્રીરતનકીરતિસૂરી ભણિં રે, પુહુંતા તેડણ કાણ;	
મહિર કરુ મુજ ઉપરિ રે, દુધીપુરિ પુહુંચુ રાણ.	સોાં ૮

પુન્ય પધાર્યા પ્રેમસું દે, હુક અધીકુ રંગ;	સો ૦ ૯
સતરસિં અગીઆરોતરિ દે, કીધું છ કહિતિ રંગ.	જયપુર
માસ ચંત્રવદિ ત્રીજનું દે, દિન દુલતિ દાતાર;	સો ૦ ૧૦
દોષરહીત લાહુ નિર્મલુ દે, વદિ પંડીત દિનસાર.	
સઠલસંઘ તેડાવીઉ દે, ઠંકોતરી લખી સલજિખ;	
સંઘ સખલ લેલુ હુકિ દે, લોઠતણા વલી લખ્ય.	સો ૦ ૧૧
વાજિં વાજુત્ર વોવધ પિરિં દે, માદલના ધોંકાર;	
લેરિ ભુંગલનિ ઝલરી દે, ગાનુ અંબર નિરધાર.	સો ૦ ૧૨
સજન સવે સંતોષીઆ દે; વસ્ત્ર ઊઢાડાં ખાસ;	
સહિ ગુરુચરણ નમી કહિ દે, સંઘનું હું છું દાસ.	સો ૦ ૧૩
ઘરિ ઘરિ રંગવધામણા દે, ગાઇ ગીત રસાલ;	
પઠવાને કરી પોસીઆ દે, સુંથરાં સાલિનિ દાલિ.	સો ૦ ૧૪
સાચવણી સંઘની ઘણી દે, વિવિધ પરિ વિસ્તાર;	
જાચકજન તે પાંખીઆ દે, વંછિત દાંન નિ આહાર.	સો ૦ ૧૫
ધન્ય ધન્ય સાહુ તું પ્રેમણુ દે, કુલખાઇ ધન ધન્ય;	
પાંચ પુત્ર દોઝે પુત્રીકા દે, કુખિં વસ્ત્યાં રતન.	સો ૦ ૧૬
દેવચંદ દૂખ ભંજણુ દે, અમીઇ સમુ અમીચંદ;	
પ્રેમ ઘણું પંચ ખાંધવાં દે, ભગની કરત આણુંદ.	સો ૦ ૧૭
આઠમી ઢાલિં સોસા ઘણી દે, અધિક અધિક ઉચ્છાહ;	
સુમતિવિજય કહિ સંઘનિ દે, લેજે લખમી લાહ.	સો ૦ ૧૮

દૂહા.

સુનીવર વિચરિ મહીતલિં, પુર પાટણ નિં ગામિં;	
જસ જગતીમાં વિસ્તરૂ, સમરત સદ્ગુરૂ નામિ.	૧
માંનિ મોટા મહીપતી, નરપતિ નામિ સીસ;	
ઠરજેડો ઠરિ વિનતી, અરજ સુણુ અધીસ.	૨
ચાર શીધ્ય સ્વહસ્તના, અધીક અધીકિ માંનિ;	
વિવિધકલા વિદ્યાનિલા, ધરતા ભગવંત ધ્યાન.	૩

સુરી ગુણે ઠરી શોભતા, શ્રીરતનકીરતિ સૂરીરાય;
 ગરુડપતિ સવિહુ* નિરખતાં, અવર ન આવિ દાય. ૪
 સંયમ સુખિં પાલતાં, વીસ સાત વરસોણુ;
 પર્યતસમુ જાણી ઠરી, દધીપુરિ પુહુતા તેણિ. ૫

હાલ તવમી—મન ભમરા રે—એહની જાતિ.

અનશન-સ્વર્ગમન।

પંચ મહાવ્રત પાલીનિં, સુણુ પ્રાણી રે, સાધી આતમ ઠાજ;
 સેવું જિન વાંણી રે.
 અંત સમઘ અણુસણુ કીડં સું, પાંમેવા અમરતું રાજ સેવું ૧
 નરનારી આગમ લહી સું, વંદણિ આબ્યાં તેહ; સું
 છવ સવે સંતોષીનિ સું, થાપ્યુ ધર્મ સનેહ. સેં ૨
 લખ્ય ચુરાસી ચોનિના સું, ખમીધ ખમાવી છવ; સેં
 સ્થાનક પાપનાં પરહરી સું, પ્રત્યાખ્યાંન જવછવ. સેં ૩
 મતરસિં ચુત્રીસના સું, પોમતણી વદિ ખીજ; સેં
 સીખ લેઇ સવે સ ધૂની સું, પદવી સુંપિ નિજ. સેં ૪
 દેહી તણુ લગવંત લણુ સું, સર્ગ સિધાઆ સૂરિ; સેં
 પુન્યગાંઠિ પોતિ ઠરી સું, પાતક કીધાં દૂરિ. સેં ૫
 રથી રચના કીધી લલી સું, ખરચી દ્રવ્ય અનેક; સેં
 વાજ્ર વાજિં નવનવાં સું, ગાઠ ગીત વિવેક. સેં ૬
 ચિતા રચી અંદનતણી સું, અગર અળીર સુવાસ; સેં
 કાયા સંસ્કારી વિધિં સું, સુરિં લીજિ મર્ગનું વાસ; સેં ૭
 વીર વિયોગિં ગૌતમઋષી સું, માયા ન મેહલી જોય; સેં
 માતપિતાના વિરહથી સું, ગુરૂદ્વખ અધીકું હોય. સેં ૮
 વરસ પંચાવન આઊખું સું, અધીક માસ વલી ચાર; સેં
 સર્વાયુ પાલી ઠરી સું, પુહુતા ઠર્મનિ પારિ; સેં ૯
 ચારિ શીખ્ય ચોખિ ચિત્તિં સું, કરતા ઉત્તમ સંગ; સેં
 આર્તિ અંગની પરહરી સું, ધરતા ધર્મસું રંગ. સેં ૧૦

પંડીત રામવિજય વડા સુ૦, સુમતિવિજય સુખકાર;	સે૦
હર્ષસુ હેમવિજય લણુઈ સુ૦ રૂડિ રહિજો વ્યવહાર.	સે૦ ૧૧
ગંગાવિજય વિનયે સદા સુ૦, ચારિ સરખી જોડિ;	સે૦
સાચા સહોદર જાણીઉ સુ૦, ઠસી ન લાભિ ખોડિ.	સે૦ ૧૨
ગંગાવિજય ચિર થાપીઆ સુ૦. પાટપરંપર ઇસ;	સે૦
પૂરવ નામ પ્રગટ કીડિં સુ૦, ગુણુસાગર સુરીસ.	સે૦ ૧૩
સંઘ શ્રી રાજનગરતાણું સુ૦, પધરાવિ બહુ પ્રેમિ;	સે૦
પૂજા નિ પરલાવના સુ૦, વધતી સોભા ઐમ.	સે૦ ૧૪
શ્રીમાલી જ્ઞાતિમાં શોભતા સુ૦, સાહુ ગહુ ગુણુવંત;	સે૦
નાંમિ પ્રણાંમિ કલ્યાણુજી સુ૦, ધર્મી નિ ધનવંત.	સે૦ ૧૫
વારૂ વૃદ્ધ શાલા તણા સુ૦, થંભ ઠહ્યા સિરદાર;	સે૦
વધતિ દુલતી સંઘની સુ૦, દિન દિન જય જય કાર.	સે૦ ૧૬
સંવત સંયમ લેદતે સુ૦, વર્ષ લુવનનિર્ધી સાર;	સે૦
આષાઠ સુકલ સખતમી સુ૦, હસ્તનક્ષત્ર પુધવાર.	સે૦ ૧૭
શ્રીરતનકીર્તિસૂરી સ્તવ્યા સુ૦, ઢાલ નવે મનોહાર;	સે૦
સીસ સુમતિવિજય સદા સુ૦, પય પ્રણુમિ વારંવાર.	સે૦ ૧૮
નૂનાધિક જે ભાષીડિં સુ૦ જીર્ણ તણિ રસિ લીધ;	સે૦
સઠલસભા સાખિં કરી સુ૦ મિચ્છામિ દુષ્કડ દીધ.	સે૦ ૧૯
ગુણુ ગાયા ભગતિં કરી સુ૦, સૂરીતણા સુખાંણુ;	સે૦
લણિ સુંણિ નરનારિ જે સુ૦, તેહ ધરિ કુસલ-ઠલ્યાણુ.	સે૦ ૨૦

કલસ.

તપગચ્છનાયક સુખદાયક શ્રીભુવનકીર્તિસૂરીશ્વર;
તસુ વંસભૂષણ વિગતદૂષણ શ્રીરતનકીર્તિસૂરી પદધર.
દિન દિન ગાળ અધિક દિવાળ તાસ શિષ્ય સોહાંમણા;
ઇમ વદિ વાંણી સુમતિ આંણી ધરિ ધરિ રંગ વધાંમણાં. ૨૧

इति श्रीवृद्धशाखायां तपाविरूढे पूज्यपुरंदरश्रीभट्टारकश्री भुवन-
कीर्तिवंसभूषण श्रीभट्टारकश्रीरतनकीर्तिसूरीस्वर जुपइ संपूर्ण ।

(સર્વ ગાથા ૧૪૬, ઢાલ ૧, શ્લોક ૧૭૦)

પાંડિત શ્રીવૃદ્ધિવિજયગણિ નિવાર્ણભાસ ।

રાગ ગોડી—જ'ખૂદીપ મઝારિ—એ દેશી.

મંગલ-પાટણ વર્ણન ।

પ્રેમે પ્રણમી પ્રાય, ચોવિસ જિનતણુ;	
જગનાયક જગહિતકરુ એ.	૧
ઝિર ધરે જેહની આણ, સઠલ મુરામુરા;	
આદર આણી અતિ ઘણો એ.	૨
વલી વલી સરસતિમાય, પાય કમલ નમી,	
જેહથી મતિ અતિ પામીછ એ.	૩
ગાઉ ગુરુ ગુણ રાસ, આસ ઉમાહલો;	
માહરો પૂરણ કરો એ.	૪
તે ધન દિહા જો આજ, કાજ સચલ સીઝઈ;	
શ્રી ગુરુના ગુણ ગાવતાં એ.	૫
સતર સહસ ગુજરાતિ, દેશ તે સોહિઈ;	
આર્ય દેશમાં અતિ લલો એ.	૬
જિહાં શ્રી મ'ખેસર પાસ, આસ લવન તણી;	
પૂરણ ચિંતા મલિ સમો એ.	૭
જિહાં અણહિવપુર સાર, લાવી શ્રાવક;	
વ્યવહારી નિવસે ઘણા એ.	૮
શ્રી પંચાસર પાસ, નારિગપુર;	
કેડે લાલો વંદીછ એ.	૯

વહ્નિમાન વડવીર, શાંતિ જિજ્ઞેસર;	
સુપાસ ચંદ્રપ્રભ વંદીધ એ.	૧૦
શ્રીચિંતામણિ પાસ, તિમ મનમોહન;	
વાડી પાસ જિનેસર એ.	૧૧
નેમીસર નૈ મલ્લી, સામલ પાસજી;	
સેરી સેરી જિનવરા એ.	૧૨
જિનવર ચંલણ પાસ, વાસવ વંદિયા;	
જયવંતા જગિ જિનવરા એ.	૧૩
ધત્યાદિક બહુ તીર્થ, દેવ દેહરાસરિં;	
દીકધ પાતિક સવિ ટલેં એ.	૧૪

ઢાલ ૨—કપુર હોધ' અતિ ઉજલુ—એ દેશી.

જન્મસ્થાન-માતાપિતાદિ ।

તે ગુજ્જર ધર દેશમાં રે, દેશ ભલો ધાંણુધાર;	
પાલણુપુરમા સોહીધ રે, પાલણુપાસ વિહાર.	
ભલી સુણુયો થઈ સાવધાન. ૧	
મૂડો અખ્યત આવતા રે, પૂગી જિહાં મણુ સોલ;	
અહનિસિ ઇંમ જિન ભગતિની રે, હુંતી ચાકમ ચોલ રે.	ભ૦ ૨
જિહાં તારણુગિરિ રુયડો રે, તાર ગો ધતિ નામ;	
અજિત જિનેસર રાજીઓ રે, પ્રાસાદ અતિ ઉદામ રે.	ભ૦ ૩
છયલ છખીલા જન ઘણા રે, નિવસેં નાગર લોક;	
આદિજિજ્ઞેસર દેહરૂ રે, પ્રણુમૈં પ્રેમૈં થોઠ રે.	ભ૦ ૪
તે વડનગરનૈં દૂકડું રે, હાલલી નામૈં ગામ;	
લોક ઘણા સુખીયા તિહાં રે, વસતા વારુ મામ રે.	ભ૦ ૫
વડવખતી વિવહારીઓ રે, પ્રગટ મલ્લ પોરવાઠ;	
આણુંદશાહ આણુંદ કરુ રે, પૂરૈં કુટુંબનાં લાડ રે.	ભ૦ ૬
ઘરણી પરણી તેહની રે, ઠરણી અતિ સુકુમાલ;	
ઉત્તમદે નામૈં ભલી રે, વિલસઈ સુખ અસરાલ રે.	ભ૦ ૭

અનુક્રમેં આવી ઉપનો રે, તસ કૂખેં પૂન્યવંત;	
પ્રાણી પરમ પ્રમોદશ્યુ' રે, લહેં દોહલા ગુણવંત રે.	ભ૦ ૮
વીસલનગર માહેં અછેં રે, મોટધ' કુલ મોસાલ;	
ઉત્તમદે તિહાં આવીઆ રે, જાંણી ગર્ભ સુકુમાલ રે.	ભ૦ ૯
શુભ સંવચ્છર શુભ દિનેં રે, શુભ દિવસેં શુભ લગ્ન;	
જાયો ગાયો ગુણિજનેં રે, નંદન હર્ષ નિમગ્ન રે.	ભ૦ ૧૦
જન્મ મહોચ્છવ કરી ઘણા રે, પોણી સખિ પરિવાર;	
નામ ઠંચુ' દિન બારમેં રે, બોધો નામિં કુમારો રે.	ભ૦ ૧૧
જિમ આરામેં વાધતો રે, શોભેં ચંપક છોડિ;	
તિમ કુંચર દિવસધં વધધં રે પૂરં મનના કોડ રે.	ભ૦ ૧૨
માત મનોરથ અતિ ઘણા રે, વાઘેં સુતનેં દેખિ;	
તાત પ્રમુખ સચણા સવે રે, પરખેં પુન્ય વિશેષ રે.	ભ૦ ૧૩
આઠ વરીસો જવ થયો રે, તવ મૂંઠેં નિસાલિ;	
બુદ્ધિ પ્રમાણે સીખોયાં રે, બહુ વિજ્ઞાન વિસાલ રે.	ભ૦ ૧૪
લઘુ વયથી સોભાગીઓ રે, ન ઠરેં ઠાધ અન્યાય;	
વિનય બડાનો બહુ કરે રે, સહુનેં આવે દાય રે.	ભ૦ ૧૫

ઢાઙ ૩—તમો તમો મનક મહામુનિ—એ દેશી

ગુરુ-ઉપદેશ ।

અનુક્રમેં એક દિન વાંદીયા, શ્રીતપગચ્છ મહા ભાગ રે;	
કવિ શ્રીસત્યવિજય ગણી, વયરાગી વડભાગ રે.	૧
સુણ્યો સહુ ચિત્ત આણીનઈ, તસ મુખથી સુણેં વાણી રે;	
નરલવ અતિ દોહલો લહો, દસ દુષ્ટાતં પ્રાણી રે.	સુ૦ ૨
એહ અનાદિ સંસારમાં, ધર્મ રચણ તે દોહિલુ' રે;	
લહવું કોઈક પુન્યથી, જેહથી સિવપદ સોહિલુ' રે.	સુ૦ ૩
સુગુરુ સામગ્રી દોહિલી, દોહિલુ' શુભતણું સુણવું રે;	
સદ્દહલણા વલી દોહિલી, તત્ત્વજ્ઞાનનું લણવું રે.	સુ૦ ૪

કર્મ શુભાશુભ જે કરે, ભોગવૈં તસ કલ એક રે;	
પરભવ જાવેં એકલો, જિહાં નહીં કિસ્થોય વિવેક રે.	સુ૦ ૫
જિમ મેલૈં તીરથ મિલૈં, વિભુજ કરણુરી ચાહુ રે;	
લાલ અલાલ લાહી કરી, નિજ નિજ કામ તે જાય રે.	સુ૦ ૬
જિમ અંગુલી મિલી ભોજનૈં, રસ લેવૈં થઇ ભેલી રે;	
તિમ સુખ વિહયવા સહુ મિલૈં, પણિ દુખના નહીં વેલી રે.	સુ૦ ૭
સયણ કુટુંબ સવિ કારમું, કારિમું તન ધન ગેહુ રે;	
પ્રેમ સુપન પરિ સર્વનો, અતિ આપૈં છેહ રે.	સુ૦ ૮
સ્વારથ રાગી સહુ અછઇ, અર્થ સર્થ છેહ દાખૈં રે;	
ધર્મવિના કોઈ જીવનૈં, શરણ ન, ઇમ જિન ભાખૈં રે.	સુ૦ ૯
તે લણી ધર્મ આરાધીઇ, અધિક અધિક સુખ હોવૈં રે;	
જેહુ અનાદિનાં સંચીયાં, કર્મ તણાં મલ ધોવૈં રે.	સુ૦ ૧૦
ચારિત ભવજલ તરણુનું, એ મોટું વડ જિહાજ રે;	
ઇહભાવિ પરભાવિ હિત કરેં, સીઝેં સઘલાં કાજ રે.	સુ૦ ૧૧
ઇણિ પરિ ઉપદેશ સાંભલ્યો, ભાગ્યો મનમાં તેહ રે;	
ચિત્તેં ચૂંપ ધરી ઘણું, ચતુરાઇનો ગેહ રે.	સુ૦ ૧૨
કહેં શુરૂનૈં મન ગહ ગહી, ચારિત મુજનૈં કીજેં રે;	
તવ કહેં શ્રીશુરૂ તેહનૈં, કામ વિચારીનેં કીજેં રે.	સુ૦ ૧૩
સયણ સંબંધની આગન્યા, લેઈ કીજેં કામ રે;	
તો જિનસાસનની હોઇ, વધતી અતી બહુ મામ રે.	સુ૦ ૧૪

ઢાલ ૪—જતિરી—આનંદરયુ રાજા આવઈ—એ દેશી.

દીક્ષા ગ્રહણ ।

મનમાં કરી એમ વિચાર, ઘરિ આવી પૂછું પરિવાર,	
તેહ નિસુણી કહેં તવ સયણાં, સ્યૂં જોલ્યાં એહવાં વયણાં.	૧
તુહો છો અહાનં ઘણું વાહલા, સ્યૂં જોલો છો એહ ઠાલા;	
હવણાં છે વય તુહા જાલા, છોડી દેઓ યોગના ચાલા.	૨

અમ મનના મનોરથ પૂરે, સંસારે હોઈ સૂરે;	
તે અંચમ લેવા ગાઉં, લેઈ નઈ જે નિરવાહું.	૩
તવ ભાઈ કુંભર બોલો, વાહલો મુઝ મુહુપતિ બોલો;	
ચૂં વિષય નીલમાં ઉલો, તુલે તત્ત્વજ્ઞાનનં ચૂલો.	૪
મેં નિમુણી ગુરૂની વાંણી, મેં અંચમ લેવું જાણી;	
હવેં બોલ ન ઠહચે તાણી, ચારિત્ર છે ગુણની ખાણી.	૫
પરિણમં તો શિવમુખ આપેં, બોધી બીજના ગુણનં થાપેં;	
જે ભદ્રકથી રૂચિવંતો, તોહિ સંગ્રતિ પરિગુણવંતો.	૬
ઈમ બહુ પરિણુ અમઝાવી, સંસાર અસાર ઈમ ભાવી;	
લેઈ અનુમતિ મનનં હરખેં. ગુરૂ સત્યનં નયણે નિરખેં.	૭
સીખેં સવિ સાધુ આચાર, જે આવશ્યક વ્યવહાર;	
ધારેં વહી જે પટકાય, નવકાર અરથ સમુદાય.	૮
શુભ મુદુરતિ આગ્યું જાણી, સત્તર પાંત્રીમ વરિસ ગુણ ખાણી;	
ચાલુસમેં શ્રી પાસભટ્ટેવો, લેટીનં અંચમ લેવો.	૯
પુણ્ય ખેત્ર પાટણું પાસેં, તિહાં શ્રાવક આવેં ઉલ્હાસ;	
દિખ્યાનો આગ્યલ કીધો, તિહાં ચારિત્ર ચૂંપઈ લીધો.	૧૦
શ્રીસત્યવિજય ઠવરાજ, તસ હાર્યેં દિખ્યા છાળેં;	
કુપુરવિજય વડા ચેલા, સુખ્યા કરી તેહનં પહિલા.	૧૧
વહી કુસલવિજય ઠવિ વારુ, વિનયી નઈ જેહ દીદારુ;	
એહ માંએ શોભા ધામ, દીધું વૃદ્ધિવિજય તસ નામ.	૧૨
હવેં માંડયો એમ અભ્યાસ, જિમ થાવેં શાસ્ત્ર પ્રકાસ;	
ગુરૂ ચરણ કમલ નિત સેવેં; વહી બુહારેં તીરથ દેવ.	૧૩
સિદ્ધાંતના યોગ આરાધેં, દેખી શ્રાવકનાં મન વાધઈ;	
ગુરૂ પણિ દેખી હરખેં, મનમાં વિનતી કરી પરખેં.	૧૪
ગચ્છનાયક પાસેં દિખ્યા, દેવરાવી સીખવેં શિખ્યા;	
વહી સકલ યોગ વહુરાવેં, કર્મ અંથ વિચાર સિખાવેં.	૧૫

દૂહા.

પંડિત પદ દેવરાવીઉં, પાસિં રહી ગુરરાજિ;
 શિષ્યાદિક ઠરી સુ'પીયા, જાણું જિમ યુવરાજ. ૧
 ભાવી શ્રાવક શ્રાવિકા, જનનૈ દાખૈં ધર્મ;
 ભણૈં ભણાવૈં અતિ ઘણું, સમગ્રાવે સવિ મર્મ. ૨

ઢાલ ૫

ગુરુનિર્વાણ સંયમપાલન ।

સત્યવિજય કવિરાણ્યા મનમોહન મેરે, જાણી નિજ વૃદ્ધ ભાવ. મન૦
 પાટણસહર પાવન ઠરૈં મ૦ ધરતા સમતા ભાવ. મ૦ ૧
 પાસૈં વૃદ્ધિવિજય કવી મ૦, સેવકરૈં નિસદ્દીસ, મ૦
 વિનય ભત્તિ બહુ સાચવૈં મ૦, લલી લલી નામૈં સીસ. મ૦ ૨
 સંઘ સકલ રાણ રહેં મ૦, નિસુણું ગુરૂની વાંણિ મ૦
 અનુક્રમે સત્તર પંચાવનૈં મ૦, પામ્યા તે નિરવાણ. મ૦ ૩
 સેવા કીધી અતિઘણી મ૦, ગુરૂની તેહ સુસીસ, મ૦
 જિણું ગુરૂ આરાધ્યા નહીં મ૦, તે અનરથના ઇશ. મ૦ ૪
 સુજસ સોભાગ લહેં ઘણું મ૦; ગુરૂનામૈં સુખ થાય તો મ૦;
 પાટણ સહર માંહિં ઘણું મ૦, માનૈં જનસમુદાય તો મ૦. ૫
 ઠરૈં વિહાર મનમોહસ્થૂં મ૦, પરિચિત ગામો ગામિતો મ૦;
 યથા સકતિ સંયમ વહેં મ૦, માન લહેં બહુ ઠામ તો મ૦. ૬
 સંઘાઠો સવિ તેહનો મ૦; કરતા એમ વિહાર તો મ૦;
 વલી પાટણમાં આવીયા મ૦, ઠરૈં ચોમાસ જિં-ચ્યાર તો મ૦. ૭
 ઇમ બહુ સાધન સાધતા મ૦, ઠરૈં જનનૈં ઉપગાર તો મ૦;
 અનુક્રમે સત્તર-ઉગણોત્તરિં મ૦, ઠરૈં ચોમાસ જ સાર મ૦. ૮
 કાર્તિક વદિ ચઉદસિ તણો મ૦, કરી ઉપવાસ ચોવીહાર તો મ૦;
 પાખી પર્વ આરાધીઓ મ૦, કરી સગાય ઉદાર તો મ૦. ૯

લાલ ૬.—મનોહર હીરણ્ય દે—એ દેશી.

સ્વર્ગ ગમન ।

હવિ પ્રભાતિ વિધિ વખાણુ સવિ સાચવી રે, પોરસી ને દિનમાન;
નીવીને પચખાણું જાઈ ગોચરી રે; પારણા ઠાળે તાંમ.

—સહુઈ સાંભલો રે.....૧

દેવ જીહારી કરતા ખપ આહારનો રે, સવિ સંઘાડા ઠાળિ;
એષણા સમિતિઈ અશનાદિક નઈ જોવતા રે, શ્રાવક ધરિઉલ્હાસ. સં ૨
તિણિ સમઈ કોઈક કર્મદશાના યોગથી રે, દેહ આંચો ફેર;
શ્રાવકને ધરિતિહાં ધન આયુ પૂરણુ થયું રે, નહીં દુઃખ, અવરતું ફેર. સં ૩
શ્રાવક શ્રાવિકા ભાવી સવિ આવી મિલ્યાં રે, દેખી એ ઉત્પાત,
મનમાં ચિંતઈ એહવું સૂં એ નિપતું રે, અહો અહો કર્મની વાત. સં ૪
સુખ સમાધિમાં સુગતિ એહ સિધાવીયા રે, પણ અહાને એહ વિયોગ;
ઉપગારી ઉપગાર કરતાં દિન ગયા છ, વિલવે ઇણિ પરિ લોગ. સં ૫
આચ્છવ અતિ ઘણો પુરજણુ મિલી માંડીઓ રે, ચૂયા ચંદનસાર;
સૂકડિ અગર અનેક પ્રકારે ધૂપણાં રે, મિલિયો લોક અપા. સં ૬
આચ્છવ શરીરનાં કીધા તિહાં ઇણિ પૂજણાં રે, પધરાવે તે પુરખાહિ;
નાણાદિક બહુ આગલિ મિત્રી ઉચ્છાલતાં રે, ખલક મિલે જોવાતાંહિ. સં ૭
ગુરૂ ભગતીને વિનયી સીસપણું હુંતા રે, તેહ ભણી ગુરૂ પાસિ;
કર્યો સંસ્કાર અગ્નિનો જાણી તેહ તણો રે, કાલિવદિ અમાવાસિ. સં ૮
સત્યવિજય ઈવિ—ગુરૂની જિહાં છઈ પાદુકા રે, તસ પાસે વલી કીધ;
પગલાં વૃદ્ધિવિજય પંડિતતણાં રે, સંઘ મિલી જસ લીધ. સં ૯
વયરાગી રસત્યાગી ભદ્રક ગુણે ભર્યા રે, ધર્મરૂચિ મંદકષાય;
ધર્મવચન સુણી મનમાંહિ હરખે ઘણું રે, પ્રાયે નહીં બહુમાય. સં ૧૦
જ્ઞાની ગુરૂનાં વચણુ સુણી ચિત્તમાં ઠરે રે, ન કરે ગુણ ઉત્કર્ષ;
સંઘાડામાંહિ તિલક સમેવડિ જાણીઈ રે, દેખી જન લહે હર્ષ,

ન ધરઈ કાંઈ અમર્ષ (પાઠાંતર ?) સં ૧૧

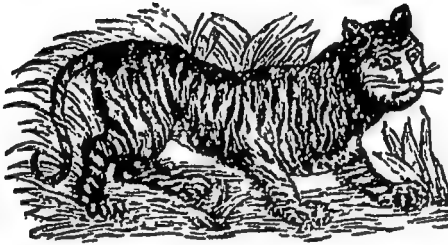
ધર્મમિત્ર સુખસાગર ઈવિ ઇણિ પરિ ભણે રે, હંસવિજયને હેતિ;
તાસ હહણથી ચરિત કહ્યાં એ તેહનાં રે, પ્રીતિ તણે સંકેત. સં ૧૨

કલશ,

શ્રી સત્યવિજય કવિરાજ કેરા સીસ સુંદર ગુણનિલા,
 શ્રી વૃદ્ધિવિજય પંન્યાસ પદવી સોહતા ગુણ અતિ લલા;
 ગુણ તાસ ગાવૈં સુખપાવૈં હૃંસવિજય સેવક સદા,
 એ લવિક લાવ ધરીનૈં લાણ્યેા જિમ લહો સુખસંપદા.

इति पं० श्री वृद्धिविजयगणि निर्वाणभासः॥

(સર્વગાથા ૮૪-શ્લોક ૧૦૧)

શ્રીવિવુદ્ધવિમલસૂરીરાસ ।

દૂહા.

મગલ-પ્રસ્તાવ ।

પરણસું પાસજિણુંદના, ચરણકમલ સુખદાય;	૧
વીરશાસન મુની ગાયસું, વંછીત પુરો માય.	
વીરશાસન મુનિ બહુ હૂઆ, કે'તાં ના આવે પાર;	
આ ઠાલે મુનિ જે હૂઆ, કે'સુ અદ્ય વિચાર.	૨
શું શું કરણી તેણે કરી, શું શું કયાં ઉપગાર;	
ચિત્ત દેઇને' સાંભલો, ધારે હૃદય મઝાર.	૩
તિન કારણ તું સરસતી, દીને વચન વિલાસ;	
લખમીવિમલ શુરૂ ગાયસું, પૂરે મનની આસ.	૪

ઠાલ ૧.

છરે માહરે ભગો કુંવર ભમ, તથ દેખે દોલત મીલિ છરે છ—એ દેશી.
જન્મસ્થાન-ગુરુપદેશ ।

છરે મારે સીતપૂર ગામ મુઝાર, કીરતિવિમલ આવીઆ છરેછ;	
છરે મારે વાંદવા આવે હેવ, શ્રાવક જન બહુ લાવીઆ છરેછ.	૧
છરે મારે વાળે ઢોલ નીસાણ, નરનારી ગુણ ગાવીઆ છરેછ;	
છરે મારે સુલ દિવસ શુભ વાર, મોટે' મોઢવે' લાવીઆ છરેછ.	૨
છરે મારે શુહલી કરવા હેવ, ચેલણા પે'રિ આવીઆ છરેછ;	
છરે મારે દેશના અમૃત ધાર, સુણી સર્વે સુખ પાવીઆ છરેછ.	૩

હરે મારે લખમીચંદ કુમાર, સુલ વિચાર ચિત આવીઆ હરેહ;
હરે મારે વીરતિના શુભ ગાય, તસ ઘર સર્વે સુખ આવીઆ હરેહ. ૪

દૃઢા.

સંયમ-મનોરથ ।

સુલ વિચાર કરતો થકો, આવે ઘર મુઝાર;
રોમ રોમ લીજી ગયો, વૈરાગી શિરદાર. ૧
હુખું સૂકું લોજન કરી, ઉંઘે એમ કુમાર;
મોહવિકાર મીટી ગયો, કરે મન શુદ્ધ વિચાર. ૨
કુંઅર સુવે એકલો, એકાગ્ર કરી ચીત;
કોણ વચન શુદ્ધ કહ્યા, પુણ્યે મીલ્યા મુજ મીત. ૩
માતપિતાને ખૂઝવિ, લેઉં સંજમ ભાર;
વેષ લેધ શ્રી વીરંગા રે, પામું ભવજલ પાર. ૪

હાલ ૨.

સુણુ માતા રે સુણુ માતા રે, ઉંઘ ન આવી આજ કે સુણુ માતા રે—એ દેશી.
માતા આગલ સંસાર સ્વરૂપ ।

સુણુ માતા રે સુણુ માતા રે, ઉંઘ ન આવી આજ કે સુણુ માતા રે;
જન્મ પાચો રે વાર વાર રે, ન સિધ્ધો કાંઈ કાજ કે. સુણુ ૦ ૧
હુખ પામ્યા રે વાર વાર રે, કેતાં ન આવે પાર કે સુણુ;
પૃથ્વી-અપ-તેઉ-વાઉ-વાર વાર રે, વનસ્પતિ વિસ્તાર કે. સુણુ ૦ ૨
કીડી કીડા વીછુ વલી વાર વાર રે, વલી થયો તેમ ઢોરકે; સુ ૦
જાંટપણું મેં પામીઉં વાર વાર રે, ભાર વહ્યા તિહાં ઘોરકે સુ ૦ ૩
સુખિણી માતા રે સુખ દીજે રે, લેઉં સંજમ ભારકે; સુ ૦
આદેશ દીજે રે વેણુ સુણીને રે, હુઃખ લીની રે રોતી કહે તેણી વારકે
—સુણુ વધ રે. ૪

તુજ પિતા રે હું માતા રે, એવું ને આન્યું જ્ઞાન કે સુણુ વધ રે;
આજ ગયો રે શુદ્ધ પાસે રે, તુરત આન્યું તુજ ભાન કે સુણુ વધરે. ૫

કેમ કહ્યો' દે કેમ લખ્યો' દે, એ હુઝ તેણે ખમીયે' કે' સુણ વછ દે;
 સુખિણી માતારે સુખની દાતારે, એ હુઝ કુંણ ચિત લાયકે' સુણ૦ ૬
 પરવશ હુઝ બહુ સહ્યાં વાર વાર દે, ભાર વહ્યાં રધ બુખકે સુ૦
 આપ વશે' હુઝ જો સહુ' સુણ માતા દે, સુખ કરી માનુ' દુઝ કે સુ૦ ૭
 ગુરૂ વાણી દે ચિત્ત આણી દે, રંગ લ્યાગો ચિત્ત માંદકે સુણ૦
 અનુભવ લાલી દે કોને પ્યારી દે, સર્વ વસ્તુ ગણે ન કાંચકે સુણ૦ ૮

હાલ

કોમલ વચન માતા ભણે', સુણ તૂં પુત્ર વિચાર;
 વિવાહ મેળવો ઘરને' નહી, કુણ કરસે અમ સાર. ૧
 સુણ માતા સુખ ધચ્છિની, સુખ દીધે સુખ થાય;
 પુત્ર પુત્રીકા વહુ સવિ, સુખ તે કરમ પસાય. ૨

હાલ ૩

વિનતી અવધાર્યો દે, પુર માંહે' પધાર્યો દે; એ દેશી
 દીક્ષાની તૈયારી ।

પરણાવું નારી દે, આસા પૂર અમારી દે,
 હુંણ ઉતરાવી જહેની સુખ લીજીયે દે;
 પરણી મે' નારી દે, માતા જોય વિચારી દે,
 હુંણ ઉતારી જહેની સુખ લીજીયે દે. ૧
 છ ખંડુ' રાજ્ય દે, છાંડ્યું તતક્ષણ દે,
 ભરતચક્રી વર્યો હરજો' કરો દે;
 માતા તેલો નારી દે, મારે મન માંનો દે,
 માતા તેહજ નારી પૂણ્યે કરી મે' વરી દે. ૨
 હવે ઘર જાય દે, વરસ સમ થાય દે,
 હવે દીલ ન કીજે' ધર્મના કામમાં દે;
 આવ્યા સહુ કોઇ દે, વિરાગતા જોઇ દે,
 હવે આદેશ આપો જોલે સાંનમા દે. ૩

પિતા પણ આવે રે, માતા હુખ પાવે રે,
આદેશ આપે આંસુ' પાડતાં રે;
હવે મોચ્છવ માંડે રે, વાળ' ઘણા વાળે' રે,
પૂજ્યા જિન છાજે પ્રભુ ગુણુ ધારતાં રે.

૪

દૂહા.

ધન રૂઠાં બાઈ માંચને', ધન ગોકુલ મહેતા તાત;
જેના કુલમાં ઉપનો, ધન ધન પેરવાડ નાત.
બાલ અવસ્થા એહની, સંજમ લેવા જાય;
નારી પણ પરણી નહિ', કુણુ આવે એને હાય.

૧

૨

ઢાલ ૪.

ગિરુઆ ગુણુ ધીરજ—એ દેશી.

દીક્ષા-મહોત્સવ ।

સંજમ લેવા સંચરેજી, સણુગારે ગજરાજ;
મોટા મોચ્છવ માંડિઆંજી; જનની હર્ષિત આજ.
ગુણવંતા પૂત્ર ! લે સંજમ સુખદાય,
પૂણ્યવંતા પુત્ર ! લે સંજમ સુખ થાય—એ આંકણી.
ધનજીવિત છે માહરોજી, ધન ધન મુજ અવતાર,
પુણ્યવંત તૂં આવીઓજી, હું પામી ભવ પાર.
બલીહારી જાઉં તેહનીજી, જે લે સંજમ ભાર;
ઠરૂં તસ ઉંવારણાજી, તનમન દેઉં વાર.
ચાર બંધવ હવે આવીઆજી, આંસુ' પડતે ધાર;
હીન ઠમાઈ અમતણીજી, ધન ધન તુજ અવતાર.
હવે આવી ખડેનડીજી, સુણુ બંધવ તૂં વાત;
લુણુ ઉતારી તાહરૂંજી, સફલ ઠરૂં મુજ હાથ.
બંધવ સફલ થજ્યો તુજ આસરેજી, સંજમ ચઢ્યો પ્રમાણુ;
એમ આસીસ દેઈ કરીજી, કુંચર ચઢ્યો ચિત્ત આણુ.

૧

ગુણુ ૨

ગુણુ ૩

ગુણુ ૪

ગુણુ ૫

ગુણુ ૬

વાજાં ઘણાં ઘન ગાણ્યાં, સાંભેલા શ્રીકાર;	
હુય ગય રથને પાલખી, ફરકે ધનની હાર.	ગુણ ૭
મેહી માળે નારીઆં, વધાવે કુમાર;	
કીરતિવિમલ ગુરૂ જિહાં રહ્યાં, તિહાં આવ્યા તેણીવાર.	ગુણ ૮
અનુમતિ આપે રાવતી, પુત્ર વિહારાવું આજ;	
ગુરૂપણુ તેને દીએ, ત્રણ ભુવનનું રાજ.	ગુણ ૯
વચ્છ ! ત્રત તે આદર્શ, પાલો વિલુ અતિચાર;	
ગુરૂ વચન ચિત્તમાં ધરી, વીરશાસન વિસ્તાર.	ગુણ ૧૦
અગ્રેમેતે ઘણી ઠરી, વીચ વરસની નાર;	
ખલીહારી જાડે બેહુની, સીયલ લીએ તેણીવાર.	ગુણ ૧૧
ધન ધન મુખે ઉચરે, ધન રૂઠ્યાં ખાઈ માય;	
એકવા પૂત્ર ઊપના, નરનારી ગુણ ગાય.	ગુણ ૧૨

દ્વિહા.

શાસ્ત્રાભ્યાસ ।

ધમ સ્ત્રીખામણુ દઈ ઘણી, માતા આલી જામ;	
મુનિવર પણ વિચરી ગયા, પાટણ નયર અલિરામ.	૧
અંગ-ઉપાંગ-ન્યાય ભણી, સર્વ શાસ્ત્રના જાણુ;	
પૂછે તેને બૃજવે, જ્ઞાનિ સીરામણી ખાણુ.	૨
મૂત્ર અર્થ સર્વે સ્ત્રીખવી, ગુરૂ દીઈ આદેશ;	
શિષ્ય પણ વિચરે ભલા, આણી હુઈ વિશેષ.	૩

હાલ ૫.

આવો જમાઈ આહુણુ જયવંતા—એ દેશી.

અમદાવાદ-પ્રવેશ ।

એમ વિચરતાં આવીઆ મુખકંદાણ, અમદાવાદ નગર મુઝાર મુખચંદાણ;	
શ્રાવક શ્રાવિકા આવીઆ મુઝ, વાંદે ગુરૂ મુખકાર મુઝ.	૧
મોટે એચ્છવે લાવીઆ મુઝ, હરખે હૃદય મુઝાર મુઝ;	
હાલ નગારાં ગડગડે મુઝ, સરણાર્થ મનોહાર મુઝ.	૨

એહવે' હુખે' લાવીઆ સુ૦, દાન જાયકર્ને' સાર સુ૦;	
મંગલિકં કારણુ આવીઆ સુ૦, ગોવલિ કરે મનોહાર સુ૦.	૩
વાંણી વરસે અમી સમી સુ૦, ચમકયા હૃદય મુઝાર સુ૦;	
છ પુરૂષ પ્રતિ યોધિયા સુ૦, સંજમ લેવા સુખકાર સુ૦.	૪
મોટા મોચ્છવ માંડીઆ સુ૦, પૂજા રચે મનોહાર સુ૦;	
સામી વચ્છલ થયા ઘણા સુ૦, શ્રાવક સુખીઆ સાર સુ૦.	૫
સંજમ લેવા સંચરે સુ૦, જયજય ભણે નરનાર સુ૦;	
લખમીવિમલ મુનિ જિહ્યાં રહ્યા સુ૦, તિહ્યાં આઘ્યાતેણીવાર સુ૦.	૬
વેષ દીધં શ્રીવીરનો સુ૦, લેધં હુખે' હૃદય મુઝાર સુ૦;	
પૂરવ પુણ્યે પામીઆં સુ૦, અમે પામ્યા ભવનો પાર સુ૦.	૭
વીરશાસન મુનિ ગાયસી સુ૦, તસ ધર જયજયકાર સુ૦;	
કહે શ્રાવક ચિત્ત આંણીને' સુ૦, તુ'મે' ધરજે હૃદય મુઝાર સુ૦.	૮

હૂહા.

ખિમાવિમલ મુનિ વંદીધં, કિરપાવિમલ જગસાર;
છ સાધુ વલી વંદીને', વલીઆં નરને' નાર. ૧

ઢાલ ૬.

શ્રી યુગમધર માયરે રે—એ દેશી.

સૂરિપદપ્રાપ્તિ અને પૂર્વપરપરા ।

હવે મુનિવર વિહાર કરે' રે, કરે' ભવીક ઉપગાર; ધન ધન એ મુનિ;	
યાત્રા કારણુ ચાલીયાં રે, શંખેશ્વર મુઝાર.	ધન૦ ૧
વામાન'દન નીરખીને' રે, આણુંદ અંગે ન માય;	ધન૦
સુમતિસાગર સૂરિ આવીયા રે, વંદે પ્રભુ સુખદાય.	ધન૦ ૨
લખમીવિમલ મુનિ પેખીને', હુખે' હૃદય મુઝાર;	ધન૦
સુમતિ શુપતિ સાથે' રમે' રે, કરે મન શુભ વિચાર.	ધન૦ ૩
એવા મુનિ નિરખીને' રે, હુખ્યાં નરને' નાર;	ધન૦
સરવણુ શુરૂ દેખીને' રે, પદવી દીધી તેણી વાર.	ધન૦ ૪

સંવત સત્તર ઇંદ્રાવીસે' રે, વૈશાખ સુદિ દિન ત્રીજ;	ધન૦
વિષુધવિમલસૂરિ થાપીઆં રે, પ્રેમે' પામ્યા સર્વે રીઝ.	ધન૦ ૫
જ્ઞાનવિમલ પાટે હુઆ રે, સૌભાગ્યસાગર સૂરીરાય;	ધન૦
સુમતિસાગર સૂરિ હુઆ રે, નરનારી ગુણુગાય.	ધન૦ ૬
પંચ મહાત્રવ પાલતાં રે, કરે તપસ્યા સાર;	ધન૦
વર્ધમાન તપ જેણે કર્યો રે, આદ વરસ એકધાર.	ધન૦ ૭
જ્ઞાનવિમલસૂરીઈ' ઠહુ' રે, સૌભાગ્યસાગરને' એમ;	ધન૦
સૌભાગ્યસાગરસૂરીઈ' ઠહુ' રે, સુમતિસાગરને' તેમ.	ધન૦ ૮
આ અવસરે કોઈ નથી રે, આચાર્યપદને' ભોગ;	ધન૦
તિણુ કરણુ તુમને' દેઉં રે, આવે' અમ ભોગ.	ધન૦ ૯
તેમના કહ્યાથી આપીઉં રે, આચાર્યપદ સાર;	ધન૦
આગિખો પશુ આવીઓ રે, બીજે' દીવસ તેણી વાર.	ધન૦ ૧૦
વિષુધવિમલસૂરી વિચરે રે, કરે જગત પ્રકાશ;	ધન૦
એમ વિચરંતા આવીઆ રે, પાલણુપૂર ચાર માસ.	ધન૦ ૧૧

દૂહા

પાલણપૂર ચાતુર્માસ.

પાલનપુરના વાણીઆ, લલા વિવેકી જાણુ;	
શુરતણી વાંણી સુણી, પવીત્ર કીધાં ઠાન.	૧
ચારમાસ પૂરણુ થયાં, વિહાર કરે મુનિરાજ;	
આવીને' આહા થયા, અમ તિહાં રહો આજ.	૨
તે દિવસ તિહાં રહ્યા, રાત્રી જાગરણુ થાય	
લલા લલા ત'બોલ દીધં; બીરતણાં શુણુ ગાય.	૩

ફૂ મૂળ પ્રતિમાં “ સત્તર અદ્યાવીસે ” એવોજ પાઠ છે પરંતુ એ અશુદ્ધ લાગે છે કારણ કે સંવત ૧૮૧૪ માં એ કાલધર્મ પામ્યા છે તેથી આ ઠેકાણે વળા ભાગે “ સત્તર અદ્યાસી ” પાઠ હોવાનો સંભવ છે. પરંતુ બીજી કોઈ પ્રત મળેલી ન હોવાથી મૂળમાં એજ પાઠ કાયમ રાખ્યો છે.

સકલ ધર્મમાં સારજ કહે છે, રાત્રિ લોભન ત્રિધીયે' ઢાલોરે—એ દેશી.

દેશાટન-તીર્થયાત્રા

હવે મુનિવરણ વિહાર કરતાં છે, પાટણ નયર શ્રી પાસ પેખતાં છે;
એ જિન નામ સદા સુખદાઇ છે, નરનારી સેવે ચિત્ત લાઇ છે. હવે ૦ ૧
અમદાવાદ અનોપમ કહિયું છે, જિનખિંબ દેખી પરમ સુખ લીજીયું છે;
દેવલોકમાં પૂજે જિમ દેવ છે, રાજનગરમાં ધ'ણી પેરે' કરે સેવ છે. હવે ૦ ૨
અનોપમ જાતરા કરી મનમાની છે, દશ ચૌમાસાં કર્યા ગુણ જાણી છે;
કેઇ નરનારી વરતધારી છે, કેઇ ચતુરદીક્ષા લઈ પામ્યા પારી છે. હવે ૦ ૩
સાત ચૌમાસાં કર્યા મન જાણી, કેઇ ખુઝયા ભવિ પ્રાણી છે;
કેઇ જિનવરનો વેષજ લીધ' છે, આવાગમનથી દૂરે જઇયું છે. હવે ૦ ૪
તારંગે આખુ પણ જાય છે, નવાનગર દીઠે સુખ પાય છે;
શ્રી સિદ્ધાચલ જગમાં સાર છે, નાલિન'દન જગત આધાર છે. હવે ૦ ૫
ગિરનારે નેમીસર જઇ છે; દેખી પ્રભુ સુખ સવી સુખ હોઇ છે;
ઉદેપૂર વલી વીચે ગામ છે, ઉજેણી નગરી છે અભિરામ છે. હવે ૦ ૬
એણી પરે જિન યાત્રા ખડુ કીધી છે, ઘણા જીવને' દીક્ષા દીધી છે;
ઈમ વિચરતા યુરાહાનપૂરે આવ્યા છે, શ્રાવક શ્રાવિકા મન લાવ્યા છે. હવે.
શ્રી મંદર જિન ખોલે વાંણી છે, ભરત ક્ષેત્રમાં નહિ' કાઇ નાણી છે;
સંશય ટાલી કહે જિન વાંણી છે, સૂત્ર આધારે' રહ્યા છે પ્રાણી છે. હવે.
સાધુ શુદ્ધ વ્રત ધારી છે, કરે તપસ્યા શક્તિ અનુસારી છે;
કૂરગુરુપરે' જે અ વ્રત પાલે છે, મુગતિ મહેલમાં સેજે' માલે છે. હવે. ૯
દોષ રહિત જે આહાર લેવે છે, તે મુનીસર સુખીઆ હોવે છે;
તે જન અત્ર સદા સુખકારી છે, ઘણાં તર્યા ઘણાને તારી છે. હવે. ૧૦
વિબુધવિમલસૂરિ એણી પરિ' આવે છે, શ્રીજિન આણા સદા ચિત્ત લાવે છે;
પંચમહા વ્રત કિરીયા સારી છે, દેખી નમે' નરને' નારી છે. હવે. ૧૧

દૂહા.

સાદરે' સાધુ ખાવીઆ, વિબુધવિમલસૂરીરાય;
હૈમચંદ્ર મુની દેખીને', તે પણ હરખીત થાય.

જ્ઞાનદિવાકર બાણીને, દેખી ચમક્યા લોક;
જ્ઞાન અર્થ જે કોઈ કહે, તે કરી દીએ રોક.

૨

લાલ ૮.

દેશ મનોહર માલવો, પરવરીઆ પરીવાર લલના-એ દેશી,

તીર્થાટન ચાલુ ।

વિષ્ણુધર્મલક્ષ્મી વંદીએ, વંદતાં પાપ પલાય લલનાં;	વિષ્ણુધ૦
સાધુ દરિસણે સુખ પામીએ, દુરગત દૂરેં જાય લલનાં.	વિષ્ણુધ૦ ૧
પંચ સુમતિ સુમતાં થકાં, ત્રીન ગુપતિ આધાર લલનાં;	
સમતાં રસમાં ઝીલતા, કરે ભવિક ઉપગાર લલનાં.	વિષ્ણુધ૦ ૨
ખેલ ખેલતાં આવીએ, મૂલચંદ્ર કુમાર લલનાં;	
વાંણી સુણી મન લાગીયો, સંજમસુ' તેણી વાર લલનાં.	વિષ્ણુધ૦ ૩
અજ્ઞાન કારણ હુઃખ સહુ, કે'તાં ના આવે' પાર લલનાં;	
અવંતીસુકમાલ હુવા, તેથી અધિક એ સાર લલનાં.	વિષ્ણુધ૦ ૪
ધન સ્મારાંબાઈ કુ'ખને, ધન એસવાલ ન્યાત લલનાં;	
જેના કુલમાં ઉપનો, ધન મૂલચંદ્ર તાત લલનાં.	વિષ્ણુધ૦ ૫
સકટ પડે' અલ્યે નહિ, લીધો સંજમ ભાર લલનાં;	
ભાણુવિમલ મુની વંદીઈ, જેણે છાંડ્યો કંચન સાર લલના.	વિષ્ણુધ૦ ૬
ચાર ચૌમાસા પૂરણ કરો, ચાલ્યા ગાંદલી મુઝાર લલનાં;	
એક વરસ તીહાં રહી, ચાલ્યા તેણીવાર લલનાં.	વિષ્ણુધ૦ ૭
હવે બાલાપુર આવીયા, જાત્રા કારણ એમ લલનાં;	
અંતરીક્ષ પારસનાથ લેટીઆ, પેખ્યાં બને છે પ્રેમ લલનાં.	વિષ્ણુધ૦ ૮
જાત્રા કરીને આવીયા, બાલાપુર મુઝાર લલનાં;	
એક ચૌમાસો તીહાં રહ્યા, રોઝ્યાં નરનાર લલનાં.	૯

દૃષ્ટા.

ઔરંગાવાદની વિજ્ઞાન્તિ ।

ઔરંગાવાદથી આવીયા, મીઠીબાઈ તેણી વાર;
ગુરુ દેખી મન ગહગહે, મોતી વધાવે' સાર.

૧

ધન કમાઈ એ લોઠની, ધન ધન તુમ અવતાર;
 ઠરું અરજ તે માનીને, હરિસણ હો એકવાર. ૨
 તેતું વચન ચિત્ત આણીને, વિહાર કરે મુનીરાજ;
 સુખ સુઠન હોએ ભલાં, હોસે મોટું ઠાજ. ૩

લાલ ૬.

ધણિ અવસર તિહાં હું ખનું રે, આન્ય દોહું એક રે, અતુર નરો
 ઉભા એલગડી કરઈ હોલાલ—એ દેશી.

ઔરંગાબાદમાં પ્રવેશ ।

એમ વિચરતા આવીયા રે, ઔરંગાવાદ મુઝાર રે; મુનીસર.
 શ્રાવક શ્રાવિકા આવીયા હો લાલ.
 હવે મુનિવર દીએ દેસના રે, સુણી સર્વે સુખ પાય રે; મુનીસર.
 પૂરવ પુણ્યે પાવીયા હો લાલ. ૧
 કિહાં ગુજરાત કિહાં માલવો રે, કિહાં યુરાહનપુર ગામ રે; મુનીસર.
 અમ પૂણ્યે તુમે આણીયા હો લાલ.
 પહેલો ચોમાસો પૂરણ થયો રે, સુણજે ખીજરી વાત રે; મુનીસર.
 છ પુરૂષ શુભ પ્રાણીયા હો લાલ. ૨
 એ સંસારમાં સાર છે રે, શ્રીજિનવરનો ધર્મ રે; મુનીસર.
 એવું જાણી સંજમ દીએ હો લાલ.
 હસ હાથી હોય પાલખી રે, ગય રથ બહુલા લોક રે; મુનીસર.
 જાન જાચકને બહુ દીએ હો લાલ. ૩
 વિબુધવિમલસૂરિ જિહાં રહ્યા રે, તિહાં આળ્યા તેણી વાર રે; મુનીસર.
 વેષ લેઈ સુખીયા થયા હો લાલ.
 પૂરવ કમાઈ અમે કરી રે, તુમે આળ્યા અમ પાસ રે, મુનીસર.
 તમ હરીસણ હું ખ ફરે ગયા હો લાલ. ૪
 વિહાર કરતાં આવીયા રે, ઇલોશ ગામ મુઝાર; મુનીસર.
 જિન જાત્રાને કારણે હો લાલ.
 ખટ હરિસણ તિહાં જાણીએ રે, જાએ વિવેક વંત રે; મુનીસર.
 તરવ ધરી ખીજ વારને હો લાલ. ૫

ઐરંગાવાદ વક્ષી આવીઆ રે, આબ્યા ખહુ લોક રે; મુનીસર.
 મોટે મોઝઝવે લ્યાવીઆ હો લાલ.
 વીરશાસન મુનિ જય ભણે રે, આણી હર્ષ અપાર રે, મુનીસર.
 સુણી સર્વે સુખ પાવીઆ હો લાલ. ૬

દૂહા.

કહું કવિતા ચિત્ત આણીને, શું શું કર્યા ઉપગાર;
 ચિત્ત દધને સાંભલો, ધારો હૃદય મુઝાર. ૧

લાલ ૧૦.

અસત્ય વચન મુખથી નવી બોલીધ—એ દેશી

પ્રતિવોધ ।

વાંણી સુણીને રે કોણ કોણ ખૂઝયા રે, ધારો હૃદય મુઝાર;
 વાંણીઆ નાગર ગુણના સાગર, સુણી ખૂઝયા તેણિવાર. વાંણી. ૧
 જિન પૂજા કિરીયા સારી રે, નીત પૂજવાની ખાત;
 મીઠ્યાદરસી એણી પરે ખૂઝયારે, તુમ સુણો બુદ્ધિવંત. વાણી. ૨
 ગાંમ નગરમાં છાં છાં આવે રે, તીહાં આવે ખહુ લોક;
 ચરચા કરતાં કેઇ ખૂઝયા રે, કેઇ કરિ રહ્યા સોઠ. વાંણી. ૩
 ઉત્તમ નરભવ ઉત્તમ કુલ પાય, તુમ મત કર્યો અભિમાન;
 અનંતે ભાગે કોડીઇં વેચાઇઓ, કહું વચન ચિત્ત આંણુ. વાંણી. ૪
 એહવી વાણી સુણીને ખુઝયા રે, બે પુરૂષ તેણિ વાર;
 ઐરંગાવાદે લાલ થયો ઘણો રે, વક્ષી ખુઝયા નરનાર. વાંણી. ૫
 ધન તેની બુદ્ધિ મતિ જેની શુદ્ધી રે, પાલે જિનતણી આંણુ;
 ગુરૂ તણી વાંણી મેં ચિત્ત આણી રે, નવી સુણું કાંઇ કાન. વાંણી. ૬

દૂહા.

ઐરંગાવાદના વાંણીઆ, સારા ચતુર સુબંધુ;
 ગુરૂ તણી ભગતિ કરી, પાલે શ્રી જિન આંણુ. ૧
 મંવત અઢારસે તેરના, સુલ દિવસ શુભ વાર;
 આચાર્ય પદવી દીએ, આંણી હરખ અપાર. ૨

ચોપાધની દેશી.

મહિમાવિમલને સૂરિપદ ।

ફાગણ સુદ પંચમી મન ગમી, મહિમાવિમલસૂરીસર રમી;
વિષુધવિમલસૂરી પાયે નમે, શ્રાવક શ્રાવિકા મન ગમે. ૧

ધન ગુરુ ધન જનની રીત, નર નારી નમે ધરી ચિત્ત;
વિવેકવંત શ્રાવક સુલ જાણુ, મોટો મોહચ્છવ કરે ચિત્ત આંણુ. ૨

જિન પૂજા સાંમી વચ્છલ યાય, કુમતિ દેખી દૂરે જાય;
ધન નગરી ધન તેહજ લોક, જે પ્રભુ વંદે મીલી મીલી થોક. ૩

મહિમાવિમલસૂરી તીહાં રહ્યા, વિષુધવિમલસૂરી જાલણે ગયા;
ઐશ્વર્યાવાદના વલી વાંણીઆ, જાલણે થકી કરો આણીયા. ૪

પૂર્વ પુષ્યે તુમ વાંણી સુણી, ધન કમાઈ તુમ ગુણ અમે શુણી;
બોલે બોલ નેનામાં નીર, કરવા ધરમ થયા છે વીર. ૫

ધન પુરુષ જે દીક્ષા લીએ, ધન માત જે આદેશ લીએ;
કહે ગુરુ એ સાચી વાંણુ, નીત નીત જિનગુણ ચિત્તમાં આંણુ. ૬

કાલ અનંત ગયો દુઃખ માંહિ, મૂરખ નર જાણે નહિ કાંઈ;
જે જે ગતિમાં દુઃખ બહુ હોય, તે તે ગતિમાં ગયો તું જોય. ૭

ચતુર નર તે સંવર કરે, મૂર્ખ નર તે આશ્રવ ધરે;
સંવર કરણી સિવ વધુ હોય, આશ્રવ કરણી દુરગતિ જોય. ૮

એહવી વાંણી સુણી બહુ લોક, નર નારી મીલી મીલી થોક;
વ્રત લેધને સુખીયા થયા, વિષુધવિમલસૂરી પરલોકે ગયા. ૯

દૂહા

સ્વર્ગગમન અને અગ્નિદાહ ।

સંવત અઢારસે ચઉદના, માગસર વદી તીજે જોય;
વિષુધવિમલસૂરી સુરગે ગયા, નિરવાણ મોચ્છવ હોય. ૧

થારાં મેહલાં ઉપર મેહ જથુકે વીજલી હો લાલ—એ દેશી.

- માંડવી બણી બિહુ મહેલ, દેખી સુખ પામીયા હો લાલ; દેખી•
તિહાં બેસાડી મુનિરાજ, પેખી સીસ નામીયા હો લાલ; પેખી•
લલી આદર જરીયાન કે, બાણું હસતી હો લાલ;
ધન મારા લાગ્ય કે, ગુરૂ ખાંદે બેસતી હો લાલ. ૧
- હાથી આણ્યા તોણી વાર કે, ઘંટા ગાજતી હો લાલ;
તુરંગ તણે નહિ પાર કે, ઘુઘરૂ વાજતી હો લાલ;
વાળે નગારાં ઢોલ કે, સરણાઈ તાનચું હો લાલ;
વાળે મરદંગ તાલ અઝ કે, માનચું હો લાલ. ૨
- ગોરી ગાય ગુરૂ ગીત કે, તન મન વારીઆ હો લાલ;
વધાવે સોવન કૂલ કે, મોતીના ઉવારણા હો લાલ,
માંડવી લીએ તોણી વાર કે, બહુ ઘોઠચું હો લાલ;
ચોઉટે ચોઉટે લોઠ મીલ્યો કે, તિહાં ઘોઠચું હો લાલ. ૩
- નીસાંણુ ઝલકે બેરખ લલકે, અતી ઘણી હો લાલ;
વાળાં વાળે ધન સાર કે, જય જય મુલ લણી હો લાલ,
મોટે મોઝવે મુનિવર કે, લાવીઆ હો લાલ;
અંદન લાકડા માહિ કે, મુનિવર થાપીઆ હો લાલ. ૪
- અગની તણે સંજગ કે, ઠરીને આવીઆ હો લાલ;
અઠાઈ મોઝવ થાય કે, જિન ગુણ ગાવીઆ હો લાલ;
ચોરંગાવાદના લોઠ કે, ધન ધન બાણીએ હો લાલ;
ઘણું ખરચું વીત કે, પ્રશંસા આણીએ હો લાલ. ૫
- થૂલ બણાવી મનોહાર કે, ઠરણપુરે બાણીએ હો લાલ,
વંદે નર નાર કે, દેખી સુખ પામીએ હો લાલ;
શ્રાવક હરખ ન માય કે, ગાયે તાનચું હો લાલ;
વાળે મરદંગ તાલ કે, વીણા આણ્યું હો લાલ. ૬
- વંદી આવ્યા તોણી વાર કે, ગુરૂ પાસે આવીઆ હો લાલ;
મહિમાવિમલસૂરીરાય કે, દેખી સુખ પાવીઆ હો લાલ;

વિહાર કરે મુનિરાજ કે, સિંહ પરે ચાલતા હો લાલ;
ગજઘટા પરે સાધુ કે, સાથે મહાલતાં હો લાલ. ૭
કરે તપસ્યા સાર કે, દિન દિન ચડતી હો લાલ;
દેખી નમે' નર નાર કે, ધન ધન કરતી હો લાલ;
વીરશાસન મુનિરાજ ગાય કે, સુખ લીજીએ હો લાલ;
વિબુધ સેવક ઠહે વાંન કે, શિવ સુખ દીજીએ હો લાલ. ૮

દૂહા.

વિબુધવિમલસૂરી ગાઈઆ, ગાયી રંગ રસાલ;
વીરશાસન મુનિ ગાવસે, તસ ઘર મંગલ માલ. ૧

લાલ ૧૩.

ગાઈઆ રે ગુણુ તુમ તણા—એ દેશી.

આચાર્યપરંપરા-સમાપ્તિ ।

વિબુધવિમલસૂરી ગાઈઆ, ગુણુ ગાતાં સંપત્તિ થાય રે;
રીધ સીધ નવનિધ ધરૂ, વંદતાં પાપ પલાય રે. વિં ૧
ભવસાગરમાં ભુડતાં, મને ખાંચ સાહિને' લાયા રે;
તસ ઉપગારને' કારણે, મે' રંગ કરીને ગાયા રે. વિં ૨
એહને' દેખે' મે' દેખીઆ, મે' દેખ્યા જાણુકુમારો રે;
થૂલભદ્ર મે' પેખીઆ, મે' દેખ્યા ધના અણુગારો રે. વિં ૩
સીયલે સુદરસિણુ સારીખા, વિદ્યાએ વચરકુમારો રે;
પાટ પરંપરા હવે' ગાઉ', આણી હરખ અપારો રે. વિં ૪
હૈમવિમલસૂરીસર પાટે', આણુ'દવિમલસૂરી રાયા રે;
નિર્મલ ગંગાજલ પેરે', કરણી કરીને' જિનગુણુ ગાયા રે. વિં ૫
કિરીઆ સારો તપસ્યા સારી, જિનશાસન દીપાયા રે;
ચાર લાખ ચાર બેઠા ધમ, તે શ્રાવક વંદાયા રે. વિં ૬
વિજયદાનસૂરી તસ પાટે', વિજયહીરસૂરી ગાઉ' રે;
સાહ અઠખરને' પ્રતીબાધ્યો, હૃદયઠમલમાં લાઉ' રે. વિં ૭
વિજયસેનસૂરી તસ પાટે', વિજયદેવસૂરી ગાજે રે;

વિજયપ્રભસૂરી તસ પાટે, જ્ઞાનવિમલસૂરી રાજે રે. વિં ૮
 મૌલાચસાગરસૂરી તસ પાટે, સૂમતિસાગરસૂરી ધાજે રે;
 તસ પાટે હવે ગાઈ, વિષ્ણુવિમલસૂરી રાજે રે. વિં ૯
 નિર્મલ કરણી નીર્મલ વાંણી, દેખીને સુખ પાયા રે;
 શ્રાવક દાસ તુમારો સામી, તુમ ચરણે ચિત્ત લાયા રે. વિં ૧૦
 સંવત અઢારસે વીઝના વરષે, મહિમાવિમલસૂરી આયા રે;
 શ્રાવણ શુદ્ધ તેરસને દીને, ધુરહાંણુપુર નગરમાં ગાયા રે. ૧૧
 વીરસાસન મુનિ જે ગાયે, તસ ઘરે સર્વ સુખ આવે રે;
 મંગલ માલા ઝાક ઝમાલા, અજરામર સુખ થાવે રે. વિં ૧૨

કવશ.

વીર જિનવર, સયલ સુખકર, જ્ઞાતમ ગણહર ગાઈએ;
 તુમ સુણો હો લવીઆં, ચિત આણી, નામ નવનિધ પાઈએ. ૧
 નામ લીજે, સેવ કીજે, તન મન દીજે વારીયાં;
 વિષ્ણુવિમલસૂરી, સેવક કહે, સીવરમણી કરે ઉવારીઆં. ૨

॥ इति श्रीविष्णुविलसूरि रास ॥

શ્રીવિજયરત્નસૂરિ-રાસ ।

દૂહા.

મંગલ-પ્રસ્તાવ ।

સુંપ્રસન્ન આલ્હાદકર, સદા જાસ મુખચંદ;	
વંછિત પૂરણ કલ્પતરુ, સેવક શ્રીજિનચંદ.	૧
શ્રી વામારાણી તણો, નંદન નિરૂપમ રૂપ;	
સૂરતિ મંડલ પાસણ, ત્રિભુવન તણા ભૂપ.	૨
દોલતિ દાઈ તેહના, પ્રણમી પય અરવિંદ;	
ગાસ્થુ' ગિરૂઆ ગચ્છપતિ, શ્રી રત્નવિજયસૂરિ'દ.	૩

ઢાળ ૧—મરૂદેવી માતા ઇમ ભણે—એ દેશી.

માતાપિતા અને વાલ્યાવસ્થા ।

ગુજ્જર દેશ સોહામણો, જિહાં નિવસે લચ્છી આગારો છ;	
પાલણપુર પુર રૂઝડું, જાણે ભુવનિ તણો હારો છ.	
	ગુજ્જર દેશ સોહામણો. ૧
ભાર અઢાર વનરૂપતિ, જિહાં ખાગ ખગીચે કૂલે છ;	
રાજભવન રલિયામણા, જિહાં હય વર હાથીયા ઝૂલે છ.	શુ૦ ૨
સુંદર મંદિર શોભતા, જિહાં લોઠ વસે રૂપાલા છ;	
દિન દિન દોલતિ દીપતિ, તિહાં ઘરિ ઘરિ સુંદર ખાલા છ.	શુ૦ ૩
સોસા જાસ વખાણતાં, ગુરૂને પિણુ વરસ વિહાયે છ;	
જૈન કાંતિપુર એહલુ, જેહલુ' બિરૂદ સદા ઠહિવાયે છ.	શુ૦ ૪

સાહ હીરો સંપદ ધણી, તિહાં નિવસે પુણ્ય ખવિત્રો છ;	
હીરાદે વનિતા સતી, જેહનાં જગ પુણ્ય ચરિત્રો છ.	શુ૦ ૫
અમર કુમર જિમ દીપતા, સુત છે તસ દોય સુઠમાલ છ;	
ન્યાનછ નેં વલી વીરછ, નામેં તે લાગ્ય વિશાલ છ.	શુ૦ ૬
સુપન લહે તે અન્યદા, માત હીરાદે સુખ સેજે છ;	
ગયવર એક ઘરિ આવીઓ, કરે રથણ લેધ બહુ હેજેં છ.	શુ૦ ૭
પંહિત કહે સુત ભૂપતિ, કે સૂરિસિરોમણિ થાસ્યે છ;	
પુત્ર રતન તિણેં જનમીઓ, વલી તદનંતર નવ માસેં છ.	શુ૦ ૮
નામ શુણે જેઠો હુઓ, તે અંગજ પુન્યે પૂરો છ;	
દિન દિન વાધેં દીપતો, જાણે સુરતરૂનો અંકુરો છ.	શુ૦ ૯
માત હીરાદે હરખતી, રૂડે હાલરૂધ હુલરાવેં છ;	
મુંદર અંગ સોહામણે, રૂડા ભૂષણડાં પહિરાવેં છ.	શુ૦ ૧૦
આંખડલી અણિઆલીધં, આંજે અંજન રેષા કાલી છ;	
સરસ જિમાડે સુખડી, સુખ ખીડી રહીઆલી છ.	શુ૦ ૧૧
ચાલે રમઝમ ઠમકતો, ધુંધરિઆં ધમકાવેછ;	
રૂપે રતિ પતિ સારોખો, તે તો તેજેં તરણી હરાવેં છ.	શુ૦ ૧૨
અ.....ય.....ખોલતાં, માયતાયનાં મન રીંઝાવે છ;	
વિણુ આયાસેં સહૂ લણ્યો, જવ પાંચ વરસનો થાવેછ.	શુ૦ ૧૩

હૂહા.

તીર્થયાત્રા-ગુરુદર્શન ।

એહવે સ્વર્ગ સિધાવિઆ, હીરોસા મહાભાગ;	
હીરાદે તે દિન થકી, મન આણેં વચરાગ.	૧
શ્રી સિદ્ધાચલ આવીને, લખમી લાહો લીધ;	
તિમ વલી રૈવતગિરિ જધ, કાયા નિરમલ કીધ.	૨
જૂનેંગઠ શુરૂ ગચ્છપતી, શ્રી વિજયપ્રલેસૂરીશ;	
સપરિવાર વંદે વલી, હીરાદે સુખગીસ.	૩

દાલ ૨—ધારણી મનાવેં દે મેઘ કુમારને' દે—એ દેશી.

સ્વપ્નમાં શાસનદેવી ।

મુખડું નીહાલી દે તપગચ્છરાયનું' દે, હરખી હિરાદે હો નારિ;
અભિય સમાણી દે વાંણી સંભલી દે, સફલ ગણે' અવતાર. મુખડું નિં ૧
નવ અંગે પૂજા દેં કરે' ગુરૂરાયની દે, સુત સુંદર સુકમાલ;
તેહ માંહિ જેઠો સૂરિ જનિ પરિ દે', પ્રત્યે' લાગ્ય વિશાલ મુખડું નિં ૨
શ્રી ગુરૂજનાં દિલમાહિં વસ્યો દે, કહે' એ પુત્ર રતન;
ખત્રીસ લક્ષણ પૂરિત અંગ છે દે, કર્યો ઘણાં દે ચતન્ન. મુખડું નિં ૩
હરખી હિરાદે ગુરૂને' વચણુડે દે, વંદી થાનક જાય;
તિણુહીજ રચણી દે સુપને' ધમ કહે દે, શાસનદેવી હો આય. મુ. ૪
પુત્ર તુમારા દે હિરાદે આપઝો દે, શ્રીવિજયપ્રભસૂરિ હાથ;
સંયમ લેસ્યે દે એ સુત તુમ તણા દે, તુમે પણ લેયો દે સાથ. મુ. ૫
શાસનદીપક જેઠો સુત હોસ્યે દે, પ્રભલિ પ્રતાપી હો સૂરિ;
રાય રાંણા તે ખહુ પડિખોહસ્યે દે, જીપસ્યે વાઢી હો ભૂરિ. મુ. ૬
શાસન ભાસન દીપક લાલ ઘણા કહ્યા દે, તે તુમ્હ હોસ્યે દે માય;
એ સંસાર અસાર પઢારથે દે, મત રહજ્યો લલચાય. મુ. ૭

દૂહા.

વીક્ષામ્રહણ ।

માતા સુતને' નેહસ્યું, પૂછે' વાત પ્રભાત;
તેહ સુખત જૂંઆ ઘણું, સાંભલતા રલિયાત. ૧
તવ હિરાદે' ગુરૂ કને', માંગે દિખ્યા દાન;
કહે' સુત મેં તમને' દિયા, જે મુજ પરમ નિધાન. ૨
શ્રી ગુરૂ તે સુપ્રસન્ન થઈ, સફલ મનોરથ કીધ;
જ્ઞાનવિજયને' વિમલવિજય, જિતવિજય નાંમ દીધ. ૩

હાલ ૩—વાલેસર મુજ વીતલી, ગોડિચારાય—એ દેશી.

શાસ્ત્રાભ્યાસ—આચાર્યપદ ।

- જિતવિજયને જમધ લાંમણે હુંવારિલાલ, કુંણુ ઠરે તુમ હોડિ રે હુંં ૦
 રૂપ કલા ગુણુ આગલો હુંં, એતો વયરકુમરનીં જોડિ રે હુંં ૦
 જિતવિજય ન જમધ લાંમણે હુંં, —આંઠણિ. ૧
- બુદ્ધિ પરિક્ષા કારણે હુંં, એક દિન ગુરુગચ્છરાય રે હુંં ૦
 સીસ સહુને તેડિને હુંં, લાસે કરીય પસાય રે હુંં ૦ ૨
- આ પાહું મોતીતણું હુંં લસ્યત સિરવાર રે હુંં;
 જે શિષ્ય સો ગાથા લણે હુંં, સાંજ પહેલાં આજ રે હુંં ૦ ૩
- આર ઘડી દિન પાછલે હુંં, ગાથા ત્રણસે આઠ રે હુંં;
 જિતવિજય ચિત ઉલ્હસ્યા હુંં, સુપરે આપે પાઠ રે હુંં ૦ ૪
- શ્રીવિજયપ્રલસૂરિ હરખીયા હુંં, ઉઘમ કરે વિશેષ રે હુંં;
 ધટકરશનના શાસ્ત્રના હુંં, પામ્યા પાર અશેષ રે હુંં ૦ ૫
- સંવત સત્તર યત્રીસમે હુંં, નયર નાગોર મઝાર રે હુંં;
 મેહાતણો મોહનદાસ વાવરે હુંં રૂપીઆ બારહજાર રે હુંં ૦ ૬
- કીધા નિજ ગુરૂ પાટવી હુંં, શ્રી વિજયરત્નસૂરિંદ રે હુંં;
 સંઘ સઠલ હરખે ઘણું હુંં, ધન્ય હીરાદેનો નંદ રે હુંં ૦ ૭

દૂહા.

- સોમ ગુણે ગુરૂસોમ સમ, તેજે અલિનવ લાંણુ;
 શ્રીવિજયપ્રલસૂરી પાટવી, જગ માંણે જસ આંણુ. ૧
- શ્રી ગુરૂના ગુણુ ઘણુ, કહતાં નાવે પાર;
 શાસન ઉન્નતિ હેતુ જિણે, કીધા બહુ ઉપગાર. ૨

હાલ ૪—ઝવેરી સાચો રે જગમાં લાંલિધ રે—એ દેશી.

શાસન પ્રમાવના ।

- વારી રે સોભાગી ગુરૂ નાંમનીં રે, એ તો તપગચ્છનો સિણુગાર રે;
 અમિય સમાંણી જેહનીં દેશના રે, ગુરૂ તારયા બહુ નરનારિ રે. વા. ૧

પઠધારી પાવન કીયો રે, શુરૂ ભાલવને મેવાડ રે;
 મેરૂરને ગુજ્જરધરા રે, વહી વાગડને ગોઠવાડ રે. વા. ૨
 સતરસે વાગડનો ધણી રે, એતો રાઉલ ખુમાંણસિંહ રે;
 તેહની સભાઈ શુરૂ છતિઓ રે, વાદી કાવ્યને વાદી મુનિસિંહ રે. વા. ૩
 અષ્ટાભિધાન વહી સાધિઓ રે, મોહ્યા રાઉલ શુરૂશુ રાસિ રે;
 પૂરે મોતીકે રૂઠો સાથિઓ રે, તેહની રાંણી મન ઉદહાસ રે. વા. ૪
 રાજનગર માહિં દિઈ રે, શુરૂને આજમસાહ બહુ માંન રે;
 એક સન્યાસી બાલક લેઈ ગયો રે, તેણે તિહાં પ્રગટ્યુ તોફાન રે. વા. ૫
 પુહર હુકમ રહ્યો સાહનો રે, કોઈ રહણુ ન પાવે ક્ષીર રે;
 ઉપદ્રવ પટ દરિસણુ તણો રે, તે તો વાર્યો શુરૂ વડપીર રે. વા. ૬
 વિમલવિજય બંધવ ક્યાં રે, તિહાં આગ્રહ કરી ઉવઝાય રે;
 વડા રે વહાર શુરૂ રાયના રે, જેહના મહિયલે સુજસ ગવાય રે. વા. ૭

હૂહા.

શ્રી શુરૂ ગુજરાતમે, ચઉદ કરી ચોમાસ;
 ઉદયપુરિ પધારીયા, ...ઉચ્છાહ. ૧

હાલ ૫—રામ માક—જગત શુરૂ હિરણુ રે—એ દેશી.

રાજા મહારાજા તરફથી સન્માન ।

દેસ મેવાડ તણો ધણી રે, હિંદુછત્રપતી નરેશ;
 ત્રીત્રોડો રાણો તિહાં, પ્રતિબોધ્યો શુરૂ ગચ્છેશ. ૧
 જગતશુરૂ તૂં જયો રે.—આંકણી.

વાહ કરતાં છતિયા રે, જે જે પંડિત લીહ;
 જૈનધરમ થાપી કરી, જય વરિઆ શ્રી શુરૂસીહ. જ૦ ૨
 રીઝ્યો રાણો ધમ લણે રે, પુન્ય પ્રબલ ને હોય;
 તો તુમ દરિસણુ પાર્શ્વીઈ, જગિ તુમ સમ અવર ન કોય. જ૦ ૩
 હુમ્માલો કર સુકીયો રે, સરોવર વારી જલ;
 ચિલીમાર દૂરે ક્રિયા, શુરૂને વયણે તતકાલ. જ૦ ૪

ગરલિણી ગરલ વિદારિઆ રે, મનુષ્ય હુણ્યા જે આપ;
 રાણે' શ્રી ગુરૂ આગલે', તે આલોયાં સહુ પાપ. ૪૦ ૫
 મરૂધર દેશ તણો ધણી રે, અનિતસિંહ મહારાજ;
 ચોધપુરિ' પધારીયા, તિણે' ચોમાસુ' ગચ્છરાજ. ૪૦ ૬
 મેડતા કેરો ઉપાસિરો રે, કીધો હુંતો મસીત;
 તે ગુરૂ વચને' ઉપાસિરો, ફિરી કીધો જગત વહીત. ૪૦ ૭
 સંઘ સહિત નિજ મહોલમાં રે, સં'ગ્રામસિંહ મહીરાણુ;
 શ્રી ગુરૂને' મુખિ સાંભલ્યું, મહાવીર જનમનું વખાણુ. ૪૦ ૮
 હિમ હોર ગુરૂ પરિ' કરે રે, શાસન સોહ સવાય;
 તીરથ સયલ જૂહારીયા, ગુરૂ કીધી નિરમલ ઠાય. ૪૦ ૯

દુહા.

ઉદયપુર પ્રવેશ ।

પહિલાં ચોમાસાં ઠર્યાં, ઉદયપૂરે' ગુરૂ આર;
 તિણે ઉદયપુરના સંઘસ્યું, ધરમ સનેહ અપાર. ૧
 વહી ગુરૂણ પધારીઆ, ઉદયપુરે' ચોમાસ;
 ગયવર આવે મલપતા, સામહિર્ધ પંચાસ. ૨
 અપલ તુરંગમ તીનસે', નરનાંરી નહી પાર;
 વાજ'તે વાજિ'ત્ર વિવિધ, પધરાવ્યા ગણધાર. ૩
 ધન ધન ઉદયા પુરતણો, સંઘ સહા પુણ્યવંત;
 શ્રી ગુરૂની સેવા કરે', ધરે' ધરમ મન ખંતિ. ૪

ઢાલ ૬ રામ ભણે ભિક્ષિય'—એ દેશી.

સ્વર્ગગમન ।

ગચ્છપતિ ગુણુરયણાયરુ શ્રીવિજયરત્નસૂરિંદ રે,
 શ્રીજિનશાસનનો ધણી પરગજગંધગયંદ રે;
 સઠલ સૂરીસનો ધંદ રે, તાર્યા ભવિજન વૃંદ રે,
 ધન્ય હીરાદેનો નંદ રે, તે ગુરૂણ કિમ વીસરે રે. ૧

સુંદરરૂપ સોહામણો, હસિત વદન ગુરુરાય રે,
અભિય સરિસા રે ખોલડા વીસાર્યા નવિ જાય રે,
જે ગુરુ અમ માય રે, સમરે રાણાને રાય રે,
નર નારી ગુણુ રાય રે.

તે૦ ૨

સંવત સાતર ત્રિહોતરે જાણી નિજ નિરવાંણુ રે,
ભાદ્રવા ઉજલ આઠમે' શ્રીવિજયક્ષમાસૂરિ ભાણુ રે,
આચારજ ગુણુ ખાંણુ રે, ગુરુજી ઉલટ આણુ રે,
થાખ્યા તે નિજ ઠાંણુ રે.

તે૦ ૩

.....અણસણુ ઠરે' ચોવી હાર રે';

શ્રાવક શ્રાવિકગુરુ મુખે ઉચરે તપ જપ સાર રે';
છઠ.....ઈ' દોઢ હજાર રે, તેડે નિજ પરિવાર રે';
સીખ દીઈ મનોહાર રે, કરચો ધરમ ઉહાર રે.

તે૦ ૪

ભાદ્રવા વહિ બીજે' દિને' શ્રી ગુરુ વાધતે વાંન રે,
પદ્મમાસન વર પૂરિને' ધરતા અરિહંત ક્યાન રે;
પહુતા સ્વર્ગ વિમાન રે, અંગપૂજા અસમાન રે,
ઠરે શ્રાવક તેણે' થાન રે, રુપધયા સાતસે' માન રે.

તે૦ ૫

સંઘ ઠરે રૂડી માંડવી, ઇઠવીસ ખંડનું માન રે;
પંચ રતન ગુરુ મુખ ઠવે, વાજે ઢોલ નીંસાણુ રે;
ગોરી ઠરે' ખહુ ગાંન રે, હાથી ઝરતા તે દાન રે;
આજે' હુય અસમાન રે, જાંણે દેવ વિમાન રે;
માંડવી આવે સુવાનરે, રાણે દીધું તિહાં થાંન રે.

તે૦ ૬

નવ મણુ સૂકડ રુયડી, ખે' મણુ અગર સુ-સાર રે;
કેસર કસ્તૂરી અરગજા કપૂર મીલિ સેર વ્યાર રે;
અળીર ચૂઓ સેર ખાર રે, પરિમલ જાસ અપાર રે,
અગનિ ઠર્યો સંસકાર રે.

તે૦ ૭

તે રચણીઈ સુપન લહે, વિમલવિજય ઉવજાયા રે,
દેવ વિમાન એક આવિઓ, તે જે' ઝલહર કાય રે;
તિણુ ખેઠા ગુરુ રાય રે, સુરભિ કૂલે' વધાય રે,

સુરકુમરી ગુણ ગાય રે, વાજિત્ર નાદ ન માય રે;
સ્વર્ગે વિમાન તે જાય રે.

તે૦ ૮

હૃદય.

આચારજ પદ ઓચ્છવે, રૂપધ્યા વીસ હજાર;
ઉદેપુરનો સંઘ વાવરે, વરત્યો જયજયકાર. ૧
સંપ્રતિ વિચરે ગુરૂતણા, પદધારી ગુણમણીખાણ,
શ્રીવિજયક્ષમાસૂરિસરુ, તે કરે સદા કહ્યાણ. ૨

ઢાલ ૭.—રાગ ધન્યાસીરી.

ઉપસંહાર ।

શ્રીવિજયપ્રભસૂરી સીસ પુરંદર, સુંદર વાચક રાજ રે;
બિમલવિજય નિરમલ ગુણ આગર, જેહના ચડત હીવાળ રે. શ્રી૦ ૧
સુદ્રા જેહની મોહનગારી, શાસન સોહ વધારી રે;
કીરતિ જેહની જગમાં સારી, ગુણ ગાવે નર નારી રે. શ્રી૦ ૨
પરંપરા વાચકપદ ધારી, જેહના શિષ્ય ગુણગેહા રે;
શુભવિજય લવિયણ પડિ બોહે, સુવિહિત મુનિ માંહિ રેહારે. શ્રી૦ ૩

કલશ.

વિજયરત્ન સૂરિંદ સુંદર ગચ્છ ગયણ હીવાયરો,
જગ ચિત્ત રંજન કુમતિ ભંજન કુલ પયોજ કલાધરો;
સંપત્તિ દાતા સુખ વિધાતા કુસલ વલ્લિ પયોહરો,
તસ ચરણ સેવક રામવિજયે ગાયો ગુરૂ ગુરૂ જય કરો. ૧

इति श्री परमपुरन्दरभट्टारकश्री १०८ श्रीभट्टारक
श्रीविजयरत्नमूरीश्वरनिर्वाणस्वाध्याय
सम्पूर्णम् ॥

શ્રીરાજસાગરસૂરિ-નિર્વાણરાસ ।

દૂહા.

.મંગલ—પ્રસ્તાવ ।

વર્ધ્ધમાન જિનવર પ્રવર, વર્ધ્ધમાન ગુણુગેહ;	૧
સકલ લોક વન સિંચવા, અવલ આસાઢો મેહ.	
સિદ્ધારથનૃપકુલતિલો, નિશલામાત મલહાર;	૨
ચરમ જિનેસર ચિત ધરી, રચસ્યું રાસ ઉદાર.	
શ્રીરાજસાગરસૂરીસર; તપાગચ્છનું રાજ;	૩
કહી પરિં પાલીં સહી, કરી ધરમનાં ઠાજ.	
સુરવરનિં વંદાવવા, જિમ પહુતા લગવમ;	૪
તિમ સંજેપિં હું ઠહું, સુણુયો સહૂ સજમ	

હાલ ૧. રાગ—ગોડી.

જન્મસ્થાનાદિ-નેમિસાગરનિર્વાણ ।

મહિ મંડલ માંહિ, અછઈ દેશ અનંત;	૧
તે માંહિં ગાજિં, ગૂજર દેશ મહંત.	
તે માંહિં મોટું, સીહપુર નામિં ગામ;	૨
જાણે કરિ સાચું, સુર રમવાનું ઠાંમ.	
તિહાં સાહ શિરોમણી, દેવિદાસ ગુણુગેહ;	૩
તસ ધરણી ફેડાં, શીલ અલંકિત દેહ.	
તિણિં જાયા કુચર, નિરુપમ રુપ સરુપ;	૪
ગિજલ ગુણુ ભરિયા, જિમ જલ ભરિયા કૃપ.	

અનુક્રમિં તે વાધિં, સાધિં કલા અનેક;	
મુખિં મીઠું માણિં, જાણિં વિનય વિવેક.	૫
ધણું અવસરિ કૈાડાઈ, જાણ્યો અથિર સંસાર;	
દુર્ધ નિજ મુત સાથિં, લીધો સંયમ સાર.	૬
શ્રીલલિતસાગરગુરુ, લલિત તણો લંડાર;	
નિજ સિધ્ધનાં થાપિં, નિરુપમ નામ ઉદાર.	૭
એક મુગતિસાગર બીજઓ, નેમિસાગર મુનિસીહ;	
પંડિત પાઠક પદ, પામ્યા અઠલ અબીહ.	૮
માંડવ ગઠ માંહિ, પાતશાહ હનૂર;	
જિનશાસન થાપી, દુરજન કીધા દૂર.	૯
તિહાં કરમતણિં વણિ, સોલ તિહું તરિ સાર;	
વાચકલ પામ્યા, ઇંદ્રપુરી અવતાર.	૧૦

દૂહા.

મુગતિસાગર પંડિત પ્રવર, સઠલ કલા આધાર;	
જગ માંહિ જેહના પુણ્યનો, કૌઈ ન પામિં પાર.	૧
અંગિ લખ્યણુ અતિ લલાં, ગુણમણિ તણો લંડાર;	
નામ જપવાં જેહનિં, જગિ હુઈ જયજયકાર.	૨

લાલ ૨ રાગ—સોરઠ.

મારવાડમાં વિહાર ।

હુવિં સાંલણ્યો સહુ લોકા, જિમ વાધ્યા પુણ્યસિલોકા;	
સોલિમિં ઓગણ્યાસિઈ વરસિં, પૂન્ય વચન મુધારસ વરસિં.	૧
તુમ્હે મરૂધર દેસિ પધારો, જિનશાસનમાંમ વધારો;	
શ્રી સદગુરુનિં આદેસિં, બુધ પહુતા મરૂધર દેસિં.	૨
નહુલાઈ નગરી માહિં, ચોમાસુ ચિતનિ ઉછાહિં;	
એછવ મહોછવ અતિ ચંગઈ, પંડિતણ પધાર્યા રંગઈ.	૩
લોજિગ બિરૂદાવલી બોલિં, નહીં કૌઈ પંડિતણ તઈં તોલિં;	
બુધ મુગતિસાગર લલિં આયા, શ્રી સંઘતણિ મનિ લાયા.	૪

ઢાલ તવલ દુમામાં વાજિં, સુણી કુમતિનાં મહ ભાજિં;	
તિણિં નાદિં અંખર ગાજિં, સુણી દેવ હુંહુહી લાજિં.	૫
ભંભા ભેરી ભાંકાર, વલિ માહલના દોંકાર;	
તલ તાલ કંસાલ વિસાલા, વાજિં વાજિત્ર રસાલા.	૬
ગુણવંતી ગોરી ગાઈ, સુણી અપછરા આનંદ થાઈ;	
ગુહલી મનરંગિં કીજિં, યાચક જનનિં ધન દીજિં.	૭
પૂજા પરભાવના સારી, ઉપધાન વહિં નરનારી;	
વલી માલારોપણ કીજઈ, માનવ લવ લાહો લીજઈ.	૮
સાંભલતાં વિબુધ વખાણ, ઘણા હૂઆ ચતુર સુભાણ;	
સમઠિતના ભેદ પિછાણ્યા, ભેદ જીવ અજીવના જાણ્યા.	૯
નરનારી સમજ્યા મરમ, મેલિહું મિથ્યતના કરમ;	
મનિ જાણિં એ લલિ આયા, અદા પૂરવ પુણ્યઈ પાયા.	૧૦

દૂહા.

દિન દિન દોલતિ દીપતી, અનઈ નીરોગી આપ;	
જસ મહિમા જગતી ઘણો, એ સહૂ પૂણ્યપ્રતાપ.	૧
સુગતિસાગર બુધરાજનિં, પોતિં પુણ્ય અપાર;	
લાલ અચિંત્યો આવસિં, તે સાંભલો વિચાર.	૨

ઢાલ ૩. રાગ—રામગિરિ.

ઉપાધ્યાયપદ—મરુદેશગમન ।

જૂઓ જુઓ પૂરવ પુણ્ય પ્રકટયું, તેજ જિલામલ પૂર રે,	
ભાવિઠ લોક અશોક કરતો, ઉદયાચલ જિમ સૂર રે.	
જૂઓ જૂઓ પૂરવ પુણ્ય પ્રકટયું—આંકણી.	૧
શ્રીવિજયદેવસૂરિંદ સુંદર, આણી મનિ ઉલ્લાસ રે;	
અહિમ્મદાવાદ થકી મોકલિઓ. ઉપાધ્યાય પદ—વાસ રે. જૂઓ ૧૦	૨
સાહ શાંતીદાસ સમત, સાહ અમર સુભાણ રે;	
ધન ધાન્ય ભરિઆ બુદ્ધિ વરિઆ, મોકલ્યા મંડાણ રે. જૂઓ ૧૦	૩

- દિન કેતલે તે તિહાં પહુતા, શ્રી સંઘનિ હૂધું જાણુ રે;
દેહરિં આદિજિણુંદ કેરિ, ઘણા રંગ મંડાણુ રે. જૂઓ ૧૦ ૪
- સંઘ ચતુરવિધ તિહાં કણિ મિલિઓ, વલિ મિલ્યા તે બહુલા લોક રે;
બુધ સુગતિસાગર વદન સુંદર, જૂધું રવિ જિમ કોક રે. જૂ ૫
- આનંદ પૂરિં સંઘ સૂરિ, વાસ નિજ કરિ લીધ રે;
શ્રી આદિદેવ દયાલ આગલિ, ઉપાધ્યાય-પદ દીધ રે. જૂઓ ૬
- મહોપાધ્યાય શ્રી સુગતિસાગર, ધમ કહી વંદન કીધ રે;
પૂરવ પુણ્ય પસાઈ પૂરિ, સંઘ મનોરથ સીધરે. જૂઓ ૭
- શ્રી આદિદેવ જૂહારી વલિઆ, વાજતિ નીસાણુરે;
ભાટ લોજિગ બિરૂદાવલી બોલિં, તુઝ લાગ્ય ઉગ્યો ભાણુ રે. જૂ ૮
- ધવલ મંગલ ખાલા બોલિં, ગાયન ગીત રસાલરે;
બાંધ્યા તલિઆ તાર તોરણુ, વંદનમાલ વિસાલરે. જૂ ૯
- પરભાવના નાલેર કેરી, રુપધમ્મે ભરપૂરરે;
ચાચક જનનિં દાનજ દેઈ, હરિદ્ર કીધું ફરરે. જૂ ૧૦
- ધરિ ધરિ રંગ વધામણા થાઈ, ધરિ ધરિ તલિયાં ત્રાટરે;
ધરિ ધરિ વાચકરાય પહુચઈ, પાયઈ કવતા પાટરે. જૂ ૧૧
- ધરમના બહુ લાલ લેતા, ચઉમાસિ પૂરો કીદ્ર રે;
મરૂધર દેશિ પધારતા પૂજ્યઈ, લાલ લખપરિ લીધ રે. જૂ ૧૨
- આવતઈ ચઉમાસિ આબ્યા, ભિન્નમાલ મઝારિ રે;
લાલ લખ પરિ તિહાઈ લીધા, હુઆ જ્ય જ્ય કાર રે. જૂ ૧૩

હૃદા.

- સુગતિસાગર વાચક તણા, પુણ્ય તણિં સંકેત;
જેયા જે કારણુ મિલિં; તે સહુ સંપદ હેત. ૧
- ચઉમાસુ વીતા પછી, વાચકરાય વિશેષ;
રાજનગર બણી વિચરવા, ઉદમ કરિં અશેષ. ૨

હાલ ૪. રાગ—મારૂણી.

અમદાવાદમાં પ્રવેશ ।

રાજનગરનો રે સંઘ ઉમાહિઓ રે, વાચકલ્પનિં વાંદવા કાજિ;
સાજ કરિં રે સહૂ ચાલવા તણો રે, બહિલ ઘોડા ગજરાજ.

રાજનગરનો રે સંઘ ઉમાહિઓરે—આંકણી. ૧

અંગ વિરાજિત રે રંગિં ઉજલારે, ધુરિ ધોરી સુકુમાલ;

તરલ તુરંગારે કુરંગ પરિ ગતિં કરા રે, ઘમ ઘમિ ઘૂઘર માલ. રાં ૨

કંદિ કંદાલારે વેઠ વેઠાલડા રે, ભૂષણ ભૂષિત અંગ;

કેઈ બઈઠારે બહિલ સેજવાલડી રે, કેઈ બઈઠા પવર પાવંગ. રાં ૩

કેઈ બઈઠારે ખડસલ ગાડલી રે, કેઈ બઈઠા ગઈણીઆ વહિલિ;

કેઈ બઈઠારે સપર સુખાસને રે, કેઈ બઈઠા પાત્રખી પહિલિ. રાં ૪

કેઈ બઈઠા રે સુરંગ તુરંગમેં રે, કેઈ બઈઠા ગજવર ખંધ;

તે માંહિં સુખ્ય રે સાહ શાંતિદાસજી રે, જેહના મોટા પ્રખંધ. રાં ૫

કરહર કરકઈ રે ધળ નેળ ઘણારે, વાજિં વાજિં વાજિત્રની કોહિ;

ગુણિયણ ગાય રે ગુણ ગુરૂજી તણા રે, સઘ નમઈં કર જોડિ. રાં ૬

વાચક રાજા રે સુગતિસાગરવર રે, રાયધનપુર વર ઠામિ;

તિહાંથી જીહારી રે પાસ સંજોસરો રે, સંઘ વંદાઓ વીરમગામિ. રા. ૭

અંગ પૂજા રે સંઘઈં તિહાં આચરી રે, લખ પરિ લાહણિ કીધ;

સંઘ સંઘાતિ રે વાચક રાયજી રે, અહિમહાવાદિં આવ્યા રે પ્રસીદ્ધ. રા. ૮

દૂહા.

સાહ શાંતિદાસનુ મમત્વ ।

વખત વડું વાચક તણું, કેહી કીજઈ વત્તિ;

તેહિજ કારણ સંપજઈ, જેણિં વાધાઈ સંપત્તિ. ૧

વિજયદેવનિ સાયિ તવ, મિલી રચીઓ પરપંચ;

તે સમજનિં સાહજી, સૂઘો કોધો સંચ. ૨

વાચકનિં ઠહિં સાંભલો, ઇણિ તિલે નથી તેલ;

આવો મૂલ ઉપાસરિં, હુસિં બહૂ રંગ રેલિ. ૩

તવ ઝોલ્યા વાગ્યકવરુ, વારુ કીજઈ ત્રિદિ;	
શ્રી લલિધંભાગરગુરુનામથી, હોસ્યઈ બહુલિ ઋદિ.	૪
વાગ્યકરાય પધારિયા, મૂલ ઉપાસિરા મદિ,	
શાહશ્રી શાંતિદાસજી, બહુપરિ કીધી ખુદિ.	૫
જતી ભુગતિ કરી મેલિઆ, ગીતારથ ગુણવંત;	
મેલ્યા શ્રાવિક શ્રાવિકા, ઉપાસિરા અનંત.	૬
ઇહાંતો વાત અનંત છિં, કહિતાં નાવઈ પાર;	
આચારિજ પદ પામિઆ, તે સાંસલો વિચાર.	૭

હાલ ૫. રાગ—આસાઉરી

રાજસાગરને આચાર્યપદ ।

શારદ માત મયા મુઝ દીજઈ, દીજઈ વચન રસાલા રે;	
વાગ્યક મુગતિસાગર ગુણ માલા, ગાતાં મંગલ માલા	
હાં રે ભાઈ લહીઈ લલિધ વિસાલા રે. દિહાડો આજનો રે.	૧
સહુ સંધનિં આનંદ કારી; સહુ પાપ તાપ લયવારી,	
સહુ દિવસ માંહિં મનોહારી, એહની હું જાઉં બલીહારી. દિ૦	૨
રાજનગર મોટું જગમાંહિં, સાહિં કીઓ લછાહો રે,	
વસ્ત્રપાલ અધમાનતણો મુત, લિઈ લખમીનો લાહો રે.	
હારે ભાઈ મનમાં ઘણો ઉમાહો. દિ૦	૩
સંવત સોલ છયાસીઆ વરપે, હરખે જેહહ માસે રે;	
પરખે શનિ અનુરાધા યોગઈ, સરખે સૂર પ્રકાસઈ. દિ૦	૪
શ્રી મહાવીર-વિહારિં સારઈ, સારાં વાજિત્ર વાજિં રે;	
ધવલ મંગલ ભાલા ગુણ માલા, ગાતાં અંબર ગાજિં રે. દિ૦	૫
પૂજા પ્રભાવના ઘણાએ થાતાં, ગાતાં સોજિગ ભાટે રે;	
આચારજ પદ મહોદય જોવા, લોક મિલ્યા થાટે થાટે રે. દિ૦	૬
દેવવિજયસૂરીસર મોટા, મોટું કીધું કાંમ રે;	
આચારજ પદ દેઈ વાગ્યકનિં, રાજસાગરમૂઝી દીધું નાંમ રે. દિ૦	૭
રાજસાગરમૂઝીસર સુદર, ભાગ્ય તણો ભંડાર રે;	

- ચઢતી ચઢતી પદવી પામ્યા, પામ્યા પરિઘઓ અપાર રે. ૬૦ ૮
- વિવેકહરણ સરિખા વર વાદી, ઉનમાદીમદમોડધ; ૬૦ ૯
- શ્રુતસાગર સરિખા શ્રુતધારી, જસ કોઇ ન આવિ હોડિં. ૬૦ ૯
- શુણુ આગર ગુણુસાગર આગળી, વાદિં કોઇ ન છપધ રે; ૬૦ ૧૦
- ષટ દરસનમાં નિજ દરસન કરિં, દરસનસાગર દીપધ રે. ૬૦ ૧૦
- મેઘ પરિં ગાજંતો જગ માહિં, મેઘસાગર મન મોહિં રે; ૬૦ ૧૧
- કીરતિ કોડિ ગમે પસરતી, કીરતિસાગર સોહિં રે. ૬૦ ૧૧
- શ્રી સોભાગ્ય તણો અતુલી બલ, પંચાનન મનોહાર રે; ૬૦ ૧૨
- સત્ય સોભાગ્ય સોભાગ્યિં સુંદર, વિદ્યા તણો ભંડાર રે. ૬૦ ૧૨
- મુનિજન માણિક્ય માણિક્યસાગર, કૃપાસાગર સુખકાર રે; ૬૦ ૧૩
- બુદ્ધિં સુરશુર જેણિ હરાવ્યો, રુપધં મદન કુમાર રે. ૬૦ ૧૩
- સઠલ કુશલ કારી ભવિ જનનિં, કુશલસાગર ઠવિંરાજિં રે; ૬૦ ૧૪
- જસ ભડવાઈ વાદી ભાજિં, બઈંઠો સોહિં સમાજિં રે. ૬૦ ૧૪
- ધ્યાનદિક મુનિવર સવિ મલિયા, મિલિયા અતુર ચકોર રે; ૬૦ ૧૫
- રાજસાગરસૂરીસર ભાગ્યધં, જ્યો કીધું જોર રે. ૬૦ ૧૫
- દ્વિલ્લીપતિ દરબારિં વારંવાર, જેણિ જગિ જસ લીધા રે; ૬૦ ૧૬
- પાતશાહ ખુશાલ થઈનિં, જેહનિ સિરપા દીધા રે. ૬૦ ૧૬
- હાંરે ભાઈ ગજરથ ઘોડા દીધા રે. ૬૦ ૧૬
- સાહ જિહાંગીર પાતશાહ પૂરો, પ્રબલ પ્રતાપિં સૂર રે; ૬૦ ૧૭
- ખુશાલ થઈનિં જેહનિં પોતિં, દીધું પોતાનું નૂર રે. ૬૦ ૧૭
- ચિંતામણિ-પ્રાસાદ કરાવી, જેણિ કીરતિ વેલડી રોપી રે; ૬૦ ૧૮
- સોનિં રૂપધં જલધરપરિં વૂઠો, તુણુધ હરી વલી ઘણું આપી રે. ૬૦ ૧૮
- જૈન ઉધાર ઉધાર વલી દીનનો, જેણિં ધન ખરચી કીધો રે; ૬૦ ૧૯
- પાતશાહ ઉમરાવે માન્યો, તેણિ જગિ હૂઓ પ્રસાધઓ રે. ૬૦ ૧૯
- શાંતીદાસ સરીખા શ્રાવક જેહનધં, શ્રીપાતશાહ વહીતા રે; ૬૦ ૨૦
- હયગય રથ પાયઠના સ્વામો, સઠલ લોઠનિં પ્રીતા રે. ૬૦ ૨૦
- ભાઈ ભત્રીજ સગા સણીજા, સજજન જન સંઘાતિ રે; ૬૦ ૨૧
- જ્યો ભાગ્ય શ્રીભગવાનજીનું, જેહનિં એહવા નમઈ પ્રભાતિ રે. ૬૦ ૨૧

- પૂર્વ દક્ષિણ પશ્ચિમ ઉત્તર, દરુ દિશિ' દોરતિ વાધી દે; દિ૦ ૨૨
 સહસ્રકિરણ સુતની આનિધિ', અકો પરિ ભૂ સાધી દે.
 રાજનગર અનિ' અહોનયુર, વીનયુર લગધ' લાઇ દે; દિ૦ ૨૩
 દિલી આગર સ્થિલ સ્થિમાણ, તાં લગધ' સૂર સભાઈ દે.
 સિદ્ધસેનનિ' વિક્રમરાજ, હેમનિ' કુમરનરિંદા દે; દિ૦ ૨૪
 તિમ શ્રીરાજસાગરસૂરીનિ, સાહ સહસ્રકિરણના નંદા દે.
 જિમ શ્રીમહાવીરનિ' શ્રેણિક, રૂપલનિ' ભરતનરિંદા દે; દિ૦ ૨૫
 તિમ શ્રી રાજસાગર સૂરીનિ, સાહ સહસ્રકિરણના નંદા દે. દિ૦ ૨૫
 સુહસ્તિસૂરિનિ સંપ્રતિરાજ, અઠખર હીરસૂરિનિ' દે; દિ૦ ૨૬
 ધરમધોપનિ' વિમલમંત્રીશા, તિમ શાંતી રાજ સૂરિનિ' દે. દિ૦ ૨૬
 નેમિનાથનિ' કૃષ્ણનરેશા, શ્રી અપલટ્ટિનિ' આમ દે; દિ૦ ૨૭
 તિમ શ્રી રાજસાગરસૂરીનિ, સાહ શાંતીદાસ સુખ હામ દે. દિ૦ ૨૭
 શાંતીદાસ અનિ' સૂરીની, હીરતિ યેઈ લેલી દે; દિ૦ ૨૮
 હામિ હામિ ચમદંતી ચાલઈ, જિમિ યે સુગણ સહેલી દે. દિ૦ ૨૮
 સાહ વાઘણ શ્રીપાલ તણઈ ધરઈ, ઓચ્છવ રંગ ઘણેરા દે; દિ૦ ૨૯
 શુણીજન ગાઈ વાજિત્ર વઈ, ઉંચા દીધા ઠેરા દે. દિ૦ ૨૯
 હામિ હામિ થી નંદા તેડાવી, લિઈ લાહો લિખમીનઓ દે; દિ૦ ૩૦
 આચારિજ પદ મહોચ્છવ માંડ્યા, ધન દિહાડો વાઘણનો દે. દિ૦ ૩૦
 સંવત સોલ્લ અઠાણુઆ વરપે, પોસ પૂનિમ શુરવારિ દે; દિ૦ ૩૧
 પુખ્ત યોગિ જુગતિ શશિ આવઈ, ચડતિ' દિવસ ઉદારઈ દે. દિ૦ ૩૧
 શ્રીવૃદ્ધિસાગર સૂરીસરનિ' પદ દેઈ, જગિ જસ લીનો દે; દિ૦ ૩૨
 શ્રીવૃદ્ધિસાગર સૂરીસર સુકુલી, શુર સેવા માહિ' લીનો દે. દિ૦ ૩૨
 બિંબ પ્રવેશ પ્રતિષ્ઠા યાત્રા, પદ પંડિત વાચકના દે; દિ૦ ૩૩
 માલારોપણ પ્રસુખ ધરમનાં, કીધા ઠાજ સસકુનાં દે. દિ૦ ૩૩
 સમદિત દાન દાન વલી તતનાં, લાવિક લોકનિ' દીધા દે; દિ૦ ૩૪
 શ્રીજિનવરનાં વચન સુણાવી, માનવ ભવ રૂલ લીધા દે. દિ૦ ૩૪
 વિમલાચલ ઉજલ અર્ધુદ ગિરિ, રાણિકપુર વર રંગિ દે; દિ૦ ૩૫
 વરકાણો પ્રસુ પાસ સંખેસર, અંતરીક શુભ સંગિ દે. દિ૦ ૩૫

ઈત્યાદિકે તીરથ યાત્રા ફલ, સંઘ ચતુરવિધ સાથિ' રે; °
 લીધાં કીધાં કાંમ ધરમનાં, ખીજાં' ધ' નિજ હાથિ' રે. ° દિ૦ ૩૨
 કેવલી ક્રિયાથિકેા જીવ વધ હુઈ, ઈમ કહિતાં જેણિ વાર્યા રે;
 સુદ્ધ ધરમ સમજાવી જગમાં, ઘણા જીવ જેણિ' તાર્યા રે. દિ૦ ૩૭
 ધરમસાગર તણિ' ધીંગડ મલ, વાદીના નાદ ઉતાર્યા રે;
 સુદ્ધ પરુપી જગિ જસ લીધો, ઉત્સુત્ર લાખતા વાર્યા રે. દિ૦ ૩૮
 લલિતસાગર તણો લીલાપતિ, સકલ કલા ભંડાર રે;
 નિરતી આર સંયમ પાલીનિ', કીધો આતમ ઉધાર રે. દિ૦ ૩૯
 રાજનગર પ્રમુખવર ક્ષેત્રે, રહી ચોમાસિ' રંગિ રે;
 લાલ ઘણા ધરમના લીધા, લીધા લલિજન રંગ રે. દિ૦ ૪૦
 ઈમ વસુધા તલિ વિહાર કરતા, સંવત સતર એકવાંસિ' રે.
 શ્રીરાજપુરિ' ચચોમાસિ પધાર્યા, શ્રી પૂજ્યજી ઘણી જગીસઈ રે. દિ૦ ૪૧
 શ્રી વૃદ્ધિસાગર સૂરીસર સમજી, શ્રી ગુરૂ સેવાનિ' કાજિ' રે;
 ચોમાસુ' ગુરૂ પાસિ' રહીઆ, વિનય વિવેક વિરાજિ' રે. દિ૦ ૪૨
 વાચક ચક્ર ચૂડામણિ સરિજો, રતનસાગર રૂડી રીતિ' રે;
 નિજ ગુરૂ પાસિ' ઉલાસધરી, રહિ' સેવા કાજિ' પ્રીતિ રે. દિ૦ ૪૩
 પંડિત સૂરસાગર હીરસાગર, માનસાગર ઉલાસિ' રે;
 સુન્દરસાગર રહ્યાઆ જસ લેવા, સેવા કરવા પાસિ' રે. દિ૦ ૪૪

ઠાલ ૩. રાગ—મોરી.

વાચકરાય નેમિસાગર ગુરૂ મેરો—એ દેશી.

રાજનગરનો શ્રાવકસસુદાય ।

શ્રી સંઘ જ્યો જ્યો રાજપુરાનો,

પર ઉપગારી સુદ્ધ આચારી, ધોરી ધરમ ધુરાનો;

શ્રી સંઘ જ્યો જ્યો રાજપુરાનો—આંકણી. ૧

પરિખ સંઘજી કેરો નંદન, પરિખ અમરચંદ સુખદાઈ;

સાહ દેવકરણુ રતન શાંતીદાસ, સાહ નાના સગા ભાઈ. શ્રી૦ ૨

સાહ મેઘજી રાયચંદ, અમીપાલ જેઠા રામજી રાજઈ;

વેણી દોસી તણો સુત વાઘો, તસ પીત્તરાઈ પારસવીર છાજિ'. શ્રી૦ ૩

સાહ કુંઝરણ વાઘણનો લાઈ, પરિખ લાણુ સુત સોહિં;
 સાહ સુંદર સાહ રાજધર ધરમી, સાહ માધવણ મન મોહિં. શ્રી૦ ૪
 ગાંધી ઝોધવ અનિં સાહ વાછઓ, સાહ પૂંલઓ સુખકંદો,
 સાહ કીકો દેવકરણનો નંદન સુખ જિસ્યો પૂનિમ ચંદો. શ્રી૦ ૫
 સાહ હૂંગરસી તિલોકસી બિં લાઈ, સાહ કાંહનણ સુત સોહિં;
 સાહ હુરદાસ સિવદાસ બિં લાઈ, મેવાડા મન મોહિં. શ્રી૦ ૬
 સાહ રતનણ કાંહાનણ રાજિં, સોની શ્રી રૂપલદાસ;
 સાહ આસકરણુ તે સાહ મંગલનો, સાહ સંતોષી સુંખ વાસ. શ્રી૦ ૭
 સાહ જેઠા સુત હુંસરાજ સાહ, સાહ વાલ્હા ગુણલંકારા;
 સાહ સુંદર ધરમદાસનો સુત, સકલ વસ્થમાન કંસારા. શ્રી૦ ૮
 સુલતાણુપુરના લાવિં સારા, લાવસાર સહુ આવઈ;
 ભગતિ ઠરઈ ભગવનણ કેરી, આણુંદ અધિકઉ પાવઈ. શ્રી૦ ૯
 ઇત્યાદિક શ્રાવક ગુણુ ભરિયા, દરિયા જેમ ગંભીર;
 એક સુખઈ કેતા ગુણુ કહીઈ, શ્રીસંઘ સાહસધીર. શ્રી૦ ૧૦
 શાંખ શતક પુકલી આણુંદ, વલી અરહદાસ પૂતા;
 તે સરીખા રાજપુરના શ્રાવક, ધરમતણી ધુરિ જૂતા. શ્રી૦ ૧૧
 પૂજા પ્રભાવના સાહમીવચ્છલ, દાન અવારિ દેવિં;
 લાવ ધરી ભગવનણના, ચરણકમલ નિત સેવિં. શ્રી૦ ૧૨

દાલ ૭. રાગ-અઉપધ

અહમદાવાદ-વર્ણન ।

જે માંહિં વરતિ જયજયકાર, જેમાં સકલ વસ્તુ વિસ્તાર;
 જે દીઠઈ ઉપજઈ આલ્હાદ, એહવું નગર શ્રી અહિમ્મદાવાદ. ૧
 જેમાં સુજન લોકછિં ઘણા, પહુચાડિં મનની કાંમણા;
 જે દીઠિં નાઠઈ વિખવાદ, એહવું નગર શ્રી અહિમ્મદાવાદ. ૨
 ચોરાસી ચઉટા જિહાં ભદાં, વસ્તુવાનાં જોઈઈ તેતલા;
 ઠામિ ઠામિ જિહાં સકલ સંવાદ, એહવું નગર શ્રી અહિમ્મદાવાદ. ૩
 જિહાં મદ ગલતા મયગલ ગમઈ, ચઉઘડિયાં નિત્ય નિત્ય ગડગડિં;

ત્રિપોલીધ' નોખતિનો નાદ, એહવું નગર શ્રી અહિમ્મદાવાદ.	૪
ચતુર પુરૂષ વડરાધ' કરિ', જિહાં ઘોડા ધારા ગતિ ધરધ';	૫
ગાયન ગાધ' સરલધ' સાદ, એહવું નગર શ્રી અહિમ્મદાવાદ.	૫
ધળ તોરણ મંડપ પૂતલી, કોરણીધ' બહુ શોભા મિલિ;	
જેહમાં એહવા જિન પ્રાસાદ, એહવું નગર શ્રી અહિમ્મદાવાદ.	૬
આપ રૂપથી અધિકાં ઘણાં, નિરખી રૂપ જિહાં રામાતણાં;	
ધંદ્રાણી મૂંઝધ' ઉનમાદ, એહવું નગર શ્રી અહિમ્મદાવાદ.	૭
જિહાં વાહિની દાહિ'ની વહધ', જિહાં લક્ષ્મી નિશ્ચલ થઈ રહિં;	
જિહાં ષટ દરિસણના સંવાદ, એહવું નગર શ્રી અહિમ્મદાવાદ.	૮
જિહાં દાની દાન દેતા હસિં, કલાવંત કલા અભ્યસધં;	
પુણ્યવંત પરિહરધ' પ્રમાદ, એહવું નગર શ્રી અહિમ્મદાવાદ.	૯

દૂહા.

શ્રી સુત શાંતીદાસને, વરધમાનને સાર;	
વલો વિશેષ વાઘજી તણે, સહુ મિલિ કીઓ વિચાર.	૧
ભગવનજીનધ' ભગતિચ્યું, પધરાવી જધ' અત્ર;	
ચઉમાસામાં ચીખલધ', નિત કિમ જધધ' તત્ર.	૨
ધમ સમઝોનિં સંચર્યું, પધરાળ્યા ભગવન્ન;	
મૂલાસેઠ ઉપાસરિં, મહોચ્છવ કરધં મહાજન્ન.	૩
નિશિદિન પૂજધં પાઉલાં, નિશિદિન બધસિં પાસિ,	
ગાધં ગંધ્રપ ગુણીજના, નિશિદિન મન ઉલાસિં.	૪
સરલધં સાદિં શ્રાવિકા, સાંઝી દીધં સુખણુ;	
રાત્રિજગ રૂડા કરધં, ઘરિ ઘરિ રંગ મંડાણુ.	૫

ઢાલ ૮. કડખાની દેશી—રાગ—અસાઉરી.

અમદાવાદના સેઠિઆબોના નામો ।

સાહ શાંતીદાસના સુત સવે સુદંડ, રતનપરિં રતનસાહ રાજિં;
સાહ દિખમીચંદ સાહ માણિક્યચંદ, હેમજીસાહ ચઢતિં દવાજિં. ૧

સતર સતશેત્તરિં કલ દુઃખાલભિં, સાહ જગદૂ નિસ્થા એ છાનિં;
 અવલ વર દ્રેલીઆં સાવ સોનાતણા, દેઈ જગિ જેહ લાવકિ ભાંજઈ. ૨
 અભિનવા ઉઠીઆ સાહ શાંતીજિશા, રાઉ ઉમરાઉ પાતશાહ વદીતા;
 ધરમ કારિજ કરા દુખખ દારિદ્ર હરા, મનોહરા મનહરા લોકપ્રીતા. ૩
 દાન ગુણિ જેહ નૃપ કુરણ કાનિં કીઓ, રૂપગુણિ જેહ રતિપતિ હરાયે;
 સાર ઉપગાર ગુણ જેહ વિક્રમ નિસ્થા, ભાંહ ગુણ રાશિ કરિ જગ ભરાયો. ૪
 પરતણી દાર પરિહાર કરવા સદા, સાર ભરવા સદા પુણ્ય પોતઈ;
 જેહ સુખ કામીઈ જેહનિ ધામીઈ, પામીઈ તેહ સુખ એહ ભેતઈ. ૫
 સાહ રાયસંઘ ધ્રુવમાનનો સિંઘસમ, સાહ કલ્યાણુમલ દિણિંદ;
 સુંદરદાસનો સાહ સૂરચંદ જયો, સાહ લાલચંદનો મલુકચંદ. સા. ૬
 સાહ રહીઓ રૂપલદાસ ગુલાલચંદ, સાહ વાઘણતણા સુત ભલેરા;
 દોસીઆં રાય ભડવાય વાઘો ઘણું, દોસી સોમા તણા સુત ઘણેરા. ૭
 દોસીઆંરાય કપૂરભાઈ સવે, સાહ વીરાતણા ધરમદાસ;
 તેજસી સાહ અમરચંદ અતિ ભલા, સાહ ટોકર અનિં પુત્ર વાસ. ૮
 સાહ ઉત્તમ નાનાસાહ પોમસી, સાહ સારંગ સમરા સુબણ;
 સાહ હુરણ તણો સાહ રતન્નણ, મોઢિયાં સાહ રાજપાલ ભાણ. ૯
 સાહ ગોડીદાસ પ્રતાપસી સૂરણ, સાહ મનણ પિતા ભસ છાંછા;
 ઈંદ્રણ મૂલીઆ સાહ બિનિઆ તણા, પુત્ર બે પૂરતા સઠલ વાંછા. ૧૦
 સાહ જગસીહ જગિ સોહ સરિખો સદા, સાહ સૂરચંદ રૂપચંદ ભાઈ;
 સાહ શાંતીદાસ ડીંડૂ તણા ગુણુ ઘણા, સાહ નારાયણ સુખદાઈ. ૧૧
 સાહ મંગલતણો છાંછો ન્યો, સાહ જિણુદાસનો નેમિદાસ;
 સાહ દૂંગરસીહ સાહ હીરા મેઘણ, સાહ સુંદર સાહ વીરદાસ. ૧૨
 પરિખ વર લાલણ પરિખ ઠાકર તણો, સાહ સખઈ તણો રવણ રાનિં;
 સાહ રૂપોવલી ભાઈ તસ લાડિકો, સાહ ઇંદ્રણ ધનણ વિરાનિં. ૧૩
 રૂપણ દેવણ સાહ અખઈ વદી, સાહ જેઠા તણો ધરમદાસ;
 સાહ ઉદયસંઘ સાહ પની સુવ ન્યો, સાહ સોમાતણો નેમિદાસ. ૧૪
 સાહ સોમઠરણનો સાહ સૂરો સદા, સંઘવિ જયચંદનિં સોમઠરણ;
 જવહરી મેઘનો મેઘ પરિં ગાજતો, આસપૂરણ સદા આસઠરણ. ૧૫

સાહ મૂલિઆ તણો સાહ અદિઓ ભલો, સાહ પનિઆ તણો દેવરાજ
 સાહ થાનસંઘ મેઘા પાસદત્ત નંધ, પરિખ ધરમદાસ કરિં ધરમકાજ. ૧૬
 સાહ વીરચંદ સૂરચંદ દેશાઈ વાઘજી, કાંહાનજી નાનજી દોસિ જીવે;
 વોહરો ઉદયસંઘ પ્રતાપસી અમરસી, સાહ ખેતો સતીદાસ જીવો ૧૭
 સાહ તાલજીસી તણો તારાચંદ, રતન થના તણા સુત ઉછાહ;
 સાહ પાસવીર પરિખ જસૂ જયો, સાહ લાહુજી ખીજા સકલ સાહ. ૧૮
 સાહ લાલજી વાઘા તણા વાઘલા, આઘલા ધરમ કરવા ધસતા;
 સાહ રૂવજી અનિં રૂપજી રુઆં, ધન્ય જનની જણ્યા એહ સતા. ૧૯
 પરિખ સુંદર ભલો વલી જસવીર સાહ, સાહ ગોવાલ સાહ સકલ સોભિં;
 એહ પ્રેમાપુરિં માંહ સોહાસિરિં, ધરમના કામ કરતા ન ખોભિં. ૨૦
 રાજપુરવરતણા સાહ નવાપુરા, સાહ અસાવલી સુગુણ ગાડી;
 અદલઈ દલપુરા શેખપુર સુખકરા, ફાર કુરમાન કુરમાનવાડી. સાં ૨૧
 અવલ ઉસમાપુરા મીર મીરાંપુરાં, નિજામપુર અહિમ્મદપુરા ધર્મ ધોરી;
 વર શાકંદરપુરા સાહ ખીખીપુરા, નામ કાલૂપરા કિર્તિગોરી. સાં ૨૨
 રાજનગર તણો અનિં પુરાતણો, સંઘ મિલિઓ ઘણો સુગુણપાસિં;
 નેહ નિજ મનિ ધરી દેહ તિમ સજ કરી, સીખ ભાખિં સુગુણ મન
 ઉલાસિં. સાં ૨૩

ઢાલ ૬-લોલીડા હંસા રે વિષય ન રાચીધ—એ દેશી

અતિમ ઉપદેશ ।

સગુણ સનેહારે શ્રી સંઘ સાંભલો, વચન અહ્વારૂં રે એહ;
 નેહ ધરોનિં રે જિનધરમ કીજીય, પીજીય અમૃત એહ. ૧
 સુગુણ સનેહારે શ્રી સંઘ સાંભલો—આંકણી.
 સમકિત પામ્યું રે તુજે ન ચૂકસ્યો, જવ લગિં હુઈ તનુ પ્રાણ;
 સમકિત પાખિરે એ જગિ જીવડો, પામિ દુખનિ રે ખાણ. સું ૨
 જિમ સિર હુંતી રે ન તજિં પાઘડી, ઉત્તમ પુરૂષ અપાર;
 તિમ તુજે જિનની રે આણ પાઘડી, તજે રજો શિરથી લગાર. સું ૩

મુહુર્તિં મીઠું રે બહુ પરિ બોલીઈ, ઠરીઈ પર ઉપગાર;
 અરતિ દિલ્લઈ રે હીઈ ન કીલઈ, છવીઈ જા જગિસાર. સુ૦ ૪
 પરનિં દુખીઆરે દેખી બહુપરિં, મન ઠરયો સુકુમાર;
 પોતિ આપદ જવ આવી પડઈ, તવ થઈઈ કઠિન અપાર. સુ૦ ૫
 પરશ્રી દેખી રે નીચું ભાઈઈ, ટાલીઈ પરનીરે નિંદ;
 પરધન લેવા રે મન કીજઈ નહીં, તો લીજઈ પરમ આનંદ. સુ૦ ૬
 સામાયક પોસહરે નિતનિત કરે, પરિહરે પરહો પરમાદ;
 મન ઉનમાદ રે કિસ્થો આણો રખે, રાખો રખે વિખવાદ. સુ૦ ૭
 ભુગતિ જતન કરે છવ ઉગારીઈ, વારીઈ વિષય વિઠાર;
 સાર સંભાલરે કીલઈ ત્રત તણી, ઉત્તમ એહ આચાર. સુ૦ ૮
 સુવત સતરસિ વરસ પનરોત્તરિ, અદ્ધારઈ પ્રાણુઆધાર;
 સાહ શાંતીદાસ રે સુરલોકિંગયો, તિહાં અદ્ધો જાણું નિરધાર સુ૦
 તિણિ ઠારણિરે ભાદ્રવ ઊજલી, છઠિં નિશિ નિરવાણુ;
 શાંતીદાસરે સહોદર ધર્મીના, મિલવા ઠરસ્યું પ્રયાણુ. સુ૦ ૧૦
 એમ કહી નઈરે અણસણ ઊચરી, શરણા ચ્યારનારે કીધ;
 હાથ ઊચો કરી તવ શ્રી પૂજ્યછ, સંઘનિં ધરમલાલ દીધ. સુ૦ ૧૧

હાલ ૧૦. રાગ—ધન્યાસીરી.

સંભરિઆ શુણુ ગાવા શુજ મનિ હીરતા રે—એ દેશી.

સંભાતના શ્રાવકોને ધર્મલાભ ।

શ્રી ખંભાઈત સુંદર બંદરમાં વસઈ રે, સાહ સૂરો શુણુજાણુ;
 જાણો રે, જાણોરે દોસી હુરછનો સુત હેમછ રે. ૧
 સાહ અમરસી વાછો ધરમતણો થણી રે, સાહ પાસવીર જસરાજ;
 રાજિં રે, રાજિં રે સાહ પાસવીર કુરમચંદનો રે. ૧
 સાહ શ્રીકુરણુ તે સોહિ શ્રીપતિ સાહનો રે, સાહ મેઘછ સોનપાલ,
 પાલિં રે, પાલિં રે જે આણુ શ્રીજિનરાજની રે. ૩
 સાહ દેવછ વલી સોની વિમલસી જાણીઈ રે, વાર ઈંદ્રછ તરંગ રોલ.
 ચોલરે, ચોલરે પરિરંગ લાગો જેહનિં ધરમનો રે. ૪

ધત્યાદિક સહુ શ્રાવકનિં વલી શ્રાવિકા રે, એહનિ અદ્વારો નેહ;
નેહિં રે, નેહિં રે ભાઈ ધરમલાલ પહુચાડ્યો રે.

૫

ઢાલ ૧૧. વીંછૂઆની—દેશી.

સુરતના શ્રાવકોને ધર્મલાભ ।

લાલા સુરતિ સહર સોહમણું, ઘણું ચતુરાઈતું કામ રે;
લાલા છયલ છળીલા ધરમના, ઠરિ રંગ રંગીલાકામ રે. સૂ. ૧
લાલા સાહ ઉદયસંઘ સુત સુંદર, સાહ કીકો લીલ વિલાસ રે;
લાલા તસ લાણેજા હેજિં ભર્યા, શાહ શાંતીદાસ વીરદાસ રે. સૂ. ૨
લાલા વુહરો નેમિ વખાણીઈ, ઘણા ધરમ નીમનો ધામરે;
લાલા સાહ ધરમદાસ નાગજીભલા, સાહ પ્રેમા કમલસી નામ રે. સૂ. ૩
લાલા પરિખ હુંસજી લાલજી, સોનો રવજી ઈંદ્રજી આણુંદ રે;
લાલા સાહ મેધા મંગલ અતિભલા, પરિખ વીરદાસ ગોવિંદ રે. સૂ. ૪
લાલા સાહ માણિક્યજી રવજી જ્યો, પરિખ મૂલજી ભાણજી ચંગ રે;
લાલા સાહ વરધમાન વજ્રજો વલી, સાહ ધરમદાસ જોસંગ રે. સૂ. ૫
લાલા સાહ ધનજી સુત સાહ વોરજી, પરિખ તુલસી વિમલ વખાણિ રે;
લાલા સાહ ધનરાજ સાહ માહવજી, સાહ સુમતિ વહઈ જિન આણુ રે. ૬
લાલા ધત્યાદિક સહુ સંઘનિં, ભલિં લેઈ અદ્વારું નામ રે;
લાલા ધરમલાલ પહુચાડ્યો, કહ્યો કયો ધરમનાં કાંમ રે. સૂ. ૭

ઢાલ ૧૨. રાગ—મલહાર

નેમિસાગર ઉવજાય ચઉંભાસું આવીયા રે—એ દેશી

બર્હાનપુરના શ્રાવકોને ધર્મલાભ ।

બરહાંનપુરનો સંઘ સહુનિં સુખ કરુ રે,	કિં સ૦
સાહ સદયવચ્છ મુખ્ય તે ધરમ ધુરંધરુ રે;	કિં ધ૦
સાહ ધન્નો ધન ધન્ન લાધાના ગુણ ઘણા રે,	કિં ગુ૦
એ ત્રિહું ભાઈ જાણુ કુંઝર અમરા તણા રે.	કિં કુ૦ ૧

પરિખ શ્રી લાધા રતન જતન કરિં અતિ ઘણું દે, કિં અતિ
સમકિત રતન સુખણ રાખિં નિત આપણું દે; કિં નિ
ધંત્યાદિક સહુ સંઘનિં આદર અતિ ઘણું દે. કિં આ
ધરમલાલ પહુચાડયો નાંમિ અહા વણિં દે. કિં નાં ૨

ઢાલ ૧૩. રાગ—દેશાખ, તથા ઠાફી.

પાટણના શ્રાવકોને ધર્મલાભ ।

હું બલિહારી સંઘની, પાટણપુર કેરા;
દોત્રી પ્રેમણ પ્રેમચું, કરઈ ધરમ ઘણેરા. હુંં આંઠણી. ૧
સંઘવી રતન રતન જિત્યો, ધરમીમાં લીહું;
સાહુ જયરાજ જગમાંહિ ન્યો, જીવરાજનો સીહું. હુંં ૨
સ હ ગણજનો ગુણુ લયો, થાવરણ ચોલિં;
મોઢી કુલ્યાણ વસ્તુપાલનો, શ્રીમાલીમાં ચોલિં. હુંં ૩
સેઠ રાયસંઘ સોહામણો, કુલ સુકુટ માણિક્ય;
પદમ વલિંમ શિવચ દ આહ, દોત્રી કપૂર માણિક્ય. હુંં ૪
વોહરો ધરમલાલ દીપતઓ, પરિખ રહીઓ રાજિં;
પ્રેમણ કમલસી કુલતિલો, ધરણી માંહિં છાજિં. હુંં ૫
ધંત્યાદિક સહુ સંઘનિં, અહો કિમ વિસાડું;
ધરમલાલ પહુચાડયો, લેઈ નામ અહાડું. હુંં ૬

ઢાલ ૧૪. રાગ—દેવ ગંધાર, નામાંતરધ, શૂજરી, તથા ધન્યાસી.

રાધનપુરના સંઘને ધર્મલાભ ।

શ્રી સંઘ રાયધનપુરનો રાજિં,
ધરમ ધુરધર રૂપ પુરંદર, સુંદર વદન વિરાજિં. શ્રી. આં. ૧
ચોલણ સેઠ સેઠ શ્રીપતિ બાલા, અપઈ નરપતિ ગાજિં;
જાનણ સેઠ સેઠ વલો ગોણ, સંઘવી ઈંદ્રણ છાજિં. શ્રી. ૨
ધંત્યાદિક સહુ સંઘ મનોહર, દુખિઆના દુખ લાજઈ;
ધરમ લાલ અહારો ઠહુયો, શ્રી સંઘનિં સુખ ઠાજિં. શ્રી. ૩

ધણિ પરિં સઠલ નગર પુરગામિં, ઠામો ઠામિ સમાજિં;
ધરમલાલ અદ્વારો ઠહિયો, દિન દિન ચઢતિં દવાજિં. શ્રી. ૪

દૂહા.

સ્વર્ગવાસ ।

- આચારિજ ગુણ આગલા, પાઠક ગુણે પ્રસિદ્ધ;
જતી ગુણે જુગતાજ મલિ, સીખ તેહાનિં દિદ્ધ. ૧
- સંયમ સૂધું પાલયો, પરિહરયો પરમાદ;
વિરહ અદ્વારધં વાલહા, મમ ધરયો વિખવાદ. ૨
- વાસી અનુતર વિમાનના, જેહનાં સુખ વિખ્યાત;
તેહિં સુર તિહાંથી અવધં, તો માણસ કુણુમાત. ૩
- શ્રી રૂપલાલિઠ જિનવરા, અતિશયતણા લંડાર;
આઊખિં પૂરિ થધં, રહિ નવિ સકયા લગાર. ૪
- અહો પરલોઠિં પહુચતાં, તુહો મ ધરયો ખેદ;
ધરમ નીમ કરયો ઘણું, સમજી એહજ લેદ. ૫
- વરસ અઠાવીસ જનમથી, પૂરે થયે પ્રસંગ;
પંદિત પદવી લોગવી, ચઉદ વરસ લગિ અંગ. ૬
- ઉપાધ્યાય પદવી તણી, સાત વરસની સિદ્ધિ;
વરસ પાંત્રીસ લગિં લોગવી, આચારિજ પદ રિદ્ધિ. ૭
- વરસ ચઉરાસી આયુનિં, અંતિં ઘણી પ્રસિદ્ધિ;
લખ ચોરાસી જીવનિં, ખિમતિ ખામણા કિદ્ધ. ૮
- શુભ કરણી અનુમોહતાં, સુણતા શ્રી સિદ્ધાંત;
દરિસણ કરતાં દેવનું, મુખિ ઠહિતાં અરિહંત. ૯
- સાવધાન શુભ ધ્યાનમાં, જપતાં શ્રી નવકાર;
રાજસાગરસૂરીસરુ, પામ્યા સુર અધિકાર. ૧૦
- રાજસાગરસૂરીસરુ, પહુતા સુરપુર માંહિં;
સુર રમણી રંગિં ઠરિં, નિત નિત અધિક ઉચ્છાહ. ૧૧

શ્રીરાજસાગરસૂરીચક, સાહુ શ્રી શાંતીદાસ;
બે સુર મિત્ર મિત્રી, સુરપુરિ કરિ વિલાસ.

૧૨

હાલ. ૧૫ રાગ—ગોડી.

ઝાંઝરીઆ સુનિવર ધન ધન તુલ્લ અવતાર—એ દેશી.

ચતુર્વિંશ સંઘનો વિલાપ ।

ભગવન ભગવનહ ઇણિપરિં, સૂરીસર કરતો રે સાહ;
 ભગવનહ ભાખિં નહી રે, તવ ઉપનો વિખવાદ. ૧
 ગુણુવંતા ગુરૂં ધમ કિમ દીજધં રે છેહ,
 ગછ નાયક ગિરુઆ ધમ કિમ તોડીધં નેહ;
 સૂરીસર સુંદર ધમ કિમ છેડીધં દેહ,
 ભગવનહ ભાખો ધમ કિમ કીજધં રે એહ—આંકણિ.
 તુલ્લો પરલોકિં પધારીઆહ, શ્રી તપગચ્છ કેરા નાથ;
 ભગવનહ ભગવનહ ઇણિ પરિં, કોહનિં દહિસ્યું જોડી હાથ. ગુ. ૨
 અવિનય અહા જાણી કરીહ, તુલ્લો નથો કરતા અહાસ્યું વાત;
 અહાનિં તુલ્લો ઘણા વાલહાંહ, એક વાર જોલો અહાયા વાત. ગુ. ૩
 તુલ્લો અખોલો સ્યધં લીયોહ, જે કહો તે કહું અહો કામ;
 ભગવન ભાખો ભાખીહ, રાખો રે અહારી માંમ, ગુ. ૪
 ગુણુ તુલ્લયા કેવા કહુંહ, એકિં રે મુખિં હું આજ;
 મયા કરી મુઝ નિં દીઉંહ, તપાગચ્છ કેરું રે રાજ. ગુ. ૫
 ધમ કહિતાં ધરણી ઢલ્યાહ, મૂરજા આવી અસન્ન;
 શીતલ વાઈ જાગીયાહ, મુખિં ભણતા ભગવન્ન. ગુ. ૬
 હા હા દેવ અઠારમું હ, નિરહય માંહિં શીરતાજ;
 જન જનનિ દુખ દેઅતાંહ, ન કરિં કેહની લાજ. ગુ. ૭
 લહુ પણિં અહાનિં લાલીઆહ, પાલો પોસી પોઠારે કીધ;
 આજ વીસારી મહેલીઆહ, પોતિં રે કીધી પરભવ સીધ. ગુ. ૮
 પાઠકહ હઠ લેઈ રહ્યાહ, વાતહ કહો મુજ એહ;
 વાત એકાંતિં પૂછતાહ, હવિં કુણુ પૂછ્યધં તેહ ગુ. ૯

પંડિત દેતા પુઠપુઠીજી, પોરિસી પભણ્યા પૂંકિ;
 મીઠિં વચનિં બોલાવતાજી, કહિતા તેહનિં હવિં ઉઠિ. શુ૦ ૧૦
 અહા ઉપરથી નેહલોજી, તુહો રે ઉતાર્યો માહરા સ્વામિ;
 અહા તુહારા શિષ્ય અછું જી, જવજીવજપચું તુહારૂ નામ. શુ૦ ૧૧
 સાધવી સહૂધં ઇમ કહિંજી, વિલપંતા ધરી દુઃખ;
 શુણુ તુહારા અછિં ઘણાજી, કેતારે કહીધં હવડા મુખિ. શુ૦ ૧૨
 શ્રાવક સહૂધં ઇમ કહિંજી, અહારો કિસ્થો અપરાધ;
 એક વાર બોલી કરી જી, અહાનિં સ્વામી પૂછો સમાધિ. શુ૦ ૧૩
 શાસ્ત્ર સર્વ સંભલાવીઆંજી, ટાલ્યા રે મનના સંદેહ;
 મન અહારૂં મોહીઉંજી, તુહારિં સુશુણુ સનેહ. શુ૦ ૧૪
 સોવન કૂલે મુગતા કૂલેજી, ચોખા ચંગા લેધ;
 હરખિ અલો વધાવતાજી, ગિરુધં શુહસી દેધ. શુ૦ ૧૫
 દેવિદાસ કુલ ચાંદલીઆજી, વાહલાં રે બાઈના વીરા હોધં;
 કુંઅરિઆ કોડાં તણાજી, એક વાર સાહમું તું જોધં. શુ૦ ૧૬
 ઉપધાન તુહો વહિવાડીઆંજી, તુહોરે પહેરાવી અહાનિં માલ;
 આલોઅણુ આપી તુહોજી, હવિં ક્યોં સાર સંભાલ. શુ૦ ૧૭
 સંઘ ચતુરવિધ ઇમ કહિંજી, નિરમોહી તુહા મન્ન;
 મુહણિંઆલો સાહિબાજી, દરિસણુ દેયો ભગવન્ન. શુ૦ ૧૮
 સંઘ ચતુરવિધ ઇમ કહિંજી, તુહારે પામી પામી સુરનો રિદ્ધિ;
 સહી કરી નંધં સાહિબાજી, સંઘનિ ક્યોં સાનિદ્ધિ. શુ૦ ૧૯

ઢાલ ૧૭. રાગ સારંગ

ઈંડર આંખા આંખિલી રે—એ દેશી.

ગુણ સ્મરણ ।

તિં મન મોહિઉં અહા તણું રે, મન મોહન સૂરિંદ;
 જિમ કોઈલતું આખલિં રે, જિમ ચકવાત્રં દિણુંદ. ૧
 સૂરીસર ધનધન તુહા અવતાર, તુહા નામિં જય જયકાર. આકણી.
 ઝોસવંશ ઉદયાચલધં રે, ઉગી કરી ઉલોત;

કુમતિ તિમિર દૂરિં ઠરી દે, જગમાંહિ પ્રસરી ન્યોતિ. સૂં ૨
 પાંચ મહાન્નત નિરમલાં દે, પાલી પાંચ આચાર;
 પાંચ સ્મિતિ ત્રિણુ શુપતિસ્થું દે, ઠરી વલો ક્રિયા ઉધાર. સૂં ૩
 છઠું અઠમ ખાર વરસના દે, દસમ દુવાલસ આર;
 અભિય પ્રમુખ તપ ઘણો ઠરી દે, આંખિલ પાંચ હજાર. સૂં ૪
 અભિગ્રહ ક્રીધા ઘણા દે, પાંચ વિગય પરિહાર;
 તે તુલ્યો અદ્વનિં ન વીસરો દે, જિણુ શાસણ સિણુગાર. સૂં ૫

દૂહા.

સંઘ અતુરવિધ તિહાં મિલી, તણ પર હો પરપંચ,
 શ્રી પૂજ્યનિં ખોલાવવા, સાચો મેલિં સંચ. ૧
 શ્રીઅનુચાન શિરોમણી, થઈ તે સાહસ ધીર;
 નિરમલ નીર પખાલાઉં, શ્રી પૂજ્યણ તણું શરીર. ૨
 અવલ વિલેપન અતિ ભલિં, ભરી તે કનક કચોલ;
 સ્વર્ધ હાથઈ શ્રી પૂજ્યનું, અંગ દરિં રંગ રોલ. ૩
 કસ્તૂરી કરપૂર ભર, કેસરસ્થું દરિ સત્તજ;
 મૃદુ દુમાસનિં કલપડિં, પહિરાવ્યા શ્રીપૂજ્ય. ૪
 પાવન પાટિ બઈસારીયા, સૂરજ સાહમા સૂરિ;
 અંગ પૂજ સંઘ સહુ દરિં, આણી આનંદ પૂર. ૫

ઢાલ ૧૮. રાગ—મારૂણી.

શ્રી પૂજ્યણનિં પૂજ્યઈ દે, સાહ શાંતીદાસના દે, બેટડા બહુત મંડાણિ;
 અગર ઉખેવિંદે અખીર ઉડાડતા દે. અંગ પૂજઈ સોવન નાણિ. ૧

શ્રી પૂજ્યનિ પૂજઈ દે—આંકણી.

સાહ મધમાનના દે સાહ વાઘણ તણા દે, પૂતડા પાખરીઆરે સીહ;
 દોસી ગોવિંદના દે ગિરૂઆ શુણુ ભર્યાંદે, કલિમાંહિ અકલ અખીહ. શ્રી. ૨
 ઇત્યાદિક દે સહુ સંધિં પૂજિઆ દે, સોના રૂપા કેરઈ નાણિ;
 સ્વ પખખી પર પખખી દે તેણિ પૂજિઆ દે, અવસરજાણી દે સુજાણુ. શ્રી. ૩

અઢી હજાર રૂપયે રે પૂજણા શ્રી પૂજણ રે, જૂઓ જૂઓ પુણ્ય પ્રમાણુ;
સાવધાન થઈ રે હવિં તુલે સાંભલો રે, માંડવી તણેરે મંડાણુ શ્રી, ૪

હાલ ૧૯. રાગ—સિંધુઓ.

મૃત્યુમહોત્સવ ।

- માંડવી કીધી ત્રેવીસ ખંડી, બેઝ બલ વંશે કરી મંડી;
ગોમટી થઈ અતિહિં ગાઢી, કસળી વસ્ત્રે વીંટી કાઢી. ૧
- ધઓલી પીલી નીલી રાતી, ઝિલમિલતી મિલતી ગાતી;
શ્રી ફલના કલશ બનાયા, તે સોવન પાત્રે છાયા. ૨
- ધળ પાંચ વરણુની સોહિં, ફરકંતો મનડું મોહિં;
ઝલકંતા કાંમન તારા, જાણે વીજ તણા ઝખૂકારા. ૩
- જાણે પાંચ વરણુ ફૂલવાડી, જાણે નવ પરણીતા લાડી;
જાણે કરિ સંકયા ફૂલી, જાણે ઈંદ્રાણી નઠ ફૂલી. ૪
- જાણે માસ વંસત વનરાળ, તેહથી પશિ દીસિં તાળ;
અથવા એ દેવ વિમાન, ઉતરિઉં થિકુ અસમાન. ૫
- તે માંહિં ઉતર પટ ઘાલી, શ્રી પૂજ્યનિં રૂડિં ઝાલી;
તે માંહિં લેઈ પઉઢાડિં, ગુરૂલગતા પુરૂષ ઊપાડિં. ૬
- ઉખેવિં વાટિં અગર, તેણિં વાસિં વાસિઉ નગર;
રૂપા થટલોઈ માંહિં, સાથિં વસ દે લીઉ ઉછાડે. ૭
- નીપાયાં અતિ બહુ મૂલે, સોના રૂપાને ફૂલે;
જવહરીવાડા લગિં વધાવ્યા, પછિં પૂજ્યજી આઘા સિધાવ્યા. ૮
- લેઈ ચાલ્યા ચહુટા માંહિં, ઉછલતા પધસા સાહિં;
લોક થોઢલે થોઢલે જોઈ, કેઈ રાગ રસીલા રોઈ. ૯
- સાથિં માણસ દોઈ હજાર, જોવા મિલિઆનો નહીં પાર;
પાચ સખડું આગલિ વાજઈ, તેણિં નાદિં અંબર ગાજિં. ૧૦
- માહલ તલ તાલ કંસાલા, ગાઈ લોજિગ લાટ રસાલા;
કોટપાલતણા સાથિપાલા, સહુ લોક તણા રખવાલા. ૧૧
- સુર અસુર આઠાસિં મિલિઆ, વિદ્યાધર જોવા લિલિઆ;
એણી પરિં ઠામિં પહૂતા, શ્રી પૂજ્યજી ઘણું સમહૂતા. ૧૨

હાલ ૨૦. રાગ—ધોરણી

અગ્નિસંસ્કાર ।

ઠામિ જોધ તિહાં ઠાવકી રે, પૃથ્વી પાવન કીવ;
પનરહ મણુ સૂરકિ તણી રે, અહિ ખડકી તિહા કીધ રે.
રાજણ ન વીસરઈ, જેહના ગુણ જગિ પ્રસીધરે; ૧

શ્રી પૂજ્યણ ન વીસરઈ—આંકણી.

માંડવી મૂંકી અહીં ઉપરિં રે, રૂપ ધ્યા બસઈનું માલ;
અગર સવામણુ તે લીઓ રે, ખડકી લાંધઓ રસાલ રે. રા. ૨
અંબરનિં વલી અગરજો રે, ચૂઓ કસતૂરી સાર;
પાંચ સેર અઝેરકું રે, માંહિ મેહલિકું ઘનસાર રે. રા. ૩

સોના નાણું મુખિ ઠવી રે, દેધ દૂધની ધાર;
નમો અરિહંતાણું કહી રે, શ્રી સંઘ કરિં સતકાર રે. રા. ૪
શ્રી પૂજ્યનિં બોલાવી સંઘ વલ્યો રે, નાહી નદીનિં તીરે;
શ્રાવક આબ્યા ઉપાસિરિં રે, નયણુ ઠલકંતિ નીરિં રે. રા. ૫

શ્રીવૃદ્ધિસાગરસૂરીસરુ રે, સાથિં મહુ સમવાય;
દેહરિં દેવ વાંદી કહિં રે, શ્રી ગુરુ હીઅડાથી ન જાય રે. રા. ૬
અદ્ધનિં તુલે ઘણું વાલહા રે, તુલે કાં દીધો છેહ;
એક પખો કીઓ નેહલો રે, જ્યું મોરા અનિં મેહ રે. રા. ૭

હાંજ હેજ ધરી કહું રે, હીયડા તુઝનિં હું હેવ;
શ્રી પૂજ્ય સુરલોકિં ગઈ રે, વીસારીસ મમ સેવ રે. રા. ૮
ઇણી પરિં કહિતાં શ્રાવકે રે, સહુ મિલી પ્રણિપતિ કીધ;
સમઝાવી શ્રો સૂરિનિં રે, કરાવી ઉપાસિરિં સીધિ રે. રા. ૯
અખીઆણું આબ્યાં ઘણું રે, ઠામો ઠામિ અપાર રે;
તે કહિતાં મુઝ જીલડી રે, કહો કિમ પામઈ પાર રે. રા. ૧૦

હાલ ૨૧. રાગ—ધન્યાસી.

શ્રાવક આબ્યા ઉપાસિરિંએ; શ્રી સંઘ અતુરમુજાણુતો;
ઉચ્છવ અતિ કરિંએ,

પદ પરંપર થાપીઆએ, શ્રી ભટ્ટારક ભાણુતો.

જ્યો જ્યો સહુ કહિંએ. આંકણી.

શ્રીવૃદ્ધિસાગરસૂરિસરૂએ, જિમ ઉદયાચલ સૂર તો,
 ઉગ્યો અતિ ભલોએ;
 તેજ પ્રતાપ તિહાં પ્રકટોયાંએ, પાપ તિમર ગયાં દૂરતો. જાં ૨
 વાઢી ગૂહડ નાસી ગયા એ, હરખ્યા ભવિજન કોકતો,
 શોક નાસી ગયો એ;
 રિદય-કમલ વિહર્યાં ઘણુ એ, પ્રકટયો પુણ્યસિલોક તો. જાં ૩
 ધરમ કરમ પ્રકટયાં ઘણુ એ, નાઠી કુમતિ રાતતો,
 વહિણડાં વાપર્યાંએ;
 ગાઈ શુણીઅણુ ગોરડીએ, પૂરિં ચોક પ્રભાત તો. જાં ૪
 વૃદ્ધિસાગરસૂરીસરૂરે, પ્રતિપો કોકિ વરીસતો,
 શ્રી સંઘ ઈમ કહિંએ,
 શ્રીકૃપાસાગરકવિરાજનો એ, શિષ્ય દીધં આસીસ તો. જાં ૫
 દાલ રર. મંગલ ગાવિં યુગલીઆ રે—એ દેશી.

શ્રીવૃદ્ધિસાગરસૂરિસરૂ રે, વયસ્વામિ અવતાર;
 રુપિં રતિપતિ જીતીએ રે, ગુણમણિ તણોરે ભંડાર.
 સૂરીસર મેરે મનિ વસ્યો રે.—આંકણી. ૧
 હારે સખી દેખતાં ઊપજઈ આનંદ, હારે સખી મુખ જિર્યો પૂનિમચંદ,
 ગચ્છ નાયક મેરે મનિ વસ્યો રે. સૂં ૨
 જિસી કમલની પાંખડી રે, આંખડી ઈસી અણીઆલ;
 ભાલ રથલ ભાસિં ઘણું રે, નાસિકા દીપ ભિખાલ. સૂં ૩
 દંતપંતિ દાડિમ કલી રે, અધર પ્રવાલો રંગ;
 ઝીવા શંખ સોહામણી રે, વચન સુધારસ સંગ. સૂં ૪
 કુસુમ ધનુષ્યો ધનુહડી રે, ભમહડીએ તિમ વંક;
 કમલ નાલસી ખાહડી રે, દેહરી લંકર્યો લંક. સૂં ૫
 ગજગતિ જીતી નિજ ગતિં રે, ચરણકમલ જુગચંગ;
 મૃદુલ મયાલુ દેહડી રે, તેહ ઘડી કનકાનં રંગ. સૂં ૬
 ઈંદુ કુંદ દિલ ઊજલું રે, મનિ નહી મયલ લગાર;
 તિલકસાગર સરગિરિ લગિં રે, જીવ્યો ગણધાર. સૂં ૭

इति श्रीराजसागरसूरीश्वरनिर्वाणरासः सम्पूर्णः ।

પંડિત-શ્રીન્યાયસાગર-નિર્વાણરાસ ।

૬૬૫.

મંગલ-પ્રસ્તાવ ।

- મહાશ્રેયલતાવતી, પ્રભુ પુકર જલધાર;
 દુગ્ધિ ધામને ટાલવા, મહાસ કિરણ અણુકાર. ૧
- અશ્વસેન કુલ ધ્વજસમો. વામા કેરો નંદ;
 શ્રી સ્ખેશ્વર પ્રભુમતાં, હોવે નિતિ આણુંદ. ૨
- દૈવ સરસતિને પ્રભુમીથે, આપ વયલુ વિદ્યાસ;
 મુરખનં પંડિત ઠરે, નથું કીચો કાલિદાસ. ૩
- ભાવે શુરને વાંદીયે, શુરવિણુ જન નહી કોઇ;
 દેવ દાણુવ શુર શિરધરે, શુરવિણુ જ્ઞાન ન હોઇ. ૪
- શ્રી શુરના મુપસાયથી, ઉપન્યો જ્ઞાન વિશાલ;
 પંઠ શ્રી ન્યાયસાગર તણું, રચું નિર્વાણુ રસાલ. ૫
- શ્રોતાજન તુમે સાંભલો, મુંદી વિકથા સંગ.
 શુરના શુણુ મુલુતાં થકાં, ઉપજે બહુલો રંગ. ૬
- શ્રવણુ દેઇ નવિ સાંભલે, વક્રી વિચ આણું ઉંધ;
 અવર જન જો દેખત્યે, તો ઠહૈત્યે મહીમુંધ. ૭
- એહણું જાણી ભવિજના, એક ચિત્તસ્યુ એહ;
 ઠવિયણુ ઠહૈ તુમે સાંભલો, જિમ ઉપજે મુઝ નેહ. ૮
- પંઠ શ્રીન્યાયાધિષ્ઠ તણા, શુણુ ગાતાં દોલત્તિ;
 મુખ સંપદ હોઇ અતિમણી, વાઘે બહુલી મત્તિ. ૯

ઢાલ ૧. દેશી—લલનાંની.

મિત્રમાલ વર્ણન ।

- મરૂધર દેશ મનોહર, જિહાં નવ કોટી ગાંમ લલનાં;
તેહમાં તિલકની આપમા, પુર લિજમાલ છે નામ લલનાં. ૧
- મરૂધર દેશ મનોહર—આંકણી.
લંકા શંકા આણિનૈ, જલધિઈં કયોં પ્રવેશ લલનાં.
- લોક સહુ સુખીઆ વસૈ, એહવો મરૂસ્થલ દેશ લલનાં. મં ૨
- માર-સખદ મનમથ રહ્યો, સુણીયો કુંતલૈ બંધ લલનાં;
રાઠોડ અજિતસિંઘરાયની, રિપુ સેવા સારી કરૈ સંઘ લલનાં મં ૩
- દંડ પતાકાંઈ સુણ્યો, છેદ નારીનેં ધ્રાણુ લલનાં;
રૂઢન' સુણ્યો વયરી ઘરેં, એહવી ભૂપતિઆણુ લલનાં મં ૪
- જિનનાં ચૈત્ય તિહાં સુદંરં, ચોવીસી પડિમા સાર લલનાં;
ઓછવ ઠરીનૈં પ્રતિષ્ઠિયાં, એ જિન પૂજૈ હોઈ નિસ્તાર લં, મં ૫
- વસતીસાલા અતિભલી, નિથંથ કરૈ આવાસ લલનાં;
પોસહ પડિકમણાં કરૈ, વલી શ્રાવક ઉલ્લાસ લલનાં. મં ૬
- વ્યવહારી બહુલા વસૈ, રિદ્ધિં ઠરીનેં પૂર લલનાં;
લખેસરી કોટેસરી, દ્રારિદ્રનેં કયાં દૂર લલનાં. મં ૭
- ચોરાસી ચહોટાં ભલાં, હટ્ટ શ્રેણિ નહીં પાર લલનાં;
મોતી માણિક હીરા ભલા, જવહૈરો કરતા વ્યાપાર લલનાં. મં ૮
- ગઢ મઢ મંદિર ગોપુરાં, પરિખા ચિહું દિસિ સાર લલનાં;
વયરી પરાભવ નવિ હોઈ, સુભટનો નહિ કોપાર લલનાં મં ૯
- પુર બાહિર વાડી ભલિ, ક્રીડાનાં ઉદ્યાન લલનાં;
છયલ છખીલા જન મલી, આવીનૈં કરૈ તાન લલના. મં ૧૦
- એ વર્ણુવ નગરી તણો, ક્રીયો પહિલી ઢાલ લલનાં;
કવિયણુ ઠહેં શ્રાતાઘરેં, હોયો મ ગલ માલ લલના. મં ૧૧

દૂલ

માતા-પિતા ।

ધણિ પરિ સોભા નગરની, વરતૈ અહનિશિ જસ;

૧. અશોક તરૂનને ઘરે-પાકાંતર.

કંત કથા નવિ પાંચીઈ, કોઈ ન રહે ઉદાસ.	૧
તેહ નગર માંહિ વસે, ઝોસવંશની જ્ઞાતિ;	
સાહ શ્રીમોટો દીપતો, પુર જનમાં વિખ્યાત.	૨
ઘરણિ રૂપાં રૂઝડી, સુલ લક્ષણ સુવિધાન;	
પ્રેયસી પ્રીતિ ચાલે લલી, જિમ રતિ સ્ત્રીને કામ.	૩
વ્યાપારી સિર સેહરો, બહુલી ઘરમાં આથિ;	
અધિકાર પુરમાં ઘણું, માન ઘણું મહીનાથ.	૪
સાહ મોટો ધણિ પરે, જગિ મોટો કાહવાય;	
યથા સંપત્તિ દાન દીધ, સિદ્ધકને ચિત્તલાય.	૬

લાલ. ૨—દેશી હમીરાની.

સાહ શ્રીમોટાને ઘરે, જિનનું ચૈત્ય વિસાલ સુગુણુ છ;	
પૂજા કરે મન લાવર્યું, મુકી મિથ્યા તનુજલ સુગુણુ,	
ગુરુ ગુણુ સાંભલો દિલધરી—આંકણીં	૧
અરિહંત દેવને જાણતો, ગુરુ સુસાધુ પ્રમાણુ સું	
કેવલી લાખ્યો ધર્મ જે, તેહની માને આણુ સું ગું	૨
સાહાશ્રીમોટો ધણિ પરે, પાલે જિનવર ધર્મ સું	
જીવવિચાર નવતત્વના, તેહના જાણે મર્મ સું ગું	૩
ઘરણી રૂપાઈ અનુકમે, ગર્ભ ધર્યો અલિરામ સું	
દિન દિન તે વધતે થકે, સફલ કરંતો કામ સું ગું	૪
સાર સુપન દેખે તિહાં, ગર્ભ તણે પરલાવ સું	
એક દિન તે રજની સમૈ, દીકું સપન જમાવ સું ગું	૫
યામિની પશ્ચિમ ઉપરે, દીઠો તરુ સહકાર સું	
તતખિણુ જાગી તે સમૈ, ચિંતવે ચિત્ત મજાર સું ગું	૬
ગુણુ ગાતાં જિનવર તણા, પ્રગટયો તવ પરલાત, સું	
જધને પૂછે કંતને, સુપન તણો અવદાત સું ગું	૭
સાહા મોટું ધારી કત્તે, જધ પૂછે ગુરુપાસ સું	

ગુરુ કહે સુત તુમ થાયસ્યે, સહુજન થાસ્યે દાસ; સું ગું ૮
 એ છે ઉત્તમ જીવડો, ગર્ભનાં કરજ્યો યતન સું
 વિદ્યા લણસ્યે અતિ ઘણી, કહેસ્યે સહુ ધન ધ્યન સું ગું ૯
 એહવી ગુરુ વાંણી સુંણી, આળ્યો ઘરણી પાસ સું
 ગુરુધં વાર્તા જે કહી, ભાખી તે સુપ્રકાસ સું ગું ૧૦
 ડોહલા ઉપજે અભિનવા, જિન અરચું દેઉં દાન; સું
 સાહા મોઠો સવિ પૂરતો, ઘરણીને વધે વાન સું ગું ૧૧
 રાતિ જગો ઓછવ કરે, જિનનાં ગાવે ગીત; સું
 કવિયણુ કહે બીજી દાલે, મુઝ ઉપની બહુ પ્રીતિ સું ગું ૧૨

દૂહા.

જન્મ-સમય ।

હવે નવ માસ પૂરે થયે, કરતાં બહુ યતન;
 હર્ષ થયો મન અતિ ઘણો, પ્રસન્ન્યો પુત્ર રતન. ૧
 સંવત સતરસેં ભલો, અઠાવીસો બાણુ (૧૭૨૮);
 શાકે સોળસેં ત્રાણુધ (૧૬૬૩), બાણુ માસ શ્રાવણ. ૨
 પખવાડો ઉજલ ભલો, અષ્ટમી ઉપર નુમિ;
 વાર સુધાભોજ ગુરુ, નખત્ર અનુરાધા ખેમિ. ૩
 વ્રહ્મા યોગ તે અતિભલો, સૂર્યોદય તે જન્મ;
 એ વિધે પત્રી બાણુધ, ગ્રહ સઘલા ઉત્તમ. ૪

દાલ. ૩—ધરિ આવોજ આંખો મોહરીઓ—એ દેશી.

પિતાનું મરણ અને વૈરાગ્યોત્પત્તિ ।

દસ દિવસ પૂરે થયે ટાલ્યું સૂતકનું ધામ, શ્રોતાજી સાંભલો ગુરુ કથા;
 મુંઝી વલી પંચ પ્રમાદ, શ્રોતાજી સાંભલો ગુરુ કથા;
 સજન કુટુંબ મેલી કરી, કરાવ્યાં લોજન આરામ; શ્રોં ૧
 ક્ષધ્યે નામ તે થાપીઉં, હર્ષ ધરીને નેમીદાસ. શ્રોં
 ક્ષધને સંતોખો ઘણું, સફલી કરી સહુની આસ, શ્રોં ૨
 ચંદ્ર કલા જિમ વાધતી, તિમ પુદ્ગલે વધતો બાલ; શ્રોં

પ'થે અંગે પડવડો, દીસ'તો અતિ સુકમાલ.	શ્રો ૦	૩
અંચલતા ચિત્તમેં ઘણી, ચતુરાધનો બહુ ઠાંઠ;	શ્રો ૦	
સુણતા વિદ્યા સીખતો, ઇમ વરસ થયાં તે આઠ.	શ્રો ૦	૪
એહવે સાહા મોટા લણી, અંગે તે ઉપનો રોગ;	શ્રો ૦	
જૈનધરમનેં જાણતો, એ સવલા ઈર્મના લોગ.	શ્રો ૦	૫
અંત અવસ્થા જાણોને, ધરણીનેં ઇમ સમઝાવિ;	શ્રો ૦	
કુલ ંચવહારિં આલજ્યો, ધરજ્યો જિનધર્મનો લાવ.	શ્રો ૦	૬
સાહા મોટૈ સુધં મન, ધરી અરિહંત કેરૂં ધ્યાન;	શ્રો ૦	
ઠાલ કરી સુગતિ લહી, પુ'ઠે રહ્યો પુત્ર નિધાન.	શ્રો ૦	૭
ચોકાતુર રૂપા ઘણું, વલી સોઝાતુર તે પુત્ર;	શ્રો ૦	
રૂપા મનમાં ધારતી, પુત્ર રાખસ્યે ધરતું સૂત્ર.	શ્રો ૦	૮
નેમિદાસ મન ચિંતવે, એ સર્વે છઠ અસાર;	શ્રો ૦	
મન વૈરાગમાહિ ધરે, કિમ પામીધ લવનો પાર.	શ્રો ૦	૯
હવે ઠાકાનેં ઇમ ઠહે, મત કરસ્યો મુઝ વિવાહ;	શ્રો ૦	
પંચ વિષયના લોગ નો, હવ પાર્મ દુખ અથાહ.	શ્રો ૦	૧૦
ત્રત કરે એકાસણું, ચોરસી નવકારસી જાણિ;	શ્રો ૦	
યથા શક્તિ ત્રતનેં કરે, શુરૂપાસે સીખે નાણ.	શ્રો ૦	૧૧
પૂજા કરે અરિહંતની, વલી શુરૂના સેવે પાય;	શ્રો ૦	
કવિ કહે સુણો ત્રીણ ઢાલે, સુણો આગલ જે હવે થાય.	શ્રો ૦	૧૨

દૂહા.

વિદ્યામ્યાસ ।

બાલક નેમિદાસને, વરસ થયાં નવ જામ;	
ચતુર આણક્ય શિરોમણી, સઠલ ઠલાતું ધામ.	૧
પ્રાત સમય ઉઠી કરી, જનક બંધવ ધર જાય;	
કામ કાજ સવે કરે, મન હરતો ચિત્તલાય.	૨
મુઝ્યો લણવા શુભ દિનેં, અધ્યાપકનેં ગેહ;	
મુખથી લાખે જેતલે, તે ઉતારેં દેહ.	૩
આધ્યાપક મન ચિંતવે, થોડા દિનમાં ડિંલ;	

વિદ્યા સર્વે સીખીયો, થયો સંપૂર્ણ કુંભ. ૪
 માતા તે હરખી ઘણું, હરખ્યો જનકનો ભ્રાત;
 પણ મન માંહેં નવિ લહે, નિરુપહનો અવદાત. ૫

લાળ ૪—કપૂર હોવે અતિ ઉજલું રે—એ દેશી.

ગુરુ-દર્શન ।

એક દિન નેમીદાસજી રે, કાકા સાથેં જાય;
 ચૈત્ય જીહારણ નીકડ્યા રે, પ્રણમેં જિનવર પાય રે. ૧
 ભવિજન એ સંસાર અસાર, પાલો સુદ્ધ આચાર રે,
 ભવિકા એ સંસાર અસાર—આંકણી.

શ્રી ઉત્તમસાગરજી અનુકમેં રે, કરે ગ્રામ નગર વિહાર;
 ચાતુર્માસિક આવીયા રે, પુર ભિન્નમાલોં ઉદાર રે. ભ૦ ૨
 ચૈત્ય જીહારીનેં વલ્યા રે, દીઠો ઉપાશ્રય તામ;
 ગુરૂ દીઠા જૈઠા તિહાં રે, આગમના જે ધામ રે. ભ૦ ૩

ગુરૂનેં વિધિસ્યું વંદીનેં રે, આગલ બેઠા હોય;
 નેમીદાસ ગુરૂ દેખીનેં રે, હરખિત થયો મન સોય રે. ભ૦ ૪
 ગુરૂં દીધી દેસના રે, મીઠા પીયૂષ સમાન;
 ખાલક સાંભલી ધમ કહે રે, સુણિ કાકા સાવધાન રે. ભ૦ ૫

એ સંસાર અસારમાં રે, કૂટંગ મિલ્યું છે કૂડ;
 અંત સમેં નહી આપણું રે, એ જીવતમાં ઘૂડ રે. ભ૦ ૬
 ભત્રીજની વારતા રે, સુણી કાકો કહે એમ;

સ્યું મન તુમ દીક્ષા તણું રે, તુમ હકમેં મુઝ પ્રેમ રે. ભ૦ ૭
 કાકો દિલમેં ધારિનેં રે, સોનું નેં સુગંધ;
 અવસરને જે ચૂકસ્યે રે, આંખિ છતાં તે અંધ રે. ભ૦ ૮

જનક ભ્રાતા ગુરૂને કહે રે, વોહરો રિખિજી પુત્ર;
 એહમાં ઢીલ કિસી કરો રે, રાખસ્યે તુમચું સૂત્ર રે. ભ૦ ૯
 ધર્મલાલ ગુરૂં કહ્યો રે, ખાલક ગાચું વાન;
 આગેં પણ વજ્રસામિનેં રે, દીધા છે સુતનાં દાન રે. ભ૦ ૧૦

બાલક મન હર્ષિત થયો રે, શુરુ સુખ દીકું જાસ;
 વય નાહી પણ શુભું વડો રે. એહમાં નહી વિમાસ રે. ભ૦ ૧૧
 કાકો ફિરી વિનતી કરે રે, સુણો શુરુજી મુજ વાચ;
 દીધી આધી જે અમ હતી રે, અહો હીરો ત્યજે કાચ રે. ભ૦ ૧૨
 એહને ધડીય ન દૂહવત્યો રે, છે હજી બાલક એહ;
 આણા લગે જો તુમ કરે રે, નવિ ધર જયો તુમે એહ રે. ભ૦ ૧૩
 ઉદમ કરીને લણાવત્યો રે, જિમ આવે જસવાસ;
 ચોથી ઠાલે શ્રોતા સુણો રે, દીઠે પુહચી આસ રે. ભ૦ ૧૪

દૂહ

દીક્ષા-ગ્રહણ ।

ભત્રીજો લુહરાવીને, મન પામ્યો આરામ;
 ઇણિ પરે સીખ દેઇ કરી, કાકો પુહતો ધામ. ૧
 શ્રી ઉત્તમસાગર હવે, બાલક નેમીદાસ;
 મનમેં જણુઇ ઇણિ પરે, ઘું દીક્ષા ઉલાસ. ૨
 શુભ મુહુર્ત લેઇ કરી, શુભ વિધિનેં શુભ વાર;
 અમૃત ઘટિકા ધારિનેં, વેસ દીધે સુખકાર. ૩
 સંઘ અઘલો લેલો થઇ, ઓછવ કરતા સાર;
 દ્રવ્ય ઘણો તિહાં વ્યય કર્યો, મન ધરી હર્ષ અપાર. ૪
 ન્યાયસાગર અભિપ્રાદિડે, દીક્ષાનું એ નામ;
 ચતુર સુલક્ષણ જાણીયા, એ રાખત્યે આપની મામ. ૫

તાળ ૫—માહરી સહી રે સમાણી—એ દેશી

હવે શુરુ મનમાં ઉદમ ધારી, લણાવવાનેં ઉપગારી રે;
 લણે ઉદમ કરીનેં—આંકણિ.
 પ્રથમ ષડાવશ્યક મન જાણી, પઢતા દિલમાં આણી રે ભ૦. ૧
 પ્રાત સમય શુરુ પાઠનેં દેતા, પાછો ઉત્તર શીઘ્ર લેતા રે ભ૦;
 જીવાદિક નવતત્ત્વનેં જાણતા, પાઠને ફિરી વલી ગણતા રે ભ૦. ૨

દ્રવ્ય-શુભ-પર્યાયના ભેદા, ધારે મનને ઉમેદા રે લ૦; ૩
 ઈર્મ્યથને વલી ઈર્મ્યપયડી, તીક્ષ્ણ બુદ્ધિ હુ યે તેડી રે લ૦. ૩
 પ્રવચનવાણીજિન મુખે લાળી, ન ગચ્છરે શુભો રાળી રે લ૦;
 ન્યાયસાગર શિષ્ય મનમાં ધરે, એ લણુતાં પારિ ઉનારે રે લ૦. ૪
 ઉત્તમસાગરને વંદા ચરણે, શુર વિણુ કેા નહી સરણે રે લ૦;
 સ્વામી મુખ ઉપગાર કરીને, વલી વાત કહું દિલ ધરીને રે લ૦. ૫
 ગણુધરે શુભાં જે આગમ છે, તેહમાં તુમચી બહુલો ગમ્ય છે રે લ૦;
 શુરધશિષ્યનો રાગતે જાણ્યો, શિષ્ય લણુચ્યે ઇમ મન આણ્યો રે લ૦. ૬
 ભાવચુ લણીયા ન્યાયસાગર, થયા આગમના અગાર રે લ૦;
 જૈનવ્યાકરણ હરિભદ્રના ગ્રંથ જ્ઞેયા, જસવિજયગ્રંથનો પંથ રે લ૦. ૭
 લઘુવ્યાકરણ ને કૌમદી મોટી, સવાલાખ મહાભાષ્યનો કોટી રે લ૦;
 પંચકાવ્ય જૈષધ પર્યાંતા, અલંકાર સવે મુખ ધરતા રે લ૦. ૮
 જોતિષ ગ્રંથ નક્ષત્રના ચારા, તેહનાં વલી શાસ્ત્ર અપારા રે લ૦;
 હવે ન્યાયસાગર હૃદયે ધ્યાયે, મુખ નામ યથારથ થાયે રે લ૦;
 શુર સાથે સાહાજી ન, સાર ગપુર, તિહાં વિહાર ઈયો સનૂર રે લ૦. ૯
 ન્યાયના શાસ્ત્ર તે વિવિધ પ્રકારે, જોવા માડયા શુભ વારે રે લ૦;
 તર્કસંગ્રહને તર્ક તે ભાષા, સુણતાં વાદી હોઈ આખા રે લ૦. ૧૦
 ન્યાયમંજરી મુક્તાવલી સારો, તે પઢતા લાગે ખ્યારી રે લ૦;
 ચિંતામણિ શિદામણિ ગ્રંથાંથો, સહસ ચોવીસ સ્કંદનાથો રે લ૦. ૧૧
 ઇણિ વિધિ ન્યાયશાસ્ત્રને જ્ઞેયાં, સર્વ પંડિતના મન મોહ્યા રે લ૦;
 કોસના ગ્રંથ તે કોશ સરોખા, સાહિત્ય શાસ્ત્રે વલી પરોખા રે લ૦. ૧૨
 સહુ પંડિત જને શુરને આગ્યુ, જેવું નામ દીયું તેવું રાખ્યું રે લ૦;
 નવ નવા ગ્રંથને આપથી જોડે, વાદીના મન મોઢે રે લ૦. ૧૩
 ઇણિ વિધિ લણી વિદ્યા નીઆલો, શુરનો ચિંતા સર્વિ ટાલી રે લ૦;
 વરસ થયાં ન્યાયાખ્ધિને ત્રોસ, શુર પુહતા સ્વર્ગે જગીસ રે લ૦. ૧૪
 આછવ ઠરી શુર પાટે ઉજવાયા, પં શ્રી ન્યાયસાગરજી ઠવીયા રે;

શ્રુત જ્ઞાનના ધારી,

વિહાર કરતાં હુલેરમામે, વિહાં રૂખભનું ચૈત્ય સુઠામે રે શૃં. ૧૫

नरेन्द्रकीर्ति 'हुं' भङ्गगच्छपतिगे, अथ क्षेत्रशुलभतिये दे श्रु०;
न्यायसागरश्च साङ्गि दल्लुत्थुं, यात्र हरवा मनहुं वाच्युं दे;

यथा श्रुतना धारी० १६

हुं' भङ्गगच्छपति आधुनै हेभे, मुञ्ज वादे न आवे क्षेत्रे दे थया०;
मुञ्ज विद्या आगे ओ निरता, दोटी भीय आधुनै लरता दे थ०. १७
ओहवे! दर्पने' हरवा लागे, मेरी विद्यादे डोढ न त्यागे! दे थ०;
शांतिविजय भीज वडी आधु, न्यायमुनीने' हडे अद्याधु' दे थये०. १८
श्वेताम्बर ते' तृषु मुञ्ज नेले, ओहवां वाच्य ते हपे ओले दे ल०;
न्यायसागरश्च ततथिलु डी, हुं' भङ्गपरि सरसति रुडि दे थ०. १९
ओ हुं' भङ्ग तुं' भङ्गनी भति हुं' डी, अण भात हरे छे जूडी दे थ०;
श्वेताम्बरने वालुी नूडी, अण देवगलुं पीड पृडी दे थ०. २०
ओहनी भातृध' आधी जे नूडी, रुड्ये मुञ्ज आगे भति गूडी दे थ०;
लाभ लहु आधी नण भूडी, उग्रही अर्थ तण लूडी दे थ०. २१
न्यायनी न्यायवाली नण छुटी, थड हुं' भङ्गनी भति भूडी दे थ०;
धनधारा अम युक्ति ते वूडी, हथेयो हुं' भङ्ग छित नूडी दे थ०. २२
श्वेताम्बर भत थाप्यो पृथी, पावपीथी उताये रूडी दे थ०;
हुं' भङ्गना भतने उथाप्यो, न्यायसागरने नस व्याप्यो दे थ०. २३

कवित ।

असमान गुमान करत जगतमें सोही गुमान कयीर ज्युं गान्यो,
उदयापुर लोक विलोकन कोंकज्युं वागर नागर हैं बहु वाच्यो;
शान्तिविजय बुद्धि न्यायपयोनिधि आगम तर्क विवाद विचान्यो,
गाम धूलैमें आदिमदेव हजूर दिगंबर नायक हाच्यो ॥ १ ॥
हवे उगेले कुमति दुराव्या, जिन पूत भतने' हरवा दे थ०;
पाटणु पारें सिद्धपुर गास, हारी हुं' दंड दीधा प्रहाम दे थ०. २४
विचरतां हशरथपुर आल्या, यवनाधीशने' मन साव्या दे थ०;
तेले' आवी निभितने' पृथुं, काम थान्ये ओहमां न्युं छे दे थ०. २५
वचनसिद्धि इह्यो ततक्षल, शुद्ध आगे धर्यो क्षेत्र माल दे थ०;

ગુરુ કહે એ અમે પાસ ન રાખું, અમો લીક્ષા આણી ચાખું રે થ૦. ૨૬
 ન્યાયસાગર મનમાંહિં ધારો, એ અર્થ અનર્થનો કારી રે થ૦;
 લોભનું મૂલ તે પાપને જાણ્યો, મનમાંહિં વૈરાગ આણ્યો રે થ૦. ૨૭
 પંચવિગયના નિયમને લેવે, જાવ જીવ ગ્રહ સ ખેવે થ૦;
 સંવત્ ૧૭૬૩ સારો, ક્રિયા ઉદ્ધાર વિચારો રે થ૦. ૨૮
 પૂદ્ગલ ધરમ તે સખહી ખોટો, ક્રિયાઉદ્ધાર ક્રિયો મોટો રે થ૦;
 પાંચમી ઢાલેં એ સાધુને નમતા, આપે નિતિ સુખ મન ગમતા રે થ૦. ૨૯

દૂહા.

અમદાવાદમાં ચાતુર્માસ અને ધર્મદેશના ।

પડિત ન્યાયાધિધ હવે, મનમાં ધર્યો વૈરાગ;	
વિહાર કરે પૃથ્વી તલે, ધરે જિનધર્મ અથાગ.	૧
ભવિજનને પડિ ખોહતા, સ્વાસ્થ વિણ ઉપગાર;	
વાણી મીઠી અમૃત સમ, સુણતાં ભવનો પાર.	૨
જિહાં જેહવો ભવિ દેખતા, તિહાં તેહવો ઉપદેશ;	
સર્વકલાધરની પરિ, આપે માર્ગ વિશેસ.	૩
ગુણ સત્તાવીસેં ભલા, વચણ કહે સ્વાદ્વાહ;	
અનુક્રમે વિચરંતા થકા, આળ્યા અમદાવાદ.	૪

ઢાળ ૬. અરણીક સુનિવર ચાલ્યા ગોચરી—એ દેશી.

ભવિજન સુણીધ ગુરુની દેશના, આણી હૃદય મઝારોજ;	
માયા જલમાં એ પડ્યો પ્રાણીઓ, સુખ નથી કાંઈ સંસારોજ.	ભવિ ૧
આજ કાલિ પહોર મન ચિંતવે, હું મેલીસ ગહુ રિધેજ;	
હા હા હૂતો લોભ વસેં ફરે, પણિ જિનધર્મ ન કીધોજ.	ભ૦ ૨
અંજલી માહિં જલને રાખતાં, તે સવિ નીકલી જાયેંજ;	
ધમ દિવસે દિવસે આઉખું ઘટે, પણિ જિનધર્મ ન થાયેંજ.	ભ૦ ૩
પ્રહ માંહિં તે મધ્યાને નહી, તે સંધ્યા નહી ભાવોજ;	
અરે ભવિપ્રાણી ! મત સૂધ રહો, જિનધર્મે ચિત્ત લાવોજ.	ભ૦ ૪

- એ છવકેં ત્રિણ છે ચોરટા, રોગ જરાને' મરણહુ;
 દોષ માન માયા લોભ એ ત્રાડીઆ, એ સયમાં અરિહંત શરણહુ. સં ૫
- કાલરૂપ અરહંત સમે' ઘણું, આયુ કૂપ છવ જલ જાણોહુ;
 રાતિ દિવસની એ ઘડ માલિકા, અદ્રસૂર વૃષભે' તાણોહુ. સં ૬
- તેહ કલા નહી તે આપધ નહી, તે નહી કાંઈ વિજ્ઞાનોહુ;
 કાલ પનગ આવીને' જળ હસે', જિનધર્મ આપધ જાણોહુ. સં ૭
- ખંધવ મિત્ર માત પિતા વલી, પુત્ર દલત્ર મલ્યાં કૂડાહુ;
 અંત સમે' દોષ ક.મ આવે નહી, જ્યો પુણ્ય સખલ કૂડાહુ. સં ૮
- ગર્ભોવાસ છે' અતિદિ' ભયદરૂ, અસૂચિ સૂગામણુ જાણોહુ;
 વાર અનંતી ઈર્મ પ્રભાવથો, વસીયો છવ એ જાણોહુ. સં ૯
- પાંચે ઇંદ્રી લોગને' રાયતાં, મધુગિંદુ દૃષ્ટાંતોહુ;
 તે સવિયા વિષયને' પરિહરે, પામો સવનો અંતોહુ. સં ૧૦
- હસ દૃષ્ટાંતે મનુસવ દોહિલો, દોહિલો સુકુલે' જન્મોહુ;
 દોહિલુ' શુભ ખેત્ર દોહિલો ધર્મ, તે કરે સવિ મન્નોહુ. સં ૧૧
- ન્યાય નિયંત્રે ધણિ વિધિ દેશના, દીધી રૂતને' કાળેહુ;
 દેધ ખૂઝીને' મહાવ્રત ઉચર્યાં, ચાર શિષ્ય થઈને' વિરાજેહુ. સં ૧૨
- ઈમ ખૂઝવતાં નવ શિષ્ય જાણીધ, પાલે શુદ્ધ આચારોહુ;
 ગુરૂની આજ્ઞા માહિ' આલતા, દોષ નરિત હયે' આકારોહુ. સં ૧૩
- શ્રોતાજન તુમે દેશના સાંભલી, ટાલજ્યો મિથ્યાતનુ' જાણોહુ;
 છઠી ઠાલે ઈવિ દહે સુઝ હોજ્યો, દિન દિન મંગલ માણોહુ. સં ૧૪

ફૂલ.

- ધણિ વિધિ ખહુ જન ખૂઝવ્યા, થાપ્યા જિન મત સાર;
 રાજનગરમાં દુઢીયા, સમજાવ્યા સુખકાર. ૧
- કુમતિ અર્થને' દેરવી, ચૈત્ય શબ્દે' કહે જ્ઞાન;
 ન્યાયાભિધ કહે સુઝ પરિ', સ્યું રાખો મન માન. ૨
- ચૈત્ય શિખર બદ્ધ દેહરાં, આગમને' અનુસાર;
 દીકા ચણિ ઉવેખીને', સ્યું જાણો છો ગમાર. ૩

આગમ યુક્તિ' હરાવીયા, બોલી ન સકયા મૂઠે;
ખડુ થશવાસ તિહાં થયો, કુમતિ થયા સખ ગૂઢ.

૪

દાખ ૭.—દેશી-નણુદલની.

વેશાટન-તીર્થયાત્રા ।

સંવેગી સાધુ શિરોમણી, ન્યાયસાગરજી મહંત;
—ધન દિન હે ધન દિન.

ઉચ્ચ વિહાર કરે ભલા, સેવા સારે સંત ધન૦.

ન્યાયસાગર મુનિ ચિરંજીવ—ધન૦ ૧

મનમાં ઇમ આલોચીઉં, વિવિધ પ્રકારનાં ચૈત્ય ધ૦;

યાત્રા કરી સફલો ઠરું, યુગ અવતાર પવિત્ર. ધ૦ ન્યા૦ ૨

વિહાર કરતાં સોરઠ દિસે, તીર્થ શેત્રુજી રમ્ય;

યાત્રા કરી ઉલટ પછે, રિષભજીજી હ પ્રણમ્ય. ધ૦ ન્યા૦ ૩

સાહ્યાશ્રીવધુ સામીદાસની, બિંબપ્રતિષ્ઠા કીધ;

સિદ્ધાચલ ઉપરિ ભલી, દ્રવ્ય ખરચો જસ લીધ. ધ૦ ન્યા૦ ૪

ભાવનગરે ભલી ભાંતિર્યું, સંઘે વિનવ્યા શુદ્ધરાય; ધ૦

બિંબપ્રતિષ્ઠા કીજ્યે, જિમ જિનમત જસથાય. ધ૦ ન્યા૦ ૫

ઘોઘે નવખંડ પાસજી, તિહાંથી ગઢ ગિરનારિ; ધ૦

આબુ અચલ તારંગિરિ, પત્તન ચૈત્ય ઉદાર. ધ૦ ન્યા૦ ૬

વિહાર કર્યો દક્ષિણ દિસે, વંદા અતરોક પાસ; ધ૦

અવરંગાવાઢ પધારીઆ, સાંમધ્યાં સંઘે કર્યો ખાસ. ધ૦ ન્યા૦ ૭

કસ્તૂર લાલચહે વીનતી, શુદ્ધને ઠહાવી સાર; ધ૦

પુરહાનપુરમાં પધારીધ, વાંદો થધયે નિસ્તાર. ધ૦ ન્યા૦ ૮

ઉછવ મહોચ્છવે આવીઆ, ઠહુ કસ્તૂર કર જોડિં; ધ૦

પાસ તણો કરવો અછે, જન્મોછવ મનમોડિ. ધ૦ ન્યા૦ ૯

તેહની સામગ્રો એઠી, કરી છે મે અતિચંગ; ધ૦

બિંબપ્રતિષ્ઠા તિહાં કરી, સહુજનને ઉપનો રંગ. ધ૦ ન્યા૦ ૧૦

૧—દોય બિંબ પ્રતિષ્ઠ્યાં પાસ-પાઠાંતર.

સૂરતિ જાંબૂસર ભલાં, પુર ખાંભાત વિસાલ; ધ૦
 આમાનુગામેં વિહરતા, ધર્યાં સુમતિની ચાલ. ધ૦ ન્યા૦ ૧૧
 ગચ્છપતિનો આદેશ હુયો, નવાનગર જાયો સાધુ; ધ૦
 તિહાં ભવિજનને ખુઝવો, તુમે વિદ્યાઈ અગાધ. ધ૦ ન્યા૦ ૧૨
 તહતવચન કરી ચાલીયા, પં. શ્રી ન્યાયાખિધિ સુરંગ; ધ૦
 સાતમેં ઢાલે કવિ કહેં, સુણો મુંકી વિકથા સંગ. ધ૦ ન્યા૦ ૧૩

દૂધ

શરીર-ન્યાયિ ।

ધણિ અવસરિ ન્યાયાખિધનૈં, ઉપનો અંગ વિકાર;
 ક્રોડગાંભડ રહીયામણું, લોક સુખી દાતાર. ૧
 એહુવૈ રાજનગર તણો, સઘૈ કીયો વિચાર;
 નિઅથ ન્યાયાખિધિ તણું, કોનૈ દરસણુ સાર. ૨
 વાંઢી લાહો લીજીઈ, આપૈ વલી પ્રતિજોધ;
 અભ્યાસેં વલી સીખીઈ, જ્ઞાન તણો હોઈ જોધ. ૩
 સંઘ સઘલો લેલો થઈ, પુહતો ગાંગ(મં,ડ ગામ;
 ગુરને વાંઢી ભકિતસ્યું, વયણુ ઠણું અભિરામ. ૪
 દાલ ૮. બે બે મુનીવર વિહરણુ પાંગર્યાં રે—એ દેશી.

ગુરુ શુશ્રુષા અને સદુપદેશ ।

ગુરુ અમચો વયણુ દિલમેં ધરો રે, આવો રાજનગર ચોમાસ રે;
 આવી પાવન કરો અમ આંગણાં રે, જિમ પુહચૈ અમચી મન આસરે૦ ૧
 ગુરુ અમચો વયણુ દિલમાં ધરો રે—આંકણી.
 સંઘેં વીનતી કરી ફિરી ફિરી ઘણું રે, આળ્યા રાજનગર ચોમાસ રે;
 ગદસ્યું અંગ શિથિલ ન્યાયાખિધનું રે, પણ મનમાં નહીં મુનીજી
 ઉદાસ રે. શુ૦ ૨
 પોલે લોહારની માંહિં પધારોયા રે, ચ્યાર ચોમાસાનો કરી થાપ રે;
 વીરજિન આજ્ઞા ઠહી છે શાસ્ત્રમાં રે, તે જાણીનેં મુનિ ત્હા આપ રે.
 શુ૦ ૩

દિન દિન રોગ વાધે' ન્યાયાધિધને, જાણે' મનમાં છેહલ્યો વિધાન રે;
અસરણુ સરણુ એક અરિહંતજીરે, તેહનાં કરતાં મનસ્થુ વખાણુરે. ગુ ૪
ન્યાનચંદ્ર અમોચંદ્ર શ્રાવક કુલે' જ્યો રે, આગેવાન થઈને' નિધાન રે;
ખરચ્યો દામ સંપત્તિ પોતા તણો રે, ગુરૂની સેવામાં સાવધાન રે, ગુ ૫
સાહ શ્રી લાલચંદ્ર કુલ સાયર સમો રે, તેમાં મોતીચંદનો જન્મ રે;
રોજનગરમાં યશ-કીરતિ ઘણી રે, જેહવો કુમર થયો ક્યવન્ન રે. ગુ ૬
ગુરૂની સેવા લક્ષિત' ઘણી કરે રે, માંડ્યો રાતિ જગાનો ઠાઠ રે;
સ્તવતા ગુણ જિનવર સાધુ તણા રે, ઓછવ ક્રીધો દિહાડા આઠ રે. ગુ ૭
ખડુ પઠવાનની પરલાવન કરી રે, નવિ નવિ ભાતિ જાતિ વિસાલ રે;
સતર પ્રકારે જિન પૂજા કરી રે, સાહા મોતીચંદ ઉજમાલ રે ગુ ૮
નવ અંગે મોતીચંદ પૂજ્યા રે, સોના રૂપાને' તે દ્રવ્ય રે;
હું જાણું મનમાંહિ' ધણિ પદે' રે, એહવી લક્ષિત હોઈ તે ભવ્ય રે. ગુ ૯
સાહા ઝવેર પાનાચંદ બ્રાતૃયે રે, ન્યાયની કરતા સેવા લક્ષિત રે;
ગુરૂને' નવ અંગે પૂજા કરીરે, ખરચ્યો દ્રવ્ય તે આપણિ શક્તિરે. ગુ ૧૦
સામીવચ્છલ ક્યાં ઊં ભાઈયે' રે, પુણ્યે' ખરચ્યો ખડુલો દામ રે;
મુખથી નાકારો કહિવો નહી રે, રાખ્યા માહા મલુકચંદ નામરે. ગુ ૧૧
ખીર સમુદ્રમાં કમલા ઉપની રે, એહવી કુશલ તે માને' પેટ રે;
બાઈ કુસલ કુસલપરિણામસ્થુ' રે, ઓપધ વોહરાવ્યાં તે શ્રેષ્ઠ રે. ગુ ૧૨
મુનિસર શિષ્યને' સીખામણ દીય રે, ધરજ્યો જિનવરનો તુમે ધર્મ રે;
શાસ્ત્ર-અભ્યાસ કહી નવિ મુંઠસ્યો' રે, પ.મસો આજવ પરલવ સર્મ' રે ગુ ૧૩

ગુરૂજી શિક્ષા દે શિષ્યને' હવે રે—આંઠણી

ગુરૂમર્યાદા જે દોઢી તુમે રે, તે હવે ચાલજ્યો સુધે પંથ રે;
ભણજ્યો ભણાવજ્યો શાસ્ત્ર તે જનના રે, માયા નવિ કરસ્યો મન

મંથ રે. ગુ ૧૪

પં. શ્રી મણિસાગર મણિ સમ ગણોદે, ઉદયસાગરનું જ્ઞાન ઉદ્યોતદે
 ધીરસાગર ધીરજ વ્રતમાં સદાદે, જયસાગર જયવંતો જોતિદે. ગુ. ૦૧૫
 એ વ્યારે શિષ્ય સુજાત શિરોમણી દે, સેવામાં ગુરૂની સાવધાન દે;
 ન્યાયસાગર સાગરની ઉપમાદે, વ્યારે શિષ્ય તે રત્ન સમાન દે. ગુ. ૦૧૬
 હિતશિષ્યા દીધી ગુરૂ શિષ્યને, જિનધર્મ પુષ્ટ કરણને કાજ દે;
 તહતવચન અતેવાસી કહું દે, સાચું ન્યાયસાગર મુનિરાજ દે. ગુ. ૦૧૭
 શ્રાવક શ્રાવિકાને હવે ગુરૂ કહું દે, જોહવી જોધયે તેહવી સીખ દે;
 ધર્મને કરજો એસદે પાપથી દે, જિનધર્મ મીઠો જણો ધખદે;

ગુરૂ શિક્ષા દે સંઘને હવે દે. ગુ. ૧૮

ભવીયો આચુ વાચુ સમ ગણો દે, બલ તે ઇંદ્ર ધનપ પરિજેય દે;
 યોત્તનવીજદી ઝખકારા સમું દે, કમલા નદી કલ્લોલસી હોય દે. ગુ. ૧૯
 રનેહ તે કુંજરશ્રવણ અંચલ પછે દે, દેહતો રોગે ભરોહ એહ દે;
 ભવિજન ધર્મ મુદા નિશ્ચલ કરો દે, પાવન કરીઇ કાયા ગેહ દે. ગુ. ૨૦
 છવ યોનિ ખમાવે સાધુજી, વરે ભાવના ભાવે ચિત્ત દે;

ગુણ સત્તાવીસને સંભારતા દે, જ્ઞાન દર્શન આરિત્ર વિત્ત દે. ગુ. ૨૧

ગુરૂ આતમને હવે ખૂણવે દે.

ચેતન કાયા નહી હવે તાહરી દે, મોહ મ કરે તુ'હ લગાર દે;
 પુદ્ગલનો સ્વભાવ તે જાણુજો દે, પૂરે, ગલી જાયે, એ આચાર દે. ગુ. ૨૨
 ઇમ સીખામણુ દીધી છવને દે, શ્રોતા આઠમી ઢાલેં રસાલજે;
 કવિયણુ કહે હવે આગલ મુણો દે, ગુરૂને ઉજવીય. ઉજમાલદે. ગુ. ૨૩

દૂહા.

સ્વર્ગવાસ ।

અરિહંત સિદ્ધ સાધુ તણો, કેવલી ભાખ્યો ધર્મ;
 એ વ્યાર શરણાં ભલાં, ધ્યાતાં શિવનું શર્મ,

૧

૧ શિષ્ય કહીયે,—પાદાંતર.

તૃતીય શલ્ય નિવારતા, પંચેન્દ્રિય વચ્ચે સાર;
 સઠલ જંતુ ખમાવીને, પચખ્યા ચ્યાર આહાર. ૨
 ચઢતે ચિત્તે સાધુજી, અલુસર ઠરે અલિસમ;
 ક્ષમાવંત ધીરજ ધણે, નિજ ચેતનને કામ. ૩
 શ્રી ન્યાયાખિધે મુખયકી, નિયમને લેતા લોક;
 નિશિ-લક્ષણ કોઈ નિલવરણ, કોઈ સ્વદાર-સંતોષ. ૪
 દ્રાહશ વ્રત કેષ ઉચરે, જેહની જેહવી શક્તિ;
 ધણિ વિધ નિયમ ધણે ધર્મી, જે પાલે તેહને મુક્તિ. ૫
 સંવત સતર સપ્તાશુધ, ભાદ્રવનો કૃષ્ણપક્ષ,
 અષ્ટમી તિથિ ઈશ્યોપસિસમે, દેવગત લઈ દક્ષ. ૬

લાલ ૯ ઢંઢણ રૂપિને વાઢણાં હું વારી લાલ—એ દેશી.

ભાવકોપ કરેલો મૃત્યુ-મહોત્સવ ।

અમીચંદ કુલ સાગર સમો, હું વારી લાલ, જન્મો સાહા નાનચંદ રે હું; ૦;
 અંત સમય ગુરૂ ચાકરી હું કરતા થઈ અમંદરે હું ૧

ધન ધન શ્રીસંઘ ચીરંજીવો હું વારી—આંકણી.

હીરચંદ સુવ વસી જાણીઈ હું સોલાગચંદ સુજાત રે હું ૦
 રાજનગરમાં શોભા ધણી હું મુખ અમૃત સમવાત રે હું ૦ ધ૦ ૨
 જો બાંધવ સોહૈ બલા હું જિમ લક્ષમણ ને રામ રે હું ૦
 તિમ જીવેર પાનાચંદ જાણીઈ હું સુલસ્થાનકં ખરચે દામ રે હું ૦ ધ૦ ૩
 નાણમાં મતિ ન્યાનચંદની હું દાનમાં નહી નાકાર રે હું ૦
 નમણુ એક અરોહંતને હું મુખથી મંત્ર નવકાર રે હું ૦ ધ૦ ૪
 વિનય વિવેકી સાત્વીકી હું હાવારી ગુણવંત રે હું ૦
 અરિહંતનો ધર્મ જાણતા હું વચણથી સાંતો દંત રે હું ૦ ધ૦ ૫
 સતર લોક પૂજા ધણી હું રચે રચાવે સુસનેહરે હું ૦

દાનથી કર ખેંચે નહી હું જેમ આસાદો મેહ રે હું ધ૦ ૬
 લાલચંદ્રકુન્દતિલકમ્મો હું પ્રગટયો મોતીચંદ રે હું
 ભાણ તણી પરિં દીપતો હું શુણ શીતલ જિમ ચંદ રે હું ધ૦ ૭
 જગિ ઉખાણો જન કહે હું રતને ભરી મહી અમંદ રે હું
 બાણું મલુક્યંદ કુલ એ સમો હું તેહમાં ઉપના ઝવેર પાનાચંદ હું ૮
 કમલાકર વાસલે રહી હું વાણી મુખમાં પ્રવેશ રે હું
 શુભ ભાવના હૃદયે ધારી હું હવે કીરતિ ખોલી વિશેસ રે હું ધ૦ ૯
 ઠામ ન પામિ ત્રીણ આગલેં હું કહેતી જનને કાન રે હું
 રહિવા ઠામ ખોલુ અછું હું આવી રોસાણી નહી માન રે હું ધ૦ ૧૦
 યશ-સૌભાગ્ય ચઢતો થયો હું રાજનગર બહુ દેસ રે હું
 જિન શરૂ લકિત કરે પ્રદે હું મિથ્યા નહીં લવલેસ રે હું ધ૦ ૧૧
 સાહા શ્રી ભવાની મેઘળ હું સંઘ નાયક સુવિખ્યાત રે હું
 પોરવાડ વંશે સેહરો હું ઉત્તમ કુલ સુભાવ રે હું ધ૦ ૧૨
 દાનશુભે સુરતરૂ સમો હું મુખથી સત્ય વચન રે હું
 આણુ માને જેહની સહુ હું મિષ્ટ વાક્યે હયાં મન્ન રે હું ધ૦ ૧૩
 નાનાચંદ લાલચંદ શુદ્ધ મને હું શરૂની સેવા કીધ રે હું
 પાનાચંદ રૂપચંદ સુણ્યો, બહુ લકિત યશ લોધ રે હું ધ૦ ૧૪
 દોહાત દીપે અતિ ઘણી હું મોટા અમીર ઉમરાઓ રે હું
 શિરપેચ દિયા બહુ તિહાં હું ખલાત સાથ ચલાઉ રે હું ધ૦ ૧૫
 સારથવાહ ધનો થયો હું તિમ શ્રીભવાનીદાસ રે હું
 નિઝંથની સેવા કરી હું જિનધર્મે ઉલાસ રે હું ધ૦ ૧૬
 દેાજ માંહિં ક્તે કરી હું સેવામાં બહુ ભૂત્ય રે હું
 અસવારીઈ અશ્વરથ ભલા હું દીપે જિમ આદિત્ય રે હું ધ૦ ૧૭
 ભાઈચંદ લખમીચંદ શુણ ભલા હું કુશલ વીરચંદ બાણુ રે હું
 ભાઈચંદ તિલકચી પ્રેમચું હું વોહરા સુમતિ હીરા સુગ્યાન રે હું ૧૮
 સાધો અજરામર મન ભલો હું સોભાગી હીરા હીરાલાલ રે હું
 ઠાકરચી વાઘળ તણો હું સર્વ સંઘ મલ્યો ઉજમાલ રે હું ધ૦ ૧૯

૧-શિરપેચ દેખી ને કહે હું, પાકાંતર.

કુશલ આદિ સહુ શ્રાવિકા હું રાતિ જાગે ગાયાં ગીત રે હું
 લાહો લીધો ભાવસ્યું હું જિનશાસન એ રોત રે હું ૫૦ ૨૦
 દેવવિમાન રચ્યું ભલું હું પધરાવ્યો ગુરુરાય રે હું
 જયજય નંદા જયજય લદા હું સુખથી કહેતા જાય રે હું ૫૦ ૨૧
 રાજનગર જન ઉમટ્યો હું સંકાર્ણ મારગ થાય રે હું
 બહુ દ્રવ્યને ઉછલતાં હું ઢાલ દહામાં વળાય રે હું ૫૦ ૨૨
 અગર ચંદન દહન દીધો હું વિમાન તણાં જે વસ્ત્ર રે હું
 લોક સહુ આસિકા પરે હું રાખે બહુલો જસ રે હું ૫૦ ૨૩
 જિનદાદા સુરપતિ થઈ હું એ જાણે કૃષ્ણાંત રે હું
 કેઇ ધર જઇ વસ્ત્ર પૂજતા હું પૂજાતિશય મહંત રે હું ૫૦ ૨૪
 શુભતણી રચના ભલી હું પાઠુકા થાખ્યા ઉદાર રે હું
 કદમ્બપુરે વાડી ભલો હું અર્ચતાં હોઇ સુખકાર રે હું ૫૦ ૨૫

ઢાળા ૧૦—ધન ધન શ્રી રૂપિરાય અનાથી—એ દેશી.

તપગછ માંહેં અધિક વિરાજે, આનંદવિમલસૂરી ગાજે રે;
 તેહ સમે ઉવઝાય તે જાણો, શ્રી વિદ્યાસાગર મન આણો રે. ૧
 ભવિયણ ભાવધરીને વંદો, છકુ છકુ આંખિલનો તપ કીધો;
 સ્વર્ગતણો સુખ લીધો રે. ભ૦ આંકણિ.
 તત્પટે ધર્મસાગર ઉવઝાયા, સહુ પ્રણમે જેહના પાયા રે;
 તત્પટે વિમલાંભોધી ધીરા, ॥

* મ્હને જે પ્રતિ મળી છે તેમાં અંતિમ પત્ર નથી તેથી કર્તાની પ્રશ-
 સ્તિનો કેટલોક ભાગ અપૂર્ણ રહ્યો છે ખીજી પ્રતિ મેળવવા માટે કેટલોક પ્રયાસ
 કરવામાં આવ્યો પણ તે સફળ થયો નથી.

પંડિત-શ્રીવીરવિજય-નિર્વાણરાસ ।

શ્રીપરમાત્મને નમઃ ।

દૂહા-

મંગલ-પ્રસ્તાવ ।

શ્રી સ્થાપેશ્વર પાસણ, પ્રણમું એહના પાય;	
અશ્વસેન રાજા કુલે, જનમ્યા શ્રી જિનરાજ.	૧
વામા ઉરસર હુંસલો, ગુણ મણી રયણ બંધાર;	
જરા નીવારી જાદવતણી, પ્રગટયો જય જયકાર.	૨
પદમાવતિ ચરણે નમું, જાગતિ જગ વિખ્યાત;	
સુખ લીલા આપે સદા, દુઃખ નિવારણ હાર.	૩
મરસતી ભગવતીને નમું, ગુરુ ગુણ ગાઉં રસાલ;	
શ્રી શુભ-વીર ગુરુવણ, ગુણ ગાઉં મનોહાર.	૪
ગુરુ દીપો ગુરુ દેવતા, ગુરુ ગુણ રયણની ખાણ;	
ગુણ ગાઉં ગુરુણ વણા, પ્રગટે કોઈ કહ્યાણ.	૫

દાઢ ૧

લુઓ લુઓ અચરિત અતિભદ્ર-એ દેશી.

જન્મભૂમિ અને માતા-પિતા ।

સુણો રાજનગર રક્ષીયામણું, સુંદર મેહી માલ પ્રધાન રે;
તીહાં લોક વસે સુખી સદા, મન ગમતા લોગવે લોગરે.
તહાં સુંદર પ્રાસાદ જિન વણા, યેહા ત્રોલુવનનાથ રે;

સુ૦ ૧

- તે દેખી કુમતી લાગતાં, નવી કાવે' તેહનો લાગ રે. સુ૦ ૨
- તે માંહે વસે વ્યવહારીયા, વરણુ અઢારમાં સીરદાર રેં;
શેઠ હેમાલાલ નામે' ભલા, સુત ઐમાલાલ યુવરાજ રેં. સુ૦ ૩
- શુર ભક્તિ કરે તે શુણુભરી, સરધાવંત સુખકાર રે;
એ આદે' સંઘ સઠલ મલી, શુર ભક્તિ' કરે' મનોહાર રેં. સુ૦ ૪
- તે નગર માંહે પોલ પ્રધાન છે, શાંતિદાસનો પાટો ખાસ રેં;
ધીકાંટા આગલ તેહ છે, મારગ જતાં વાંમ હાય રે, સુ૦ ૫
- તિહાં વસે' વિપ્ર એક વલી, નામે જદ્રેસર જયકાર રે;
તસ પ્રિયા વિજયા શુણુભરી, રૂપ રંગને' સોભા રસાલ રે. સુ૦ ૬
- સુખ ભોગવતાં સ સારના, પુત્રો હુધ' તેહને' એક રેં;
શુણુ ગંગા સરખી તેહ લટ્ટી, ગંગા નામે' શુણવંત રે. સુ૦ ૭
- લઘુ ખાંધવ તેહને' છે' વલી, કેસવ નામે' કુમાર રેં;
તસ અંગ ઉપાંગ સોભે' ઘણાં, રૂપે' જયંત કુમાર રે. સુ૦ ૮
- રમતા ગમતા મોટા થયા, માનાજી હરખીત થાય રે;
ચોવન વય પામ્યા જળ દેખીને', પરણાવે' એકજ નાર રે; સુ૦ ૯
- માત તાત કુમરને' દેખીને', હરખ્યો તેહનો પરિવાર રે;
રંગવિજય કહે' કુમરતણાં, આગલ વીરતંત કેહેવાય રે. સુ૦ ૧૦

ફા.

ગૃહ-સંસાર ।

- સજન વરગ સરવે' મલી, માતાપિતાદિક જેહ;
પરણાવે' વિપ્ર કુમારીકા, રલીયાત નામે' તેહ. ૧
- લીલાવંત લીલા કરે', કેશવ નામે કુમાર;
એહવો વર પાંખી કરી, હરખીત હુધ તે નાર; ૨
- માતા મહીલા ભેગા રહે'તાં, વરસ અઢાર તે જાય;
ભીમનાથ ગામે થકી, આવી ભેલા થાય. ૩

કાવ્ય ૨.

ધર જમાઈ આહુણા સુ—એ દેશી.

માતા સાથે કલહ અને ગૃહ ત્યાગ ।

એક દિન માતાજી ઠહેં સુણો સંતાજી, માનો અમારી વાતરેં શુણવંતાજી;
ધર આવ્યો તું ગાંમ જઈ સુઝ ધરમાં ચોરી થાય. શુઝ ૧

વચન ન માંચું અમતણું સુઝ સ્ત્રી ઠહું ઝાઝિ વાત શુઝ;
કોથે ઠરીનેં ઠલ ઠલ્યા સુઝ દીધો કુમરને ગાલ. શુઝ ૨

કુમર પણ કોથે ઠરી સુઝ ધરથી નિકલ્યો ખાર રેં શુઝ;
રીસાવી રોચકેં ગયા સુઝ રાજનગરમાં નવી જાણ. શુઝ ૩

માયનેં મન ચિંતા થઈ સુઝ ઠહે વહુ આગલ વાત શુઝ;
વહુ ઠહે સાસુજી સુણો સુઝ સિ ઠહું તુમને વાત. શુઝ ૪

આસુ કરાણા નેત્રમાં સુઝ કિમ જનમારો જાય શુઝ;
સમજ્યા વિના જે ખોલણું સુઝ અણ ચિંત્યું હુખ થાય. શુઝ ૫
કંત વિનાની ઠાંમની સુણો સાસુજી, જિમ બિછડી તરૂ ડાલ, સુણોસાં
વિયોગી નારી તણેં સુણો અયલેં ગયો અવતાર. શુઝ ૬

વહુનું હુખ સાસુ સુણી સુઝ પુત્રને ખોળવા જાય શુઝ;
પુત્રનો લાલ જડી જઠા સુઝ રોચકા ગાંમ મોઝાર. શુઝ ૭

મૃત ઠારજઠરી માયનેં સુઝ ફિલમાં હુખ લરાય શુઝ;
રાજનગરમાં નવી જાણ સુઝ નિશ્ચય ઠરી એ વાત. શુઝ ૮

પાલીતાણે પોહતાં જઠા સુઝ રોગ સરીરે કરાય શુઝ;
આય ઉપાય ઘણા કર્યા સુઝ રોગનો અંત ન થાય. શુઝ ૯

શ્રી શુભ-વીર વિજય શુરૂ મલ્યા સુઝ રોગનો કીધો નાસ શુઝ;
તવ કૈશવ હરખીત થયા સુઝ મન માનેં ઉપગારર. શુઝ ૧૦

ઠરજોડી શુરૂનેં ઠહેં સુઝ કહો તો જાઉ મુઝ ઘેર શુઝ;
શુરૂ ઠહેં ધર જઈ સુઝ ઠરો સુઝ દ્યો દીક્ષા અમપાસ. શુઝ ૧૧

શુરૂ વયણા તે સાંભલી સુઝ કૈશવ ઠરેં વિચાર શુઝ;
રંગવિજય ઠહેં સાંભલી સુઝ આગલ જે જાન્યો વીરતંત. શુઝ ૧૨

ગુરુ વચન-સ્વીકાર ।

શુદ્ધં કલ્પું તે સાંભલી, ચિત્તે ચિત્ત મોઝાર;	
શુદ્ધં ઘર જાવા તણિ, માનિ નહી મુઝ વાત.	૧
શુદ્ધં શુંલુ કયો ઘણો, તે કીમ છોડયો જાય;	
શુદ્ ઉપગાર માને નહી, તે નર દુખીયા થાય.	૨
માહરે પણુ શુદ્ધ તણું, કરવું વચન પ્રમાણ;	
કરવું માહરે તે સહી, વચન કહું અમુલ.	૩
શુદ્ કહે ખંભાયત જઈ, દેઈશ્યું દીક્ષા ઉદાર;	
ઓછવ મહોછવ સંઘ કરે, લલિત કરે લલિ ભાત.	૪
કહે શુદ્ધને પ્રણામ કરી, ખંભાતનું નહિ કામ;	
વચમાં દીક્ષા આપીઈ, જે આવે રૂડું ગામ.	૪

ઢાલ ૩.

ઘાતડી ખડે હો કે પછે અરથ લલો—એ દેશી.

દીક્ષાગ્રહણ ।

મારગ જાતા હો કે ગાંમ એક આવીયું,	
પાનસર પોહતા હો કે મનમાં લાવીઈ;	
ચિત્તમાં શુદ્ધ હો કે વચન વીચારીઈ,	
દેવી દીક્ષા હો કે ધંમ નીરધારીઈ.	૧
અઢારસે અડતાલે હો કે કાંતિકે માસ લલો,	
શુદ્ દીક્ષા આપે હો કે સુદર દીવસ કલ્પ;	
તિહાં વીરવીજયણ હો કે નામ તે પાડીઈ,	
ખંભાતના સંઘને હો કે વ્યતિઠર ઠાહાવીઓ.	૨
હરખીત થઈને હો કે સંઘ તે આવીયો,	
લલે લાવે કરીને હો કે સાહુમધ્યું લાવીઓ;	
શુદ્ નયણે દેખી હો કે સંઘ હરખીત થયો,	
ઘણો ઓછવ કરીને હો કે સેહરમાં લાવીયા.	૩

- પોષધસાલામાં હો કે શુર પધારિયા,
 સાંભલી દેશના હો કે ચિતમાં ભાવીયા;
 પૂરણ પુન્યે હો કે શુરણ પધારીયા,
 શિષ્ય ધીરવિજયણ હો કે ધીરજવંત ઠહાવીયા. ૪
 ભાણુવિજયણ શિષ્ય તેમા ભલા,
 વીરજવીજયણ હો કે લઘુશિષ્ય થયા;
 તણુ શિષ્યની સાથે હો કે શ્રી શુભવિજય શુર,
 સહુ સંઘને સાધુ હો કે અયલને સુખ ઠર. ૫
 જ્ઞાન દાન દેતા હો કે હમ તે કલ્પતર,
 ચતુવિધ સંઘને હો કે સાંભલી સુખ થયું;
 શુરભક્તિ કરતાં હો કે સમિત વાઘે ઘણી,
 દુણાચારજની હો કે સેવા તંહુ તણી. ૬
 અરજુન કરતાં હો કે થયો ખાણુવલી,
 અરજુન શુરને હો કે પાસે વચન વલી;
 એહવી વીધા હો કે કોઈને ન આપવી;
 શુર અરજુનને ઠહે હો કે એ વાત તે સાચી કહી. ૬
 એક ભોલ્લ આવ ને હો કે શુરને પાએ પડી,
 વિદ્યા સુઝ આપો હો કે મેહર નજર કરી;
 અધ્યાપક શુરધ હો કે વિદ્યા આપી નહી,
 તવ ભીલ્લે જઈને હો કે માટીની મૂરતી કરી. ૮
 ધૂપ દીપને કુસુમે હો કે સેવા કરે ઘણી,
 આક્રીનથી કરતો હો કે વિદ્યા સિદ્ધ થઈ;
 ઇંચિ પરે શુરની હો કે ભક્તિ કરે ભાવે,
 વીરવિજય શુરની હો કે ભક્તિ ચિંતવે. ૯
 . . . . .
 . . . . .
 . . . . .
 મુરખ પણ પ્રાણીને હો કે વૈયાવચ ફલી. ૧૦
 ચતુર નર પ્રાણી હો કે હધડે તે ધરે,

વૈયાવય કરતાં હો કે ભવ સાયર તરે,
રંગવિજય ગુરૂની હો કે સેવા સાચી કરે,
ઇંમ સેવા કરતાં હો કે મુખ તે લોલાવરે.

૧૧

૬૬૧.

વિદ્યાભ્યાસ ।

શ્રી શુભવિજય ગુરૂ તણી, ભક્તિ કરેં મુની વીર;
વિનય કરી વિદ્યા ભણ્યા, જોમ વાઘેં વડખીજ. ૧
સાસ્ત્ર અરથ સિદ્ધાંતના, આપેં ગુરૂ ગુણવંત;
સુશિષ્યને ગુરૂ સીખવેં, સાસ્ત્ર તણો વીરતંત. ૨
વિવેકી વિચક્ષણ વીરને, દેખી હરખીત થાય;
અધ્યાપક તે સુખીયા, વિદ્યા ભણવા કાજ. ૩
અધ્યાપક દેતો વલી, જોઇ બુદ્ધિ પ્રકાસ;
ગહન અરથ તે આપતો, મન ધરી મોટો ઉલ્લાસ. ૪
વીર વિવેકેં સીખીયા, અધ્યાપક ગુરૂ પાસ;
પંચ કાવ્ય પાઠી થયા, ખટ્ દર્શન વિખ્યાત. ૫

ઢાલ ૪.

ત્રીસ વરસ ધરમાં વસ્યા રે—એ દેશી.

પમ્યાસપદ-પ્રાપ્તિ ।

શ્રી શુભવિજય ગુરૂ તણા રે, ભાણુવિજય સુસિષ્ય;
ગામાંતર તેહીજ ગયા રે, રહ્યા ધીર ને વીર. ગું ૧
ગુરૂ ગુણ ગાઈઈ, ગાતાં બહુ મુખ ધાય. ગું—આંકણી.
અઢારસેં અઠાવને રે, રચી સીયલની વેલ;
થુલીભદ્રમુની તણા રે, ગુણ ગાતા રંગ રેલ ગું ૨
અઢારસેં અઠાવને રે, અષ્ટ પ્રકારી દીધ;
પૂજા શ્રીજિનરાજની રે, બાધે તેં શુભ વીર. ગું ૩
ધીરવિજય ખંભાયત રહ્યા રે, વીરવિજય ગુરૂ સાય;
અમદાવાદમાં આવીયા રે, સંઘ તે સાહસો જાય ગું ૪

સાહમર્ધયું ભલી ભાતત્યું રે, જિમ ઠરે કોણીકરાય;	
તેણું વીધે સંઘ સઠલ ઠરે રે, હુધડે હરખ ન માય.	શુ૦ ૫
ધંમ મોટે મંડાણ સ્યું રે, આવે અમદાવાદ માહે;	
અયસકારની પોલમા રે, ગુરૂ ઉતરીયા ત્યાહે.	શુ૦ ૬
ગુરૂ પણ દેશના દીધું રે, જિમ પુખર જલધાર;	
સાંભલી સહુ હરખીયા રે, વરત્યો જયજયકાર.	શુ૦ ૭
બે બે ગુરૂ અરથ ઠહ્યા રે, તે તે સાંભલી વીર;	
સાઝ અરથ તે સદહ્યા રે, હરખીત થયું શુભ ચીત.	શુ૦ ૮
વટપદ્ર માહે ગયા રે, શુભ ગુરૂની સંઘાત;	
યોગ વેવરાવ્યા સુત્રના રે, સઠલ સંઘની સાખ.	શુ૦ ૯
પન્થાસપદ ગુરૂ દીધું રે, સંઘ સઠલ પરીવાર;	
વાસખેપ સહુ સંઘ ઠરે રે, વીર તે હરખીત થાય.	શુ૦ ૧૦
ભગ વહ્યા વીના રે, સૂત્ર તે નવી વંચાય;	
એ આણા જિનરાજની રે, તે મોટો વવહાર.	શુ૦ ૧૧
અઢારસો આઠે વલો રે, શુભ ગુરૂ સરગ સધાય;	
ફાગણ શુદ્ધ દ્વાદશી રે, સંઘને સોઠ ભરાય.	શુ૦ ૧૨
ગુરૂ ગયા તે જાણીને રે, હુધડે ખેદ ભરાય;	
એહવા ગુરૂ નહી મલે રે, ગુરૂનો મોટો આધાર.	શુ૦ ૧૩
રોતા પણ રેહવે નહી રે, આખે આંસુ નીરધાર;	
સંઘ સઠલ સમભાવતોં રે, હવે સ્યો કરવો ઉપાય.	શુ૦ ૧૪
વીર ઠહે સહુ સંઘને રે. ગુરૂ કેમ વીસરા જાય;	
આધાર હુતાં એહનો રે, કુંણ કરે મુઝ સાર.	શુ૦ ૧૫
સઠલ સંઘ ઠહે વલો રે, આગમનો આધાર;	
રંગવિજય ઠહે વીરને રે, પાટ થાપ્યા તેણી વાર.	શુ૦ ૧૬

ફૂલ

ગુરુપદે સ્થાપના ।

ધંમ સંઘ સરવે મલી, વંદે ગુરૂના પાય;

પાટ મહોચ્છવ સહુ ઠરે, સંઘ મિલી સમુદાય.

નગરસેઠ તિહાંવલી, નાંમે જખતચંદ્ર ખુશાલ;	
તસ ઘરણી ગુણે ભરી, જડાવ ખાઈ તસ નામ.	૨
ધનજી વાંલજી જે કહા, વલી પ્રેમચંદ રહીદાસ;	
સેઠ માણુકસા સીરોમણી, સહુ સંઘમાં સીરદાર.	૩
હવે વીર મુની દેશના દીઈ, ટાલે સવી અંધકાર;	
જ્ઞાન દાંપક પ્રગટ થયો, સરવને સુખકાર.	૪
અમૃત વાણી ગુરૂતણી, સાંભલી હરખીત થાય;	
સકલ પંડિત સીરોમણી, જગમા વીર ગવાય.	૫

ઢાલ ૫.

જરે મારે ભગ્યો કુચર ભમ—એ દેશી.

વિહાર અને સુરતમાં વિજય ।

જરે મારે વીર ગુરૂ મુનીરાજ, સકલ સંઘને ધમ કહે જરેજી;	
જરે મારે અમે કરચુ વિહાર, આગના ભે આપો વલી જરેજી.	૧
જરે મારે સંઘ ન ખોલ્યો કાંઈ, સાંભલી સહુ ચિંતા કરે જરેજી;	
જરે મારે ગુરૂજી નિકલીયા ખાર, લીંખડી વઢવાણે ગયા જરેજી.	૨
જરે મારે સુરત સેહેર મળાર, વીર આબ્યાની વધામણી જરેજી;	
જરે મારે સુરતનો કરે સાહુમધ્યુ, લલી ભાવસુ જરેજી.	૩
જરે મારે સંઘ સકલની સાથ, સુરતમાં સંચર્યા જરેજી;	
જરે મારે પોષધસાલ મોઝાર, ગુરૂને પધરાવીયા જરેજી.	૪
જરે મારે દેશના દીઈ ગુરૂરાય, સાંભલી સહુ હરખીત થયા જરેજી;	
જરે મારે ગણવાદી ગુરૂ તેહ, દેખી કોપે કલકલ્યા જરેજી.	૫
જરે મારે માલને ઉપધાન, ગુરૂધં ઘણાને દેવરાવીયા જરેજી;	
જરે મારે જતી ખેદ ભરાય, તે સહુ દરનારે ગયા જરેજી.	૬
જરે મારે ટોળીવાલો તેણી વાર, સહુને તેડાવીયા જરેજી;	
જરે મારે કુણુ છે કલ્યો જેહ, ર્યે કારણ લડાઈ કરો જરેજી.	૭
જરે મારે તિથીનો કલ્યો જેહ, ધમ જતી સહુ કહે જરેજી;	
જરે મારે વીર ગુરૂ તેણી વાર, એ સઘલો જુઠો કહે જરેજી.	૮

- છરે મારે ટોપીવાલો કહે' ઇ'મ, સાન્નીને' સાથ મેલાવીધ' છરેછ;
 છરે મારે જોતીસાન્ન પ્રમાણ, વરતારો કરે ખરો છરેછ. ૯
 છરે' મારે' સાન્નિ યોલ્યો તેણી વાર, વીરવિજય છર્ધ કહી છરેછ;
 છરે' મારે' તે તિથો કહેવાય, ઇ'મ સાહેબે' સાલલ્યુ' છરેછ. ૧૦
 છરે' મારે' ટોપીવાલો તેણી વાર, જતી સહુને' કંડીયા છરેછ;
 છરે' મારે' પરમાણો કરી દીધ, સકલ સલા પરતક્ષ છરેછ. ૧૧
 છરે' મારે' કોઈ ન લે તુમ નામ, સુરતમાં મુખે રહો છરેછ;
 છરે' મારે' જતીધ' કયોં વિચાર, આપણે' કાંઈ ન યોલવુ' છરેછ. ૧૨
 છરે' મારે' સરકાર માંહેથી સાર, સોલા વધી શુભ-વીરની છરેછ;
 છરે' મારે' સેહરનગરને' પુર, વિચરંતા શુર આવીયા છરેછ. ૧૩
 છરે' મારે' સંઘે જણીને' વાત, રાજનગરમાં લાવીયા છરેછ;
 છરે' મારે' શ્રાવક યોલ્યા તેણીવાર, જગા અપાસરા તણા છરેછ. ૧૪
 છરે' મારે' સેહરમધે તેણીવાર, ભઠીની પોલજ ભલી છરેછ;
 છરે' મારે' જગા તે દીઠી સાર, મુલે તે લીધ ખરી છરેછ. ૧૫
 છરે' મારે' લાલલાઈ કીકુજેહ, ભવાન ગમાં તે વલી છરેછ;
 છરે' મારે' કરમચંદનો સુત, હરખચંદ નાંમે' ભલો છરેછ. ૧૬
 છરે' મારે' ગલાખચંદ જેચંદ, એ આદે' ભેલા મલી છરેછ;
 છરે' મારે' સવિ સંઘ તેણીવાર, પોષધસાલા કરાવતા છરેછ. ૧૭
 છરે' મારે' શુર પધરાવ્યા તેણીવાર, સરવે' સંઘ ભેલો મલી છરેછ;
 છરે' મારે' વીરવિજય શુરરાજ, વાણી સુધારસ વરસતા છરેછ. ૧૮
 છરે' મારે' શુર પ્રતિપક્ષિ જેહ, સાંભલી ખેદ દરે ઘણો છરેછ;
 છરે' મારે' શુરપુન્યનો નહિ પાર, તેનું' યોલ્યું કાવે નહી છરેછ. ૧૯
 છરે' મારે' શાન્ન સલામાં વાઢ, કરતા શુર ચાકે નહી છરેછ;
 છરે' મારે' સુરશુર તણી પેર, સહુ પરસંસા કરે છરેછ. ૨૦
 છરે' મારે' મોટી સલા મોઝાર, શુર યોલે' તેહિજ ખરૂ છરેછ;
 છરે' મારે' પ્રતીપક્ષીની વાત, શાન્નથકી જુકી કરે છરેછ. ૨૧
 છરે' મારે' અદારસે' અઠોત્તર માંહે', કુમતી જગ્યાતે ઘણા છરેછ;
 છરે' મારે' પ્રતિમા ઉથાપણ હાર, તે અમદાવાદ આવીઆ છરેછ. ૨૨

ભરે' મારે' કળયો કરતા અપાર, ધર્મ'ને' ઘણો હેલતા ભરેભ;
ભરે' મારે' શ્રી શુભ-વીરના સિસ, આગલ કહે' તે સાંભલો ભરેભ. ૨૩

દૂહા.

દૂંઢકો સાથે કલહ ।

કળયો સરકાર માંહે કરે', ધર્મ' તણો તેણી વાર;	
તે ' કેમ ચુકાવીધ', સાહેબ મુઝાણો તે વાર.	૧
ટ'ટો કેમ ચુકાવિયે', ધર્મ' તણો કહેવાય;	
તે માટે' સભા કરે', ઇનસાબ સાચો થાય.	૨
ત્યારે' હુંઢકને કહ્યું, તુમ શુરને' તેડાવ;	
એમ તપાવાલાને' કહ્યું, તુમ શુરને' ખોલાવ.	૩
ત્યારે' દૂંઢક આવિયા, અમદાવાદ મોઝાર;	
ગલિકુ'ડે' તે ઉતર્યા, દેખ'તા વિકરાલ.	૪
સાધુ સર્વ લેલા થયા, સંઘ સકલ પરિવાર;	
સરકાર માંહે સંચર્યા, વીરવિજય સિરહાર.	૫
શ્રાવક સરવે' તે મલી, આવ્યા ગરુને પાસ.	
કર જોડી શુરને' કહે', પુરો અમારો આસ.	૬
શુર કહે' શ્રાવકને' વલી, સાસનનું જે કાંમ;	
કરવું અમારે તે ઘટે', કેહેવાનું નહિ કાંમ.	૭

ઢાળ ૫.

વિવાહલાની—દેશી.

ન્યાયાલયમાં ન્યાય ।

હવે' સંઘ સકલ મિલિને' રે, શુરને' કહે હેત ધરિને' રે;
શુર સંઘ સાથે' પરવારિયા રે, મારગ માંહિ' સંચરિયા રે.

જયવંતાભ. ૧

ભુજનગરથી સાધુ તેડાવ્યા રે, આશુંદશેખરજી ધણા આવે રે;
રાજનગર ત્યાં સાધુ કહાવેરે, ખુસાલવિજય માનવિજય આવેરે. જ૦૨
દલિચંદ્રજી ખેડેથી આવે રે, લલિધવિજયને જોડમે લાવે રે;
ઇમ સાધુ સહુ લેલા થાવે રે, હરખાર માંહે સહુ જાવે રે. જ૦ ૩

શ્રાવક તે કેઈ સોહાવે' રે, સિરિમાલિના સેઠ કહાવે રે;
 ભગવાન સેઠ તે લાવે રે, ઇચ્છાસાને જોડમે લાવે રે. ૪૦ ૪
 વખત માનચંદ મસુદ કહિયે રે, હરખા માનચંદ પણ ઇમ લહિયે રે;
 વિસનગરથી ગાલાસા આવે રે, જેચંદસાનિ સાથે જાવે રે. ૪૦ ૫
 હરખાર માંહિ સહુ જાય રે, શાસ્ત્રિને' મિલ્યા તેણિ વાર રે;
 પુછ્યા શાસ્ત્રતણા વિચાર રે, ગુરુ ઉત્તર દે તેણિ વાર રે. ૪૦ ૬
 શાસ્ત્રિ સલા સહુ હરખે રે, તમને' હુંઠક સુ' કરસે રે;
 જુઠા છે તે તુમથી કરસે રે, નાસિ ગામે ગામ તે કરસે રે. ૪૦ ૭
 તેણી વાર તે કળયે ચાલે રે, વીરવિજયજીને' સાહિબ બોલાવે રે;
 દેખિ આદર ઘણો આપે રે, કુરસિમાં ગુરુ બેસારે રે. ૪૦ ૮
 જે જે વાત સરકારે પુછિ રે, તવ ઉત્તર ગુરુજી આપે રે;
 સાહિબ સાંભલિ રાજી થાવે રે, હવે હુંઠકને બોલાવે રે. ૪૦ ૯
 જેઠારિખને તિહાં તેડાવે રે, પુછ્યા ઉત્તર સામા ન આપે રે;
 એ જુઠાને' કાઠો ખાર રે, તવ નરસીરિખને' બોલાવે રે. ૪૦ ૧૦
 નરસીરિખ દેખી ધ્રુજે રે, પુછ્યા ઉત્તર કાંઈ ન સુજે રે;
 હયડા માંહિ' ઘણું મુઝાણો રે, હવે સાહિબ ફરી ના પૂછે રે. ૪૦ ૧૧
 પુછે' શ્રાવકને તેણિ વાર રે, સૂત્ર માંહે રચે અધિકાર રે;
 પ્રતિમાની સાચી વાત રે, ઇમ બોલે' માહાજન સાથ રે. ૪૦ ૧૨
 પ્રતિમાની વાત તે સાચી રે, સાહિબ સુણિ થયો રાજી રે;
 શુભ-વીરવિજય સોલાગી રે, સરકારે સોલા ઘણી આપિ રે. ૪૦ ૧૩
 સહુ સંઘ તે જીતિને' આવે રે, જિનશાસનનો ડંઢો વાગે રે;
 તવ દેખીને' કુમતી ભાગે રે, તિહાં શાસન સોલા વાધે રે. ૪૦ ૧૪
 જગમાં તે જસ ગવાય રે, સાંભલિ સહુ' હરખિત થાય રે;
 શુભવીરવિજય સુખકાર રે, રંગવિજય કહે' જયજયકાર રે. ૪૦ ૧૫

હૃદય.

જ્ઞાન-મહાત્મ્ય ।

વાદવિવાદ કરતાં થકાં, શાસનને' હીતકાર;
 પૂરવે આચારજ થયા, કરતા તે ઉપગાર.

જ્ઞાનવંત ગુરુ કરે, શાસનનો ઉદ્ધાર;	
આઠ પ્રભાવકમાં કહ્યા, જ્ઞાનવંત ગુરુધાર.	૨
જ્ઞાની જ્ઞાન મગન રહે, સુખમાં કાલ ગમાય;	
નિંદા વિકથા પરીહરી, જ્ઞાન ભણે મુનીરાય.	૩
રાજ સ્વદેશમાં વલી; લોક પૂજે તેણિ વાર;	
પંડિત દેસો દેસમાં, પામે આદર અપાર.	૪
મુરખ ટોલું ભેલુ મલી, કરતા કિરીયા અપાર;	
તોડે કર્મ ખપે નહી, પામે નહી ભવપાર.	૫

ઢાલ ૬.

કુંવર ગભારો નજરે દેખતાં—એ દેશી.

સિદ્ધાચલ ઉપર પ્રતિષ્ઠા ।

ગુરુ ગુણ કયો ધણો રે, સંઘને કરે સુખકાર રે;
એકવા ગુરુ ગુણે ભર્યા રે, જ્ઞાન તણો ભંડાર રે. ૧

ગુરુ ગાન ગુણે ભર્યા રે—એ આંકણી.

સૂત્ર પીસ્તાલીસ વાંચ્યા રે, હરખ સહિત ગુરુરાય રે;
સાંભલો સંઘ તે હરખીયો રે, ભઠિન કરે ઉદાર રે. ગુરુ ૨

સુરસભા તી સોભતો રે, તેમાં સેઠ સીરદાર રે;
હિમાભાઈ તણો રે, મેમાભાઈ કુમાર રે. ગુરુ ૩

ખીજ ચંદ્ર તણી પરે રે, ભુરાભાઈ કુમાર રે;
તે જે દીપંતા દોય જણા રે, સરધાવંત સુખકાર રે. ગુરુ ૪

ભવાન ગમાન તણા રે, પાટવી છે પરધાન રે;
તેહ સભામાં બેસતા રે, દલીચંદ તસ નામ રે. ગુરુ ૫

રૂપચંદ પાનાચંદ તણો રે, નંદન ગુણ અણીરામ રે;
સુંદર નામ સોહામણુ રે, ઉમાભાઈ તસ અણીધાન રે. ગુરુ ૬

ઉપદેસ દેધને કર્યા રે, શ્રાવક સરધાવંત રે;
મીથ્યાત ટાલિને થયા રે, ત્રીકમદામ તેજત રે. ગુરુ ૭

ધાંણુ પેરે દેધને ઉધર્યા રે, મોધ્યાત સહ કરી દૂર રે;

એત્રપાલની પોલના રે, શ્રાવક થયા સનુર રે.	ગુરૂં ૮
ધણિપરેં શ્રાવક સવિ મિત્રિ રે, વંદે ગુરુના પાય રે;	
હવે શ્રાવિકા માહિ ખરી રે, તેહનાં નામ કેવાય રે.	ગુરૂં ૯
દાનેસરિમાં મિરોમણિ રે, દયાવંત દયાલ રે;	
હુઠીસંઘ તણિ ઠહિ રે, હુરકુઅર તમ નાર રે.	ગુરૂં ૧૦
ધણિ રિતે સંઘ ચતુરવિધ ઠહો રે, જિનઆણુ ધરનાર રે;	
તેહને આગલ ગુરૂં દીપતા રે, દેશના દિયે જલધાર રે.	ગુરૂં ૧૧
અઠારસે ત્રાણુ તણો રે, માહા મહિનો કેવાય રે;	
સેઠે અંવારિ એઠાદશિ રે, અંજન સલાહા કીધ રે.	ગુરૂં ૧૨
સુખધવાહા મોતિસેઠલ રે, ટુંક ઠરાવિ તેણિ વાર રે;	
શ્રી સિદ્ધાચલ ઉપરે રે, એત્રાર્યા જગનાથ રે.	ગુરૂં ૧૩
વંદન પૂજન તેહનું કરે રે, સંઘ સકલની સાથે રે;	
મિમચંદલાઇ ખુશી થયા રે, લીરવચન દિલધાર રે.	ગુરૂં ૧૪
પ્રતિમા પાંચ હજારને રે, થાપિ લગવતી ઉદાર રે;	
શ્રી શુભ-વીર વચને કરે રે, રંગ આણુદ તે થાય રે.	ગુરૂં ૧૫

દૂહા.

સેઠ હઠીસંવના મંદિરની પ્રતિષ્ઠા ।

રાજનગર માહિ રાજતા, એાસવંસ સિણુગાર;	
સુત દેશરીસિંહતણો, નામે હુઠીસંઘ સાર.	૧
શ્રી શુભ-વીર વચન સૂણુ, હરખ્યા હુધડા મોઝાર;	
ચૈત્ય ઠરાવેં તે વલિ, મોટો જિનપ્રાપ્ત.	૨
હુધડા માહિ હુંસ ઘણી, પ્રભુ પધરાવણુને ઠાજ;	
પણુ નવિ પ્રભુ પધરાવિયા, સેઠે સર્ગ સધાય.	૩
હુરકુઅર હુધઆ થકિ, મુંકિ સેઠનો સોગ;	
પ્રભુ પધરાવેં ભદ્રીપરેં, પામી ગુરૂનો જોગ.	૪
પ્રતીમા ભરાવી પ્રભુતણી, ખરચેં ધન અપાર;	
સુવિહિત કને ઠરાવીધં, અંજન સલાહા ઉદાર.	૫

જિનજી અંદ્રપ્રભુ અવધારે કે, મારી વીનતી રે લોલ—એ દેશી.

ગુરૂ વીરવિજય પન્યાસની પાસેં આવીને રે લોલ,
ગુરૂ અંજન શલાઠા કરાવી ચીતમાં લાવીધ' રે લોલ;
ગુરૂ સેઠ ગયા તે સરગે ફરી નાવિયા રે લોલ,
ગુરૂ અમે મન માહેં ધાર્યું કે પ્રભુ પધરાવીયે રે લોલ. ૧

ગુરૂ છં વચન વીચારી ચીત કે ઉત્તર તવ દીધ' રે લોલ,
ગુરૂ કહેં એહવા રૂડાં કામ કે નીતનીત તુમે કરે રે લોલ;
ગુરૂ કહેં જોડથી બાધો પુન્ય કે ભવસાયર તરો રે લોલ,
ગુરૂના વચન સુણી તવ જધનેં આણુંદ થયો રે લોલ. ૨

ગુરૂ સૂત્ર અરથના જાંણુ કે મુહુરત તવ દીધ' રે લોલ,
સાથે જોસી દીનાનાથ કે, મુહુરત લખી દોધ' રે લોલ;
ગુરૂ કહેં ઝોગાણીસ ત્રણુનો માહા મધનો લલો રે લોલ,
ગુરૂ કહેં વહ અગીયારસ દીવસ ખરો રે લોલ. ૩

ગુરૂ કહેં સઘ મેલાવો સર્વનો તે ઉપર કરો રે લોલ,
ગુરૂના સુણી વચન વીલાસ કે સામગ્રી સજે રે લોલ;
મોટા મંડપ ઓચ્છવ મોચ્છવ વરઘોડા ઘણા રે લોલ,
દેખી દુનીયા કેરા લોકને હરખ હાઇડે ઘણો રે લોલ. ૪

મંડપ માહેં પધરાવે મહારાજ કે તેજે દીપતા રે લોલ,
ગુરૂ કીરીયા કરાવેં સાર કે શાસ્ત્રમાં જે ઠહી રે લોલ;
ગુરૂના વચન પ્રમાણેં સેઠાણી વિવિધ સાચવે રે લોલ,
ગુરૂ સઠલ સંઘનો સાથ કેં પ્રભુ પધરાવતા રે લોલ. ૫

ગુરૂનેં નાના ઉમાલાઇ ધંમ કે મનોરથ સર્વી કૃપ્યા રે લોલ,
સાંમી કૃપતરૂ સમ ગુરૂ તમે મલ્યા રે લોલ;
ગુરૂ જિનશાસનમાંહેં કે છત ડંકા થયા રે લોલ,
ગુરૂ શુભ-વીરવિજયના શિષ્ય કે રંગવિજય કહે રે લોલ. ૬

ધ'ણિ પરે' સ સનનાં ઠર્યા, ગુરૂધ' રૂડા કાંમ;	
તેહ થઈ જગમાં વલી, છે જગમાં ગુરૂનાંમ.	૧
વલી જિનશાસનમાં કહેા, દુરઘટ અંથ કહેવાય;	
તે અંથ ગુરૂળધ' વાંચીયો, સલા સમક્ષ મોઝાર.	૨
વિશેષાયશ્યક્ર ભલો, ન્યાયભર્યો નીરધાર;	
સાંભલતાં સુખ પામોયા, સંઘને' આણુંદ થાય.	૩
સુત પીરતાલીસ તણા, યોગ વહેલા ગુરૂરાય;	
અમને' ભેગ વેવરાવયા, ક્યો અમને ઉપગાર.	૪
એહવા ગુરૂ જગમા નહી, દેખંતા દુખ બય;	
વીર વિવેકી વિચક્ષણ ઘણા, ગુણ તે કેતા કહેવાય.	૫
ગુરૂ જ્ઞાન ગુણે ભર્યા, પંડીતમાં સીરદાર;	
અરણે ગુરૂના જે નમે', તે પામે મંગલ માલ.	૬
વંચાવચ દરે' ગુરૂવણી, પાંમી તાસ પસાય;	
ગુરૂ ભક્તિ કરતા થકા, પામે રંગ રસાલ.	૭

હાલ ૮.

તોરણથી રથ ફેરવી દે હા—એ દેશી.

સ્વર્ગગમન ।

એાગણીસ આઠો થયો દે રાજ, તેનો શ્રાવણ માસ રે;

ગુરૂ ભેરે સાહેબા.

ગુરૂને' સરીરે' સુખ નહી દે રાજ, સહુને ચિંતા થાય દે.	ગુરૂ ૦
સંઘ સકલ ભેલો મિલો દે રાજ, કરતા આય ઉપાય;	ગુરૂ ૦
શિષ્યને ગુરૂ કહે દે રાજ, કયા ન માને' વાત દે.	ગુરૂ ૨
તે રોગ નીવારવા દે રાજ, કરતા દોડ ઉપાય દે;	ગુરૂ ૦
ભાદરવો ભુંડો વલી દે હા, વલી તીજને' ગુરૂવાર દે.	ગુરૂ ૩
પાછલે' પે હુરે પધારીયા દે હા, પોહતા ગુરૂ સુરલોક દે.	ગુરૂ ૦
એવડી ઉતાવલ સ્યું' દરી દે હા, સ્યું' આલ્યા ધ'ણી વાટ દે.	ગુ ૪

ધ'ણી વાટે જે જે ગયા રે હા, ફરી ન મલો' બીજી વાર રે;	શુ૦
મુઝને મેહલી એકલો રે હા, હવે' મુઝ કુણુ આધાર રે.	શુ૦ ૫
શુઝી ગયા તે દેખીને રે હા, દીલમાં દુખ ભરાય રે,	શુ૦
બાલપણાથી સાહેબે' રે હા, ઉછેરી મોટો કિધ રે.	શુ૦ ૬
માય તાત તો'ણી પરે રે રાજ, મુઝને' કયો' ઉપગાર;	શુ૦
વરણુ અઢાર શુઝ વાંદવા રે રાજ, સંઘને' સોઠ ભરાય રે.	શુ૦ ૭
સહુ મિલી સમજાવતાં રે રાજ, કહે' સ્યો કરીઈ ઉપાય;	શુ૦
શુઝના શુ'ણુ વિસરે' નહી રે રાજ, સી કહુ ઝાઝિ વાત રે.	શુ૦ ૮
ઉઠી સવેરે' શુઝ તણા રે રાજ, નીત નમતો શુઝ પાય રે;	શુ૦
રંગકહીને કુ'ણુ બોલાવસ્યે રે રાજ, કેને' પુછીસ્યું વાત રે.	શુ૦ ૯
ગહન અરથ શુઝી કહે રે' રાજ, સાંભલી સંશય જાય રે;	શુ૦
કુમતી મિથ્યાતી બોલસ્યે રે રાજ, જે જે અવલી વાત રે.	શુ૦ ૧૦
શુઝ વિના કુ'ણુ નીરણુય કરે રે રાજ, સાચિ સિદ્ધાંતનો વાત રે;	શુ૦
પણુ ન વિચાર્યું મે આગલ રે હા, બાલપણામે' મુઝ જાય રે.	શુ૦ ૧૧
સમજ્યો નહી મારો આતમા રે રાજ, સુખમાં કાલ ગમાય રે;	શુ૦
સૂત્ર અરથ સમજ્યો નહી રે રાજ, કાંઈ ન પુછી મે' વાત રે.	શુ૦ ૧૨
શુઝ વિન્નગતું દુઃખ ઘણું રે રાજ, તે કિમ મુઝથી ખમાય રે;	શુ૦
તેણે કારણુ શુઝી કહું રે રાજ, આવિ મલો એક વાર રે.	શુ૦ ૧૩
સુર લોકે' સુખીયા થયા રે રાજ, નવિ સંભારો મુઝ નાય રે	શુ૦
જિમ શુઝ ગૌતમને થયું રે રાજ, સાંભલી વીરનરવાંણુ રે.	શુ૦ ૧૪
તિમ મુઝને તુમ ગયે' થકે રે રાજ, પ્રગટ્યો ખેદ અપાર રે;	શુ૦
મોટા રંગવિજય સમજાવતા રે રાજ, સોસો કરી મુઝ વાત રે.	શુ૦ ૧૫
હંધયદુ માહરુ કમકમે રે રાજ, દેખી તુમ નીરવાણુ રે;	શુ૦
અનપાણી લાવે' નહી રે રાજ, આંખમાં ઉંઘ ન ભરાય રે.	શુ૦ ૧૬
ગૌચરી પાંણી લાવતા રે રાજ, આપે' શુઝ આદેશ રે;	શુ૦
હવે' કેને' પુછીઈ રે રાજ, કુ'ણુ કરસ્યે' આદેસ રે.	શુ૦ ૧૭
સિખિકા સંઘ કરાવતા રે રાજ, શોભા બનાવિ ઘણી સારિ રે;	શુ૦
શિખિકા માંહે પધરાવતા રે રાજ, છમ કરતા સુરરાય રે.	શુ૦ ૧૮

ભક્તિઠારક લેલા મિલ્યા રે રાજ, કરતા ભક્તિ હિદાર રે;	શુ૦
પેમાભાઈ પુન્યે ઘણા રે રાજ, મુગનભાઈ લેલા થાય રે.	શુ૦ ૧૯
ઉમાભાઈ તે આવતા રે રાજ; ભુરાભાઈની સાથ રે;	શુ૦
હીરાભાઈ તે આવતા રે રાજ, ત્રિકમદાસ તેણી વાર રે.	શુ૦ ૨૦
હલીચંદ ડાહ્યા ઘણા રે રાજ, કરતા એહીજ કામ રે;	શુ૦
કિરીઆ કરવા આવીયા રે રાજ, જોઈતામોદી તેણી વાર રે.	શુ૦ ૨૧
ઉમાભાઈ હુકમચંદ વલો રે રાજ, મુલચંદ કરમચંદ સાથ રે;	શુ૦
લલુભાઈ રાયચંદ વલો રે રાજ, જોડા કુલચંદ આય રે.	શુ૦ ૨૨
હીરા ભગતનો સુત સોભતો રે રાજ, ફતેલાઈ તસ નાંમ રે;	શુ૦
ધણિપરે શ્રાવક સહુ મલી રે રાજ, સીખિકા ઉપાડે તેણીવાર રે.	શુ૦ ૨૩
સિખિકા મારગ સંચરી રે રાજ, આવિ ચઉટા મોઝાર રે;	શુ૦
ખલક લોક જોવા મલ્યા રે રાજ, દેખી અચંલો થાય રે.	શુ૦ ૨૪
સાહેબ જોવા આવીયા રે રાજ, કરી કચેરી બરકાશ રે;	શુ૦
વેપાર ન કરે વાણીયા રે રાજ, મલીયા વરણ અઢાર રે.	શુ૦ ૨૫
ચકલે ચઉટે તીહાં કર્યા રે રાજ, ધર્મ તણો રે ઉપગાર રે;	શુ૦
પસુપંખિ સુખીયા થયા રે રાજ, ખુસીમાં દાડો ગમાય રે.	શુ૦ ૨૬
મોટા મોટા ચાલે આગલે રે રાજ, લેઈ ગયા હરવાળ ખાર રે;	શુ૦
હુધેસર આરે આવીયા રે રાજ, ચિતા રચે તેણી વાર રે.	શુ૦ ૨૭
સુકડ સુગંધિ ઘણિ રે રાજ, નાખે કસ્તુરિ બરાસ રે;	શુ૦
શ્રાવક સોઠ ભરે થકે રે રાજ, અગનિ પ્રજલે તેણિ વાર રે.	શુ૦ ૨૮
ખેદ થયો ઘણો સંઘને રે રાજ, આંસુ ચાલે ચોધાર રે;	શુ૦
કિરીયા કરી ગુરૂજી તણી રે રાજ, સંઘ સઠલ ઇહાં આય.	શુ૦ ૨૯
રંગવિજયને વાંદીને રે રાજ, ખેઠા થઈ નીરાસ રે;	શુ૦
સલોઠ એક ઠહે સાન્નનો રે રાજ, સાંભલી નીજ ઘેરે જાય રે.	શુ૦ ૩૦
આસો માસ આવીયો રે રાજ, વિજયદસમી ગુરૂવાર રે;	શુ૦
ગુરૂપોટે થાપીયા રે રાજ, રંગાવજયને તેણી વાર રે	શુ૦ ૩૧
સંઘ ચતુરવિધ સાંભલી રે રાજ, દેસના દીધી મનોહાર રે;	શુ૦
સંઘ સઠલે તે સાંભલો રે રાજ, હરખી નિજ ઘર જાય રે.	શુ૦ ૩૨

માસ માસ તીથી આવતી દે રાજ, ઘરના મુંઝી ઠાજ દે;	શુ૦
ધરમ ઠારજ કરવા ભણે' દે રાજ, પોસા કરે પોપધમાલ દે	શુ૦ ૩૩
સાહુમી વછલ ને કરે દે રાજ, બાર માસ તે જાય દે;	શુ૦
એક સહસ્ર નવસે' ઉપરે દે રાજ, મહિનો માઘ સુદી છઠ દે.	શુ૦ ૩૪
સોમવાર સોહાંમણો દે રાજ, પગલા થાપ્યા પુન્ય ઠાજ દે;	શુ૦
ઝોઝ્યવ મોઝ્યવ ઘણા ઠર્યા દે રાજ, બેસારી જિનરાજ દે.	શુ૦ ૩૫
આંગી અનોપમ બનાવતા દે રાજ, પૂજા વિવિધ પ્રકાર દે;	શુ૦
સાહુમીવછલ રાતી જગો દે રાજ, કરતા હરખ તે થાય દે	શુ૦ ૩૬
પનર દીવસ પૂરા થયા દે રાજ, લક્ષિત કરે' શુભ ભાવ દે;	શુ૦
શુર દેવની ભઠતી જે કરે દે રાજ, તે પામે' ભવનો પાર દે.	શુ૦ ૩૭
શ્રીશુભવીર્ષવિજય તણા દે રાજ, શુભગાતાં આણુંદ થાય દે;	શુ૦
ધમ શુરના શુભ મે' રતવ્યા દે રાજ, રંગવિજય જયકાર દે.	શુ૦ ૩૮

દૂહા.

શ્રી શુભ-વીર્ષવિજય તણા, શુભ તે જગમા ગવાય;	
કુતીરથી કુલિંગીયા, શુરથી નાહા જાય.	૧
શુરવાંણી અમૃત સમી, સાંભલી જે નરનાર;	
જ્ઞાન પ્રમેદ તેણે' થયો, મિથ્યાત હરે' જાય.	૨
સત્તાવિસ શુભે ગાધુના, ભરીયા એ શુરરાય;	
દસવિધ સામાચારીને', પાલે એ શુરરાય.	૩
પંચ મહાવ્રતધર થયા, વલ્લિ રક્ષક અટકાય;	
વિષય તેવીસ નીવારીને', શુરછ થયા શુભકાર.	૪
દ્રવ્યાનુભોગ જાણે સહુ, વહી જાણે' કાલને' ભાવ,	
ગદન અરથ શુરછ કહે', કરતા જ્ઞાન રસાલ.	૫
વહી ગરુડ અંથ એક દર્યો, સંશય છેદનકાર;	
પ્રશ્નચિતામણી નામે ભણે, સાલણતાં મુખ થાય.	૬
એહ શુરના શુભ ઘણા, કહેતા ન વે પાન;	
સુરશુર પણ ગણતી કરે', તોઇ ન પૂરા થાય.	૭

મુઝ મતી ગુરુગુણ ગાયવા, મોટો મુઝ ઉલ્લાસ;
ખાલ ખુદ્ધી છે' માહરી, તેથી કિ'ચીત ગુણ કહેવાય. ૮
શ્રોતા સરવે' સાંભલો, ગુરુતું ક્યું નીરવાંણ;
ભણે ગુણે જે સાંભલે', પ્રગટે' કોડ કહ્યાણ. ૯

કલશ.

તપગચ્છ નંદન સુરતર પ્રગટયા—એ દેશી

ગાયા રે મે' ગરુ ગુણ ગાયા, ઉલટ અંગમાં આંણીલ;
ગરુનો વધઆવચ્ચ નવી કરે, તેને હોઅ ગુણહ ણી લ. ૧
ગાયા રે મે' ગરુ ગુણ ગાયા, ઉલટ અંગમાં આણી લ—એ આંકણી.
ગુરુકુલવાસ ન સેવે' જે મુનિ, સુત્ર રહસ્ય નવી જાણે લ;
તેનુ વચન પ્રમાણ ન હોવે', તેનુ બોલું નવિ કાવે' લ. ગાયા૦ ૨
ગરુનો વિનય વધ્યાવચ્ચ કરવો, વલી ગરુ સ.થે વિહારીલ;
ધમ તે સૂત્ર સિદ્ધાંતે ભાખ્યું, ગણધર દેવ છે' સાખીલ. ગાયા૦ ૩
ગરુ લોપીને' ઉથ વીહારી, કરતા કીરીયા અપારલ;
તેની કીરીયા પ્રમાણ ન થાવે', ધમ બોલે' જિનરાયલ. ગાયા૦ ૪
ગરુ કુલવાસમાં રહતાં જે મુની, ભણતા સુત્ર સિદ્ધાંતલ;
તેહિજ આણા શ્રી જિનવરની, પાલે' તે' ગુણવંતાલ. યાયા૦ ૫
કપટ ક્રિયા જે સંજમ ધરતા, ગામો ગામ તે ફરતાલ;
લોલા લોકને' ભામે' પાહી, જગતને' ધ'ધે ઘાલેલ. ગાયા૦ ૬
ધામધુમ દેખીને' દોડે', અંતર ભાવન લેતાલ;
બાહ્ય દ્રષ્ટી દેખતા બાપડા, અંતર દ્રષ્ટી ન દેખેલ. ગાયા૦ ૭
જેમ મૃગ ઠસ્તુરીઓ દસ દિસ ફીરે, તેમ તેમ તે જગમાં ભમાતાલ;
નીજ સરીરમાં છે સૌગંધિ, તે નવી જાણે અજાણલ. ગાયા૦ ૮
સુરગરુ વચણા સાંભલે તોહિ પણ, તોહિ સરધા નવો થાયલ;
જેને' સદગરુની સુણી વાંણી, તેહને' સરધા થાવેલ. ગાયા૦ ૯
તે નરને' સમઠત ઠહિ જે', તે બીજે' કીહાંચન ન જાવે'લ;
સરધા ભાસનને સુખ થાવે', કુખડા ફરે' જાવે'લ. ગાયા. ૧૦

તપાગચ્છ સીંહુસૂરીસર, તપગચ્છ કેરો રાયાણ; ગાયા૦ ૧૧
તાસ સોસ સત્યવિજયણ, સત્યવચન કહાયાણ
સીસ મનોહર કપુરવિજયણ, કપુર સમાન કહાયાણ;
ખીમાવિજય ખીમા ગુણુ ભરાયા, જસવિજય મુનિ રાયાણ, ગા૦ ૧૨
તાસ સીસ સંવેગી ગીતારથ, શુભવિજય સોભાગીણ;
સુંદર ચરસ જગતમેં આવે, વીરવિજય બહુ લાગીણ. ગાયા૦ ૧૩
વીર ગુરૂની સોભા જગમેં, બલ કરતી જગ વ્યાપીણ;
હેવા ગુરૂના ગુણુ નવી ગાવે, તેહ જગતમા પાપીણ. ગાયા૦ ૧૪
ગુરૂ ગુણુ ગાવેં બહુ સુખ થાવેં, મધુરેં કંઠેં મલાવેણ;
તસ ઘર લીલા કમલા આવેં, ગાવે રંગ રસાલાણ. ગાયા૦ ૧૫
અનુકરમેં સુખ સંપદા પાંખી, સરસ સુધારસ ફરસેણ;
ગુરૂની ભગતી કરતા પ્રાણી, મનનું ધારૂં કરસેણ. ગાયા૦ ૧૬
પ્રથમ ગુરૂનેં પછેં દેવ તે, ઇમ જિનવરની વાણીણ.
ગુરૂના ચર્ણુ કમલ સેવાથી, લહેં આતમ ગુણુ ખાણીણ ગાયા૦ ૧૭
સંવત્ ઓગણી રૂઢ (૧૯૧૧) વરસે, ચૈત્ર પુનમ સોમવારણ;
ઇમ નીરવાણુની રચના દીધી, વિજયદેવેં દ્રસૂરી રાજેણ ગાયા૦ ૧૮
ઇમ શુભવીરવિજયનુ નીરવાંણુ, બધુર સિધુ રંગ રસાલણ;
રંગવિજય કહેં ભણસેં ગણસેં, તસ ઘેર મંગલ માલણ ગાયા૦ ૧૯

इति श्रीवीरविजयनिर्वाणरास-संपूर्णम् ।

શ્રીકરમચંદ્રમંત્રિ-વંશપ્રવંધ ।

ૐ નમઃ ૐ

હાળ ૧.

રાગ—આસાઉરી

મંગલ-પ્રસ્તાવ ।

કુલવાધિ-પામ પ્રણામ કરિ, વાગવાણિ સમરેવિઃ
 શ્રીજિનકુમરસુણિંદપય, હુદય કમલિસુ ધરેવિ. ૧
 શ્રીખરેતર-ગચ્છ રાજ્યકે, યુગપ્રધાન જિણુચંદ્ર;
 શ્રીજિનસિંહસુનિંદ વર, જિનિ રંજિય નૃપવૃદ્ધ. ૨
 તાસુ કથનિ ઉવઝાય શુર, શ્રી જયસોન સુનોસ;
 વાચનાચાદિજ ગુણવિનય, મનિધરિ આધક જગીસ. ૩
 જિનશાસન ઉદ્યોત કર, કુરમચંદ્ર નૃપચંદ્ર;
 તેહુની વંશ પરંપરા, પ્રભણ્ધ સોહગ કંદ. ૪
 તે નિસુણુક હરવધ કરી, મંત્રીસર પરખંધ;
 ધર્મવંત શુરુ ગાવતાં, જિમ હુવધ સુલ અનુખંધ ૫
 આગે કુમરનરિંદના, વિમલ તણા સુરસાલ;
 ગીતારય શુર ગૂંધીયા, શુરુ સુણીચંદ્ર સુવિસાલ. ૬

ચક્રપથ

પૂર્વવંશ વર્ણન-શ્રીકરણ ।

વંશ શિરોનણિ દેવડાવંશ, કે?, વંશવાડધ અધિક પ્રશન;
 તિહાં શ્રીભાગરૂપાત લલકે, સૂર વીર વિક્રમ શુલુનલકે.

- તેહનંધ આઠ રમણિ ગુણવતી, પટરાણી માનવતી સતી;
માલવ પાતિસાહિ બલ જિણંધ, જીતકિ નિજ ભુજબંધ કરિ રણંધ. ૮
- ઊવસ તેહનંધ કીધક દેસ, કિમ પરનંધ સાસહંધ નરેશ;
તેહનંધ ત્રિણંધ થયા સુતસિંહ બોહિંધ ગંગદાસ જયંમિંધ. ૯
- બહિરંગદે બોહિંધની નારિ, જિહંથી બોહિંધહરં પરિવાર;
આઠ પુત્ર તેહનંધ એ ભૂપ, આઠ દિસા પાલન ગજરૂપ. ૧૦
- શ્રીશ્રીકરણ જેસં જયંમદ્ધ, તાંહડા લીમા અરિઉરિસદ્ધ;
પદમા સોમસીહ પુનપાલ, પદમાં ભાગિની નાતિ સુકુમાલ. ૧૧
- અન્ય દિવસિં બોહિંધનૃપરાજ, ચિત્રકૂટિ આયક રણકાજ;
રૂદ્ર પ્રમાણ (૧૧૦૦) સુભટ શત સાથિ, સૂરાનં જય કહીયંધ આથિ. ૧૨
- રાયસિંહજી આગલ લિડયક, જયત હથક સુરલોકંધ ચડયક;
હિવ શ્રોકરણ કરણિ પરકામ, વિકુસનૃપ જિમ થયક સુધામ ૧૩
- તેહની રતનાદેવી નારી, સોહંધ સાલ ગુણંધ સંસારિ;
ગદમંડોરંધ (?) જિણંધ બલિ લિયક, રાંણાં નામ તિહા પામીયક. ૧૪
- તેહના સુત ધણ નામંધ વ્યારિ, બાણે વ્યાર વેદ વિસ્તાર;
સમધર વીરદાસ હરિદાસ, ઉદ્યાણ પૂરંધ જગની આસ. ૧૫
- ગોરીસાહિ ધનનંધ તિયંધ, અન્ય દિનંધ મારગિ આવી ધં;
લીધક ગોસી છલિ બલિ કરો, સેના સાહિ તણા સંચરો. ૧૬
- વીધક નગર દેખિ સામુહક, સૂર વીર કિમ ભાજંધ કંહક;
સાત સુભટ શત (૭૦૦) સેતી રંધ, અઝયક સૂર પ્રાણ તૃણ ગિણંધ. ૧૭
- પાછલિ જીંહરિ કરિ આવિઆ, સૂર સકલ રણ રસ ભાવિયા;
પરલોકંધ રણ કરીય પહુંતા, ધરણીપતિ કહીયંધ રંજપૂતા. ૧૮
- તેહ દુર્ગ તિણિ સાહિંધ લીદ્ધ, સામિ વિના પરમેચરિ દિદ્ધ;
હિવ જિમ એ વંશાવલિ કહી, તે સાંભલક મનંધ ગહગહી. ૧૯
- રતનાદે પહુતી કુલધરંધ, બેડિપુરંધ પદિલી અવસરંધ;
સમધર પ્રમુખ તિહા સુત વ્યાર, વધિવા લાગા કસા ઉદાર. ૨૦

દૂહા.

તિણુ અવસરિ અરતર સુશુર, સરિ જિણિસર સાર;
 સાધુ વિહારધ વિહારતા, આયા તિહાં સુખકાર. ૨૧
 શુભ શકુને કરિ જાણીયઉ, હોસ્યધ લાલ મહંત;
 વરિયા વાસધ તિહાં રહ્યા, સંયમ ધરિ એકંતિ. ૨૨

ઢાળા ૨.

રાજપુરુષ પોકારીયઉ—એ દેશી.

સમધર અને તેના પુત્ર-પૌત્ર ।

અન્ય દિનધ શાસનસુરી, નિસ લરિ આવી તામો રે;
 શ્રી શુરનધ ઇમ બીનવધ, હોસ્યધ ક્ષલ અલિરામો રે. ૨૩

ગછપતિ હરખિત હુઆ—આંકણી.

આરિ નૃપતિ સુત ખૂઝસ્યધ, જિનશાસન ઉઠ્ય નિસાલો રે;
 કરસ્યધ તિણિ તુલ્લનધ ઇહાં, લાલ અછધ ચઉસાલો રે. ગછ૦ ૨૪

શ્રી શુરની દેસણુ સુલી, જાણો અમૃત રેલ રે;
 પ્રતિ ખૂધા તિણિ ખિણિ સવે, રાજ કુમર પુણ્ય વેલિ રે. ગછ૦ ૨૫

દિનપ્રતિ જિન-પૂજા કરધ, નિસુણધ શ્રી શુરવાણિ રે;
 શ્રી પુ'ડરગરા રૈવતધ, જાત્રા કરધ સુખણુ રે. ગછ૦ ૨૬

મારંગ જાતાં ધરિ ધ ઇ, પૂગીફલનઉ થાલ રે;
 આખઉ તિણિ લોકે ઠઠાઉ, ફેફલીયા સુરસાલ રે. ગછ૦ ૨૭

સંધપતિ પહવી લહી, સમધરિ ધરિ સંધભાર રે;
 જયતી ઉચરસરોવરધ, તેજપાલ સુત સાર રે. ગછ૦ ૨૮

તારાદેવી તેહનધ, લાવનલીલનિધાન રે;
 ગૂજરદેશ ધણી ભણા, અન્ય દિનધ બહુ માનિ રે. ગછ૦ ૨૯

લેટા ધણી દેધ કરી, લીયઉ મુકાતધ દેસો રે;
 અણુહિલપાટણુરઉ ધણી, થયઉ તેજપાલ નરેસો રે. ગછ૦ ૩૦

વીલ્હા નામધ તેહનધ, સુત રતિપતિ સમ ગાત્ર રે;

શત્રુજય દૈવતગિરિધ, સંઘ ઠરી ઠરધ જાત્ર દે.	ગછ૦ ૩૧
મુગતિનિલય મુગત ક્રીયઉ, દેધ દાન અપાર દે;	
સર્વ સંઘ પિહરાવીયઉ, સોહગ સિરિ ઉરિહાર દે.	ગછ૦ ૩૨
સોવનમુદ્રા થાલચ્યુ, પંચ સેર ચિત્ત ચાહ દે;	
મોહક લાહી ધરિ ધરિ ઠરધ, લાછિતણુઉ દ્યધ લાહ દે.	ગછ૦ ૩૩
શ્રી જિનકુશલસૂરીસનઉ, પદ ઠવણુઉ ઉચ્છાંહિ દે;	
પાટણુનગરિ ઠરાવીયઉ, શ્રી આચારિજ પાંહિ દે.	ગછ૦ ૩૪
શ્રી સંમેતશિખરિ જધ, ઠરધ સફલ નિજ માલ દે;	
સંઘ સહિત મનરંગચ્યુ, જાણી પૂરવ ચાલ દે.	ગછ૦ ૩૫
પર સેનાયધ રૂંધીયા, મારગિ સંઘાધીસ દે;	
સંઘ સખલ તે જાણિનધ, નાઠી નામી સીસ દે.	ગછ૦ ૩૬
લાહાણિ પુંઠરગિરિ પરધ, ક્રીધી મારગિ તામ દે;	
સત્રૂકાર હીયઉ વટ્ટી, રાખ્યઉ જિણિ નિજ નામ દે.	ગછ૦ ૩૭
ધમ ઠરિ જિનશાસનિ ઉદઉ, અનશન વિધિસુ લીધઉ દે;	
સંઘપતિ સરગિ પધારીયા, બપુ બપુ ઠારિજ ક્રીધઉ દે.	ગછ૦ ૩૮
તાસુ પાટિ વીલહઉ હૂઅઉ, તસુ ધરિ વીના નારિ દે;	
કેદૂઆ ધરણા તસુ થયા, સુત ન દઉ સુવિચાર દે.	ગછ૦ ૩૯
શ્રી સિદ્ધસેહરગિરિ તણી, શ્રી ગિરિનારિની જાત્ર દે;	
સંઘ પૂજ વલી તિણિ ઠરી, પોપિ અપૂરવ પાત્ર દે.	ગછ૦ ૪૦
પર્વદિવસનધ પારણુધ, વિવિધ અન્ન પઠવાનિ દે;	
સાહમ્ભીવચ્છલ ઠરધ, જવજણવ પ્રધાન દે.	ગછ૦ ૪૧
ધમ નિજ ધન વાવી ઠરી, સાતે ગેત્રિ પવિત્રો દે;	
સુર લોહધ લીલા લહી, નિર્મલ જાસુ ચરિત્રો દે.	ગછ૦ ૪૨
તાસુ પાટિ કર્ણમઉ હૂઅઉ, નામિધ પિણિ પરણામિ દે;	
મોહક અમૃતફલ જસઉ, સમરી પૂરવજ ઠારિ દે.	ગછ૦ ૪૩
મેહપાટાહસ આવીયઉ, ચિત્રકૂટનધ વાસ દે;	
રાજા અધ સનમાનીયઉ, દ્વલ્લીયઉ પુણ્ય વિદ્યાસ દે.	ગછ૦ ૪૪

વાહણ સિદ્ધા મહિ તાણુ—હુએની ધન્યામી.

કઢ્ઢાની કારકીર્દી ।

શ્રી પાતિસાહિની વાહિની એ, માલવદેસથી તામ;	
સુણી તિહાં આવતી એ, આકુલ થયા પુર ગામ.	૪૫
રાણઉછ ધમ કહધ એ, સંઘપનિ ઠરઉ ઉપાય;	
જિણુધ સેના ઘિરધ એ, પરધાનધ તે થાય.—આંકણી.	૪૬
તિણિ સેતી સંધિ સાચવી એ, પાછી સાહિની સેના;	
ઉતારી આવીયઉ એ, સકતિ ઠરી મહસેન.	રાણુ ૪૭
હિવ નગરી હરધિત હુધ એ, રાજા ઘધ બહુ માન;	
મંત્રીસર થાપીયઉ એ, દેધ હુય ગય દાન.	રાણુ ૪૮
હિવ કુડૂઆઉ મંત્રી હુઅઉ એ, ગોઆનઉ ઠર છેડિ;	
સુજસ જાગ જિણિ લિયઉ એ, પૂરિ મનોરથ કોડિ.	રાણુ ૪૯
વાલિ આણુહિલપત્તનિ ગયઉ એ, મંત્રો ધરિય ઉલ્હામ;	
નૃપધ બહુમાનીયઉ એ, આચ્યઉ પાટણુ તામ.	રાણુ ૫૦
શ્રી જિનબિંબ ભરાવિયા એ, ખરચી બહુ વિધ વિત્ત;	
સવે ઠર છેડિઆ એ, રંજ્યા સજનાં ચિત્ત	રાણુ ૫૧
લોકહિતાચારિજ કરધ એ, શ્રી જિનરાજનધપાટ;	
દિરાયઉ જિણિ વિધધ એ, નંદિ મહોચ્છવ થાટિ.	રાણુ ૫૨
તિણિ ઉચ્છવિ જે આવીયા એ, વસ્ત્રાદિકનધ દાનિ;	
સંતોખ્યા સાહમી એ, માની કાઢધ દાન.	રાણુ ૫૩
ગૂજરદેસધ છવની એ, હિંસા સગલધ વારિ;	
કુમરનૃપની પરધ એ, હિવ વરતાવિ અમારિ.	રાણુ ૫૪
શત્રુજય યાત્રા ઠરી એ, ભરીયા પુણ્ય ભંડાર;	
સરગ સુખ પાત્રીયા એ, કીધા કામ ઉદાર.	રાણુ ૫૫
મેરાગર તસુ સુત હુઅઉ એ, હરિષમદે તસુ નારિ;	

વિમલ આબૂગિરધ એ, જાત્ર કરધ ગિરિનારિ.	રાણુ૦ ૫૬
વિમલગિરધ યાત્રા કરી એ, તીરથ મુગતઉ કિદ્ધ;	
શુપતિ દાનધ કરો એ, જગમધ જિણિ જસ લદ્ધ.	રાણુ૦ ૫૭
કુલમંડણ માંડણ હૂઅઉ એ, તાસુ સુપુત્ર પ્રસિદ્ધ;	
સુમહિમા તેહનધ એ, નારો સોલ સમિદ્ધ.	રાણુ૦ ૫૮
તીરથયાત્રા તિણિ કરી એ, સમરીનધ નિજ ઠામિ;	
સપરિવારઉ થધ એ, આવ્યઉ મહેવાનામિ	રાણુ૦ ૫૯
જિનપૂજન પૌષધ કરધ એ, પર્વ દિવસિ ધ્રમકાજ;	
ક્રમધ અનશન વિધધ એ, પામ્યઉ સરગ સમાજ.	રાણુ૦ ૬૦
ઉદ્યકરણુ ઉદઉ હિવધ એ, તસુ નંદન મતિધાર;	
દ્યારસપૂરીયઉ એ, ઉછરંગદે ભરતાર.	રાણુ૦ ૬૧
તેહના સુત યેવધ લલા એ, નરપાલ નધ નાગદેવ;	
તેજધ કરી દિનકરુએ, કરધ શ્રી સદશુરૂ સેવ.	રાણુ૦ ૬૨
નાગદેવ ધરિ કુલવધૂ એ, નારંગદે વર વંસ;	
શુભુધ કરિ સોભતી એ, સોલવતી અવતંસ.	રાણુ૦ ૬૩
તાસુ તનય ત્રય જયધરુ એ, જેસલ વિરમ નામિ;	
કલા શુણિ આગલા એ, સારધ સજનાં ઠામ.	રાણુ૦ ૬૪

ઢાળ ૪.

પુણ્યધ પ્રીતમ વલિ મિલધ—રાગ, શુંઠ મદહાર.

મંત્રી વહરાજ ।

તેહનધ પુત્ર ત્રિણહ હૂઆ, જાણે ત્રિવરગ સાર;
ત્રિભુવનની રક્ષા ભણી, વિહિ કીયઉ અવતાર. ૬૫

એહવા પુત્ર પુણ્યધ હૂવધ—આંઠણી.

શ્રી વહરાજ વડઉ તિહાં, દેવરાજ સુજાણ;
હંસરાજ ત્રીજઉ તિહાં, સુભુધ સુશુરૂ વખાણ. એહવા૦ ૬૬
તહા વહરાજ સુભટ પુરધ, નિજ બંધવ જોડિ;
રિણુમલનૃપ પાસધ વસધ, નાણુધ કાઈ જોડિ. એહવા૦ ૬૭

અન્ય દિનંદ સેવા લણી, કુંભાનંદ પાસિ;	
નિશુભલ નૃપતિ પધારિયા, ચિત્રકૂટિ વિમાસિ.	એહવાં ૬૮
નિશુભલ રાણુધ તિહાં હણ્યઉ, કરી કોઈ પ્રપંચ;	
નૃપ સરીક જન મારિત, ન કરઈ ખલખંચ.	એહવાં ૬૯
હિવ જોધઉ સુત તેહનઉ, તિણિ દેસ વિણાસ;	
જાણી અંતેઉર ગ્રહી, કર્યઉ જંગલ વાસ	એહવાં ૭૦
રાજ કાજ સગલા કરી, વદ્યરાજ મંત્રીસિ;	
જોધઉછ નિજ વસિ કીયઉ, પૂછઈ તસુ નિસહીસિ.	એહવાં ૭૧
વયરલેવાનંદ કારણુધ, લેધ યોધ અનેક;	
જોધંધ રાણુઉ નિરદસ્યઉ, લોગી જિમ લેક.	એહવાં ૭૨
મેઢપાટ દહવટ કરી, જોધઉ જોધપુરિ આધ;	
અંતેઉર જંગલ થકી, આણી હરણિત ધાધ.	એહવાં ૭૩
જોધાનંદ સીતા સમી, નવરંગદે નારિ;	
વીકમ વીકા નામિ એ, હુધ સુત સુખકાર.	એહવાં ૭૪
હાડી જસમાદેવિનંદ, જાયા ત્રિણ્દ પૂત;	
નીઆ સૂળ તિમ વલી, સાતલ સુલ સૂત.	એહવાં ૭૫
વીકઉ તેજ અધિક ગિણિ, જસમાદે દેવિ;	
સહકિ તણુધ પેધંધ લગી, ધમ ચિંતવંધ હેવ.	એહવાં ૭૬

ઉક્તં ચ-

વરં રઢ્ઢકલત્રાણિ, વરં વૈયવ્યવેદના;

વરમરણ્યવાસો વા, મા સપત્નીપરામવઃ

॥ ૭૭ ॥

વિક્રમ કુમર છતાં કિહા, સુઝ પુત્રનંદ રાજ;	
આવેસ્યંધ તિણિ રાજનંદ, જણાવંધ કાજ.	એહવાં ૭૮
જાયા માયા મોહીયડે, નૃપ યોધ ખુલાધ;	
વિક્રમ નંદ ધણિપરિ કહંધ, તસુ જેમ સુહાઈ	એહવાં ૭૯
જે નિજ ભુજિ ખાટઈ ધરા, સુત તેહ પ્રમાણ;	
લોગવવાં પિતૃરાજનંદ, કિમ લહંધ વખાંણ.	એહવાં ૮૦

ખાપની લોગવી માય જ્યુ', લગિની પિતૃજાત;	
રાજ્યસિરી સુતનંદ કહી, તિણિ સંભલિ વાત.	એહવા૦ ૮૧
જગલદેસ લેઈ કરી, સાથઈ વછરાજ;	
બુદ્ધિમંત મોટઉ અછઈ, કરઉ તિહાં વછ । રાજ.	એહવા૦ ૮૨
એહનો સીખઈ ચાલિજ્યો, બઈ જ'ગલદેસિ;	
મંત્રોનંદ પુણિ સીખવઈ, તું પૂઠિ મ દેસિ.	એહવા૦ ૮૩
છલિ બલિ સવિ અરિવસિ કરી, સજડઉ કરો રાજ;	
મંત્ર તિસઉ કરિજ્યો તુલો, નાવઈ જિમ લાજ.	એહવા૦ ૮૪
તુલ જોલઈ સુત મઈ દીયઉ, તુલ છઈ મતિ પ્રાણ;	
મત કાઈ એહની કદે, લોપઈ કોઈ આણ.	એહવા૦ ૮૫
સીખ ઈખ જિમ ત્રેવડી, વછરાજ સુ' તેહ;	
શુભ શકુને વલિ પ્રેરોયઉ, નવિ માવઈ દેહિ.	એહવા૦ ૮૬
કાઠુંની ગામઈ રહી, ભૂમીયા નરેસ;	
કાઠીનંદ સુખ લોગવઈ, વાસી નિજ દેશ.	એહવા. ૮૭

હાલ પ.

રાગ—દેહારો, ગોડી—અંદલીયાની

ભાવિક જન વંદઉ મુહમુહ પાય, શ્રી ખરતર ગછરાય—એ દેશી.

ઘચ્છરાજનું મંત્રિત્વ ।

પટરાણો રંગદેવીનંદ સુત થયા હરખ્યઉ રાય;
 લૂણુકરણુ તરણિ જિસઉ પ્રતાપઈ ધરઈ હાય ઉપાય,
 વલિ નરઉ રાજઉ તેમ ઘડસી વલી વીસલ નામિ;
 મેઘરાજ કેહહણુ સુત સવે રાખઈ જગમઈ નિજ નામ. ૮૮

વિક્રમ નૃપ દીપઈ અધિક પડૂર જગિ વાલ્યકે જસ તણઉ તૂર.
 આંકણી.

નૃપવાસ કાજઈ ગઢ ઠર્યઉ પાખતી નગર નિવેસ,
 વવહારિયા વસિવા તિહાં આવીયા મુણિ સુનરેસ;

તિલિ નગરનહિ સુમુહૂરતથ શુભલગનિ સુંદર ઠામિ,
 જિહાં ભલા મંદિર માલિયા, કોડિમદેસર દીપક નામ. વિક્રમ ૮૯
 સવિ મંત્ર તંત્રધ પૂછવા વછરાજ એક ધુરીણ,
 ‘પરભૂમિ પંચાનન’-ગિરુદ જિલિ ધર્યંહ અતિ સુપ્રવીણિ;
 શત્રુજ્યાદિકે યાત્ર કરિ જિલિ ધર્યંહ અંગ પવિત્ર,
 દેરાઉરથ જિનકુશાલની યાત્રા કરથ વિમલચરિત્ર. વિક્રમ ૯૦
 મુલતાણુરથ નરપતિ તિહાં બોલાઇ મુણિ જસવાદ,
 વર તુરગ કરી બહુ માનીયક પંચાગ દેઇ પ્રસાદ;
 તિલિ છત્ર એકજ આપીયક બહુ વર્ણુ કરીય વિચિત્ર,
 વિક્રમનૃપતિનથ સિરિ ધર્યંહ જાણે ચંદ્ર સાથિ નિખિત્ર. વિક્રમ ૯૧
 દેવરાજનથ સુત ત્રિણહ હુઆ દમ્ભ તેજા નામિ,
 ભોજ જથુ ત્રોજક ભુણુ મંત્રો સારથ સજનાં ઠામ;
 હંસરાજ હંસતણી પરથ જલમાંહિ મજજન કિંદ્ર,
 દમ્ભૂ વનય નીબક વલી જોગા રૂપકરણુ પ્રસિદ્ધ. વિક્રમ ૯૨
 નીબા વનય ખેતસી ખરક જોગા વનરૂહ પંચ,
 સિવરાજ પંચાયણુ વલી સિંહરાજ પ્રમુખ અવંચ;
 ચક્રવીસવદ્ધં દેહરથ અઘાપિ જમ્ભુ સંતાન,
 ધ્વજારોપ કરણી નિતુ કરથ કિમ છોડય કુલ પુત્ર માન. વિક્રમ ૯૩
 શ્રીવંતનથ જયવંત રૂપા પુત્ર કુલગૃહ દીપ,
 મંત્રિ કુણુ સુત શ્રીપાલ દીપક જાણિ મુગતા સીપ;
 સદારંગ રાયમહાદિ વસુ સુત દોઇ તેજા પુત્ર,
 શ્રીવંતના સુત પદમસી ઉદાદિક મંત્ર સુનેત્ર. વિક્રમ. ૯૪
 વછરાજનથ ઘરિ ઘરણિ વાહુદેવિના સુતસિંહ,
 કર્મસિંહ શ્રીવરસિંહ સોહંધ સુજસિ નરસિંહ;
 વલિ રતનસી હિવ કરમસી નારિ કોતગદેવિ,
 વસુ પુત્ર રાજા સૂરિજમજ સંસાર સુણુ ગજરેવા. વિક્રમ ૯૫
 મંત્રિ રાજધર સુત માલ પીથા વલી જયતા જાણુ,
 સંસારચંદ્ર સુત માન માનથ કરી મેરૂ સમાણુ;

રત્નસીહ સુત વસ્તા વલી રાયપાલ માંડણુ નૂર,
 વસ્તપાલ સુત સુરતાણુ સાંકર ઠાકુરસીહ સનૂર. વિક્રમ ૯૬
 વયરસહિ ભાખરસીહ આદિક મંત્રી નૂરા જાત,
 રાયચંદ નેતસી પ્રમુખ માંડણુ તનય મંત્રિ વિખ્યાત;
 ધનરાજ મહં રાયપાલ સુત રામદાસ સામીદાસ,
 નરસિંહના સુત નવ થયા નવ નિધિ જિમ પૂરધ આસા. વિક્રમ ૯૭
 હીમરાજ અખખા વયર વાઘ વર પંચાયાણુ નામિ,
 દૂદરાજ સાંગઉ જિણુ ગઉડા સુમતિ કરિ અલિરામ;
 વિક્રમ નરસર વંસિ હિવ જાગીયઉ લૂણુકરણુ,
 અવતાર લીધઉ દાંન દેવા જાણુ રાય કુરણુ. વિક્રમ ૯૮
 લૂણુકરણુનંધ સુત જયતસી પરતાપસી સુપ્રતાપ,
 રતનસીહ તેજ વયરસી રૂપસીહ કૃષ્ણુ નિપાપ;
 શ્રી રામજી તિમ નેતસી કરમસી સુરિજમદલ,
 કર્મસિંહ મંત્રીસરહૂં અઉ હિવ સુરમણિ જેમ અમુદલા. વિક્રમ ૯૯
 લૂણુકરણુનંધ લહુ વયધ ટીલઉ રાજનઉ જિણિ દિધ,
 વિધુ જલધિ ઇંદ્રિય અંદ્ર (૧૫૪૧) વગ્ધરિ વીકાનયરિ પ્રસિદ્ધ;
 ગઠ કીયઉ તિહાં શ્રી કર્મસિહુઈ જમિવિહાર ઉદાર,
 બહુ વિત્ત ખરચિ કરાવીયઉ ધન જે કરધ એહ જુહાર. વિક્રમ ૧૦૦
 શ્રીશાંતિસાગર સૂરિ પાંહધ નંદિ મહ મંડાણિ,
 જિનહુંસસૂરિ થપાવોયઉ નવિ ઠરી ધનરી કાંણિ;
 મુનિવેસ દાનિ સંતોષીઆ જે મિલ્યા ઉગ્ધવિ પત્ય,
 સાહમીવચ્છલ વલિ કીયઉ ધન તેહિજ ગિણુઉ સુકયત્ય વિક્રમ ૧૦૧
 માંગણાં-‘મન’ કારા થકી જિણિ મુજ-ભોજ નરિંદ,
 ધન દાન કરિ મૂઢાવિયા જમુ નમધ સઠલ નરિંદ;
 પુંડરગિરધ દૈવતગિરધ આખૂમધ શ્રી જિન જાત્ર,
 મુગતઉ ઠરી સંધનધ કરાવધ શ્રી સિદ્ધખેત્રો સનાત્ર. વિક્રમ ૧૦૨
 મારગધ લાહણુ સાહમી ઘરિ આપતઉ મંત્રીસ,
 પદઠવણિ ચેત્યધ જાત્ર કરિ ખરચીયઉ ધરી સુજગીસ;

પીરોજીયાં ત્રિણ્ડ લાખ દાખધ જેહિ નિસુણી વાત,
 સત્રકાર યુગ જલ નિધિ કરમ ભૂમી (૧૫૪૨) વચ્છરિ ઘર્ષ સુહાત. વિ. ૩
 જિણિ કુલપુસ્તક ચવદ વરસાં સીમ હરિષ વચાધ;
 બહુ દ્રવ્ય ખરચ્યઉ અન્યદા ચિત્રકૃટિ પ્રભુચ્યું થાઈ;
 રાજકુમરિ ખીજે આવીય એ નિજ સામિનઈ દે થોભ,
 વીવાહ ઉચ્છવ હિવ કરાવી વદારી જિણિ સોભ. વિક્રમ ૪
 રસ ભૂત ધણુ વિધુ (૧૫૫૬) પ્રમિત વચ્છરિ થાપના જસુ કીધ;
 નમિચૈત્ય ગગન સુની સમિતિ શશિ (૧૫૭૦) વરસિ પુરણુ સીધ;
 અન્યદા પહુતા લૂણુકણુચ્યું નંદગોકુલિ મંત્રિ,
 અરિ ઘાત કરિવા વૈરિસું રણુ લાગઉ કિણુહી મંત્રિ. વિક્રમ. ૫
 મંત્રીસ કરિ જિનપૂજ પહિલી સમરિ શ્રી નવકાર,
 સાગાર અણુસણુ લેઈ સરણા ચ્યારિ કરીય ઉદાર;
 લૂણુકણુ આગઈ રણિ ભિડી સુરલોક લીલા લોન,
 માનવંત પુરૂષ કહઉ કિસું કિમ થાઈ મનમઈ દીન. વિક્રમ. ૬
 રાજસી મેઘા મંત્રિ શ્રીપરતાપસિંહ ઉજ્જૂર,
 પરલોકિ પહુંતા રણુ કરો કિમ મુડઈ જે હૂઈ સૂર;
 લૂણુકણુ નિજરાજ મુદ્રા જયતસીનઈ દેઈ,
 રવિ તેજ નિજ જિમ સાંજિ વેલા વેસા નરહિંક વેઈ- વિક્રમ. ૭
 હિવ જયતસી નૃપ રાજ્ય પાલઈ વૈરિગજઘટસિંહ,
 તેહના સુત કલ્યાણુમલ શ્રીમલદેવ નૃસિંહ;
 ભોમ કાનહ ઠાકુરસીહ શ્રી કરામીરદેવી ભત.
 પૂર્ણમલલ સુરજનસિંહ અચલા માન શ્રીરંગ કહાત. વિ. ૮
 વરસિંહ મંત્રો તેહનઈ થગિપયયઉ ગુણુહિ ગંભીર,
 શીલવંત વીઝાદેવિ તસુ જસજિતગંગાનીર;
 ચાંપાનયરિ છમ્માસ મદકરસાહિ સેવા કિધ,
 પુંડરીકગિરિ ભત્રા તણુઉ ફરમાણુ કરાવી લીધ. વિક્રમ ૯
 ગઠતણો કૂંચી હાથિ જસુ સવિ દેસનઉ રખપાલ,

ગિરિ-વિમલ અર્જુન દૈવતઘ ઠરિ સંઘની સંભાલ;
 જાત્રા ઠરી લાહણુ દિયઘ આરગઘ મદકરેસાહિ,
 બહુ માનીયઉ મંત્રી તિહાં આણી નિજ મંદિર માહિ. વિક્રમ ૧૦
 સન્નકાર જિનિ મંડાવીયઉ યુગ જૈન-પ્રવચન-માત,
 શર અંદ્ર (૧૫૮૨) વરષિ દેરાઉરઘ જિનકુશલસૂરિની જાત;
 ઠરિવા મત્યઉ નવિ ઠર સઠઘ સાંમુહઉ આવિ બધઠ,
 નિસિ સુપની આવી ઈમ ઠહઘ મુઝ ગડાલે કરઉરે પધઠ. વિ ૧૧
 ધહાં થકી જાત્રા માનિચુ મત ઠરઉ કોઈ પ્રયાસ,
 શ્રીગડાલાતીરથ થયઉ સવિ પૂરવઘ મન આસ;
 વરસિંહના સુત હિવ થયા મેઘરાજ શ્રી નગરાજ,
 મંત્રિઅમર શ્રી લોજરાજ હુંગરસી હસધર હસરાજ. વિ ૧૨
 મેઘરાજના સુત સાહસી થયા પદમસી વધરસીહ,
 પદમસીહ સુત શ્રીચંદ મતિ ઠરિ મંત્રિયા મહિસીહ;
 વધરસિંહના સુત દોષ દીસઘ સદારંગ-કપૂર,
 હરિરાજનઉ સુત થોધ તસુ સુત ભઈરવદાસ અકૂર. ત્રિ. ૧૩
 લોજરાજ સુત વર રામ ઠડીયઘ અમરસિંહ તનુજ,
 સીપા સીહા સીમા સુણીજઘ ઠરઘ જિનવર પૂજ;
 સિંહરાજ વલિ સિવરાજ હિવ સીપા તનૂરૂપચારિ,
 અર્જુન મહં ખીમસીહ સુરજન ઝાઝણુસી સુવિચાર. વિ ૧૪
 જેસિહદે જીવરાજ જગહથમંત્રિ સીહા પુત્ર,
 સીમા તનુજ રાઘવ પંચા હમ્મીર પ્રમુખ સુમિત્ર;
 રાયમદલ રાસા પ્રમુખ શ્રી સિંહરાજ સુત સુવદીત,
 ઘડસીહ જગમાલાદિ સુતસિવરાજના અધિક વિનીત. વિ ૧૫
 હુંગરસીહ સુત નરખદ ભણીજઘ તાસુ સુત પરધાન,
 મંત્રિ અચલ ભારહમલ લાખણુસીહ પ્રમુખ સમાન;
 રાઉ જયતસીહ યપ્પિયત્ર મતિમંત શ્રીનગરાજ,
 ગિરિરાજ શ્રીગિરિનારિ જાત્રા ઠરિ ભવસાગર પાજ. વિક્રમ ૧૬

પ્રતિઆમિ લાહણુ સાહમી ઘરિ ઠરી તિણિ અલિરામ,
અન્યદા શ્રી માલદેવભૂપતિ જંગલી પુરગામ;
લેવા લણી સેના સહ આવિવા લાગઉ જામ,
નૃપ લણુધ મંત્રી મંત્ર કરિ રાખઉ અહારી માંમ. વિક્રમ ૧૭

નગરાજ મંત્રીસર વિમાસઈ સખખલ શ્રીમાલદેવ,
વિગ્રહઈ કિમ પૂછયઈ એ સ્યુ' હિવઈ સારઈ દેવ;
પર નિરખલ નૃપથી ઠાજ એહવઉ સરઈ કિણુ હી ન આજ,
એરંડદુમિ ગજરાજની કિમ લાજઈ સખલી ખાજ. વિક્રમ ૧૮

છીલર જલઈ મન હઉંસ પૂરઈ હંસની કહિ કાઈ,
આભરણિ પીતલ તણે હેમની હામ નવિ પૂરાઈ;
સુરતાણુ શ્રીસેરસાહુ સેવા કરી કીજઈ કામ,
એ મંત્ર કરો આલ્યઉ નગઉ કિમ લાગઈ સોનઈ સાંમ. વિક્રમ ૧૯

કરિ લેટિ કરિવર કરલ હયવર રંજિયઉ સુરતાણુ,
પાછલિ કુમર કુટ્યાણુ સરસઈ મૂઝીયઉ લયજાણુ;
રાજલોક પુણિ તિહાં ગયઉ હિવ તિહાં આવોયઉ નૃપરાજ,
માલસ્યુ' સાહાઉ ઝૂઝીયઉ કિમ શરલ સહઈ ઘનગાજ. વિક્રમ ૨૦

ભીમરાજ મંત્રીરાજ આગલિ ખરઈ ખાંડઈ ખેલિ,
સંશ્રામ કરિ પરલોકિ પહુતઉ જયતસીરી ગેલિ;
રણુ ઝૂઝતા કિમ સૂર પાછા પગ દિખાવઈ આજ,
વરપુત્ર માતા જનકનંદ કિમ આણાવઈ તે લાજ. વિક્રમ ૨૧

યત:—

સંપદિ यस્ય ન હર્ષો, વિપદિ વિપાદો રણે ચ ધીરત્વમ્ ।
તં ભુવનત્રયતિલકં, જનયતિ જનની સુતં વિરલમ્ ॥ ૧ ॥
અમિમુસ્તાગતમાર્ગણધોરણીધ્વનિતપલ્લિવિતામ્બરગદ્ધરે ।
વિતરણે ચ રણે ચ સમુદ્યતે ભવતિ કોઽપિ દૃઢો વિરલઃપુમાન્ ॥ ૨ ॥

જયતસી રણ મહિ રણે બાંણી લેઇ જંગલદેસ,
 માલદેવ નિજ પુરિ જામ પહુતઉ કણધરો જિમ સેસ;
 સાહિસેન સજિ નગરાજ આવ્યઉ ભંજ્યઉ રિપુ વાસ,
 રણસૂરિ હરિ અરિ સૂર તમભર અધિકઉ કીયઉ પ્રદાસ. વિ. ૨૨
 નિજ ભૂમિ વાલી જયતહથઉ હિવ આવીયઉ નિજઠામિ,
 સેરસાહિ કરિ કલ્યાણનંદ ટીલઉ દિવારંદ તામ;
 મંત્રીસ સાહિનંદ સાથિ આવ્યઉ મૂઠિ વીકાનેરિ,
 કલ્યાણનૃપનંદ હિવ ખુસી સાહિ લેજંદ મંત્રિનંદ દેરિ. વિ. ૨૩
 આવતાં શ્રી અજમેર પહુતા સરગિ અણુસણુ લેઉ,
 ઇલોકનંદ પરલોકના ખુદ કરંદ કારિજ બેઉ;
 કલ્યાણમલ હિવ રાજ પાલંદ તેજિ કરિય મહલલ,
 નગરાજના સુત ત્રિણ્ડે હૂઆ ચાલંદ પૂરવ ચલલ. વિક્રમ. ૨૪
 કલિયુગંદ કૃતયુગ પ્રમુખસ્યુ અવતર્યા એ ધરિ દેહ,
 વિધિ વિણ્ણુ ગોરીપતિ કિસ્યુ અથવા હૂઆ ધરિનેહ;
 મંત્રીસ દેવા સગુણ રાણા સુમતિ શ્રીસંગ્રામ,
 મંત્રીયાં માહે મહતજસુ જાગંદ સુજસ સંગ્રામ. વિક્રમ. ૨૫
 કલ્યાણરાજંદ માનીયઉ જિમ સુરગુરુ સુરરાજિ,
 દેવા તનૂરૂંદ સાર મેહાજલ જિસઉ દિજરાજ;
 વર અભય માના મંત્રિ રાણાપુત્ર અમૃત સુજાન,
 સંગ્રામનંદ ધરિ ધરણિ ત્રિણ્ડે કલપલતા જિમ દાનિ. વિક્રમ ૨૬
 ઇશ્વર ધરંદ વર જયા વિજયા શિવા સોહંદ જેમ,
 સુરતાણદે સિરતાજ સમંદ જિન લણી ધરિ પ્રેમ;
 ગુરૂ ભગત ભગતાદેવિ ભાગ સોભાગ ભર જગિ ભાસ,
 સુરુપદેવિ મંત્રિસંગ્રામ મદિરિતિમ મહિમાનઉ નિવાસ. વિ. ૨૭

હાલ ૭.

રાગ—સામેરી

સંગ્રામ મંત્રી ।

મતિઆગર મુદતઉ નણી, સેરસાહંદ સુગણ વખાણી;

- સંગ્રામ મંત્રીસર થાપ્યઉ, જગમધ જસ જેહનઉ વ્યાપ્યઉ. ૨૮
- આખૂગિરિ શ્રીગિરિનારધ, કરિ જાત્ર જિણિંદ જીહારધ;
વિમલાગિરિ શુરૂઅધ લાવધ, સેના સજિ જાત્રનું આવધ. ૨૯
- મુગતાચલિ કીધઉ મુગતઉ, કંચણદત દીધઉ જીગતઉ;
કોટીધજ સાંહાં સાંખધ, ઈંદ્રમાલ પિહરિ જસરાખધ. ૩૦
- આયા જિનિ જિનિ પુરિ ગામધ, લાહાણ કીધી સંગ્રામધ;
સનમુખ ઠાકુર સવિ આધ, સનમાનધ દેધ વધાધ. ૩૧
- વલતા ચિત્રકૂટિ પધારધ, રાણુઉજી મહત વધારધ;
લેધ પૂરઉ અદ્વાનઉ કોડ, અસ ગ્રામ ગજાની જોડ. ૩૨
- સામિ ધરમી મંત્રિ ન દૂકઉ. લેવાન લોલિ ન ચૂકઉ;
ખોલાયઉ નૃપ કહ્યાણુધ, સેના સજિ આયઉ ત્રાણુધ. ૩૩
- વિચિ માલદેવચુ વાત, કરિ દેખિ રમધ છલ ઘાત;
મધ્યદેસમાહિ નવિ પધકઉ, નિજ મંડલિ આધ બધકઉ. ૩૪
- કરિ તોરણ વંદર માલ, આળ્યા સનમુખ ભૂપાલ;
પહુતાં કીધઉ પધસારઉ, વીકમપુર હરખઉ સાર. ૩૫
- અનુક્રમિ રિપુના બલ પાલો, સવિ રાજધુરા કરિ ઝાલી;
જિનચંદ્ર ક્રિયા-ઉદ્ધારધ, ઉચ્છવ કરધ દ્રવ્ય અપારધ. ૩૬
- ખુધનધ ધન દેધ ઉદાર, શિષ્યાંનધ પ્રકરણપાર,
પહુચાવધ જ્ઞાનનઉ દાન, સગલા માંહે પરધાન ૩૭
- સુખહેતુ વિમલાગિરિ શિખરધ, વિધિ-ચૈત્ય કરાવધ સુપરધ;
દુરલિખિ દે સત્રૂકાર, કીધઉ સગલધ ઉપગાર. ૩૮
- ઠારાવધ પેશધસાલ, માતાનધ પુણિય વિશાલ;
પુરિ લાહણુ રુપા નાણુધ, કરાવધ જિન (૨૪) પરમાણુધ. ૩૯
- ચિત્રકૂટિ કહ્યાણુ વિવાહધ, દૃવ્ય ખરચી અધિકા ઉછાહધ,
સોહાયઉ વિક્રકમરાય, જાણુધ સવિ મંત્ર ઉપાય. ૪૦
- હુધ હાજીખાન હજૂર, મિલિ હસનકુલીચુ સૂર;
તખ સંધિ કરી મંત્રિરાજ. રાખધ જિનમંદિર રાજ. ૪૧

ધમ શ્રી જિનશાસનિ સોહ, ઠરિ ડીધઉ સરગ આરોહ;
સંઘ્રામમંત્રિ કુલદીવઉ, કમચંદ્ર મંત્રો ચિર હવડે.

૪૨

હાળ ૭.

પૂજ્ય આઘ્યા તે આસ ફડી, શ્રી ખરતર ગણધારે—દેશી
કર્મચંદ્ર મંત્રી ।

રાણી રતનાવતી જનમિયા, રાયસિંહ નૃપ રામસિંહ રે;
સુરતાણ પૃથ્વીરાજ લાણુજી, ગોપાલ અમર રાઘવસિંહ રે. ૪૩
વીકા વંશ ધણિ પરિ વાધોયઉ, વડઉરે વધાવંસ સાયિ રે;
સામિ ધરમ અમૃત વેલડી, ઘઇ અમૃત ફલ હાથિ રે—આંકણિ. ૪૪
મંત્રિ સંઘ્રામના સુત ભાગ, શ્રી કમચંદ્ર જસવંત રે;
રાયકુટ્યાણુધ થાપિયઉ, કમચંદ્ર મંત્રિ મહંત રે. વીકાં ૪૫
શત્રુજય દેવતગિરઇ, શ્રી અંભાયતિ જાન રે;
કીધી અર્જુનગિરી ચડી, પરિજન લેઇ સંઘાત રે. વીકાં ૪૬
રાયસિંહ કુમરઇ માનીયઉ, રાય કુટ્યાણુનઉ મંતિ રે;
ઠઇસિંહનઇ વલિ પાખર્યઉ, સવિ નૃપ જાસુ નમંતિ રે. વીકાં ૪૭
અંચ દિવસિ સાહિ સેવિવા, કુમરચ્યુ ઠરિ આલોચ રે;
રાય કુટ્યાણુનઇ વીનવઇ, નહી કાઇ ખીછ સોચ રે. વીકાં ૪૮
રાજરઇ ચિત્તમઇ જે હુવઇ, તે કહક મુઝ લાણી આજ રે;
તળ કુટ્યાણુનૃપ ધમિ લણુઇ, પૂર્વજનઓ એ કાજ રે. વીકાં ૪૯
શ્રોવિક્રમિ ધમ ઇછીયઉ, સારણેસરનઇ સાર રે;
એક ઘડિ જઇ ગઉણિ હું, રહું જોધપુરઇ મઝારિ રે. વીકાં ૫૦
તઉ હું કમલપૂજા કરું, તાણુ એ જોલ નિરવાણુ રે;
ચાડિવઉ સાહિજી સેવિનઇ, તુઘ છઉ અધિક સુજાણુ રે. વીકાં ૫૧
ઠરિ સેવા અરિ નિરહડી, રાયસિંહચ્યુ મંત્રિરાજિ રે.
સાહિ સંતોષી પામીયઉ, શ્રો ચોધપુન્નઉ રાજ રે. વીકાં ૫૨
ચોધપુર ગઉખઇ હરખીયઉ, જયકે રાયકુટ્યાણુ રે;
ધન તું મંત્રિ ધમ વાર્ણવઇ, ચાડી પ્રતિજ્ઞા પ્રમાણુ રે. વીકાં ૫૩
તળ રાય મંત્રોનઇ કહઇ, વર તું માંગિ વિમનિ રે;

- રાજ પ્રસાદ્ય માહર્ય, છંદ સવિ લીલ-વિલાસ રે. વીકાં ૫૪
- પુણિ ધર્મની કરણી ધસી, માગું છું ઉદ્ધાસિ રે;
- કંદોઈ ઘાચી વલી કુંભાર, જાં ચઉમાસિ રે. વીકાં ૫૫
- ન કરઈ નિજ કરણી તિકે, જાં લાગિ તુલ્ય છંદ આણુ રે;
- એ પુણ્ય મોટઉ ખાટવઉ; દયા ધર્મ સહુઅ સમાણુ રે. વીકાં ૫૬
- માલ છુડાયઉ તેહનઉ, જે નવધારના ધાર રે;
- ચઉથઉ લાગ વલિ છોડિવઉ, દાણુ મંડાપિ સુખકાર રે. વીકાં ૫૭
- છાલીનઉ કર છોડિવઉ, એ સવિ માની વાત રે;
- એ માંગ્યઉ તુઝનઈ દીયઉ, પ્રીતિ ધરઉ ઇણુ ભાવ રે. વીકાં ૫૮
- માહરી સતતિ જે હુવધ, તાહરી સતતિ જાંમ રે;
- અણુમાંગ્યઉ તુજનઈદીયઉ, ઇતરઈનહી વ્યારિ ગ્રામ રે. વીકાં ૫૯
- છાપકરી કાગલ દોયઉ; મંત્રીશ્વરનઈ હાથિ રે;
- અન્ય દિનઈ ઈશ્રાહ મીરજઉ, કરિ સુભટાનઈ સાથિ રે. વીકાં ૬૦
- હિલ્લી રાજ લેવા ભણી, જાતઉ નાગોરનઈ પાસિ રે;
- સાહિ હુકમિ મંત્રિ આવીયઉ, સધર સેનાનઈ ઉકાસિ રે. વીકાં ૬૧
- કુમર શ્રીરાયસિંહુ ચ્યું જુરી, તખ મોરજા-સેન ભાંજિ રે;
- નાસિ દેસોદેસ તે ગઈ, મૂકિ કરો નિજ લાજ રે. વીકાં ૬૨
- ગૂજરમંડલિ અન્યદા, સાહુચ્યું રાયસિંહરાય રે;
- પહુતઉ મહમદ મીરજઉ, છતઉ તિહાં રણુ લાઈ રે. વીકાં ૬૩
- સોઝતિ સમીયાણુઉ વલી, લીધઉ નિજ ખાલ સાધિ રે;
- ભાલોરઉ ધણી વસિ કરી, આળૂ લીધઉ અગાધ રે. વીકાં ૬૪
- અભયકુમર જિસઉ ચાણુકઉ, રૌહક જિસઉ સગડાલ રે.
- કાપઉ જેહવઉ મતિ કરી, તેહવઉ મંત્રિ ભૂપાલ રે. વીકાં ૬૫
- યવનસેનાઅઈ આક્રમ્યઉ, આળૂતીરથ જાણિ રે;
- સાહિ ફરમાણુ કરો રાખીયઉ, જનમ કીયઉ સુપ્રમાણુ રે. વીકાં ૬૬
- ખંદિ છુડાવી દેસની, અશનિ વસનિ સનમાનિ રે;
- નિજ નિજ ઘરી પહુતી કરી, એહિજ ગિણિ ધન ગાનિ રે. વીકાં ૬૭
- હાતારે કર ખંચીયઉ, જલધરિ ખાચી ધાર રે;

તિણિ અવસરિ ઠણુ ઠંચણુધ, વૂઠઉ રાય સધાર રે,	વીકા૦	૬૮
શ્રીસેવધ ધરતી ધરી, જાંતાં જિમ પાતાલિ રે;		
તિમ સાંગઉ ત્રિહૂલતી રાખી, પ્રજા ધણિ ઠાલ રે.	વીકા૦	૬૯
જમ મુહતઉ સોવન તણુઉ, કરત તિવારધ લોભ રે;		
પડતાં પ્રજ-પ્રાસાદનધ, કુણુ આપત તિહાં થોભ રે.	વીકા૦	૭૦
સત્રૂકાર દેઈ ઠી, તેરહ માસાં સીમ રે;		
હૂલી ધરણી જિનિ ધરી, અરિભયલંજણિ ભીમિ રે.	વીકા૦	૭૧
પદ્મત્રીસઈ દુરલિખ પડઈ, રોગિલ નિખલા લોઠ રે;		
સાજા કરાવધ મંત્રવી, દેઈ સગલા થોઠ રે.	વીકા૦	૭૨
નિખલા જે સાહુમી તિહાં, આળ્યા મંત્રિનધ પાસિ રે;		
દેઈ વરખવરઉ તિયા, પૂરો મનની આસ રે.	વીકા૦	૭૩
તેરહ માસનધ છેહડઈ, દેઈ સંબલ હાથિ રે;		
પહુચાયા નિજ મંડલધ, મેલી તેહનધ સાથ રે.	વીકા૦	૭૪
તુરસમખાનધ લૂટતાં, સાર સીરોહી દેસ રે;		
સહસજિણિંદ પ્રતિમા ગ્રહી, જાણી સોવનલેસ રે.	વીકા૦	૭૫
સાહિ દરબારધ આણિયાં, મંત્રીસર વર ભાવિ રે;		
સોનધયા દેઈ કરી, છોડાવધ તિહાં આવિ રે.	વીકા૦	૭૬
સાહ સારંગ સંતતિ વિના, સોવન ભૂપત્યુ ઠાઈ રે;		
ન લહધ પાએ પહિરવા, ધસઉ છધ સાહિ પસાઈ રે.	વીકા૦	૭૭
તે મંત્રીસરિ રંજવી, સાહિયી દૂઅઉ પાઈ રે;		
લછરાજ સંતતિ વર્ણિની, પિહરધ સોવન પાઈ રે.	વીકા૦	૭૮
તુરસમખાનધ આણિયા, વાણિયા બદધ જેહ રે;		
ગુજરમંડલયી સવે, છોડાવધ મંત્રે તેહ રે.	વીકા૦	૭૯
જંત-ચાચઠ લણી જિગિ દિયા, પરવાહધ ગજવાજિ રે;		
શત્રુજય મથુરાપુરધ, દેઈ દ્રવ્યનઉ સાજ રે.	વીકા૦	૮૦
જીર્ણોદ્ધાર કરાવિયા, લાહણુ સગલધ દેઈ રે;		
ઉત્તાર જાં કાળિદાપુરી, ધમ જગમધ સોહ લેઈ રે.	વીકા૦	૮૧
અંગ ધચારહ સાંભડ્યા, ગોતારધ ગુર પાસિ રે;		

આગમ લિખિવા આપિયક. હરખમ્ જિલ્લિ ધનરાસિ રે. વીકાં	૮૨
ગિરિનારમ્ પુંડરગિરિમ્, ચેત્ય ઠરાવિવા સાર રે;	
ધન ખરચમ્ તૃણની ખરઈ, દીરતિ સમદ્રહાં પાર રે. વીકાં	૮૩
ચઉપર્વો પાલમ્ જિહાં, ઠારુ તરૂનઉ છેદ રે;	
ન ઠરી સદઈ કોઠ કિહા, બાણમ્ ધરમનઉ ભેદ રે. વીકાં	૮૪
સતલંજ હેક રાવી તણા, ભિવારમ્ સર્વ મીન રે;	
રાયસિંહ રાજઈ મંત્રવી, પાલમ્ સર્વ હીન દીન રે. વીકાં	૮૫
રાયસિંહ ક્રઉજ લેમ્ ઠરી, હડકઈ બલોચાની માલ રે;	
ભાંછિ કિમ કહિ હરિણુલો, સડુઈ સીહારી કાત રે. વીકાં	૮૬

ઉક્તં ચ—

ભા મન નિવરમ્ કુંભયતિ, સીહ ચવેડ ચડકક;	
ભામ સમતદં મયલહં, પથ પથ વળગઈ દક્ષ. ૮૭	
ખંદિઈ જે તિહાં આવિયા, છોડાવમ્ મંત્રિરાજ રે;	
સ્નાત્ર ઠરાવઈ જિહુતણા, દેહરે નિતુ સુખકાજિ રે. વીકાં	૮૮
શ્રીજિનકુશલ સુરિંદના, થૂલ ઠરાવઈ અનેક રે;	
તિણિથી ઉઠઉ દિનિ દિનિ ઘણું, વંસની રાખતઉ ટેકરે. વીકાં	૮૯
શ્રીકલવધિપુરિ દીપતઉ, થૂલ ઠરાવઈ ઉદાર રે;	
શ્રીજિનદત્તસુરિંદનઉ, ભાગઈ જગિ જમુકાર રે. વીકાં	૯૦

લાળા ૮

ધસાણિંદ બોલમ્ ધરઈ—એ દેશી.

કર્મચંદ્રનું સકવર પાસે ગમન ।

મંત્રી સુત સોહુઈ સદા, ભાગ્યચંદ્ર ભડ-ભાગ રે;	
લખમીચંદ્ર શુણે ભલક, રાજ્યધુરાનઈ લાગ રે. વીકાં	૯૧
ધર્મ પ્રસાદઈ દિનિ દિનિમ્, શ્રી વદ્યરાજનઉ વંસ રે;	
ઉત્તર અયનમ્ રવિ જિસઉ, દીપ્યઉ કુલ અવતંસ રે.—આંકણી	૯૨
રાયસિંહ રાજનઈ દીપક, શ્રીસાણિમ્ સનમાનિ રે;	
રાજ-ગિરૂદ રંગઈ દીપક, પંચાણુભરી ગાનિ રે. ધર્મં	૯૩
ભૂપતિ દલપતિરાજના, સુત જસવંતદે ભત રે;	
કૃષ્ણસિંહ સુરિજ સમઉ, સૂરિજસિંહ વિખ્યાત રે. ધર્મં	૯૪

દેવવસંધં નિજસામિનઉ, કલ્પયન્તિ મનિ જાણિ રે;	
હુંજીહાર કહું કિમ મિટઈ, વલિ કલિયુગ અહિનાણુ રે.	ધર્મં ૯૫
આણુ લેઈ શ્રીરાજની, નિજ પરિજન સવિ લેઈ રે;	
સ્વામિ ધરમિ શ્રી મંત્રિણ, મેડતઈ વાસ કરેઈ રે.	ધર્મં ૯૬
નિર્મલ જલ ગંગાતણુઉ, રાજહંસિ જિણિ પિદ્ધ રે;	
તે ઉછઈ જલિ દિમ પીયઈ, મલ સેવાલ અસુદ્ધ રે.	ધર્મં ૯૭
તિમ જિણિ નૃપ એ સેવીયઉ, તે કિમ કરઈ પરસેવ રે;	
કુંડજલઈ કિમ રઈ કરઈ, જિણિ ગજિ ગાહી રેવ રે.	ધર્મં ૯૮
શ્રીફલપદિ-મલુપાસની, સેવા કરિવા જાઈ રે;	
જાસુ પ્રસાદઈ જાગતી, જગમઈ મહિમા થાઈ રે.	ધર્મં ૯૯
શ્રી જિનદત્તસૂરિંદની, સેવા કરઈ વિસેસઈ રે;	
શ્રી જિનકુશલ પ્રસાદથી, ચિંતા નહી લવલેસઈ રે.	ધર્મં ૨૦૦
મંત્રીસર મતિ આગલઉ, સાંભલિ શ્રીસુરતાણુ રે;	
શ્રી રાયસિંહ મુખા દિયઉ, બોલાવણુ કુરમાણુ રે.	ધર્મં ૨૦૧
પામી નૃપજન કર થકી, શ્રી સાહિનઉ કુરમાણુ રે;	
લેઈ સુખટ ઘટા ઘણી, ગજ સજિ વર કેઠાણુ રે.	ધર્મં ૨૦૨
શુભ શકુને ઊમાહીયઉ, આયઉ શ્રીઅજમેરૂ રે;	
જાત્રા કરી શુરૂની ગાણઈ, ધન દિન મુજ અજ મેરૂ રે.	ધર્મં ૨૦૩
શ્રીલાહોરઈ આવીયઉ, દેખી સાહિ સતૂર રે;	
લેટિ દેઈ સંતોષીયઉ, મિલિઉ સાહિ ડંબૂર રે.	ધર્મં ૨૦૪
સાહિ દિલાસા ધમ દીયઈ, તો સમ કુન મતિ મંત રે;	
વખતદાર તું આવીયઉ, રહિ દરબારિ નિચિંત રે.	ધર્મં ૨૦૫
મ કરિ ચિંત કાઈ ઈહાં, વડા ઠરૂં મઈ તોહિ રે;	
બપુ બપુ માગ્ય તણી દસા, જદાં જાગઈ તદાં સોહ રે.	ધર્મં ૨૦૬
સારિઈ ગજપતિ મંત્રિનઈ, બદર્યઉ શ્રી દરબારિ રે;	
અરૂ સિદ્ધારિ હય સંઉપીયઉ, સોવન સાખત સાર રે.	ધર્મં ૨૦૭
ગરથ ગજ ઘઈ રાખિવા, દાનતદાર વિમાસિ રે;	
ઘઈઉ જે દતો સામિનિ, રાખઈ શ્રીનિજ પાસિ રે.	ધર્મં ૨૦૮

મૂલનક્ષત્રિ જાઈ સુતા, શ્રીશેખૂનઈ જાણિ રે;
 સાહિ હુકમિ શાંતિક ધીયઉ, હેમ રજત કુંલ આણિ રે. ધર્મં ૦ ૨૦૬
 તિહાં મંગલેવઈ આવીયઉ, શ્રીસલેમ સુરતાન રે;
 લેટિ સહસ દસ રૂખ્યની, દેખિ લયઉ હયરાન રે. ધર્મં ૦ ૨૧૦
 શાંતિક જલ લેઈ કરઈ, અંતેઉરનઈ સંગિ રે;
 શ્રીજી નયનિ લગાવીયઉ, મંત્રિ રહઈ રલી રંગિ રે. ધર્મં ૦ ૧૧

ઢાળા દ.

રાગ-આસાહરી.

આમલ કલપા થાન—એ દેશી.

આચાર્ય શ્રીજિનચંદ્રને અકવરનું આમત્રણ ।

અન્ય દિવસિ રસ માંહિ, સાહિજી એમ કહઈરી,
 કુન જિનદર્શન માંહિ, સદગુરૂરેષ વહઈરી—આંકણી. ૧૨
 તખ બોલઈ ગુણ જાન, પડિત જન ઉલસીરી;
 શ્રીજિનચંદ્ર મહંત, જહાં ગુણરાસિ વસીરી. અન્યં ૦ ૧૩
 તિનકઉ કુન ઇહાં સિખ્ય, શ્રોકુમચંદ્ર અછઈરી;
 બોલાવઈ તસુ પાસિ, હે કુરમાણુ પછઈરી. અન્યં ૦ ૧૪
 ખિજમતીયા કુરમાન, સેતી લેજઈ તહાંરી;
 ગૂજરમંડલિ તાંમ, ત્રંબાવતી જહાંરી અન્યં ૦ ૧૫
 સાહિ હુકમિ ગુરૂ દેખિ, જીયમઈ આણિ રલીરી;
 આએ આહુમદાવાદિ, વિકસી સુમતિ કલીરી. અન્યં ૦ ૧૬
 શુભ શકુને ઉચ્છાહ, ખિઉણઉ ચિત્તિ ધરીરી;
 આ એ સીરોહી માંહિ, ભૂપતિ સેવ કરીરી. અન્યં ૦ ૧૭
 તિહાં નૃપ શ્રીસુરતાણુ, ઉચ્છવ કરિ સગરઈરી;
 જીવ દયાનઉ લાલ, આપઈ ચિત્ત ખરઈરી. અન્યં ૦ ૧૮
 સોવનગિરિ ચઉમાસ, રાજે સાહિ ખુસીરી;
 દેઈ નિજ કુરમાન, લાગડી લીલ ઇસીરી. અન્યં ૦ ૧૯
 મગસિરિ કરિય વિહાર, મેડતઈ નાગપુરઈરી;
 વિચિ વંદાવી સંઘ, આએ સુજસ વરઈરી. અન્યં ૦ ૨૦

તહાં વિક્રમપુર સંઘ, વંદ્ય હરખ ઘણુધરી;	
ખરચઈ દ્રવ્ય અપાર, જય જય લોઠ લણુધરી.	અન્ય૦ ૨૧
મરૂમંડલ અવગાહિ, આગે રિણીપુરધરી,	
કરઈ મહોચ્છવ સંઘ, પુણ્યભંડાર ભરધરી.	અન્ય૦ ૨૨
સાંકર સુત વીરદાસ, અવસર લહિ સુપરધરી;	
સાથિ થઈ લાહોર, મારગિ ભગતિ કરધરી.	અન્ય૦ ૨૩
સરસામાંહિ પધારિ, કાશુણ પખિ ઉજલધરી;	
ખારિસિ દિનિ લાહોરિ, શ્રી સાહિજનધ મિલધરી.	અન્ય૦ ૨૪
ઝઉખથકી પતસાહિ, સનમુખ આવિ અખધરી;	
ખહુત મહત ઘઈ સ્વામિ, અળ તુલ્ય આગે સુખધરી.	અન્ય૦ ૨૫
જુ કછુ ભયઉ તુલ્ય ખેદ, આવત પંથ મંહીરી;	
ફર કરંગઉ તેહ, તુલ્યપઈ નિયમ ગહીરી.	અન્ય૦ ૨૬
હમસેતી હર રોજ, ધરમકથા કહીયધરી;	
અધસી કહઉ કછુ દાઈ, રાખી રહમ હીયધરી.	અન્ય૦ ૨૭
જધસી કૃપા તુઝ ચિત્તિ, સંતતિકર્મભી તિસીરી;	
થાઅઉ ધરમ પ્રમાણિ, કહલતિ ધરિ વિલસોરી.	અન્ય૦ ૨૮
સાહિ હુકમિ નિજ કામિ, આગે સુગુરુ લલધરી;	
મંત્રીસરકુ પૂછિ, ડાહ્યાં મતિ ન હુલઈ રે.	અન્ય૦ ૨૯
પરખતસાહ પ્રવેશ, ઉચ્છવિ દાન કિયધરી;	
ખરચી ખહુલઉ દ્રવ્ય, જગમઈ સુજસ લિયધરી.	અન્ય૦ ૩૦

લાખ ૧૦.

લાલ મન મોહાઉ રે—ગઉડી રાગે.

મીજિનચંદ્રને સકચરે ફરમાન આપ્યુ ।

ખડે ગુરુ સાહિબ કહાઉ, ગુરુ સોહઈ રે,
 ગુરુ સોહઈ રે ખિરદ હુઆઉ વિખ્યાત, સાધુ ગુરુ સોહઈ રે;
 સાહિબ આગ્રહિ તિહા રહ્યા ગુરુન્વરિયાવાસઈ સુદાવ સાધુ૦ ૩૧

દ્વારાવતી દેહરાંતણુક ગુરૂં ૨ સાંભલિ બહુત વિનાસ સાધુ-;
 રક્ષા કારણિ વીનંચક ગુરૂં ૨ બોલઈ માહિ ઉદ્ધાસિ સાધું ૩૨
 શત્રુજય આદિક નિકે ગુરૂં ૨ તીરથ જેહ ઉદાર સાધું;
 તુઝકું મઈ બકસ્યે સવે ગુરૂં ૨ કરિવી તિણુકી સાર સાધું ૩૩
 આજમખાનકું લેજિયક ગુરૂં ૨ સવિ તીરથ કુરમાન સાધું;
 બકસે તીરથ મ ત્રિકું ગુરૂં ૨ ઈનકક કરિ બસમ્યાન. સાધું ૩૪
 કાસમીરકું આલતાં ગુરૂં ૨ બઈઠે સાહિ જિહાં છ સાધું;
 સમરી ગુરૂં બોલાઈયા ગુરૂં ૨ બાણિ ધરમકક કાજ સાધું ૩૫
 મંત્રીસરસુ ગુરૂં તિહાં ગુરૂં ૨ પહુતે શ્રીકરમારિ સાધું;
 આત્રાઠ-સુદિ નવમી થકી ગુરૂં ૨ સાત દિવસકો અમારિ સાધું ૩૬
 દીની મઈ તુમ્હકું ઈહાં ગુરૂં ૨ ઈગારહ સુખા માંહિ સાધું;
 લિખિ કુરમાન પહાવિયા ગુરૂં ૨ પાલાવઈ સવિ પાહિ સાધું ૩૭
 હુકમ સુણી રાજા સવે ગુરૂં ૨ સ હિ ખુસીકઈ હેતિ સાધું;
 માસ બિમાસ અધિક દીયઈ ગુરૂં ૨ દ્વલિયક પુણ્યનક ખેત સાધું ૩૮
 શ્રીછ મંત્રીનઈ ભણઈ ગુરૂં ૨ લેજિ ગુરુ લાહોરિ સાધું;
 હમ સેતી માનસિંહકું ગુરૂં ૨ લેજક હમહં નિહોરિ સાધું ૩૯
 માનિ હુકમ માનસિંહછ ગુરૂં ૨ આલે હૂંગર લેઈ સાધું;
 મંત્રોસારે સાહિજ દીયક ગુરૂં ૨ સાથિ પંચાયાણુ દેઈ સાધું ૪૦
 સાધુ-વિહારઈ વિહરતાં ગુરૂં ૨ સહઈ પરોસહ સૂર સાધું;
 ગિરિ કસમીરિ પધારિયા ગુરૂં ૨ ભચે શ્રીજીકઈ હજૂર સાધું ૪૧
 માહિ હુકમિ શ્રી મંત્રીછ ગુરૂં ૨ આપિ રહે રૌહિતાસી સાધું
 અંતેકર રક્ષા ભણી ગુરૂં ૨ બાણી મંત્રિ વેસાસ સાધું ૪૨
 કાસમીર સાહિયઈ કિયક ગુરૂં ૨ અમર હૂઅક રિપુરાજ સાધું
 સાહિ નજરિ અમૃત વપ્રઈ ગુરૂં ૨ કિમ કરઈતેહ અકાજ સાધું ૪૩
 વૈરિ-વૃંદ છપી કરી ગુરૂં ૨ આચે શ્રી લાહોરિ સાધું;
 સાહિ સનમુખ બોલાઈયા ગુરૂં ૨ સદગુરૂ આચે ભોરિ સાધું ૪૪

પદ્મીદાન અને ઉપસંહાર ।

દે આસીસ સુગુર તિહાં, બાઈકે સાહિ હજૂરધ રે;
ધરમ-ગોઠિ શ્રીસાહિસ્યુ, કરધ દયારસપૂરધ રે.

૪૫

શ્રી જિનશાસન ચિર જયઉ —આંકણી.

માનસિંહની વરણુના, શ્રીજી શ્રીમુખિ મંડો રે;

બહુત બહુત ધનકું કહ્યા, પુનિ તુહા રોનિ ન છડી રે. શ્રી જિન ૧૦ ૪૬

કસમીરમારગ દોહિલઉ, જલિ હપત્રે કરિ પાલધ રે;

લંધ્યઉ સંયમ પાલતા, ઉપરિ પડતધ પાલધ રે.

શ્રી જિન ૦ ૪૭

હુકમિ હમારધ ધનિ તિહાં, સર જલચરિ છોડાર રે;

રહમ કરી તુહા એહનધ, અપની દેહુ વડાધ રે.

શ્રી જિન ૦ ૪૮

સાહિ હુકમ ગુર માનીયઉ, દ્વધમધ સાકર વાહી રે;

પિહતઉ ગુર મન હુતઉ, સાહિધ તે વલિ સાહી રે.

શ્રી જિન ૦ ૪૯

શ્રીસાહિધ વલિ પૂછાયઉ, મંત્રોસર બોલાધ રે;

જિનશાસનિ કુન નામ છધ, જિનતધ અધિક મજાધ રે.

શ્રી જિન ૦ ૫૦

તળ મંત્રોસર વીનવધ, હમ ગછિ દેવે દીનઉ રે;

યુગ-પ્રધાન પદ પૂરવધ, કહઉ કિનકું અઉ સંધઉ રે.

શ્રી જિન ૦ ૫૧

નાગદેવ શ્રાવક હાઅઉ, તિણિ અઠમ તપ દીનઉ રે;

યુગ-પ્રધાન યુગિ કુચુ અછધ, તમ દેવધ સાનિધિ દીનઉ રે.

૫૨

સોવન અક્ષર તુઝ કરધ, પ્રગટ કરેસ્યધ સોધ રે;

યુગ-પ્રધાન તું બલિજ્યો, જિમતિમ નામ ન હોધ રે.

શ્રી જિન ૦ ૫૩

જિનદત્તસૂરિધ વાચીયા, બીજધ કિચુ હી ન દોડા રે;

જાં ધૂત સ્વાદ લીયઉ નહી, તેલ હુવધ તાં મીડા રે.

શ્રી જિન ૦ ૫૪

અવર સૂરિ તાં લગિ જલા, જાં ન ચડધ કરિ એહા રે;

અહરતસુખ તા બેધયધ, જાં વરસધ નનિ મેદા રે.

શ્રી જિન ૦ ૫૫

તળ શ્રીસાહિ હુકમ કરધ, યુગ-પ્રધાન જિનચંદો રે;

આચારિજ પદ શિષ્યકું, દોઉ કરઉ ગાન દો રે

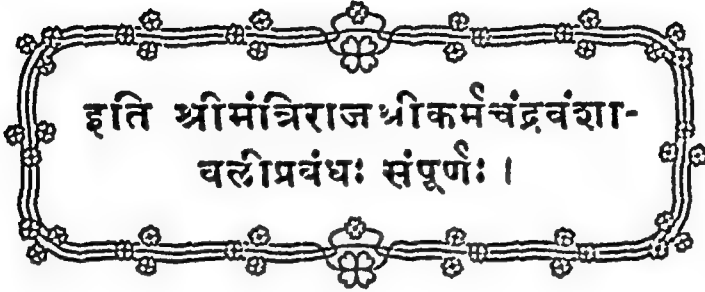
શ્રી જિન ૦ ૫૬

વલી મંત્રી મોહિનઇ કહઇ, ઇહાં અમારી પાલીજઇ રે;
 અમૃત ત્રિસ લાજઇ નહી, જઇ વલી વલી અમૃત પીજઇ રે. ૫૭
 ખંભાચત-મં (ખ) દિર તહી સાગર-મછડી ધોરી રે;
 એક સાલ લીલા દરદ, દહિજયો ને દરઇ ચોરી રે. શ્રી જિન૦ ૫૮
 એક દિવસિ લાહોરમઇ, હવ સવ ઉગાર્યો રે;
 પાપ ઠરમથી પાપીયા, આહિ હુદમિ સવિ વાર્યો રે. શ્રી જિન૦ ૫૯
 ઉચ્છવ દિનિ મોહિયઇ દીયા, નિજ વાજ ગજવાટઇ રે;
 શયસિંહ રાજનઇ વીનવી, દાનઇ દારિદ દાટઇ રે. શ્રી. જિન૦ ૬૦
 સાહુમી ઘરિ ઘરિ દીયઇ, ઇક ચૂનડી મુરંગી રે,
 પૂગીફલ નાલેરચુ, સેર ખાંડ તિમ ચંગી રે. શ્રી જિન૦ ૬૧
 સધવ વધૂ મિલિ આપીયઉ, રાતી જાગર નીકડ રે;
 કાણુ-સુદિ દ્વિતીયા દિનઇ, દરઇ કહાઉ શ્રીલુકડ રે. શ્રી જિન૦ ૬૨
 યુગ-પ્રધાનજી થાપીયઉ, મોટઇ નદિ મંડાલુઇ રે;
 આચારિજ માનસિંહનઇ, મિલિ નરનારિ વખાણુઇ રે. શ્રી જિન૦ ૬૩
 નામ દીયઉ ગજનાયકઇ, દેખી સિંહનડ દાવઉ રે;
 શ્રીજિનસિંહસૂરિ શ્રીસુખઇ, ચંદ્ર લગઇને ચાવડ રે. શ્રી જિન૦ ૬૪
 પાઠક પદ દિવરાવીયઉ, શ્રુતસાગર મનિ આણુ રે;
 સુહસુર શ્રી જયસોમનઇ, રતનનિધાનઇ જાણી રે. શ્રી જિન૦ ૬૫
 વાચકપદ ગુણવિનયનઇ, સમયમુદરનઇ દોવડ રે;
 યુગ-પ્રધાનજીનઇ દરઇ, જાણિ રસાયણ સીધઉ રે. શ્રી જિન૦ ૬૬
 ચાચક લોક લણી ઈહાં, દેવડ દોટી દાનો રે;
 નવે ગામ નવ હાથીયા, દય પાંચસય પ્રધાનો રે. શ્રી જિન૦ ૬૭
 એહ પ્રતિજ્ઞા મઇ કરી, યુગ-પ્રધાન ગુરુ સાખઇ રે;
 માનવંત જન આપણા, કીર્તિ ઇણુ પરિ રાખઇ રે. શ્રી જિન૦ ૬૮
 સંઘ સહુ મિલિ મતિનઇ, મંદિરિ હરષિ પરૂતડ રે;
 યશનઉ તિલક દરણુલણી, જિનિ જગિ વદીતડ રે. શ્રી જિન૦ ૬૯
 શ્રીસંઘ મહત ઘણુક દીયડ, મંત્રો ઉચિતિ ન ચૂકઇ રે;
 નવખતિ વાજ વાહયા, ચાચક જન સવિ દૂકઇ રે. શ્રી જિન૦ ૭૦

સોનહરી ગજ હય ભલા, દેઇનઈ સંતોષઈ રે;
 વસ પાત્ર અન્નાદિકઈ, સાધુજનાંનઈ પોષઈ રે. શ્રી જિન૦ ૭૧
 અવલકુંજલ આગલિ કરી, શ્રીસાહિજનઈ ભેટઈ રે;
 મોટા માણસ આપણી, કુલવટ કદે ન મેટઈ રે. શ્રી જિન૦ ૭૨
 દસ સહસ્ર રૂપક ધરઈ. દશ ગજ દ્વાદશ વાળુ રે;
 વિવિધ વસ્ત્ર તે દેખિનઈ, હરખયઉ જલાલદીગાળુ રે. શ્રી જિન૦ ૭૩
 મુઝ આગલિ કિનિ કારણઈ, એહુ ભેટિ તઈ આંણી રે;
 તળ મંત્રીસર મુખયકી, બોલઈ અમૃતવાણી રે. શ્રી જિન૦ ૭૪
 યુગ-પ્રધાન પદ ઉછવઈ, શ્રીજીનઈ ભેટિ દેવા રે;
 આણીછઈ તિણિ લીજીયઈ, રૂપીયઉ ઇક લેવા રે. શ્રી જિન૦ ૭૫
 હાથ ધર્યઉ થાલ ઉપરઈ, શ્રીજી સળ ગહુરાવઈ રે;
 હમ સળ તુલકું બકસીયઉ, રોખૂ મહલઈ આવઈ રે. શ્રી જિન૦ ૭૬
 ભેટિ દેઈ સંતોષીયઉ, શ્રીસુરતાણ સિલેમો રે;
 કામ સિરાડઈ આડીયઉ, અધિકક ધરિ મનપ્રેમો રે. શ્રી જિન૦ ૭૭
 ખોહિત્ય-સંતતિનઈ દીયઈ, જુગ-પ્રધાન ગણધારો રે;
 પક્ષ ચઉમાસિ પજૂસાણઈ, શ્રીજીયતિહુયણુ સારો રે. શ્રી જિન૦ ૭૮
 તિમ ચઉમાસઈ પાખીયઈ, સંવન્ધરોયઈ શૂર રે;
 પડિકમણુઈ સંધ્યા તણુઈ, શ્રીમાલાનઈ હુઈ રે. શ્રી જિન૦ ૭૯
 ઇમ શ્રીજીજાસનિ ઉદઉ, કસતઉ શ્રામ ત્રિરાજ રે;
 દસ દિસિ જંહના જગિ ધુર્યો, સાર રવઈ જસ વાજ રે. શ્રી જિન ૮૦
 જગિ મંત્રી હૂઆ હૂરયઈ, એહનઈ કેઈ ન તોલઈ રે;
 અકળરસાહિજલાલો, શ્રીમુણિ જહુ ગુણુ બોલઈ રે. શ્રી જિન૦ ૮૧
 કલિયુગ તે સોહાગોયઉ, જિનમઈ મત્રીજી જગઈ રે;
 કૃતયુગ તે દેખઈ કિસઈ, નિદાં એજવા નવિ અગઈ રે. શ્રી જિન૦ ૮૨
 સામિ ધરમિ મુહતકે બલકે, લગઈ બાલ ગોપાલા રે;
 અમૃત સમ જેહનકે દરાકે, માનઈ સર્વિ ભૂપાલા રે. શ્રી જિન૦ ૮૩
 સપરિવાર એ ચિર જયકે, મંત્રીસર ભલા ભાવઈ રે;
 વખતદાર મતિ આગલકે, જયકે જસ નીરાંતઈ રે. શ્રી જિન૦ ૮૪

- જિમ પૂનિમનહ અંદલહ, ધરણિ ધવલ રૂચિ ભાવધ રે;
તિમ શ્રીકૃમચંદ્રમંત્રવી, નિજ કુલિ સોહ અરાવધ રે. શ્રીજિન૦ ૮૫
- કેતાધક શુણુ સંભલ્યા, કેતાધક શુણુ દીઠા રે;
તે શુણુ ગૂચ્યા શુણુલણી, સુણુતા લાગધ મીઠા રે. શ્રીજિન૦ ૮૬
- એ પ્રગંધ ઠહવાં જિઠા, સાવઘ-લાપા લાપી રે;
મિચ્છાદુષ્કર તેહનહ, મુઝનધ અચ્છત સાખી રે. શ્રીજિન૦ ૮૭
- નર દૂપણુપૂરીયા, ખલ લધ દૂપણુ ભેધ રે;
દેલિવનધ કરદહ ગયહ, ઠંગલધ રધ હોધ રે. શ્રીજિન૦ ૮૮
- સંશહીયધ શુણુ એકલા, દૂપણુ લેસ ન લીજધ રે,
રાજહંસિ જિમ જલ ત્યહ, સૂધહ દૂધજી પીજધ રે. શ્રીજિન૦ ૮૯
- છંદોનધ ખલ રીતિનધ, અજ્જન રીતિ તણુધ રે;
શુણુ કેતાધક મંત્રિના, ઠહીયધ અછધ ઘણુધ રે. શ્રીજિન૦ ૯૦
- યોગી ભોગી જે અછધ, યતી ત્રતી મનિમંતો રે;
તે સગલા જસ એહના, બોલધ જિણિ શુણુવંતો રે. શ્રીજિન૦ ૯૧
- અચ્છતદેવ સુશુર તણી, સેવા કરધ અપારો રે;
અંધ ભગતિ દિન પ્રતિ કરધ, દાનધ ઠરી ઉદારો રે. શ્રીજિન૦ ૯૨
- સોલહસધ પંચાવનધ, શુર અતુરાધા યોગધ રે;
માહવધ હસમી દિનધ, મંત્રી વચન પ્રયોગધ રે. શ્રીજિન૦ ૯૩
- રાજિ કરમચંદ્રમંત્રિનધ, સધરનગર તો સામધ રે;
સંભવનાથ પસાહલધ, જિહાં સતિ વંછિત પામધ રે. શ્રીજિન૦ ૯૪
- જિહાં જિનકુશલ શુરતણુહ, કરમઠમંત્રિ ઠરાયહ રે;
ધૂલ સઠલ સંપતિ કરધ, દિન પ્રતિ તેજિ સવાયહ રે. શ્રીજિન૦ ૯૫
- પાઠક શ્રીજયસોમજી, સુશુર જિહાં ચહમાસધ રે;
શ્રીસંધનધ આશદુથદી, નિવસ્યા ચિત્ત ઉલાસધ રે. શ્રીજિન૦ ૯૬
- તસુ આદેસ લહી કરી, દેખી વંસપ્રખંધો રે;
વાચક શુણુવિનયધ ઠીયહ, એહ સરસ સંખંધો રે. શ્રીજિન૦ ૯૭

ચિર નંદઉ પરબંધ એ, જાં લગિ મેરૂગિરિંદો રે;
 શ્રીજિનકુશલ પસાઉલધ, જા લગિ અંદ દિણિંદો રે. શ્રીજિન૦ ૨૬૮
 એ ગાવધ પરબંધ જે, જિનશાસન જયઠારો રે;
 તે પામધ સુખ સંપદા, સોહગ સિરિ સિણુગારો રે. શ્રીજિન૦ ૨૬૯

શ્રીસોમત્રિમલસૂરિરાસ ।

શ્રીગૌતમસ્વામિની લલિય ।

દ્વિતીય ।

મંગલ-પ્રસ્તાવ ।

સકલ સદા ફલ સેવીય, શ્રીગૌતમ ગણધાર;	
મણિ મનોરથ પૂરણ, લળધિ તણુ લંકાર.	૧
સરસતિ સામિલિ તુમ નમુ, માણુ અવિરલ બુદ્ધિ;	
જાસ પસાઈ સંપન્ન, વચનતણી વરસિદ્ધિ;	૨
સોમગચ્છગચ્છિગણિ, સોમત્રિમલ ગુણધાર;	
શ્રીસોમત્રિમલસૂરિ તણુ, રચિયુ રાસ વિસ્તાર.	૩
સાર સુગુરુ ગુણ ગાયતાં, હુઃકૃત દ્વરિં જાઈ;	
રિદ્ધિ વૃદ્ધિ સુખ સંપદા, નિશ્ચય નિયધરિ થાઈ.	૪
સુરતરુ સમ સહિ શુરુ સુગુણ, સદાચાર સુવિચાર;	
ભાવિ ભલઈ ભેટઉ ભવિદ્, જિમ પામુ જયકાર	૫

વસ્તુ.

સકલ સુખકર સકલ સુખકર, વીરજિણુ દેવ;
 સેવ કરઈ જસુ પયકમલિ, ઈંદ્ર ચંદ્ર નાગિંદ્ર નરવર.
 સકલબુદ્ધિદાયક પવર, તાસ સીસ ગૌતમ મુનિવર;

ભલઇ ભાવિ ભારતિ નમી, વસિસુ તવગણુરાજ.
 શ્રીપૂજ્યતણા ગુણુ ગાઇતાં, સદૃશ ઠરું દિન આજ. ૬
 વીર જિણુવર, વીર જિણુવર, સીમ મુધર્મ.
 સુધર્મા ગણુધર પાંચમુ, જાસ સાખ વિસ્તાર લહીઇ;
 પટ્ટેધર અતિ દીપતા, એક એક પાંહિ અધિક ઠહીઇ.
 અનુકમિ ત્રિતાલીસમઇ, અંદ્રગાંધિ ગયાણુ દિણુંદ;
 તપ તેજિ ઠરી દીપતા, શ્રીજગચંદ સૂરિંદ. ૭

રાગ—અસાઉરી, વેલિનુ—ઢાલ.

તપગચ્છપાટપરપરા ।

આદિ થિકી તપગચ વખાણુ, જાણુ જગિ વિખ્યાત;
 ' તપા ' ણિરૂદ એ કિહાંથી પ્રગટિઉં, મુણુયો સદુ અવદાત. ૮
 પાંચમુ ગણુધર સધર સુધર્મા, વીર પદ્ધિ જયકારી;
 અનુકમિ તસ પટ્ટાચલ હનઠર, સિરિ જગચંદલ સૂરી. ૯
 બાર વરસ આંખિલ તપ દીપુ, સાંધઉં નિજ તનુ ઠાંમ;
 ભગતિ ધરોનઇ ભૂપતિ ભાળઇ, તપાગચ્છ દિઉં નામ. ૧૦
 સંવત બાર વરસિ પંચ્યાત્રી, તિહાંથી તપગચ્છ સાર;
 આજ લગઇ પસરઇ મયિ મંડલી, જેહનુ જમ વિસ્તાર. ૧૧
 તાસ પાટિ દેવિંદમૂરીસર, વિદ્યાણુંદ મુણિંદ;
 ધમ ઘોષ સૂરીસર વંદુ. સોમપ્રભ જગિચંદ. ૧૨
 સોમતિલકમૂરિંદ મનોહર, જયાણુંદમૂરીસ;
 દેવસુંદ-સૂરિંદ વદીતા, પટ્ટેધર મુજગીસ. ૧૩
 કીયાવ ત તપસાગર જાણુ, સોનમુંદ-મૂરિ રાય;
 સદૃશ-વિગાળી શ્રોમુનિનુ હર સૂરીસર નસુ પાય. ૧૪
 તાસ પાંદ અંરેત્તએખર મૂરિ, લખિમીસ મરસગિ;
 પટ્ટેધર મ સુનિઆધુનહી, નાનિ હાંદા જ ર. ૧૫
 જમ હપદોન દીધ પ્રાતણ, મરીજાલ નાનકે રંગ.
 લાખ ઇચાર ચહીદીઆ પેલી, આદ વારસ મુચંગ. ૧૬

તસ્ય પાટિ સોભાગી સુંદર, ગોતમસ્વામિં સમાન;
 શ્રીહિમવિમલસૂરીસર વંદુ, ઠલિયુગિ યુગદુ પ્રધાન. ૧૭
 પ્રાટિ પ્રભાકર સોભાગદુરિપસૂરિ, સાર સંયમ શુભધાર;
 પદ્મિ ગયણિ સોમ સોમવિમલસૂરિ, કહું તસ્ય શુભ વિસ્તાર. ૧૮

વસ્તુ.

લયુ જગચંદ, લયુ જગચંદ, સૂરિશુરરાય.
 ખાર વરસ આંખિલ કરી, ' તપા ' ભિરૂદ શુર પ્રગટ દીધું,
 ભૂપ લલુધ લવીઅણુ સુણ, તપાગજી મધ નાંમ દીધું;
 અનુક્રમિ અઠ્ઠાવજમઠ, પદ્મિ પ્રગટ દિનદાર,
 શ્રીસોમવિમલસૂરિ ચિર લયુ, નાંમિ જય જય કાર. ૧૯

રાગ—ગુરી, માધ ધિન સંપુત્ત તું—એ ઢાઝ.

જન્મ કને ગુરુદર્શન ।

આદિ નગર ત્રંભાવતી અમરાવતી અવતાર,
 ગઠ મઠ વટ્ટી મંદિર પોઠાં પોલિ પ્રકાર;
 જિન મંદિર સુંદર પુરંદર સમ વિવહારી,
 જિહાં વસઈ વિચખ્યણુ શ્રાવઠ જન સુવિચારી. ૨૦
 તસ પરિસરિ સારી ઠામિ પુર કંસારી,
 જિહાં પાસજિણેસર મૂરતિ અતિ હી સારી;
 વન વાવિ સરોવર દેવ અનઈ આરામ,
 તિહાં વસઈ મંત્રીસર સમધર અતિ અલિરાંમ. ૨૧
 તસ વંશ વિભૂષણુ દ્વપણુ નહી અ લગાર,
 રૂપવંત રૂપાગર શુભસાગર સુવિચાર;
 તસ ઘરણી તુરણી પુરયઠરણી ઠરઈ સાર,
 સીલિ ઠરી સીતા અનુપમ એહ અવતાર. ૨૨
 નિસ સૂતાં સુહણુ સોમ સુદરસિણુ દીઠ,
 જવ જાગી નિઅમનિ જાચઈ અમીઅ પઈઠ;
 સુપ્રભાતિ પાસજિન વંદાં સહિ શુરપાસિ,

પૂછઈ અમરાદે સુપનલાવ ઉદ્દાસિ.	૨૩
જેઈનઈ યતિ જંપઈ કુલ સિલગાર,	
પુત્ર હોસિ મોટઉ નરપતિ કઈ અલગાર;	
પૂરે દિનિ પ્રમવિડે પુત્ર પુરંદર રુપ,	
ઈણુ અવસરિ ઉચ્છવ અલિનવ કરઈ સાહ રુપ.	૨૪
સવિ સિરપી નિરપી હરપી જોલઈ બાલ,	
કુંઝર ચિર જીવું કુલદીવું સુવિશાલ;	
કૂત્રી સવિ કુંઝર સહીઅરસિકે દીઈ ભાસ,	
નાંમ દીઈ જસવંત જસવંત પૂરૂ આસ.	૨૫
દિનિ દિનિ વાધઈ સાધઈ કલા અનંત,	
ઈણુ અવસરિ પુહતા વિહરંતા ભગવંત;	
તપગછપતિ ગિરુઆ હેમવિમલસૂરિંદ,	
વંદઈ સકુટંબકે રુપુ ધરીઅ આણુંદ.	૨૬

રાગ—ગુડી, સતખણીઆણુ—દાલ.

ગુરુ ઉપદેશ અને સંયમ-ગ્રહણ ।

શ્રી ગુરૂ કરઈ વખાણુ, આણુ વહુ જિનતણી,	
લવિયણુનઈ લવતારણી એ;	
સકલ ધર્મ મૂલ જેહ, તેહજી પાલીઈ,	
જીવહયા દુહવારણી એ.	૨૭
કહઈ બિહું લેહે ધર્મ, શર્મ ચારિત્રપી,	
નિઅમનિ ધમ ગુણીએ;	
વચણુ સુણી ભગવંત, જસવંત કુઝર,	
દિઉ દિખ્યા કહઈ ગછધણી એ.	૨૮
વલતું કહઈ ગુરૂચ, પાય અણુડાલે એ,	
દેખ તાપ સદિવુ સદી એ;	
દોષ રહિત આદ્યાર, સારજિ લેવું એ,	
વિદ્યાર કદેવુ એ બહુ મહી એ.	૨૯

- વક્ષી વછ ! અવધારિ, આરિત્ર દુઃકર,
 ખડગધાર જિમ ચાલિવુ એ;
 હોહચિણી મીણુદંતિ, ચાવેવા વચ્છ,
 સંયમ ધણિપરિ પાલિવુ એ. ૩૦
 કહધં કુંઆર કરજોડિ, છોડિ શુણુસાગર,
 એ ભવખંધન દોહિલુ એ;
 એ ઝોટઉ અણગાર, ગણુધાર હોસિ એ,
 સહિશુરિ નિજ ન્યાનિ લહિઉ એ. ૩૧
 શ્રીપૂજ્ય કહધં સુનિ ખાલ !, વાલ પ્રમાદ એ
 એણી વાતિ ન કીણુએ;
 આણુધા જસવંત, સત સુણુ તાત,
 ચરિત્ર અનુમતિ દીણુ એ. ૩૨
 વચ્છ ! નહાનડીઉ તુંહ, મુંહ મનમોહન,
 આરિત્ર છધ અતિ દોહિલુ એ;
 કુમર કહધં સુણિ તાત, વાત મ કરસિ એ,
 સાહસિઆ અતિ સોહિલુ એ. ૩૩
 વડુ ખંધવ પિત્રિદાસ, કહ [ધ] આસ અતિ ઘણી,
 તાતનઈ મજનઈ તુક્ષતણી એ;
 જીં તુક્ષે સંયમભાર, સાર લેસિઉ ભાવિધ,
 તું અહા ઘરિ રહું સ્યા ભણી એ. ૩૪
 દોધ ખંધવનઈ તાત, વાત વિમાસીઅ સહિ,
 શુરૂ પાસિઈ આવીઆ એ;
 સંયમ દિઉ શુરૂરાજ, ઠાજ નિજ સાધિસિઉ,
 જંપધ ધણિપરિ ભાવીઆ એ. ૩૫
 સંવત પજનર જેહ, તેહ ચિંહુન્તિરેધ,
 વેશાખ શુદ્ધ ત્રીજી લીએ;
 રોહિણિ નક્ષત્રિ વ્રતસાર, વાર શનિ આદરધ,
 સુમાતિ શુપતિ અતિ નિરમલો એ. ૩૬

અહાવાદિ શ્રીપતિ, સંધપતિ ભૂંભય,
જસૂરાજ ઉચ્છવ ઠરધ એ;
સોમવિભલ મુનિ નામ, તામ ઠવધ વર,
જસ મહિમા મહિ વિસ્તરધ એ.

૩૭

રાગ—અસાઉરી, દમયંતી પાક્ષી પલધ—એ ઢાલ.

સયમ પાલન અને પદ્ધી પ્રાપ્તિ ।

હિનિ હનિ મુનિ અતિ દીપતુ, છપતુ વાદીવૃંદ દે;
વૃંદનધ અડતધ પખિ જિમ ચંદલુ એ.

૩૮

મુનિવર મહિમા ગુણનિલુ, નિરમલુ સોહધ દે;
સોહનધ મોહધ મન ભવિજનતણા એ.

૩૯

ચારિત્ર કમલા કાંમિની, ઉરવરિ નવચરહાર દે,
હારનધ પાર ન પામુ ગુણતણા એ.

૪૦

છઠ્ઠમ બહુ તપ કરધ, શુદ્ધ ચારિત્ર પાલધ દે;
પા ધનધ ટાલધ તે આશાતના એ.

૪૧

સદલ શ અ મુનિ અભયસધ, વસધ શ્રોશુર પાસિ દે;
પાસિનધ વાસિ જસ મુખિ સગસની એ

૪૨

ભાષામુત્તિ ભાખતુ, સખિ ધર્મોધ ચાતધ દે;
ચાલધનધ પાલધ હોય આદારના એ.

૪૩

યોગ વલધ સવિ મૂત્રનાં, લિધ અરથ વિચાર દે;
વિચારનધ આચાર પંચ મૂધા ધરધ એ.

૪૪

સંવત પન્તરે વ્યાસીધ, યાચ્યા સોભાગદરિપસૂરિંદ દે;
સૂરિંદનધ ચંદતણી પરિ નિરમલા એ.

૪૫

અચિત્ય-ચિંતામણી મુનિવર, ગિરુ ગુણબંધાર દે;
બંધારનધ માર મુશાર નાની દરાએ

૪૬

સોભાગદરિપસૂરિ વાસ હવધ, વંધ 'મહિ' પદ ચંગિ દે,
ચંગિનધ રાગ સાદ દીપુ દાધ એ.

૪૭

- સીરોહી નગરી લલી, જિહાં વસઇ તિ ગાંધી રાણુ રે;
રાંણુનઇ ભાણુ પરિ અતિ દીપતુ એ. ૪૮
- ‘પંડિત’ પદ ઉચ્છવ કરઇ, દિઇ નવ નત્રા તંબોલ રે;
તંબોલનઇ બોલ માનિડં લલુ સહિગુરૂં એ. ૪૯
- વીજાપુરિ પધારીઆ, તિહા પ્રવેશ-મહોચ્છવ કીજઇ રે;
કીજઇનઇ દીજઇ દાન ગંધર્વનઇ એ. ૫૦
- પૂરવલ્યા જે સંઘપતિ, તેહ છલિ જાણુ રે;
જાણુનઇ આણુ વહઇ સહુ સંઘવીતણી એ. ૫૧
- માંગરાજ જાતનપાલ મિત્રી, વત્રી ચોદ્ધ વિમાસઇ રે;
વિમાસનઇ સાસઇ કારિજ કીજઇ એ. ૫૨
- અહિમદાવાદી સંઘ તિહાં, આવિ અનુમતિ માગી એ;
માગીનઇ જાગી સનમતિ અદ્વાતણી એ. ૫૩
- શ્રાવકજન ઉચ્છવ કરઇ, સોભાગહરિપસૂરિ થાપઇ રે;
થાપઇનઇ આપઇ ‘ ઉવગાય ’ પદ વરૂ એ. ૫૪
- પાંચસેરના લાહુઆ, થાલી સહિત સુચંગિ રે;
ચંગિનઇ રંગિ બહુ લાહણી દીઇ એ. ૫૫
- ઇમ ઉચ્છવ અન્નેક પરિ, અનુક્રમિ લહીઆ રે;
લહીઆનઇ ઠહીઆ મઇ આણુંદસિઉં એ. ૫૬

રાગ.—કેદાર—ઇશાન ઇન્દ્ર બોલઇ લીધ—એ હાલ

મમદાવાદમાં વાસ ।

- વિહરંતા પુહતા વત્રી, અનુક્રમિ અહિમદાવાદિ રે;
ઉચ્છવ બહુલાં વાજિત્ર-વાજઇ મધુર નનાદિ રે. ૫૭
- ભાવિ ભેટલ ભવિજન, દીપઇ જાસિઉ દિલુદ રે;
યુગ-પ્રધાન જાગ જાણીઇ, સોભાગહરિપસૂરંદ રે. ક્રુપદ.
- શ્રીફલનો પરલાવના, દિનપ્રતિ દિઇ તંબોલ રે;
અહિમાસિ રાખ્યા શ્રીપૂજ્ય, શ્રીસંઘમાનિ રંગદોલ રે. ભા૦ ૫૮

પુણ્યપ્રભાવક શ્રાવક ધરધ, સૂધાં વ્રત ખાર રે; ભા૦ ૫૯
 કમદેવ ચક્રલણી પિતા, આશુદં પરિં ઉઠાર રે.
 વધેમાન આતવાધતુ, સમરથ સમરથસાહ રે; ભા૦ ૬૦
 હીર હરિષ ધરધ ધણુ, વચ્છ વિશેષિ ઉચ્છાહ રે.
 મહ દમતુ મહુ વલી, તેજિ તપધ તેજરાજ રે; ભા૦ ૬૧
 રૂપચંદ રૂપિ ભહુ, જસ વિસ્તરધ જસૂરાજ રે.
 દેવચંદ આશુદંસિહ, પુણ્ય પૂર પુણ્યપાલ રે; ભા૦ ૬૨
 વર લખિમી વસુ વાવતુ, સાહ દેવચંદ હયાલ રે.
 મંત્રિ ધનુ ધન વાવરધ, સોમજી સહિજિ ઉઠાર રે; ભા૦ ૬૩
 રામદાસ રૂલીમણુ, કમલસી કરધ વિચાર રે.
 રૂપુ રિદ્ધિ આગહુ, સોનુ સોવન દેહ; ભા૦ ૬૪
 રાજપાલ રંગિ રમધ, વસ્તુ વારુ એહ રે.
 પાટણિપુર પંચાઈણુ, દેવચંદ જિસિહ ચંદ રે; ભા૦ ૬૫
 ગોધુ ગિરુઆડ ગાજતુ, તિહુણુસી તેજિ દિહિંદ રે.
 અમીપ લ અતિહ ભહુ, સાંડુ સાહસધીર રે; ભા૦ ૬૬
 વીરપાલ વરધ વહુ, શ્રીવચ્છ તે વડવીર રે.

રાગ—દેસાખ.

આચાર્યપદની યોગ્યતા ।

ખંભનયરિ ખાંતિ આગલા, આખૂરસા અજરાજ,
 લખમસી લખગુણે લણીધ, ખીમસો ખતાં કરધ કાજ. ૬૭
 ભાવિ ભવિજન ભેટીધ, દીપધ જિસિહ દિખુંદ;
 જગિ જાણુધ યુગ-પ્રધાન, યાસોમવિમલસૂરિંદ—આંચટી.
 ધીણુ પરિ નયરિ અનેકના, સંઘ મિટયા કુવિચાર;
 આચારિજ-પદ પાત્રતુ, કરધ વિશેષિ વિચાર. ભા૦ ૬૮
 જોવા સમાચિતિ આવીયા, ગુનુમનિવણુ બહાર;
 રસન ન્યાન ચારિત્ર લરિયા, પાલઈ પંચાચાર. ભા૦ ૬૯
 તક છંદ ચેતિષ ભલા, લખ્યજી વંદ પુરુષ;
 સ્મૃતિ ગીતા સાદિત્ય વલી, માંવ મુત્ર અરયના બહુ. ભા૦ ૭૦

ત્રતિ રૂપાદિકે જે શુભ, ઉપદેશમાલ મઝારિ;
 શ્રીમોક્ષવિમલ ઉવચ ય માંદિ, મીચઈ સ મયાધારિ. સાં ૭૧
 પ પ્રિયેચ્ય બાણી ઠરી, આણી અતિ આહુંદ;
 વીનવીઆ તપગણ થણી, મોક્ષાગદુરિયસૂરિંદ. સાં ૭૨

હાથ—ઉચાણાનું, રાખ—દેશખ.

આચાર્યપદ મહોત્સવ ।

હવઈ સુભુ સવિ પ્રાણી, અનુક્રમિ વાવ જે બાણી;
 તે સવિ ઠટું અ કચ્છિ, આ આવક જનમાંદિ ૭૩
 અધિ વીનવીઆ મુલિંદ, ગુરુ મનિ હૃદિઅ આણુંદ;
 પાથરઈ અનેક, આવક જે સુવિવેક. ૭૪
 એક ઠટઈ મઝ આપું, અંધ માંદિ ધુરિ થાપું;
 એકવાં ઠાજ સુ ઠીજઈ, નર ભવ લાહુ અ લીજઈ. ૭૫
 અવસર લઈ દેવચંદ, ઉંદકિ ધરોઅ આણુંદ;
 પાથ પ્રભુમો માન માગઈ, ઇલિ કચ્છિવિ ધન લાગઈ. ૭૬
 તેતું ખચું અ પૂરું, વિલક વધારઈ અપૂરું;
 સુદલિ સવિ વિદ્યાં દરખી, મુનિવર શુભુનિલુ નિરખી. ૭૭
 અંધ મુહુ ઘરિ આવઈ, આગાંલ અદલિ વધાવઈ;
 મોટક માંડવ માંઈ, દુરમતિ સવિ પદરી છાંડઈ. ૭૮
 ખાંધઈ અંદુઆ રૂડા, પીવલમઈ વચિ સૂડા;
 અંધ મિલિલિ સવિ ઘાટ, બહુલા બોલઈ ભાટ. ૭૯
 તંબોલ મહિ પ્રસુદ્ધ, દેતાં ઉપજઈ સુ -ખ;
 આપઈ ચુનહી ચાર, ઉપરિ ઘાટ ઉદાર. ૮૦
 તેહી ઉવચાય ઘરિ, નહવણુ ઠરઈ બહુ પરિ;
 દોડુ વેસ પેડુરાવી, મંદિરિ મુનિવર વધાવી. ૮૧
 સાંચરોઈ અંધચાર, મિલિલિ બહુલુ પરિવાર;
 આવઈ ચુડટા મઝારિ, શુભુ ગાવઈ નરનારિ. ૮૨
 હીંચી બૂલી તે કીંચી, વાવ નહી એક ફૂંડા;

- આગલિ નેજા તે સાર, લોકતણું નહી પાર. ૮૩
- ઘરિ ઘરિ મંગલમાલ, તોરણ વન્નરવાલ;
આગલિ ખેલા તે નાચઈ, અનગમતાં તે દાન યાચઈ. ૮૪
- પગિ પગિ થાકણું ફીજઈ, ઉજાણિ તણું દાન ફીજઈ;
વેઢ વીટો વલી સાર, મોલીઆનું નહી પાર. ૮૫
- વાજઈ ભૂંગલ ભેરી, માદલ નવલ નફેરી;
નીમાણુ ઢોલ તે વાજઈ, નાદિ અંબર ગાજઈ. ૮૬
- વંશવીણા વલી વાઈ, મધુરાં ગીત તે ગાઈ;
સહીઅર મવિ મિત્રી સાથિ, પંચ વર્ણ કૂલ હાથો. ૮૭
- ખોલઈ ખાત્રી અખોલ, લિઉ કુંકમતણુ રોલ;
ધંક ગાઈ મુનિરાજ, સોજઈ મનતણું ઠાજ. ૮૮
- અહવિ ઉઆરણાં કરતો, શ્રીફલ અખ્યાનાં ધરતી;
આગ લ પાછલિ ફિરતી, ગુરુગુરુ મુહિ ઉચરતી. ૮૯
- ખડૂઆ રુઅલ ખોલઈ, નવ નવા ગીત તે પોલઈ;
ગુણ ગંધર્વ તે ગાઈ, જોવા ખાલલો જાઈ. ૯૦
- પૂહલિધા ઠરઈ સાદ, ઉપજઈ અતિ સિ આદ્યાદ;
નામ નવરંગ પાત્ર, જાણે સદુ મિલિઉ જાત્ર. ૯૧
- એક દાદ માવ ધિત્ર, જનમ્યા એડવા રતનન;
તપગચ્છતાણુ અ આધાર, હોસિ એડ ગણુધાર. ૯૨
- છીધા ઉજ્જવ જેડ, વર્ગવી ન સધું તેડ;
મંદ ખુદિ કિમ જાણું, હુદિ એક કિમ વખાણું. ૯૩
- અમિનવ ઉજ્જવ કરતા, રૂડા ધ્યાન તે ધરતા;
અનુક્રમિ આખ્યા એ વરિતા, પે માલ પાત્ર એ પુરતા. ૯૪
- તામ મુવઈ ગરુવાજિ, જાણે મધુન ખાજિ;
મદ ગરી આરઈ પે ન લઈ, દાખઈ એ ન મુદગ લઈ. ૯૫
- હીલ અદિગુરુ સાર, પાંટ અગિ અચાર;
મુરુદુવન અમ તોલઈ, આખુંદમોગ દમ ભોલઈ. ૯૬

રાગ—મહાર, મેરે લાલ—એ હાલ.

આચાર્યપદપ્રાપ્તિ ।

તપગચ્છપતિ તવ હરખીઆ, રૂડી માંડી નાંદિ મેરે લાલ;
 ઊલટ આણી ગોરડી, ગાઈ મધુરઈ સાદિ મેરે લાલ. ૯૭
 ભાવે ભવિજન ભેટીઈ, દીપઈ ગિસિઉ દિણુંદ મેરે લાલ;
 યુગપ્રધાન જગિ જાણીઈ, શ્રોસોમવિમલસૂરિંદ મેરે લાલ—આંચલી.
 ચિહુ પખિ ચ્યારિ ગૂહલી વલી કીજઈ, દીજઈ ખહુલાં દાન મેરે લાલ;
 શ્રાવક તે શ્રીસંઘ પ્રતિ, દિધ અધિકાં સનમાન મેરે લાલ. ભા૦ ૯૮
 સંવત પગ્ગર સતાણુવઈ, આસો માસિ મઝારિ મેરે લાલ;
 યુષ્પનખિત્રિ પદ ખઈસણુ, શુદિ પંચમી ગુરૂવારિ મેરે લાલ. ભા૦ ૯૯
 સોભાગહરિષસૂરિ નિજ પાટ, સોમવિમલસૂરિ થાપઈ મેરે લાલ;
 નાંદિ તણુ વિધિ સવિ સાચવીનઈ, સૂરિમંત્ર ગુરૂ આપઈ મેરે લાલ. ભા૦ ૧૦૦
 સંઘ સવે સાખિ ગુરૂ થાખ્યા, ગચ્છનાયક પદ ઠાંમિ મેરે લાલ;
 લઘુ આચારિ[જ] વટ્ટી ઠવઈ, સકલહરિષસૂરિ નાંમિ મેરે લાલ. ભા૦ ૧
 સંઘ સવિ સપરિ સંતોષઈ, શ્રીફલ સાઠર તંખોલ મેરે લાલ;
 સૂહવિ આઉલિ ચુક પુરંતી, ઠરઈ કુ કમતણુ રેલ મેરે લાલ. ભા૦ ૨
 વાડ વસ્ત્રિ ચતી અ સંતોષઈ, પોષઈ પરિઘલિ ભાવિ મેરે લાલ;
 શ્રાવકજન વટ્ટી વટ્ટી ભણુઈ, શ્રોગુરૂ મઝ ઘરિ આવિ મેરે લાલ. ભા૦ ૩
 દેશિ નગરિ પુરિ વિહાર કરંતા, ખ લનયરિ પુકતા મેરે લાલ;
 વલી વિશેષિ ઉચ્છવ કરંતા, શ્રીસંઘ આવઈ ગહિ ગહિતા મેરે લાલ. ભા૦ ૪
 પ્રવેશ-મહોચ્છવ તીણુઈ સમઈ, કીધુ દોસો જયચંદ મેરે લાલ;
 ગચ્છનાયકપદકેરૂ ઉચ્છવ, હવઈ પભણુ આણુંદ મેરે લાલ. ભા૦ ૫
 રાગ-ધન્યાસી, સહિ ગુરૂ વંદીઈ—એ હાલ.

ગચ્છનાયકપદ મહોત્સવ ।

ખંલનયરિ પધારોઆ એ, વધાવઈ વર યાલકિ;
 દિન દિન ઉચ્છવ ખહુ ઠરઈ એ, શ્રીસંઘ રંગિ રસાલકિ. ૬
 સહિ ગુરૂ વંદીઈ એ.

- ગોતમ સમ અવતાર કિ સ૦, લળધિ તણું ભંઠાર કિ સ૦;
 વંછિત ફલ દાતાર કિ સ૦, શ્રીસોમવિમલ ગચ્છધાર કિ સ૦;
 વિદ્યાઇ વચરકુમાર કિ સ૦, ગુરૂ નામિ જય જયકાર કિ સ૦, આંચલો
 હરપિ શ્રીસંઘ ઇમ બણુઇ એ, કુચુ ઠરસિ પદ દારજ કિ સ૦;
 ઉલટ આણી ઉઠીઆ એ, વાઘરાજ મેઘરાજ કિ સ૦. ૭
- એહ કારિજ અદ્ધ દીઉએ, ધર્મતણુ લલિઉ મર્મ કિ સ૦;
 વિત્ત સુઠામિ વેચાઇ એ, બુ દુઇ યુગ ઈર્મ કિ સ૦. ૮
- સંઘતણી ગનુમતિ લહી એ, વાઘરાજ ઠરઇ કામ કિ સ૦;
 ઠકેતરી અ પઠાવીઇ એ, દેશિ નગરિ પુરિ કામ કિ સ૦. ૯
- સાહમી સઘલા નુદતરીઆ એ, સંઘ મિલ્યા તિહાં થાટ કિ સ૦;
 યહુઆ રૂડા તિહાં મિલ્યા એ, જાહુલા જોલઇ ભાટ કિ સ૦. ૧૦
- આચારિજ ઉવચાય વરુએ, પંડિત મિલ્યા અપાર કિ સ૦;
 ગુણે ઠરે મુનિ જોડવા એ, પૂરવલ્યા ગાચુગાર કિ સ૦. ૧૧
- ચંદ્રુઆ તિહાં ગાંધીઇ એ, ધરિ ધરિ વન્નરવાલ કિ સ૦;
 ધરિ ધરિ દુઇ વધામ્યા એ, તોરણ આઝમાલ કિ મ૦. ૧૨
- ગાંડવહઈ સઘ ગાલીક એ, દિઇ આધિકા સનમ ન કિ સ૦;
 ઠમરણંધ વાગ. ફીઇ એ. મહિ મોગરી પાન કિ સ૦. ૧૩
- આગારિજ ધરિ તેરીઆ એ, નદવનુ ઠરઇ જાહુ પરિ કિ સ૦;
 સુદવિ નિરખી નિહા મિજો એ, વધાવઇ ધરિ ધરિ કિ સ૦. ૧૪
- તિહાંમી શ્રીમંઘ ગાંચરિક એ, વાજઇ નવલા તુર કિ સ૦,
 સરવાઇ સરતિ બલો એ, કોટ મિલિક નવ પૂર કિ સ૦. ૧૫
- હમ હમ ટેલ કમ્પીયા એ, એ, નામિયા કંસાર કિ સ૦;
 દ્રમિ દ્રમિ માદવ વાજુઆ એ, તાનિ વાજુ લાલ કિ મ૦. ૧૬
- ધમ ધમ ધમહઈ પુષરી એ, હમ હમ હનગળ સાદ કિ સ૦;
 જુગલ ભેરી અતે લાની એ, નવર નહેરી નાદ કિ મ૦. ૧૭
- રૂરી ગરી વાલી એ, નાદવા નાદે સચિ ન કિ મ૦,
 શ્રીસંઘ આવઇ મહાપત એ, ગાંધીયા પાલ દાદ કિ મ૦. ૧૮

- પગિ પગિ થાકણાં કરઈએ, કખાહિ ગંઠડડા દાનકિ સં; ૧૯
 મોલીઆં વેઠ વીંટી દીધએ, તિમ તિમ વાધઈ વાન કિ સં.
 કરતી અહુવિ ઉઆરણાં એ, ગોરડી ગાંઈ ગીતકિ સં; ૨૦
 સિરખી સવિ સૂહવિ મિલીએ, રાખઈ રૂડા ચીત કિ સં.
 દિવ પરિ દીપઈ લલા એ, શ્રાવક સમકિતધાર કિ સં; ૨૧
 બણે ઉચ્છવ આગરુ એ, બણે મંગલીક લંડાર કિ સં.
 ધણિ પરિ ઉચ્છવ અલિનવા એ, કરના આવઈ સાર કિ સં; ૨૨
 પોસાલમાંહી પધારીઆ એ, સવિ મિલીઉ પરિવાર કિ સં.
 સંવત સોલ પંચોતરંઈ એ, મહા શુદ્ધિ પંચમિ ચંચિ કિ સં; ૨૩
 ગચ્છનાયક-પદકેરડું એ, તિલક વધારઈ રગિ કિ સં.
 સંઘ સવે તવ હુરખીઆ એ, હુલિક જય જયકાર કિ સં; ૨૪
 ગચ્છનાયક ચિર જીવયો એ, ધિન તપગચ્છ પરિવાર કિ સં.
 અહુવિ અખ્યાણાં કરિ ધરી એ, શ્રીફલ કુંઠમ રોસ કિ સં; ૨૫
 શુહુલી અહુલી તિડાં કરઈએ, દિઈ નવ નવા તંબોલ કિ સં
 વલી વલી વધાવતી એ, જાવતી શુરુશુભેલિ કિ સં; ૨૬
 ગચ્છનાયક શુણે આગલા એ, મૂરતિ મોહણવેલિ કિ સં
 વિવધ વત્ર વિહરાંવિઆએ, દરશણ સવિ પરિવાર કિ સં; ૨૭
 આણુંદિઈ ધણિ પરિ ઠહિઉ એ, ગચ્છપતિપદ અધિકાર કિ સં.

રાગ—કેદાર, ફાગણ-હાલ

સંયમચર્ચા ।

- અહુ પરિ રાજઈ એ, ગાજ એ તપગચ્છનાય,
 શ્રીસોમવિમલસૂરીસર ધસર સેવિત પાય;
 અલિનવ ગૌતમગણુધર સધર ધરમ આધાર,
 હીમ મહીધર શુણુધર વચુધાં કરઈ વિહાર. ૨૮
 મિચ્છતમૂલ નિઠંદએ ઠંદએ સમકિતસાર.
 સાવધયોગ અનાણુએ નાણુઈ એ મન્નિ લગાર;

નિરવદ્ય યોગ ન્યાન ચિતિધરં નવિધરં રાગ નધં દોસ,
 મૂંઠધ દોધ ધ્યાન અશુભ એ શુભ ધ્યાનિ અંતોસ. ૨૯
 તિજધ કૃષ્ણ નીલ કાપોન એ પોતએ શુભ ત્રિણિ લેસ,
 ત્રિણિ દંડ તે પરિહરં આદરં શુપતિ અમેસ;
 પંચાચાર તે માંડંએ, છાંડ એ ચારિ કપાય,
 પંચ સ્મૃતિ તે મનિ ધરં કરં પંચ વિધ મજાયા. ૩૦
 પંચ વિષય કરં હરં એ હરં એ પંચ પ્રમાદ,
 અટ છવ ચતન તે આદરં નવિ ધરં વાલ વિવાદ;
 છ છ ભેદ તપ તપધ જપ જપધ શ્રીસૂરિગંત,
 વારં લય કામ સાત એ માત એ આઠ ધરંત. ૩૧
 આઠ મહ જે દુર્નય નયરં આઠ કરં,
 નવ વિધ પ્રહાયર્યા નાખં એ દાખં એ દશ વિધ ધર્મ;
 બાવીસ પરીસદ સંદિતુ એ ધરંતુ શુદ્ધ નવિ રીસ,
 સાધુ વાલુ શુદ્ધ જે કાંઈઆ નાંચાંદી ના સાતનં વીસ. ૩૨

અ દોશાનુ—દાસ રાગ—કેનાદ

બાધતાલીસ આદારના દોસ, ન કરં તેદનું પોસ,
 વદધ ગાધુ નિગવરંએ, મદિસા મંદરં એ. ૩૩
 તપ જપ સંયમ માર, પંચ નાદબ્યય ધાર,
 શુભમિત્ર આનરં એ, વિદ્યા સા નરં એ. ૩૪
 ભવિહ કમલ વન નેદ, જે રંગ મુખામલ નેદ;
 વરસં મનરંગી એ, રંગિ વિરંગિ તવી એ. ૩૫
 વાવતુ બીજ સુગમિત્ર, જેડું સદાની જવ;
 ખયાયત બરુ પંદર એ, મલ દુર્ગાની રંગ ને. ૩૬
 દેશાનુ સુદુર્દ નરનારિ, પંદર રંગ મલારિ,
 શુદ્ધ પામિ આર્થીઆ એ, માન આર્થી ના એ. ૩૭
 સંવર્ણરતિ એક રાગ, માંદ જે ન વળ ધાર.
 રિપધાન ઇંદ વદધ એ, પૂંચના રંગ મદધ એ. ૩૮

માલારોપણ સુવિવેક, બીજી વિરતિ અનેક;	
શુરુમુખિ ઊચરં એ, હુહસાગર તરં એ.	૩૯
આલોઈ સવિ પાપ, તપિ દરિઈ નિરમલ આપ;	
પામ્યા સહિશુર એ, વંછિત સુરતર એ.	૪૦
ધરં વૈરાગ્ય અભંગ, સંયમ રમણીરંગ;	
ગિરિમાં મંદર એ, રૂપિ પુરંદર એ.	૪૧

ગગ—સામેરી, હાલ—જયમાલાતું.

જ્યુ તપગચ્છનુ શૃંગાર, જાણે સમતા રસભૂંગાર;	
શ્રીસોમવિમલ ગણધાર, જ્યુ જ્ઞાનતણું ભંડાર.	૪૨
શુરૂ મૂરતિ મોહણ વેલિ, શુરૂ ઉપશમ રસની રેલિ;	
શુરૂ પૂંચ અષ્ટવિધાન, શુરૂ સકલકલા સાવધાન.	૪૩
ધજાહાપિ વાંચઈ રુડિ, શુરૂ અભિચહ બહુ ઠરં સુંડી;	
માન ન ધરં પૂજ્ય લગાર, માયા લોભ કરં પરિહાર.	૪૪
મદ મત્સર શુરૂ ઠરં દૂરિ, શુરૂનાંમિ સંપદ ભૂરિ;	
શુરૂનામિઈ વંછિત લોગ, શુરૂનામિઈ નવલ સંયોગ.	૪૫
શુરૂનામિં બહુદી રિદ્ધિ, શુરૂનામિં વંછિત સિદ્ધિ;	
શુરૂનામિઈ નવં નિધાન, શુરૂનામિં વાધં વાન.	૪૬
ભામણડાં ભગવન આજ, ઊઆરણાં ઠરં શુરૂરાજ;	
શુરૂનાંમતણી બલિહારી, હુખ દુરમતિ દૂર નિવારી.	૪૭
ભૂત પ્રેત વલી વશિ થાઈ, હુખ જ્વર દૂરિ જાઈ;	
જ્યુ જંગમતીરથ સાર, જિનશાસનિ જય જયકાર.	૪૮
ગંગાવેલકણુ મવતુ, ગયણિંગણિ તારા મવતુ;	
રયણાયર રયણહ સંખ, ઠરં શુરૂણુ તુહિ અસંખ.	૪૯
લોટીગણુડે પાએ લાગું, શુરૂ સેવા અહનિસિ માગું;	
આણુંદસોમ પ્રણમં પાય, ઠરિ મઝ શુરૂ સુપસાય.	૫૦

રાગ—મલ્હાર, મોરી આંખડી કંકડંદે—એ હાલ.

યુગપ્રધાન જાણું સહુ, જિનશાસન સુરતાન રે;	
શુરૂણુ ગાતાં સંપદા, સહી વાધં રે અધિકુવાન.	૫૧

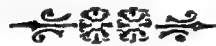
મોરા સહિશુર વધાવુ રે, સોહાવુ રે તપગછરાય;
 નિતુ પ્રણુમુ રે શ્રીશુરપાય, જિમ કિજધ રે નિરમલ કાય.
 જિમ હુધ રે ખહુલુ આય, મોરા સહિ શુર વધાવુ રે.—આંચલી.
 ધિન અમરાદે કૂખડી, રૂપરાજ કુલ ધિન્ન રે;
 ધિન્ન સુશુર જીણુધ દીખીઆ, રુડા ચુવિહ રે સંઘ સુપ્રસન્ન. મોં ૫૨
 સોભાગહરિષસૂરિ પટિ જ્યુ, શ્રીહોમવિમલસૂરિ સીસ રે;
 ચઉવિહ સંઘ ધણિ પરિ ભણુધ, જ્યુ ગછપતિ રે ઠેઠિ વરીસ. મોં ૫૩
 જાં દૂ સાયર અંદલુ, જાં તપધ તેજિ દિણિંદ રે;
 તાં સોમવિમલસૂરિ ચિર જ્યુ, સુખ સંપદ રે દિઉ આણુંદ. મોં ૫૪
 આણુંદ સોમ^{૧૬}કલા મિલી, સંવત ઓગણીસધ માઘમાસિ રે;
 હસમી શુરવારિ રચિઉ, નંદરણારિ રે રાસ ઉદહાસિ. મોં ૫૫
 મનરંગિ જે ભણુધ શુણુધ, સાંભલધ રાસ રસાલ રે;
 નવ નિધિ તસુ ધરિ અંગણુધ, સંખિ ફલીઉ રે અમર રસાલ રે. મોં ૫૬

પૂજ્યશ્રીસોમવિમલસૂરિરાસઃ સમાપ્તઃ ।

શ્રીદેવરત્નસૂરિ-ફાગ ।

ॐ અર્હે હુ

ૐ નમો જિનચન્દ્રાય પરમોદયગાલિને ।
 સંમગ્રશુવનાભોગકમલાકેલિસન્નને ॥ ૧ ॥
 નમઃ શ્રીઆદિદેવાય દેવસંસેવિતાંહ્યે ।
 ધર્માર્થકામસંપત્તિસુરસિન્ધુદિમાદ્રયે ॥ ૨ ॥
 નમઃ શ્રીવર્દ્ધમાનાય તીર્થેશાય સ્વયંશુવે ।
 નમઃ શ્રીગૌતમાયાસ્તુ સર્વાભીષ્ટશ્રિયાં શુવે ॥ ૩ ॥

રાસ.

ત્રિભુવનગગનવિલાસનદિણ્યર, નયર હારાલિલિ વાસ રે;
 નમિય નિરંજન ભવલયભંજન, સ્નનનરંજન પાસ રે. ૪
 ઠવિજનમાનસસરવરહ સીય, સરિસીઅ અવિચલ ભન્તિ રે;
 ધ્યાધસુ ભાવિધ' દેવી શારદ, શારદશશિકરકંતિ રે. ૫

ચાંદક

શારદ શશિકરતિ, નિમ્મલગુણગદ્યપંતિ,
 સૂરિ ધુરંધરુ એ, સોહગ સુંદરુ એ;
 આગમગચ્છિ ત્રિણગાર, સંયમશ્રો ઉરિ હાર,
 રૂપિધ' સોહધ' એ, જનમન મોહધ' એ. ૬
 સ્નનનકમલદિણ્યર, દીકધ' મુનિ આણુ'દ;
 સેવધ નરવરુ એ, ગુણિ ગોઅમગુરુ એ;

શ્રીદેવરતનસૂરિ'દ, આગવંશ કેરઉ ચંદ,
ગાઇસુ ગણુહરુ એ, સહજિ મનોહરુ એ.

૭

કાગ.

અણહિલવાહઉં પાટણ, પાટણનયર જે રાઉ;
દીસઈ' જિહાં શ્રીઅ જિણુહર, અણોહર સંપદ હાઉ. ૮
આંહસી પેથડનઈ' કુલિ, કડીય કલા સંભાર;
તિહિં વસઈ વહુરઉ કરણિગ, કડ્ડણાગડ અડિસાર. ૯
કુતિગદે તસુ ધરિણિઅ, હરિણીઅ નયણ સુરંગ;
સીલિંઈ સ્ત્રીય જિમ મોહ એ, રોહ એ પાપહ મંગ. ૧૦
જાવડ તસુ તણુઉ નંદણ, નંદણિ સુરતડ જેમ;
દિનિદિનિ રુપિઈ દીપઈ, છપ એ તેજિઈ' હેમ. ૧૧

આર્યા ।

नीलोत्पलदलनयनं के सुविप्ता(?)नैव शारदीनशशिवदनम् ।
यं वीक्ष्य रूपमदनं के मुदिता नैव गुणसदनम् ॥ १२ ॥

રાસ

નિર્મલનિજકુલકમલદિવાયર, સાયર સમ ગંભીર દે;
અનુદિન નવ નવ માઈ મનોરથ, રથવર સારથિ ધોર દે. ૧૩
સહસિ મનોહર શશિકર નિરમલ, કમલ સુકેમલ પાણિ દે;
ગજગતિલોલામંથરચાલઈ, બોલઈ સુલલિત વાણિ દે. ૧૪

અંદેઉ.

બોલઈ સુલલિત વાણિ, સુંદર શુભ મણિ ખાણિ,
સુજના નંદનૂ એ, વાણી અદનૂ એ;
નિરમલ કેમલ અંગ, મુલત્રિત રુપિઈ' અંગ,
ધીરમ મંદરુ એ, તેજિઈ' દિતકરુ એ. ૧૫
જમ્મુ એક સુંદર પુત્ર, ઉત્તમ ચારિય પવિત્ર,

ધન તે જનની એ, શુભતરૂ અવની એ;
 ઇમ ખોલઈ સહુ કોઈ, મીહલિ કુતિગ બેઈ,
 પાંચ વરીસુ એ, નહી કોઈ સરીસુ એ. ૧૬

કાગ.

અવસરિ ઇલુઈ સુહુગરિ, ગુરુએ ગુણિહિ ઉદાર;
 દેખી અ રૂપિઈ લાહૂઉ, બહુએ લક્ષણિ સાર. ૧૭
 વતક્ષણિ તેડીઅ તાતહી, વાત જણાવી સાર;
 જઉ સંઘમે એક લઈ, તું હોઈ ગચ્છશૂણુગાર. ૧૮
 જણુય વિવેકિઈ જાગિડ, લાગઉ બહુ મનિ બાઉ;
 સંઘમ લેવા ગહુગહિડ, મહમહિડ જગિ જસવાઉ. ૧૯
 દીક્ષાઉત્સવ મંડિઅ, ખંડિઅ મોહ નરિંદ;
 આવઈ તિહાં જન બહુવિહ, ચઉવિહ સંઘ આણુંદ. ૨૦

કાવ્યમ્ ।

મહોત્સાહં સદ્ધે ભજતિ સકલેઽર્હનિશમપિ
 ક્ષણદ્વૈતે નૂનં ભવતિ સુજનેષુ પ્રમુદિષુ ।
 વ્રતં ચિત્સૌ યસ્મિન્નનુ સદનવાસઃસ્થિતજના
 ન મન્યન્તે સ્મ સ્વં કતિ કતિ પરં વંચિતમિવ ॥ ૨૧ ॥

રાસ.

નિતુ નિતુ જિમણુવાર આવારીઅ, નારીઅ ગાઈ ગીત રે;
 નાનાવિહ માગતજન માનિઈ, સુરૂતરૂ છત રે. ૨૨
 જિણુહરિ જિણુવરપૂજ રચાવઈ, નાચઈ પાત્ર સુરંગ રે;
 ઇણુપરિ નચરિહિં કીધ મહોત્સવ, એ સવિ નહી કુણિ જંગિ રે. ૨૩
 અદેઉ,

એ સવિ નહી કુણિ જંગિ, જણુ ખોલઈ મનરંગિ,
 તિહાં ઇણુ અવસરિ એ, પરમાણુંદિ કરી એ;

કૃતિગદે ઉરિહંસ, પ્રાગવંસ અવયંસ,
શુરપાય લાગઇ એ, ચારિત્ર માગઇ એ. ૨૪

ભગિઉં મઝ શુભ ઈર્મમં, ભણિઉં ધર્મમંદ મર્મમં,
ઇમ એ બોલઇ એ, નહીં કોઇ તોલઇ એ;
માય બાપ બેઇ આવી, ગરુધં જોવિ જોવિ ભાવિ,
સંયમ દેસિઉં એ, અમિ પણ લેસિઉં એ. ૨૫

શ્રીજયાનંદસૂરિ, અભિનવ આણંદપૂરિ,
વેષ તઉ આપઇ એ, સંજમ થાપઇ એ;
સેતસેઠુઇ માહ માસિ, સિત પંચમિ ઉલ્લાસિ,
ચિહુજલુ સરિસઇં એ, ગરુધં હરિસિઇં એ. ૨૬

પાટણમાહિ બહુ જ ગિ, ચારિત્ર લીધઉં રંગિ,
જણુ ઇમ જ પઇ એ, કૃતિગ સંપઇ એ;
ઇમ બોલઇ શુરરાજ, રૂઝઉં હુઉ ઠાજ,
ઇણિ ગગિઇ સોહઇં એ, ભવિઆણુ ગોહઇં એ. ૨૭

પાંચ મહામત ધાર એ, વાર એ પાંચ પ્રમાદ;
સૂધઓ સંજમ પાલ એ, ટાલએ પરપરિવાદ. ૨૮
દીસએ વિનય વિચક્ષણુ, લક્ષણુ ઠલિજ શરીરિ,
સમરથિ લીલાં લોહનઇં, કોહુ ળતઉ જિણુ વીરિ. ૨૯

સુમણઇં સુગિઇં સુલક્ષણુ, લક્ષણુ સાલંકાર,
નાટક છંદનઇં નવનવઇં, કવઇં કવિત્ત સુસાર. ૩૦
ગણિત પ્રમાણુ પરિસીલિઇં, લોલઇં મુણુઇં વિચાર;
મુણિવર આગમ વાચઇં. સંચઇં મૃત મપાર. ૩૧

કાવ્યમ્ ।

સમુદય ક્રોધાચરિનિવહમાત્માન્નરગતં

નિધાયાન્તથિત્તે વહુવિધમુગાન્ધોપનિપદઃ ।

લસન્દ્રીસિદ્ધાન્તામૃતજલધિમધ્યેઽનવરતં

પરાં કેલિ કુર્વન્ જયનિ સ મુનિર્ગન્ધનિલકઃ ॥ ૩૨ ॥

તિલિ અમઠ રતિ ગ્રીચ પ્રતિ બોલીઅણા,
 મહીઅણી મધ મુનિ દોખીઅણા;
 તુમ મવિ માનઠ આણવડે, મનિ મયણ મહા ભર રહેડે,
 બોલઠ ધણ્ઠ હું ન દીડેડે, ડાલિયુ વિહિ વરડમાણ. ૩૩
 તવક્ષણિ મિત્ર વસંતહ કારિડે, કોમલ વચણે તે તલિ વારિડે;
 તહ ગડગણિહ અપાર;
 ઠણયર કેવલનઠ બીજડરી, પારલ કેસર ઠરણો મડરી,
 તરણી ગાઈ તાર. ૩૪

ફાગ.

ફલ ભરિ અહકાર લડકઠં, ઠડકઠં કોઈક વૃંદ;
 પારધિ પારલ મહિમહા, ગડિ ગડિઆ મુચકુંદ. ૩૫
 અંદન નારંગ ઠલડીઅ. લવણીઅ કરઠ આનદ;
 રમઠ ભમઠ છુલુ ભંગિઠ, રંગિઠ મધુદર વૃંદ. ૩૬
 વનિ વનિ ગાયન ગાયઠ, વાચઠ મલય અમીર;
 હમિમત્રિ નાચઠ રમણીઅ, રમણીય નવનવ ચીર. ૩૭
 કિંશુક અપક કોલિ, કલિઆ તરવર સાર;
 મયણ મહીપતિ ગાજઠ, રાજઠ રસ શૃંગાર. ૩૮

કાવ્યમ્ ।

चापं पुष्पमयं शरानलिमयान् कृत्वा च सैन्यं क्षियो
 दूतं दक्षिणमारुतं मधुमय मित्रं विधुं सैन्यपम् ।
 लज्जैः कोकिलनादवाद्यनिबहः कामोऽयमामोहयन्
 विश्वं विश्वमदो मदोल्लुरतरः सज्जोऽभवद्विजये ॥ ३९ ॥

રાસ.

રતિપતિ અબલ બલ આરીઅડ, રીસઠ આલક વીર રે;

મિત્ર વસંત પ્રમુખ નિજ પરિકરિ, પરિકરિઉં યતિ ધીર રે. ૪૦
 આવિઉં મુનિવર પાસઠં તેજવિ, જવ તવ હઉં ઉવસંતાપ રે;
 સીયલ દવચ તસુ દેખી અતિધણુ, ઘણુ ગુણુ આગમ આંપ રે. ૪૧

અઢેઉં.

ઘણુ ગુણુ આગમ આપ, ધ્યાન સુખાણુ કલાપ,
 સીલંગ રથ વરુએ, નાયઠ જય કરુએ;
 જૂંઝઠં તિહાં મુનિરાઉં, વધરી ટાલઉં ઠાઉં,
 ખાણુ આટોપિધં એ, મેલહુધં કોપિધં એ. ૪૨

તઉં ગરુધં અભિમાણિ, જૂઝ ચડિઉં સુપ્રમાણિ,
 એ નવિ ભાજધં એ, ગુણુતર વાજધં એ;
 તઉં પ્રદ્મ યુધિચંગિ, હણીઉં મયાણુ મુઆંગિ,
 તઉં તિમ નાઠઉં એ, જિમ નવિ દીઠઉં એ ૪૩

મહી લિહુલિ જયકાર, શાસન હુપ અપાર;
 સવિ ગુણુ છાજધં એ, આગમિ ગાજધં એ. ૪૪

ગુરૂ મનિ હજીઉં વિચાર, આપઉં ગજહુ ભાર;
 એ અતિ સમરથૂએ, પૂજધં મનોરથૂ એ. ૪૫

ફાગ.

વહરઉં મોઝલ મૂંધઉં, સૂધઉં ગિહું પળિ જાણિ;
 ભાવિ અનધ વ્યચ ગોલઉં, ગોલધં મધુરીય વાણિ ૪૬

પ્રાગવંસિ ચાંડસિ કુલિ, ઠલિધં ભહુ છંદ વાન;
 શ્રી ગુરૂ ચલણે લાગધં, માગધં શ્રીસંધમાન. ૪૭

પાટણુમાદિ મહોત્સવ, નવ નવ ઠરંધં અનેક;
 દિશિ દિશિ મંધ તેડાવધં, આવધં ધરીય વિવેક. ૪૮

ધવલ ગાધં તિહાં નારીય, આદર ઠરી ત્રિષ્ટુગાર;
 સાહમીવત્સલ સંધ પૂરે, પૂજધં હુપ અપાર. ૪૯

કાવ્યમ્ ।

ગીતં ગાયનમણ્ડલી સુમધુરં ગાયત્યમન્દસ્વરં
 મદ્દૌઘો મળતિ સ્તુતીઃ સુધવલાન્યુશ્વારયન્ત્યઙ્ગનાઃ ।
 આતોઘાનિ ચતુર્વિધાનિ ચ તથા વાઘન્ત ઉચૈસ્તદા
 હર્ષાદ્વૈતમિતિ પ્રવૃત્તમતુલં શ્રીસંઘમેલાપકે ॥ ૫૦ ॥

રાસ.

ઉત્સવ ઠરી ત્રિયાણુવ વરિસિધ', હરિસિધ' બધસાહ માસ રે;
 ઉજ્જલ પંચમિ વર બુધવારિધ', સારી સવિહૂં આસ રે. ૫૧
 શ્રીજયનંદસૂરિ પાટિ સુથાપધ, આપધ' સૂરિમંત્ર સાર રે;
 ધવલ ગાધ' તિહાં રંગિ સોહાસિણિ, સાસણિ જય જયકાર રે. ૫૨

આદોહા.

સાસણિ જય જયકાર, ભટ્ટ ઠરધ' ઠધ વાર,
 શ્રીસંઘ ચીવરુએ, દીજધ' અતિવરુએ;
 ગંધર્વ રુચડઉં ગાન, દીજધ' બહુ વિહુ દાન,
 વાજિત્ર વાજધ'એ મનરંગિ ગાજધ' એ. ૫૩
 શ્રીસંઘ પરમાણુદ, હરિસીય સજ્જનવૃદ્ધ,
 પ્રીતિ કોલાહલએ, મન અતિ ઉજ્જલ એ;
 પાટ.....સુ વિસાલ, ઉત્સવ કોધ રસાલ,
 સોહધ' ગણુહરુએ, પાટ ધુરંધરુ એ. ૫૪
 પાલધ' પંચાચાર, બાણુધ તત્ત વિચાર,
 સસમધ પર સમધ એ, ...અતિ ક્રમધએ;
 વાણી અમૃત સમાણુ, તેજિ અભિનવ ભાણુ,
 ભવિઅણુ બોહધ' એ, મહીયલિ સોહધ' એ. ૫૫
 અહનિંશિ સાધુ અનેક, બુ.....વિવેક,
 તીહ શુર પાસધ' એ, શ્રુત અભ્યાસધ' એ;

દરિસણુ નાણુ ચરિત્ર, ત્રિભુવન માંહિ પવિત્ર,
નિતુ નિતુ સાધઈ' એ, ગુણુ ગણિ વાધઈ' એ.

૫૬

કાગ.

સેવકશિવસુહૃદાયક, નાયકમુનિવરવૃંદ,
જાણે જસુ યશ શારદ, વારિદ પૂનિમચંદ.

૫૭

મુનિવર નિમ્મલ માન, માનસસરોવર હંસ;
બુદ્ધિઈ' છપઈ' સુરસૂરિ, સૂરિસર અવયંસ.

૫૮

ભવિયણુ ભવજલ તાર એ, વાર એ દોષ સુખણુ;
જિનવર શાસનિ હીપએ, ...યમાણુ.

૫૯

નામિઈ' નવનિધ આવઈ', ભાવઈ' ગુણુ જસુ રાય;
શ્રીદેવરત્નસૂરિસર, ઈસર દેવઈ' પાય.

૬૦

કાવ્યમ્.

अस्मिन् श्रीसूरिभाना .....रा शासने तेजसः श्री
सच्चक्राणां प्रमोदः स्फुरति विकसति श्रीपदं सङ्घपद्मः ।
बोधं प्राप्नोति लोकोऽभ्युदयमयति च श्रीजिन- -धर्मो
जीयास्त्वं सूरिराज ध्रुवमिति जनताशीर्वाचांस्युल्लसन्ति ॥ ६१ ॥

રાસ

મુહ જિમ પૂનિમ શારદ શશિકર, કર પંકજિ જસુ સિદ્ધિ રે;
મન મુદ્ધિ ભાવિઈ' ભવિયણુ સેવડે, સેવક પૂરિઈ' રિદ્ધિ રે.

૬૨

રાસક.

ભ ગયણં ગણિ હીપઈ' દિનકર, કિરણે રોરિણિઈ' વ રે;
તા મહિમંડલી સુંદરદીગુરૂ, ગરુયા ગુણિ જયવંત રે.

૬૩

સંવત ચઉદ નવાણૂં વરિસિધં, રૂતુ વસંત જન મહનધ દિવસિધં,
 મનરંગિ હિ સુવિશાલ.
 કાગખંધી એ શુરૂ વિનતી, ભાવ ભગતિ ભોલિમ સંભુતી,
 કીધી રસ ચક્રસાલ. ૬૪
 ગણુહર શ્રીદેવરતનસુરિસર, ધમ વીનતી કરી જે નરવર,
 વંદધ ભગતિહિં સાર.
 વીહ ઘરિ વિલસધં નવનિધિ અહનિશિ,
 સવિ સુહસંપદ નિતુ હુધં વીહ વસિ,
 વંછિય સિદ્ધિ અપાર. ૬૫

॥ इति श्रीगुरुफागः समाप्तः ॥

શ્રીવિજયસેનસૂરિ-નિર્વાણરાસ ।

ॐ શ્રીગુરુભ્યો નમઃ । ॐ

કુહા.

- સરસતિ મતિઘઉં નિરમત્રી, મુખિઘઉં વચન વિલાસ;
ગાઉં તપગચ્છ-રાજવી, વિજયસેન ગુણરાશિ. ૧
- જગમાં જગગુરૂ હીરણ્ય, હુઓ અધિક સોભાગ;
મહિમા મહીમાહિં ઘણઉં, જિમ રામમુની મહાભાગ. ૨
- તાસ પાટિ ઉઠયાચલિધં, ઉગ્યુ અભિનવ ભાણુ;
શ્રીવિજયસેનસૂરિસરુ, જેહધો નિત રચુવિદ્યાણુ. ૩
- ભાગ્યવદું શ્રીપૂજ્યનૂં, કુણુધં ન ખંડો આણુ;
જિનશાસનમાં જગતાં, હુઆ અધિક મંડાણુ. ૪
- ખરચ પ્રતિષ્ઠા પૂજણાં, સંઘ તીરથ ઉદ્ધાર;
રાસ-ભાસ-ઠવિ ગ્રંથયો, તે મુણુજયો અધિકાર. ૫
- છેહડધ જે નિર્વાણનઉં, કહું લવલેશ વિચાર;
તાત માન ગુરૂ ગામનધં, નામ થપી સંભાર. ૬

રાગ આમાવરી મતિ નિગમત્ત જિન નામધં કીજધ—એ ટાલ

નજેલાધ નગરી સોલ ચિરોતરી, ફણુણ પૂનિમ વધ્યા;
તાત કમાકુલિ માત કોડિમદે, સુત કુલમંડન આયા. ૭

- યુગતે નામ ઠવિઉં જેસંગજી, રૂપ ઠલા ગુણુ ભરીઉં;
રૂપે સુંદર નંધ સોભાગી, પરમ પુરૂષ અવતરીઉ. ૮
- તેરાવરી શુદ્ધી જ્યેઠ એકાદશી, મહોત્સવ માતા સાથિયં;
સૂરતિખંદિરિ દીખ્યા લીધી, વિજયદાનસૂરિ હાથિયં. ૯
- અઠાવીસય મહાવદિ સાતમિ, બાણિ પદવી દીધી;
અમદાવાદ નગરી સાહા સૂલયં, પૃથિવી ઊરણુ કીધી. ૧૦
- જય જયકાર હુંઉ જગઆહિં, વિજયસેનસૂરિ રાજયં;
જિહાં જિહાં વિહાર કરિ મહી મંડલી, તિહાં તિહાં અધિક દિવાજય. ૧૧
- દિલ્લી લાહુર સહુર આગરા, મરૂધર ગુજરદેસ;
સોરઠ કુંઠણુ કાન્હત હાલા, જિહાં જિહાં નવલા વેસ. ૧૨
- તિહાં શ્રી પૂજ્યયં વિહાર કરીનયં, તે સવિ પાવન કીધા;
તિહાના સંઘ અનેક પરિં ધન, ખરચી લાહા લીધા. ૧૩
- એક દિન શ્રીપાતસાહ બોલાવયં, દરિસન કરિવા કાજિયં;
ગુજરથી લાહુર પધાર્યાં, જિમ કુમતિ મદ ભાજયં. ૧૪
- કુમતિ મત મિથ્યાત ઉથાપી, શ્રીજિન ધર્મ સોહાવયં.
અકખરસાહ સલામાં યુગતયં, જિનસાસન દીપાવયં. ૧૫
- સ્વયં મુખિં પાતસાહ પ્રસંસયં, દરિસન બડા તુમહારા;
ઠહણી રહણી દોઉ મિલયં જિહાં, દિલમા સાચ હમારા. ૧૬
- જગગુરૂનયં દીધા છયં, લે જે ધર્મ બોલ શ્રી સાહિ;
તે સવિશેષ પલુયં સવિ કીધા, દીધા હીરસવાયં. ૧૭
- યુગતિ જૈન ધર્મ મત થાપી, દિલ્લીપતિ દિલવાલ્યું;
હીરસવાયં વિરુદ્ધ ધરાવી, જિનસાસન અબુઆલ્યું. ૧૮
- છવ અમારિ સેતુજગિરિ, મુગતઉ તીરથના ઉદ્ધાર;
લાખ ગમે બંદીજન છૂટા, તે સવિ ગુરૂ આધાર. ૧૯
- આચારય વાચક પંડિતપદ, શ્રીપૂજ્યયં પદ દીધા;
શ્રીજિનસાસન ભાર ધરીનયં, ધર્મ કાર્ય સવિ કીધાં. ૨૦
- ઓસવશકુલઅંબરદિનકર, અરણુકરણુગુણુભરીઉં;
સાહવિરા રૂપાઈ નંદન, વિહિત મુનિપરિવરીઉ. ૨૧

યુગપ્રધાન સમ અતિશય અધિકૃત, સઠલ સૂરિ સિલ્પગાર;
 વિજયદેવસૂરિ દ લલાવ્યકૃત, તપગચ્છ-પદ્મવિભાર. ૨૨
 જવ આભાધ હૂંઈ નિજ અંગિઈ, પરિકર ભાવ જાણાવઈ;
 ધીર વીર સાહસીક સૂરીસર, નિજ મનિ ભાવન ભાવઈ. ૨૩
 એ સંસાર અસાર તણી ગતિ, ત્રિંતઈ અંતરયામિ;
 જાગિ જાગિ જીવિ એતિ એતિ તું, તઈ ચતુરંગી પામી.

હાલ

રાજનગરથી પૂજ્ય પધારિયા, અનુક્રમિ સોજિ ત્રધપુરિ આવિયા,
 દેવતણી ગતિ કો ન સઠઈ ઠલી, ભવિતવ્યતા જે તે કિણિ નવિ ટલી. ૨૪
 તિહાં જ્યેઠવદિ દશમી દિની, સાગ્રવી સાર વખાણ;
 શુભ ધ્યાન કરિ મધ્યાન વેલાં, આહાર સદજ પ્રમાણ;
 તિહાં લગઈ સુખછઈ પૂજ્યનઈ, નિજ અંગનઈ પરિવાર;
 યુગપદુર પાત્રિતિ ચાકતઈ, વાસકિ પધાર્યા નારિ. ૨૫
 અવસરિ તેણઈ મારગિ ચાલતાં, સાધુનઈ શ્રાવક સહુ સંભાલતા;
 નારિ સમીપિં જવ આગ્યા વહિ, જલવાવરવા તળ બાઈકા સહી. ૨૬
 તવ સહીઅ બાઈકા, ભૂમિ હેઠા સહુઅ ઠીકા જામ;
 અંગ તવ વિરુઠિં થયું, ખિણુ એક પુઠયા તામ,
 બાઈકા ચઈ જલ વાવર્યું, પાણિ તે ન લાગું અંગિ;
 ચુંધાઈ અંગ અનેક પરિ તિહા, કિરચું નહિં મન રંગ. ૨૭
 એહવઈ ભગવનજી ધમ આત્મિસઈ, અંગ અમદારું નથી અગ વશિ;
 સહુ પરિવારિં બહુત યતન કીયા, નારિ નગરમાં ગુરૂ પધરાવીયા. ૨૮
 ધમ નિસુણિ ગામિ સુઠામિ આજી, આચર્યું તવ મૂર,
 આહાર ચ્યાર અને આપધ, પરિદર્યા મવિદ્દાર,
 આહાર તવ પાત્રું વહ્યું.... ..ંગ લગાર,
 પણિ આવધાન પહું બહું, ચેતન હામિ ગપાર. ૨૯
 ધિન એ મુનિવર ધિનદંદાધન, નપસાયમનિદ દુઆ એકર ના;
 ભવજલ તરીઆ આતમ તેરના, જેસંગજી ગુરૂ મારઈ આવના. ૩૦

ખિણુ ખિણુઈ અંજલિ જલ પરિંઈ, જીવિત ઘટઈ નિરધાર,
આપણા આતમ હિતઠરૂ, જિમતરૂ એ સંસાર;
પરમાંગ વ્યારઈ દોહિલ્યા, લાલતા વારોવાર,
મનમાંહિ પોતઈ ચીંતવી, પરિહરવા ચ્યાર આહાર. ૩૧

સરૂપ વિચારી નિજ જીવીત તણું, અતિહિં આતમ હિત કરવા ઘણું;
અઠખરપુરમાં સોલઈ કોતરઈ, પથરાળ્યા મધ્યરાતિ ઉ પાસિરઈ. ૩૨

સાવધાન સહુ ઠરી, નીજ પાસિ સવિ પરિવાર,
તિણુઈ સમઈ તિહાંનઉ, સંઘ સહુ મિટીઉ વલારઈ વાર;
ઉવઝાય નંદીવિજય કીરતિવિજય પ કિતનામ,
દોઈ રામવિજય, શાંતિવિજયાદિક વચાવચ કામ. ૩૩

મન વચ કાયા સૂધાં સંવરી, પંચ મહાવ્રત વટ્ટી ચોખાં ઠરી;
પંચાચારઈ નિશ્ચલ આઠરી, આઠઈ પ્રવચનમાતા મનિ ધરી. ૩૪

મનિ ધરીઅ સતરઈ લેક સંયમસાર નિરતીચાર,
તપ લેક ખારસંભારિ દસવિધ સાધુ ધર્મોધાર;
જિન સિદ્ધસાખિ આલોઈઆ, મન વચન કાયા દોષ,
સંવેગ રસ સમતા સમાધિઈ, ધરી સુખ સતોષ. ૩૫

તિહાં શ્રીપૂજ્યઈ અણુસણ ઉચર્યું, અરિહંતાદીક શરણુ સદા ઠર્યું;
પુણ્ય પ્રભાવઈ શમરસ આઠરી, વચરવામીની પરિ મનમાં ધરી. ૩૬

આરાધના ચઉસરણુ અણુસણુ ખમતિખામણુ કીદ્ધ,
પરિવાર પાસઈ સદ્દહી તિહાં, સળલ સંખલ લીદ્ધ;
આતમા આગઈ નિરમલ ઉર નિજ ઉપયોગ,
નિજ પ્રખલ પુણ્ય પચાઉલઈ, સહી મિલઈ એ સંયોગ. ૩૭

ખંભાયતનઈ અઠખર ધુરતણુઉ, પૂજા કરતુ સંઘ મિદ્યઉ ઘણુઉ,
ઈમિ અણુસણુ આરાધન ખામણાં, ચઉસરણુ સાત સમરણુ જે લણ્યાં. ૩૮

શ્રીવાચકાદિક સહુ મિલી સંભલાવતાં સિદ્ધાંત,
તે સાવધાન પણઈ સહી સદ્દહીને એકાત;

જ્યેષ્ઠ વદી એકાદશી ઉગતઈ આદિત્યવાર,
શ્રીવિજયસેનસૂરિ'ક પામ્યા સ્વર્ગના સુખ સાર.

૩૯

હાલ.

મેઘજી ઋષિની ભામનગો.

ઉત્તમ ભતિ ઠથીયાકેરી, પંચભાતિ બહુ મૂલ,
સત્તર ખંડ માડવી મંડાણુઈ, રચના કરીઅ અમૂલ. ૪૦

સોનાગી ધર્મ ઠરૂ જગિજાણુ, એ તનુ પુણ્ય તણુ પરિમાણુ;
જૂઓ જેસંગજી નિરવાણુ, હુઆ જે જનસાસન લાણુ,
સોનાગી ધર્મ ઠરૂ જગિ જાણુ-આંચડી.

અંગ પૂંજણુઈ પૂજ્યતાણુઈ તિહાં મહીમુંદી સઈ વીસ;
અગર દોઈ મણુ અધમણુ દેસર, સૂઠડી મણુ વ્યાલીસ. સોા ૪૧

સાર કપૂર ચૂઓ ઠસ્તુરી, સખરા દ્રવ્ય અનેક;
તે સવિ હહન વેલાઈ ચિતામા, આણી દવિઅ વિવેક. સોા ૪૨

ચિતામાહિ ધ્રોપૂજ્ય પુઠાડયા, તવ કુંઅરજી ગાંધી,
મુખ ભરીહિ રૂપઈઈ કપૂરઈ, પુણ્ય ગાંડડી બાંધી. સોા ૪૩

સાહા સોમા સોમઠરણ સંઘવી, ગાંધી કુંઅરજી વાલી;
રૂપઈઆ સઉની મહીમુંદી, પાસિ લગઈ ઉછાલી. સોા ૪૪

હરવાળથા ઠામ લગઈ વલી, માડવી લેઈ જતા;
દોઠડા રૂપઈઆ સડના તિમ, ઊછાડયા ઇમ યાતા. સોા ૪૫

મહીમુંદી રૂપઈઆ મહુરઈ, પૂજઈ સંઘ અગ્રેય;
ખરચાણી સવિ મહુરમાનઈ, આહલજર વિશેય. સોા ૪૬

જિહાં લગઈ આંગઈ તગારઈ દીહુ, મહિમા જાવઈ ભગતઈ;
તિદાલગઈ પૂજ વધાવી ચિતા ત, ઇમ દિત્યવ આતિ શક્તિઈ. સોા ૪૭

ચાંદ ઉપરિ સહકાર અછઈ જે, તે ચાખા તણી રાત,
ફલ સંભારિ તે ફલો લોહ, સદ્ દીડી પરમાત. સોા ૪૮

ધિન તે માતા પિતા જિહા જનગ્યા, ધિન તે ગુરુજેણુઈ દોખ્યા,
ધિન તે સંઘ સ્વામી ગુરુ પાપુ, દિગડઈ ધના દિવ શિખ્યા. સોા ૪૯

જે નરનારી તણુધ શિરિ પૂજ્યઈ, વાસ ઠવિઉ નિજ હાથીઈ;
 જેણુઈ વંદા પૂજ્યા પ્રતિલાભ્યા, તસ હૂઈ અવિચલ આધિ. સોં ૫૦
 એ મહીમાવંત મુનિપતિ મોટઉ, અતિથય ગુણ અધિકાઈ,
 જેણુઈ અઠખર રાજ રીઝવીઓ, મહીઅલી મામ વધાઈ. સોં ૫૧

હાલ.

રાગ—ધન્યાશ્રી.

ઠામ અલિરામ આરામ ઠરી અલિનવું,
 સંત પુણ્યવંત નઈ લાગિ લાધું;
 જિહાં સખર અગર સૂઠડી ચિતામંડિ,
 તાસ સમયું વન અસ્થું સુરભિ ભાંધું. ૫૨
 છપીઉ જૈન ગુરુરાજ જેસંગણ,
 દીપીઉ જે સઠલ સૂરિયંદો;
 જિમ ધહાં લાગ્ય ભંડાર ઉઘાડીઓ,
 વિમ તિહાં દેવતમાંહીં ધદો. છવીઉં—આંચલી. ૫૩
 સાહ સોમ તિહાં થૂલ થાપ્યું વડું,
 પડવઠ અતિહિં મંઠાણુ સોહઈ,
 જેહ નરનારી ગુરૂ પાહુકા જઈ નમઈ,
 તેહ નિજ સાધિ સુરધેનુ દોહઈ. ૫૪
 સંઘના થાઠ આવઈ તિહાં નિતનવાં,
 ભેટવા થૂલ એ તીરથ બાંણી,
 સ્નાત્ર મહોત્સવ ઠરઈ ઠરમ ઠલિમલ હરઈ,
 પરમ ગુરૂ મનિ ધરઈ ભાવ આણી. ૫૫
 શ્રી વિજયસેન ગુરૂ નામ મહામંત્રનું,
 ધ્યાન મનમાં ધરૂં લવિક પ્રાણી;
 શોઠ દો મત ધરૂં અધિક સંવર ઠરૂં,
 પરિહરૂં અઠદસ પાપ ખાણી. ૫૬

જગમાંહિ મહીમા ગુરુ તણુઉ જે અતિધણુઉ છધ'મધ' સુણયઉ,
 દોધ હાથ જોડી બુદ્ધિ થોડી દામિ કોડી સઉ ગુણયઉ;
 શ્રી વિજયદેવસૂરિ'ક નંદઉ ભાવિ વંદઉ વલી વલી,
 વર વિબુધ વીપા સીસ વિદ્યાચંદ આશા સવિક્ષલી.

૫૭

॥ इति श्रीविजयसेनसूरिनिर्वाणसहायसंपूर्ण ॥

શ્રીવિજયસેનસૂરિ-દ્વિતીય નિર્વાણ ।

- સેરસતિ ભગવતિ ભારતીલ, ભગતિ ધરી મનિમાય;
 પાય નમી નિજ ગુરુ તણાલ, યુણુસ્યુ' તપગચ્છરાય. ૧
- જય'કર જેસંગલ ગુરૂરાય, નામિ નવનિધિ પામિધલ;
 દર્શનિ દારિદ્ર જાય, જય'કર જેસંગલ ગુરૂરાય—આંકણી.
 સાહસીક શિર શેખરુલ, કવિજનમનતરૂકીર;
 હીરવિજયસૂરી તણોલ, પદ્મધુરંધર ધીર. જય'ં ૨
- ભરતભૂમિભૂષણમણિલ, દેસ વડો મેવાડ;
 નડુલાઈ નગરી ભલીલ, લોક કરઈ લખલાડ. જય'ં ૩
- સાહ કુમાકુલ કુલ ગિરીલ, કોડાં માત મદ્દહાર;
 જેસંગલ જગ મોહિહલ, જિમ ગોપી ભરતારિ. જય'ં ૪
- પ્રહ્લામુખ અંબરચક્રીલ, ભૂપતિ અંક (૧૬૦૪) વખાણિ;
 ધણિ વરસિં ગુરૂલ તણોલ, જન્મ હૂઉ જગ બાણિ. જય'ં ૫
- કાગણુ શુદિ પૂનમ દિનિલ, દિનકર વાર ઉદાર;
 ઉદયસિંધ રાણા તણઈલ, રાજિ જણ્યા ગણધાર. જય'ં ૫
- સાવ વરીસા સુત હૂઉલ, જળ જેસંગ કુમાર;
 સાહ કુમઘ સંયમ લિહલ, છોડિ નંદન નારિ. જય'ં ૭
- નવ વરિસો જેસંગલ લ, નિજ જનનીની સાથિ;
 પરપ્રયો સંયમ સુંદરી લ, વિજયદાનસૂરિ હાથિ. જય'ં ૮
- સંવત સોલ તેરોત્તરધલ, ચઢિહ ચારિત રંગિ;
 સૂરતિ ખંદિર માંહિ હૂઆલ, શ્રી જિનશાસન જંગ. જય'ં ૯

હાલ.

- શ્રીવિજયદાનસૂરિસરિ, જયવિમલાલિપ થાપ્યો રે,
હીરવિજયસૂરિ'દનિ', ચતુર ચેલો એહ આપ્યો રે. ૧૦
- હીર પટોધર જગિ જયો, જેસંગલ ગુરુ જગ જયો.—આંચલી.
હીરભટારક હિંમડલધ, શ્રીજયવિમલ ચેલો રે.
- વિનય વિદ્યા ગુણે કરી વસ્યો, જાણે મોહણ વેલો રે. હીર૦ ૧૧
- અનુક્રમિ હીસધ પધારિયા, હીરલ ધ્યાધ સુખાણો રે;
શ્રીગુરુવચન તે શિરધરી, જેસંગલ કરધ વખાણો રે. હીર૦ ૧૨
- પ્રગટિઉ સુર લણધ ગુરુ સુણો, જે તુલ જેસ ગ ચેલો રે;
તે હુસ્થધ ત્રિણ જગ પાવનો, જિસ્યો હરસેખરા રેલો રે. હીર૦ ૧૩
- ઇમ સુણી ગગ્ગધણી હરપિઉ, વિહાર ખ'લાયતિ છીનો રે;
શ્રીજયવિમલ ગણેમનિ', પ કિત પદ તિહાં રીનો રે. હીર૦ ૧૪
- સોલ છવીસધ તિહાં લિગો, લાલ પ્રતિપ્તાનો મોટો રે;
શ્રાવિકા પૂનિધ તિહાં કિઉ, પદ ઉચ્ચવ નદિ ખોટો રે. હીર૦ ૧૫
- રાજનગરિ ગુરુ આવિયા, અનુક્રમિ હીરસુણિ દો રે;
જયવિમલાદિકે પરવર્યો, જિગ તારા ગાંવે ચંદો રે. હીર૦ ૧૬
- તિણિ નગરિ માંહિ મૂલગો, મૂલો શેઠ સ્વત્તો રે;
પરિખ વીપા તણે ઘરે, માડયા સખલ મંડાણો રે. હીર૦ ૧૭
- દ્વાગણ ગુદિ તિધિ આતમી, લલિત લગન દિન વીધો રે;
શશધર મૃગ શિરસ્યુ' મિલ્યો, યોગ અમૃત સિદ્ધિ સીધો રે. હીર૦ ૧૮
- સોલ અઠાવીસધ અભિનવધ, હરપિ હીરલ સરિ રે;
શ્રીવિજયસેનમૂરીધરુ, પાટિ હયા નૃંધ' રે. હીર૦ ૧૯
- અગરિજ એહ તિહાં હુ, જાતો પંડિત લોગો રે,
મૂલોમાલ મૂલનખત્રિ મગો, શ્રીગુરુમં સંયોગો રે. હીર૦ ૨૦
- પાટણિ પૂજ્ય પધારિયા, ચોમાસુ' જ્યા ત્રીમધ રે;
હીરલ જેમંગલ દુધ મિલ્યા, મો ગંધન' મ ન હીમધ રે. હીર૦ ૨૧
- પારજીધ ચોમ જાદુલ પખિ', ગદી' થાવર વાગિ' રે;
જેસંગલ નિજ પદિ હતી, વાઘા હીરંગ પાગિ' રે. હીર૦ ૨૨

ઢાલ.

- હવિ હીરઆણુ શિરિ ધરી, ગુરૂ ઠરધ વિહારોણુ;
હીરોણુ, ભરતભૂમિ ભામિનિ તણોણુ. ૨૩
- દિનિ દિનિ તપગછ વાધિહ, જિમ જલનિધિ પૂરોણુ;
પૂરઓણુ, વિજયસેન સસિ ઊગતધણુ. ૨૪
- વાદીમદ ગુરિ ગાલિઓ, શ્રીભૂષણુ નામોણુ;
ઠામોણુ, જિમ હરનયન હૂતાંશનિણુ. ૨૫
- રાજનગરિ ગુરૂ જ્ય હૂહ, શ્રીતપગછ સોહોણુ;
મોહોણુ, ખાનખાનો ગુરૂ દર્શનધ'ણુ. ૨૬
- રાધનપુરિ ચહિમાસિ રહ્યા, દુધ ગણુધર લેલાણુ,
વેલાણુ, એહવી પુણ્યધ પામિધણુ, ૨૭
- તિહાં અઠખરિ ગુરૂ તેડિઆ, હીર વંદીનધ હાલ્યાણુ;
પાલ્યાણુ, પાતક લાહુર લોઠનાણુ. ૨૮
- અઠખર સાહ જલાલદી, ગુરૂ દર્શનિ' હરસ્યોણુ;
તરસ્યોણુ, જિમ પ થી સીતલ જલિ'ણુ. ૨૯
- વાદી વાદ હરાવિહ, કિહ જિનસાસનિ અબુઆલોણુ;
ઠાલોણુ, વદન કિઓ વાદી તણોણુ. ૩૦
- ઉત્તર દિસિ આરોપિઓ, ગુરૂ કીરતિ થ'લોણુ;
કુ'લોણુ, ઠરણુરસનો નૃપ હૂઓણુ. ૩૧
- દિલ્લીપતિ દરબારિ ચદી, ગુરૂ કીરતિ વેલીણુ,
ફલીણુ, મહિઅલિ મહિમા ફૂલડેણુ. ૩૨
- સાહિ સીખ લેધ ચાલિઆ, ગુરૂ હીર ખોલીયાણુ;
આયાણુ, અણુહિલપુરિ ઉતાવલાણુ. ૩૩
- હીર દિવંગત તિહાં સુણ્યા, સુણી શોક નિવાર્યોણુ;
સંભાર્યોણુ, ગૌતમ વીર વિછોહિઓણુ. ૩૪

ઢાલ.

- તપગછ ભાર ભુજ ખલિ', ધરતો સાહસ ધીર;
હવધ ભટારક પ્રકટિઓ, વિજયસેન વડવીરો રે. ૩૫

ગુરુ ગુણ સાંભરઈ, હીર તળો પટધારો રે;
 નહિ મનિ મયલ લિગારો રે, કિમલિ ન વીસરઈ—આંચલી.
 બિંબ પ્રતિષ્ઠા અતિ વડી, ગુરુ કીધી પંચાસ;
 ગુરુરાજિં પ્રભુ પ્રકટિઓ, વિજયચિંતામણિપાસો રે. ગુરુ ૩૬
 ગુરુ ઉપદેસિં ઊધર્યો, છર્જુ વિદાર અપાર;
 વિજયદેવસૂરિ સારિખ્યા, દીખા શિષ્ય ઉદારો રે. ગુરુ ૩૭
 આઠ વાચક પદ થાપિઆ, એકસોનઈ પંચાસ,
 એતલા પંડિતપદ દિગા, પૂરી તપગણ આમો રે. ગુરુ ૩૮
 શ્રીશત્રુજઈ ગુરુ ચઢયા, સાચિં નિજ પટધાર,
 સાઠા ત્રિણસઈ મુનિ મિલ્યા, હરપ્યા સંઘ અપારો રે. ગુરુ ૩૯
 સોરઠિ શ્રી ગુરુ સંચર્યો, રહિયા ચ્યાર ચોમાસ;
 શ્રીગિરિનાર ગિરિંદની, કીધી યાત્રા ઉડાસો રે ગુરુ ૪૦
 કપીતાન કાલ મિલ્યા, પાઠરી નઈ પરિવાર,
 પૂજ્ય ફિરંગી તેરિઆ, પહુતા હીવ મગારો રે;
 એક અછેર અપારો રે. ગુરુ ૪૧
 જાંમ નામ નૃપ હરપિઉ, દેખી સુગુરુ દીદાર;
 તિહાથી પૂજ્ય પધારિઆ, સંજેસરિ સુવહારો રે. ગુરુ ૪૨
 રાજનગરિ ગુરુ આવિઆ, હુઈ ગણધર પરિવાર;
 સંઘ વિરોધ તિહાં ટલ્યો, ગુરુ કીધો જયકારો રે. ગુરુ ૪૩
 વરસિં સોલ ખડુતરિ, ખાંલનયર ચક્રમાસ;
 કરવા શ્રીઅકળર પુરિં, આવ્યા મહિમ નિવાસો રે. ગુરુ ૪૪
 જેઠ ખડુલ એકાદસી, પ્રહ ઊગમતઈ લાણુ;
 ચઉસરણાદિ સમાધિસ્થું, હૂંક ગુરુ નિરવાણો રે ગુરુ ૪૫
 મખખલ કેરી માંડવી, માંડી સતરઈ ખાંડ;
 વ્યાલીસ મણુ સૂઠડિ મિલી, ત્રિણ મણુ અગર અખાંડો રે. ગુરુ ૪૬
 અધમણુ કેસર તિહાં મિલ્યુ, ણિલ્યો ઘણો ઘનસાર;
 કરતૂરી ચૂરી ઘણી, નોચા તણો નહિ પારો રે ગુરુ ૪૭

દુધ હજાર મહામુંદિંધ, પૂન્યા પૂન્ય નવાંગધ;
 ધમ ગુરના નિર્વાણનો, હુઓ ઉત્સવ ચંગો રે. ગુરૂં ૪૮
 મહામુંદી સઘલી મિત્રી, આઠ હજાર પ્રમાણ;
 ખરચી ખંભાચત તણધ, સંધ નાણ સુખણો રે. ગુરૂં ૪૯
 જગિ નાંણી એકાદસી, ઇંક ગુરૂ હીરણ લીધ;
 ખીણ ગુરૂ જેસંગણ, કીધી જગત્ર પ્રસિદ્ધો રે. ગુરૂં ૫૦
 સઘલા પંડિત માંહિ વડો, શ્રીકૃમલવિજય ગુરૂસીંહ;
 તાસ સીસ વિદ્યાવિજય, સુવિહિત પંડિત લીહો રે. ગુરૂં ૫૧
 વીર હીર દુધ દીપતા, મેડતા નગર મઝાર,
 તસ પસાય પામી ઠરી, ગાયો એ ગણધારો રે. ગુરૂં ૫૨

કવચ

ધમ શુભયો ગણધર સાધુ સિંધુર, ભૂવન બંધુર ગુણધરો;
 શ્રીવિજયસેનસૂરિંદ્રસુંદર, સકલ સંધ સુહંકરો.
 તસપદ્ ભૂષણ હલિત દૂષણ, વિજયદેવ દિવામણી;
 ગુણવિજય પંડિત ધમ પયંપધ, ચિસ્તપો તપગજ ધણી. ૫૩

॥ इति श्रीविजयसेनसूरीश्वरनिवारणस्वाध्यायः ॥

શ્રીવિજયદેવસૂરિ-નિર્વાણ ।

રાગ-અસાઉરી.

સરસ સુમતિ આપો મુઝ અરસતિ, વરસતી વચન વિલાસ રે,
 શ્રીવિજયદેવસૂરીસર સાહિળ, ગાયતાં અતિહિં ઉદ્દાસ રે;
 શ્રોગુરૂવંદો શ્રીગુરૂવંદો ગુરૂમુખ પુનિમચંદો રે. આંકણી. ૧
 અનોપમ ઈંડર નગર સોહાઠર, સાહ ચિરો ધનવંત રે;
 લાઠિમદે કૃપિ અવતરિઆ, શ્રીગુરૂ ગુગુવત રે. શ્રીં ૨
 લઘુવચથી જેણું દિખ્યા લીધી, ભણિઆં અંગ ઉપાંગ રે;
 યોગ્ય જાણી જેસિંગણ આપઈ, નિજપદવી મન રંગ રે. શ્રીં ૩
 બાલપણું બહુ બુદ્ધિ મહાનિધિ, આલસ નહી જસ અંગ રે;
 ગ્રંથ છ લાપ છત્રાસ સહસની, વાચના લિઈ મતિ અંગ રે. શ્રીં ૪
 એક સહસ શત દોય છન્નવઈ, ગુણહતણો ભંડાર રે;
 જે સમ અવર ન કો મઈ પેખ્યો, સુવિહિતમુનિસિણુગાર રે. શ્રીં ૫
 સાહ સલેમ મહિપતિ મોટો, દેપી જસ મુખ નૂર રે;
 મહાતપા વર ગિરૂદ દિઈ જસ, વાજતઈ બહુ વિધિ તૂર રે. શ્રીં ૬
 જગતસિંહ રાણો મેવાડો, તિમ દિખ્યણી સુલતાન રે;
 લાખો જામ પ્રમુખ વડભૂપતિ, જસ નિત દિઈ બહુ માન રે. શ્રીં ૭

હાલ.

સુણિ બહિની ઝિયડો પરદેશી—એ દેશી.

દેશ અનેક જેણું પાવન કીધા, દીધા બહુ ઉપદેશ રે;
 જિંબ પ્રતિષ્ઠાદિક જસ બહુલા, લાલ હવા સુવિશેસ રે.

એહવા ગુરૂગુણ સાંભરઈ. આંકણી. ૮

ગામ નગર પુર પાટણ બંદિર, પરચઈ દ્રવ્ય અનેક દે. એ૦ ૯
 શ્રીઆચાર્યપદ દો દીધાં, વાચકપદ પાણુવીસ દે;
 પાણુસય પંહિતપદ તિમથાખ્યા, માનનઈ શતદોય સીસદે. એ૦ ૧૦
 અઠી હજાર ચતીનો નાયક, આયવી તિમ શત બાણુ દે;
 સાત લાખ શ્રાવક જાહેરા, શ્રાવિકા અધિક વખાણુ દે. એ૦ ૧૧
 સોયગમે ગુરુ ઠરઈ પ્રતિષ્ઠા, સહસ્રગમે જિનખિંબ દે;
 વિશ્વિં કરી નિજહાયઈ પ્રતિષ્ઠઈ, ભગવનજી અવિલંબ દે. એ૦ ૧૨
 છઠ્ઠું અઠ્ઠમ આંખિલ નઈ નીવી, વસી ઉપવાસ અનેકો દે;
 જે જે તપ તપિઆં તઈ ગુરુજી, પાર લહઈ કુણુ છેક દે. એ૦ ૧૩

હાલ

ચેતન ચેતોદે—એ દેસી.

પંચકોડિ સજ્જાય તઈ કીધો, અપ્રમત્ત ભગવંત;
 દિવસઈ નિદ્રા પ્રાણિં ન કીધી, તુઝ ગુણુ અછઈ અનંત.
 સુગુરુ સંભારૂં દે. આંકણી. ૧૪

ધંધાર દ્રવ્ય ઉપરાંત ન લીધું, પંચવિગય પરિહાર દે,
 નિત્ય એકભગન વલિ કીધું, તે પણિ પ્રાણિં ચોવિહાર, સુ૦
 તુઝ પ્રણુ હું ઉપગાર કિમ વીસારૂં દે. સુ૦ ૧૫

વિષમ ઠામિ તુઝ આનિધ ઠરતાં, પરતખ્ય જખ્ય અહાર દે;
 તે તો વાત જગત સહુ જાણુઈ, અચરિજ એહ અપાર સુ૦ ૧૬
 એક લાખ નઈ અન્ન ઓગણુસદ્ધિ, સાહુમી જિભાડયા બેણિં દે;
 શ્રાવક હુવા એહવા તુઝ રાજઈ, તુઝ સમ કુણુ ઠહું તેણિં. સુ૦ ૧૭

ધંત્યાદિઠ તુઝ ગુણુ ઠહું દેતા, ઠહતાં ન આવઈ પાર દે;
 રત્નાકરમાણિં રતનતણો કુણુ, પાર લહઈ સુવિચાર. સુ૦ ૧૮

ઠામિ ઠામિ શ્રાવક પ્રતિએધ્યા, કીધો હિંચવિહાર દે;
 રાજનગરપાસઈ અહમદપુર ઠામિ, ચોમાસું ઠરઈ ગણુધાર. સુ૦ ૧૯

અહમદપુરથી ઈળીપુરમાં, સંઘ આગ્રહથી પધારઈ દે;
 સંઘવી ગોવર્દનદાસ આગરાથી, વાંદવા આવઈ તિણીવાર. સુ૦ ૨૦

પૂજા પ્રભાવનાદિક દીધાં, પરચ્ચો દ્રવ્ય અપાર રે;
 વાયુ વ્યથા તેણુ અવસરિ' અંગધ', થઇ વેદના તેણિ વાર. સુ૦ ૨૧
 ગચ્છ ચોરાસી દેરા શ્રાવક, તિમ વલો યતી તિહાં આવધ' રે;
 નરનારીના વૃંદ મક્ષી કરી, વાંદધ' ગુરૂનધ' ભાવિ સુ૦ ૨૨
 બહુલા તપ માન્યા તેણિ' અવસરિ, મૂઠયા બંદી અનેકો રે;
 દ્યાહરી નવહંતર નધ માજનધ', પરચ્છ' સંધ સુનિવેક. સુ૦ ૨૩
 દિવસ સાતમધ' પુણ્ય પ્રસાદધ', થઈ અંગી સુખસાતા રે;
 માસ એક ધીનીપુરમાહધ', રહ્યા ગુરૂ વિખ્યાત. સુ૦ ૨૪
 અનુક્રમધ' રાજનગરમાંહિ', માસકલપ એક દીધો રે;
 વાચકપદ પંપદ તિહાં દીધાં, ભગવનજી જસ દીધ. સુ૦ ૨૫
 શ્રીસિદ્ધાચલ પાસ-અન્તહર, લેટવા ધરધ' ઉછાહ રે;
 જ્ઞાન પ્રમાણિ શ્રીગુરૂ બોલધ', યાત્રા કરિસુ સુલભાવિ. સુ૦ ૨૬

હાલ.

હથણાપુર સિણગાર—એ દેશી.

ભણુસાલી રાયચંદ દીવનગરધકી,
 ધણિ અવસરિ તિહાં આવીઆ એ;
 વીનતી કરી અપાર દીવનગર ભણી,
 ભગવનજી પધરાવીઆ એ. ૨૭
 અનુક્રમિ વિહાર કરંત શ્રીવિમલાચલિ,
 ભગવનજી પોહતા સુખધ એ;
 આદિજિણુંદ હજૂર આવી આપણાં,
 પાપ આલોધ' નિજસુખધ' એ. ૨૮
 આણી અતિવયરાગ વિવિધ પ્રકારના,
 અભિગ્રહ તિહાં બહુ આહરધ' એ;
 દીવસંધ રાયચંદ ભણુસાલીતણા,
 આગ્રહથી ગુરૂ પાંગરધ' એ. ૨૯
 હવધ' અગ્રહરપાસ લેટી ભાવચુ',

- હીરચરણુ આવી નમઈ' એ;
 ઉન્નતપુર પધારઈ' અતિ આડંબરઈ;
 સહગુરુ બાણી નિજસમઈ' એ. ૩૦
- દીવનગરનો સંઘ દિન અધિકેરી,
 સેવા શ્રીગુરુની કરઈ' એ;
 મુંદી સચલ પ્રમાદ શ્રીગુરુ ઇકમના,
 અરિહંત ધ્યાન હૃદય ધરઈ' એ, ૩૧
- વિજયપ્રભસૂરિ'દ પ્રમુખ યતી પ્રતઈ,
 તેડીનઈ ગુરુ ઇમ ભણઈ' એ;
 ઘણી કહુ સી સીખ ધર્મ દીપાવયો,
 એ સવિ ખોલઈ તુલસલુઈ' એ. ૩૨
- ઇમ કહી શ્રીજિનખિંબ આગલિ ભાવચ્યુ',
 માહાત્મ તવ ઉચ્ચરઈ' એ;
 ખમાવી હવરાશિ રે અતિચાર આલોવઈ',
 ચ્યાર સરણુ અંગિ' કરઈ' એ. ૩૩
- દુર્ગતિ હેતુ અઢાર પાપસ્થાનક,
 ત્રિવિધ ત્રિવિધ તે પરિહરઈ' એ;
 સંવત સત્તર તેર આસાઢ માસની,
 મુદિ આઠમિ' દિન મુલ પરઈ' એ. ૩૪
- અણુસણુ કરઈ' ત્રિવિહાર સાવધાનપણુઈ',
 સુત્ર સિદ્ધાંત મુખઈ' ગણુઈ' એ;
 વાચક પંડિત પાસઈ' સંભલાવઈ' તિમ,
 કાનઈ શ્રીગુરુ સુણુઈ' એ. ૩૫
- મુદિ દસમીની રાતિ ચોવિહાર અણુસણુ,
 સંઘ સાખિ સહગુરુ ધરઈ' એ;
 જે જે તપ સબ્જાય માન્યાં તિણુ સમઈ',
 તે સંખ્યા કહો કુણુ કરઈ' એ. ૩૬
- સોના રૂપાનાણુઈ' હરવઈ' પૂજણુ,

સંઘર્ષ તિહાં ક્રીધાં બહુ એ;
 તેણિ અવસરિ એક અચરિત્ત ઊપનુ;
 ભવિષ્ય તે સુણ્યો સહુ એ. ૩૭
 પ્રયાગ ગયા જે લોક તેણુધં પ્રહસનધં,
 સમપૂર્વક આવી કહ્યું એ;
 સન્યાસી વર એક રહ્યં પ્રયાગમાં,
 તસ મુખથી જેડવું લહ્યું એ. ૩૮
 દીકુ પશ્ચિમ રાતિ તેણુ સન્યાસીધં,
 વિમાન એક અતિ જલહલધં એ;
 કિહાં જાઉં તુલે દેવ દેવ પ્રગટ લાણુધં,
 સન્યાસી પાણુ સાંભલધં એ. ૩૯
 માહંત પુરૂષ છધ એક તેહનધં તેડવા,
 જાધંછિં સુર પરવરી એ;
 તતખિણુ શ્રીગુરૂપાસિ તેજ પ્રગટિત્ત;
 તવ ગુરૂ પોહતા સિવપુરીએ. ૪૦
 દેવ થયા વિજયદેવ તવ સુર અપજીરા;
 જય જય નંદા મુખ ઉચરધં એ. ૪૧

હાલ

તવ ગભારધ પ્રતિમા દીડી રે—એ દેસી.

તુઝ ગુણ કેતા સુગુરૂ સ લાડં રે, એક ઘડી પણિ નવિ વીસાડં રે;
 તુઝચું મુઝનધ જે છધ નેહ રે, દેવલનાણી જાણીધં તેહ રે. તુઝ આંઝ ૪૨
 હવધ માંડવીનું કરધં મંડાણુ રે, ભાણુસાલી રાયચંદ સુજાણુ રે;
 અતલસ સોનેરી રૂપેરી રે, સાતિ ભાતિની કદ્ધં ભલેરી રે. તુઝ ૪૩
 લાહિકથી પાઅમરી સારી રે, માંડવી મોટી તેણુધં સણુગારી રે;
 તેજખંડી તિહાં અતિહિં વિરાજધં રે, તેકરની ક્રીધજ કાવધ રે. તુઝ ૪૪
 જાણુ નિરૂપમ દેવવિમાન રે, બંધંઠો લ્યાહરી સહસનધં માનિ રે;
 રૂડા કુલધ તેહ સિણુગારધં રે, માંડવીમાહધં પ્રણુનધં બંધસારધ રે. ૪૫
 અનેક તિહાં વાજિત્ર વળવધં રે, ભામિની ભગતિ ગુરૂગુણુ ગાવધં રે;

હીરથુલ પાસઘં લેઈ આવઈ રે, સોવન કૂલે સંઘ વધાવઈ રે. તુ૦ ૪૬
 સૂઠઈ મણુ એઠવીસ અણુવી રે, અઠીસેર ઠતૂરી આવી રે;
 મલયાગરૂ આણુ મણુ ચ્યાર રે, પંચસેર સારો ઘનસાર રે. તુ૦ ૪૭
 કૃષ્ણાગર મણુ ચ્યારતુ માન રે, સેર ચ્યાર કેસર શુભ વાન રે;
 સેર પનર વઢી આણુઓ ચૂઓ રે, સેર એક વઢી અંખર જૂઓ રે. ૪૮
 પનરસેર તે અખીર તે આયો રે, અંગપૂજા અતિ બહુ થાય રે;
 મિલિઓ સંઘ તિહાં અપાર રે, લ્યાહરી ઉપની ચ્યાર હજાર રે તુ૦ ૪૯
 સુપરઈ અંગ સંસકાર તે થાવઈ રે, લોક સવે તિહાં દુખખ બહુ પાવઈ રે;
 શ્રોગુરૂ કુરણુવંત સલાવઈ રે, નિજચય ઉપરઈ આપ પ્રલાવઈ રે. ૫૦
 કૂલતણો વરવા વરસાવઈ રે, એણિ પરિં ભવિઅણુ દુખસમાવઈ રે;
 ત્રીન દિવસ લગઈ કૂલ તે નિરખ્યાં રે, ભવિઅણુના તવ હિઅડાં હરખ્યાં રે.
 ભણુસાદી તિહાં શુભ ઠરાવઈ રે, શ્રીજિનસાસન સોહ ચઢાવઈ રે;
 જસ ફીરતિ બહુલી જગ પાવઈ રે, સ્નાત્ર મોહોચ્છવ તિહાં બહુ થાવઈ રે.
 સા માલજી હુડ ગંધારી રે, નિજગતિ અણુસણુ ઠરી સમારી રે;
 મોટો દેવ હુઓ છિં જેહ રે, સીમંધર પૂછો કહઈ તેહ રે. તુ૦ ૫૩
 શ્રોગુરૂચ્યુ ધરયો નેહ રે, ભવિ ત્રિજઈ શિવ લહુસ્યઈ એહ રે;
 વાત પરંપરથી એ જણુયુ રે, ગુરૂભગતિ મઈ તે ઇહાં આણુ રે. તુ૦ ૫૪
 સાંચુ તે નાણિનઈ સૂઝઈ રે, કિમ છન્નસ્ય તે સવલુ બુઝઈ રે,
 સાહિબ શ્રીવિજયદેવસૂરીસ રે, સેવકની પૂરો જગીસ રે. તુ૦ ૫૫
 તુદા પાટ પ્રભુ અધિક દિવાજ રે, શ્રીવિજયપ્રભસૂરી વિરાજઈ રે;
 તેહ ગુરૂના લહિ સુપસાયો રે, ઇણિ પરિ પ્રભુજીતુદા શુણુ ગાયા રે. ૫૬

કલસ

ઇમ ત્રિજગભૂષણુ દલીતદૂષણુ શ્રીવિજયદેવસૂરીસરો,
 ઋદ્ધિ વૃદ્ધિ કલ્યાણકારણુ વાંછિતપૂરણુ સૂરતરો;
 ઇમ શુણુયો જીરણુગઢમાંહિ અતિ ઉચ્છાહિં એ ગુરો,
 શ્રીસાધુવિજય ઠવિરાય સેવક સૌભાગ્યવિજય મંગલ કરો. ૫૭

॥ इति श्रीविजयदेवसूरिनिर्वाण समाप्त ॥

શ્રીવિજયસિંહસૂરિનિર્વાણ ।

ॐ અર્હં । ॐ

હાલ

પ્રણમ્યું તુ મ શ્રીમંધરુ—એ દેશી.

સમરૂં સરસતિ સામિની, આપો અવિચલ વાંણી,
શ્રીવિજયસિંહસૂરી તણોણ, ગોલીસ હું નિરવાણિ.

માહરા ગુરુ તું મનમોહનવેલિ—આંકણી. ૧

સુંદર તું મુખ દેખતાંણ, પામત હું રંગ રેલિ; મહાં ૨

ધન જનની જગ બાણીધણ, નાયકદે તું માત;

જગ તારણ તું જનમીઓણ, ત્રિભુવન માહિ વિખ્યાત. મહાં ૩

દેશ વિદેશઈ વિચરતો છ, ટાલતો પાપનો બલ;

જિહાં જિહાં પૂજ્ય પગલાં ઠંયાંણ, નાઠા દુરિત દુકાલ. મહાં ૪

ગુજરાતિ દખ્યણ હીપતીણ, સોરઠ હાલાર બાંણ;

માલવ મેદપાટ મરૂધરાણ, મેવાત છુદિ વખાણ. મહાં ૫

કછ વાગડ વઢિયાર માંહિણ, ગઢવાઢિ સાઢિજ દેસ;

રાયદેશ પ્રમુખઈ બહુણ, તઈ હીધા ઉપદેશ. મહાં ૬

સમતા રસનો કુંપલોણ, રીસ નહી લવલેસ;

ખિમાવંત ગુણે આગલોણ, હર કીઓ કલેસ. મહાં ૭

સંવત સત્તર અઠોત્તરઈણ, ચોમાસાનઈ કાજ;

દીવનગર લાણી પાગરઈણ, શ્રીવિજયસિંહ મહારાજ. મહાં ૮

રાજનગર સંઘ વીનવઈણ, વીનતડી અવધાર,

પૂજ્ય ચોમાસું ઈહા કરોણ, હોસ્થઈ લાલ અપાર. મહાં ૯

સંઘતણાઈ આગ્રહઈ ઠરીછ, રહિએ તપગચ્છરાય;	
અહમ્મદપુર મનમાંહિ ધરીછ, ચતુર ચોમાસું ઠાય.	મહા ૧૦
ખંભનયર લણી પાંગરઈછ, શ્રીવિજયદેવ સૂરિંદ;	
ખોલાવાનઈ ઠારઈછ, તું અગ્યે સુધિંદ	મહા ૧૧
ખારેજનાં ચાલતાછ, ઘડી દોય વાતજ કીધ;	
ગુરૂ સંઘાતઈ પ્રેમચુંછ, આણુંદ અધિકો કીધ.	મહા ૧૨
તે અવસરનાં વચણાંછ, આગઈ ગુરૂનઈ અપાન;	
ખીજાં દુખ અટકઈ ઘણાંછ, જિમ કરવતનો ધાર.	મહા ૧૩
ગુરૂ ખોલાવી આવીઓછ, અસાવલિપુરમાંહિ;	
ઈલમપુરમાંહિ આવીયાછ, આણી અધિક ઉચ્છાહ.	મહા ૧૪

હાલ.

કુંતા માતા ઇમ લણઈ—એ દેશી

નવઈપુરઈ પધારિઓ, શ્રીતપગચ્છ સુરતાણુ રે;	
સરીર અસાવા ઉપની, સંઘ થયો હેરાણુ રે.	૧૫
ધનધન ગુરૂછ એ જગત્ત્યો, સુંદર તેરા નામ રે,	
ગૌતમ બીરજ ચિતવત્યો, તિમ શ્રાવક અલિરામ રે—આંકણી.	
અંત સમઈ પ્રભુ ખોલખી, સુઠલ ધ્યાન મન આણુંદ રે;	
શ્રાવકે અવસર બાણીઓ, મલિઆ રાણો રાણુ રે.	ધન ૧૭
છવ દયાના દોહડા, માનઈ બહુ નરનારિ રે;	
મહુસુંદિ તિહાં ઉપની, અનોપમ પંચ હજર રે	ધન ૧૮
છઠ્ઠ અઠ્ઠમ આંખિલ નિવી, વઘી ઉપવાસ અનેક રે;	
ઠંદમૂલ નીલવણિ તજઈ, આણી બહુ વિદેક રે.	ધન ૧૯
જે જે વચન લોકે કહ્યા, તે સદ્ગુણ ગણધાર રે;	
પાછો ઉત્તર આપતો, હુંકરો તેણિ વાર રે.	ધન ૨૦
રાજનગર અહમ્મદપુર, ધીંધીપુર પ્રેમપુર જાઈ રે;	
રાજપુર ઈલમપુર સુંદર, નિજમપુર અસાવલિ હોઈ રે.	ધન ૨૧
ઉચ્છમાપુર સરખેજ લલો, શેષપુર ઈલપુર બાણુ રે;	

ધજીરપુર વાડેજ સહી મલ્યા, મહાજન ગુણુઠાણુ રે.	ધન૦ ૨૨
સંઘ સકલ પ્રભુ દેખતાં, શ્રીજિનવરની સાખઈ રે;	
પંચ મદાત્રત ઉચરઈ, ઉપસમચિતમાહિ રાખઈ રે.	ધન૦ ૨૩
સૂત્ર સિદ્ધાત પોતઈ ગણઈ, સમગ્રાવઈ બહુ માર રે;	
ત્રિણુ અહોરાત્ર જ ગાગ્યા, નવકાર અખંડ ધાર રે.	ધન૦ ૨૪
લાખ ચોરાસી જીવનઈ, ખગાવી બહુ રંગ રે,	
મોહ માન માંદિ નવિ પડ્યો, મમતા મેટી અંગ રે.	ધન૦ ૨૫
અણુસણુનઈ આરાધના, પાત્રી નિરતીચાર રે;	
વરસ અઠાવીસ જાણઈ, ભોગવી સૂરિપદ સાર રે.	ધન૦ ૨૬
ઉપસમ શ્રેણી પ્રભુ ચડ્યો, ટાલી પાપના જાલ રે;	
ચારિત્ર પાત્રી નિરમલું, કાલ માસિં કરઈ કાલ રે.	ધન૦ ૨૭
આસાઠ શુદ્ધિ બીજ જાણીઈ, બદ્ધસી દેવ વિમાન રે;	
સૂરીસર સુરપુર ગયો, સુરકુમારી કરઈ ગાન રે.	ધન૦ ૨૮

દાખ.

એક દીન સારથપતિ બાણઈ રે—એ દેશી.

તુજ નિરવાણિ થયા પછી રે, સંઘ સકલ દુખ થાય;	
ઠઈ પ્રહ્લાડ તૂટી પડ્યો રે, અઠસ્માત ઠહવાયો રે.	૨૯
સુણિ સુણિ સાહિબા, એક ઠઠું અરદાસો રે,	
ઠાં છોડયા નિરાસો રે, સુણિ સુણિ સાહિબા—આંકણી.	૩૦
હાહાકાર સઘલઈ થયો રે, અસંભવ એહ વાત;	
સૂરિ સવાઈ ઉઠિ ચલ્યો રે, જે હતો ધર્મનો તાતો રે.	સુણિ૦ ૩૧
સંઘ સકલ આસ્યા હતી રે, તપગણ રાખસ્યઈ ઠામ;	
આણુંદવિમલસૂરિપદઈ, કરસ્યઈ ધર્મનાં કામો રે.	સુણિ૦ ૩૨
તે લાહો મનમાહિ રહ્યો, છોડિ ગયો નિરધાર;	
લલિત વચને બોલાવતો રે, આણી હર્ષ અપારો રે.	સુણિ૦ ૩૩
શ્રાવકે વિલાપજ બહુ ક્રિયા રે, તે ઠહીચ્યો નવી જાય;	
વીર નિર્વાણ થયા પછી રે, જિમ ગૌતમ ગણધારો રે.	સુણિ૦ ૩૪

નિર્વાણ મહોત્સવ સ્તંભ ઠરઈ દે, જિમ વીર ઈંદ્ર બાણ;
 પંગવીસ ખંડ તણી ઠરઈ દે, માંડવી મોટઈ મંડાણો દે. સુણિ૦ ૩૫
 જરદ ઠસી જર ખાદની દે, રચના વિવિધ પ્રકાર;
 ત્રિણસઈ રૂપદંબાં કેરડું દે, દેવ વિમાનજ આરો દે. સુણિ૦ ૩૬
 અંગપૂજા ગુરૂની ઠરઈ દે, શ્રાવક તેણી વાર;
 મહામુદિ તિહાં દીપતી દે, સાધારણ દોઢ હજારો દે. સુણિ૦ ૩૭
 ચૂઆ ચંદન ચરચિઆ દે, પરિમલ પુહવી ન માય;
 દેવ વિમાન પધરાવીઆ દે, બદ્ધા તપગણ રાયો દે. સુણિ૦ ૩૮
 શ્રાવક નીજ ખંધિ ઠરી દે, પધરાવઈ ગુરૂરાજ;
 સ્તંભ સ્કલ તિહાં મલ્યો દે, નિરવાણ મહોત્સવ કાલે દે. સુણિ૦ ૩૯
 ગાજત વાજત સહુ આવીઆ દે. જિહાં છઈ સંસ્કારજ ઠામ;
 દેવ વિમાન મુંડી ઠરી દે, અંગપૂજા ઠરઈ તામો દે. સુણિ૦ ૪૦
 પનરમણ તિહાં દીપતી દે, સુકડી પરિમલ હોઈ;
 બઈ મણ કૃષ્ણાગર લલો દે, દોઢ મણ વીતી ભય દે. સુણિ૦ ૪૧
 એઈ મણ અખીર ભણું દે, ચૂઆ ચંદન સાર;
 કન્તૂરો કેસર વહી દે, ઠપૂર નઈ ઘનસારો દે. સુણિ૦ ૪૨
 ચઈ માંહિં ગુરૂ પધરાવો દે, ઠર્યા સંસ્કારના ઠાજ;
 દીવાની પરઈ પરજલઈ દે, રોગ રહિત મહારાજે દે. સુણિ૦ ૪૩
 દુખલર શ્રાવક આવાંઆ દે, સહુ દો આપણઈ ગેહ;
 ગુરૂ સંસ્કાર જિહાં થયો દે, ઊપરિ વૃદ્ધ મેહો દે. સુણિ૦ ૪૪
 મનમોહન મહિમાનિલો દે, હવન પ્રાણાધાર;
 સહિત વદન બોલાવતો દે, દાડા માંહિ સો વારો દે. સુણિ૦ ૪૫
 સુખ દુખ કુણ અદ્ધ પૃથ્વ્યઈ દે, કુણે કહત્યઈ ઇહાં આવિ;
 કુણ સીખામણ દેહત્યઈ દે, રૂઝઈ ચીતમાંહિં લાવિ દે, સુણિ૦ ૪૬
 આત્યા વેલ સહુ તણી દે. થડયી કાપી લીધ;
 કુણ ગુનહ તાહરો કિઓ દે, એવડો દુખ લીધો દે. સુણિ૦ ૪૭
 સમતા લાવ જે સહુપરી દે, રાખતો રૂઝી રીત;
 નર નારિનઈ મન વસ્થા દે, ખિણ ખિણ આવઈ ચિત્તો દે. સુણિ૦ ૪૮

મહિર ઠરી સહુ ઉપરિ રે, પૂરો વંછિત આસ; સંઘ સઠલનધ સુખ ઠરો રે, લોગી લોગ વિલાસો રે.	સુણિં ૪૯
ધોલા સૂત આજો વડો રે, કીધો ઉત્તમ કામ; શુર સેવા કીધી ભલી રે, જગમા રાખ્યૂ નામ.	સુણિં ૫૦
સંવત સતર નવોતરધ રે, આહમદપુર મઝારિ; સહુ ચોગાસું એકઠા રે, શ્રાવક સમકિત ધારો રે.	સુણિં ૫૧
ભાદ્રવા વદિ દીપતી રે, છઠિ નધ સોમજવાર; વાસુપૂજ્ય પસાઉલધ રે, થુણિઓ એ ગણધાર રે.	સુણિં ૫૨
શુરપદ પંકજ ભમરલો રે, આણી મન ઉલ્લાસ; વીરવિજય મુનિ વોનવધ રે, પૂરો સંઘની આસો રે;	
સુણિ સુણિ સાહિબા, એક ઠરું અરઠાસો રે; ઠાં છોડયા નિરાસો રે, સુણિ સુણિ સાહિબા.	સુણિં ૫૩

इति श्रीविजयसिंहसूरीश्वरनिर्वाणस्वाध्यायः समाप्तः

શ્રીવિજયપ્રભસૂરિનિર્વાણ ।

ઢાળ.

સરસ વચન દીઓ સરસતી રે—એ દેશી.

પ્રણમી પાસજિણેસરુએ, સમરી સરસતિ માય;
 નિજ શુરના આધારથી રે, ગાયર્યુ' તપગચ્છ રાયો રે. ૧
 શુર શુણ ગાધધ', શ્રીવિજયપ્રભસૂરીરાયો રે;
 જિનશાસન ધણી, નાંમે' નવનિધિ થાયો રે. શુર૦—એ આંકણી.
 કુચ્છદેશ મનોહરપુરે રે, સા શીવગણ પુણ્યવંત;
 ભાંણી રાણી જાણીધ' રે, ધરણી તસ શુણવંત રે. શુર૦ ૨
 શુભ સુપને સ્થિત ભલો રે, તાસ ઊઝર અવતાર;
 જનમ્યો શુભ દિવસે' વલી રે, કુઝર કુલ સણુગારો રે. શુ૦ ૩
 અનુક્રમે' વાધે' દલા વરે' રે, સુણી સહશુર ઉપદેસ;
 લઘુવય સંજમ આદરે' રે, લેધ માવિત્ર આદેશો રે. શુ૦ ૪
 શ્રીવિજયદેવસૂરીતણા રે, સુંદર સીસ પ્રધાન;
 વિનયવંત વિદ્યા ભણે' રે, સૂત્ર સિદ્ધાંત પ્રમાણો રે. શુ૦ ૫
 જોગ્ય જાણી શુરગચ્છ ધણી રે, કીધા નિજ પટધાર;
 દિનકરની પરિ દીપતા રે, શ્રીવિજયપ્રભ પ્રણુધારો રે. શુ૦ ૬

ઢાલ.

નણુદલની—સુમતિ જિણેસર સાહિબા—એ દેશી

પંચ મહાવ્રત પાલતા, ટાલતા દુરિત મિથ્યાત શુરુ;
 મોહ મહામદ છપતા, રોસ તણી નહીં વાત શુરુ. ૭
 વારો રે શુરુના નાંમની—એ આંકણી.

અમીઝ ઝરેં સુખિં જોલતાં, લટકેં ઘેં ધર્મસાલ શુઁ
 દરિસિણુ દીઠેં લોચન ઠરેં, સુંદર સહજ સલાવ. શુઁ ૮
 સંઘ પ્રતિષ્ઠા પૂજણાં, જોગ અનેં ઉપધાન;
 માલ મહોત્સવ અતિધાનં, ધરતા ધરમનું ધ્યાન શુઁ ૯
 સોરઠ કુચ હાલાર મેં, મરૂધર નેં મેવાત શુઁ;
 વરતેં આણ જગશુરતણી, માલવ દુષિણુ ગુજરાત શુઁ ૧૦
 આખૂ સોવનગિર વલી, શેંત્રુજ નેં ગિરિનાર શુઁ;
 એમ અનેક તીરથ ભલાં, ભેટયાં શ્રી ગણધાર. શુઁ ૧૧
 ભવિક શુવ પ્રતિજોધતા, ઠરતા ઉચ વિહાર શુઁ;
 અમીઝ સમાણી દેસના, તાર્યા બહુ નર નારિ. શુઁ ૧૨
 હવે જનમભૂમિ જાણી ઠરી, શ્રીકૃષ્ણદેસ પ્રધાન શુઁ;
 સંઘ આદર શુઁ આવીઆ, રાય ફીયેં બહુમાનશુઁ ૧૩

દુહા

હવેં શ્રીદીવળદિર તણો, સહુ સંઘ ઠરેં વિચાર;
 ગચ્છપતી શુઁ પધરાવીઈ, જિમ હોઈ જયજયકાર. ૧૪
 મેઘળાઈ મોટેં મનેં, ઠહેં સંઘનેં ઠરજોડ;
 શ્રી શુરનેં પધરાવવા, અમ મન છેં બહુ કોડ. ૧૫

ઢાલ.

પૂજ્ય પધારો મરૂદશે—એ દેશી

વહુઅર સવિ પરિવરસુ, મેઘળાઈ હો મનનેં ઉલ્લાસ કે;
 શ્રીકૃષ્ણ દેસ જઈ તિહાં, ગચ્છપતિનેં હો ઈમ ઠરેં અરદાસકેં. ૧૬
 પૂજ્ય મનોરથ પૂરવો, દીવળદિર પાઉધારો હેવ કેં;
 શ્રીસંઘ મન ઉલટ ઘણોં, શુરચરણની હો ઠરવા નિતુ સેવકેં; ૧૭
 પૂજ્ય મનોરથ પૂરવો—એ આંકણી.

અવધારી શુર વીનતી, દીવળદિર હો આવેં સુનીરાય કે;
 ગામ નયરના મારગિં, સંઘ સહુકો હો આવી પ્રણમેં પાય કેં. પૂં ૧૮

પાસ અઝાહર લેટિઆં, થૂલ વંદી હો હીર દેવના પાય કેં;
 ઉન્નતપુર આડંબરે, પધરાવ્યા હો ગુરુ પુણ્ય ખસાય કેં. પૂં ૧૬
 ભગતિ ઠરે સહી જુગતિસ્થું, મેઘમાઈ હો ખરચેં ધનકોડિ કેં;
 શ્રીઅંધ દીવખંદિર તણો, દાંનમાને' હો સેવે' કર્જોડિ કેં. પૂં ૨૦
 ચ્યાર ચોમાસા ચતુર ઠરી, જગૈવાંખાઈ હો લેધ શ્રીઅંધ સાચિ કેં;
 ગુરુશ્રી મન હરખેં ઘણું, એતુજગિરિહો લેટયા આદીનાથ કે. પૂં ૨૧
 પાપ આલોયાં ભવ તણાં, જિન આગતિ ગુરુ છ ઉદ્ધામ કેં;
 દીવખંદિર હવે' હરખસ્થું, આવી લેટયાહો નવલખ જિન પાસ કેં. પૂં ૨૨
 દેશદેશના સંઘપતી, મોરઠ તણો હો વહી સંઘ સવાય કેં;
 અંગ પૂજા પરભાવના, આવી ઠરે' હો વહઈ ગુરુપાય કે. પૂં ૨૩
 ધનધન દીવખંદિર તણો, સંઘ સહુકો ધરમી કહેવાય કેં;
 + શેઠ અભયચંદ સંઘપતી, આમો મેડુતો હો ધરમી કહેવાય કેં;
 ત્રીન ચોમાસા આગ્રહ ઠરી, રાખી શ્રીગુરુપદ હો સેવે' દિનરાય કેં. પૂં ૨૪

કાળ.

શ્રી અભિનંદન આદિખ સાંભલો—એ દેશી.

શ્રી ગજ્જનાયક ગુરુ છ સાંભરે, ઘડી અ ઘડી સો વારો છ;
 આતમ વાલ્હો રે શ્રી ગુરુ માહરો, શ્રીવિજયપ્રભ ગણધારો છ. ૨૫
 શ્રીગજ્જનાયક ગુરુ છ સાંભરે—એ આંધણી.
 છકુ અઠમને' રે નિત એકાસણું, આંખિલ નીવી સારો છ;
 ગાલી ઠાયા રે તપ તેજે' કરી, જાંણે ધનો અલગારો છ. શ્રીં ૨૬
 સંવત સતર એગણુપંચાસમે, જાંણો નિજ નિરવાણો છ;
 ઊના સહરે' રે સહગુરુ આવીયા, સમયા ત્રવ પચખાણો છ. શ્રીં ૨૭
 માસ વેસાખની વદિ એકાદસી, અલુસણુ ક્યું ચોવિહારો છ;
 શ્રાવઠ શ્રાવીઠા રે આવો ગુરુ સુખિં, કીધા તપજપ સારો છ. શ્રીં ૨૮

* વહી દીવના હો શ્રી સંધને સાચિ કે—પાહાંતર.

+ ધન ધન દીવખંદિર તણો, સંઘ સહુકો ધરમી કહેવાય કેં;—પાહાંતર.

ચોથ અક્રમને' છઠ્ઠ આંખિલં ઘણાં, સંખ્યા હોય સહસ્ર સારો છ;
 સીખ હોઇ વલો નિજ પરિવારને', કર્યો જનધર્મ સારો છ. શ્રી૦ ૨૯
 ભારસિ રાતે' રે ભેગને' રૂંધીઆ, ધરના અરિદંત ધ્યાનો છ;
 શ્રીગુરુ સરગવિમાન સધાવીઆ, તેરસિ દિન નિરવાંછો છ શ્રી૦ ૩૦
 ગુરુ અંગપૂજા રે શ્રાવક કરે', બાંભી હોય સહસ્ર બાંછો છ;
 પરિખ જેસંગ સુત વિનેસંગ કરે', માંડવી તેર ખંડ માનો છ. શ્રી૦ ૩૧
 પંચરતન ગુરુમુખમાર્સિ' કવે', વાળે' વાજિત્ર તાંમો છ;
 ગોરી ગાવે' રે ગીત સોહામણાં, આબ્યા હીરથૂલ કામો છ. શ્રી૦ ૩૨
 આંણી માંડવી શ્રોવિજયદેવના, થૂલ તણે' વલો પાસો છ;
 એકવીસ મણુ સૂકડિ આંછો લલીં, ચ્યાર મણુ અગર સુવાસો છ. શ્રી૦ ૩૩
 કેસર કંતુરી અંખર લલો, કપૂરમલો સેર ચ્યારો છ;
 અધમાચુ ચૂઓ રે અળીર બાંછો, વલો અગનિ કયો સંસકારો છ શ્રી૦ ૩૪
 કાલે' અંબ કહ્યો ચયગિપરિ', દેવ કરે' પુષ્કવૃષ્ટી છ;
 દીપમાલા રાતે' દેવે' કરી, લોક કરે' દેખે' નિજ દૃષ્ટિ છ. શ્રી૦ ૩૫
 પરિખ વિનેસંગ થૂલ કરાવોઓ, અતિ ઉતંગ અલિરામો છ;
 સનાત પૂજા ઓછવ શ્રાવક કરે', જપતા શ્રીગુરુ નાંમો છ. શ્રી૦ ૩૬
 પાટપ્રભાવક શ્રી શ્રીપૂજ્યના, શ્રીવિજયરતન સૂરિ'દો છ;
 સંપ્રતિ વિચરે' ગોતમ સારિખા, હરિસણુ પરમાણુ દો છ શ્રી૦ ૩૭

કલસ.

શ્રીવીરસાસન ગગનભાસન, સુધપરંપર પટધરો,
 ગુરુનાંમ જપીઇ કર્મ ખપીઇ, વિમલસાર સંયમધરો;
 તપગચ્છ દીપક કુમતિ છપક, વિજયપ્રભગુરુ ગણુ ધરો,
 તસચરણુ સેવક વિમલવિજયે', ગાયો જય મંગલ કરો. ૩૮

॥ इति श्रीविजयप्रभसूरिनिर्वाणसज्जायः ॥

શ્રીહેમવિમલસૂરિ-ફાગ ।

શ્રીગુરુમ્યો નમઃ

- અહે મનિ ધરી સરસ તે સરસતી, વરસતી અવિરલ વાણિ;
સિરિતપગછપતિ ગાઘંચુ', ભાવિચ્ચુ નિત સુવિહાણિ. ૧
- હેમવિમલસૂનીસર, ધસર કિર અવતાર;
અણુદિણ મયણ નિવારણ, તારણ સચલ સંસાર. ૨
- દેસ અછંધં મરૂમંડલ, કુંડલનંધ અનુકારિ;
દીપધં ધરણી રમણીઅ, રમણીય કાનિ શૃંગાર. ૩
- જિણિ દેસધં છરાઉલુ, રાઉલુ દેવહ દેવ;
જેહ તણી વર્ણ અઠાર એ, સાર એ અહનિસિ સેવ. ૪
- કામિ કામિ જણુમણહર, જિણહર અતિ ઉત્તંગ;
જાણુ સુરમિરિ સરિસુ, સરસુએ કરધં રંગ. ૫
- રૂદ્ધિધં સુરપુરજ વડું, જે વડગામ સુકામ;
હાટવણી વલિ ઉલિંધં, પોલિધ અતિ અલિરામ. ૬
- જિણિ પુરિ પાણીહારીઅ, નારીઅ મોહણુ કંદ;
દેખી સુરપતિ કમકંધં, અમકંધ અતુર યોગિંદ. ૭
- તિહાં વસધં વ્યવહારીઅ, સારીઅ રૂદ્ધિ ભંડાર;
સવિધુરિ સાહ ગાંગાગર, સાગર પર ઉપગાર. ૮
- મીલસુ નિમ્મલ ગંગા, ગંગા ધરણી તાસ;
લોગવધ નિતનિત નવપરિ, રસ ભરિ ભોગવિલાસ. ૯

અઢોલા.

સુપન સૂચિત સુવિચાર, જનમિત્ર એહ કુમાર;	
તારક લવ તણુએ, સહજિ સોહામણુએ.	૧૦
અનુક્રમિ વાધઈ બાલ, રીંખઈ ર ગિ રસાલ;	
કાલ છ કેતલુએ, ખેલઈ કુલતિલુએ.	૧૧
ઠરી ઠરી મંગલ ઠાળ, નામ દીધું હુદરનાજ;	
રાજ કુમર તણાંએ, લખિણુ અંગનાંએ.	૧૨
સોવન વન્ન સમાન, ઝલકઈ જેહનુવાન;	
માન ન મનિ ધરઈ એ, આલસ પરિહરઈ એ.	૧૩

ફાગ.

અહે પંચ વરિસ લગઈ લાલીઅ, પાલીઅ અતિ સુકુમાર;	
તાતઈ ઉચ્છવ બહૂ દીઉ, મુંદીઉ સુત નેસાલ.	૧૪
પઠઈ ગુણુઈ સુવિચખિખણુ, લખિખણુ છંદ પુરાણુ;	
સહજિ સમસ્થા પૂરઈ, ચૂરઈ પર અભિમાણુ.	૧૫
ગુરૂ સિરિ લખિમિસાગર, આગર સયલ સિદ્ધાંત;	
એક દિવસિ સમહુતુએ, પુહુતુએ તિહાં વિહરંત.	૧૬
સાહ ગાગા સુત નિસુણીઅ, ગુરૂ લણી વંદણુ રેસિ;	
તતખિણુ ચાલી આવીઉ, ભાવીઉ ભાવ વિસેસિ;	૧૭
સુધા સુધા વલી સાકર, કાકર તોલઈ બાણિ;	
કુમર તણુઈ મનિ ણઈઠીઅ, મીઠીઅ સહિગુરૂ વાણિ,	૧૮
કુમર ભણુઈ સુણિ વાત એ, તાત એ પૂરિ જગીસ;	
દિધ મઝનઈ ઈક આઈસુ, થાઈસુ એહ ગુરૂ સીસ.	૧૯
રહિ રહિ વચ્છ ! તું લહૂઅડુ, એવડુ છઈ વ્રતભાર;	
જનમ લગઈ કિમ પાલિવું, ચાલિવું ખાંડાધારિ.	૨૦
ચારિત છઈ વછ ! રૂઅડું, નીઅડું જાંનહીં એહ;	
લેઈ ઠરી નિરવહતાં, સહતાં બાણુઈ દેહ.	૨૧
સહી પણુઈ વરસાલઈ, સાલઈ અતિહિં અનંગ;	
એહ તણુઈ ઝડઝાઠલિ, આકુલ હોસિઈ અંગ.	૨૨

સીઆલઈ સીઆ સહિવું એ, રહિવું અ મધલઈ વેસિ;	
તરણુ પણઈ વિણુ તરણીઅ, ધરણી અ શરણુ ધરેસિ.	૨૩
ગિન્હાલઈ વલી પાપીઈ, તાપીઈ સયલ સરીર;	
વિણુ જલ તુઝ ઝલવાઈસિઈ, થાઈસીઈ કિમ સુખ વીર.	૨૪
વિસમ પરીસહ સહિવા, વહિવા યોગ અનેઠ;	
એક સુખિઈ ઠરીચ્યું કહું, નવિ લહું દુખહ છેક.	૨૫
વલી વિમાસી તું વચ્છ એ, લચ્છિ એ હુસિઈ અણુહ;	
તુઝ વિણુ મઝ મન નવિ રહઈ, વિરહઈ એ દેસિઈ દાહ.	૨૬
પરણીનઈ મન ગમતીય, બુવતીઅ ઠરિ ન વિલાસ;	
અવર હુઈ તુઝ મન રૂલી, તે વલી પૂરું આસ.	૨૭
નાતઈ ધણિ પરિ લોલવિહ, થોલવિહ ઘણું સંસારિ;	
વલતું દાખિણુ પાખઈ, લાખઈ ધસિઉં કુમાર.	૨૮

અદોલા

વીનતડી સુણિ તાય ! , મઠરિ મઠરિ અંતરાય;	
ઠાયજિ ઠારિમઈએ, મઝ મન નવિ રમઈએ.	૨૯
નરભવ વાર અનંત, પામિઉ ભમંત ભમંત;	
ત્રિ તિ ન આણીઉએ, જિનધર્મ જાણીઉએ.	૩૦
દુલહું એહ અવતાર, શ્રાવય કુલ આચાર;	
ચારિત વિણુ સહીએ, સુગતિ નથી કહીએ.	૩૧
જિમજિમ ખાંધઈ મોહ, તિમતિમ લહઈ વિછોહ;	
કોહિઈ વિનડિઉએ, ચિહું ગતિ ભમડિઉએ.	૩૨
ઠહિંના પૂત્ર પરિવાર, કહિંના એ ઘરખાર;	
આરતિ છવહઈએ, કીધી એવહઈએ.	૩૩
તાત તુહીઈ વિચારી, એ સંસાર અસાર;	
સાર સંયમધરૂંએ, સુગતિ રમણિ વરૂંએ.	૩૪
જાણી ગુરૂ ઉપદેસ, સુંકી ઠર્મ અસેસ;	
લેસિજ ચારિતૂએ, મઝ મન વારિતુંએ.	૩૫

એહ કુમરિઈ તાત મનાવીઉ, આવીઉ સહિશુરપાસિ;	
અવર કુમર કરી અરવરિઉ, પરવરિઉ મન ઉદ્દાસિ.	૩૬
તિણિ અવસરિ મંડાણુએ, જાણુએ નહીં વિણુ ન્યાન;	
વર્ણુવું એક મુહિ કેતલું, એતલું નહીં વરદાન.	૩૭
આપઈં આઘઉ મુહપતી, યતિપતિ કુમરહ હાથિ;	
પાલિજ્યેા રૂઈં દીખએ, સીખએ દિઈં વલો સાથિ.	૩૮
મિલીઅ કરો મનરંગિઈ, સંધિઈં દીધું નામ;	
જયજય હેમવિમલ મુનિ, સવિ મુનિ લિઈં શુણુઆમ.	૩૯
સ્તુમતિસાધુસૂરિરાયહ, પાય કમલિ સવિલાસ;	
અગિહઈં વિદ્યા અભ્યસઈં, વલો વસઈં શુરકુલ વાસિ.	૪૦
કાવ્ય કથારસ આગમ, દુર્ગમ જે અતિહુંતિ;	
તેહ હેમવિમલ મુનિ, નિજ મન મતિઈં કહુંતિ.	૪૧
જેહ તણુઈં વચન વિલાસએ, નાસએ વાદીય દૂરિ;	
જિમ વનિ ધૂઅડ સંકઈંએ, ઝંકઈં દેખીઅ સૂર.	૪૨
એક દિવસિ તપગછપતિ, સ્તુમતિસાધુસૂરિરાય;	
પુહંતા પંચલાસાપુરિ, જે ધુરિ દેસહમાહિ.	૪૩
તિહિં સંધપતિ પાતરાજએ, કાજએ કરઈં ઉદાર;	
હેમવિમલગણિ નિરખીય, હરખીઉ હૃદય મઝારિ.	૪૪
તતખિણિ સહિશુર વીનવી, નવ નવી પરિ કરો રંગ;	
તિણિઈં પદ દિવસાવઈં, લાવઈં ભૂતલિ જંગ.	૪૫
સંધ મિલિઉ દહદિસિ તણું, મનિ ઘણું ધરીઅ ઊમાહ;	
દિઈં તંબોલ જસ હરખિ, સહરખીનું લિઈં લાહ.	૪૬
હેમવિમલ શુર થાપીઅ, આપીઅ સિરિ સૂરિમંત;	
સંધપતિ મન આણુંદનું, ઈંદ ન જાણુઈં અંત.	૪૭
એક દિવસિ એહ સહિશુર, પુરિ પુરિ કરી અ વિહાર;	
ઈંદરગઢ સમલંકરિઉ પરવરિઉ બહુ પરિવાર.	૪૮

ગૂજર માલવ મરહઠ, સોરઠ દુષ્ખિણ દેસ;
 સંઘ મિથ્યા સવિ ગામના, ઠામના વલી સવિસેસ. ૪૯
 હેમવિમલસૂરિ તેડીઅ, ફેડીઅ અવર વિચાર;
 અતિથણુ આટાટોપિધં, રોપધ તપગણ ભાર. ૫૦
 કોઠારી સિરિ સાયર, સાયર નધ સહજપાલ;
 વાહધં અતિહિં અવારીઅ, વારીઅ અજસ પધસાર. ૫૧
 કુંણુ ઠરી સઠધ તડવડિ, સવિ મડિ પહિરિઉ સંઘ;
 દિનિ દિનિ સાહમીવચ્છલ, વચ્છલ હીધ અભંગ. ૫૨
 ગાધં વાધં યાચક, નાચક નાચ ઠરંતિ;
 અછરાયણુ હુધં ત્રિભુવનિ, જન મન હુર્ખં ધરંતિ. ૫૩
 હેમવિમલસૂરિ ગણુધર, જલધર જિમ જલધાર;
 દેસણુ વાણિધં નવરસ, વરસધ માસધ ખાર. ૫૪
 હેમવિમલ ગણનાયક, દાયક મુગતિ વિલાસ;
 ત્રત પૂનાં ગિરિ મંદર, ઠંદર ગિરિ ઠવિલાસ. ૫૫
 દાનવર્દ્ધન વર પંડિત, દંડિત વાદીય વીર;
 ચરણુ ઠમલિ અલિજ મલિ એ, રમલિ એ રસિ હંસધીર. ૫૬
 સંવત પનર એ ચઉપનધ, ઊપનધ બુદ્ધિ પ્રકાસિ;
 ફાગ રચિઉ સમહુરતધ, પૂરતધ શ્રાવણુ માસિ. ૫૭

સવિ ઠવિઅણુ જણુતણીય માધ સુઅસાયર સામિણિ,
 સરસતિ દિધં વાણી વિલાસ મજ હંસલા ગામિણિ;
 ગુણુગણુ ગાધં ગાધંસુ મુગુરાય સિરિ તપગણનાયક,
 શ્રી હેમવિમલ સૂરિંદ અંદ વંછિત ફલદાયક. ૧
 જે નર ચતુર પણુધં ઠરી સુર ભૂધર તોલધ,
 સચલ સાયર જલખિંદુ સંખ નિય વચણુ બોલધ;
 તારાયણુ પરિમાણુ જેઉ ગયણુગણિ જાણુધ,
 તહુ વિહુ જગશુર ગુણુ નવિ સોધ વખાણુધ. ૨
 અઠમિચંદ વિશાલ ભાલ સવિ દેહ સુલક્ષણુ,

પેખવિ પરમાણુ'ંદ તુલ્લ સામુદ્ વિચક્ષણ;
 કંઈ સોહમ કંઈ વધરસામિ અવતરિયા સંપદ,
 ભાગિ સોભાગિધં જુગ પ્રધાન ઇમ ગુણુમણુ જંપદ'. ૩
 મૂરતિ મુ' રતિ કરઈ અપાર જવ નયણુ દીઠી,
 કિસિ મિસિ સરસ સાકર માન તુલ્લ વાણી મીઠી;
 જસ પસરઈ અનિવાર સારસ ચરાચરિ સામિઅ,
 તિમ તુ' ભવિચણુ ચિ'તે અત્ય પૂરઈ' ગય ગામિઅ. ૪

ઢાલ

ધન ધન ધનવંત સાહુ ગાંગાકુલ
 કમલ વિખોહણુ દિનકરુએ,
 માત ગંગા દેવિ ઉચ્ચર સરોવર
 હંસ સમાન એ નર વરુએ;
 ભિગમ લગઈ અંગિ ષત્રીસ
 લક્ષણુ ધરમ વિચક્ષણુ ગુણુ નિહુ એ,
 સેવક સુખકર રૂપિ પુરંદર
 સંઘમ રમણીય સિરિ તિલક એ. ૫

ઢાલ.

નિસુણી ગુણુગણુ રંજિયા, ગુરૂ વંદણિ શ્રીસંઘ આવીઆ;
 શ્રીપાટણુ વિવહારિયા, નિય હિયડઈ ભગતિઈ' ભાવિયા. ૬
 તવ ખોલઈ એ તપગઢ ધણી, થાપીસિઈ ચિંતિત સુરમણી;
 કૌઠારી સ્થાયર અતિ ઘણું, દ્રવ્ય વેચઈ ભિમંગિ આપણું. ૭
 શ્રીતપગઢ નાયક થાપિયા, શ્રીહૈમવિમલસૂરિ રાજ્યા;
 ઇંડરગઢિ અતિ ઉચ્ચવ લયઉ, શ્રીતપગઢ હિયડઈ ગહિ ગહિઉ. ૮

ઢાલ

જિન શાસનિરે ગયન વિભાસન દિનકરુ,
 એ તું ઉદયઉ રે પાપ તિમિરભર અપહરુ;
 પડિ ખોહઈ રે ભવિઆણુ માણુસ કમલડાં,
 એ તુ સોહઈ રે સરસ અમિય જસ વચણુડાં. ૯

વયણુડાં જસુ સરસ સાકર મૂરતિ મોહણુ વેલડી,
કલિ કાલ ગંજઈ મયણુ ભંજઈ ચાલઈ ગજગતિ ગેલડી;
સવિ દુરિય નાઠા નયાણુ દીઠા સુગુરુચ હવં હે સહી,
સવિ મિલિઅ આવઉ વંદિવા અતિ હરખિ હિયડઈ ગહિ ગહી. ૧૦

એ તુ અભિનવ ઉરે જલધર પુહુવિઈ ઊનયઉ,
ઘણુ ગાજઈ રે દેસણુ ગુહિરસરિઈ' ભલુ;
મિથ્યામતિ રે તાપ સવે દૂરિઈ' ટલ્યા,
મન મોરા રે નાચઈ ઈમ વંછિત રૂલ્યા. ૧૧

સોભાગ સુંદર બુદ્ધિ સુરગુરુ સચલ સૂરિ સિરોમણી,
તપગછનાયક સુખદાયક ભવિક વંછિત સુરમણી;
જિણુ વયણુ પાલઈ દુરિય ટાલઈ સ્મતિ પાંચઈ મનિધરઈ,
જે નમઈ નરવર તીહં તારઈ અનઈ આપણુપઈ' તરઈ. ૧૨

વંદઉ વંદઉ રે ચારિત્ર કમલા કામિની,
ઉરિ નવસર રે હારસુ તે જિ'પઈ દિનમણી;
જસ જ'પઈ' રે કવિયણુ મનિ આણુ'દિયા,
આજ ધન દિન રે શ્રીહિમવિમલ સૂરિ વંદિયા. ૧૩

અતિહિં મહુરી અમિઅ વાણી રંજિય નાગર નરવરુ,
જયઉ જયઉ જગગુરુ તાંલગઈ જા'મેરુ ભૂધર સાગરુ;
શ્રીસ્તુમતિસાધુસૂર પાટ ધરએ જુગ પહાણુ વખાણીઈ,
શ્રીહિમવિમલસૂરીસ સંપઈ સોહમ ગણુહર જાણીઈ. ૧૪

હાલ.

શ્રોતપગછપતિ સુમતિસાધુસૂરિ, પાટ પ્રકટ મલ ઉદયઉ સુહગુરુ.
શ્રીહિમવિમલસૂરીસરુએ. ૧૫

જા' લગઈ મેરુ મહીધર સાગર, જા' ગયણુ' ગણિ ચંદ દિવાકર;
તા પ્રતપુ એ જુગપવર. ૧૬

એ શ્રીહિમવિમલ સૂરિસ, જયવંતા જા' કોડિ વરીસ;
પૂરઉ સંઘ જગીસ. ૧૭

। इति श्रीहेमविमलसूरिगुरुपादानां सज्ज्ञाय. ।

૧૮-૧૯

શ્રીઆણંદવિમલસૂરિસ્વાધ્યાય ।

ૐ ઓં નમઃ । ૐ

- ગોત્રમ ગણહર પ્રણમું પાય, સરસતિ સામિણિ સમરૂં માય;
હું ગાઉં શ્રીતપગછરાય, શ્રીઆણંદવિમલસૂરિ પ્રણમું પાય. ૧
- દ્વસમકાલિં ગુણહ નિધાન, મધં પામિઉં તું યુગહ પ્રધાન;
સુવિહિત મુનિવર કેરૂં રાય, શ્રીઆણંદવિમલસૂરિ પ્રણમું પાય. ૨
- છડરનયરિ હૂઉં અવતાર, માતા માણિકિ કૃષ્ણિ મદ્દહાર;
સાહ મેઘા કુલ કમલ દિણુંદ, શ્રીઆણંદવિમલસૂરિંદ. ૩
- હૃદ્દર પંચમહાવય ભાર, તે તુલ્લે ધરીઉં અંગિ અપાર,
સાધુ ધર્મ તુલ્લે સૂધઉં ઠરિઉં, દુર્ગતિ પડતુ ભવ ઉધરિઉં. ૪
- પંચ સમિતિ તુલ્લે પાલી ખરી, ત્રિણિ ગુપતિ સૂધો આહરી;
પરિચહ મમતા મૂંઠો કરી, શ્રીજિન આજ્ઞા સૂધી ધરી. ૫
- ઉચ્ચ ચારિત્ર નઇ ઉચ્ચ વિહાર, તે તુલ્લે કીધઉં સુદ્ધ આચાર;
વલી ઉચ્ચતપ કીધઉં ઘણઉં, તે હું ગોણું ભવીઅણુ સુણું. ૬
- શ્રીજિનપ્રતિમા આગલિ રહી, પાપ સવે આલોયાં સહી;
સુ (?) એકાસી ઉપવાસ કરી, સંયમ ઠમલા રુડીવરી. ૭
- વીસ સ્થાનકતપ વીસ વીસ વાર, ચક્રથે કરી તુલ્લે કીધઉં સાર;
ચ્યારિસધં ચુથ તુલ્લે પૂરા કરિયા, વીસ ગોલતે મનમાહિ ધરિયા. ૮
- વલી સ્થાનકતપ ખીલ વાર, છકૂં કરી તુલ્લે કીધઉં સાર;
ચ્યારિસધ છકૂં તે પૂરા કરિયા, વલી વિહરમાન જિન હીઅડધ ધર્યા. ૯
- તેહના કીધા છક વલી વીસ, શ્રીધીરતણા છકૂં ગિસધં ઉગણત્રીસ;

વલી છઠ્ઠું તુલે કીધા ઘણા, પાખી ચુમાત્રી અઠ્ઠાહી તણા.	૧૦
પહિલા ઠર્મના દુવાલસમ પંચ, દરિમનાવરણી નવ દસમ્મ;	
અંતરાયના દુવાલસમ પંચ, મોહનીના અઠ્ઠાવીસ અઠ્ઠમ.	૧૧
વેદની ગોત્ર આઊખા તણા, આઠ દસમ તુલે કીધા ઘણા;	
નામ ઠમ્મનું તપ નવિ થયું, એહ મનોરથ મનહિ રહિઉં.	૧૨
ગૂર્જર ભાલવ વાગડ દેસિ, મેદપાટિ મારુઆડિ વિદેસિ;	
સોરઠ કાન્હમ દમણનંદ દેસિ, શ્રી પૂજ્યે દોધા ઉપદેસ.	૧૩
ઠામિ ઠામિ તે મહોત્સવ ઘણા, મનોરથ પૂરિયા શ્રી સંઘતણા;	
ચઉવિહ સંઘ મિલ્યા તે ખડૂ, ધર્મવંત તે હરખિયા સહૂ.	૧૪
પ્રમાદ તણુ ઠરિઉં પરિહાર, શ્રોત્રારથાસન દીપાવણુહાર;	
પ્રતિપો શ્રીગુરુ જાં રવિ ચંદ, શ્રીઆણુંદવિમલસૂરિંદ.	૧૫
પુનરે ખ્યાત્રીય સાધુ પંચ સિધં, સંવત ઇન્નૂં અણસણુ કિંદ;	
ચ્યારિ શરણુ મનમાહિ ધરી, શ્રીપૂજ્ય પુહુતા દેવની પુરી.	૧૬
અહમ્મદાવાદિ હૂઉં નિર્વાણુ, માંડવો મહોચ્છવ અતિહિં મંડાણુ;	
ચઉવિહ સંઘ ઘણા તપ ઠરં, શ્રીપૂજ્યનામ હીઆમાહિ ધરં.	૧૭
શ્રીહેમવિમલસૂરિંસર રાય, વિનયભાવ પ્રણમી પાય;	
શ્રી આણુંદવિમલસૂરિ કેરૂ સીસ, સંઘતણી પૂરવુ જગીસ.	૧૮

સરસવિ સામિલિ પ્રણમું પાય, કવિજનમનવંછિત તું દાય;	
શ્રીઆણુંદવિલસૂરીસર રાયા, ભવિયણુ વંદઉં એહ ગુરૂ પાયા.	૧
મહીયાલમંડણુ રાતુ દેસ, ધર્મ તણુઉં દીસં ય નિવેસ;	
ઇંદર નયર ધર્મ અહિઠાણુ, જિહાં રાજ ઠરં રાજ શ્રીભાણુ.	૨
તીણુ ઇંદર નયરિ શ્રીવંતવિવહારી, સાહુ મેઘ દિસં સુવિચારી;	
તમુ ધરણી માણિકિદે સાર, પુત્ર જનમિઉં હુઉં હરખ અપાર.	૩
વાઘકુંભર તસ ઠવીઉં નામ, માગત જન સંતોખિઉં તામ;	
દિનિ દિનિ વાઘઇંદ પુત્ર ઉદાર, રૂપિં જાણે દેવ કુમાર.	૪
શુભ મૂહરતિ નેસાલઇં સુંકઇં, માય યાપ સજ્જન સંતોખઇં;	

- નેસાલધ' તે લણિઉ કુમાર, મન માંહિ જા'ણુધ સંયમ સાર. ૫
- શ્રીહૈમવિમલસૂરિ તપગછરાય, સહિશુર કેરા પ્રણુમી પાય;
- વાઘકુમારિધ' લીધઉ' ચારિત્ર, હેલાં છતા આઠધ રાત્ર. ૬
- અનુક્રમિ' લણીઆ શાસ્ત્ર વિચાર, જાણુધ આગમ અર્થ અપાર;
- લાલપુરિ ઉવઝાય-પદ દીધઉ', સંઘવો થિરધ' વિત સફલ સુક્રીધઉ'. ૭
- ખંભનયરિ સોની જીવરાજ, નિજ હખંધ' ઠરધ' સુપરિ સુકાજ;
- ચઉવિહુ સંઘ મેલોનધ આવધ, નયર હાલિલધ' સુપરિ સોહાવધ. ૮
- તપગછ નાયક મહિમ નિવાસ; સૂરિમંત્ર દિધ' ઠવધ' સિરિ વાસ;
- મન રંગિધ' આચારિજ થાપી, શ્રીગુરે નિજ પદવી આપી. ૯
- શ્રીગુરુ હૈમવિમલસૂરિ'દ, લવિયણુ વંદધ' અહુનિશિ વૃંદ;
- સીસ શિરોમણી સોહધ' સાર, શ્રીઆણુ'દવિમલ ગુરુ ગણુધાર. ૧૦
- શ્રીહૈમવિમલસૂરિ કેરુ સીસ, શ્રીઆણુ'દવિમલસૂરિ પૂરધ' જગીસ;
- વિનયભાવકહિ ગુરુ મહિમાવંત, પ્રતિપદ એહ ગુરુ જગિ જયવંત. ૧૧

इति श्रीआणंदविमलसूरीश्वराणां स्वाध्यायः समाप्तः

શ્રીહીરવિજયસૂરિ-સલોકો ।

શ્રીગુરુભ્યો નમઃ ।

- સરસતી વરસતી વાણી રસાલ, ચરણ કમલ નમી ત્રિકાલ;
શ્રી ગુરૂપદ પંકજ ધરાઈ, હીરવિજયસૂરી ગણપતિ ગાઈ. ૧
- શ્રીજિનસાસન સુરતાણુ જાણું, જગગુરૂ જેહનું નાંમ ઠહાણું;
ગુજ્જર જિહ પદ મુગટ સમાણું, પ્રગટ પાલનપુર નગર વખાણું. ૨
- સેઠ કુ અરણ વસે વહીતો, ધન કરી જેણિ ધનદ છતો,
નિરૂપમ નાથી જસ ધરિ નારી, વિલસે વિમલ સુખ દોષ સંસારી. ૩
- તાસ ઉર વર માંનસ હંસ, અવતરિઉં દીપે ઓસડવંસ;
સંવત્ ૧૫૮૩ વરષે, મગશિર વહિની નુંભિજ હરષે. ૪
- જનમ્યો સુનંદન ગુણમણિ ખાણુ, પુરવ દિસે જિમ પ્રગટયોજ લાણુ;
ઓછવ મહોછવ અતિ ઘણા કીજે, ત્રિલોવન પડહો જસનો છલીજે. ૫
- જેસી યાચકના દાલિદ્ર કાપે, હરષે જિં હીરણ નામજ થાપે;
અનુક્રમિં કુંઅર વાઘે સોલાગી, ધર્મ તણી લય લઘુપણે લાગી. ૬
- મદન સમેવડ રૂપ અનોપ, ઇણિ પરિ સુંદર સકલ સરૂપ;
ધર્મ આરાધનાં કરતાં ઉદાર, માત પિતા ગયા સરગ મઝારિ. ૭
- સંવેગ મારગ હીરણ કુમાર, મનસ્યું આલોચિં અથિર સંસાર;
આતમ સાધન ઇણિ પરિ કીજે, અવર પ્રાણીને પ્રતિબોધ દીજે. ૮
- અવર સહોદર શ્રીપાલ પાસે, અનુમતિ માગે કુઅર ઉલ્હાસે;
નિસુણી વચણુનિં જપેજ લાઈ, વચન મ કાઢિસ ધમ દુખદાઈ. ૯
- જે ધરિ હોઈ ધણુ ધન ચૂની, ખાંધવ વિહુંણી સવિ દિસ સૂની;

ઘરણી પરણીને' બહુવિધ ભોગ, વિલસોનિ' લખમી નારી સંભોગ. ૧૦
 તતખણ હીરણ ધણિ પરિ બોલે', આરિત્ર સુખને' નહિ' કોઈ તોલિ',
 દો મુઝ અનુમતિ તુલ્ય લબ્ય પ્રાણી, બાંધવ જ'પે અમૃત વાંણી. ૧૧
 બહિન સુદર જે વિમલાઈ નામ, પરણી તે પાટણપુર અભિરામ.
 અનુમતિ તેહની લેઈ ઉદાર, અનોપમ ગ્રહો સંયમ ભાર. ૧૨
 અનુમતિ કારણ બાંધવ દોઈ, આવ્યા તે પાટણપુરવર સોઈ;
 વિમલાઈ જ'પે સુણિને' સુવીરા, વાત મ કાઢીસ વ્રતની સુધીરા. ૧૩
 લલી લલી તાહરે પાએજ લાગું, પરણોને નારી એ વર માગું;
 હીરણ સંવેગ ધરી અને' રાગ, કહિ' મેં કીધો ખટરસ ત્યાગ. ૧૪
 છઠ છઠ આંખિલ હવિ હું છાંડું, જિહાં લગિ' વ્રતસ્યુ' પ્રીતન માંડું;
 ઈણ પરિ' રહતાં દોઈ આર માસ, દેહ કસી જિમ પાંન પલાસ. ૧૫
 બહિન બાંધવ એ બિહું હઠ જાણી, અનુમતિ માંગે' ગદ ગદ વાંણી;
 હીરણને' હૃદય હરખ અપાર, તિણ સમે' આવ્યા શ્રીઅણુગાર. ૧૬
 તપગણ નાયક પૂજ્ય અંકુર, ગણપતિ ગિરિ' વિજેદાંતસૂર;
 સુદ્ધ કિઆને' નિરૂપમ વેષે', દેખીનિ' બૂજ્યા કુંઅર વિશેષે' ૧૭
 કહિ મુઝ તારો સદગુરુજ, દોં મુઝ દિખ્યા લવજલ જિહાજ;
 અનોપમ લક્ષણ બત્રીસ અંગિ', દેખીનિ' હરખ્યા શ્રી ગુરુ'ગે. ૧૮
 જોશી પંડિતને' શ્રી પુજ્ય આપે', જોઈ જોતિકને' સુહરત થાપે';
 મહોછવ મોટો બહુવિધ થાય, વાડ વાંતો લેષુ' પભરાય. ૧૯
 ચતુર સુવેધક ગજગતિ ચાલે', રુપે' તે રંભાસમવડ માલે';
 કંચુક કસતી પહિરણ ફાલી, ધવલ મંગલ દીઈ તે વર બાલી. ૨૦
 મહમત્તગજને' ખાંધે વિરાજે', રુપે' કરીનિ રતિ પતિ લાજે',
 માહલ ભુંગલ ભેરિજ વાજે', પંચ સખ્દાને' નીસાંણુ છાજે. ૨૧
 આગે' થાવછો મેઘકુમાર, ધણિ પરિ ઊછવ અનેક પ્રકાર;
 મલીઆ માનવના તિહાં બહુ થાટ, જય જય જ'પે ચારણુ ભાટ. ૨૨
 ઈંદ્ર તણિ પરિ' રિદ્ધ સફાર, અવ્યા જિહાં દીખ્યા ઠાંમ ઉદાર;
 સંવત્ પનર છન્નુઈ (૧૫૯૬) બાણુ', મૃગશિર વદિની બીજ વખાણુ'. ૨૩
 જય જય મંગલ કરતાં ઉચ્ચાર, હીર' આદરોઈ સંયમ ભાર;

દીધી દીખ્યા નેં હરખ્યા છે તાંમ, હીરહરખ તિહાં ઠવીડિજ નામ. ૨૪
 બહિન બાંધવ ઠહિં મુલિને તો ભાઈ, તું જસ લેયે ગચ્છમાં સવાઈ;
 ત્રિલુ પ્રદક્ષિણુ અંચુત વાંદી, નિજ ઘરિ પુહતા સહુ કો આણુંદી. ૨૫
 મુનિવર સંયમ નિર્મલ પાલે, દૂધલુ ત્રતનાં દૂરિંજ ટાલિં;
 વિઠ્ટ આદરીઈ હીરે વેરાગ, પંચ વિગયનો કીધોજ ત્યાગ. ૨૬
 નિલવણિ સઘલી તણો પચખાંણુ, દ્રવ્ય લેવા સવિ સાત પ્રમાણુ;
 એઠાસણો નેં ઠરવો ઉપવાસ, ધણુ પરિ ઠીધા દસ ત્રિલુ માસ. ૨૭
 છઠ્ઠુ અઠ્ઠમ તપ ન લહુંજ પાર, સયલ વેરાગી માંહિ સિલુગાર;
 વિદાઈ જેણિં મુરગુરુ છતોં, પડિત પોઠો ત્રિજગ વદોતો. ૨૮
 સંવત સોલસિ સારો ઉદાર, મરુધર નરૂલાઈ નયર મઝારિ,
 પડિતપદ ઘેં શ્રી પૂજ્ય હાથેં, મહીઅલ વિચરેં બહુ સિધ્ધ સાથેં. ૨૯
 સોલ આઠિ નિ મહીનેંજ માહ, શુકલ પાચમિનેં દિવસે ઉચ્છાહ;
 તિલુ હિજ નગરેં ગચ્છપતિ રાય, પદવી અ થાયેં શ્રી ઉવઝાય. ૩૦
 ગણુધર ઠરતા ઉમ વિહાર, આવ્યા શ્રી સીરોહી નગર મઝારિ;
 થાપનાચાર્ય ધરીયેં ઉલ્લાસ, ચીતનિં બધઠા ધ્યાંઈ છ માસ; ૩૧
 મંત્ર આરાધન કીધુંજ જામ, શાસના પરતખિ આવી તાંમ;
 સાસના દેવી ધણિ પરિ બોલેં, હીરહરખનેં નહી કોઈ તોલેં ૩૨
 એ જિનશાસન લાંણુ સમાન, તપગણ વધત્યેં એથીજ વાંન;
 ઇમ ઠહી દેવી થાંનિક જાય, દિવસ ઊગ્યો નિં રયણુ વિહાય. ૩૩
 સોલ દાહોતરિ વરસ મઝારિ, ઉચ્છવ શ્રાવક કરે અપાર;
 ખરચેં રૂપધઆ એઠ હજાર, મુહુરત થાયો અતિહિ ઉદાર. ૩૪
 હીરહરખ શિરે ઠવિડિજ વાસ, શ્રીસંઘ પામ્યા સહુકો ઉલ્લાસ;
 હીરવિજયસૂરીનાંમજ થાયે, શ્રીસૂરિ મંત્ર આરાધન આપેં. ૩૫
 ચડતિ દોલિત નેં ચડત પ્રતાપ, કુમતી તિમરનોં ટાલ્યોજ પાપ;
 પસર્યોં પુહવીઈ જગ જસપૂરિ, કુમતિ મતંગજ લાગેંજ સૂરિ. ૩૬
 નિલવટ પ્રતપેં નિર્મલ નૂર, જઈનશાસન શ્રોહીરવિનેં સૂર;
 પૂજણ આચાર્ય પાસ રાખેં, અંત્ય સમેં તે સુવચન લાખે. ૩૭
 ગજની લલામણુ હીરજનિં દીધી, અણુસણુ સાથે સદગતિ કીધી;

- હીરવિજયસૂરી કરેઅ વિહાર, બિંબ પ્રતિષ્ઠા પ્રમુખ હનર. ૩૮
- ધર્મની કરણી જેહ ઉદાર, તે પિણ ચલવે અનેક પ્રકાર;
વાણી વેરાગ અને વિવેક, દેખીનિં ખૂન્યા કુમતી અનેક. ૩૯
- આવી હીરજના પદજ વદે, આપાપણાં મત સહુ કોઈ નદે;
લુંકામતીનો ગણપતિ જેહ, મેઘજ આચાર્ય નાંમે તેહ. ૪૦
- તપગણ મારગ તસ મન રમીઉં. આવી હીરજને પાએજ નમીઉં;
ખૂન્યજ આચાર્ય થાપે આણુંદ, નામે શ્રીવિજેસેન સુરિંદ. ૪૧
- શુરજ ચોમાસું રહીઆ ગંધાર, તિણ સમે આગરાસહિર મજાર;
નાંમે અ શ્રાવીકા ચંપા ઉદહાસ, તપ તિહા કીધોં તેણિં છ માસ. ૪૨
- ઉછવ સાથિં અનેક પ્રકારે, ચૈત્ય પ્રવાહિં દેવ જુહારેં;
દેખી આડખર બહુ તસરુપ, ' હેં કુણુ ' પૂછે અકખર ભૂપ. ૪૩
- જેરુ હેં સાહિબ કહેં આગેવાંણુ, રોજે કીએ છમાસ પ્રમાણુ;
અકખર કહેં મેરે દિલમેં ન આવેં, વિગર અનાજિં કું રહ્યા જાવિ, ૪૪
- એસી ઉરત કું જાત યોલાવોં, નફર કહેં તુલ મહેલમેં આવોં;
દીઠે રુપેંજ લખમીજ તૂઠી, અકખર કહેં આ વાતજ જૂઠી. ૪૫
- અખ તેરે ઘરિ તું જાણું ન પાવેં, રખું યાહી ઉર દેખું કયા જાવેં;
મેંલી દેખુંગા એહિ તમાસા, ચું કહી આવ્યા ખાસ આવાસા. ૪૬
- એક મહિના લગિ તિહાંજ રાખી, નફરે જાઇનિં વાતજ દાખી;
સાહિબ ઇસકા દેખો દીદારા, અકખર આયા તિહાં તિણ વારા; ૪૭
- દીઠી તિહાં સૂરતિ અધિક સવાઇ, ખુબ સ્યાખાસી તેરાંતાં ખાઇ;
વિગર અનાજેં જાવેં કયું રહિણા, સાચ કહિં તું મેરીજ લોંણા. ૪૮
- ચંપા પયંપે ધરીય ઉદહાદ, સાહિબ ! શ્રી શુર દેવ પ્રસાદ;
તિણ સમે સુંદર વચન વિલાસ, નરપતિ જંપે ધરીય ઉદહાસ. ૪૯
- વડવડે સહિરે જ્યે ભૂતખાંને, મોટું તુદારે દેવ પીછાણે;
શુર પીર કહાં હૈ કુણુ ઇસા, ખૂબ ખુદાકા અવતાર ઇસા. ૫૦
- શ્રાવક થાંનસિંગ માંનસિંગ નાંમ, તિણ સમે જંપે કરીઅ પ્રણાંમ;
હીરવિજયસૂરી નાંમ હમારા, શુર પીર હમકું બહુત હેં ખ્યારા. ૫૧
- ઇસે મરફુકા દેખું દીદારા, હેં કહાં કહેં તખ નગર ગંધારા;

હાથી ઘોડે નિં ચક્રડોલ નેજે, બહુત મુખાચલુ થોં અબ લેજે. ૫૨
 મેવડે સતાગ્રી કરિ તુલ્લ જાડે, હીરવિજયકું ઇંહાં હી બોલાડે;
 મેવડાતે નગર ગંધાર આપ્યા, તપગજ પતિના પ્રણમી જ પાયા. ૫૩
 ઠહિ હુમ આગરાસહિરથી આગ્રે, હુનરતિને તુલકું શુરૂ બોલાગ્રે;
 દુરમાંત વાંચી તપગજસાગ્રી, કરીઅ ચોમાત્રુ તિલુહિન ગાંમે. ૫૪
 આગરા લણી શુરૂ કરેઅ વિહાર, મુનિવર માંનવ સાથિં હુનર;
 દેસોંત આમ્હા દહડ દહડ આવે, નર નારો મોતીએ કરીઅ વધાવિં. ૫૫
 આવ્યા કણીઆવડ ગાંમિન ત્યારે, મોતીએ વધાવિં દેવત જ ત્યારે;
 આગરા સમીપે આવ્યાન તામઠ, ગઠઅ વધામણી અકબરતાંમ. ૫૬
 હુરખીને કહે મુખ સાહમેંજ જાડે, બહુત આડંબરે સહિરમે લ્યાડે;
 વહવહા ઊભરા મિલીઅ હુનર, અવર માંનવનોં નહી કોઈ પાર. ૫૭
 હાથી ઘોડાનિ ચક્રોં સિલુગારી, સાહમેલે મુવલો સાજ મમારી;
 મોના રુપાને કૂલે વધારે, ઇલુ પરિ ઉઠવ નગરમિ આવે. ૫૮
 સંવત મોલનિં વરસેંજ આલિં, નેહની તેરસનિં પક્ષ અનુઆલિં;
 પાત્સાનિં મિલવા મહલ પધારે, ઉડી અકબરનિં મહુત વધારો. ૫૯
 એ કર ભેડી નરપતિ તાંમ, આવે આવોં કહે કરીઅ પ્રણાંમ;
 એઠાં જહીએ ઊપરિ શુરપીર, વચન પયપે શ્રીશુર હીર. ૬૦
 ભૂપ જિનાવર હે કેા ધહાસેં, પાત્સા કહે ધહાં હોલે કહાસે;
 દેરી જહીએ ભેયુંજ જાંમ, દીડી નીકલતી દીડીજ તાંમ. ૬૧
 દેખી અચલો કહે શુર લલા, આપો આપ તુંહિન અલા;
 મુહુર અણાવી કરીઅ અંબાર, વચન વસુધાધિપ કહે ઉદાર. ૬૨
 એ લ્યો મોનીકએ ભી કહું માંગો, તેરે દીદારે મો દીલ લગોં;
 હીર પયપે સુહોં પતસાહ, ગ્યાર હમારા હેં નૃપ રાહ. ૬૩
 દમડ હમારે પાસેં ન રાખું, કબહું મે જૂડા વચન ન લાખું;
 પાએ પેંજરાં લેખું ન વલ્લું, પાએ નગો હુમ પિઠેમિ ચલ્લું. ૬૪
 માંશુ મદાઈ ઉર તત્તાજ પાંણી; પાંડે બકાલે વરજાજ આંણી;
 રખું ક્તેળાં પદલે કાં તાંધ, ઉર હમારે પાસિં ન ઠાઈ. ૬૫

મારગ જિનનો સયલ પ્રકાસ્યો, ધર્મ ગુણે કરી અકબર વાસ્યો;
 બોલ મારગના તિણ સમેં બોલ્યા, અકબર કહેં મેરા વખતજ ખુલ્યા. ૬૬
 જાનું રહિમ મેરા મહિલમેં આયા, જબમિં તેરા દીદાર પાયા;
 પેસકસી તખ પુસ્તક કેરી, અકબર કીધી તાંમ ઘણેરી. ૬૭
 શી કહ્યુ માંગો લણેઅ નરિંદ, ચીંતીનેં જ'પેં હીરસૂરિંદ;
 સરોવર ડાખર નાંમે ઉદાર, રોજ ઘાલે જિહાં જલ હજાર. ૬૮
 તિહાં ન ઘાલે જલ ન કોઈ, હજરતિ હમકુ' માંગ્યા દો સોઈ;
 અકબરિ દીધી તિહાં કરી છાપ, તિહાં કિણ ટાલ્યો પાપનો વ્યાપ. ૬૯
 રાખેં ચોમાસોં શુરૂ શુણખાંણી, દિનપ્રતિં નિસુણિં હીરજીની વાંણી;
 શુરૂપ્રતિ બોધેં અકબર ભૂપ, જીવ દયાનોં કહી સરુપ. ૭૦
 ખાંન મેલાવ્યા કરી ઉપગાર, જીવ છોડાવ્યા લાખ હજાર;
 ગાય ન મારિં કોઈ દેસ મઝારિ, વરતાવી મહિના છની અમારિ. ૭૧
 સખલ ઘણો કર જીજીઆ નાંમ, તે પિણ મુંઠાવ્યોં તિહાં તિણ કાંમ;
 શેત્રુજેં તીરથ ગીરનારેં જેહ, અવિચલ મુગતા કરાયાં તેહ. ૭૨
 જીવ જલાવી ચડીઅ ઘણેરી, જીલ કઢાવી ચિડકલા કેરો;
 સેર સવા જે તોલ ખત્રીસ, અકબર ખાતોં જે નિસહીસ. ૭૩
 તે પિણ ટાલ્યોં દેં ઉપદિસ, અકબર શ્રાવક કીધોં વિશેસિં;
 જગ માંહે હીરજી તેં જસ લીધોં, અકબર જગજીગરૂ ખિરૂદ જ દીધો. ૭૪
 હેમાચારિજનો વાંણી રસાલ, જિમ પ્રતિ બોધ્યોં કુમારપાલ;
 તિણ ઈણ સમેં તેથી સવાયો, હીરવિજેં સૂરી નાથીનો જાયો. ૭૫
 સુર પ્રતિબોધ્યા શ્રીજિનરાજ, અસુર પ્રતિબોધ્યા તે શુરૂ આજ;
 જવહરી અકબર પરખ્યો સધીરો, હીરજી હુઉ જગિ સાચોજ હીરો. ૭૬
 સંવત સોલનિં ખાવંજને જાણું; લાદ્રવા શુદ્ધિની પક્ષ વખાણું;
 કાંમ ધર્મના હીરજી સધાર્યા, એકાદશી દિન સર્ગિ પધાર્યા. ૭૭
 કિન્હાં માંહે દેવે ઉછવ કીધો, તે જગમાંહે અછિં પ્રસિધો;
 અંબ ફલ્યો તે સહુ કોઈ જાણેં, કવિ મુખ કેતો કહિઅ વખાણેં. ૭૮
 મુઝ મુખ રહિધ રસનાજ એક, નાથી નંદનના ગુણુછિં અનેક;
 જોં મુખ હોવેં જીહ હજાર, તોંહિ ન આવેં શુરૂ ગુણ પાર. ૭૯

હીરણ્યો ચેલો વલીઅ વખાણો, નામે' વિજયચંદ્ર પંડિત નાંણો;
નયવિજય પંડિત જગીસ, તસ સીસ કુંઅરવિજય કવીસ. ૮૦

જગગુરુ કેરા જે ગુણ ગાવે, તસ મન વહિત સદ્ગત દ્વાર્ધ;
હીરણ્ય હુઉ જિનસાસણુ શાણુ, નાંમ જપંતા કુશલ ઠલ્યાણુ. ૮૧

इति श्रीहीरविजयसूरिभरसलोको समाप्तः ।

શ્રીહીરવિજયસૂરિનિર્વાણ ।

રાજવલ્લભ—રાગ.

સરસ વચન ઘઉં સ્મરસતી, પ્રણુમી શ્રી શુરપાય;
 થુણુચુ' જિનશાસનધણી, શ્રીહીરવિજયસૂરીરાય રે;
 જગશુર ગાઇઇ, માન્યઉં અઠખરશાહિ રે;
 જસપટિ દીપતઉ, શ્રોવિજયસેન ગચ્છનાહ રે. જગ૦ ૧
 સાહા કુંઅરા કુલિ ચંદ્રમા, ભાથી માત મલ્હાર;
 શ્રીવિજયદાંનસૂરિ પટધણી, હીરણ જગત્રશૂંગાર રે. જગ૦ ૨
 જિણિ નિજ પર સિદ્ધાંતનઉ, પામ્યઉં પરગટ પાર;
 શીલઇં થુલભદ્ર જોડલી, વધરાગઇં વચરકુમાર રે. જગ૦ ૩
 મહિમા દેખી માનિઉ, અઠખરશાહ સુલતાનિ;
 પેસકસી પુસ્તકતણી, ઢોકઇં પ્રથમ ખહુ માનિ રે, જગ૦ ૪
 જિણિ જિનધર્મ જગાવિઉ, ગોવધ નિત્યઇં વારિ;
 વરસપ્રતિં ખટ માસની, વરતાવી છવ અમારિ રે, જગ૦ ૫
 જિણિ છોડાવ્યઓ છજિઉ, મુઠાવ્યું જગિ દાંણ;
 ખંધી લાખ મેહલાવીઆ, ધમ કીધાજગત્ર આશાન રે. જગ૦ ૬

રાગ-મારુણી.

મુગતઓ અવિચલ વિમલાચલ ગિરનાર નઉ રે, વિણુ ઠરિજગ ઠરઇંયાત્ર;
 તે યશ હ.રણુ દુઝ વલ્લુ ઠહઉ કુણુ અવર નઇં રે, છાજઇં શુણુમણિ પાત્ર.
 હીરણ ન વીસરઇં રે. ૭
 તીરથયાત્રા કરી શુર હીરણ સમોસયાં રે, ઉના નયમ મઝારિ;

ખિંબ પ્રતિષ્ઠા પ્રમુખ મહોચ્છવ દીપતાં દે, શ્રાવક કર્મ ઉદાર. હીર૦ ૮
 સંવત સોલ યાવન્નર્થ ભાદ્રવ માસડઈ દે, કરી અ સંલેખન સાર;
 સુદિ દશમી મધ્યરાત્રિ જગવી સાધુ નઈ દે, સમઝાવઈ સાધુસિંગાર. હીર. ૯
 નિજનિર્વાણ સમય ઠહી અણુસણ આદરઈ દે, પચખઈ ચ્યારે આહાર;
 અગ્યારસિં સુપ્રભાતિ નવઅંગિ પૂજિઆ દે, અઢી પહુર લગઈ સાર. ૧૦
 સ્વયઈ કરાવઈ સંધ્યા પડિઠમણુ પ્રભો દે, જિમ દેસન ઘઈ જિન વીર;
 ગણઈ નઉકાર તે બઈસિ પદમાસનિ દે, અંઈ ગુરૂ શાહસ ધીર. હીર૦ ૧૧
 હીવઈ જપઈ ગુરૂહીર.

દે ગચ્છ ધોરી જિનશાસન દીપાવયો દે, સાધયો ઇહ પરલોક;
 ઇમ કહી નઉકરવાલી પાંચમી માંડવઈ દે, હીરપહુતા સુરલોકિ. હીર૦ ૧૨

રામગિરી—રાગ.

જગનઈ વાહલયો દે હીરણ,

હીર નિર્વાણ જાણિ કરિ આબ્યાં દેવ વિમાન દે;
 કરવા મહોચ્છવ ગાન દે, કલિમાં અછેરા સમાન દે. જગ૦ ૧૩
 તે તઉ નજરિં દે દીઠડું, સીંગલેસર વાસી ભટ્ટ દે;
 તસ સુત પણિ દેખઈ પરગટ્ટ દે, વાણો હવીઅ ઉદભટ્ટ દે. જગ૦ ૧૪
 રાત્રિ અંગ જે પૂજિઈ, દ્યાહરી સાત હજાર દે;
 માંડવી હોઈ ઉદાર દે, કરાવી કથોયાની સાર દે.

તિહાં બેઘઠી દ્યાહરી હજાર દે. જગ૦ ૧૫

માંડવી નીપણ જવ રહી, તવ રહી રાતિ ઘડિ ચ્યાર દે;
 તવ ઘંટાનાદ વાણઉ, જેહવઉ ઇદ્રનો સાર દે,
 સુણયઉ તે વણુ અદાર દે, પછઈ વાગા સાત ઉદાર દે. જગ૦ ૧૬
 જવ ચય માંહિ પઉઢાડિઆ, જિહાં લગઈ દીકું કાઈ અંગ દે;
 તિહાં લગઈ પૂજ્યું અતિ ચંગ દે, રૂપા નાણુઈ મન રંગ દે. જગ૦ ૧૭
 પન્નર મણુ સૂકડિ ભલી, અગર તે ત્રણિ મણુ જાણિ દે,
 કરૂંર તે ત્રણિ સેર તિહાં મિલ્યું, ચૂહ સેર પાંચ પ્રમાણુ દે;

શ્રીહીરવિજયસૂરિપુણ્યવાનિ ।

રાગ—રામગિરિ.

પ્રભુમિત્ર પાસજિણુંદ દેવ, સપય સુહ કારણ,
સખેસર પુર મંડણુઉ, હુહ હરીય નિવારણ.

ઉલ્લાસઉ.

- પુણ્ય ખાણિ ગુરૂ હીરની એ, પમાણું મનિં આણુંદ;
ભવિઆણુ જણુ સહુ સાંભલઉ, જિમ લહુ પરમાણુંદ. ૧
- સાયર સલિલ સમાન ચિત્ત, તપજપ અલંકરીગિ;
પંચ મહાવય ધરણુધીર, ઉપશમ રસ ઝરીગિ;
ન્યાન ગુણે સુરગુરૂ સમઉએ, સાયર પરિ ગંભીર,
રોહણુ જિમ રંચણું ભર્યઉ, વિમ ગુણે કરી ગુરૂ હીર. ૨
- ખારઘ સેદધ તપ કરધ, પરદોષ ન બોલધ;
ઠઠિણુ કરમ સવે નિરજરધ, પૂરવ રિપિ તોલધ.
જાવ છવ એકાસણું એ, વિગય પંચ પરિહાર;
દોષ બધતાલીસ પરિહરધ, લીધ દ્રવ્ય નિત ખાર. ૩
- સિરિવિજયદાન સૂરિંદ સાખિ, આલોઆણુ લીધ;
મનસુધધ કરિ દોધ ખાર, નિરમલ તપ કીધ.
ઉપવાસ સધ તણુ તેહ તણાએ, છઠ દોએસધ પંચવોસ;
એકાવન અઠમ કીયા, વલી ઉપરિ એકવીસ. ૪

- કીધાં આંખિલ સહસદોઝે, નીવી તિમ લણીધ;
એકલ સીધું એક દત્તિ, બહુ વિધ તપ સુણીધ.
સહસ ત્રણ ઉપવાસ કીયાએ, છસઈં ઊપરિયા ઉદાર;
એક ઠીએા આંખિલ એલીધ, વીસ થાનક તપસાર. ૫
- તેર માસ તપ ઠીએા એક, શ્રીપૂજ્યહ કેરૂં;
ચઉથ આંખિલ એકાસણિં, ટાલિંઈ ભવકેરૂં.
સૂરિમંત્ર આરાધીએા એ, ઠરી ઠાઉસગ ઉપવાસ;
નીવી આંખિલ એકાસણિં, ધ્યાન મઠિન ત્રણ માસ. ૬
- આરાધન સવે ન્યાનનું, જુએા બાવીસ માસ;
આંખિલ નીવી તપઈં જેણિ, કીએા જ્યોગ અભ્યાસ.
થ્રંથ અનેકવર સોધીયા એ, તણ પ્રમાદ મુનિરાય;
ચાર કોડિ સંખ્યા કહી, સુહગુરૂ કીએા સજ્જાય. ૭
- શિષ્ય અનોપમ દોખીયા, એકસઉ વર આઠ;
પંડિતપદ ગુરૂ આપીયા, એકસુ વલી સાઠ.
સાત વાચકપદ થાપીયાં એ, સૂરીશ્વર પદ એક,
સિરિ વિજયસેન સૂરોપ્રતિં, આણી રિદ્ય વિવેક. ૮
- દેહરાસર પ્રાસાદ તુંગ, સય પંથ પ્રમાણ.
ગુરૂ ઉપદેસઈં નીપના, ભૂમંડલિ જાણ.
ખિંબ પ્રતિષ્ઠા જિનતણી એ, ગુરૂકૃત હુઈં પંચાસ,
પાટણ પ્રમુખ નયરિં ભલી, જૂઉ નિજ મનિ ઉદ્દાસિ. ૯
- યાત્રા સોરી પુર તણી, મથુરા ગુહાલેર;
ચંદુવાર અનિં ચિત્રકૂટ, અરણ્યહગિરિ સિહરઈં.
દોઝે શત્રુજય ગિરિ તણીએ, યાત્રા દોઝે ગિરીનાર;
લાખ ખિંબ ગુરૂ વંદિયાં, અવર તીરથ નહી પાર. ૧૦
- માન તણ રિખિ મેઘણ, લૂંકામત સામી;
જિનપ્રતિમા અંગી કરી, હીરણ ગુરૂ પામી.
અકબર સાહિ પ્રતિ ખૂઝવીએ, કીધએા પરમ દયાલ;
કુમરનરિંદ સમોવડઈં, જીવ દયા પ્રતિપાલ. ૧૧

- વચન સુણી ગુરૂ હીરનાં, તૂઠક નર નાહ;
 બિરૂદ જગત્ગુરૂ થાપીઉં, મનિં ધરી ઉચ્છાહ.
 જીવ અમારિ ખટમાસની એ, હુખર સર ગુરૂ દીધ;
 ગાય બલદ વધ ટાલીયા, મહીષી મહિષ પ્રસિધ. ૧૨
- મૂંઠાવ્યા કર જીજ્યા, બહુ બંધ છોડાવ્યા;
 શત્રુજય મુગતઉ કરી, કુરમાન અણાવ્યાં;
 હીર સમાન સૂરી સરુએ, હૂઓ નિં હોસધ કોધ;
 ન્યાનાદિક અતિશય કરી, ભરત ખેત્રમાં જોધ. ૧૩
- ત્રણસધ ત્રણ સંઘપતિ હૂઆ, મોટાધ મંડાણિ;
 શત્રુજય અરખુદ તણા, સમેતાચલ કાણ.
 સિરિવિજયસેનસૂરી મુખ્ય જયુએ, સહસ દોએ પરિવાર;
 સિરિહીરવિજય મુહગુરૂ તણઉ, ગુણમણી તણઉ ભંડાર ૧૪
- સંઘ સમહીઆં કરધ અપાર, વિચરધ જેણિં ગામધ;
 અંગધ ઊલટ અધિક થાય, હીરજી ગુરૂ નામધ.
 કનકકોડિ અંગ પૂજણાએ, પાયકવધ પટકૂલ;
 રુપકનાણિં લૂંછણાં, નયરિ નયરિ રંગરોલ. ૧૫
- ગૂજ્જર સોરઠ મરૂઅ દેસ, વાગડ વિખ્યાત;
 દુખ્યણ કૂકણ મેદપાટ, માલવ મેવાત.
 કોન્હમ પ્રમુખ બહુ દેસમાંએ, ગામ નયર સંનિવેસ;
 ભવિક જીવનધ તારિવા, શ્રી પૂજધ દીયા ઉપદેસ. ૧૬
- દાનશીલ તપ ભાવના, જિનપૂજ ભગતિ;
 માલારોપણ પ્રતોચ્યાર, સંઘવચ્છલ જીગતી;
 લાભ અનંત ગુરૂ હીરના એ, કહિતાં નાવધ છેહ;
 બોધિષીજ બહુ વાવિઉં, ભરત ખેત્રમા જેહ. ૧૭
- સિરિવિજયસેનસૂરિસધીર, નિજ પદ્મિ દિણદ;
 સીખ દેધ સવે ગચ્છતણી, ગુરૂ હીર મુણિદ
 ઉના નયરી અનસન લીઉંએ, પાલધ નિરતિચાર,
 ભવસરુપ મનિં ચીંતવધ, જપતાં શ્રીનવકાર. ૧૮

શ્રીતેજસ્વતી સૂરિ સંજ્ઞાયા ।

શ્રી ગુરુભ્યો નમઃ ।

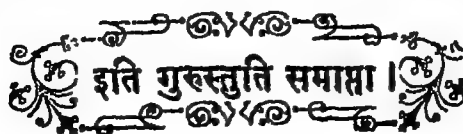

- સચલ જિજ્ઞાસુર પયનમેવિ સરસતિ સમરેવિ,
 ગણહર ગોત્રમસામિ નામ નિયચિતિ ધરેવી;
 વિધિપક્ષગચલુદિલુદ ગણપતિ ગણધાર,
 ગાયત્રી તેજસ્વતી સૂરિ ગુણ મણિ ભંડાર. ૧
- દેશ શિરોમણિ ગૂજરાત જિહાં ઝાઝા આગર,
 નિવસંધ નયર અનેક જિહાં નરકેશ સાગર;
 અહિમદાવાદ સુચંગનામ જિહાં જિન પ્રાસાદ,
 ઉત્થા અતિ ઉત્તંગ મેઝગિરિસિંહ કંરધ વાદ. ૨
- તિહાં પાસંધ છંદ રાજપુર જિહાં લોક ઉદાર,
 વસંધ વ્યવહારી પુણ્યવંત પોસંધ પરિવાર;
 શ્રીશ્રીમાલી નાતિ નામ રૂપા ઘરિ નારી,
 સતીય શરોમણિ નામ કુચરિ જાણે દેવકુમારો. ૩
- તાસ કુખિ સરિ રાજહંસ સમહૂક કુમાર,
 નામ નિરુપમ તેજપાલ ગુણ લક્ષણ સાર;
 સોમશુભે શશિ અવતર્યું તેજિંધ કરી લાણ,
 વાંદા ભાવસ્વતી સૂરિ આગમના જાણ. ૪
- અમીય સમાણી વાણિ તામ સહિશુરની દીઠી,
 જાણે સાકર સેલડી દ્રાગહથી મીઠી;
 કામ કોધ મદ મોહ મયણ તેહથી મન લાણ,
 એહ સંસાર અસાર જાણિ શુર તલજે લાણ. ૫

સંવત સોલ યોગણુત્રીસઠ વસીઉ વધરાગ,
 માસ આસાદિ દસમિ દિવસિ ચારિત્ર તુ લાગ;
 પક્ષ અન્નૂઆલઠ સોમવારિ ઉત્તમ સિદ્ધિ યોગિઠ,
 ઉચ્છવ સાહ વમાધરે પુન્યનઠ સંયોગિઠ. ૬
 પાલઠ ચારિત્ર નિરમલૂં જસી ખંડાધાર,
 ટાલઠ દોષ આહારના શ્રુતનઠ આધારિ;
 ખમદમ સંયમ ક્રિયાવ ત ઉપશમ રસિ ભરીઉ,
 વિદ્યા ચૌદ અલંકરી સુરશુર અવતરિઉ. ૭
 સહિશુર ચિંતઠ પાટયોગિ પાંત્રીસઠ સાર,
 પંચમિ સુદિ વૈસાખ દિવસિ સુપઠ ગણભાર;
 કુંઅરજી લખરાજ પુત્ર અવસારિ વિત વાવઠ,
 સંઘસયલે એકચિત્ત થઠ મોતીએ વધાવઠ. ૮
 વાધઠ દિનદિન ખીચઅંદપરિ તેજ અપાર,
 ગજપતિ યૂથિઠ પરવરિઉ તિમ બહુ પરિવાર;
 વચન અમૃતરસિ વરસતુ ઘન ગુહિરઉ ગાજઠ,
 ભુવિ જનમનસંદેહ તાપ તવ સઘલુ ભાજઠ. ૯
 સોભાગી શુરરાઠ પાય જે ભવીયણુ વંદઠ,
 આવઠ કરમ કષાય સયલ તે મૂલ નિકંદઠ;
 પડિખોહઠ અજ્ઞાન લોક છકાયનઠ પાલઠ,
 પંચ સમતિ ત્રણિ શુપતિ સહિત નિજકુલ અન્નૂઆલઠ. ૧૦

કલશ.

ધય જણુહ મંડણુ દુરિય ખંડણુ કુમતિ માણુ વિહંડણુ,
 મદ આઠ ગંજણુ સભારંજન ગણઅંચલ મંડણુ;
 સોભાગ સુંદર નિત પુરદર સુરગણુ જિમ અલંકરિઉ,
 તિમ જયુ તેજરત્ન મુનિપતિ સયણુ સંઘ પરિવરિઉ. ૧૧

રાગ—અસાઉરી.

સરસતિ સામિણિ વીનવૂં, પ્રણમૂ જિનવર દેવ;
 હંસવાહન ગજગામિની, સુરનર સારથી સેવ. ૧
 નયર નિરુપમ રુચ્છૂં, સ્મરણિજ નામ રસાલ;
 ઘણુકણુકંચણુ નહી મણા, તિહાં દેહરાં પોસાલ. ૨
 પદ્મ ક્ષેત્ર પુહવિ લલૂં, આગમગચ્છ અહિઠાંણુ;
 પાટ ઘણા અહીંઈ હવા, સૂરિપદ ચઢ્યાં પ્રમાણુ. ૩
 વિદ્યમાન ગચ્છના નાયકૂં, શ્રીસંયમરત્નસૂરિંદ;
 તાસ તણા શુણુ યોલિસ્થુ, વેલિ બંધ આનંદિ. ૪
 ક્રિયા સંપ્રતિ જેણિ ઉદ્ધરો, ઉદ્ધર્યાં જનમ અનેક;
 સૂરિ મંત્ર સાચા હવા, ધનધન તુઝ વિવેક. ૫

ત્રુટક.

ધન ધન તુઝ વિવેક નધં રે, સૂરિરચણુ દાતાર;
 સંયમરત્ન તથં આદરિઉં રે, ધન ધન તુઝ અવતાર. ૬
 આરિ પંચમિ તુહ છધં રે, કલિયુગિ તુહજિ ધન
 સંવત પનર પંચાણુવધં રે, પ્રગટિઉ પદ્મ રતન. ૭
 લઘુ બંધવ શ્રીવિનયમેરૂ, સૂરિ તસ સરિ સુપી ભાર;
 આપિં આપજ ધુઝવધં રે, શ્રીપૂજ્ય કરિ વિહાર. ૮
 જિમ કાદવ જલ ભેગથી રે, કમલ ઉપન્નું સાર;

નવિ ખાઝઈ વલી તેહ સિઈ' રે, છંડઈ' જલ આધાર.	૯
તિમ ભવજલ ઠાઠવ રન્જિત ધુરે, ભપજિ પ્રાણી એહ;	
સંત સાધુ મનિ ધમ ગણી રે, વિષય ન રાચઈ' જેહ.	૧૦
છાંડયા પરિગ્રહ અતિ ઘણા રે, જે છઈ' અથિર અસાર;	
વાત કરંતાં સોહિલી રે, દોહિલું સંયમભાર.	૧૧
પ્રથમ ચચોમાસૂં પત્તનિ રે, શ્રીસંઘ આગ્રહ હુંધ;	
નવ રસ સરસ વખાણુ કરંતાં, ભવિય જનમન મોહઈ'.	૧૨
નવિ સોભઈ જિમ હાથીઓ રે, હંત વિના ઉત્તંગ;	
રૂપ બલિં કરી આગલુ રે, ગતિ વિના તુરંગ.	૧૩
ચંદ્ર વિના જિમ રાતડી રે, ગંધ વિના જિમ ફૂલ;	
જલવિના જિમ સર તણુ' રે, કુણુ ઠરિ તે મૂલ.	૧૪
છાયા હીન જિમ તરુ ભલુ રે, શુણુ વિના જિમ પુત્ર;	
દેવ વિના જિમ દેહરું રે, પડિત વિણુ જિમ છાત્ર.	૧૫

દૂહા.

સુનિવર ચારિત્ર હીણુ તિમ, નવિ સોભઈ' શુણુચંગ;	
સર્વ વિરતિ તિણિ સોહતી, પાલિ મન નિરંગી.	૧૬
કલિયુગિ ગોયમ સાચિલુ, કિ સોહમ શુણુવંત;	
કઈ જા'ખૂં જગિ જા'ણીઈ, કઈ થુલિભદ્ર દીસંતિ.	૧૭
વંદુ ભવિયાં ભાવસિઈ', ગચ્છનાથક શુણુરાસિ;	
મોહ મયણુ બિ નિરજણુઈ', ક્રોધ ન રાગિ પાસિ.	૧૮
સમતિ પાંચ સૂધી વહઈ', શુપતિ ત્રિણિ સ્યૂં નેહ;	
પંચાચાર વિચાર સ્યૂં, મહાવ્રત પાલિ જેહ.	૧૯

સૂટક.

પાલિ મહાવ્રત મજસિઈ' રે, મોટાં મેરૂ સમાન;	
અષ્ટ કરમનુ ક્ષય ઠરિ રે, તુગ શુણુ વંછઈ' કાંન.	૨૦
વિદ્યા ચઉદ અલંકરિઓ રે, છંદ આગમ અતિ સોહિ;	
કાવ્ય કથા રસ ઝીલતુ રે, જિન ચલણે મન મોહિ.	૨૧

- સઠલ શાસ્ત્ર પ્રવીણ પ્રસીદ્ધિ, મહી મંડલિ જયવંતુ;
 આગવંશ કુલિ ઠમલ દિનકર, જસુ પિતા વ્યવદતુ. ૨૨
- ધન ધન તુઝ માહલી રે, કૃંખ રચણ મહાર;
 ધન સહિગરૂ જેણિ દીખોયા રે, તપ જપ જ્ઞાન ભંડાર. ૨૩
- ધરમ મૂરતિ વલી તુહ તણી રે, જન અંબુજ યોધ હંસ;
 શ્રીસંયમરત્નસૂરિ ચિરજ્યુ રે, સાધુ મંડલિ અવતંસ. ૨૪
- આગમિગચ્છિ ગિરુયા ગચ્છ નાયક, શ્રીવિવેકરત્નસૂરિસર;
 તાસ પટ્ટિ ઉદયાચલિ દિનકર, ખટ છવ આધાર. ૨૫
- ચરણ સેવક ધમ વીનવધ રે, ધર્મહંસ કર જોડિ.
 અવર જોકો વલી સાધુ છઈ રે, પ્રણમૂં નિત તેહનઈ કર જોડી. ૨૬

શ્રીધર્મલક્ષ્મીમહત્તરા-ભાસ ।

દાળ પ્રથમ.

રત્નાકરગચ્છ-જન્મસ્થાનાદિ ।

- સઠલ સદા ફલ વિમલગિરિ, જિણુ ચક્રવીસ પ્રણામ;
ઠરિસૂં ઠવિતુ સોહામણું એ, ગચ્છ રતનાગર નામ. ૧
- શ્રીરથણુસિંહસૂરિંદ ગુરૂ, જિહિ સિરિ રોપધ વાસ;
તેહ તણું માયગ વડું એ, પુહુચધ મનનો આસ. ૨
- જિનશાસનિ જસ ઝગમગધ એ, નિર્મલ ક્રિયા ઠલાવ;
શ્રીયરત્નસિંહસૂરિ જયવંતુ એ, દિનિ દિનિ અધિક પ્રતાપ. ૩
- તાસ સીસ ગુણિ સાયરુ એ, શ્રીઉદયવલ્લભસૂરિંદ;
મહિમંદલિ મહિમા ઘણી એ, દીઠધ પરમાણુંદ. ૪
- શ્રીજ્ઞાનસાગરસૂરિ સદા એ, જ્ઞાનસરીસુ સંગ;
જિનવાણી મન દઢ ધરધ એ, આણુધ અવિહટ રંગ. ૫
- શ્રીયરત્નસિંહસૂરિગુરૂ તણા એ, ગુણુહ ન લાભઈ પાર;
આચારિજ ઓઝાંસ સવે, પંડિત મુનિવર સાર. ૬
- સતી સિરોમણિ મહાસતી એ, સીયત્રવંતિ સુવિચારિ;
સિવિહું સિરિ ગુરૂ ચિ તવધ એ, ઠવણુ સ દીજધ ભાર. ૭
- વિવિહ પ્રકારિધં ગુરૂ વડા એ, વસુધાં વડીય પોસાલ;
શ્રાવય સંજ્યા ન જાણીધં એ, જાણુય ખાલગોપાલ. ૮
- લગતિ લલુ વિવહારીઉ એ, સોની સીડુ જાણી;
તાસ કુટુંબ ધરસુ અધિકઈ, ત્રંખાવતીય વખાણિ. ૯

દૂંધરિ મેલાઈ તસ તણી એ, સુલુઉ ચરિત્ર એક ચિત્રિ;
તાસ તણા ગુણુ ગાયવા એ, કિપા ઠરૂ સરમત્તિ.

૧૦

ઢાળ ખીછ—દૂંધરાની.

અર્ધસિલોડંધ દૂપદ.

વાલવય-દીક્ષામનોરથ ।

સરમત્તિ આમિણિ પય નમૂં એ, વરણૂં શ્રીય ઊભવંશ;
ઉત્તમ કુલિ ઊપની એ, દૂખડી માઇ, રામવિ હરિ ધરઇ એ;
ઊધરઇ ઉભય ઉદોત, લ્યોતિ હિં યુગિ અલહલઇ એ;
સદ્ભય એ મેલૂય જન્મ, જિણુધર્મ સિદ્ધિ રાચંતી એ—દૂપદ
લહુય લગઇ સલક્ષણી એ, તતક્ષણુ દીકડી ભૂરિ. ઉત્ત૦ ૧૧
હરિપિહિ સુહગુરૂ નિરખતાં એ, રેષતાં વડીય નેલાહિ; ઉત્ત૦
ભણી ગણુકર મનિ રહ્યા એ, ગઢ ગહ્યા હઈડલા માંહિ ઉત્ત૦ ૧૨
સહજિ સોભાગિહિ આગલી એ, સાંભલી તાં મુખ યોલી ઉત્ત૦
દરિસણિ સચલ રલીયામણાં એ, લાંમણાં ઠરઈ નિતુ માઈ ઉત્ત. ૧૩
રામતિ રમઇ તે રૂયડી એ, સૂધલી સહી નિકલંદ; ઉત્ત૦
ઈણિ પરિ વરસ હોઊ આતમા એ, આતમાસિદ્ધિ આલોચ. ઉત્ત૦ ૧૪
ઠાકુર વીર યોલાવીહ એ, આવિહ સજન સહીત; ઉત્ત૦
સજન સગા મુણિ બંધવ એ, વીનવઇએ પૂરિ રહાહિ. ઉત્ત૦ ૧૫
લઇ રઠ આંચલ ધરિ રહી એ, હૂં લેયમિ ત્રીખ; ઉત્ત૦
બૂઝવઇ તે સહુ બ્યવહરિ, તે ચિર રહી દઢ ચિત્તિ. ઉત્ત૦ ૧૬
લોઠ નયર તણા ધમ ઠહઇં એ, ન રહઇં નચિંતુ ઠરૂ ઠાજ; ઉત્ત૦
સંઘસિદ્ધિ માઇ સહોદર એ, સુહ ગુરૂ પાસિ આવેડ. ઉત્ત૦ ૧૭
પય નમી દીધ ખમાસણું એ, સાસલુદેવ પ્રસંન; ઉત્ત૦
સંઘત ચહિદ એકાણૂં એ, ભણું બહુ પરિ જંગ. ઉત્ત૦ ૧૮

ઢાળ ત્રીછ.

અર્ધસિલોડંધ નડુ દૂપદ

સંયમ-ગ્રહણ ।

શ્રીરત્નસિંહસૂરિ સઇ હથિ એ, મહૂરતિ દીધલી દીખ;

સહાસ એ વાંદીય એ, આણુંદ ઊલટય અંગ;
 શ્રી સંઘ મુખ પેખતાં એ, પ્રહસતા વદન વસેસિ;
 શ્રીધર્મલક્ષ્મી મુની એ, અતીય અની વરણ અઢાર,
 કરઈ તુમ્હ નૂંછણાં એ, ક્રુપદ.

ઘરિ ઘરિ તોરણુ પરિવરય એ, ઘરિ ઘરિ મંગલાચાર;
 શ્રીરત્નસિંહસૂરિ ઈમ ભણુય એ, આપણુય હુય સર્વ સિધિ. મહા ૦ ૧૯
 ચેલીય જતન સંસા(ભા?) લીયો એ, પાલિયો મોહણુ વેલે; મહા ૦
 શ્રીરત્નચુલા મુહતરણુય, ખમસણુય થાપિ સિહ એહ. મહા ૦ ૨૦
 *મુગુરુ વચન સવિ મહાસતી એ, સતીએ માનય આણુ. મહા ૦ ૨૧

ઢાળ—ચઉત્થી. રાજવલ્લભ.

સંયમચર્યા-પદપ્રાપ્તિ ।

*માનય એ આણુ સવિ મહાસતી એ, ગુરૂંય ગુણુહ ભંડાર એ. ૨૨
 સીહગ કેરી બેટડી એ, જોએસવંશ શૃંગાર એ;
 ધન રમાદેવી કૂખડી, જસ ઊયરિહિં લચ્છિ અવતાર એ. ૨૩
 ઠાકુર વીર મનાવીહ, છણુ લીધીય શીક્ષા સાર એ;
 ખમંભનયરિ શાળા વડી, અતિ ઉત્સવ જય જયકાર એ. ૨૪
 શ્રીરત્નસિંહસૂરિસરિ, તીણુય હુદય જોય વિચાર એ;
 તેડીય બ્યુતપુન મહાસતી એ, તુમ્હિ કરયો અતિ ભલી સાર એ. ૨૫
 હેત કરી ભણાવીયો એ, જાણિયો પાત્ર અપાર એ;
 તહતિ કરી સાધિય લિયા; દેલવાડય કીહ વિહાર એ. ૨૬
 જુગતિ હે ભગતિ સવિ સાચવય એ, ખહૂ વિનય વિવેક વિચાર એ.
 ભણુય ગુણુય ખહૂ ભાવસૂં, અંગિ આલસ અંસ નિવાર એ. ૨૭
 વાગદેવિ વર દિને પ્રતિ, સલોક સય કુઠ પ્રચાર એ.

* આ પદની પહેલાના લગભગ ચાર પદો લખતી વખતે પડી ગયા
 હાગે છે. કારણ કે ૨૧ મી કડીમાં અને આ ૨૨ મી કડીમાં બખ્ખેજ પદો છે.
 તેમજ અર્થ સંબંધ પણ દ્રે છે.

લક્ષ્મી-ચંદ્ર-પ્રભાસુ-સૂત્ર આવરકતાં ન લાગઈ વારુ એ.	૨૯
શાસ્ત્ર સૂત્રે શ્રીમુખિ કરો, વહી જાએ અંગ અન્યારુ એ;	
અક્ષર અરથ એ શુ શુઆ, વખાણું વિવિધ પ્રકાર એ.	૨૯
જાણ્યે સુધી લાખ પર, દિપિ પ્રીતિં લેક અટારુ એ;	
ધારણ દિસુ વખાણીં એહ, પ્રજા ન લાલક પારુ એ.	૩૦
એવડા શુણુ શુરિ સાંનક્યા, મતિ જાણીય પ્રેમ આંચારુ એ;	
વેગી કરો તેડાવીયા, સ્વિ પૂછીઅ સંઘ પરિવારુ એ.	૩૧
મંવત પનર એકોતરક, પદિ થાપી સુહતર લારુ એ;	
ચિત્ત સુકોમલ વચણુદા, શ્રાવ્ય જન અનુત ધારુ એ.	૩૨
સાચીય વાણીય જિણુ તણી, મનિ આણુ મંત્ર નવકારુ એ.	
શ્રીધર્મલક્ષ્મીય સુહતર, જિનશાસ્ત્રન જન વિત્તારુ એ.	૩૨

હવ વસ્ત

જસદુ વિન્તરિ, જસદુ વિન્તરિ, પ્રસિદ્ધિ પરતાપતૈ;	
પ્રસાદ શુર તણુ શ્રીરચણુમિં હુસુરિ હન્ત ધિન ધિન;	
ચિર વરિ વાસુ જે ઠવે સુલહ ધ્યાન સુલહ લગિ સુલહ દિન;	
દિનિ દિનિ દીપક અધિક પલુ અવસરિ અતુરિ અપારિ,	
શ્રી ધર્મલક્ષ્મી સુહતર એવડ જન સાધારિ.	૩૪

હાળ—પંચમી, દેસાળ.

માંદવગદ-ગમન ।

એવડ જન સાધારિહ વસહ, જિઈ શુદરિ ગંભીરિ;	
જિહિ મનિ સંસા ઉપજઈ, તે પૂરક હુન્ધીરિ.	૩૫
મંડવગદિ ગિરિ આવીઆ એ, મનિહિં મનોરથ લાહિ;	
શ્રીધર્મલક્ષ્મી સુહતર વાંદુદે, સદ્દ જન્મ તુમ્હ હોહિ. મંડો	૩૬
લાગ્ય વિગ્રેષિઈ પુહતાં, શ્રીરત્નસિંહસુરિંદ;	
શ્રીધર્મલક્ષ્મી સુહતર સાથિઈ, પેખવિ અતિ આણુદ. મંડો	૩૭
ઈણુ અવસરિ નિત મહા મહોત્સવ, શ્રીસંઘ અતિ દિલ્હાસ;	
માલવ દેશ નયરિ ગદિ મંદિરિ, પૂરક વંછિત આસ. મંડો	૩૮

હંસગમણિ મૃગલોચણિ, સુંદરિ અહવિ કરધં સિંગાર;
હસમસિ નારિ વધાવધં મોતી, ધણુ પરિ રંગ અપાર. મંડો ૩૯
મોહ મયણુ જિણિ જીવા, પહિલૂ માયા મૂલ નિવારિ,
તય જપિ સંજમિ સમ રસ નિર્મલ, મુહત્તર ખાલ કુંઆરિ. મંડો ૪૦
દીય અ(ઉ)પદેશ અસ્થાય અનોપમ, યૂગધં જાણુ અજાણુ;
ભલ વિંદવાંસ તણા ચિત્ત ચમકધં, મહિમા મેરૂ સમાણુ. મંડો ૪૧
મૂઠ કઠણુ જે મહામિથ્યાતી, તીહ જીવ ઘન પડિબોહ;
જિણુ વાણી ધૂરિ થાંપણિ સમરથિ, રાખધં રવિતલ સોહ. મંડો ૪૨
શ્રી સિદ્ધાંતિ ગહિ ગહિ, ક્ષમા ધરી એકિ ચિત્તિ;
પૂરવ સતીય તણી પરિપાલધં, દાખધં તેહ જિ રીતિ. મંડો ૪૩
સત્ય વયણિ સંતોષિ સદા, ગુણિ જીવહયા પ્રતિ પાલિ;
મારગિ પાઉ ઠવધં સાંચરતાં, નિરતિ નયણુ નિહાલિ મંડો ૪૪
સીયલ સખલ તણુધં ગુણિ ગાજધં, છાજધં મુહત્તર પાસિ;
પવતણિ વિવેકસરી ગણિ ગરુયા, વિદ્યા ચિત્તિ વિલાસિ. મંડો ૪૫
પંચ પ્રમાદ હરી પરનિંદા, પંચ મહાન્નત ધારિ;
પંચધં ઇંદ્રી વસિ કરી, ધુરહ લગધં ધર્મ ભારિ. મંડો ૪૬

રુદ્રક.

ધુર લગધં ધર્મ ભારિ ગુરિ આપી અપાર,
તો નહી અહંકાર, સંજમિ ઉરિ વરિહાર;
સંજમિ ઉરિ વર હાર, સોહધં, અવર ખારધં વત્તરા;
શ્રી રત્નચુલા પાટિ પ્રતપો, શ્રી ધર્મલક્ષ્મી મુહત્તરા. ૪૭

ઢાલ સાતમી, માણી.

ઉપસહાર ।

મુહત્તર એ અતિહિં સુજાણિ, દેસિ વિદેસિ વખાણીય એ;
નિશ્ચલ્ય એ, પાલધં આણુ શ્રી રત્નસિંહસૂરિ ગુરૂતણી એ. ૪૮
પૂરધં એ સમસ્થા તામ, સમરો વિદ્યાગુરૂ ચરણુ;
અનહિનુ એ, કરધં પ્રણામ, શ્રીઉદયધર્મ આગાસ ગુણુ;

શ્રીમતી ઉદયચૂલા સ્વાધ્યાય ।

સિરિતવગથ મ'ડન ભગવતી, નિઘ્ન વિઙ્ગનિઙ્ગિઘ્ન સ્મરસતી;
 દમ સંયમ કમલા દીપતી, સિરિઉદયચૂલા જ્યઉ શ્રીમતી. ૧
 કદલી દલ કોમલ અમલ કાય, સામિણિ ગુણુગાઈ' સુર નિઠાય;
 પાલઈ સયલ એ જીવનિઠાય, બાણે ઉપની અભિનવી ભુવનમાય. ૨
 સોહઈ મહત્તરા કુર્મસી કેરઈ વંસિ, જિમ માન સરોવરિ રાયહંસ;
 કુરમાદે ઉચ્ચરિ તે અતિહિં ધન, જિહાં ઉદયચૂલા મહત્તર ઉપન. ૩
 ભવિઘ્ન ભવસાયર તારતી, સામિણિ મુખિ નિવસઈ ભારતી;
 સવિ દાલિદ્ દોહગ્ગ વિદ્યારતી, મદનાદિક વૈરિ નિવારતી. ૪

હાળ.

ટાલિઉ વાદિઘ માણુ, પરમત ક્રિયા અપ્રમાણુ;
 મહત્તરા સોહતી એ, રૂપિઈ' મોહતી એ. ૫
 નિઘ્નવાણી રંજિઘ્ન બાણુ, ભુવન કિઉ' હરાણુ;
 તપ તેજિઈ દીપતી એ, રતિપતિ જીપતી એ. ૬
 મહિમા મેરૂસમાણુ, ભવિઘ્ન વહઈ તુલ્ય આણુ;
 કીરતિ મહિ મહઈએ, શીલઈ' ગહ ગહઈએ. ૭
 મહત્તરા જામલિ જોઈ, દીસઈ અવર ન કોઈ;
 ધણુપરિ જ'પતાએ, કવિયણુ મલપતાએ. ૮
 સજિ કરઉ અતિ સિણુગાર, મહત્તરા ગુણુહ ભંડાર;
 આવી વંદઉ એ, જિમ જાગ ચિર નંદઉ એ. ૯
 સામિણિ જીતઉ જગહ વદીત, પુહુતઉ રતિપતિ કુરઈ રે;
 ઈસિઉ' અબાણી મનિ દુહ આણી, રાણી રતિ પ્રીતિ જીરઈ રે. ૧૦

મોહણ મૂરતિ વારધ આરતિ, પૂરતિ તિહુઅણુ ઠાજ રે;
 સુરમણિ સુરતરૂ મનિઅતિ ઝુરતિ, કીરતિ અદ્ધગધ આજ રે. ૧૧
 ગજગતિ ગામિણિ સતીધ ઝિરોમણિ, ધામિણિ ગાધ રાસ રે;
 કોમલ કાય પરજિય પહમિણિ, સામિણિ ગુણહ નિવાસ રે. ૧૨
 તુહ સામિણિ સોહધ આંખડી, જાણે જેહુ કમલચી પાંખડી;
 તુહ વાણી અલિનવી સૂંખડી, સુણી નીગમધ ભવિયણુ ભૂખડી ૧૩
 દ્રાખ ખારિક ખાંડવલી સુધા, સુણી સામિણિ વાણી હુધ મુધા;
 શ્રીમતિ તુહ દીપધ વિમલલાલ, જાણે ઉગિઉ સૂરિજ અતિ વિશાલ. ૧૪
 આજ સયલ મણોરથ તરૂ કલ્યા, આજ વિષય કષાયના મદ ગલ્યા;
 આજ દારૂણ દુર્ગતિભય ટલ્યા, જવ સામિણિ તુહપાય મગરમિલ્યા. ૧૫
 તુહ નામિધં સંપજધં રૂદ્ધિ વૃદ્ધિ, તુહનામિધં ઉપજધં સુદ્ધખુદ્ધિ;
 તુહ નામિધં નાસધં સવિ વિયોગ, તુહ નામિધં સીઝધં યોગ ભોગ. ૧૬
 સિરિદ્ધખમીસાગરસૂરિ યુગ પહાણુ, મહત્તર પદ થપિય ગુણનિહાણુ;
 સિવચૂલા પાટિ ઉદયવંતી, સિરિઉદયચૂલા સોહધ જયવંતી. ૧૭
 ભવિઅણુ મણુ ચિંતિત સુર ગવી, ગુણ લેસિધં શ્રીઉદયચૂલા મધં;
 નવિ ભાગઉ રાજ નધં અમરવાસ, દેન્યો દેન્યો નિઅ પાયકમલવાસ. ૧૮
 જે લણુધઅ લણાવધં એ સજ્જાય, તે થાધં સિવ નગરીના રાય;
 સિરિમહત્તર ઉદયચૂલા મહિમપૂર, જયઉ જયઉ જાં જગિ તપધં સૂર. ૧૯

॥ इति श्रीमती उदयचूला स्वाध्याय संपूर्णः ॥

गुणनिधानसूरि-स्तुति ।

थंमपुरुसारकासारहंसोवमं, नमवि सिरिपासजिणममलमुत्तमतमं;
 सकलसूरिंदसमुदायसोहाकरं, थुणिसु गुणनायगं गुणनिहाणं गुरुं. १
 पट्टणे पवर नयरंमि सिरिवंसजो, आश सिरि साधरो अथि तस अंगजो;
 निउण नगराज नामेण इ झाइउ, भलिय लीलाइ देवीइ परिसोहिउ. २
 पन्नर अडयाल एताण मह मंदिरे, माह मासंमि सेयंमि पत्तेवरे;
 पुत्तरयणं पहाए महा मंजुलं, रंजियं तस्स रुवेण भूमंडलं. ३
 आगया तत्थ सिद्धांतसायरगुरु, विहरमाणा जणानंदणे सुरुतरु,
 सेणीउ मेहकुमरव्व जिण अग्गए, तं कुमारं गुरुणं तहा अप्पए. ४
 वरिसि वावन्नए विवह उत्सव भरे, सार संजमसिरी गहिय पट्टणपुरे;
 अप्प दिवसेहिं बहु गंध परि जाण ए, वयर सामिव्व सविसमय भरमाणए. ५
 जंबुनयरंमि पणसट्टिसंवच्छरे, भावसायर गुरु भावि गच्छेसरे;
 दिति सिरि सूरिपय तंमि सिरिवंसए, मंति धरणो तथा बहु धणं विप्पए. ६
 नयर तंभावइ प्रागवंसब्भूओ, साह विज्जाहरो जीव यादव जूउ;
 गच्छनायक पयं दावए भावउ, जाण चउरासीइ कइ जुगो आगउ. ७
 गुणनिहाणाभिहा सुहम सम गणहरा, गगजलविमल कलकित्त धवलाधरा;
 पुंवरस सरिस सुहसंत रस सायरा, बह्व अवर साण विहरंत सूरीसरा. ८
 इय अइसय भाजन सिरि जिनशासन, कानन पंचानन पवर;
 विबुहाबलि बोहण गुणमणि रोहण, गुणनिधान गुरुजयउ चिरु. ९

इति श्रीगुरुणां स्तुतिः ।

जिनेश्वरसूरिदीक्षावीवाहवर्णनारासः ।

चितामणि मणि वि वियत्ये सुहियय धरेविणु पासजिणु ।
 जुगपवरु जिणेसरसूरि मुणिराउ थुणिसु हउ भत्ति आपणउ गुरु ॥ १ ॥
 नियहियय ठवहु वरमोतियं हारु मुगुरु-जिणेसर सूरि-चरियं ।
 भविय जण जेण सा मुत्तिवरकाभिणी तुम्ह वरणं मि उक्कीठियए ॥ २ ॥
 नगरु मरुकोटु मरुदेस सिरिवर मडडु सोहए रयणकंचणपहाणु ।
 जत्थ वज्जंति नयभेरिभंकारओ पडिउअ नयस्स हियए ध्रसक्को ॥ ३ ॥
 कंत दंसण कला केलिआ तासु महुरवाणी य अमियंझरं ते ।
 रेहए तत्थ भंडारिउ राउ पुनिमचंद जिम नेमिचंदो ॥ ४ ॥
 सयल जणनयण आणंद अमियछडा रूवलावन्न सोइगाचंद ।
 पणइणी लपभिणी तासु वरकाणि पवरगुणगणरयण एगथाणि ॥ ५ ॥
 वार पंचताल विकम्मं संवच्छरे मगासिर सुद्ध एगारसीए ।
 लपमाए विहि पुत्तु उपन्नु नेमिचंद कुल मंडणउ ॥ ६ ॥
 अंवाए विहि सुमिणउ दिन्नु एहु अम्हारउ मणिधरेवि ।
 अंवडो नामु तसु क्रियउ पियरोहि रंगमरि गरुयवद्धावणए ॥ ७ ॥
 अत्थि पुहविहि अत्थिपुहविहि नयरु गरुकोटु भंडारिउ तहि वसए ।
 नेमिचंदु गुणरयण सायरु तस भज्जा लपभिणि ।
 पवरसीललावन्नमणहर तसु उप्पन्न पुत्तु वरो रूविणि देवकुमार ।
 अंवहु नाउं पयट्टियउ हूयउ जयजयकरु ॥ ८ ॥
 अन्न दिवसि हुउ अंवहु कुमगे पभणइ माया आगह रीरु ।
 इहु संसारु दुहह भंडारो ताहउ मेल्हिमु अति हि असारो ॥ ९ ॥

परणिसु संयमसिरि वर नारी माइ माए मझ्जु मणह पियारी ।
 जासु पसाइण वंछिउ सिज्जए वलवि न ससारंमि पडिज्जए ॥ १० ॥
 इहु निसुणेविणु अंबडवयणु पभणइ माया संभलि लाडण ।
 तुहु नवि जाणइ बालउ भोलउ इहु व्रतु होसए घरउ दुहेलउ ॥ ११ ॥
 मेरु धरेवउ नियभुयदंडिहि जलहि तरेवउ आपुण बाहुहि ।
 हिंडेवउ असिधारहं उवरे लोहचिणा चावेवा इणि परि ॥ १२ ॥
 ता तुहुं रहि धरि कहियइ लागि जं तुहु भावइं वांछत मागि ।
 किंपि न भावए विणु संजमसिरि माय भणइ जं रूयडउं तं करि ॥ १३ ॥
 भणइ अंबडु, भणइ अंबडु एहु संसारु ।
 गुरुदुक्ख भरपूरियउ माइ माइ ता वेगि मिस्सिहुसु ।
 परणेविणु दिक्खसिरि विविहमंगिहउं सुक्खमाणिसु ।
 माय भणइ दुक्करु चरणु तुहुं पुणु अइ सुकमालु ।
 कुमरु भणइ दुक्करइ विणु नहु छलियइ वलिकालु ॥ १४ ॥
 अंबडु पभणइ माय सुणि परणिसु संजमलच्छि ।
 इक्कु जुए पुहविहि सलहियए जायउ लषमिणिकुच्छि ॥ १५ ॥
 अभिनव ए चालिय जानउत्र अंबडतणइ वीवाहि ।
 आपुणु ए धम्मंइ चक्कवइ हूयउ जानइ माहि ॥ १६ ॥
 आवहि आवहि रंगभरि पंचमहव्वयराय ।
 गायहि गायहि महुरसरि अट्ठय पवयणमाय ॥ १७ ॥
 अट्ठार सहसइ रहवरइ जोत्रिय तहि सीलंग ।
 चालहिं चालहिं षंतिमुह वेगिहिं चंगतुरंग ॥ १८ ॥
 कारइ कारइ नेमिचंदु भंडारिउ उच्छाहु ।
 वाधइ वाधइ जान देषि लषमिणि हरषु अवाहु ॥ १९ ॥
 कुसलिहि पेमिहि जानउत्र पहुतिय पेडमज्झारि ।
 उछवु हूयउ अइपवरो नाचहि फरफर नारि ॥ २० ॥

जिणवइसूरिण मुणिपवरो देसण अमियरसेण ।
 कारिय जमिणवार तहि जानह हरिसमरेण ॥ २१ ॥
 संतिजिणेसरवरमुयाणि मंडिय नंदि सुवेहि ।
 वरसहि भविया दाण जलि जिम गयणंगणि मेह ॥ २२ ॥
 तहि अगियारीय निपजए ज्ञाणानल पजलंति ।
 तउ संवेगिहि निम्मिय उहघ लेवउ सुमृहुत्ति ॥ २३ ॥
 इणि परि अंवहुं वरकुमरो परिणइ संजमनारि ।
 वाजइं नंदीय तूर घणा गूडिय घरघर वारि ॥ २४ ॥
 कुमरु चलिउ कुमरु चलिउ गरुयविछड्डि ।
 परिणेवा दिक्खसिरी पेडनयारि पेमेण पत्तउ ।
 सिरि जिणवइ जुगपवरो दिहु तत्थ नियमणिहि तुट्टउ ।
 परिणइ संजमसिरी कुमर वज्जहि नंदिय तूर ।
 नेमिचंद अनु लषमिणि हि सन्नि मणोरह पूर ॥ २५ ॥
 वीरपहु तसु ठवियउ नामु जणश्रवणअमियरसु किरि झरंतो ।
 अह सयलनाण संमुहु अवगाहए वीरप्रभुगणि गुरुपसाए ॥ २६ ॥
 क्रमि क्रमि जिणवइसूरिहि पाटुकु घरिउ किरि गोयमगणिंदो ॥ २७ ॥
 अज्जसुहत्थि जिम जिणमुवण मंडियं महियलं निम्मियं अरिरि जेहिं
 सिरिवयरसाभि जिम तित्थउन्नइ कया कटारि अच्छरिय सुचरिय पट्ठणं ॥ २८ ॥
 जेण जिणवर जेणजिणवर मुवणउत्तुंग ।
 किरि भवियण ववहारियह पुत्त हट्ट संठविय पुरि पुरि ।
 जणु दुग्गइउ दूरिउ धम्मरयणदाणेण वहु परि ।
 नाण चरण दंसण जुवइ केलिविलासपट्टाणु ।
 साहुराउ सो वंनियइ जिणेसर सुरि जगि माणु ॥ २९ ॥
 सिरिजावालिपुरांमि ठिप्पहि जेहि निय अंतसमयं मुयं मुणेवि ।
 दिययपट्टमि सइं हत्थि संठाविओ वाणारिउ प्रबोधमूर्त्तिगणि ॥ ३० ॥

सिरिजिणप्रबोधसूरि दिन्नु तसु नामु तउ भणिउ सयलसंघस्स अग्गे।
 अम्ह जिम एहु मानेवओ संघि जुगपवरु जिणप्रबोधसूरिगुरु ॥३१॥
 अणसणु लेवि सुहज्जाणु धरोवि अरिरि सुहडत्तु इम भाणिऊणं ।
 जिणेसरसूरि सगांमि संपत्तओ पूरओ संघमणवंछियाहं ॥ ३२ ॥
 एह वीवाहुलउ जे पढहिं जे दियहि पेलापेलिय रंगभरि ।
 ताह जिणेसरसूरि सुपसन्नु इम भणइ भविय गणि सोममुत्ती ॥३३॥

। इति श्रीजिनेश्वरसूरि दीक्षावीवाहवर्णनारासः समाप्तः ।

२९

श्रीजिनोदयसूरिपट्टाभिषेकरास ।

संतिकरणु सिरि संतिनाह पयकमल नमेवी ।
 कसमीरह मंडणीय देवि सरसति सुमरेवी ।
 जुगवर सिरिजिणउदयसूरि गुरुगुण गाप्सू ।
 पाटमहोच्छवु रासु रंगि तसु हडं पमणेसू ॥ १ ॥
 चंद्रगाच्छि सिरिवयरसाख गुणमणिमंडारू ।
 अभयदेवु गुरु गहगहए गरूयड गणघारू ।
 सरसइ-कंठाभरणु जणनयणाणंदू ।
 जिणवल्लइसूरि चरणकमलु जसु नमइ सूरिंदू ॥ २ ॥
 तासु पाटि जिणदत्तसूरि विहिमगाह मंडणु ।
 तड जिणचंदमुणिंद रूवि मयणह मयखंडणु ।
 वाइय मयगलकुंमदलणु कंठीर समाणू ।
 सिरिजिणपत्ति मुणिंद पयडु महियलि जिम भाणू ॥ ३ ॥
 तसु पयकमलमरालसूरि सुभवियण जण सुरतरु ।
 सूरि जिणेसरु कटरि पुत्रलच्छीक्रेलीहरु ।
 निम्मलसयलकलाकलावपजमिणिवणादिणमणि ।
 सुहगुरु सिरिजिणपवोहसूरि पांडियह सिरोमणि ॥ ४ ॥
 चंदघवलनियकित्तिवारघवलियवंडू ।
 तयणु सुगुरु जिणचंदसूरि भवजलहितरंदू ।

सिंधुदेसि सुविहियविहारु जिणधम्मपयासणु ।
 सुगुरुराउ जिणकुसलसूरि जगि अखलियसासणु ॥ ५ ॥
 तासु सीसु जिणपदमसूरि सुरगुरववतारु ।
 न लहइ सरसति दिवि जासु विद्यागुणपारु ।
 तयणंतरु विहिसंघनिसमिहि पूनिमचंदू ।
 जिणसासणिसिंगारु हारु जिणलबधिमुणिंदू ॥ ६ ॥
 तासु पाटि जिणचंदसूरि तवतेयफुरंतउ ।
 जलहर जिम घणु नाणनीरु पुरि वरिसंतउ ।
 धंभनयरि संपत्तु तत्थ गुरुवयणुसरेई ।
 गच्छसिक्ख नियपट्टसिक्ख आयरियह देई ॥ ७ ॥
 घात-गच्छमंडणु गच्छमंडणु साख सिंगारु ।
 जंगमु किरि कप्पतरु भवियलोयसंपत्तिकारणु ।
 तवसंजमनाणनिहि सुगुरुरयणु संसारतारणु ।
 सुहगुरु सिरिजिणलबधिसूरि पट्टकमलमायंडू ।
 ज्ञायहु सिरिजिणचंदसूरि जो तवतेयपयंडु ॥ ८ ॥
 महिमंडलि ढिलियनयरो कंचणरयणविसालू ।
 तरु दपालु नीबउ सधरो निवसइ ताहि श्रीमाल्ल ॥ ९ ॥
 तसु नंदणु बहुगुणकलिउ संघवइ रतनउ साहु ।
 सयलमहोच्छवधुरिधवलो पूनिग मनि उछाहु ॥ १० ॥
 सुहगुरवंदण धंभपुरे दीणदुहिय साधारु ।
 रतनसीह पूनिगसहिउ आवइ सपरियवार ॥ ११ ॥
 वंदवि सुहगुरु विन्नविउ तरुणप्पहसूरिराउ ।
 गुरपयठवणाकारणिहि तिणि लाघउ सुपसाउ ॥ १२ ॥
 पाठठवणि सुहगुर तणए आवइ विह समुदाउ ।
 त नयरलोउ जोयणमिलए खरतर विहि जसवाउ ॥ १३ ॥

आसाढ पनरोत्तरए तेरसि पहिलइ पाखि ।
 तल नंदि ठविय अजियह सुवाणि सलहीनइ नरलक्खि ॥ १४ ॥
 तरुणप्पहसुहगुरु रयणु वाणारिउ सुविचार ।
 त ठविउ पाटि गणि सोमपहो सयलगच्छसिगारु ॥ १५ ॥
 त दिन्नु नासु जिणउदयसूरि सवणह अमियप्रवाहु ।
 जयजयकार समुच्छलिउ हूउ संघु सणाहु ॥ १६ ॥
 घात-सयलमंदिर सयल मंदिर लच्छिगेहंमि ।
 धंभाईत वरनयरि अजियनाह मंदिरि मणोहरि ।
 तहि मिलिउ संघु यणु पंचसवद वज्जंति बहु परि ।
 रतनउ पूनउ संघवइ सुहगुरतणइ पसाइ ।
 पाटमहोच्छवु कारवइं हियडइ हरषु न माइ ॥ १७ ॥
 इणपरि ए गुरु आपसि सुहगुरु पाटिहि संठविउ ।
 तिहुयाणि ए मंगल चारु जयजयकार समुच्छलिउ ॥ १८ ॥
 वाजए नंदिय तूर मागणजण कलिरवु करए ।
 सीकरि ए तणइ ज मालि नंदिमंडपु जणमणुइरए ॥ १९ ॥
 नाचई ए नयणविसाल चंदवयाणि मनरंगमरे ।
 नवरंगि ए रासु रमंति खेल खिलिय सुपरिपरे ॥ २० ॥
 धरि धरि ए वंडुरवाली गीतइ झुणि रलियावणिय ।
 तहि पुरि ए हुयउ जसवाउ खरतररीति सुहावणिय ॥ २१ ॥
 सलाहिंसुं ए विहसमुदाउ पंमनयरि बहुगुणकलिउ ।
 दीसई ए दाणु दियंतु जंगमु सुरतरु किरि फलिउ ॥ २२ ॥
 संघवईए रतनउ साहु वसुपाळ पूनिग सहीउ ।
 घणु जिम ए वंछिय धार घनु वरिसंतउ गहगहिउ ॥ २३ ॥
 अहिणवु ए क्रियउ विवेकु रंगिहि बीमणवार हूय ।
 गरुयई ए मनह आणंदि चउविहसंघइं पूय क्रिय ॥ २४ ॥

रतनिगु ए पूनिगु बेवि दाणु दियंतउ नवि खिसए ।
 माणिक ए मोतीय दानि कणय कापहु लेखइ किसए ॥ २५ ॥
 रतनिगु ए पूनिगु बेवि बंधव प्रीतिहि संमिलिय ।
 झालहि ए संघह भारु नितु नितु पूरहि मनि रलिय ॥ २६ ॥
 घात-तहि जि उच्छवि तहि जि उच्छवि रणइ घणतूर ।
 वर मंगल धवलु झुणि कमलनयणि नचंति रसभरि ।
 तहि साल्हिगु धुरि धवलु दियइ दाणु गुणराजु बहुपरि ।
 मागणजण कलिरवु करइ चमकिय चित्ति सुरिंदु ।
 पाटठवणि सुहगुरतणइ संधि सयलि आणंदु ॥ २७ ॥
 संधि सयलि आणंदु दंसणनाण चरित्तधरो ।
 सिरिजिणउदयमुणिंदु जउ दीठउ नयाणिहि सुगुरो ॥ २८ ॥
 घरिघरि मंगल चारु भवियकमल पडिवोह करो ।
 संजमसिरि उरि हारु उदयसुहगुरु सहसकरो ॥ २९ ॥
 माल्हयसाप सिंगारु रूदपाल कुलमंडणउ ।
 धारलदेवि मल्हारु सुहगुरु भवदुहषंडणउ ॥ ३० ॥
 जिम जिणबिब विहारि नंदणविणि जिम कप्पतरो ।
 सुरगिरि गिरिहि मज्झारि जिम चित्तमणि मणिपवरो ॥ ३१ ॥
 जिम घणि वसुभंडारु फलह माहि जिम धम्मफलो ।
 राज माहि गजसारु कुसुम माहि जिम वर कमलो ॥ ३२ ॥
 जिम माणससरि हंस भाद्रवघणु दाणेसरहु ।
 जिम गहमंडलि हंसु चादु जेम तारागणहु ॥ ३३ ॥
 जिम अमराउरि इंदु भूमंडलि जिम चक्रधरो ।
 संघह माहि मुणिंदु तिम सोहइ जिणउदय गुरो ॥ ३४ ॥
 नवरसदेसण वाणि घणु जिम गाजइ गुहिरसरे ।
 नाणु नीरु वरसंतु महिमंडलि विहरइ सुपरे ॥ ३५ ॥

नंदउ विहसमुदाउ नंदउ सिरिजिणउदयसूरे ।

नंदउ रतनउ साहु सपरिवारु पुनिगसाहियउ ॥ ३६ ॥

सुहगुरु गुणगायंतु सयललोय वंछिय लहए ।

रमउ रासु इहु रंगि ज्ञानकलस मुनि इम कहए ॥ ३७ ॥

॥ इति श्रीजिनोदयसूरिपट्टाभिषेकराससमाप्तः ॥

श्रीजिनोदयसूरि वीवाहलउ ।

सयलमणवंछिये कामकुंभोवमं पासपयक्रमलु पणमेवि भत्ति ।
 सुगुरु जिणउदयसूरि करिसु वीवाहलउ सहिय ऊमाहलउ मुज्झ चित्ति ॥ १ ॥
 इक्कु जगि जुगपवरु अवरु निय दिक्खगुरु थुणिसु हउं तेण नियमइ बलेण ।
 सुरभि किरि कंचणं दुध्दु सकर घणं संखु किरि भरीउ गंगाजलेण ॥ २ ॥
 अत्थि गूजरधरा सुंदरी सुंदरे उरवरे रयणहारोवमाणं ।
 लच्छिकेलीहरं नयरु पल्हणपुरं सुरपुरं जेम सिद्धाभिहाणं ॥ ३ ॥
 तत्थ मणहारि ववहारिचूडामणी निवसए साहुवरु रूदपालो ।
 धारला गेहिणी तासु गुणरेहिणी रमणिगणि दिप्पए जासु भालो ॥ ४ ॥
 तासु कुच्छीसरे पुन्नजलसुब्भरे अवयरिउ कुमरवरु रायहंसो ।
 तेर पंचहुत्तरे सुमिणसंसूईउ आयउ पुत्तु नियकुलवयंसो ॥ ५ ॥
 करिय गुरु उच्छवं सुणिय जयजयरवं दिन्नु तसु नामु सोहगसारं ।
 समरिगो भमर जिम रमइ नियसयणमाणि कमलवणि दिणिरयणि बहु-
 पयारं ॥ ६ ॥
 लोय लोयणदले अमिउं वरसंतउ वद्धए सुद्ध जिम बीयचंदो ।
 निच्चु नवनवकला धरइ गुणनिम्मला ललियलावन्नसोहगकंदो ॥ ७ ॥
 घात-अत्थि गुज्जर अत्थि गुज्जर देसु सुविसालु ।
 जहिं पल्हणपुरु नयरो जलहिं जेम नररयणि मंडिउ ।
 तहिं निवसइ साहुवरो रूदपालु गुणगणि अखंडिउ ।

तसु मंदिरि धारलउयरे उपलउ सुकुमारु ।

समर नामि सो समर जिम वद्धइ रूपि अपारु ॥ ८ ॥

अह अवर वासरे पल्हणेपुरवरे भवियजणकमलवणवोहयंतो ।

पत्तु सिरिजिणकुसलसूरि सूरुवमो माहियले मोहतिमरं हरंतो ॥ ९ ॥

वंदए भत्तिरंगेण उक्कंठिउ रूदपालो परीवार जुत्तो ।

धम्मउवएसदाणेण आणंदए सादरं सूरिराउ विन्नत्तो ॥ १० ॥

अह सयललक्खणं जाणि मुवियक्खणं सूरि दहूण समरं कुमारं ।

भणय तुह नंदणो नयणआणंदणो परिणओ अम्ह दिक्खाकुमारिं ॥११॥

इय भणिय पत्तु गुरु भीमपल्लीपुंरे तं वयणु रयण जिम रूदपालो ।

घरिवि नियच्चित्ति सयणिहिं आलोचए तं सुखवं सुणय सोजि वालो ॥१२॥

तयणु नियजणणि उच्छंगि निवडेवि मंडए राहडी विविहपरि ।

भणइ जिणकुसलसूरि पासि जा अच्छए माइ परिणःविसूं सा कुमारिं ॥१४॥

माइ भणइ निसुणि वच्छ भोलिमघणी तउं नवि जाणए तासु सार ।

रूपि न रीजए मोहि न भीजए दोहिली जालवीजइ अपार ॥ १४ ॥

लोभि न राचए मयणि न माचए काचए वित्ति सा परिहरए ।

अवरनारी अवलोयणि रूसए आपणपइं सयिं सत वरए ॥ १५ ॥

इसिय अनेरीय वात विपरीत तासु तणी छइं घणी सच्छ ।

सरल सभाव सलूणढा वाल कुण परि रंजिसि कहि न वच्छ ॥ १६ ॥

तेण कलकमलदलकमलहाथ वाय म वाउलि देसितउं ।

रूपि अनोपम उत्तमवंस परिणाविसु वर नारि हउं ॥ १७ ॥

नव नव मंगिहिं पंच पयार भोगवि भोग वल्लह कुमार ।

क्रमि क्रमि अम्ह कुलि कलसु चडावि होजि संघाहिवइ कित्तिसार ॥१८॥

इय जणणिवयण सो कुमरु निसुणेवि कंठिआलिंगिउं भणइ माइ ।

जा सुहगुरि कही साजि मूं भनि रही अवर भलेरीय न सुहाइ ॥ १९ ॥

तउ कुमर निच्छयं जणणि जाणेवि ढणहण नयणि नीरं झरंती ।

करिन तं वच्छ जं तुज्झ मण भावण अच्छण गदगदसरि भणंती ॥२०॥
 घात-अन्न वासरि अन्न वासरि तंमि नयरंमि ।
 जिणकुसल मुणिदवरो माहेयलंमि विहरंतु पत्तउ ।
 तहि वंदइ भत्तिभरि रूदपालु परिवारजुत्तउ ।
 गुरु पिक्खिवि समरिगु कुमरो आणंदिउ नियचित्ति ।
 भणइ अम्ह दिक्खाकुमरि परिणावउ सुमुहत्ति ॥ २१ ॥
 तं च सुवयणु तं च सुवयणु धरवि नियचित्ति ।
 नियमंदिरि आवियउ रूदपालु सयणिहि विमासइ ।
 तं जाणवि कुमरवरो आगहेण नियजणाणि भासइ ।
 मूं परिणावि न दिक्खासरि माइ भणइ वरनारि ।
 कुमर भणइ विणु दिक्खसिरि अवर न मनहं मझारि ॥ २२ ॥
 भास-अह जाणेविणु समरिग निच्छउ । कारावइ वय सामहणी तउ ।
 मेलिय साजण चालइ नियपुरे । धवलधुरधर जोत्रिय रहवर ॥ २३ ॥
 चालु चालु हलि सहि वेगिहिं सामहि । धारलनंदणवर परिणय महि ।
 इम पभणंतीय सुललियसुंदरि । गायइं महुरसरिगीय हरिसभरि ॥२४॥
 क्रमि क्रमि जान पट्ठीतीय सुहादिणि । भीमपलीपुरे गुर हरसिउ मणि ।
 अह सिरिवीरजिणिदह मंदिरि । मंडिय वेहलि नंदि सुवासरि ॥ २५ ॥
 तरलतुरंगमि चडियउ लाडणु । मागणवंछिय दाणु दियइ घणु ।
 कील्हूय अणवरिसउं समरिग वर। जिम सरसई किरि कालिगकुमर ॥२६॥
 आविउ जिणहरि वरु मणहरवउ । दीखकुमारीय सउं हथ लेवउ ।
 जिणकुसलसुरि गुरो आपुणि जोसिउ। होमई झाणानलि अविरइ धिउ ॥२७॥
 वाजइ मंगलतूर गुहिरसरि । दियइं धवल वरनारि विविहपरि ।
 इण परि तेर बियासिय वच्छरि । समरिगु लाडणु परिणइ वयसिरि ॥२८॥
 घात-तयणु चलवि तयणु चलवि भीमवरपाल्लि ।
 सामहणी जानसउं रूदपालु आविउ सुवित्थरि ।

परेणाविउ दिक्खसिरि समरसिंहु जिणकुसलसुहगुरि ।
 जयजयरवु घणु उच्छलिउ उद्धरिउ गुरुवंसु ।
 रुद्धपाल अनु धारलह नच्चइं जगि जस हंसु ॥ २९ ॥
 दिन्नु सोमप्पहोमुणि तसु नामु सवणआणेंदणं अमिय जिम ।
 जिम जिम चरणआधार मरि सोहए मोहए दिक्खसिरि तेम तेम ॥ ३० ॥
 पढइ जिणागमपमुहविज्जावली रलिय सेविज्जए गुणगणेहिं ।
 अह ठविउ वाणारिउ जेसलपुरे चउदछडुचरे सुहगुरांहिं ॥ ३१ ॥
 सुविहियाचारि विहारु करंतउ वाणारिउ गणि सोमपहो ।
 दुविहसिक्ख सुगीयत्थु संजायउ गच्छगुरुमार उद्धरणसेहा ॥ ३२ ॥
 तयणु जिणचंदसूरिपट्टि संटाविउ सिरितरुणप्पहायरियराए ।
 चउदपनरोतरे धंमत्तिथे पुरे मास आसाढ वदि तेरसीए ॥ ३३ ॥
 सिरिजिणउदयसुरि गरुयनामेण उदयउ मागसोमागणिधि ।
 विहरए गूजर सिंघु मेवाडि पमुहदेसेसु रोपइ सुविधि ॥ ३४ ॥
 घात-नामु निम्मिउ नामु निम्मिउ तासु अभिरामु ।
 सोमप्पहु मुणिरयणु सगुरुपासि सो पढइ अहनिसि ।
 वाणारिउ क्रमि हूयउ गच्छभारुवरु जाणि गुणवसि ।
 सिरितरुणप्पहआयरिए सिरिजिणचंदह पाटि ।
 थापिउ सिरिजिणउदयगुरु विहरइ मुणिवरथाटि ॥ ३५ ॥
 पंच एइट्टु जिणि सीस तेवीस चउद साहुणि घण संघवइ रहय ।
 आयारिय उवज्जाय वाणायरिय ठविय महमहत्तरा पमुहपयि ॥ ३६ ॥
 जेण रंजियमणा मणइं पडियजणा वलिवलि धूणिवि नियसिराइं ।
 कटरि गांमिरिमा कटरि वयवीरिमा कटरि लावन्नसोहगग जायं ॥ ३७ ॥
 कटरि गुणसंचयं कटरि इंदियजयं कटरि संवेगनिव्वेय रंगं ।
 वापु देसणकळा वापु मइ निम्मला वापु लीला कसायाण भंगं ॥ ३८ ॥
 तस्स एह गुणगणं जेम तारायणं कहिउ किम सक्कउं एक जीह ।

पार न पामए सारया देवया सहसमुहि भणइ जइ रतिदीह ॥ ३९ ॥
 अह—अणुक्कमि अह अणुक्कमि पत्तु विहरंतु ।
 सिरिपट्टाणि सूरिविरो पवरसीसु जाणेवि नियमाणि ।
 बत्तीसइ भद्दवइ पढमपाक्खि इक्कारसी दिणि ।
 सिरिलोगहियायरियवर अप्पिय नियपयसिक्खा ।
 संपत्तउ सुरलोयि पहु बोहेवा सुरलक्खा ॥ ४० ॥
 धनु सो वासरो पुन्नभर भासरो साजि वेला सहि अमियवेल ।
 जत्थ नियसुहगुरू भाव कप्पत्तरु भत्ति गाइज्जए हरिस हेल ॥ ४१ ॥
 सहल मणुयत्तणं ताण लोयाण लहई ते सुक्खसंपत्ति भूरि ।
 सुद्धमण संठियं थूभ पडिमट्ठियं जेय झायंति जिणउदयसूरि ॥ ४२ ॥
 एहु सिरिजिणउदयसूरिनियसामिणो कहिउ मह चरिउ अइमंदबुद्धि ।
 अम्ह सो दिक्खुगुरू देउ सुपसन्नउ दंसणनाणचारितसुद्धि ॥ ४३ ॥
 एहु गुरुराय वीवाहलउ जे पढई जे गुणइ जे सुणंति ।
 उमयलोगे वि ते लहइं मणवंछियं मेरुनंदन गणि इम भणंति ॥ ४४ ॥

इति श्रीजिनोदयसूरिविवाहलउ समाप्त.

संघपति समरसिंह रास ।

पहिल्लड पणमिड देव आदीसरु सेत्तुजसिहरे ।
 अनु अरिहंत सवे वि आराहं बहुमत्तिमे ॥ १ ॥
 तड सरसति सुमरेवि सारयससहरनिम्मलीय ।
 जसु पयकमलपसाय मूरुपु माणइ मन रलिय ॥ २ ॥
 संघपतिदेसलपूत्रु भणिसु चारिड समरातणड ए ।
 धम्मिय रोट्ट निवारि निसुणड श्रवणि सुहावणड ए ॥ ३ ॥
 भरह सगर दुइ भूष चक्रवति त हूअ अतुलवल ।
 पंडवपुहविप्रचंड तीरथु डघरइ अतिसवल ॥ ४ ॥
 जावढतणड संजोगु हूअडं सु दूसम तव उदए ।
 समइ मलेरइ सोइ मंत्रि वाहडदेड ऊपनए ॥ ५ ॥
 हिव पुण नवी य न वात जिणि दीहाडइ दोहिलए ।
 खत्तिय खग्गु न लिति साहसियह साहमु गळए ॥ ६ ॥
 तिणि दिणि दिनु दिक्खाड समरसीहि जिणधम्मवणि ।
 तसु गुण करंडं उद्योड जिम अंधारइ फटिकमाणि ॥ ७ ॥
 साराणि अमियतणी य जिणि वहावी मरुमंडलिहि ।
 क्रिड कृतजुग अवतारु कलिजुगि जीतड बाहुवले ॥ ८ ॥
 ओसवालकुलि चंदु उदयड एउ समानु नहीं ।
 कलिजुगि कालइ पाखि चाद्रिणडं सचराचरिहि ॥ ९ ॥

पारुहणपुरु सुप्रसीधु पुन्नवंतलोयह निलउ ।
सोहइ पारुहविहारु पासमुवणु तहि पुरतिलउ ॥ १० ॥

भास-

हाट चहुटा रूअडा ए मढमंदिरह निवेसु त ।
वावि कूव आराम घण घरपुर सरस पएस त ॥
उवएसगच्छह मंडणउ ए गुरु रयणप्पहसूरि त ।
धम्मु प्रकासइं तहि नयरे पाउ पणासइ दूरि त ॥ १ ॥
तसु पटलच्छीसिरिमउडो गणहरु जखदेवसूरि त ।
हंसवेसि जसु जसु रमए सुरसरीय जलपूरि त ॥ २ ॥
तसु पयकमलमरांलुलउ ए ककसूरि मुनिराउ त ।
ध्यानघनुषि जिणि भंजियउ ए मयणगल्ल भडिवाउ त ॥ ३ ॥
सिद्धसूरि तसु सीसवरो किम वन्नउं इकजीह त ।
जसु घणदेसण सलहिजए दुहियलोयबप्पीह त ॥ ४ ॥
तसु सीहासणि सोहई ए देवगुप्तसूरि बईठु त ।
उदयाचलि जिम सहसकरो ऊगमतउ जिण दीठु त ॥ ५ ॥
तिह पहुपाट अलंकरणु गच्छमार घोरेउ त ।
राजु करइ संजमतणउ ए सिद्धिसूरि गुरु एहु त ॥ ६ ॥
जोइ जसु वाणी कामधेनु सिद्धंतवनि विचरेउ त ।
सावइ जण मणइच्छिय घण लीलइ सफल करेउ त ॥ ७ ॥
उवएस वंसि वेसटह कुलि सपुरिस तणउ अवतारु त ।
वयरगारि कउतिगु किसउ ए नहीं य ज रतनह पारु त ॥ ८ ॥
पुन्नपुरुषु ऊपन्नु तहिं सलषणु गुणिहि गंभीरु त ।
जण आणंदणु नंदणु तसो आजडु जिणधमधीरु त ॥ ९ ॥

गोत्र उदयकरु अवयरिउ ए तमु पुत्रु गोसलसाहु त ।
 तमु गेहिणि गुणमत मलीय आराहड नियनाहु त ॥ १० ॥
 संवपति आसवरु देसलु लणठ तिणि जन्म्या संसारि त ।
 रतनसिरि मोली लाच्छि मणडं तीइतणी य घरनारि त ॥ ११ ॥
 देसलवरि लच्छी य निमुणि मोली मोलिमसार त ।
 दानि सीलि लूणाघराणि लाछी मली सुविचार त ॥ १२ ॥

द्वितीय भाषा-

रतनकुषि कुडि निन्मली य मोलीपुत्तु जाया ।
 सहजउ साहणु समरसीहु बहुपुनिहि आया ॥ १ ॥
 लहूअ लगइ सुविचारचतुर सुविक्क मुजाण ।
 रत्नपरीक्षा रंजवइ राय अनु राण ॥ २ ॥
 तउ देसल नियकुलपईव ए पुत्र सवन्न ।
 रूपवंत अनु सीलवंत परिणाविय कन्न ॥ ३ ॥
 गोसलसुति आवासु क्रियउ अणहिलपुर नयरे ।
 पुत्र लहइ जिम रयणमाहि नर समुद्रह लहरे ॥ ४ ॥
 चउरासी जिणि चउहटा वरनसाहि विहार ।
 मढ मंदिर उत्तंग चंग अनुपोलि पगार ॥ ५ ॥
 तहि अउइ भूपतिहि सुवण सत्तसणि हि पसत्थो ।
 विश्वकर्मा विज्ञानि करिउ घोइउ नियइत्थो ॥ ६ ॥
 अमियसरोवरु सहसलिंगु इकु वराणिहि कुंडल ।
 किचिपंमु किरि अवरोसि मागइ आखंडलु ॥ ७ ॥
 अज्ज वि दीसइ जत्थ धम्म कलिकालि अगंविउ ।
 आचारिहि इह नयरतणइ सचराचर रंजिउ ॥ ८ ॥

पातसाहि सुरताणमीवु तहिं राजु करेई ।
 अलपखानु हींदुअह लोय घणु मानु जु देई ॥ ९ ॥
 साहु रायदेसलह पूतु तसु सेवइ पाय ।
 कला करी रंजविउ खानु बहु देइ पसाय ॥ १० ॥
 मीरि मलिकि मानियइ समरु समरथु पभणीजइ ।
 पर उवयारिय माहि लीह जसु पहिली य दीजइ ॥ ११ ॥
 जेठ सहोदरि सहजपालि निजगटिउ सहजू ।
 दक्षणमंडलि देवगिरिहि किउ धम्मह वणिजू ॥ १२ ॥
 चउवीसजिणालय जिणु ठविउ सिरिपासजिणिंदो ।
 धम्म धुरंधरु रोपियउ घर घरमह कंदो ॥ १३ ॥
 साहणु रहियउ धंभनयारि सायरगंभीरे ।
 पुव्व पुरिस कीरिति तरंडु पूरइ परतीरे ॥ १४ ॥

तृतीय भाषा—

निसुणउ ए समइप्रभावि तीरथरायह गंजणउ ए ।
 भवियह ए करुणारावि नीतुरमनु मोहि पडिउ ए ।
 समरउ ए साहसधीरु वाहविलगउ बहू अ जण ।
 बोलाई ए असमवीरु दूससु जीपइ राउतवट ए ॥ १ ॥
 अभिग्रहू ए लियइ अविलंबु जीविय जुव्वणबाहवलि ।
 उधरउ ए आदिजिणबिंबु नेसु न भेरुहउ आपणउ ए ।
 भेटिऊ ए तउ षानषानु सिरु धूणइ गुणि रंजियउ ए ॥ २ ॥
 वीनती ए लागु लउ षानु पूछए पहुता केण कज्जे ।
 सामिय ए निसुणि अडदासि आसालंबणु अन्हतणउ ए ।
 भइली ए दुनिय निरास ह ज भागीय हींदूअतणी ए ।
 सामिय ए सोमनयणेहिं देखिउ समरा देइ मानु ॥ ३ ॥

आपिऊ ए सन्न वयणेहिं फुरमाणु तीरथ माडिवा ए ।
 अहिदर ए मलिक आपसि दीन्ह ले श्रोमुखि आपण ए ।
 पजमत ए पानपणसि किठ रलियाइतु घोरि संपत्तो ।
 पणमई जिणहरि राउ समणसंधो तहि विनविउ ए ॥ ४ ॥
 संधिहि ए कियउ पसाउ बुद्धि विमासिय बहूयपरे ।
 सासण ए वर सिणगारु वस्तपालो तेजपालो मन्त्रे ।
 दरिसण ए छह्दातारु जिनघर्मनयण वे निम्मला ए ।
 आइसी ए रायसुरताण तिणि आणीय फलहीय पवर ॥ ५ ॥
 दूसम ए तणीय पुणु आण अवसरो कोई नहीं तसु तणउ ए ।
 इह जुग ए नहोय वीसासु मनुमात्रे इय किम छरए ।
 तउ तुहु ए पुत्रप्रकामु करि उद्धरि जिणवरवरमु ॥ ६ ॥

चतुर्थ भाषा —

संघपति देसलु हरपियउ अति घरमि सचेतो ।
 पणमइ सिधसुरिपयकमलो समरागरसहितो ।
 वीनती अम्हत्तणी प्रभो अवधारउ एक ।
 तुम्ह पसाइ सफल किया अम्हि मनोरहनेक ॥ १ ॥
 सेत्तुजतीरथ ऊघरिवा ऊपन्नउ भावो ।
 एकु तपोधनु आपणउ तुम्हि दियउ सहाउ ।
 मदनु पंडितु आइसु लहवि आरासणि पहुचइ ।
 सुगुरवयणु मनमाहि घरिउ गाढउ अति रूचई ॥ २ ॥
 राणेरो तहि राजु करइ महिपाल देउ राणउ ।
 जीवदय जगि जाणिजए जो वीरु सपराणउ ।
 पातउ नामिहि मंत्रिवरो तसुतणइ सुरज्जे ।
 चन्द्र कन्हइ चकोरु जिसउ सारइ बहुकुज्जे ॥ ३ ॥

राणउ रहियउ आपुणपई षाणिहि उपकंठे ।
 टंकिय वाहइ सूत्रहार भांजइ घणगंठे ।
 फलही आणिय समरवीरि ए अति बहुजयणा ।
 समुद्र विरोलिउ वासुगिहि जिम लाधा रयणा ॥ ४ ॥
 कूआरसि उछवु हूअउ त्रिसींगमइ नहरे ।
 फलही देषिउ धामियह रंगु माइ न सहरे ।
 अभयदानि आगलउ करुणारसचित्तो ।
 गोति मेलहावइ षइरालुअह आपइ बहुवित्तो ॥ ५ ॥
 भांइ आन्या भाउघणउ भवियायण पूजइ ।
 जिम जिम फलही पूजिजए तिम तिम कलि धूजइ ।
 खेला नाचइ नवलपरे धाघरिरवु झमकइ ।
 अचरिउ देषिउ धामियह कह चित्तु न चमकइ ॥ ६ ॥
 पालीताणइ नयरि संघु फलहीय वधावइ ।
 बालचंद्र मुनि वेगि पवरु कमठाउ करावइ ।
 किं कप्पूरिहि घडीय देइ धीरसायर सारिहि ॥ ७ ॥
 सामिय मूरति प्रकट थिय कूप करिउ संसारे ।
 मागी दीन्ह वधावणा य मनि हरषु न माए ।
 देसलऊत्रह चरित्रि सहू रालियातु थाए ॥ ८ ॥

पञ्चमी भाषा—

संघु बहुभाचिहि पाटि बयसारिउ ।
 लगनु गणिउ गणघरिहि विचारिउ ।
 पोसहसाल खमासण देयए ।
 सूरि सेयंवरमुनि सवि संमहे ए ॥ १ ॥

घरि वयसवि करी केवि मन्नाविया ।
 केवि घम्मिय हरसि घम्मिय घाह्या ।
 बहुदिसि पाठविय कुंकुमपत्रिया ।
 संघु मिलइ बहु भली य सज्जाह्या ॥ २ ॥
 सुहगुरुसिधसूरिवासि अहिसिचड ।
 संघपति कल्पतरु अमिय जिम सिचिड ।
 कुलदेवत सचिया वि भुलि अवतरइ ।
 सूइव सेस भरइ तिलकु मंगलु करइ ॥ ३ ॥
 पोस वदि सातमि दिवसि सुमुहुचिहिं ।
 आदिजिणु देवाल ए ठविड सुहचिचिहिं ।
 घम्मघोरीय धुरिघवल दुइ जुत्तया ।
 कुंकुम पिंजरि कामघेनुपुत्तया ॥ ४ ॥
 इंदु जिम जयरथि चडिड संचार ए ।
 सूहवसिरि सालियालु निहाल ए ।
 जा किड हयवरो वसहु रासिड हूड ।
 कहइ महासिधि सकुनु इहु लद्धड ।
 आगलि मुनिवरसंघु सावयजणा ।
 तिलु न पिरइ तिम मिलिय लोय घणा ॥ ५ ॥
 मादल वंस विणाझुणि वज्जए ।
 गुहिर मेरीयरवि अंवरो गज्जए ।
 नवयपाटणि नवड रंगु अवतारिड ।
 सुधिहि देवालड संखारि संचारिड ॥ ६ ॥
 घरि वयसवि करि केवि समाहिया ।
 समर गुणि रंजिड विरलड रहियड ।

जयतु कान्हु दुइ संघपति चालिया ।

हरिपालो लंडुको महाघर दढ थिया ॥ ७ ॥

षष्ठी भाषा—

वाजिय संख असंख नादि काहर दुडुडुडिया ।

घोडे चडइ सल्लारसार राउत सींगडिया ।

तउ देवालउ जोत्रि वेगि घाघरि खु झमकइ ।

समविसम नवि गणइ कोइ नवि वारिउ थकइ ॥ १ ॥

सिजवाला घर घडहडइ वाहिणि बहुवेगि ।

घराणि घडकइ रजु ऊडए नवि सूझइ मागो ।

हय हींसइ आरसइ करह वेगि वहइ बहल ।

साद किया थाहरइ अवरु नवि देई बुल ॥ २ ॥

निसि दीवी झलहलहि जेम ऊगिउ तारायणु ।

पावलपारु न पामिय ए वेगि वहइ सुखासण ।

आगेवाणिहि संचरए संघपति साहुदेसल ।

बुद्धिवंतु बहुपुंनिवंतु परिकामिहिं सुनिश्चल ॥ ३ ॥

पाछेवाणि हि सोमसीहु साहु सहजापुतो ।

सागणु साहु ल्पणिगह पूतु सोमाजिनि जुत्तो ।

जोडकरी असवारमाहि आपणि समरागरु ।

चडीय हीड चहुगमे जोइ जो संघ असुहकरु ॥ ४ ॥

सेरीसे पूजियउ पासु कलिकालिहिं सकलो ।

सिरषेजि थाइउ घवलक ए संघु आविउ सयलो ।

धंधूकउ अतिक्रमिउ ताम लोलियाणइ पहुतो ।

नेमि मुवाणि उछवु करिउ पिपललीय पत्तो ॥ ५ ॥

सप्तमी भाषा—

संविहिं चडरा दीन्हा तहिं नयरपरिसरे ।
 अलजड अंगि न माए दीठड विमलगिरे ।
 पूजिड परवतराड पणमिड बहुमत्तिहिं ।
 देसल्ल देयए दाणे मागणजणपंतिहिं ॥ १ ॥
 अजियजिणिंद जुहारो मनरंगि करेवि ।
 पणमइ सेत्रुजसिहरो सामिड सुमरवि ॥ २ ॥
 पालीताणइ नयरे संघ भयलि प्रवेसु ।
 ललतसरोवरतीरे किड संघनिवेसु ।
 कज्जसहाय लहुभाय लहु आवियड मिलेवि ॥ ३ ॥
 सहजड साहणु तीहि त्रिन्हइ गंगप्रवाह ।
 पासु अनइ जिण वीरो वंदिड सरतीरिहिं ।
 पंषि करइ जलकेलि सरु मरिड बहुनीरिहिं ॥ ४ ॥
 सेत्रुजसिहरि चडेवि संघु सामि ऊमाहिड ।
 सुललितगुणगीते जण देहु रोमंचिड ।
 सीयलो वायए वाओ भवदाहु ओल्हावए ।
 माढीय नमिय मरुदेवि संतिमुवाणि संघु नाए ॥ ५ ॥
 जिणविंनइ पूजेवी कवडिजक्खु जुहारए ।
 अनुपमसरतडि होई पड्डता सीहदुवारे ।
 तोरणतलि वरसंते घणदाणि संघपत्ते ।
 भेटिड आदिजगनाहो मंडिड पत्तीठमहूछवो ॥ ६ ॥

अष्टमी भाषा—

चलड चलड सहियडे सेत्रुजि चडिय ए ।

आदिजिणपत्रीठ अम्हि जोइसउं ए ।

महासुदि चउदसि दूरदेसंतर संघ मिलिया तहिं अति अवाह ॥१॥
 माणिके मोतिए चउकु सुर पूरइ रतनमइ वेहि सोवन जवारा ।
 अशोकवृक्ष अनु आमू पल्लवदलिहि रितुपते राचियले तोरणमाला ॥२॥
 देवकन्या मिलिय धवलमंगल दियइ किंनर गायहि जगतगुरो ।
 लगनमहूरतु सुरगुरो साधए पत्रीठ करइ सिधसूरिगुरो ॥ ३ ॥
 भुवनपति व्यंतरजोति सुर जयउ जयउ करइ समरि रोपिउद्रुधु धरमकंदो ।
 दुंदुहि बाजिय देवलोके तिहअणुसीचिउ अमियरसे ॥ ४ ॥
 देउमहाधज देसलो संघपते ईकोतरु कुल ऊधरए ।
 सिहरि चडिउ रंगि रूपि सोवनि धनि वीरि रतनि वृष्टि विरचियले ।५।
 रूपमय चमर दुई छत्त मेघाडंबर चामरजुयल अनु दिन्न दुन्नि ।
 आदिजिण पूजिउ सहलकंतिहिं कुसुम जिम कनकमय आभरण ॥६॥
 आरतिउ धरियले भावलभत्तारिहिं पुन्वपुरिस सगि रंजियले ।
 दानमंडपि थिउ समर सिरिहि वरो सोवनसिणगार दियइ याचकजन ।७।
 भत्ति पाणीय वरमुनि प्रतिलाभिय उच्चरिउ वाहइ दुहियदीण ।
 वाविउ सुधम वितु सिद्धक्षेत्रि इंद्रउच्छवु करि ऊतरए ॥ ८ ॥
 भोलियनंदणु भलह महोत्सवि आविउ सैमरु आवासि गनि ।
 तेर इकहत्तरइ तीरथउद्धारु यउ नंदउ जाव रवि ससि गयणि ॥ ९ ॥

नवमी भाषा—

संघवाछलु करी चौरि मले माल्हंतडे पूजिय दरिसण पाय ।
 सुणि सुंदरे पूजिय दरिसण पाय ।
 सोरठदेस संघु संचरिउ मा० चउंडे रयाणि विहाइ ॥ १ ॥
 आदिभक्तु अमरेलीयइ मा० आविउ देसलजाउ ।
 अलवेसरु अलज वि मिलए मा० मंडलिकु सोरठराउ ॥ २ ॥

ठामि ठामि उच्छव हुअइ मा० गढि जूनइ संपत्तु ।
 महिपालदेउ राउलु आवए मा० सामुहउ संघ अणुरत्तु ॥ ३ ॥
 महिपु समरु विउ मिलिय सोहई मा० इंदु किरि अनइ गोविंदु ।
 तेजि अंगजिउ तेजलपुरे मा० पूरिउ संघ आणंदु ॥ ४ ॥
 वउणथली चेन्नप्रवाडि करे मा० तलहटीय गढमाहि ।
 ऊजिलरूपरि चालिया ए मा० चउव्विहसंघइ माहि ।
 दामोदरु हरि पंचमऊ मा० कालमेघो क्षेत्रपाल ।
 सुवनरेहा नदी तहिं बहए मा० तरुवरतणउं झमालु ॥ ५ ॥
 पाज चढंता घामियह मा० क्रमिक्रमि सुकृत विरुसंति ।
 ऊचिय चाडिय ए गिरिकडणि मा० नीचीय गति षोडंति ॥ ६ ॥
 पामिउ जादवरायसुवणु मा० त्रिनि प्रदक्षिण देई ।
 सिवदेविसुतु भेटिउ करियु मा० ऊतरिया मढमाहि ।
 कलस भरोविणु गयंदमए मा० नेमिहिं न्हवणु करेइ ।
 पूज महाधज देउ करिउ मा० छत्र चमर मेल्हेइ ॥ ७ ॥
 अंवाइ अवलोयणसिहरे मा० साविपज्जुनि चडंति ।
 सहसारासु मनोहरु ए मा० विहसिय सवि वणराइ ।
 कोइलसादु सुहावणउ ए मा० निसुणियइ भमरझंकारु ॥ ८ ॥
 नेमिकुमरतपोवनु ए मा० दुडु जिय ठाउं न लहंति ।
 इसइ तीरथि तिहुयणदुलभे मा० निसिदिनि दानु दियंति ॥ ९ ॥
 समुदविजयराय कुलतिलय मा० वीनतडी अवधारि ।
 आरतीमिसि भवियण भणई मा० चतुगातिफेरडउ वारि ॥ १० ॥
 जइ जगु एकु मुहु जोइयए मा० त्रिपति न पामियइ तोइ ।
 सामलधीर तउं सार करे मा० बलि बलि दरसणु देजी ॥ ११ ॥
 रलीय रेवयगिरि ऊतरिउ ए मा० समरडो पुरुष प्रधानु ।
 षोडउ सीकिरि साकलिय मा० राउलु दियइ बहुमानु ॥ १२ ॥

दशमी भाषा—

रितु अवतरियउ तहि जि वसंतो
 सुरहि कुसुम परिमल पूरंतो
 समग्र वाजिय त्रिजयद्वक् ।
 सागु सेलु सल्लह मच्छाया
 केसूय कुडय कयंव निकाया
 संघसेनु गिरिमाहइ बहए ।
 बालीय पूछइ तरुवरनाम
 बाटइ आवइ नव नव गाम
 नयनी झरण रमाउलइ ॥ १ ॥
 देवपटणि देवालउ आवइ
 संघह सरवो सरु पूरावइ
 अपूरवपरि जहिं एक दुईअ ।
 तहिं आवइ सोमसरछत्तो
 गउरव कारणि गरुड पहतो
 आपणि राणउ मूधराजो ॥ २ ॥
 पान फूल कापड बहु दीजइ
 लूणसमडं कपूरु गणीजइ
 जवाधिहिं सिरु लिपियए ।
 ताल तिबिल तरविरिया बाजइ
 टामि टामि थाकणा करीजइ
 पगि पगि पाउल पेयण ए ॥ ३ ॥
 माणुस माणुसि हियउं दलिजइ
 घोडे बाहिणि गाहु करिजइ
 हयगय सूझइ नवि जणह ।

दरिसणसउं देवालय चल्हइ
जिणसासणु जगि रंगिहिं मरुहइ
जगतिहिं आव्या सिवभुवणि ॥ ४ ॥

देव सोमसर दरिसणु करेवी
कवडिचारि जलनिहिं जोएवी
प्रियमेलइ संघु ऊतरिउ ।
पहुचंदप्पहपय पणमेवी
कुसुमकरंडे पूज रएवी
जिणभुवणे उच्छवु कियउ ॥ ५ ॥

सिवदेउलि महाषज दीधी
सेले पंचे वन्नसमिद्धी
अपूरवु उच्छवु कारविउ ।
जिनवरघरामि प्रभावन कीधी
जयतपताका रवितलि वद्धी
दीनु पयाणउं दीवमणी ।
कोडिनारि निवासणदेवी
अंकिअ अंवारामि नमेवी
दीवि वेलाउलि आवियउए ॥ ६ ॥

एकादशी भाषा—

संघु रयणायरतीरि गहगहए गुहिरगंभीरगुणि ।
आविउ दीवनरिंदु सामुहउ ए संघपतिसवडु सुणि ॥ १ ॥
हरषिउ हरपालु चीति पहुतउ ए संघु मोलविकरे ।
पमणइं दीवह नारि संघहं ए जोअण ऊतावली ए ।
आउलां वाहिन वाहि वेगुलइ ए चलावि प्रिय वेडुलीए ॥ २ ॥

किसउं सुपुनपुरिषु जोइउ ए नयणुलां सफल करउ ।
 निवछणा नेत्रि करेसु ऊतारिसू ए कपूरि ऊआरणाए ।
 वेडीय वेडीय जोडि वलियऊ ए कीधउं वंधियारो ॥ ३ ॥
 लेउ देवालउमाहि वइठउ ए संघपति मंघसहिउ ।
 लहरि लागइ आगासि प्रवहणु ए जाइ विमान जिम ।
 जलवट नाटकु जोइ नवरंग ए रास लउडारस ए ॥ ४ ॥
 निरुपमु होइ प्रवेसु दीसई ए रुवडका धवलहर ।
 तिहां अच्छइ कुमरविहारु रुअडऊ ए रुअडुला जिणभुवण ।
 तीर्थकर तीह वंदेवि वंदिऊ ए सबंभू आदिजिणु ।
 दीठउ वेणिवच्छराजपंदिह ए मेदनीउरि धरिउ ।
 अपूरवु पेपिउ संघु उत्तारिऊ ए पइल तडि समुदला ए ॥ ५ ॥

द्वादशी भाषा—

अजाहरवर तीरथिहिं पणमिउ पासजिणिंदो ।
 पूज प्रभावन तहिं करहिं
 अज्जिउ ए अज्जिउ ए अज्जिउ सफल सुछंदो ॥ १ ॥
 गामागारपुरबोलितो वलिउ सेतुजि संपत्तो ।
 आदिपुरीपाजह चाडिऊ ए
 वंदिऊ ए वंदिऊ ए वंदिऊ ए मरुदेविपूतो ॥ २ ॥
 अगरि कपूरिहिं चंदणिहिं मृगमदि मंडणु कीय ।
 कसमीराकुंकुमरसिहिं
 अंगिहिं ए अंगिहिं ए अंगो अंगि रचीय ।
 जाइवडलविहसेवत्रिय पूजिसु नाभिमरुहारो ।
 मणुयजनसु फल पामिक ए
 भरियऊ ए भरियऊ ए भरियऊ सुकृतमंडारो ॥ ३ ॥

सोहग ऊपरि मंजरिय बीजी य सेत्रुजि उधारि ।

.....ठिय ए

समरऊ ए समरऊ ए समरऊ आविउ गुजरात ।

पिपलालीय लोलियणे पुरे राजलोकु रंजेई ।

छडे पयाणे संचर ए

राणपुरे राणपुरे राणपुरे पहुचेई ॥ ४ ॥

वढवाणि न विलंबु किउ जिमिउ करीरे गामि ।

मंडलि होईउ पाडल ए

नमियऊ ए नमियऊ ए नमियऊ नेमिमु जीवतसामि ।

संखेसर सफलीयकरणुं पूजिउ पासजिणिंदो ।

सहजु साहु तहिं हरषियउ ए

देपिऊ ए देपिऊ ए देपिऊ फणिमणिवृंदो ॥ ५ ॥

डुंगारि डरिउ न खोहि खलिउ गलिउ न गिरवरि गव्वो ।

संघु सुहेलइ आणिउ ए

संघपति ए संघपति संघपति परिहिं अपुव्वो ॥ ६ ॥

सज्जण सज्जण मिलिय तहिं आंगिहिं अंगु लियेंते ।

मनु विहसइ ऊलटु धणउ ए

तोडरू ए तोडरू ए तोडरू कंठि ठवेंते ॥ ७ ॥

मंत्रिपुत्रह मीरह मिलिय अनु ववहारियसार ।

संघपति संघु वधात्रियउ

कंठिहिं ए कंठिहिं ए कंठिहिं घालिय जयमाल ।

तुरियघाटतरवारि य तहिं समरउ करइ प्रवेसु ।

अणहिलपुरि वद्धामणउ ए

अभिनवु ए अभिनवु ए अभिनवु पुन्ननिवासो ॥ ८ ॥

संवच्छरि इक्कहत्तर ए थापिउ रिसहजिणिंदो ।

चैत्रवदि सातमि पहुत घरे

नंदऊ ए नंदऊ ए नंदऊ जा रविचंदो ॥ ९ ॥

पासढसूरिहिं गणहरह नेऊअगच्छ निवासो ।

तसु सीसिहिं अंबदेव सूरिहिं

रचियऊ ए रचियऊ ए रचियऊ समरासासो ।

एहु रामु जो पढह गुणह नाचिउ जिणहरि देह ।

श्रवाणि सुणह सो बयठऊ ए

तीरथ ए तीरथ ए तीरथ जात्रफलु लेई ॥ १० ॥

॥ इति श्री संघपति समरासिंह रास : ॥

૩૨

કલ્યાણ સાગરસૂરિ રાસે ।

કુહા.

- પ્રણમું પ્રેમે' વીરના, પદ પંકજ સુખદાય;
ગુરુગણકેરી સંઠથા, કરવા મુજ અભિપ્રાય. ૧
- શ્રુતદાયક ગુરુરાજનો, પરચુવચાર ન થાય;
બહુવિધ વિનય કરવા થકી, આગમ એમ સુણાય. ૨
- ઉત્તમકેરી વારતા, દુર્જનને ન સુહાય;
સનન મન હરખેઘણું, વડતા અવસર પાય. ૩
- ગુણવંત નર વિરલા અ છે', વિરલા રાગી તાસ;
વિરલા ગુણગણ પારખે, વિરલા ભાખે ભાસ. ૪
- તપગચ્છ કેરો રાણ્યો, વિદ્યાપૂર સનૂર;
સોભાગીસિરસેહરો, કલ્યાણસાગરસૂરિ. ૫
- ઠવણ દેશે' જનમિયા, ઠવણ તાય કુણ માય;
કુંણ પાસે સંયમ લાહી, પુણ્ય મહોદય પાય. ૬
- સુણ્યો શ્રાવક ભાવિયા, તે સવિ ઠહું વૃત્તાંત;
નિદ્રા વિઠયા વારન્યો, મન રાખી એકાંત. ૭

હાલ—અતુરસનેહી મોહના—એ દેશી.

- જ'ખુદીપના ભરતમાં, દેસ ખત્રીસ હજારો દે;
જિન મંદિર જિહાં ઘણાં, મરૂધર તિણિ સિરદારો દે. ૧
- ગુણ ગિર્યાના સાંભલો;—આંચલો.
શ્રીપુરનામે નયર છે, વર્ણ વસે' તિહાં ચ્યારો દે;
દાની ભદ્રક ભાવીયા, દંભતણો નહીં ભારો દે. ગુણ ૦ ૨

સાતસેં ઘર ઓસવાલના, ધન વ્યવહારે પૂરા રે;
 સા સામલજી તેહમાં, ગોત્ર સોલંકી નૂરા રે. ગુણ૦ ૩
 સોભાગદે તસ ભારભ, પુત્ર યુગલ તિથિં જાયા રે;
 દિન દિન વાધેં હેજસું, શાસ્ત્ર કલા ગુણ પાયા રે. ગુણ૦ ૪
 સવિ પરિજનનેં વાલહા, મુખથી મધુરં ભાષે રે,
 ત્રતુરપણેં ગુણ કૈલવે, નિજ કુલ વટ ઈમ રાષે રે. ગુણ૦ ૫
 એહવેં રાજ વિરોધથી, સેઠ ગયા પરલોકેં રે,
 સુત યુગ સાથેં માવડી, નિર્ભય સ્થાન વિલોકેં રે. ગુણ૦ ૬
 રાજનગરીમાં આવીયા, શુભહામે રહ્યા વાસો રે;
 જિનયાત્રા કરવા ભણી, ઉપનો મન ઊલાસો રે. ગુણ૦ ૭
 શ્રીમહાવીરને દેહરે, આઠ્યા પાવન અંગે રે;
 જિનમુખ દીઠે દુઃખગત્રાં, વંદન સ્તુતિ કરે રંગે રે. ગુણ૦ ૮
 પાસે પોસહ સાલમાં, સાગરગચ્છસવાઈ રે;
 શ્રીલક્ષ્મીસાગર સૂરી, દેસના દિઈ સુખદાઈ રે. ગુણ૦ ૯
 ભકતે શ્રીગુરુપદ નમી, બેઠા યથોચિત ઠાણેં રે;
 ધર્મનો દેશના સાંભલે; આશ્રવ સંવર જાણેં રે. ગુણ૦ ૧૦

હુહા.

શ્રી ગુરુ કહે સુણો ભવિજના, દુર્લભ ચ્યારે અંગ;
 માનવ ભવ શ્રુત સુણન તિમ, શ્રદ્ધા વીર્ય પ્રસંગ. ૧
 તે પામીને પુણ્યથી, મ કરો પંચ પ્રમાદ;
 સત્તા ધર્મનેં ઓલખો, મરડો મોહનો માદ. ૨
 જિનવર સમયેં લાખીયો, ધર્મજેવસ્તુ સ્વભાવ;
 ચરણ કરણ ગુણ સાધનેં, સાધીજે સમલાવી. ૩
 તે માટેં સંયમ ગ્રહો, ધહ પરભવ સુખહેતુ;
 કરમ નિઠાચિત ગાલવા, ભવજલ તરવા સેતુ. ૪
 આરાધક ભાવેં કરી, ઓઠ દિવસ જો હુંત,
 મોક્ષ ન પાવે જો કદા, નિશ્ચય સ્વર્ગ લહંત. ૫

હાલ—પુન્ય પ્રસન્નમીધ—એ દેશી.

ધમ ગુરુ મુખ થકી સાંભલીરે, લઘુ સુત ઠંઠે' ગુણ ખાણી;
 વચન સુધારસ મીઠડાંરે, મન ધરિ અધીક વિનાણિરે.
 માતલ! સાંભલો પાલો સુતનો નેહરે, મન ઠરી નિરમલો.
 દુઃખમાં દાલમાં દુઃખ ઘણાં, લહીધ' ગૃહસ્થરે વાસ;—આંઠણી.
 અનુમતિ દો દિક્ષાતણીરે, મુજ મનિ ધરમ નિવાસોરે.
 વલતું માતા ધમ ઠહેરે, રૂડી મતિ તુજ એહ;
 જો ગુરુલ દરુણ ઠરે, તો હું પણિ સાધુ' છેહ રે.
 ધન્યુ' વિમાસી ગુરુ પ્રત્યેરે, લાખે સંઘની સાખિ.
 સુત યુગ સાથે મુજ દીઓ, સદૃલ તમારી દીખરે.
 જહા મુખ' દેવાણુ પ્રિય , ધમ ગુરુ વચણુ વદંત;
 સંઘ સાગ્રણી સત્જ ઠરે રે, મંગલ તૂર વગંત રે.
 સંવત સત્તર બાવજના, વૈશાધિ સુદિ ગુરુવાર;
 દશમી દિન દિક્ષા લહી, મહા વ્રતનો ઉચ્ચાર રે.
 નામ ઠંથું વૃદ્ધ બ્રાતનું રે, ક્ષીરસાગર અભિરામ;
 યથારથ લઘુ બ્રાતનું રે, પ્રમોહસાગર અભિરામ રે.
 શિક્ષા શીલ તે બિહું જણાં, યોગ વહે ગુણુવંત;
 આગમ પિસ્તાલીસના રે, અરથ ગ્રહે મતિ વંતો રે.
 સેવા સહુની સાચવેરે, બાલ વૃદ્ધ જે ગ્લાન;
 ગુરુ વિનયા ગુણુ રાગીયા, કુમતિનાં મોડે માંનોરે.

કુહા.

પ્રમોહસાગર ગ્રેમે ઠરી, ઠરવા શ્રુત અભ્યાસ;
 પંડિત સેવે વિનયથી, વધતે બુદ્ધિ પ્રકાસ.
 લક્ષણુ શાસ્ત્ર દર્શી ઠરયા, ઠાવ્યે' કુશલ પ્રબંધ;
 તર્કે' શકુગુરુ સમો, સાહિત્યે સંબંધ.

૧

૨

અલંકારમાં અભિનવો, સામુદ્રિક સુવિચાર;
 ન્યોતિય યુક્તો' એહવો, અવર ન દો સંસાર.

૩

હુજીય વાહધુરા ધરે, નવ રસ રંજે' રાય;
ખાંધે કાવ્ય પ્રખંધ બહુ, પંડિત સેવે પાય ૪
ચતુરતા વ્યાખ્યાનમાં, જાણી પશ્ચિ ન કહાય;
એકવાર જે સાંભલે, સંસે' સીસ ડોલાય. ૫
મહા પસાય કરી ગુરૂ તદા, પંડિત પદવી દીધ; ૬
જગમે કીરતિ વિસ્તરી, વંચીત કારજ સીધ.

ઢાલ—મન મધુકર મોહી રહ્યો— એ દેસી .

સોલ વરસનો સંયમી, જવ હુઓ મુનિરાય રે;
ભવિયણને પ્રતિ બુજવે', વરવર પ્રણમે પાય રે. ૧
ગુરૂ આણુનો રાગીઓ, સત્યવાદી શુભયોગી રે;
તપજપ સંયમ આહરે', જોડે'જે દેહ નિરોગી રે. ૨
ગુરૂ સાથે પુહવીતલે, વિચરતા સૂરતિ આઠ્યા રે;
પ્રમોદસાગર પન્થાસજી, સંધ તણે મન ભાઠ્યા રે. ૩
સંધ કહે શ્રીપુજ્યને, એહની અવર ન જોડ રે;
ઉપાધ્યાય પદ દીજીયે, પૂરો અમથા કોડ રે. ૪
સૂરીશ્વર ધમ સાંભલી, કહે તુલ્ય વચન પ્રમાણ રે;
ઓછવ કરી અતિ ઉલટે, વાજંતે નિસાણ રે. ૫
મહોપાધ્યાય પદ સ્થાપના, શુભ મુહુરતમાં કીધી રે;
વ્યાખ્યાનાદિક કાર્યની, પૂજ્ય અનુજા દીધી રે. ૬
સારણ વારણ ચોઆણા, કરી સમુદાયને પાલે રે;
અંથ ગહન જે જૈનના, ઉદમ કરી સંભાલે રે. ૭

હુહા.

સિદ્ધાચલ ગિરિનાર તિમ, અર્ધુદને તારંગ;
પન્થાસર સંજોસરે, અંતરિક નવરંગ. ૧
ધ્યાદિક વર તીર્થની, યાત્રા કરી ગુરૂ સાથ;
સૂરત બંદિર આવીયા, બહુ પરીવાર સંગાથ. ૨
ધણિ અવસર શ્રીપુજ્યજી, જાણી નિજ ઉપયોગ;
ઉપાધ્યાયજી તેડીયા, આચારજ પદ યોગ. ૩

લાલ—જ્યો જ્યો જગચિંતામણી રે—એ દેશી.

સંવત સતર અઠ્યાસીઈ રે, કાંઈ વિજય દશમી શુરવાર રે;
સૂરતિ સંઘ ઉમાહીઓ રે, લોક તણો નહી પાર રે
જ્યો જ્યો નરનારી ભણે રે.
જિન પૂજા પરલાવના રે, કાંઈ અઠાઈ મહોત્સવ રંગ રે;
અમારી પડહ વળડીયા રે, કાંઈ રાતીયોગ અલંગ રે. ૨
વાજિત્ર છંદસુ વાજતે રે, કાંઈ ગાયન ગાવે ગીત રે;
શુર સનમુખ કિરિયા કરી રે, કાંઈ સામાચારી રીત રે. ૩
વાસ ઠવી મનુ આપોઓ રે, જેહનો મહિમા ભૂરિ રે;
મુહુરત યોગ્ય નામ થાપીઓ રે, કદ્યાણુસાગર સૂર રે. ૪
પહિરામણી સહુ સાધુને રે, કાંઈ સાહમી વચ્છલ કીધ રે;
યાચક દાન દેઈ ઘણાં રે, કાંઈ લક્ષ્મી લાહો લીધ રે. ૫
આગે રૂપ સોહામણું રે, વઘી સૂરી મંત્ર પ્રભાવ રે;
મન મોહિ ભવિ લોકના રે, કાંઈ ગુણ સોભાનો જમાવ રે. ૬
ચોમાસું પૂરણ કરી રે, કાંઈ શુર્જર ધરતી વિહાર રે;
ગામ નગર પુર પાટણ રે, કાંઈ કરતા જગ ઉપગાર રે. ૭

કુહા.

દિક્ષા દીધી શિષ્યને, યોગ અને શ્રુતદાન;
માલ પહિરાવી બહુ પરે, વહેવરાવ્યાં ઉપધાન. ૧
બિંબ પ્રતિષ્ઠા બહુ કરી, દ્વાદશ વ્રત ઉચ્ચાર.
ધત્યાદિક શુભ કાર્યનો, કહેતાં નાવે પાર. ૨

લાલ.

રૂપ શોભાગ સોહામણો રે લાલ, સૌભાગ્ય દેવિ મલ્લાર મનોહારી રે;
કેશ સુમાલ સોહામણો રે લાલ, મસ્તક છત્રાકાર. મનો ૧
અષ્ટમીચંદ્રને જીપતો રે લાલ, લાલ સ્થલ લાસંત;
આંખડી પદ્મમની પાંખડી રે લાલ, કરણુઈ ઉદ્ધસંત. મનો ૨

દીપ શિખાસી નાસિકા રે લાલ, અધર અરુણ સિતદંત;	મનો ૦
કેમલ પત્રસી છહડી રે લાલ, અમૃત વયણ વદંત.	મનો ૦ ૩
ઘન ગર્જિત ગંભીરતા રે લાલ, કરલવ કંબુજ શ્રીવ;	મનો ૦
મૃનાલ નાલસી ખાંહડી રે લાલ, ઉધરતી જગજીવ.	મનો ૦ ૪
લક્ષણ લક્ષિત હાથનો રે લાલ, અંગુલી પદ્મવાકાર;	મનો ૦
ઉરસ્થલ ઓપે ઘણું રે લાલ, પુર કપાટ વિસ્તાર.	મનો ૦ ૫
કેશરી લંક કટી તણો રે લાલ, નિમ્ન નાલિ રામ રાય;	મનો ૦
જંઘા રંભા થંભશી રે લાલ, કચ્છ પુઠિલા પાય.	મનો ૦ ૬
ગજવર ગતિ ગામી ગુરૂ રે લાલ, મોહન મેહે મન્ન;	મનો ૦
પદ્મ સુતે મનુ મારની રે લાલ, શોભા હરી ઘડ્યું તન્ન	મનો ૦ ૭
ઓસવંસ કિદ્યાચલેરે લાલ, ઉગ્યો અભિનવ ભાણ;	મનો ૦
તપ તેજે ત્રણ લોકનારે લાલ, તિમર હરે ગુણી ખાંણિ	મનો ૦ ૮

કુહા.

વિચરતા પુહવીતલે, આળ્યા અમદાવાદ;	૧
ખહુ પરીવારે પરવરયા, ટાલે અરતી પ્રમાદ.	
સવંત અઠારસે આઠમાં, વિજય દસમી ગુરવાર;	૨
સૂરીપદ નિજ શિષ્યને, થાપવા કરે વિચાર.	
શ્રી પુન્યસાગર સૂરિને, મનઘરી અધિક સનેહ;	૩
યોગ્યતા જાઈ આપીઓ, સૂરિપદ ગુણ ગેહ.	
સંઘ સૂરતિનો એહવે, સિદ્ધાચલ કરી યાત્ર;	૪
અમદાવાદમાં આવીયો, ગુરૂ પ્રભુમે ગુણ પાત્ર.	
વિનતિ કરે અતિ હર્ષ શું, પાઉધારો અમ દેશ;	૫
તુમ આવેથી લોકને, હોસો લાલ વિશેષ.	
કરી પ્રમાણ તે વીનતી, તિહાંથી ક્રોધ વિહાર;	૬
સાથે સંઘ સોહામણો, ગુરૂની કરે મનોહાર.	
અનુક્રમે ગામો ગામમાં, લહે ખહુ આદરમાન;	૭
સૂરતિ સહેર પધારીયા, સામર્થ્યા મંડાણ.	

હાલ—શરેશ—એ દેશી.

- શરે માહરે ગુરુશ પધાર્યા જામ, ઘર ઘર હુધ વધામણી શરેશ;
 શરે માહરે લોઠ થયા સવિ સ્વચ્છ, ઉત્તમને ઈહા ઘણી શરેશ. ૧
 શરે માહરે સિંહુગારયા ગજરાજ, અશ્વ અનોપમ આણીયા શરેશ;
 શરે માહરે સુખપાલો ઠરી સાજ, શ્રાવક ગામમાં જાણીયા શરેશ. ૨
 શરે માહરે નેજા ઝલકે સુરંગ, ગાળે નોખત અંબરે શરેશ;
 શરે માહરે ભેર ભુંગલ સરણાઈ, તાલ ઠંસાલ તે અંબરે શરેશ. ૩
 શરે માહરે સુકતાક્ષ સોવન્ન કુલે વધારે માનની શરેશ;
 શરે માહરે યાચક યજ્ઞ યોદ્ધાંત, ઉણીમ નહીં કો દાનની શરેશ. ૪
 શરે માહરે શ્રાવિકા ગ ઈ ગીત, મધુર સ્વરે ઉલટ ઘણી શરેશ;
 શરે માહરે દરસન વંદન કીધ, દેહરે શાંતિ જિન તણે શરેશ. ૫
 શરે માહરે પાટીઈ ખેઠા પૂજ્ય, ગુરુત્રી ઠરે વર ખાલિકા શરેશ;
 શરે માહરે સુંદરી સજિ સિંહુગાર, અક્ષતમ્બુ ભરી ધાલિકા શરેશ. ૬
 શરે માહરે પૂજા પ્રભાવના અંગ, દાન દીધ કરી હુંછણાં શરેશ;
 શરે માહરે દાનેશ્વર થયા શ્રાધ, ઠરણુ પણિ ઠરે ભૂંછણા શરેશ. ૭
 શરે માહરે સાંભલી ગુરુની વાણી, સહુ નિર્જનિજ સ્થાનિક ગયા શરેશ;
 શરે માહરે માહોં માંહિં કહે વાત, ગુરુ આવે સુખીયા થયા શરેશ. ૮
 શરે માહરે ઠરસ્થુ તપ જપ ધર્મ, ઉપધાન વડી માલ પહેરથુ શરેશ;
 શરે માહરે સુલભુ આગમ વાણિ, સામાયિક ઠરી લેહેરસ્થુ શરેશ. ૯

કુહા.

- વૃદ્ધ પણે હવે પૂજ્યનું, દેહ થયું અતિ ખીણુ;
 અવસર ભેઈ આપણો, ધ્યાન સમાધે લીણુ. ૧
 શિષ્ય વર્ગ શ્રાવક તથા, પૂર્વ પંચચિત નેહ;
 તે સહુને શિક્ષા કહે, મન ધરી અધિક સ્નેહ. ૨

હાલ—કોઈલો પરવત ધુંધલોરે લો—એ દેશી.

કુહલો માનવ ભવ લહીરે લો, આચ્ય કુલ શ્રુતનો યોધ રે; મેધાવી;
 અહેલે તે ન ગમાવસ્યોરે લો, રાખજો નિરમલ યોધ રે. મે૦

વયલુ માફે માનજેરે લો, ગુરૂ લક્ષ્મી ગુણવંત રે મેધાવી-અંચલી.
 વિષય કષાયના તાપથીરે લો, મત કરજે ગુણ દાહ રે; મેં ૦
 પઠિતાગમ ન વીસારસ્યો રે લો, રાખજો મત ઉચ્છાદ રે. મેં ૦ ૨
 સમાચારી આરાધજેરે લો, સેવજે બહુશ્રુતપાથ રે; મેં ૦
 કલેમ કદાચહ વારજેરે લો, રાખજો મન નિરમાય રે. મેં ૦ ૩
 લોક પ્રતિષ્ઠા લહી ધણુ રે લો, મ કરસ્યો ગર્વ લગાર રે; મેં ૦
 જ્ઞાન વિરાધન વારજેરે લો, રાખજે ગણ સમારિ રે. મેં ૦ ૪
 સ્વર્ગે અમે પોહતા પછો રે લો, મ ધરજો આકરે ખેદરે; મેં ૦
 અમે પાટે જે થાપીયા રે લો, તેહસુ ધરજો ઊમેદ રે. મેં ૦ ૫
 જે હુમસુ વિરૂઢે ઠ્યું રે લો, મિચ્છા દુહ્કડ મુજ રે; મેં ૦
 ખીરસાગર મત દુવજે રે લો, એ છે કહેણુનું ગુંઘ્ય રે. મેં ૦ ૬
 એમ કરી અણસણ આદર્યું રે લો, ન કરે વયલુ ઉચ્ચાર રે; મેં ૦
 લીન થયા શુભ ધ્યાનમાં રે લો, રાખ્યા યોગ સમારિ રે. મેં ૦ ૭

કહા

અઢારસે ઇચ્ચારમે, જેઠ માસ વહિ ખીજ;
 ધ્યાન સમાધિ સંભારતા, સંભારે શ્રુત ખીજ. ૧
 ક્ષીરસાગર બાંધવ ઇચ્ચે; ભાઈ ભાઈ કરે સાહ;
 પ્રત્યુત્તર પામે નહી, તવ ઊપનો વિખવાહ. ૨
 અતિ દુખભરથી ચેતના, મૂછો ગત ક્ષણ એક;
 સાવધાન થઈ વિલવલે, રાખી ન સકે ટેક. ૩

કાલ—કકડારાં વાળહો નજી દી વાણ્યા—એ દેશી.

નયણુ વિકાસી હો બાંધવ જોલીજો, એ મુજ પ્રાણ આધાર,
 હો મારા બાંધવ રે હાકિમ દિન જાસે હોતુજ વિણ માહરા.—
 આંકણી.
 અણુધ પછેથી જે માહરો, અવિનય થયો તે સમાર, હો ૦ ૧
 તુજ વિરહોખિણુ નવિખમું, તે તું જાણું સુખણ, હો ૦
 કરી કંઠણા મુજ ઊપરે, મુખ ભડે જિમ પ્રાણ. હો ૦ ૨

મોજ મહિરાંણુ તું સહજથી, આજ ધર્યો કિમ રાખ. હોં
 વૃદ્ધપણું ધમ દુખ દીયે, વલી તુજ વિરહનો સોસ. હોં ૩
 શિષ્ય લઘુ અછે વાહરા, કુણુ લેસેં તસુ ભાલ. હોં
 પડિત અવસર ઓલખે, વૃદ્ધપણું મુજ પાલ, હોં ૪
 ભાઈ ભાઈ મુજને કહીં, કુંણુ ઓલાવસેં ઓલ, હોં
 કઠિન હીયા કુટે નહી, નિર્લજ પાહણુ તોલ. હોં ૫
 ખાલ પણેથી મેં પાલીયો, આજ લગે ગચ્છરાય. હોં
 તે સઘડું અહોલે ગયું, મોટા કોઈના ન થાય. હોં ૬
 ધમ વિલવતા પન્યાસને, રાખ્યા મલી પરિવાર; હોં
 સામગ્રી સંસ્કારની, સજજ કરે તિણવાર. હોં ૭

કુહા

માંડવી નવ રંગી રચી, સણગારી સોવજ;
 પધરાવ્યું તનું પૂજ્યનું, ખેદ ન માઈ મજ. ૧
 સોવન કૂલ ઉછાલતા, લેઈ ગયા શુભ ભૂમિ;
 મધુ ધૃત અગરના હવનથી, વિશ્વાનર નિર્ધૂમ. ૨
 કરી સંસ્કાર પાછા વલ્યા, શ્રાવક સહુ સુભણ;
 દેવ વંદન અવસરે, આજ્યા બહુ અખ્યાણ. ૩

કાલ—નમો નમો મનક મહામુની—એ દેશી.

મોહ ન કીજેરે માનવી, મોહથી દુરગત થાયરે;
 મોહિ મૂળ્યા નિગોદમાં, કાલ અનંત ગમાયરે. મોં ૧
 મોહ વસે જગ જીવડા, અહ મમકાર એ બુદ્ધેરે;
 કાર્ય અકાર્યને આચરી, બાંધે કમ અશુદ્ધેરે. મોં ૨
 મોહિ ચઝિદ પૂરવ ધરા, મનનાણી ઉવસંતરે;
 ચઝિગતિ માંહે રે રૂલે, અવરનો ર્યો વૃત્તાંતરે. મોં ૩
 ભવપાથોધી ભ્રમણમાં, હુયા અનંત સખંધરે;
 જે જે જીવથી જોઈએ, ન વીચારે મોહાંધરે. મોં ૪

ય્યાને જોતાં કારણ, ભવ સ્વરૂપ એ ભાસેરે;
 મોહન કીજે કેાઈસું, રહીયે તત્ત્વ વિલાસેરે. મો ૫
 પરસંગી પછે આતમા, પરસ્વભાવમેં ભૂલેરે;
 ય્યાનો શુદ્ધ દશા ભજે; સહજ સ્વભાવ જે પોલેરે. મો ૬
 તે માટે શુદ્ધ રાગીયા, સત્તા ધર્મ સમારે રે;
 સકલ વિલાવ દૂરે કરી, છમ પામો ભવ પારોરે. મો ૭

કુહા.

ઇમ નિસુણી શુદ્ધ દેસના, સહુ પોહતા નિજ ધાંમ;
 શુદ્ધ ગુણ ગણ સંભારતા, મુખથી ન મૂકે નામ. ૧
 વરસ દશ કુચર પછે, પાંચ વરસ મુનિરાય;
 ત્રણ વરસ પડિત પછે, તિમ ચોવીસ ઊવઝાય. ૨
 વરસ ચોવીસ સોહામણા પહવીજસું ગચ્છરાય;
 સરવાલે સંખ્યા કહી, સડસકિ વર્ષનું આય. ૩
 હીર વિહાર માંડે કરી, ખર્ચી બહુલા દામ;
 શુદ્ધ કેરી પાકુકા, સોહિ તે અભિરામ. ૪

કલસ—રાગ ધન્યાસિરી.

ધન્ય હો ધન્ય જિણેં શ્રી શુદ્ધપદ વંદિયા,
 ધન્ય જિણેં સાંભલી સુશુદ્ધ વાણી.
 શ્રી કલ્યાણસાગર સૂરિ પાટે પ્રતપો ધણું,
 પ્રણત નિત નરવરા જોડી પાણી. ૧

પુન્ય જસ દર્શન પુન્ય જશ દેશના, પુન્ય યશ જસ જગતમાં હુવો ચાવો;
 સંપ્રતિ જ્યવતા શ્રીપુન્યસાગરસૂરિ, ભવિકજન તેહના સુગુણ ગાવો. ૨
 તખત તપગચ્છને તેજ તરણી સમો, પ્રતિદિને વાધતે નૂર દીપે;
 ભતિ બલ ઉજ વર રૂપ ગુણ આગલો, નિજ મતે સુર શુદ્ધ જેહ છપે. ૩
 સુનય જસ દેશના સાંભલી ભવિજના, મન થકી મિચ્છની સુખ વામે;
 સૂઝ સ્વાદવાદની સોહજ ભાવે લહી, સકલ નિજ કામીયાં તુરત પામે. ૪

શાસ્ત્ર સંરંભ નિર્દેશ અવિતથ પછે, ભાખતા જૈન મારગ દીપાવે;
 હૃન્ન શુભ પન્નવા વિશદ વર્ણન કરી, મુગધ જન ચિત્તમેં સુપરિધાવે. ૫
 જિહાં લગે ચંદ્ર રવિ મેરૂ મહિધર, ધરા જિહાં લગે ધ્રુવ તણી અચલ તારી;
 વિહાં લગે સંઘયુત ગચ્છ સાગર ધણી, જયવતા જગ રહેા કિર્તિ ધારી. ૬
 સંવત અષ્ટાદસ સતર વરસે લલો, માત્ર દ્વાદશુન તણેા કૃષ્ણ પક્ષ;
 પંચમી ગ્રેત્ર બુધ વાસરે શુક્ર શુભી, ગાવતાં હરખીયા સ્વલ્પ દક્ષ. ૭
 વૃદ્ધ શ્રીછ તણા વૃદ્ધ જે સોહરા, મુનિપણેા જે વલી સતીર્થ લાવે;
 સારણા વારણાદિ કરે ગચ્છ તણી, પંન્યાસ શ્રી ક્ષીરસાગર ઠહાવે. ૮
 સિંહો મુનિ વીરને વીર જેમ વેચાવચી; શુક્રતણી લલિતમાં અધિક
 રસીઆ.

તેહ તણી ઊપમા પૂજ્ય પદ સેવતાં, પામતા પૂજ્ય ચિત માંહે વસીયા. ૯
 તામ્ર પદસેવના પુન્યથી મેં લહી, લામ્ર મુદ્ધિથી મુશુક્ર ગાયા;
 માલિક્યસાગર કહે' ગાવતા શુક્રતણા, રૂદ્ધિ વરસિદ્ધ નવ નિધિપાયા. ૧૦
 પ્રિતિથી જે નરનારિ શુક્રશુભ મુણે', જ્યે' નામ નિત ચિત્ત સાચે;
 તામ્ર ઘર ગાજતી મદવતી અજઘટા, અતુલ મંગલતણેા મેહ માચે. ૧૧

इति श्री कल्याणसागरसूरि निर्वाण रास ।

પંડિત હેમચંદ્ર ગણી રાસ.

કુહા.

- સઠલ સઠા સુખદાયક અરિહંત આદિ જીણુંદ;
 પ્રણમું પ્રભુ પરમેસર પરતણિ પરમાણુંદ. ૧
- સમરૂ શ્રુત દેવી સધર આણી ઉલટિ અંગ;
 વચન વિલાસ વિચિત્ર બહુ દાયક એહ અભંગ. ૨
- સહ ગુરૂને પ્રણમું સઠા જ્ઞાનદ્રષ્ટિ દાતાર;
 કીડીથી કુંજર કયોં એ મુજગુરૂ ઉપગાર. ૩
- વલિ વંદુ સુધ સાધુને જિણિ સમર્થાં સુખ હોય;
 જૈન ધરમ સમરૂ સઠા દોષ ન લાગે કોય. ૪
- એ પંથે પ્રણમી કરી ધરી ધરમનું ધ્યાન;
 સાધુ તણા ગુણ ગાયસ્થું મુજ કવિ દેજ્યો માંન. ૫
- હેમચંદ્ર મુનીશના ગુણ કહિસ્થું અભિરામ.
 રાસ રચિસ રલિઆંમણો જિમ સિજે સવિ કાંમ. ૬
- કુણ હેમચંદ્ર કિહાં હવા કવણ દેશ વિખ્યાત;
 ધરમ તણી કરણી કરી તે સુણીયો અવદાત ૭

હાલ પહિલી—ચોપાઇ.

- પ્રથમ દ્વીપ જળુ વર નામ, લાખ જોયણ પૃથુલ આચામ;
 ત્રિગુણી પરધિ વિશેષે હોય, સુત્રે વાત કહી છે સોય. ૧
- મેરૂ સુદર્શન મધ્યે જાણિ, સોવન મય સોલે મંડાણ;
 લાખ નવાણું ઉચો કહ્યો, સહસ એક તે સુલમાં લહ્યો. ૨
- નિલવંત નિવધ નગ વડા, ઉત્તર દક્ષણ એ પડવડા;

તેત્રીસ સદસ યોજન મધ્ય ગાલ, ઉત્તર દુર દેવદુર વિચાલ. ૩
 શીતા અને શીનોદા નામ, સ્ત્રિતા પુરત પશ્ચિમ ધામ;
 ક્ષેત્ર વિદેહ જાતો, નિરધાર, વિજય બત્રીશો અંશે ઉદાર. ૪
 દોય ક્ષેત્ર યુગલના દયા, ઉત્તર દિશિ ને સૂત્રથી લખ્યાં;
 ક્ષેત્ર દોય દોય દયા છે યુગલ, દયાળુ ક્ષિત્રો એ જાતો સદલ. ૫
 અંરવત ક્ષેત્ર છે ઉત્તર દિશે, મન્ત ક્ષેત્ર છે દક્ષિણ દિશે;
 પાંચમે છત્રીસ યોજન તેડ, છમે દલા ઉપર છે નેડ. ૬
 મધ્ય અંશે વતાલ્ય પ્રચલ, ગંગા સિંધુ નદી અખંડ;
 તિલાં બત્રીસ સદસ છે દેશ, તિલાં ત્રિખિની કોથો પરવેસ. ૭
 આરિજ દેશ દયા મધ્ય ખડ, સારા પંચવીસ છે મદિમંડ;
 સદલ દેશ તિજો શિવુગર, માલવદેશ મદા સુખકાર. ૮
 ત્રિણિ દેશે કોઈ ન પડે દુકાલ, સદા મુખ સદુ લોક સુગલ,
 બહુલી નદીઓ છે ભરપુર, નરનારીના મુખ પશ્ચિનુર. ૯
 એક લખ બાહુ સદસ વગામ, દાન સાસા બહુ પુન્યના ધામ;
 સુપરે લોક વસે છે ઘણા, બહુ પરિવારે નદી કો મણા. ૧૦
 યાચક ને બહુ દેવે દાન, ખટ દર્શનના ત્રિલાં બહુ માન;
 ધરમી જનની સેવા કરે, પુન્ય તણા તે પોતાં ભરે. ૧૧
 ઉત્તરેણી નયરી પુરદાંમ, બહુલા લોક વસે ત્રિણિ ગામ;
 દિલ્લીઅરનું તિલાં છે રાજ, સારે મહુના વંછિત દાજ. ૧૨
 સુદર્શન પુરતેહ પરિસર ગામ, અતિ આશુદિત જન આરામ;
 બ્રાહ્મણ બહુલ વસે છે ઘણા, પટ શાસ્ત્રી તે વિદ્યાતાણા. ૧૩
 જીવનનંદ વિષે તિલાં વસે, વિદ્યા ચંદિદ્ય તે અભ્યસે;
 મતિ છતિ ગતિ રતિ માને તેડ, પરિવાજક મત જાણે નેહ. ૧૪
 તસ ધર ધરણી સોણે સતી, પતિ લગતી તે છે સુભમતિ;
 રૂપે રંભાને અનુદાર, વરદુધવાડ છે દાતા. ૧૫
 છવાં બાઈ એક દિન જામે, સૂતી સુપનું દેખે તિસે;
 સીંહ સુપન લહી જાગી જામ, તત ખિણ પૂછે પતિને તામ. ૧૬
 શ્વામી સુપન લહું મેં આજ, સાદુલો દીઠો મહારાજ;
 પૂરી હુઈ એ પહિલી દાલ, વલ્લભકૃપાલ બહુ મંગળ માલ. ૧૭

જીવનનંદ સુણી કહે, સુણિ તું નારી વાત;	
હોશ્યે સુત સોહામણો, પૂરણુ ગુણઅખિયાત.	૧
પતિ ઉગતો જીવાં સુણી, હુઓ હરખ મન માંહિ;	
ગરબ વહે સુકૃત કરે, ગોરી ઘણે ઉછાંહિ.	૨
દોહલા જે મન ઉપજે, પૂરે તે તવજેવ;	
પૂન્ય પસાયેં તેહના, સુપરે સારે સેવ.	૩
નવ માસે પૂરણુ હુએ, પ્રસન્ન્યો પુત્ર રતનન;	
લક્ષણુ બનીસેં શોભતો, કરતાં કોડિજતનન.	૪
દિન દિન અપક તરૂં પરેં, વધતે દેહી વાંન;	
માતાપિતા દીધું તિસે, હેમરાજ અભિધાન.	૫
સુંદર સુત સોહામણો, યુદ્ધિ તણો પરગાસ;	
તાત ભણાવે ભાવચ્યું, સીજે સુત અખ્યાસ.	૬
એક દિન મુનિવર પેખિયા, ઉપનો ભાવ અપાર;	
હેમરાજ મન હરખ ચ્યું, મુનિ વંદે ધરી ખ્યાર.	૭
મુનિ વંદી હેમ આવીયા, આજે પિતુને આમ;	
અનુમતિ આપો તાતજી, સંયમની અભિરામ.	૮

લાલ બાજી—દેશી અલબેલાની

તાત કહે સુણિ નહાંનડારે લાલ,
 તું છે બાલક વેસ, સુખકારી રે.
 યોગ તણી ગતિ દોહિલી રે લાલ,
 તે તું કિમ સાધેસ. સુ૦ ॥ તા૦ ॥ ૧
 હેમ કહે હું નહિ રહું રે લાલ,
 જાચ્યું સાધુને સાથ; સુ૦ ॥
 કાયા માયા કારમી રે લાલ,
 અસ્થિર એ સવિ આથ; સુ૦ ॥ તા૦ ॥ ૨
 તેહવે તિણિ ગામે તિહારે લાલ,

સુહરચંદ્ર પન્થાસ; ॥ સુ ॥
 આળ્યા ઉલટ આણિને રે લાલ,
 સુદર્શન પુર સુખવાસ. સુ૦ ॥ તા૦ ॥ ૩
 જીવનનંદ તિહાં આવીયો રે લાલ,
 પુત્ર સહિત ઉલ્લાસ ॥ સુ૦ ॥
 પય પ્રણમી જોઠા તિહાં રે લાલ,
 આખે વયણ વિલાસ. સુ૦ ॥ તા૦ ॥ ૪
 સ્વામી સુજ સુત તુમઠને રે લાલ,
 ભાવ ધરે છે અપાર; સુ૦
 દો દિક્ષા તુમે દિલધીરી રે લાલ,
 જાણ્યો અથિર સંસાર. સુ૦ ॥ તા૦ ॥ ૫
 ભિક્ષા દિધી સુત તણી રે લાલ,
 હવે હેમરાજ કુમાર; સુ૦
 ગુરૂપાસે રહે મોહચ્યુ રે લાલ,
 આણી હરખ અપાર. સુ૦ ॥ તા૦ ॥ ૬
 પ્રાદ્ધણ નિજ ધરે આવીયા રે લાલ,
 સાધુ ચાલ્યા સુત લેય; સુ૦
 ઉદમ ભણવાનો કરે રે લાલ,
 આનંદ અધિક ધરેય. સુ૦ ॥ તા૦ ॥ ૭
 સુખ લગને સંધમ દીયો રે લાલ,
 ભાવ અધિક ભરપૂર; ॥ સુ૦ ॥
 વિહાર કરે વિધિચ્યુ વલો રે લાલ,
 આલસ છોડી દુર. સુ૦ ॥ તા૦ ॥ ૮
 માંડલિયોગ વહો વઘીરે લાલ,
 હુધ દિક્ષાગિરિષ્ઠ; ॥ સુ૦ ॥
 યોગ વહો ખટ માસનો રે લાલ,
 લગવતિ કેરો વિશિષ્ટ. સુ૦ ॥ તા૦ ॥ ૯
 પંડિત પદ દિધો વિહારે લાલ,

ગચ્છનાયક શુભવંત; સુ૦ ॥
 વિનય વિવેક તિહાં સીખીયો રે લાલ,
 ઉપસમવંત મહંત. સુ૦ ॥ તા૦ ॥ ૧૦
 વિહાર કરે મહિ મંડલે રે લાલ,
 ચઢતે ચિત પરણામ; સુ૦ ॥
 અનુક્રમે માલવદેશમાં રે લાલ,
 આબ્યા ઉભજેણી ધામ. સુ૦ ॥ તા૦ ॥ ૧૧
 ચોમાસું કીધુ તિહારે લાલ,
 વલિ આબ્યા હજખણુ દેશ; સુ૦ ॥
 ખરાનપુરમાં મોહસ્થું રે લાલ,
 મનસ્થું સંવેગ વિશેષ સુ૦ ॥ તા૦ ॥ ૧૨
 કાલધરમ જવ ગુરૂ થયા રે લાલ,
 તવ આબ્યો વૈરાગ; સુ૦ ॥
 કપડા કીધાં કાથીયા રે લાલ,
 હુઝો અતિ સોભાગ. સુ૦ ॥ તા૦ ॥ ૧૩
 મમતા ભાવ સવે ટલ્યો રે લાલ,
 કીધો પરિશ્રદ ત્યાગ; સુ૦ ॥
 હાલ બણી ખીણ ઈહાં રે લાલ,
 કહે વદલલ ધરિ રાગ. સુ૦ ॥ તા૦ ॥ ૧૪

હુહા.

ફાદશ વિધિ જે તપ કહ્યો, તે ધારે નિશ દીસ;
 બાહ્ય અભ્યંતર ષટ વિધે, પાલે વિસવા વીસ. ૧
 અણુસણુ અને ઉણોદરી, વૃત્તિ સંક્ષેપ વિચાર;
 રસત્યાગી સૂધો તિસૌ, કાયકિલેશ સુધાર. ૨
 અંગ ઉપાંગ ચાલે નહિ, એ બાહ્યતપો વિધિ જાંલિ.
 હવે અભ્યંતર તપતણો, સુણુજે જાંણુ સુજાંણુ. ૩
 પ્રાયશ્ચિત્ત પાતિક તણો, લીજે ભાવે સોચ;

તપીયા જ્ઞાનીનો વિનય, વેચાવય તિગ ભેય.	૪
કરે સંભળાય આગમ તણો, ધ્યાનમુકલ નિરધાર;	
ઉપસર્ગ આત્મા સવિ સહે, અભ્યંતર તપસાર.	૫
પંચ મહાવ્રત જે કહ્યાં, તે ધારે દ્રઢચિત્ત;	
સુમતિ શુપતિ સુધ સાચવે, કાય છએચ્ચુ' હિત.	૬
વિકથા ચારે પરિહરી, ધરિ આતમચ્ચુ' ધ્યાન;	
સંવર ભાવે' નિત રહે, સમતા રસચ્ચુ' જ્ઞાન.	૭

ઠાલ ત્રીજી—ઈર આંખા આંખિલી રે—એ દેશી.

હવે હેમચંદ્ર મુનીસરૂ રે, વિચરે દેશ વિદેશ;	
ઉચ વિહાર કરે ધરે રે, દોષ ન લાગે લેશ.	૧
મુનીસર સાચો સાધુ સરૂપ, એ તો મુનિજન માંહિ ભૂપ ॥ મુ ॥ સા ॥ આં	
લેહ સત્તર સંયમ તણા રે, તે પાલે મત સુદ્ધ;	
કાલે' કાલ સમાચરે રે, નિરમલ જેહની બુદ્ધ. ॥ મુ ॥ સા ॥ ૨	
પ્રાણુ ભુત જીવ સત્તવને' રે, જાણે આપસમાંલુ;	
ખિતિચારિંદ્રી દીન જે રે, તેહને કહીયે પ્રાણુ. ॥ મુ ॥ સા ॥ ૩	
બૃહગવર્ણિ વાચુને રે, ભૂત કહી જે એહ;	
સુરનરતિર્યંનારકી રે, જીવ કહ્યા નિસંદેહ. ॥ મુ ॥ સા ॥ ૪	
હવે મુણો સત્તવ તણા સહી રે, સાધારણ પ્રત્યેક;	
ભુત કહીજે એહને રે, એ જ્ઞાનીનો વિવેક; ॥ મુ ॥ સા ॥ ૫	
પ્રથમ સંયમ પૃથવી તણો રે, બીજો અપ્પનો જાણુ;	
વર્ણી સંયમ ત્રીજો સહી રે, ચોથો પવન પરમાણુ. ॥ મુ ॥ સા ॥ ૬	
વલુધ્ધ સંયમ પાંચમે રે, એ સંયમ હિત હોય,	
જેહની મતિ છે નિરમલી રે, શુણુધારક છે સોય. ॥ મુ ॥ સા ॥ ૭	
સંયમ ત્રસ થાવર તણો રે, આશ્રવ છાંડો એહ;	
મૃધાવાહ સવિ પરિહરો રે, જિમ હુઈ નિરમલ દેહ. ॥ મુ ॥ સા ॥ ૮	
અઠતાહાન હુષણ તણા રે, જેહ કરે પરિહાર;	
તુણ કંચણ મણિ કાંકરા રે, સરિષા જાણુણ હાર. ॥ મુ ॥ સા ॥ ૯	

ચાર બ્યસન ભુંડુંઅછે રે, ઘોઢથી દુઃખ અનંત;
 વિજય ચોર ચોરી થકી રે, નરકે ગયો તે તંત. ॥ મુ૦ ॥ સા૦ ॥ ૧૦
 ચોથું વ્રત સુધ રાખતાં રે, લડીએ કોડિ કલ્યાણ;
 શીલ સમે જગ કો નહીં રે, શીલ વડો વ્રત જાણુ. ॥ મુ૦ ॥ સા૦ ॥ ૧૧
 સેઠ સુદર્શન શીલથી રે, લાધો જસ જગ માંહિ;
 સૂલી સિંધાસન થયું રે, રાખ્યું શીલ દઢ ત્યાંહિ, ॥ મુ૦ ॥ સા૦ ॥ ૧૨
 શીલ થકી સોલે સતી રે, પામી અવિચલ કામ;
 ધમ જાણી શીલ પાલીએ રે, મન રાખી એક કામ. ॥ મુ૦ ॥ સા૦ ॥ ૧૩
 ચોથા વ્રત આશ્રવ તણો રે, કીધો હેમે ત્યાગ;
 ચોખે ચિત્તે આચરે રે, હેમચંદ્ર વડલાગ. ॥ મુ૦ ॥ સા૦ ॥ ૧૪
 પરિશ્રહ આશ્રવ ટાલયો રે, અસ્થિર જાણી તેહ;
 અતિ આરંભ પરિશ્રદ થકી, દુર ગતિ દાયક જેહ. ॥ મુ૦ ॥ સા૦ ॥ ૧૫
 પાંચો અણુ પાંચો હુધ રે, એ પરિશ્રદ પરિવાર;
 કાલ કહી ત્રીજી બલી રે, રાગ સારિંગ મલાર. ॥ મુ૦ ॥ સા૦ ॥ ૧૬

હુહા.

નિશ્રદ પંચેંદ્રી તણો રાખે રૂડી રીતિ;
 પ્રથમ કાય નિશ્રદ કીયો હેમ રિષી ધરિ પ્રીતિ. ૧
 ફરસેંદ્રી પરવશિ થકી મયગલ પામે દુઃખ;
 ફરસેંદ્રીને વશિ કરે પામે તે અતિ સુખ. ૨
 રસનેંદ્રી તિમ વસિકરી છાંડ્યા ખટ રસ સ્વાદ;
 રસના નિશ્રદ આદરી ટાલ્યો સવિ વિષવાદ. ૩
 રસના પરવસિ માછિલો પડીયો ધીવરજાલ;
 સંકટ સખલા ભોગવે ઠમ તણા જાંજાલ. ૪
 મુરબિ દુરભિગંધ નિશ્રદે તે કહીએ મુનિ સંત;
 ઘાણુ અનિશ્રદથી ભ્રમર પામે મરણુ અસંત. ૫
 ત્રિધય નયનના વસિકરે તે સુખ પાંમે પુર;
 નિશ્રદ નયન તણો નહીં તે નર સુખથી દુર. ૬

હીપક જ્યોતિ દેખી ઠરી રાચે ચિત્ત પતંગ;
જલે જલણમેં વેગચ્યું કર્મ તણે વશિ લંગ. ૭
શ્રવણ અનિગ્રહણ તિણિ પામે મરણ અઠાલ;
નિગ્રહ શ્રવણ તણો કરે તે લહે મંગળ માલ. ૮

હાલ ચોથી—દેશી મધુકરની.

એ દશ લેહ ઠણા લલા,
હવે કહું સાતે લેહ હો. ॥ ભવિજન ॥
ચાર ઠધાય તે ચોગણ,
તેહનો કીધો છેહ હો. ॥ ભવિજન ॥ ૧
ઉપસમ ધર્યો રે સુભમતી,
ઉપસમ સુખનો પૂર હો; ॥ ભ૦ ॥
ક્રોધ તન્યાં અતિ સુખ ઘણાં,
ઉપસમથી દુઃખ દુર હો. ॥ ભ૦ ॥ ૨
॥ ઉપ૦ ॥ આંકણી.

અનંતાનુબંધી પ્રથમ ઠણો,
પરવત આવી રાય હો; ॥ ભ૦ ॥
બીજા પ્રત્યાખ્યનીયો,
જલ સૂકે તરડાય હો. ॥ ભ૦ ॥ ઉ૦ ॥ ૩
અપ્રત્યાખ્યાની ત્રીજા વલી,
વેલુ ઉપરી રેખ હો; ॥ ભ૦ ॥
સંજલણો ચોથો ભલો,
જલની રેખા પેખ હો. ॥ ભ૦ ॥ ઉ૦ ॥ ૪
હવે ત્રિણ દંડ સંભારિયે,
દુકૃતથી મન ટાલિ હો; ॥ ભ૦ ॥
ટાલો દોષ જન્ય તણા,
દોષ કાયાના સંભાલિ હો. ॥ ભ૦ ॥ ઉ૦ ॥ ૫
એ સતરે સંયમ તણા,

લોકે ધરે મુનિ હોમ હો; ॥ ૭૦ ॥

પાલે એક મનો યઈ,

ચારિત્ર ઉપરિ પ્રેમ હો. ॥ ૭૦ ॥ ઉ૦ ॥ ૬

હાસ્ય અર્ચત રતિ લય વસી,

શોક દુર્ગંધા દાગ હો; ॥ ૭૦ ॥

વેદાન્તણે ધમ જાણીયે,

યુ' સ્ત્રી કલોવનો ત્યાગ હો. ॥ ૭૦ ॥ ઉ૦ ॥ ૭

નો કષાય એ નવ કહ્યા,

તેહનો કોષો નાસ હો; ॥ ૭૦ ॥

પંચ સુમતિ સુધ સાચવે,

તીન શુપતિ પરગાસ હો. ॥ ૭૦ ॥ ઉ૦ ॥ ૮

પંચ પ્રમાદને પરિહર્યા,

જાંણિ અધર સંસાર હે; ॥ ૭૦ ॥

વિકથાથી મન વાલીયો,

જેહ સંસારમાં ચાર હો. ॥ ૭૦ ॥ ઉ૦ ॥ ૯

વાડિ નવે વિધિ સાચવી,

પાલે શીલ અખંડ હો; ॥ ૭૦ ॥

નારી પશૂ પંડગ વિના,

વસતી શુદ્ધને મંડ હો. ॥ ૭૦ ॥ ઉ૦ ॥ ૧૦

સ્ત્રીય કથા ન કહે મુની,

ખીજી વાડિ એ જાંણિ હો; ॥ ૭૦ ॥

આસણિ સ્ત્રી જેઠી જિણે,

તિહાં નવિ જેસે સુજાત હો. ॥ ૭૦ ॥ ઉ૦ ॥ ૧૧

ત્રીજી વાડિએ જાંણ્યો,

બ્રહ્મચારી ગુણવંત હો; ॥ ૭૦ ॥

અવયવ સોના ન નિરખીયે,

ચોથી વાડિ રખંત હો. ॥ ૭૦ ॥ ઉ૦ ॥ ૧૨

ભીંનિ પરિચિ ને અંનરે,
 ઘ્ર્ણયા ૧ ન વચ્ચં ન હો, ॥ ભ૦ ॥
 પચમી વાડિ સોહામણી,
 શીલવત ધરિ તંત હો. ॥ ભ૦ ॥ ઉ૦ ॥ ૧૩
 પૂર્વકાંદા ન સંભારોયે,
 છડી વાડિ સત હો; ॥ ભ૦ ॥
 સરસ આહાર ન કીલ્યે,
 સાતમી વાડિ સોહંત હો. ॥ ભ૦ ॥ ઉ૦ ॥ ૧૪
 અતિ માત્રાઈ નવિ ઠરે,
 શીલવત આહાર હો; ॥ ભ૦ ॥
 આઠમી વાડિ એ જાણિયો,
 ઘ્ર્ણયારી વ્યવહાર હો. ॥ ભ૦ ॥ ઉ૦ ॥ ૧૫
 નવમી વાડિ મધારયો,
 શીલવત શિલુગાર હો; ॥ ભ૦ ॥
 દાસ ચોથી વલ્લભ ભણે,
 ધન્ય હેમચંદ્ર અણુગાર હો. ॥ ભ૦ ॥ ઉ૦ ॥ ૧૬

ફહા.

વિધિ પૂર્વ ઠરિ ચિત ધરે વાડિ નવે સુખહાર;	
પણ વીસ કિરિયા પરિહરે હેમચંદ્ર ધરિ ખ્યાર.	૧
ઠાઠક અધિકરણી વણી પાપસિકા પરતાપ;	
બ્રાહ્મણપાત આરંભિકા જિણિ દાહ્યા સંતાપ.	૨
પરિશ્રુકા માયાતણી મિથ્યાદર્શન વૃત્તિ;	
અપચખાનુ દ્વિઠ પુઠિકી પડુચિય સાનુત્તિ.	૩
વિનય નહંધિ સહયી આનંદ-વીય વિચાર;	
અનાલોગ અવકાખતી વર્ત્યનિકા નિરંધાર.	૪
અન્યપ્રયોગ સામુદાયિકી રાગ દ્વેષ ચોવીસ;	
ધર્માપચિકો જાણિયે એ કિરિયા પંચવીસ.	૫

એ ટાલણ હેમચંદ્રજી ઉદ્ધમ ક્યો ઉદાર;
સંવર ભાવે આતમા રાખે તે નિરધાર.

૬

સાહસીક સોહામણો ઉપસમ રસ ભંડાર;
હેમચંદ્ર મુની સાચવે સાધુ ધરમ સુવિચાર.

૭

ઢાલ પાંચગી—સખીરે એ દેશી

દશ વિધ સુધ ધર્મ વિચારે, ખંતી દઢ મનસ્થુ પારે
આર્જવ મદ્વ સંભારે, મુનીસર હેમચંદ્ર મુનિવંદો,
અણુગાર માંહિ એ ચંદો, મું હેં આંકણી.

૧

મુત્તી તપ સંયમ લુધ્ધ, સત્ય ભાષા ભાષણુ બુધ્ધ,
સૌચ ભાવ અકિંચિલુ સુધ્ધ

॥ મું ॥ હેં ॥ ૨

બ્રહ્મચર્ય ધરે ભતિવંત, દશ એ વિધિ છે શુણ્ણવ ત,
સોભાગી સોહો મહંત

॥ મું ॥ હેં ॥ ૩

જીજ્ઞ આણુ સદા મન ધારી, સહજે જે સુધ્ધ આચારી,
નિશ્ચેનય અંગ વિચારો

॥ મું ॥ હેં ॥ ૪

ત્રિષ્ટય સદ્ય જે દુરિ નિવારે, શ્રુત જ્ઞાનનો અર્થ વિચારે,
દીઠે જસ દુરગતિ વારે

॥ મું ॥ હેં ॥ ૫

ત્રિષ્ટય ગારવ કીધા દૂર, તપ ધન કરતા ભરપૂર,
પ્રગટયો જસ પૂન્ય અંકુર

॥ મું ॥ હેં ॥ ૬

વિરાધન ત્રિષ્ટય ટાલે, જ્ઞાનદર્શનચારિત્ર પાલે,
ધણિ પરિ આતમ અણુઆલે

॥ મું ॥ હેં ॥ ૭

પરિસહ બાવીસે ઠહીયા, સૂન પણે તે સવિ સહીયા,
આતમ હિતસ્થું નિરવકીયા

॥ મું ॥ હેં ॥ ૮

મત ધારણ સાહસ ધીર, પુરૂષોત્તમ એ વડવીર,
નહી રાગ નહિ દીલગીર

॥ મું ॥ હેં ॥ ૯

આતમ પરમાતમ જાણે, ચઢતે ઉત્તમ શુણ્ણાણે,
અણુખખ અરૂચિ નવિ આણે

॥ મું ॥ હેં ॥ ૧૦

જસ જગ માંહિ વસ્તિરોયો, ઉપસમ રસ કેરો દરોયો,
શુર જ્ઞાનઠલા શુણ્ણ ભરોયો

॥ મું ॥ હેં ॥ ૧૧

- સહુ શ્રાવક મન હરખીયા, મુનિવર આગમ જાણિ;
વાંદે સહુ આણુંદર્યુ, નિસુણે અમૃત વાંણિ. ૧
- ચોરાસી ગછના સવે, આવે શ્રાવક સર્વ;
હેમચંદ્ર મુનિ વાંદવાં, મુઠ્યા સઘલા ગર્વ. ૨
- પોસહુ પડિકમણાં ઠરે, પચ્યખાંણુ નિત મેવ;
સાહુમી વછલ નિત નવાં, સારે મુપરે સેવ. ૩
- તપગછની સોલા વધી, જસ પસયો જગ માંહિ;
જૈન ધરમ દિપાવીયો, હેમમુનીસર ત્યાંહિ. ૪
- ચોથા આરાની પરે, ધરમ તણે ગેંહગાટ;
હેમમુનીસર આવતે, ટલીયા સવે ઉચાટ. ૫

હાલ સાતમી—કાગલીયો ફિરતાર લણી સીપરિવિખુ રે—એ દેશી.

- શ્રાવક શ્ર વિકા અતિ આણુંદર્યુ રે, સદ્ગુણ ઠરો અવતાર;
મુનિનાં દરસણુ દુર્લભ પાંમીયાં રે, ધણિ ખોટે સંસાર. ૧
- એવા મુનિવર નિત નિત વાંદીયે રે, આણી હરખ અપાર;
પાંચમે આરે એહવા થોડિલા રે, જે પાલે મુદ્ધ આચાર. ૨

॥ એ૦ ॥ આંકણી ૩

- ઉતાવે આતપ આતપના રે, કાયાની નહીં આર;
સીયાલે અતિશીત પડે ઘણો રે, ઠરે કાકિમગ નિમિત્તાર. ॥ એ૦ ॥ ૩
- ઉધારે ડીલે ધીરજ ધરો રે, પડિકમણાં દેવ વાર;
ન સુધ સંધારો તે પાથરી રે, પ્રમિલા રહિન લિગાર. ॥ એ૦ ॥ ૪
- એકાંતરિ છઠ અઠમ આદરે રે, પારણે અદ્યપ આદાર;
સ્નાહ રહિત લોજન તે આદરે રે, વિગય તણે પરિહાર. ॥ એ૦ ॥ ૫
- પરિચય કોઈ ન રાખે કેહનારે, સહુ પરિ સરિખી દુષ્ટી;
કોઈક પૂજે કો તાઠે વહારે, રાખે મનની મુષ્ટિ. ॥ એ૦ ॥ ૬

કોઈક લાલચિ કારણિ, તપ તપેરે કોઈક માનતા કાજ;
 હેમચંદ્ર આતમ હેતે' કરેરે, પામે ॥ શિવ રાજ. ॥ એ૦ ॥ ૭
 સદા સુદા સહજ પલટે નહીરે, વધતે નિત પરિણામ;
 આતમ રાંમી દુરિધા કેા નહીરે, સમ દમ ગુણ અભિરામ. ॥ એ૦ ॥ ૮
 સુપરે આતમાના ગુણ એાલખ્યારે, પરગુણ ટાલ્યા જેણિ;
 નિત નિત અનુભવ રસમાં જીલતારે, વિરતા મનનો તેણિ. ॥ એ૦ ॥ ૯
 રસીયો રાંચે જિન ગુણ ગાયવારે, અવર ન કેહસ્યુ પ્રાતિ;
 ભય સાતે જે દૂરિ નિવારિયારે, રહતાં રૂડી રીતિ. ॥ એ૦ ॥ ૧૦
 મલ નવિ ફેડે તે કાયા તણેરે, વાધ્યા નખ ને કેસ;
 તો પણ રૂપ સદા સોહામણેરે, જલ હલ કાંતિ વિશેસ. ॥ એ૦ ॥ ૧૧
 અધિકી કરણી જગમાં જેહનીરે, જણિ સાધ્યાં આતમ કાજ;
 પ્રીતિ સદા ધારી પરમેષ્ઠિચુંરે, તેહની વાધી લાજ. ॥ એ૦ ॥ ૧૨
 એ સમ ખીજે જગમાં કેા નહીરે, હેમચંદ્ર હુઓ હેમ,
 સાતમી ઢાલે વદલભ ધમ ભણેરે, સુણતાં કુસલને એમ. ॥ એ૦ ॥ ૧૩

હુહા

સાહ લિખિમી દાસ સુત સાહ જવેર સુરીતિ;
 ચોમાસુ' પધરાવીયા આપધરે ધરિ પ્રીતિ. ૧
 નિત પ્રતિ પરભાવન ઘણી પૂજેનવાંગી સાર;
 ચાચક જન સંતોષિને દીધાં દાન અપાર. ૨
 જીવ છુડાવ્યા જીગતિસ્યુ' કીધા પર ઉપગાર;
 ધરમ ધ્યાન અહનિશ ઘણા ચઢતે ચિત્ત ઉદાર. ૩
 સાધુતું દરસણ કરો નિત પ્રતિ સુણે વખાંણ;
 સંધ્યા પ્રાત તણાં વલી પડિકમણાં પચખાંણ. ૪
 હેમ તણી વાંણી સુણી જીજ્યા ભવિજન લોક;
 આદર ધરી આવે ઘણા શ્રાવક શ્રાવીકા થોક. ૫
 મહિમા વાધ્યો તિહાં ઘણો ધરમ તણો પરગાસ;
 આરંભ છોડી ભવિજના કરતા જ્ઞાન અભ્યાસ, ૬

હાલ આકાશી—દેવી વધાનાની અનિત છલુંદરચું.

સમઠિત ધારો શ્રાવક લક્ષા, ગુણ આરુક હો અવસરના નાણુ કે;
આણુ ન લો.પે છનવણી, પૂણ્ય ઠારણુ હો અહુ આગેવાંણુ કે.

અવરંગાવાદ મુહુ મણું. ૧

નિલિ કીધાં હો પૂણ્ય કેગં દાજ કે, સદગુરુ હેમમુનીસને;
પડિલાણી હો આયો આતમ દાજ કે ॥ અવર ગાવાદ૦ આંકણી ॥ ૨

દ્વાદશ વ્રત ધાર્યા કિણે, કિણો લીધાં હો કંદમૂલ પચઆણુ કે;
કોઈક ચેથું વ્રત આદરો, કિણુ વહોયાં હો ઉપધાંન પ્રમાણુ કે. ॥અ૦॥ ૩

કોઈ શ્રાવક શુભ મતી, બાવીસે હો પરિહરતા અભય કે;
પૂજા જિન ચોવીસની, સ્તુતિ સ્તવના હો ઠરતા પરવશ કે. ॥ અ૦ ॥ ૪

સહીયર સવિ ઠોલે મિત્રી, વલિ પહિને હો મુમસોલ શ્રૃંગાર કે;
હેમમુનીશ વાંદણુ રાણી, આવે નિત હો ધરિ ભાવ કદાર કે. ॥ અ૦ ॥ ૫

ભાસ દીયે ભાવે ઠરી, કોઈલશ્વર હો છલે ઠકિ રચાલ કે;
હેમ વણા શુભ ગાવલી, મુખ નિરખે હો મુનિવરનું વિશાલ કે. ॥ અ૦ ॥ ૬

કુંકુમ ભરીય ઠચોલહી, મુગવાદલ હો ચોખે ભરિયલો થાલ કે;
શુંહલો ઠરે ગુરુ આગલે, દિગ્દશિય હો વસ જાકજ માલ કે. ॥ અ૦ ॥ ૭

પૂરે સોહામણિ સાધીયો, ઉપરિ શ્રીદલ હો મુકે મનોહાર કે;
મોતી વધાવે મનિરૂલી, લટકંતી હો વાંદે અણુગાર કે. ॥ અ૦ ॥ ૮

મહિમા મોટો મુની તણો, નાણુ વલિ હો અગલો સંસાર કે;
અહુ ઠહે ધિત.ધન એ મુની, કીધો નિલિ આરંભ પરિહર કે. ॥ અ૦ ॥ ૯

સાદ ધનશ મુત નાણીયે, સાદ ધનશ હો આંની વેસાગ કે;
પુત્રને ઠહે પ્રેમે ઠરી, અમ્હે કીધો હો સંયમન્યું નગ કે. ॥ અ૦ ॥ ૧૦

પુત્ર ઠહે હું કિમ રહુ, વહુ ઠહે હો અમ કેહનો આધાર કે;
વાત ઠહે સુણો સુવ વહુ, મહે નાંણ્યો અનિયર સંસાર કે. ॥ અ૦ ॥ ૧૧

અનુભવિ લાધી સુવ તણો, સંવ અહુને હો મેલો નિલિ વાર કે;
મદામણુ લીધી ઘણો, વલ્લભ સુવની હો તુમે ઠર્યો સાર કે. ॥ અ૦ ॥ ૧૨

ચોમાસુ પૂરું કરી, ચે સિંધ પુર હો આબ્યા મુનિરાજ કે;
 માસ દલપ તિહા કલિ કરી, પ્રતિ ગોધ્યા હો બવિજનને સકાજ કે. ॥ અં ॥ ૧૩
 કાન્દલ સાદ કન્નેગીને, ઈમ આખે હો મુખિ ગધુરી વાણિ કે;
 સ્વામી ગરિત દીછયે, કરિ દરૂણ હો એવક ને જાંણિ કે. ॥ અં ॥ ૧૪
 હમ મુખ દેવાણ પ્રિયા, મત કરયો હો કોઇ પ્રતિગંધ કે;
 હેમ મુનીશર ઈમ મહે, તેં મુખિને હો દુઆ અપ્રતિગંધ કે. ॥ અં ॥ ૧૫
 દરખ દુઆ મન આનિ ઘણી, કાન્દલને ઉમેદ અપાર કે;
 આઠમો હાટે વલ્લભ દંટે, સંયમસ્થુ હો ધર્યો અતિ પ્યાર કે. ॥ અં ॥ ૧૬

હુલા.

- લગન મદુરત મુળ દીયા દીયા ઉછાડ અનેક;
 સાંદરી ને નતોપીયા અગાધ પાણુ સન્નિવેક. ૧
- ખાદિમ સ્વાદિમ વિવિધિસ્થુ સાધુ દાન વિશેષ,
 ગંધવ શુભિ જનને દીયા દયા દાન ધરિ એષ. ૨
- સાધુ ને પદિસંભાળી ધરમા વચ્ચ પટ કુલ;
 જોછવ અતિ ગદગાટસ્થુ સદ્ગસ્થુ મન અનુકુલ. ૩
- આવક સકલ તેડાવીયા સાહુલાલુ સભાયંદ;
 સાહ સોભાગ ઉદેસિંધ મુત હુંગર અમરસી અમંત. ૪
- ગિરિધર હવાથુ હાસનો સાદ નથુચંદ્ર ભાણુ;
 જવિદર લિખિમીહાસ તણુ વડગોટે મંડાણુ. ૫
- મોતીચંદ નિહાલચંદ હર્ષચંદ નેમિહાસ;
 ઉદેસિંધ માનસિંધ વડી ઉદેભાંણુ નહાનાખાસ. ૬
- સાહ નનૂ દીરા ભલા ભગુ ભવાંનીહાસ;
 માણિક્યંદ નથુમુદે ભગવતી સુંદરહાસ. ૭
- સાહ નાંના રૂપચંદ શુભ ધર્મચંદ માણિક્યંદ;
 સાહ સોભાગ રતનજી સાહ નાંના સૂરચંદ. ૮

અરુણચંદ્ર પામળીર જલ ચંદ્ર માલુ સુવાસુ;
 માલુ બીના માનસિંહસુત અરુણચંદ્ર સુવિદ્યામ. ૬
 માલુ વિદ્યુદયાન તળા, જોગી સુદાસ દામ;
 આબ્યા કિલ્લનથુ સુદા કરના કોઈ ! વલ્લ મ. ૧૦
 આરુ કની આબ્યા મુલે નર નારીના થાક;
 વાનિત્ર વાગે વિવિધ પરિ દુઆ અનિબદ્ધમ ૧. ૧૧

હાલ નવચા—નોંદથી વૈરણી દોષ રદ—જેદેથી

શિખિયા શિખગાની કની, દેશ આબ્યા હે. મામથી માગદે,
 સુખપાદે પ્રેમી કરે, કાન્દુરુ બન દો ધાયા શુભ કાળકે;
 મુલમનથુ અનિ નંગ હ મેથા.
 મન દુર્યા હે ત્યાગી નવકાલ કે, દરચુદ માલો આર્થકરી;
 વટ મેદિ હે નેદ કાલ માન. ૧૬૬. ૧ ૨૦ ॥ આંકિતી
 ખંચ મુજલ વાનિત્ર નિદાન નાનના હે ને અનિ નાન પુકે;
 સુખ મેદા અનિ ને હે, વલ્લ ન દામન દો કિલ્લીયાં સુખ. ૧૬૭. ૧ ૨૦ ॥
 માલુ વેલ પરિદેશી કહે, મુલે મુલમન. ૧૬૮. ૧ ૨૦ ॥
 થન થન મુલુ નન કિલ્લી, કંઈ કંઈ હે મુલે આન. ૧૬૯. ૧ ૨૦ ॥
 નામ હીયું મેદામલુ, પગાન. ૧૭૦. ૧ ૨૦ ॥
 વિદાન દેથી નિદાંયા વલ્લ, મરિ મેદા હે નિલ્લી મુનિ કહે. ૧ ૨૦ ॥
 વિચરે નિદાં સુનીવર, નિદાં જમની હે હોવે નવલી કુદિદે;
 નર નારી મુલકિન હો, વલ્લ હોવે હે નેદની અનિ કિલ્લી. ૧ ૨૦ ॥
 કિરિ વિચરના મુનિવર, દોય માલુ હે નાની મુલુ મેદકે;
 અવરંગાવાદ પધામેય, વેગમિયુર હે સુખયાનક મેદકે. ૧ ૨૦ ॥
 અંચ મુલે દરખો વલ્લ, મુલુ વંદન હે આબ્યા અનિ પ્રેમકે;
 મર મર રંગ વધામલુ, બલે આબ્યા હે મુનિવર. ૧ ૨૦ ॥
 જ્ઞાન થયું બદ મામનુ, નરિ એકે હે કાલ સુખથી એકે;
 રહીયા ચોમાસુ વેગમિયુર, વાદવાદ મુનિ હે નરિ એકે હે નેદકે. ૧ ૨૦ ॥

આસાઠ વદિ તેરમિ દિનેં, મુણિ જોડયા હો હેમચંદ્ર મુનીસકે;
 જય જય સગદ સહુ કહે, જોહવ અતિ હો હૂઆ વિચવા વીસકે. ॥ સં'ગા ૧૦
 સોવન કૂટ મુગતાફે, વધાવે ને આવક મન રંગકે;
 જોરી ગુણ ગાવે ભલા, સાફકોને હો હૂઆ ઉછરંગકે. ॥ સં'ગા ૧૧
 ઈમ શુભ કરતી આવકતણી, નિત કરતા હો ભાવે ભવિ લોકકે;
 ચાચક જન સંતોષીયા, માન માને હો હેઈ મવિ યોકકે. ॥ સં'ગા ૧૨
 દિન દિન અધિક ઉછાડનુ, નર નારીના હો પોડતા સવિ કોડકે;
 હાલ ભળી નવમી ઇંદા, કોરે વડલભા હો ભાવે કો જોડકે. ॥ સં'ગા ૧૩

હુલા.

વહ્યા દિપધાન આવક મુહા, યોથા તત દેગાર;
 મુભ કરતી નિત આગવી, સાદગી ગહર માર. ૧
 મધે અધિપતિ ને દેશનો, વડો નિવાજ નિજતમ;
 આવ્યા અતિ આડંબરે, આવક જવેદર તામ. ૨
 માથે વેગિ આવ્યો વહી, વાદ્યા શુનિવર હેમ;
 ઉત્તમ કામ હૂઆ ભલા, પૂછયા કુશલ ને જોમ. ૩
 ચોમાસુ પૂરણ ચયું, જવદર સાદ મુજાંગુ;
 કરો વિનંતો પધરાવીયા, આપણ પર્જાદકાંચુ. ૪
 પંચ દિવસ તિહાંકણિ ગદી, પત્યર પોવે આય;
 એક દીવસ ને પારજો, જસવંતપુર કયું જાય. ૫
 આવક અતિ આગદ કીયા, નવિ માને મુનિરાજ;
 સંધ સહલ વાંતી વલ્યા, કરતા ધરમનાં કાજ. ૬
 ગિહલકાણે વાસો રહી, વિચર્યા તિહાંથી સાધ;
 જવદાર સાદ સાથે થકી, જલગામે નિરાળાધ. ૭
 વાસો એક તિહાં રહી આગે ચલ્યા રૂપિરાય;
 શુરૂ વાંતી ઘરિ આવીયા જવદર સાદ સકાય. ૮
 મુની પધાર્યા બાલજો, મુણી સંધ ઇમ વાત;
 ધ્યાન ધરે રૂપિરાજનું, આણુંદ અંગ ન માન. ૯

દાસ દશમી—ગગન ધન્યા શ્રી, આધુષ્ટ ને ભામણુડે ભડિ, એ દેશી

ધન ધન હેમ અંદ્ર રૂપિ રાયા જસ મન ધરમ સવાયારે;
મહિયલ માંહિ મુચશ ગવાયા ધારમીને મનિ ભાયારે. ॥ ધ૦ ॥ ૧

પરમાતમ આતમ હિતકારો મમતા દુરિ વિવારીરે;
અમતા લાવે મુખ આચારી ઇલિ દાસે વ્યવહારીરે. ॥ ધ૦ ॥ ૨

અંબર ધર ખટ ઠાથ હગારી આગમ અધિક વિચારીરે;
ખાલ પણાથી જે બ્રહ્મચારી તારે નરને નારીરે. ॥ ધ૦ ॥ ૩

અવેગી સુનીવર સોભાગી ઉપસમ રસના રાગીરે;
પરિશ્રુથી જે હુઆ ત્યાગી તે વાંદુ વહ ભાગીરે. ॥ ધ૦ ॥ ૪

ધન ધન માત પિતા જિલિ જયો મહિયલ માંહિ ગવાયોરે;
સ્તવના ઠરવાં બાહુ મુખ પાયો દીયડે હરખ સવાયોરે. ॥ ધ૦ ॥ ૫

સુનિગ્ન મોંહિ નિરમલ દીવો એ કોડિ દીવાલી છવોરે;
શ્રોતા જન શ્રવણે શુણ પીવો રસીયા રાચો સદીવોરે. ॥ ધ૦ ॥ ૬

રાસ રચ્યો લાવે અવિસેસે જવહર આહ ઉપદેસેરે;
હેમઅંદ્ર સુનિ દખખણ દેસે હું પ્રણમુ મુવિસેશેરે. ॥ ધ૦ ॥ ૭

અદ્ય મતિ ને દરણા દીને સુનિવર ધ્યાન રહીનેરે;
અધિકું આહું જે દહું ખીને તે મિછામિ દુઝડ દીનેરે. ॥ ધ૦ ॥ ૮

તપગણ પતિ વિનેસેમ સુરિંદા દીપે લાંલિ દિલુંદારે;
તસ પટ ધર વિનેદ્યા સુલિંદા પ્રતપે સાંપ્રતિગલિંદારે. ॥ ધ૦ ॥ ૯

તસ ગણ પંડિત શિરોમણી સોહિ વૃદ્ધિ કૃશલ બુધ સોહિરે;
આતા શુર સેવક પડિ બોહિ જ્ઞાન ગયવર આરોહિરે. ॥ ધ૦ ॥ ૧૦

તસ પદ પંદર સ્ત્રીસ દહાયા વલ્લભકૃશલ શુણ ગાયારે;
સતર ત્રાણુઆ વરસ સુહાયા ચિત મૃગશિર મુખપાયારે. ॥ ધ૦ ॥ ૧૧

દ્વિતીયા તિથિ અંદ્રોદય દિવસે સોમવાર મુધિ સરસેરે;
હેમઅંદ્રસુનિના શુણ દરસે સદલ અંધ મુખ ઠરસેરે. ॥ ધ૦ ॥ ૧૨

॥ ઇતિ શ્રી પં. હેમઅંદ્ર ગણિ રાસ અંપૂર્ણ ॥

રાસ-સાર.

રત્નકીર્તિસૂરિ.

(રાગ ૧, પૃષ્ઠ ૧-૧૩.)

હ તપાગચ્છમાં રત્નકીર્તિ નામના આચાર્ય થયા તેમનું
અક્ષિપ્ત અરિત્ર તેમનાજ હસ્તકીર્તિત શિષ્ય નામે
અમતિવિજયે ગુજગતી પદ્યમાં રચ્યું છે અને
જે આ સંગ્રહમાં પ્રથમાંકે છપાવ્યું છે. તેનો ટુંકસાર
આ પ્રમાણે છે:—

ગુર્જરદેશમાં અદમદનગર (તે ગીજ્ઞા કોઈ નહિં પણ હાલનું
પ્રસિદ્ધ અમદાવાદ કે જેને અદાનગર એવું મંદ્રુત નામ આપવામાં
આવે છે તે) માં અગ્નિનાયકનો જન્મ મં. ૧૬૭૬ ના ભાદરવા વદિ
બીજને ચોમવારે થયો હતો. તેના પિતાનું નામ પુન્નશાહ અને
માતાનું નામ પ્રેમલદે હતું. જાતિ શ્રીમાલી વણિક હતી. જન્મના
અંગ્રાધમાં એવું જણાવવામાં આવે છે કે પ્રેમલદેને પુત્રની ખોટ
હતી. તેથી તે પુત્ર પ્રાપ્તિ માટે અનેક પ્રકારના અપ્રયત્નો કર્યા કરતી.
એવામાં તેનાજ ભ્રાતા કે જેમણે જનનીકા લઈ † વૃદ્ધતપાગચ્છમાં

* અમદાવાદના, અદમદનગર, અદમદપુર, અકમિપુર, રાજનગર આદિ
જૂના જૂના નામો મંદ્રુત અને ગુર્જર અનેક જન ગ્રંથોમાં દ્રષ્ટિગોચર થાય છે.

† વિક્રમ સંવત્ ૧૨૮૫ માં શ્રીજગન્ન્યાસ્રસરિને આઘાટ (હાલમાં જેને
'આલડ' કહે છે અને જે ગેરાડની રાજધાની ઉદયપુરની પાસે આવેલું છે.)
નગરમાં રાજ્ય તરફથી 'તપા' વિશ્વ પ્રાપ્ત થતા વૃદ્ધગચ્છનું નામ તપાગ-

આચાર્ય પછી પ્રાપ્ત કરી હતી તે નામે ભુવનકીર્તિસૂરિ અમદાવાદમાં પધાર્યા. તે વખતે અહેને બાકને પુત્રની યોટ જણાવી. સૂરિ તરફથી શ્રીમદ્ભિલદ્રના મહિમાનો ઉપયોગ સૂચવાયો અને પૂર્વ પુણ્યના પ્રતાપે પ્રેમલહેને ગર્ભ રહ્યો. શુદ્ધ વચન મદ્દલ થયું બાણી બધો પરિવાર આનંદિત થયો. ચોરા દિવસ પછી આચાર્યે વિહાર કર્યો. પ્રેમલહેને પછી બધા મળી પાંચ પુત્ર અને એ પુત્રી થઈ, તેમાં જ્યેષ્ઠ પુત્રનું નામ રૂપણ અને લઘુ પુત્રનું નામ રામણ હતું. આ રામણ તેજ આ ચરિત્રનાયક રત્નકીર્તિસૂરિ.

વિચરતાં વિચરતાં ભુવનકીર્તિસૂરિ પાછા અમદાવાદ આવ્યા. અને અહેનની પાસે એક સામેજની માગણી કરી. લઘુ પુત્ર રામણનો જન્મ ઉત્તમ લન્નમાં થયેલો. હોવાથી બનિયમાં તે ઉત્તમ પુરૂષ તરીકે પ્રસિદ્ધ થયો, એમ બાણી આચાર્યે તેની અર્પણ કરવા જણાવ્યું. શુદ્ધવચન અનુસ્તંધ્ય સમજી અહેન અને અનેવીએ પોતાના એ સાત વર્ષના ગ્રિય બાલને સ્વંયની સમજ સૂરિજીને સમર્પણ

આના રૂપમાં પરિવૃત્ત થયું. શ્રીજગદ્ગુરુના એ પ્રધાન શિષ્યો નામે દેવેન્દ્રસૂરિ અને વિજયગંધર્વસૂરિ થયા. દેવેન્દ્રસૂરિની શિષ્ય સંતાનિ ‘લઘુનપા’ અથવા સામાન્ય ‘તપાજ્ઞીય’ ના નામથી પ્રસિદ્ધ થઈ ત્યારે વિજયગંધર્વસૂરિની માધુપરંપરા ‘વૃદ્ધતપાજ્ઞીય’ ના નામથી પ્રખ્યાતિ પામી. વિજયગંધર્વસૂરિની ૪ થી પાટ “અંબકર્ણિયં મહાકર્ણલસ્ય” એ આદિ પાદવાથી ૨૫ કાવ્યોની ‘રત્નાકર-પર્યાયી’ ના કવો રૂનાકરસૂરિથી એ સમગ્રકાવ્યનું બીજનું નામ ‘રત્નાકરજ્ઞ’ પણ પ્રખ્યાત પામ્યું. વિજયગંધર્વસૂરિ ને ભુવનકીર્તિસૂરિ સુત્રી આ ગચ્છ-પરંપરામાં નિર્ભાસિમિત આચાર્યો મૂલ્ય ગચ્છ-નાયક થયા છે.

૧ જગદ્ગુરુસૂરિ.	૯ અંબકર્ણસૂરિ.	૧૭ ધનરત્નસૂરિ.
૨ વિજયગંધર્વસૂરિ.	૧૦ જ્ઞાનગંધર્વસૂરિ.	૧૮ અમરરત્નસૂરિ.
૩ રત્નકીર્તિસૂરિ.	૧૧ અબયસિંહસૂરિ.	૧૯ દેવરત્નસૂરિ.
૪ દેમકલસૂરિ.	૧૨ ગચ્છનિવસસૂરિ.	૨૦ જયરત્નસૂરિ.
૫ રત્નાકરસૂરિ.	૧૩ દિશ્યવચ્ચસસૂરિ.	૨૧ ભુવનકીર્તિસૂરિ.
૬ રત્નસિંહસૂરિ.	૧૪ જ્ઞાનભાગરસૂરિ.	
૭ રત્નપ્રભસૂરિ.	૧૫ દિશ્યભાગરસૂરિ.	૨૨ રત્નકીર્તિસૂરિ.
૮ પ્રતિગેષ્ઠસૂરિ.	૧૬ લગ્નિસાગરસૂરિ.	૨૩ શુભસાગરસૂરિ.

કયો. સંવત્ ૧૬૮૬ ના વૈશાખ સુદિ ૫ ના શુભ દિવસે, રાજનગર (અમદાવાદ) ના રાજપુરામાં, ઉત્સવપૂર્વક સમજીને દીક્ષા આપવામાં આવી અને રાજકીર્તિ નામ સ્થાપન કર્યું. શ્રીમાળી જાતિની વૃદ્ધ શાખાવાળા શા. કાનજીએ (કે જેની સ્ત્રીનું નામ ગમતાદે અને પુત્રનું નામ પુન્ને હતું) ઘણા આદંબર પૂર્વક દીક્ષા મહોત્સવ કર્યો.

સાધુના સંયમપૂર્વક રાજકીર્તિએ તેમના પૂજ્ય શુરસાથે દેશ-વિદેશમાં વિદાર કર્યો. એમ કરતા વીશ વર્ષ પ્રસાર થયાં અને શ્રીભુવનકીર્તિસૂરિએ અમદાવાદમાં આમામું કર્યું. આ સમયે શ્રીમાલી લઘુ શાખા (દશા) જાતીય શાહ રતને પોતાની સ્ત્રી ગમતાદે સંધાતે સૂરિજી પાસે આવી આચાર્યમહોત્સવ કરવાની ઉત્કંઠા દર્શાવી. તે વાતનો સ્વીકાર થતાં કંકાનરી મોકલાવી રાજન માજનને જોલાવ્યા, ને રત્નકીર્તિને સંવત્ ૧૭૦૭ ના વૈશાખ સુદિ ત્રીજને દિને આચાર્ય-પદ આપી શુરે પોતાના ગણધર-યુવરાજ સ્થાપ્યા. આ મહોત્સવમાં શાહ રતન મુન નાગજીએ પણ સારો ભાગ લીધો.

આ પછી શુરની આજ્ઞાથી જ્યાં જ્યાં પોતાનો પરિવાર હતો તે તે ગામમાં રત્નકીર્તિસૂરિએ વિદાર કર્યો. ત્રણ વર્ષ થયાં એટલે ભુવનકીર્તિએ સ્વર્ગગમન કર્યું. ત્યાર પછી એક વર્ષે દધિયામ-દધિપુર (હાલ જેને રબોઇ કહેવામાં આવે છે) ના શ્રીમાલી જાતીય શાહ પ્રેમજી કે જેની સ્ત્રીનું નામ ફલણાઇ હતું, તેણે શુરના પદ-મહોત્સવ કરવાનો હુકમો લેવાનું મન થતાં રત્નકીર્તિસૂરિને આમંત્રણ કર્યું. અને સૂરિ ગામમાં આવતા સંવત્ ૧૭૧૧ ના ચૈત્ર વદિ ત્રીજને દિને ઉત્સવપૂર્વક પદ પ્રતિષ્ઠા કરી. શાહ પ્રેમજીના પાંચ પુત્ર (દેવચંદ, અમીચંદ વગેરે) અને એક પુત્રીએ આનંદપૂર્વક આમાં ભાગ લીધો.

આવી રીતે ઘણા નગરો અને દેશોમાં કર્યા. તે દરમિયાન તેમને આર શિષ્ય થયા. છેવટે અંતરમય સમીપ આળ્યો જાણીને

તેઓ દધિપુર (હોલોઈ) મુકામે આવ્યા અને ત્યાંજ સંવત ૧૭૩૪ ના પોશ વદી બીજને દિને સૂરિએ કાલ કર્યો. આ રીતે ૫૫ વર્ષ ને ચાર માસ આયુષ્ય લોગવી ચાર શિષ્ય નામે પંડિત રામ-વિજય, સુમતિવિજય, હેમવિજય અને ગંગવિજય મૂઢી સૂરિએ સ્વર્ગગમન કર્યું. પાછળ તે ચારમાંના ગંગવિજયને રાજનગરના સંઘે પટ્ટધર સ્થાપ્યા અને નામ ગુણસાગરસૂરિ આપ્યું. શ્રીમાલી વૃદ્ધ શાળા (લા ?) ના સંઘે (ગદ્દુ શાહ, કલ્યાણુલુ વગેરેએ) આ આચાર્યમહોત્સવ સારી રીતે ઉજવ્યો.

ઉક્ત ચાર શિષ્યમાંનાજ એક નામે સુમતિવિજયે આ રાસ સંવત ૧૭૪૬ ના આપાઢ શુદ્ધ ૭ બુધવારે એટલે કે સૂરિના સ્વર્ગ-વાસ પછી ૧૬ વર્ષે રચ્યો. આથી આ રાસની પ્રામાણિકતા અને વિશ્વસનીયતા સિદ્ધ થાય છે.

સફળત વિદ્વાન્ શ્રાવક ચિમનલાલ ડાહ્યાલાઈ દલાલ, એમ. એ. દ્વારા, ખંભાતના જનલંકારમાંથી મળેલી ૭ પત્રાત્મકે પ્રાચીન પ્રતિ ઉપરથી આ રાસ સુદ્રિત કરવામાં આવ્યો છે. મૂળ-પ્રતિ ઉપર સાલ વિગેરે લખેલાં નથી તો પણ તેની સ્થિતિ ઉપરથી અનુમાન કરી શકાય છે કે તે રાસ બન્યા પછી તુરતજ લખાયલી હોવી જોઈએ.

નામથી લઘુ પણ પ્રતિષ્ઠામાં મહાન્ એવી શ્રીદેવેન્દ્રસૂરિની શિષ્ય-પરંપરાના (લઘુ તપાગચ્છના) ગચ્છનાયકે આ વખતે—રત્નપ્રીતિસૂરિના ગચ્છાધિપત્ય સમયમાં—વિજયપ્રભસૂરિ હતા. મહોપાધ્યાય વિનિત-વિજય, મેઘવિજય, વિનયવિજય, યશોવિજય, માનવિજય આદિ પ્રખર વિદ્વાનો અને પ્રસિદ્ધ ગ્રંથકર્તાઓ એ આચાર્યના શૈલાગચ્ચને પોતાના વિનયલાવ-સૂરિ ઉપાસકત્વથી ચોલાવી રહ્યા હતા.

લઘુતપાપક્ષની માફકે વૃદ્ધતપાગચ્છ પણ પૂર્વે જે મહાન્ ખ્યાતિ પામ્યો હતો અને અનેક પ્રભાવકે આચાર્યો તથા પ્રસિદ્ધ પંડિતો દ્વારા જે પ્રકાશમાન થયો હતો તે આ વખતે-પ્રસ્તુત આચાર્યના

અધિકારકાલમાં-દિનપ્રતિદિન ક્ષીણ દશાને પામતો જતો હતો. આ કારણથી રત્નકીર્તિસૂરિનો સાધુસમુદાય બહુજ અદ્ય સંખ્યામાં હતો; એ આપણને, આ આચાર્યના માત્ર ૪ જ શિષ્યો થયેલાનો જે ઉલ્લેખ આ રાસમાં કરવામા આવ્યો છે તે ઉપરથી, સ્પષ્ટ જણાય છે. તેમાં પિઠાનો અને ગ્રંથકર્તાઓ તો નહિં જેવાજ થયેલા જણાય છે. મહારી શોધ-ખોળ દરમ્યાન, માત્ર એકજ કૃતિ એમના આચાર્ય કાલમાં થયેલી જોવા-જાણવામાં આવેલી છે. એ કૃતિ, તે ‘ભગવતી-સૂત્ર’ ઉપર મુંદર અને સરલ શુભરાત્રીમાં ટળ્યા રૂપે છે. એના કરતાં રાજમુંદરોપાધ્યાયના શિષ્ય પદ્મમુંદર-ઉપાધ્યાય છે. એ ‘ટળ્યા’ ની પ્રશસ્તિ આ પ્રમાણે છે :—

પ્રણમ્ય શ્રીમદ્દાવીરં ગૌતમં ગણનાયકમ્ ।

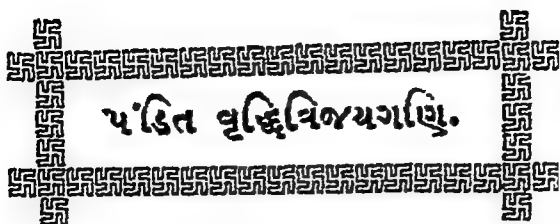
શ્રુતેદેવીપ્રમાદેન મયા હિ સ્તવકઃ કૃતઃ ॥ ૧ ॥

શ્રીપદ્મમાતૃસૂત્રસ્ય ટીકાં દટ્ઠા મુવોધિનીમ્ ।

શ્રીઅભયદેવકૃતાં યથામત્યનુસારતઃ ॥ ૨ ॥

શ્રીમદ્વૃદ્ધતપાગચ્છનાથક સકલમદ્દારકશ્રેણિભૂષણ મદ્દારક શ્રીધન-રત્નમૂરીશ્વર પટ્ટાલંકાર મં શ્રીઅમરરત્નસૂરીશ્વરપટ્ટોદયોતકારી મં શ્રીદેવરત્નસૂરીશ્વરપટ્ટપ્રભાવક મં જયરત્નસૂરિપટ્ટપૂર્વાચલે સહસ્રાકિરણોપમ મં શ્રીભુવનકીર્તિમૂરિ પટ્ટપ્રભાવક મં શ્રીવિજયમાનશ્રેણિમુકુટાયમાનચ-તુર્દશવિદ્યાવિનોદરંજિતાનેકમૂપાલસૂત્રકૃતગાત્રચારિત્રપાત્ર મં શ્રીરત્નકીર્તિસૂરિવિજયરાજ્યે તદ્વન્દ્યે મં શ્રીદેવરત્નસૂરિશિષ્યોપાધ્યાયશ્રીરાજમુંદર-ગણિચરણકમલભ્રમરતુલ્યેનોપાધ્યાયેન શ્રીપદ્મમુંદરગણિના સ્વજાનાવરણી-કર્મલક્ષ્યાર્થ શ્રીમગવીસૂત્રાત્મકપદ્મમાતૃસ્ય સ્તવુક-વિવરણં કૃતં ।

(રાસ ૨, પૃષ્ઠ ૧૪-૨૧.)

શ્રીવિજયસિંહસૂરિના મુપ્રસિદ્ધ શિષ્ય સત્યવિજય પંડિત થયા. તેમણે ગચ્છનાયકની અનુજ્ઞા લઈ કિયોદ્ધાર કરી સંવિજ્ઞ માર્ગની શુભ સ્થાપના કરી. તેમના શિષ્ય કહો યા પ્રશિષ્ય કહો નામે પંડિત વૃદ્ધિવિજયગણિ કે જેઓ તે સમયમાં તપસ્વીના ઉપનામથી સંવિજ્ઞ-સમુદાયમાં પ્રસિદ્ધિ પામ્યા હતા. તેમનું નિર્વાણ, તેમના શિષ્ય હંસવિજયની ઇચ્છાથી કવિ સુગમ્માગરે રચ્યું છે. તેનો ટુંક સાર આ પ્રમાણે—

પ્રથમ કવિ સત્તર હજાર ગામવાળા ગુર્જરદેશનો મહિમા વર્ણવતાં શંખેશ્વર, પાટણ, પાલણપુર અને તારંગા આદિ પ્રસિદ્ધ તીર્થ સ્થળો જણાવી હાલના વડનગર નાગરોનું ઉત્પત્તિસ્થાન નામે વડનગર (સંસ્કૃતમાં વૃદ્ધનગર) કે જેને પહેલાં આનંદપુર પણ કહેવામાં આવતું હતું, તેનું વર્ણન કરે છે.

છયલ છબીલા જન ધણા રે, નિવસે નાગર લોક;
આદિ જિણેસર હેહર રે, પ્રણમ પ્રેમ થોક.૬

આ કહીને ભાવાર્થ એવો છે કે—વડનગરમાં મુખી અને આનંદી એવા ધણા નાગરો વસે છે કે જેઓ પ્રેમપૂર્વક આદિનાય ભગવાનના મંદિરમાં (કે જે વડનગરમાં મુખ્ય મંદિર હોઈ તીર્થભૂત ગણાય છે) પ્રભુની પૂજા કરે છે. આથી એ સિદ્ધ થાય છે કે પ્રથમ નાગરો પણ ધણાક જૈનધર્મ પાળનારા હતા. એ કથનને બીજા પણ અનેક શિલાલેખો-પ્રસ્થિતિઓ વિગેરેથી ચોક્કસ પ્રુટિ મળે છે.

આ વરુનગર પાસે રાબલી નામે ગામ છે ત્યાં પ્રગટમદ્દ (જે પોરવાડ ગણિતનું, જેમ જોસવાડોનું અરુદ્ધમદ્દ બિરુદ છે તેમ, બિરુદ છે) પોરવાડ આણંદશાહુ નામે વ્યવહારી વસતો હતો. તેને ઉત્તમદે નામની સુવ્રક્ષણી ગૃહિણી હતી. તેણીએ પોતાના ખીયર વીસલનગરમાં એક પુત્ર પ્રસન્ન્યો હતો કે જેનું નામ જોયો પારવામાં આવ્યું હતું. કમથી ન્યાદે તે આઠ વર્ષનો થયો ત્યારે તેને નિશાળે સુકવામાં આવ્યો કે જ્યાં તેણે ચોરાજ સમયમાં ઉચિત એવું વ્યાવહારિક જ્ઞાન મેળવ્યું.

એક સમયે તપાગચ્છના પ્રસિદ્ધ સાધુ કવિ 'સત્યવિજય ગણિ' તે ગામમાં પધાર્યા. તેમનો ઉપદેશ માંભળી કુમાર જોધાનું મન સંસાર ત્યાગી સંયમ લેવા નતપર થયું. શુદ્ધ મહારાજને તે વાત જણાવી અને દીકરા આપવાની માંગણી કરી. પ્રથમ તો સુનિવદે ચારિત્રની કડિનતા દેખાડી અને પછી કહ્યું કે સ્વજન વિગેરેની અનુમતિ લઈ, મંથન નિર્વહવાની પોતાની શક્તિનો પૂર્ણ વિચાર કરી પછી દીકરા લેવી જોઈએ. જોધાએ ને પ્રમાણે સ્વજનોને સમજાવી થઈ સુદેહીએ તેમની અનુમતિ મેળવી. શુદ્ધ મહારાજની સાથે ગમન કર્યું અને ચાણુદેવના ગામમાં બંદેરા પાર્શ્વનાથની સન્મુખ, પુણ્યક્ષેત્ર પાટણના સ્થાન સમગ્ર સંવત્ ૧૭૭૫ માં દીકરા લીધી. વૃદ્ધિવિજય નામ આપી શુદ્ધે પોતાના મુખ્ય શિષ્ય પંડિત 'કર્પૂરવિજય ગણિ'ને શિક્ષા શ્રદ્ધા કરાવા માટે સોંપ્યા. કમથી શાસ્ત્રનું અધ્યયન કરવા માંડ્યું. કવિ કુશલવિજય પાસે યજુ કેટલોક અભ્યાસ કર્યો. સૂત્રોના યોગોદ્ધત્તન કર્યા પછી યોગ્ય જાણી શુદ્ધમહારાજે ગચ્છનાથક પાસે પંડિત-પદ અપાવ્યું.

સત્યવિજયગણિ પોતાની વૃદ્ધાવસ્થામાં કેટલાક વર્ષ પાટણમાં સ્થિરવાસ રહ્યા ત્યારે તેમનું વૃધાવૃત્ત્ય કરવા માટે વૃદ્ધિવિજય તેમની

સેવામાંજ રહ્યા. સંવત ૧૭૫૫માં ગુરૂએ સ્વર્ગવાસ કર્યા બાદ વૃદ્ધિવિનયે જૂઠા જૂઠા ગામોમાં વિહાર કર્યો. પાટણમાં તેમજ બીજા પ્રચિત ગામોમાં તેમનું ઘણું માન હતું. સં. ૧૭૬૯માં વૃદ્ધિવિનય ગણિ પાટણમાં આતુર્માંસ રહ્યા. કાર્તિક વદિ ૧૪ ના દિવસે ચોવિહાર ઉપવાસ કર્યો. બીજે દિવસે વ્યાખ્યાન આપી પોરશી વિગેરે ક્રિયાઓ કરી, પારણા માટે ગોચરી સંચર્યા. કર્મદશાના યોગે, રસ્તામાં ફેર આવતાં એક શ્રાવકના ગૃહમાં વિશ્રાંતિ માટે વિરાજમાન થયા. લાવિ યોગે ત્યાંજ કાલધર્મ પ્રાપ્ત કર્યો. શ્રાવક લોકોએ બહુજ ખેદની સાથે અમાવાસ્યાના દિવસે તેમનો અગ્નિસંસ્કાર કર્યો. જ્યાં પ્રથમ સત્ય-વિનયગણિના ચરણો સ્થાપન કર્યા હતાં તેમની પાસેજ સંઘે એમનાં પણ પગલાં સ્થાપન કર્યાં.

આ નિર્વાણકાર અતે જણાવે છે કે—

‘ધર્મમિત્ર’ મુખસાગર કવિ ઇણિપરિ ભલું રે હંસવિનયને હેતિ;

આથી એ જણાય છે કે, મુખસાગર કવિ વૃદ્ધિવિનયના ‘ધર્મ-મિત્ર’ હતા અને તેમણે હંસવિનય કે જે વૃદ્ધિવિનયના શિષ્ય હતા તેમના માટે આ રચના કરી છે. આ ઉપરથી એ પણ સ્પષ્ટ છે કે નિર્વાણ રચનાર અને નિર્વાણ પ્રાપ્ત કરનાર બન્ને સમકાલીન તથા કેટલીક વખતે એકબીજા પાસે હતા.

સંવત ૧૭૫૫માં સત્યવિનયજીએ સ્વર્ગવાસ કર્યો એ વાત વિશેષ સત્ય જણાય છે, કારણ કે તેમનાં નિર્વાણનો રાસ રચનાર જિનહર્ષ કે જે તેમના સમકાલીનજ હતા અને પાટણમાંજ ઘણો વખત રહેતા હતા તેમણે તે રાસ સં. ૧૭૫૬માં રચ્યો છે, તેથી તે પૂર્વેજ સ્વર્ગગમન થયું હોવું જોઈએ, એ સ્વતઃ સિદ્ધ છે. આથી કર્પૂરવિનય રાસ કે જે તેના કર્તા જિનવિનયજીએ ૧૭૭૬માં રચ્યો છે તેમાં જે એમ જણાવેલું છે કે :—

સત્તાવને પોસ માસ, શ્રીસત્યવિનય પંન્થાસ,

સ્વર્ગવાન લહે નવ પદ ધ્યાન પસાહિએજ.

તે યોગ્ય લાગતું નથી. એમ જણાય છે કે પચાવનને બદલે સત્તાવન એ

કર્પૂરવિજયનિર્વાણરાસમાં તો જણાવવામાં આવ્યું છે કે વૃદ્ધિ-
વિજય કર્પૂરવિજયના શિષ્ય અને ક્ષમાવિજયના શુરૂબ્રાતા હતા.
બુઝો, ઉક્ત રાસની ૭ મી ઢાળની નીચે આવેલી ૪ થી કડી.

દેશ વિદેશે વિહરતાહ, દોય શિષ્ય થયા ખાસ ;

પંન્યાસ શ્રીવૃદ્ધિવિજય ગણિહ, શ્રીક્ષમાવિજય પંન્યાસ.

ક્ષમાવિજયનિર્વાણ રાસમાં પણ (બુઝો, જૈનરાસમાલા, ભાગ
૧, પૃષ્ઠ ૧૨૭ ઉપર, 'શુરૂભાગમ' વાળા શિરોલેખ નીચે આવેલા
દુહાઓમાંથી પ્રથમ અને બીજો દુહો.) એજ પ્રમાણે જણાવેલું છે.
ત્યારે આ રાસકાર તેમને ખુદ સત્યવિજયપંન્યાસના શિષ્ય તરીકેજ
ઝોળાખાયે છે. આથી એમ જણાય છે કે તેઓ નામથી તો કર્પૂર-
વિજયના જ શિષ્ય હશે પરંતુ સત્યવિજય વૃદ્ધશુરૂ હોવાથી તેમજ
તેમની પાસેજ વધારે સમય રહેવાથી, સુખસાગરે તેમને સત્ય-
વિજયના શિષ્ય તરીકે જાણાવ્યા છે, અને એ પ્રમાણે આજે પણ
વ્યવહાર થતો અનુભવાય છે. તેથી આમાં કાંઈ વિરોધ જેવું
મમજવાતું નથી.

ક્ષમાવિજયગણિ કે જેઓ ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે વૃદ્ધિવિજયના
શુરૂબ્રાતા થતા હતા, તેમને દીક્ષાવ્રત પણ સંવત્ ૧૭૪૮ ના જેઠ સુદી
૧૩ ના દિવસે, આ વૃદ્ધિવિજયગણિએ જ આપ્યું હતું, એમ ક્ષમા
વિજયના રાસ ઉપરથી જણાય છે. (બુઝો, જૈનરાસમાલા, પૃષ્ઠ ૧૨૮.)

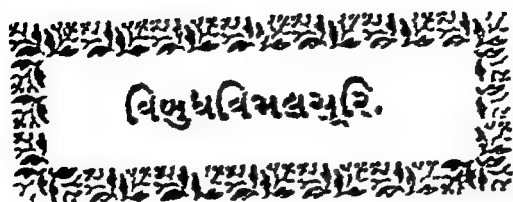

આ રાસની બે પ્રતિઓ પ્રાપ્ત થઈ હતી જેમાં એક પ્રવર્તક-
શ્રીકાંતિવિજયહ મહારાજના શાસ્ત્ર-સંગ્રહની હતી અને બીજી તેમના
જ શિષ્ય સુનિવર શ્રીલક્ષ્મિવિજયહના પુસ્તક-સમૂહની હતી. બન્ને
બુની હતી. લખ્યાની સાલ લખાયેલી ન હતી.

પ્રતિની અગ્રદ્ધતાને લખતે થયું દર્શ, યા તો સ્મૃતિભંશને લખતે હોય. વાસ્ત-
વિક રીતે સં. ૧૭૫૫ ના યા ૧૭૫૬ ના પોપ માસની શુદ્ધ ૧૨ રાત્રિવારે
સત્યવિજયજીનું નિર્વાણ થયું હોય એમ સ્પષ્ટ જણાય છે.

સરખાવો પ્રસ્તાવના પૃં ૩૯ ની પુટનોટ.

જૈનં ઐતિં રાસમાળા, ભા. ૧ લો.

વિષ્ણુધર્મવિમલસૂરિ.

(રાસ ૩, પૃષ્ઠ ૨૨-૩૬.)

સ્રીતપુર નગરમાં ગોકલ મહેતા કરીને પોરવાડ જ્ઞાતિના શ્રેઠ હતા. તેની રૂઝઆ નામે સ્રીથી લખમીચંદ નામે પુત્ર થયો. તે એક વખતે પોતાના ગામમાં પધારેલા કીર્તિવિમલ સુનિને ઉપદેશ સાંભળી સંત્રાસથી વિરક્ત થયો. પોતાની ખાત્યાવસ્થા હોવા છતાં નીચ વૈરાગ્યના ભળે દીક્ષા લેવાનું મન કરી સાતાપિતાની સંમતિ લઈ તેમજ પોતાના ચાર બાંધવ અને મહેનની અનુમતિ-આશીષ મેળવી કીર્તિવિમલ ગુરુ પાસે સંયમ લીધો. લખમીચંદ લખમીવિમલના નામે સાધુ થયા.

ગુરુની સાથે વિદ્યાર કરી પાઠણ આવતાં શાસ્ત્રાભ્યાસ કર્યો. યદી અમદાવાદ આવ્યા અને ત્યાં છ ગૃહસ્થોને પ્રતિબોધ આપી શિષ્યો કર્યા. ત્યાંથી ચોમાસુ ઉતર્યે સંએશ્વરની યાત્રા કરવા ગયા. ત્યાં જ્ઞાનવિમલસૂરિના પદ્મધર સાંભાગ્યસૂરિના શિષ્ય સુમતિસાગરસૂરિને મેળાપ થયો. તે સૂરિએ લખમીવિમલ સુનિને સર્વ પ્રકારે ચોગ્ય જાણી સંવત ૧૭૧૮ (? ૮૮) માં સૂરિપદ આપ્યું. અને વિષ્ણુધર્મવિમલસૂરિ એવું નામ સ્થાપન કર્યું. કર્મસંયોગે બીજાજ દિવસે સુમતિસાગરસૂરિ કાલધર્મ પામ્યા. તે પછી વિષ્ણુધર્મવિમલસૂરિ ત્યાંથી વિદ્યાર કરી પાલણપુર ગયા અને તે ચોમાસુ શ્રાવકોના ઘણા આગ્રહથી ત્યાંજ રહ્યું.

પછી દેશાર્તન અને તીર્થયાત્રા કરવાનો વિચાર કરી ત્યાંથી વિદ્યાર કરી પ્રથમ પાટણ આવ્યા. ત્યાંથી અમદાવાદ આવ્યા, ત્યાં ઘણાકે

શ્રાવકોને વ્રત-નિયમ આપ્યાં. અને કેટલાંકોને દીક્ષા પણ આપી. પછી તારંગા, આબુ, નવાનગર, સિધ્ધાચલ, ગિરનાર, ઉદયપુર, ઉજ્જૈણી એમ અનેક સ્થળોએ કૃયા-તીર્થ યાત્રા કરી. ત્યાંથી ભુરહાનપુર ગયા. પછી ત્યાંથી સાદરે આવ્યા. ત્યાં ચોગ્રવાલ જાતિના સારંગ-બાઈના પુત્ર નામે મૂલચંદ્રે દીક્ષા લીધી અને ભાણુવિમલ એવું નામ આપવામાં આવ્યું. ચોમાસા પછી ત્યાંથી વિહાર કરી ફરતા ફરતા ગાંદલી ગામે આવ્યા. ત્યાં એક વરસ રહ્યા. પછી ત્યાંથી બાલાપુર ગયા અને ત્યાંથી અંતરીક્ષતીર્થની યાત્રા કરી આવી પાછા બાલાપુર આવ્યા. તે ચોમાસુ ત્યાંજ કર્યું. ત્યાં ઔરંગાબાદથી મીઠીબાઈ નામની ભાવિકા દ્રાવિકા વાંદવા અર્થે આવી. અને તેણીએ પોતાના ગામમાં આવવા ઘણા આગ્રહ કર્યો. તે સ્વીકાર કરી વિહાર કરતા કરતા ઔરંગાબાદ આવ્યા. ત્યાં એક ચોમાસુ પુરૂં થયા પછી છ જણાએ ઘણી ધામધૂમથી દીક્ષા લીધી. પછી ત્યાંથી ઇલોરાની યાત્રા કરવા ગયા. યાત્રા કરી પાછા ઔરંગાબાદ આવ્યા અને ચોમાસુ પણ ત્યાંજ રહ્યા. ઘણાકે લોકોને ઉપદેશ આપ્યો. તેમાં કેટલાક નાગર વાણીયા જન ધર્મ સ્વીકારી શ્રાવક થયા.

પછી ત્યાંના શ્રાવકોના આગ્રહથી સંવત્ ૧૮૧૩ ના ફાગણ સુદી પંચમીના દિવસે મહિમાવિમલને સૂરિપદ આપ્યું. શ્રાવકોએ ઘણા ઉત્સાહથી સૂરિપદનો મહોત્સવ ઉજવ્યો. પછી વિષ્ણુધવિમલસૂરિ, મહિમાવિમલસૂરિને ઔરંગાબાદમાં મુકી પોતે જતલણે ગયા. ત્યાંથી પાછા ઔરંગાબાદ આવ્યા અને સંવત્ ૧૮૧૪ ના માગસર વદી ૩ ના દિવસે ત્યાંજ સ્વર્ગવાસ પામ્યા. ઔરંગાબાદના શ્રાવકોએ ઘણા આડંબરની સાથે તેમના શબનો અગ્નિસંસ્કાર કર્યો. અને મરણ નિમિત્ત અનેક પ્રકારનાં દાનધર્મ કર્યો.

છેવટે, વિષ્ણુધવિમલસૂરિની પૂર્વ પરંપરા આપી છે. તે આ પ્રમાણે:-

હેમવિમલસૂરિ.

આણુંદવિમલસૂરિ.

વિનયદાનસૂરિ.

વિનયહીરસૂરિ.

વિનયસેનસૂરિ.

વિનયદેવસૂરિ.

વિનયપ્રભસૂરિ.

જ્ઞાનવિમલસૂરિ.

સૌભાગ્યસાગરસૂરિ.

સુમતિસાગરસૂરિ.

વિષ્ણુધવિમલસૂરિ.

સંવત્ ૧૮૨૭ માં ન્યાયે
મહિમાવિમલસૂરિ ગુરુદાનપુરમાં
આવ્યા હતા ત્યારે કોઈ વાન
નામના શ્રાવકે-જે વિષ્ણુધવિમલ-
સૂરિનો લક્ષ્મી હતો તેણે આ
સસ બનાવ્યો છે.

સસની માત્ર એકજ પ્રતિ પ્રાપ્ત
થઈ હતી અને તે પ્રવર્તકે શ્રીકાંતિ-
વિનયજી મહારાજના શાસ્ત્ર-સંગ્ર-
હમાંથી મળી આવી હતી. પ્રતિ
જૂનીજ હતી પરંતુ લખ્યાની સાલ
નહોતી.

આ વિષ્ણુધવિમલસૂરિ
સારા વિકાસ હતા. એમણે
અંધરચના પણ થોડી ઘણી કરેલી
જણાય છે. સમ્યક્ત્વપરીક્ષા નામનો

એક અંધ એમનો કરેલો અમારા જોવામાં આવ્યો છે. એ અંધ સંસ્કૃત
પદ્યમાં છે અને તેના ઉપર ગુજરાતીમાં બાલાવબોધ નામનો ટિપ્પણ
પણ પોતેજ કરેલો છે. એ અંધની પ્રશસ્તિમાં એમણે પોતાની ગુરુ-
પરંપરા તથા આચાર્યપરંપરા વિગેરે આપી છે તે આ ઠેકાણે સંબંધ-
વાળી હોવાથી તેમાંનો કેટલોક સાર, તેમનાજ શબ્દોમાં અહીં ઉદ્યુત
કરવામાં આવે છે:—

“ એકસહિમે પાટે શ્રીવિનયપ્રભસૂરિ થયા. બાસહિમે પાટઈ
શ્રીજ્ઞાનવિમલસૂરીશ્વર થયા. સાધુમાંહિ સંવેગની સંજ્ઞાવંત આચાર્ય
થયા. તિહાં દૃઢિયાનો મત વિશેષે પ્રવર્ત્યો તિહાં સંવેગી સાધુના
શ્રીપૂજ્ય થયા. તેહ શ્રીજ્ઞાનવિમલસૂરીશ્વરનઈ પાટે, ત્રેસહિમે પાટે”

શ્રીસૌભાગ્યસાગરસૂરિ થયા. તેહ સૂરિની સંપદા સહિત થયા. 'ઐસ-
કિમે' પાટે' શ્રીસુમતિસાગરસૂરિ થયા. તેહ મહાતપસ્વી શ્રીવર્ધમાન
તપસ્યાના કરનાર્યા. એક ધીની વિગઈ વિના પંચવિગઈના પંચ-
ખાણુના કરનાર્યા.

“ પૂર્વે જે કહી તેહ, શ્રીઆનંદવિમલસૂરીશ્વર થકી ગુરૂની પરંપરા
કહી તેહ આચાર્યપદની પરંપરા જાણવી. જે અંથ કર્તા વિબુધવિમલ-
સૂરિ તેહના આચાર્યપદના દાતા શ્રીસુમતિસાગરસૂરીશ્વર થયા. દીક્ષા
ગુરૂ તો પંડિત શ્રીકીર્તિવિમલગુરૂ પંન્યાસ પદ ધારી. તેહનાગુરૂ
શ્રીઋદ્ધિવિમલ ગણી મહાપુરૂષ મહાતપસ્વી સંવેગી થયા. તે, સંવત્
૧૭૧૦ વર્ષે ગુજરાત મધ્યે ધાણુધાર મધ્યે શ્રીપાલણપુરને પાસે
ગોલાગ્રામ મધ્યે શ્રીમહાવીરસ્વામીની આનિધ્યે ક્રિયા ઉદ્ધાર કર્યો.
તેહ કાલે શ્રીચશોવિજય ઉપાધ્યાય કાશીમાંહિ ન્યાયશાસ્ત્ર લણીને
ઈહાં પધાર્યા છે. તેહ સંવેગપક્ષી બહુશ્રુત વિચરતા હતા તેહની
આહ્વાન્યઈ શ્રીઋદ્ધિવિમલગણિ ક્રિયા પાલતા હવા. તેહના શિષ્ય
કીર્તિવિમલગણિ થયા. તેહની કીર્તિ મોટી છે. અનેક લબ્યજીવને
પ્રતિજોધીને દીક્ષાદીધી છે. જેહના ગુણ ઘણા વિખ્યાત છે જગત્રય
માંહિ. તે બહુશ્રુત ગુરૂ અંથકર્તાના ગુરૂ છે. તેહના જે શિષ્ય, તેહ
અંથકર્તા શ્રીવિબુધવિમલસૂરિ જેહને શ્રીસુમતિસાગરસૂરીશ્વર સંવત્
૧૭૯૮ વર્ષે વંશાખ સુદિ ત્રીજે સૂરિપદની સ્થાપના શ્રીશંખેશ્વર-
ગ્રામ મધ્યે કરી.

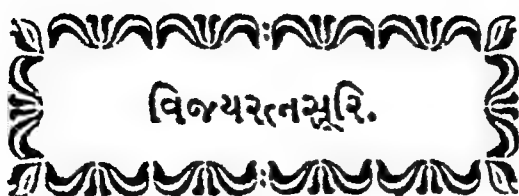
“ જે નોરંગાળાદ નગરને વિષે. તેહ પુરી કહેવી છે. જે નગરીને
વિષે કસબ્યા છે તીર્થકરદેવના દેહર્યા, જે શ્રદ્ધાના સમૂહ એહવા
ઘણા આવક છે. જેનના દેહર્યા પ્રતિમા, પ્રતિષ્ઠા, દીક્ષા મહોત્સવના
કરનાર્યા, દ્રવ્યસ્તવરૂપઈ કરીને સમ્યક્ત્વ નિર્મલ કરતા થકા એહવા
આવક ઘણા છે. તેહ શ્રાદ્ધવર્ગ સહિત એહવી પુરી તેહને વિષે:
શ્રીશાંતિનાથ ભગવંતના દેહરામધ્યે સંવત્ ૧૮૧૩ ના વર્ષે કાગુણ
સુદી ૦ પંચમીને દિને સા કપૂરચંદ મોતીચંદ તથા સા દેવચંદ

લાલશ પ્રમુખ સંઘે ઘણો મહોત્સવ કરીને આચાર્યપદની સ્થાપના કરી તેહ શ્રીમહિમાવિમલચૂરિ ઇતિ નામધં કરીને પ્રસિદ્ધ છે જેહ એહ અંથકર્તા છે તેહના શિષ્ય તથા પંઠ શ્રીક્ષાંતિવિમલ પ્રમુખ અનેક શિષ્યધં શુભ પરિવારધં પરવર્યા એહવા અંથકર્તા સમ્યક્ત્વ-પરીક્ષા અંથ કરતા હવા.

“ શ્રીશાલિવાહનધં રાજધં પ્રવર્તાવ્યો જે શાકે સંવત્સર ૧૬૭૬ ના વર્ષે, સંવત્ ૧૮૧૩ વીરવિક્રમાદિત્ય સંવચ્છરને વિષે એહ અંથ સંપૂર્ણ થયો.

“ સુત્રી તેરમને દિવસે આધુ ભાનુવિમલના આગ્રહ થકી એહ અંથ કર્યો. સંવત્ ૧૮૧૪ ના વર્ષે કાશુણ્યવદિ ૭ વાર બૃહસ્પતિદિને લિખિત. શ્રીનારંગાખાદ મધ્યે.”

રાસ ૪, પૃષ્ઠ ૩૭-૪૪.

આ અરિત્ર નાયક, તપગચ્છની પટ્ટાવલિમાં ઘરેલ વિજયપ્રભસૂરિના પટ્ટધર છે. તેમનું સંક્ષિપ્ત અરિત્ર આ રાસમાંથી નીચે પ્રમાણે મળી આવે છે:-

શુર્જરદેશમાં પાલણુપુર શહેર જૈનોની સારી વસ્તીવાળું હતું અને હાલ પણ ગણાય છે. તેને તેથી કવિ ‘ જૈનકાંતિપુર ’ એ બિરુદ આપે છે. ત્યાં વસતા હીરાશાહને પોતાની પત્નિ હીરાદેથી ન્યાનજી અને વીરજી એ નામના બે પુત્રો થયા અને ત્યાર પછી શુભસ્વપ્નસચિત એક ત્રીજો પુત્ર થયો અને તેનું નામ જેઠો પાડયું. જેઠો પાંચ વર્ષનો થયો એવામાં તેના પિતા હીરાશાહ સ્વર્ગસ્થ થયા. આથી માતાને સંસારપર ધરાગય થતાં તીર્થયાત્રા કરવાની ઇચ્છા થઈ. સિદ્ધાચલ, રેવતગિરિ (ગિરનાર) ની યાત્રા કરી, અને તે વખતે જૂનાગઢમાં વિજયપ્રભસૂરિ વિરાજતા હતા, તેમને સપરિવાર હીરાદેએ વંદના કરી, અને તદુપરાંત તેણીના પુત્રોએ સૂરિજીની નવઅંગે પૂજા કરી.

“ નવઅંગે પૂજા રે કરે’ ગુરુરાયનીરે, સુત સુંદર સુકમાલ ”.

આ પુત્રોમાંના કનિષ્ઠ પુત્ર જેઠાને જોતાં સૂરિના દિલમાં તે વસી ગયો. માતાને સ્વપ્નમાં શાસનદેવીએ આવી સૂરિજીને બધા પુત્ર આપવાની અને તેમની સાથે તેણીને પણ દીક્ષા લેવાની આજ્ઞા કરી, ને સાથે જણાવ્યું કે તેમાં જેઠો શાસનદીપક થશે. આથી માતાએ બધા પુત્રો સૂરિજીને આપ્યા અને પોતે પણ દીક્ષા લીધી. સૂરિજીએ ત્રણેને દીક્ષા આપી જ્ઞાનવિજય, વિમલવિજય અને જિતવિજય એ નામ આપ્યાં.

આમાં જિતવિજયની સ્મરણશક્તિ ઘણી તીવ્ર હતી. એક દિવસમાં ચાર ઘડી દિન પાછલો રહે ત્યાં ત્રણસો સાઠ ગાથા લખી જતા. પદ્મદર્શનનો અભ્યાસ આદર્યો, અને તેમાં પારંગતતા મેળવી. આથી વિજયપ્રબંધસૂરિએ પ્રમન્ન થઇ જિતવિજયને નાગોરશહેરમાં મૃચ્છિકા આપી વિજયરત્નસૂરિ, એ નામ અખ્યું અને પોતાના યુવરાજ બનાવ્યા. સંવત્ ૧૭૩૨. આ સૂરિમહોત્સવ મેઘા પુત્ર મોહનદાસે આરહુતર રૂપીઆ ખર્ચી કર્યો.

વિજયરત્નસૂરિ માલવા, મેવાડ, મરઘર (મારવાડ), ગુજરાત, વાગર અને ગોરવાડમાં વિચર્યાં. મતરમેં ગામવાળા વાગરદેશના રાવલ ખુમાણસિંહની સલામા વાલીઓને છત્યા અને અષ્ટાભિધાન (અવધાન !) સાધી રાજને પ્રમન્ન કર્યો. તેની રાણીએ મોતીનો સાથીઓ સૂરિના માનમાં પૂર્યો. રાજનગરમાં (અમદાવાદમાં) આજમશાહ સુબો મૃચ્છિકા બહુ માન આપતો. એક સંન્યાસી એક બાળકને લઇ ગયો હતો તેથી આજમશાહે એવું કરમાન કાઢ્યું કે કોઇ ફરીર કે સંન્યાસીએ નગરમાં રહેવું નહિ. મૃચ્છિકા મુખને સમજતી ને કરમાન પાછું ખેંચાવ્યું હતું અને આવી રીતે બધા મતવાળા સાધુઓ ઉપર આવેલું સંકટ દૂર કરાવ્યું. અહીં પોતાના મગાભાઈ ને સાથે શરૂભાઈ એવા વિમલવિજયને ઉપાધ્યાય પદ આપ્યું. શરૂએ ગુજરાતમાં યાદ ચોમાસાં કર્યાં અને પછી ઉદયપુર આવ્યા.

ઉદયપુરમાં મેવાડ દેશનો હિંદુ છત્રપતિ નરેશ (‘ચિત્રોટો રાંગા’)
 ૧ રાજ્ય કરતો હતો તેને પ્રતિબોધ આપી-જૈનધર્મમાં શ્રદ્ધા ઉત્પન્ન કરાવી. ઘણા પરિતોને વાદમાં છતી જૈનધર્મની મહિમા

૧ મેવાડ-ઉદયપુરમાં પ્રસિદ્ધી રાજસિંહ રાણાના પુત્ર જયસિંહ સં. ૧૭૩૭ થી સં. ૧૭૫૬ સુધી રાજ્ય કર્યું. અને ત્યાર પછી તેના પુત્ર અમરસિંહરાણા ગાદીએ બેઠા. અને ત્યાર પછી તેમના પુત્ર સંગ્રામસિંહરાણા બેઠા કે જે અંદાજ વર્ષ સુધી રાજ્ય કરીને સં. ૧૭૬૦ માં સ્વર્ગમ્થ થયા. તે રાણા દમણાં વિદ્યમાન હતા. તેઓ ચારિત્રશાળી, પ્રનાપી અને લોકપ્રિય હતા.

વધાર્યો. આથી રાણો ખુશી થયો અને ગુરૂના ઉપદેશથી હુમ્મલો કર બંધ કર્યો, સરોવરમાં માછલાં માટેની જાળો નાંખવાની તથા ચકલીઓ મારવાની અટકાયત કરી, ગર્ભવિદારણ તથા મનુષ્યવધના પાપોત્તું આલોચન લીધું. મરૂધર (મારવાર) દેશની રાજધાની જોધપુરમાં રાજા 'અજીતસિંહ' હતો-ત્યાં ચોમાસું કર્યું. મેડતાનો અપાસરો હતો તેપર સુસલમાનોએ મચીદ બનાવી હતી, તે ગુરૂના વચને બદલાવી ફરીવાર તેનો અપાસરો બનાવ્યો. ત્યાં સંગ્રામસિંહ રાજાએ પોતાના મહેલમાં સંઘસહિત શ્રીમહાવીર પ્રભુના જન્મ સંબંધીતું વ્યાખ્યાન ગુરૂના મુખથી સાંભળ્યું. આ રીતે શાસન-શોભા વધારી અને બધાં તીર્થની યાત્રા કરી.

પછી ઉદયપુરમાં પ્રથમ ચાર ચોમાસાં કર્યાં હતાં અને સંઘપ્રત્યે ગુરૂની ધર્મપ્રીતિ હતી, તેથી પુનઃ ત્યાં પધાર્યો. અહીં પોતાનું મરણ નજીક જાણી પોતાની પાટ્ટે વિજયદશમાસૂરિને આચાર્યપદ આપી સ્થાપ્યા. સંવત્ ૧૭૭૩ ભાદ્રપદ શુદ્ધ ૮ પછી પોતે અનશન કરી ભાદ્રવાવદિ બીજે પંચાસને ધ્યાન ધરતાં સ્વર્ગવાસ કર્યો. શ્રાવણે-આતસેં રૂપીઆ એકઠા કરી રૂડી માંડવી બનાવી અક્ષિસંસ્કાર કર્યો. આ રાત્રીએ વિમલવિજયઉપાધ્યાયને સ્વપ્ન આવ્યું કે દેવવિમાનમાં ગુરૂ સ્વર્ગે શ્રીધાવ્યા.

૧ અજીતસિંહ રાઠોડવંશી પ્રતાપી વીર રાજા હતો. તેનું, મોટા કુંવર અભયસિંહની પ્રેરણાથી નાગોરમાં તેના નાના કુંવર વખતસિંહે રાજ્યલોભથી ખૂન કર્યું હતું. ઇ. સ. ૧૭૨૫. પછી અભયસિંહ ગાદીપર આવ્યો.

* જન્મ મારવાડ દેશના પાલીનગરમાં ઓસવાલ શાહ ચતુરજીને ત્યાં. મૃતિ થયા પછી અન્યાન્યદેશમાં વિચરી સોરઠના દીવખંદરમાં આવ્યા તે ત્યાં સં. ૧૭૮૫ માં દેવલોક ગયા. આ વર્ષમાં તેમના પટધર વિજયદયાસૂરિને દીવખંદરમાંજ આચાર્યોત્સવ થયો. ત્યાર પછી તેઓ સુરત ગયા. ત્યાં બાદશાહના મુખા નવાબ વગેરે અનેક તેમના લકત થયા. ત્યાંથી વિદાર કરી સોરઠ દેશમાં આવ્યા તે ધોરાજી ગામમાં સં. ૧૮૦૬ માં સ્વર્ગવાસ કર્યો.

આ પછી ઉદયપુરના સચિ વીરુ દુન્ટર રૂપીઆ ખર્ચી વિનય-
ક્ષમામૂરિનો આચાર્યપદોત્સવ ઉજવ્યો. આ સમયે વિમલવિનયના
શિષ્ય વાચકે શુભવિનય આરા વિદ્યાન ગણના હતા અને પોતાના ઉપ-
દેશથી બનિકે લોકોને પ્રતિબોધ આપના હતા.

રામકાર ચરિત્રનાયકના શિષ્યજ છે. તેમનું નામ રામવિનય
હતું. રચનાની સાલ આપી નથી, પરંતુ મૂરિશના સ્વર્ગગમન પછી
તુરંતજ રચના થઈ હોય એવું લાગે છે.

અન્ય સ્થલેથી મળતી હુકીકત અહીં સુદવામાં આવે છે:—
મૂરિશના પિતા ઓસવાલ જતિના હતા. સંવત્ ૧૭૭૦ નું ચોમાસું
જોધપુરમાં ત્યાંના રાજાના આસ આગદથી કર્યું હતું. નગર પ્રવેશ
કરતી વખતે રાજા અશુભચિંત્ન પોતાની બધી સેના સાથે
મૂરિશની સામે ગયા હતા અને મૂરિશને ફરથી દેખીનેજ
પોતાનાં રાજ્યચિહ્ન ઝોટી રાજાએ સવિનય નમસ્કાર કર્યો હતો.
રાજા મૂરિશના તપસ્તોજથી અત્યંત પ્રસન્ન થયો હતો. સુવર્ણ અને
રૂપાનાં કુલોથી રાજાએ મૂરિશની પૂજા કરી હતી. થણા આરંભરથી
તેણે મૂરિશને નગરપ્રવેશ દેગવ્યો હતો અને ચાચકોને પણ
ખૂબ દાન આપ્યું હતું. તેણે અંતઃપુરની રાણીઓના હાથે મોતીઓના
સાથીઆ વગેરે કરાવી શુદ્ધની પૂજા કરાવી હતી ત્યાર પછી રાજા
સહ્યામાં રાજાએ મૂરિ સાથે ધર્મચર્ચા કરી હતી. પછી મૂરિશ
મેવાડમાં ગયા ત્યાં અમરચિંત્નનામના રાજા રાજ્ય કરતા હતા.
તેની પાસે ચકલી, વનના છોરા, ગા, પશુ આદિનો વધ ખર્ચપણપદમાં
દોહ ન કરે એ સંબંધીનો ફરમાનપત્ર લખાવી લીધો હતો.

આ સમયમાં લોજસાગરગણિનામના સહમીત્રાગરથી ઉતરી
આવેલા ઉત્તમ વિકાન સાધુ વિદ્યમાન હતા. તેમણે રચેલ દ્રવ્યાનુ-
ચોગનકંઠા (પ્રસિદ્ધ થયો છે) તથા બીજો ગ્રંથ રમલગાત્ર (સંવત્
૧૭૬૮ મુરનમાં) રચેલ છે. તેમણે વિનયરત્નમૂરિશની સ્તુતિ રચી
છે તે અહિં આપવામાં આવે છે:—

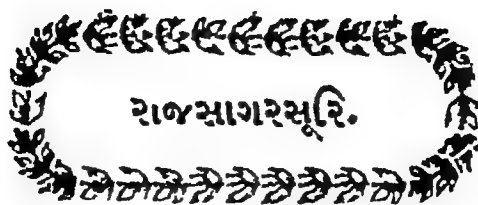
આથો આજ ગચ્છરાજ વડસાજ જોધાણુપુર,
આપ મહારાજ કીધો સા(સ)મેલો,
ધર ધર સાર શુભકાર વધામણા,
લોકનો થોક હૂઓ સમેલો-આ. ૧
સીસ સિંહર મદપૂર રણતૂર રવ,
ઘટા ઘણણાટ ગજઘાટ ઝલઈ,
અતિહ ઉત્તંગ હેમંગ જિમ હાલતા,
દેણિ અભિમાન ઐરાવ ભૂલઈ-આ. ૨
નીલડા પીલડા કાછિ કંઠોઝડ,
આરળી ખૂળ ઓપેઈ એરાકી,
અખલ ખુરસાણુ ધમસાણુ કીધઈ ઘણા,
તેજિયાં પવન જિમ ગમતાકી-આ. ૩
સાગલાં હાથ સસનાથ ફેલાં દેળ,
ખાસ નીસાણુ ઝંડા સુહાવે,
લલલલા યોધ આગે વધઈ આખતા,
કુરંગા ઉમંગા પવંગા નવાવઈ-આ. ૪
મુખમલી ઝલ મખતૂલ રથ જોતયાં,
વૃષભ વડગાતમય મત્ત સોહા,
પરૂમિયાં અંગ ઈકે અંગ જિમ આરિસા,
સારિસા ધવલ ચાલેં છછોહા-આ. ૫
અખલ સુખપાલ બહુમાલ હુંતાવણી,
કનકકરિ કુંભ જિમ કુંભચીસેં,
મોતીયાં બલિયાં પાટ પગાલિયાં,
જડિત અસમાન સુમયાન દીસે-આ. ૬
પંક અણુપાર અસવાર આગે હુઆ,
દોડતા ઉઝરે એમ વાંણી,
સુશુર દરિસણુ કિયો પ્રસન હૂઓ હિયો,
આજ શુભકાજ જમવાર જાણી-આ. ૭
એમ અણુથાહ ઉછહ વડ આહસોં,
વાજતી નોલતાં જૈન ઘાઈ,
ભનત જિરદાવલી ભટ્ટ ચારણુવલી,

ધવલ મંગલ વધાઈ વધાઈ-આ. ૮-
 સિતરેં માસ અસાઠ મુદિ તીજ દિન,
 નગર જોધાણુ પરવેસ કીધો,
 સકલ હિંદુવાણુ દીવાણુવિચ સામઠો,
 શ્રીમહારાજ લલ સુજસ લીધો-આ. ૯
 વેદ વેદાંત સિદ્ધાંત સુખપાઠ સખ,
 શ્રીમુખેં સુશુર ઉપદેશ દેવેં,
 હુનિય જન રંજિયા કુમતિ ભટ ગંજિયા,
 લંજિયા ખંડ પાખંડ હેવેં-આ. ૧૦
 નિરખી હિત નેણુ મુણિ વૈણુ બહુ રંજિઓ,
 શ્રીમહારાજ અચકુત માડે,
 અહો અહો એહ પટધાર અવતાર નિમ,
 અવતર્યો એ એ કલિકાલ માડે-આ. ૧૧
 આજ મુવિહાણુ લલસાણુ નલ ઉગિઓ,
 ધન્ય એ યામ શુભ ધામ દાર્પેં,
 ધન્યકૃત પુણ્ય હું દરિસ તાહરો કિયો,
 એમ મહારાજ અનિતેશ સાર્પેં-આ. ૧૨
 શુભલ સમિચૂર ઇંદ્ર નૂર જા લગિ તપેં,
 નાં લગેં શ્રીવિજયરત્ન રાજ,
 તેજ પ્રતપો સદા ભોજ ગાર્વેં મુદા,
 સખલ બલ મીહુ નિમ દીહુ સાજા-આ. ૧૩

આ રાજસ્થાની થા રાજસ્થાની મિથ્ર શુજરાતી લાપાને કંઈ
 ખ્યાલ આપે, એમ લાગે છે. આ ભોજસાગરગણિ વિજયરત્નસૂરિના
 વિજયશ્રમાસૂરિ અને તેના વિજયદયાસૂરિની પાટ પંચરસ સુધી
 વિદ્યમાન હતા.

આ રાસની પલુ એકજ પ્રતિ મળી શકી હતી અને તે વડોદરા
 સંઘના નાનલંડારની હતી. પ્રતિ ઉપર લખ્યાની સાલ નહોતી
 પરંતુ તેની આદૃતિ ઉપરથી તે જૂનીજ જણાતી હતી.

રાજસાગરસૂરિ.

(રાસ ૫, પૃ. ૪૫-૬૭)

ગુર્જરદેશમાં સિંહપુર નામના ગામમાં ચોસવાલજ્ઞાતિના દેવીદાસ શાહને તેમની ધર્મપત્ની કોડાંથી બે પુત્ર થયા. પાછળથી કોડાંને સંસાર ઉપરથી વિરક્તિ થઈ અને પોતાના બન્ને પુત્રો સાથે લખિય-સાગર ગુફ પાસે દીક્ષા લીધી. ગુફે બન્ને ભાઈઓનાં ક્રમથી મુક્તિસાગર અને નેમિસાગર એવાં નામ આપ્યાં. બન્ને ભાઈઓ શાંસ્ત્રાભ્યાસ કરી યોગ્ય થયા ત્યારે ગુફે મુક્તિસાગરને ‘ પંડિત ’ પદ અને નેમિ-સાગરને ‘ પાઠક ’ (ઉપાધ્યાય) પદ સમર્પણ કર્યું. સંવત્ ૧૬૭૩ માં માંડવગઢમાં બાદશાહ આગળ નેમિસાગર ઉપાધ્યાયે પોતાના પ્રતિસ્પર્ધિઓ સાથે વાદ કર્યો અને વિજય મેળવ્યો, પરંતુ ક્રમ પ્રભાવે ત્યાંજ થોડા દિવસમાં કાલ કરી સ્વર્ગવાસી થયા. x

બીજા ભાઈ મુક્તિસાગરની દિવસે દિવસે પ્રગતિ થતી ગઈ અને તેમની ખ્યાતિ વધતી ગઈ. સંવત્ ૧૬૭૬ માં ગચ્છનાયકની ખાસ ઇચ્છા અને આજ્ઞાથી તેઓ મારવાડમાં ગયા અને નડુલાઈ (નાડ-લાઈ) માં ચોમાસુ કર્યું. તેમના ઉપદેશથી ચોમાસામાં ત્યાંના શ્રાવક-વર્ગે ઘણાં ઘણાં ધર્મકૃત્યો કર્યા અને જૈનધર્મનો મહિમા વધાર્યો. એવામાં તપગચ્છપતિ વિજયદેવસૂરિએ અમદાવાદથી ત્યાંના પ્રસિદ્ધ શેઠ શાંતિદાસની પ્રેરણાથી શાહ અમર સાથે ઉપાધ્યાયપદ સમર્પણ કરવા સારૂં વાસુદેવ મોકલ્યો. પછી નાડલાઈના સંઘે ઘણા ઠાઠ-માઠથી આદિનાથના મંદિરમાં નેમિસાગરને ‘ મહોપાધ્યાય ’ તું પદ

---

x આ નેમિસાગર માટે વિશેષ જુઓ, ઐતિહાસિક રાસમાળા ભાગ ૧, માનો ‘ નેમિસાગરનિવાંજીરાસ ’ પૃષ્ઠ ૨૪૪ થી ૨૫૬.

અમરપણુ કરી આરંભર સાથે વંદન કર્યું. એ પદવીદાનના માનખાતર સાથે ઘણા મહોત્સવો વિગેરે કર્યા. ચોમાસું ઉતર્યા પછી ઉપાધ્યાયશ્રુ ત્યાંથી વિદ્યાર કરી ફરતા ફરતા બિન્નમાલ ગયા અને તે ચોમાસું ત્યાં રહ્યા. ત્યાંથી ચોમાસું ઉતરે વિદ્યાર કર્યો અને રાધનપુર, શંખેશ્વર અને લીરમગામ આદિ ગામોમાં થઈ અમદાવાદ આવ્યા. અમદાવાદના આગેવાન શ્રેષ્ઠ શાંતિદાસ વિગેરે ઘણા આરંભરપૂર્વક તેમની સન્મુખ ગયા અને નગર પ્રવેશ કરાવ્યા.

અમદાવાદમાં ને વખતે વિનયદેવસૂરિ વિરાજમાન હતા. શાંતિદાસ શ્રેષ્ઠે તેમને સુક્તિસાગરને આચાર્યપદ આપવા વિનંતિ કરી. પરંતુ સૂરિશ્રુના મહુચરોએ ખીજે પ્રપંચ રચવા માંડ્યો, ત્યારે શ્રેષ્ઠ સુક્તિસાગરને ત્યાંથી ત્રાહ મૂલાના ઉપાશ્રયમાં લઈ ગયા. આ પ્રસંગે ઘણા બનાવો બન્યા હતા પરંતુ તે રાસકાર આપના નથી અને છેવટે શી રીતે આચાર્ય પદ મળ્યું તેનીજ વાત કહે છે.

સુક્તિસાગરવાચક મૂલાઆહુના ઉપાશ્રયમાં આવ્યા પછી વિનયદેવસૂરિએ તેમને સૂરિપદ આપવાની હા બની અને તે પ્રમાણે અવંત ૧૬૮૬ ના શેષ માસમાં મદાવીરજવાનીના મંદિરમાં સુક્તિસાગરને વિનયદેવસૂરિના હાથે આચાર્યપદ આપવામાં આવ્યું અને ‘સત્સાગરસૂરિ’ એવું નામ રચાવન કર્યું. ત્રાહ વર્ધમાનના પુત્ર વરનુપાલે એ સૂરિપદનો મહોત્સવ ઘણું દ્રવ્ય ખર્ચી ઉજવ્યો હતો.

સત્સાગરસૂરિની સાથે ત્રાહુ-સમુદાય ઘણા મોટા પ્રમાણમાં હતા અને તેમાં ઘણા સારા વિકાસો હતા. એ ત્રાહુ-સમુદાયમાંથી કેટલાંકનાં નામો રાસકાર આ પ્રમાણે આપે છે:—

૧ વિવેકહર્ષ,	૨ શ્રુતસાગર,	૩ શુભસાગર,
૪ દર્શનસાગર,	૫ મેઘસાગર,	૬ કીર્તિસાગર,
૭ શ્રીસૌભાગ્ય,	૮ સત્યસૌભાગ્ય,	૯ માલિકૃષ્ણસાગર,
૧૦ કૃપાસાગર,	૧૧ કૃષ્ણસાગર,	વિગેરે વિગેરે.

આ પછી રાસલેખક, શાંતિદાસ શેઠની પ્રશંસા લખે છે અને જણાવે છે કે-શેઠને દિલ્હીપતિએ ખુશી થઇને શિરપાવ આપ્યો હતો. હાથી, ઘોડા બક્ષીસ આપ્યા હતા. જહાંગીરબાદશાહે તેનો ઘણો સત્કાર કર્યો હતો. લાખો રૂપીઆ ખર્ચા ચિંતામણિપાર્શ્વનાથનું તેણે મંદિર બાંધાવ્યું હતું. તેણે પોતાની લક્ષ્મીવડે જન અને ખીણ દીનપ્રલનો ઉદ્ધાર કર્યો હતો. અનેક મોટા ઉમરાવો તેને માન આપતા હતા. અમદાવાદ, ખુર્દાનપુર, વીજપુર, દીલ્લી, આગરા અને સિંધ વિગેરેના રાજ્યદરબારોમાં તેની ઘણી ખ્યાતિ ફેલાયલી હતી. એવો એ શાંતિદાસ શેઠ રાજસાગરસૂરિનો પરમ ભક્ત હતો. †

સંવત ૧૬૯૮ ના પાંચ શુક્લ પૂર્ણિમા, ગુરૂનાર અને પુષ્ય-નક્ષત્રના યોગમાં, વૃદ્ધિસાગરને, રાજસાગરસૂરિએ સૂરિપદ આપી પોતાના પટધર બનાવ્યા. શ્રીપાલ સાહેબ પુત્ર સાહે વાઘજીએ આ પ્રસંગે વિપુલ ધન ખર્ચી સૂરિપદનો મહોત્સવ ઉજવ્યો.

રાજસાગરસૂરિએ પોતાની હયાતીમાં ઘણાં ઘણાં ધર્મકૃત્યો કર્યા કર્યાં. જેવાં કે-ગિંબ પ્રવેશ, પ્રતિક્ષા, યાત્રા, પંડિત અને વાચક પઠીદાન, ઉપદાન, માલારોપણ વિગેરે વિગેરે. તેમણે શત્રુજય, ગિરનાર, આબુ, રાણકપુર, વસ્કાણા, શંખેશ્વર, અંતરીક્ષ આદિ તીર્થ સ્થળોની સંઘો સાથે યાત્રાઓ કરી હતી. ધર્મસાગર ઉપાધ્યાયે જે વિચારો પ્રકટ કર્યા હતા તેમનું સ્થાપન કરી પ્રતિપક્ષિઓનો મદ ઉતાર્યો હતો અને પોતાના ગુરૂ લખિંધસાગરની કીર્તિ જગત્માં વધારી હતી. આવી રીતે પોતાનું જીવન નિર્વહતા સંવત્ ૧૭૨૧ માં તેઓ અમદાવાદના રાજપુર નામના પુરામાં ચોમાસું રહ્યા. તે વખતે વૃદ્ધિસાગરસૂરિ, રત્નસાગરઉપાધ્યાય, પંડિત સૂરસાગર, હીર-આગર, માનસાગર, સુંદરમાગર વિગેરે તેમની સેવામાં જ હતા.

ત્યાર પછી રાસકારે, રાજપુરના શ્રાવકોનાં નામો આપ્યાં છે, જેઓ

† શાંતિદાસ શેઠના સંબંધમાં વિશેષ જાણવા માટે જુઓ, જૈન ઐતિ-હાસિક રાસમાળા, ભા. ૧.

હમેશાં સૂરિજીની સેવામાં હાજર રહેતા હતા. સાતમી ટાલમાં અમદાવાદનું કાંઈક અલંકારિક વર્ણન આપ્યું છે. પછી જણાવ્યું છે કે— શાંતિદાસશેઠ, વર્ધમાનસાહુ અને વાઘજીસાહુના પુત્રો વિગેરે શહેરના શ્રાવકોએ મળીને વિચાર કર્યો કે સૂરિજી ત્યાં પુરામાં રહેલા છે પરંતુ ચોમાસામાં ડીચડના લીધે આપણાથી હમેશાં ત્યાં શીડીતે જઈ શકાશે અને સૂરિજીની લલિત કેમ થઈ શકશે માટે તેમને શહેરમાં લાવવા જોઈએ. એ વિચાર કરી બધા સૂરિજી પાસે ગયા અને ત્યાંથી તેમને મૂલાસાહુના ઉપાશ્રયમાં પધરાવ્યા. દિવસ અને રાત લક્ષ-જનો તેમની સેવામાં હાજરને હાજર રહેતા હતા. ગાયકજનો નિરં-તર તેમના શુભગાન કરતા હતા. શ્રાવિકાઓ ગદુડીઓ ગાતી હતી અને ઘર ઘર રાત્રિ જાગરણ થતાં હતાં.

આઠમી ઢાળમાં અમદાવાદના આગેવાન અને શ્રીમાન શ્રાવકોની નામાવલી આપી છે. તેમાં શાંતિદાસશેઠના પુત્ર રતનસાહુ, લખમીચંદ, માણેકચંદ અને હેમજીસાહુ લક્ષ જેએ છે. તેમણે સં. ૧૭૧૭ માં પડેલા દુકાળ વખતે જગદુસાહુની પેઠે લોકોના સંકટનું નિવારણ કર્યું હતું. તેમનું પણ રાજ્યઓ અને ઉમરાવો વિગેરેમાં ઘણું માન હતું. બાદશાહ પણ તેમનો સારો સત્કાર કરતો હતો, વિગેરે. પછી બીજા ઘણા શ્રાવકોનાં નામો આપી છેવટે જણાવે છે કે, શહેરના અને પ્રેમાપુર, રાજપુરા, નવાપુરા, અસાવલી, ઈદલપુરા, શેખપુરા, ઉસમાપુરા, મીરાંપુરા, નિજમપુરા, અહિમ્મદપુરા, સફંદરપુરા, બીબીપુરા, કાલુપુરા ઇત્યાદિ સઘણા પુરાઓનો શ્રાવકવર્ગ સૂરિજીની સેવામાં એકઠો થયો તે વખતે સૂરિજી છેલ્લો ઉપદેશ લીધો અને જણાવ્યું કે :—

સંવત્ ૧૭૧૫ માં અમારા પરમલક્ષ્મ અને પ્રાણ જેવા પ્રિય શાંતિદાસ સ્વર્ગે ગયા. અમારે પણ પોતાના એ સ્વધર્મને મળવા માટે જવાનો અવસર આવી ચુક્યો છે તેથી અમે પણ હવે પ્રયાણ કરીશું. ત્હમે સઘણાઓ જે પ્રમાણે ધર્મરાધન કરો છો તે

પ્રમાણે કરજો અને અમારો આ છેલ્લો ધર્મલાલ માનજો ; એમ કહી સૂરિજીએ પોતાનો હાથ ઉઘો કર્યો અને તેજ વખતે પોતે ત્યારે આહારનો ત્યાગ કરી અણસણ ઉચ્ચું.

ત્યાર બાદ ખંભાત, સુરત, બુહાનપુર, પાટણ, રાધનપુર ઇત્યાદિ શહેરોના આગેવાન શ્રાવણોનાં નામ લઈ તેમને ધર્મલાલ પહોંચાડવાની સૂચના કરી. તે પછી ભાદ્રપદ માસના શુકલ પક્ષની છઠ્ઠી રાત્રિએ સૂરિજી ચોરાશી વર્ષનું આયુષ્ય સમાપ્ત કરી નિર્વાણ પામ્યા.

તેમને પોતાના આયુષ્યના ૨૮ મા વર્ષમાં પંડિતપદ મળ્યું હતું. એક વર્ષ લગી પંડિતપદ ભોગવ્યું, પછી ઉપાધ્યાયપદની પ્રાપ્તિ થઈ અને ૭ વર્ષ લગી તે પદે રહ્યા. ત્યાર પછી આચાર્ય-પદવી મેળવી અને તે પદવી પાંત્રીસ વર્ષ સુધી ભોગવી ૮૪ મા વર્ષે સ્વર્ગન્ધ થયા. આ હિસાબે, સં. ૧૬૩૭ માં જન્મ, ૧૬૬૫ માં પંડિત પદ, ૧૬૭૬ માં વાચક પદ અને ૧૬૮૬ માં આચાર્ય પદ મેળવ્યું હતું; એમ રાસમાં જણાવ્યા પ્રમાણે બરાબર મળી આવે છે.

સૂરિજીના સ્વર્ગન્ધ થયાના સમાચાર સાંભળી શહેરનો સકલ શ્રાવક-શ્રાવિકા સમુદાય એકત્ર થયો અને તેણે આચાર્ય (વૃદ્ધિસાગર-સૂરિ) ને સૂરિજીના શબને પ્રક્ષાલન કરવાની વિનંતિ કરી. તેમણે મનમાં ધૈર્ય આણી પોતાના શુરના શરીરને પ્રથમ નિર્મલ નીરથી સ્નાન કરાવ્યું. પછી પોતાના હાથે અંદન વિગેરેનું વિક્ષેપન કર્યું. પછી ઉત્તમ વસ્ત્રો પહેરાવી એક પાટ ઉપર સ્થાપન કર્યો. ત્યાર બાદ બધા સંઘે મઢી શબની પૂજા કરવી શુર કરી. જેમાં સૌથી પ્રથમ શાંતિદાસશેઠના પુત્રોએ તેની શુરઆત કરી અને અગર, અબીર વિગેરે ઉવેખી સોના નાણું મૂકી અંગ પૂજા કરી. તેમના પછી વર્ધમાન સાહના પુત્રોએ અને વાઘજી સાહના પુત્રોએ તેજ પ્રમાણે પૂજા કરી. ત્યાર બાદ દોસી ગોવિંદ વિગેરે સકલસંઘે પૂજા કરી. આવી રીતે પૂજા કરતાં એકંદર અઢી હજાર રૂપીઆ ભેગા થયા હતા.

પછી એક મોટી માંડવી બનાવી અને તેને જરી કસબ વિગેરે અનેક પ્રકારનાં બહુમૂલ્યવસ્ત્રોથી સજ્જ કરીને તેમાં સૂરિજીના શબને પધરાવી બહાર લઈ જવામાં આવી. તે વખતે સોના રૂપાના કુલો ઉછાળવામાં આવ્યાં. ઝવેરીવાડા સુધી ઘણા લોકોએ વધાવ્યા, પૂજા કરી અને અતિમ દર્શન કર્યો. ત્યાર બાદ પૈસા વિગેરે ઉછાળતાં ઉછળતાં ગામના સુખ્ય બજારમાં થઈ રમશાન ભૂમિમાં તેમને લઈ જવામાં આવ્યા. તે વખતે સાથે લગલગ બે હજાર માણસો હતાં, અનેક પ્રકારના વાજિત્રો વાજતાં હતાં અને સાથે નગર રક્ષક ડોટવાલ પણ પોતાના લવાજમા સાથે ચાલતો હતો. રસ્તામાં પણ ઠેકાણે ઠેકાણે હજારો લોકોની ઠંઠ જામી હતી. રમશાન ભૂમિમાં પંદર મણ સુખડની મોટી ચિતા રચી તેના ઉપર માંડવી મૂકી. ચિતામાં સવામણ અગર, પાંચ શેર કપૂર ઉપરાંત અંબર, કસ્તૂરી અને ચૂઓ વિગેરે પદાર્થો નાખવામાં આવ્યાં હતાં. તે પછી શબના સુખમાં સોના નાણું મૂકી, દૂધની ધારા દઈ, ‘નમો અરિહંતાણુ’ ગણી, સંઘ જનોએ અગ્નિસંસ્કાર કર્યો.

પછી શ્રાવકવર્ગ પાછો ઉપાશ્રયે આવ્યો. ત્યાં વૃદ્ધિસાગરસૂરિ સાથે દેવવંદન કરી સૂરિના શુણ્ રમણ કરતો અને વિદ્યમાન આચાર્યને શોક શમન કરાવતો પોતપોતાના સ્થાનકે ગયો.

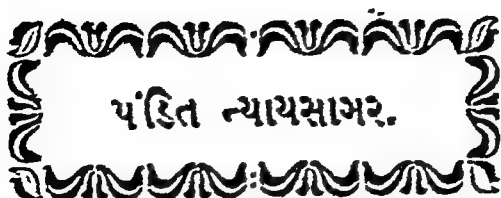
આ રાસ કૃપાસાગરના શિષ્ય તિલકસાગરે રચ્યો છે. રચ્યાની સાલ આપવામાં આવી નથી પરંતુ જે પ્રતિ ઉપરથી આ રાસ સુદ્રિત કરવામાં આવ્યો છે તે પ્રતિ સં. ૧૭૨૨ ની લખેલી હોવાથી, અર્થાત્ રાસનાયકના નિર્વાણ પછી, તેજ વર્ષે લખાયેલી હોવાથી, એની રચના પણ, સૂરિના નિર્વાણ પછી તુરતજ—ચાર છ મહિનામાં જ—થયેલી જણાય છે.

રાસની હસ્તલિખિત પ્રતિ પ્રવર્તક શ્રીકાંતિવિજયજી મહારાજના શાસ્ત્ર-સંગ્રહમાંથી જ પ્રાપ્ત થઈ હતી. પ્રતિ ઘણી જ ઉત્તમ રીતે અને મનોહર લિપિમાં લખેલી છે. તેના એકંદર ૨૧ પત્રો હતાં. પ્રતિના અંતે લેખકે આ પ્રમાણે લખેલું છે :—

संवत् १७२२ वर्षे श्रावणमासे शुक्लपक्षे तृतीयातिथौ गुरुवासरे
 तपागणगगनविकाशनसहस्रभानुनिखिलनृपतिमुकुटरत्नप्रभासलिलधौतपादा-
 रविन्दद्वितयसकलभट्टारकसभामामिनीभालस्थलतिलकायमानभट्टारकशिरो-
 वंतसभट्टारकश्री श्री श्री श्री श्रीराजसागरसूरीश्वरचरणकमलमधुकरायमाण-
 सकल्पण्डितशिरोमणिपण्डित श्री ५ श्रीशान्तिसागरगणिशिष्यगणिद्या-
 लसागरेण लिखितेयं प्रतिः ॥

(સંસ્કૃત ૬, પૃ. ૫૮-૮૫)

સાસકાર પ્રથમ શુભેશ્વરપાર્શ્વનાથ, તથા સ્વસ્વતીને પ્રણામ કરી ન્યાયસાગર પંડિતના અગ્નિની શરૂઆત કરે છે.

મરૂધર (મારવાડ) દેશના લિખમાલ નામના પ્રસિદ્ધ નગરમાં જે વખતે રાકોડ અગ્નિતપ્તિ રાત્રી કરતો હતો, તે વખતે ત્યાં આસવાલ નાતિનો સાક્ર મોટો કરીને એક ધર્મનિષ્ઠ અને શ્રીમાન્ વ્યાપારી રહેતો હતો. તેનું નગરજનોમાં તેમજ રાત્રીમાં ઘણું સાક્ર માન હતું. તેને રૂપવતી અને શુભિચ્છ રૂપાં કરીને પત્ની હતી. એક દિવસે તેણીએ રાત્રિના અવસાન કાલના સમયે સ્વપ્નમાં આસવૃક્ષ જોયો. અને તે હકીકત પતિને કહેતાં તેણે શરૂ પાડે તેનું કળ પુકયું. શરૂએ ‘ તમને બુદ્ધિમાન્ અને પ્રભાવશાલી પુત્રની પ્રાપ્તિ થશે. ’ એમ ઉત્તર આપ્યો. થોડાજ સમયમાં રૂપાને ગર્ભ રહેા અને ઉત્તમ કોડલાસૂચિત નવમાસ પૂર્ણ થયે, સંવત્ ૧૭૨૮ ના શ્રાવણ માસના શુકલપક્ષની અષ્ટમી વ્યતીત થયે અને નવમીના પ્રારંભે સૂર્યોદય વખતે પુત્રને જન્મ આપ્યો. તે પુત્રનું નામ નેમિદાસ રાખવામાં આવ્યું. બાલપણથીજ નેમિદાસ બુદ્ધિમાન્, અંગલ, અતુર અને શાંલ-લતાંની સાથેજ વિદ્યા શ્રદ્ધ કરનારો જણાયો. ત્યારે તે લગલગ આઠ વર્ષનો થયો ત્યારે તેનો પિતા વ્યાધિગ્રસ્ત થઈ મરણ પામ્યો. પિતાના મરણથી બાલક નેમિદાસના મન ઉપર ઘણી અસર થઈ અને તે મંત્રારની અસારતા સમજી વૈરાગ્ય તરફ મન વાળવા લાગ્યો. પોતાના પિતાના ભાઈને (કાકાને), પોતાનો વિદ્યા શ્રદ્ધ કરવાના વિચારમાં શુદ્ધાએલા જોઈ નેમિદાસે તેમ કરવા ના પાડી. અને પોતે

લગ્ન કરવા અનિચ્છા દર્શાવી. નેમિદાસ હમેશાં ગુરૂ પાસે જઈ જ્ઞાન મેળવવા પ્રયત્ન કરતો અને નવકારશી, પોરસી, એકાસણાદિ વ્રત પચ્ચખખાણુ કરતો. એક વર્ષ વીત્યા પછી અર્થાત્ જ્યારે તે નવ વર્ષનો થયો ત્યારે તેના કાકાએ તેને લણવા માટે નિશાળે મોકલ્યો. થોડાજ સમયમાં તેણે પોતાની તીવ્રબુદ્ધિને લીધે અધ્યાપકની પ્રીતિ સંપાદન કરી લીધી અને વિદ્યા પણ સઘળી ગ્રહણ કરી લીધી. આથી તેની માતા અને કાકા વિગેરે કુટુંબીજનો ઘણાં ખુશી થયાં.

એક દિવસે નેમિદાસ પોતાના કાકા સાથે ચૈત્યબુહારવા (દેવદર્શન કરવા) અર્થે ગયો. મંદિરમાં દેવદર્શન કરી ગુરૂવંદન કરવા બંને જણા ઉપાશ્રયે ગયા. ત્યાં તે વખતે ઉત્તમસાગરજી નામના મુનિ પોતાના શિષ્ય પરિવાર સાથે આતુર્માંસ રહેલા હતા. તેમનું વ્યાખ્યાન સાંભળી નેમિદાસની સુષુપ્ત વેરાગ્યવૃત્તિ જાગૃત થઈ અને તેણે પોતાના કાકાને, પોતાનો દીક્ષા લેવાનો વિચાર જણાવ્યો. કાકાએ, તેના ઘણા આગ્રહથી અનુમતિ આપી અને બાલક નેમિદાસને ઉત્તમસાગરજી ગુરૂ પાસે મૂક્યો. શુભ મુહુર્ત્ત જોઈ ગુરૂએ દીક્ષા આપી અને નેમિદાસને બદલે ન્યાયસાગર નામ સ્થાપન કર્યું. ભિન્નમાલના શ્રાવકવર્ગે ઘણા દ્રવ્યનો વ્યય કરી તેનો દીક્ષા મહોત્સવ ઉજવ્યો.

હવે, ન્યાયસાગરને પ્રથમ ગુરૂ મહારાજે પડાવશ્યક શીખવી, કમથી જીવવિચાર નવતત્ત્વ, દ્રવ્યગુણપર્યાયસ્વરૂપ, કર્મઅથ, કર્મપ્રકૃતિ વિગેરે સઘળા પ્રકરણુ અથો શીખવ્યા. પછી ગણધર અથિત આગમનો અભ્યાસ કરાવ્યો. જૈન વ્યાકરણુ, (સિદ્ધહેમશખ્દાનુશાસન ?) હરિભદ્રસૂરિ અને યશોવિજય ઉપાધ્યાયના રચેલા પ્રૌઢ અને ગહન અથોનો પણ સાથે અભ્યાસ કર્યો લઘુ કૌમુદી, સિદ્ધાન્તકૌમુદી, અને સવાલક્ષ શ્લોક પ્રમાણુ મહાભાષ્ય (પાતંજલ મહાભાષ્ય), નૈપધાદિ પંચ કાવ્ય, અલંકાર શાસ્ત્ર અને જ્યોતિષશાસ્ત્રનું પણ યથેષ્ટ અધ્યયન કરી તેમાં પ્રવીણતા મેળવી.

આવી રીતે શાસ્ત્રાભ્યાસ કરતા કરતા તેમજ ગુરૂમહારાજની

એવાનો લાલ લેતા લેતા એક વખતે સાહુજનપુર અને સારંગપુર (માલવામાં આવેલા) તરફ વિહાર કર્યો. ત્યાં રહીને ન્યાયશાસ્ત્રીનું પઠન કરવું શુરૂ કર્યું અને શોરાજ સમયમાં તર્કસંગ્રહ, તર્કલાપા, ન્યાયમંજરી, સુક્રતાવલી, ચિંતામણિ, શિરોમણિ અને મહારાનાથી વિગેરે ગ્રંથો લખી ગયા. આવી રીતે ન્યાયસાગરે સર્વ શાસ્ત્રોનો અભ્યાસ કરી ઉત્તમ વિક્રતા મેળવી સારા સારા વિક્રાનોના મનહરણ કરવા માંડ્યાં. પોતાના શિષ્યની આવી શક્તિ અને વિક્રતા જોઈ શુરૂ મહારાજને પણ ઘણો આનંદ થતો. ન્યાયસાગરની જ્યારે ત્રીસ વર્ષની અવસ્થા થઈ ત્યારે ઉત્તમસાગરજીનો સ્વર્ગવાસ થયો અને સ્વયં તેમને મહોત્સવ કરી, શુરૂજીની ગાદી ઉપર બેસાડયા.

હવે એક સમયે સાઠ સાધુઓના પરિવાર સાથે ન્યાયસાગરજી ધુલેર ગામમાં ઋષભદેવની (જેને કેશરીયા તીર્થ કહેવામાં આવે છે તેની) યાત્રા કરવા અર્થે આવ્યા. ત્યાં તે વખતે નરેન્દ્રકીર્તિ નામના હુંબરગચ્છ (દિગંબર સંપ્રદાય) ના આચાર્ય આવેલા હતા અને શાંતિવિજય નામના બીજા એક શ્વેતાંબર વિક્રાન પણ ત્યાં હાજર હતા. ન્યાયસાગરજીના સાધુઓને જોઈ દિગંબર આચાર્ય શ્વેતાંબરો માટે હલકા શબ્દો ઉચ્ચારતો અને પોતાની વિક્રતાનો ગર્વ દેખાડતો. તે જોઈ શાંતિવિજય આદિ સાધુઓએ ન્યાયસાગરજીને દિગંબરાચાર્યનો મદ ઉતારવા આગ્રહ કર્યો તેથી તેની સાથે શાસ્ત્રાર્થ કરી દિગંબર લક્ષારકનો પરાજય કર્યો અને તેની જે પાલખી હતી તે ખુચવી લેવામાં આવી !

આવીજ રીતે, ન્યાયસાગરજીએ ઉજ્જૈણીમાં કુમનિઓને (મૂર્તિ-પૂજા ઉત્થાપકોને) હરાવી જિનમૂર્તિની સિદ્ધિ કરી, સિદ્ધપુરમાં પણ હુંદકો સાથે વાદ કરી તેમનો પરાજય કર્યો. એક વખતે તેઓ ફરતા ફરતા દશરથપુર (માલવામાં આવેલા મંદસોર શહેર) માં આવ્યા. ત્યાંનો નગરાધીશ કોઈ યવન (સુચલમાન) હતો. તે પોતાના કોઈ કાર્યની સિદ્ધિ માટે ન્યાયસાગરજીને ગ્રન્થ પૂછવા આવ્યો. ન્યાયસા-

ગરજીએ ‘કાર્યની સિદ્ધિ થશે’ એવો જવાબ આપ્યો અને થોડાજ સમયમાં તેનો મનોરથ સિદ્ધ થયો. આથી તે યવનને ન્યાયસાગરજી ઉપર ઘણો સદ્ભાવ થયો અને કેટલોક ‘માલ’ (દ્રવ્ય) લઈ તેમને ભેટ તરીકે આપવા લાગ્યો. પરંતુ ન્યાયસાગરજીએ તો હંમે સાધુ હોવાથી તમારી ભેટ સ્વીકારી શકતા નથી, વિગેરે સમજાવી તેને વિદાય કર્યો. પછી ન્યાયસાગરજીના મનમાં ઘણાજ વૈરાગ્ય આવ્યો અને પરિશ્રદ્ધને પાપતું મૂળ જાણી તેનો સર્વથા ત્યાગ કર્યો. ત્યાર પછી યાવજ્જીવ લગી પાંચ વિગઈનો ત્યાગ કરી અને સંવત્ ૧૭૬૩ માં ક્રિયા-ઉદ્ધાર કરી શુદ્ધ આચાર પાલવા લાગ્યા.

આવી રીતે વરાગ્યવૃત્તિચુકત થઈ અનેક નગર અને દેશમાં વિચારતા તથા પોતાની વિદ્વત્તાવડે ઘણા ભવ્યજીવોને પ્રતિબોધ કરતા ન્યાયસાગરજી એક વખતે અમદાવાદ આવ્યા. ત્યાં ઘણા લોકોને ધર્મોપદેશ આપ્યો. તેમના ઉપદેશથી ચ્યાર ગૃહસ્થોએ સંસારની વિરસતા જાણી તેમની પાસે દીક્ષા લઈ શિષ્ય થયા. બધા મળીને તેમને નવ શિષ્ય હતા.

ત્યાં, અમદાવાદમાં પણ હુંદિયાની સાથે ચર્ચા કરી, ‘ચૈત્ય’ શબ્દનો અર્થ જે તે લોકો ‘જ્ઞાન’ કરતા હતા, તે ખોટો ઠરાવી, આગમ અને તેમની ટીકા, ભાષ્ય, ચૂર્ણી વિગેરેથી ‘ચૈત્ય એટલે શિખરણદ્ધ મંદિર’ એવું સિદ્ધ કરી આપી તેમને નિરૂત્તર કર્યા.

અમદાવાદથી વિહાર કરી ન્યાયસાગરજી જુદા જુદા તીર્થોની યાત્રા કરવાનો સંકલ્પ કરી, પ્રથમ શત્રુંજયતીર્થે ગયા. ત્યાં ઋષભ-જિનની યાત્રા કરી, સાહ સામીદાસની સ્ત્રીએ કરાવેલાં ખિંખોની પ્રતિષ્ઠા કરી. ત્યાંથી ભાવનગરના સઘના આશ્રહને લઈ ત્યાં ગયા. અને ત્યાં પણ કેટલીક પ્રતિમાઓની પ્રતિષ્ઠા કરી. ત્યાંથી ઘોઘાસ્થિત નવખંડા પાર્શ્વનાથની યાત્રા કરી ગિરનારતીર્થે ગયા. આવી રીતે-આબુ, તારંગા, પાટણ વિગેરે સ્થળોના ચૈત્યો જુહારતા દક્ષિણ દેશમાં વિહાર કર્યો. ત્યાં અંતરીક્ષ પાર્શ્વનાથની યાત્રા કરી. ત્યાંથી અવરગાળાદ ગયા. ત્યાંના સંઘે ઘણા આડંબરપૂર્વક તેમનો નગર પ્રવેશ કરાવ્યો.

ત્યાં બુહાનપુરના સાહુ કસ્તુરચંદની વિનંતી આવી છે, -મહે' પાર્થ-
નાથનો જન્મ મહોત્સવ કરવા સામગ્રી એકઠી કરી છે અને તે
આપના હાથે કરવાનો છે માટે આપ અહિં પધારો. તે વિનંતીનો સ્વીકાર
કરી ન્યાયસાગરજી બુહાનપુર ગયા અને ત્યાં બિંબપ્રતિષ્ઠા પણ કરી.
પછી ત્યાંથી શુભરાત તરફ વિહાર કર્યો. ત્યાં સુરત, જંબુસર અને ખં-
ભાત વિગેરે ગ્રામોમાં વિચરતા હતા, એટલામાં ગચ્છપતિ (આચાર્ય)
નો નવાનગર તરફ જવાનો આદેશ (હુકમ) આવતાં તે તરફ
વિહાર કર્યો.

રસ્તામાં આવતાં કોઠંગાંગડ x નામના ગામ સુધી પહોંચ્યા
હતા, એટલામાં ત્યાં શરીરમાં વ્યાધિ પેદા થયો. આ વાતની
અમદાબાદના લોકોને ખબર પડતાં તેઓ તે ગામમાં આવ્યા અને
શરીરની શિથિલતા જોઈ ચોમાસું અમદાબાદમાં કરવા આવવા
માટે વિનંતી કરી. તેમની તે વિનંતીનો સ્વીકાર કરી ન્યાયસાગરજી
અમદાબાદ ગયા અને હુહારની યોજના ઉપાધ્યે ઉતર્યા. ત્યાં શરીર દિન
પ્રતિદિન વધારે ક્ષીણ થતું ગયું અને એવી રીતે ચાર વર્ષ વ્યતીત
થઈ ગયાં. સાહુ ન્યાનચંદ અમીચંદ આગેવાન થઈને ન્યાયસાગરજીની
ઘણી સેવા ભક્તિ કરી અને તેમની આરવાર માટે ઘણું દ્રવ્ય ખર્ચ્યું.
તેમજ સાહુ લાલચંદનો પુત્ર મોતીચંદ દે જોની કીર્તિ રાજનગરમાં
ઘણી પ્રસરેલી હતી તે પણ, ન્યાયસાગરજીની સેવામાં સતત હાજર
રહેતો હતો. તેણે તેમની સોના રૂપાના નાણાવડે નવે અંગે પૂજા
કરી અને તેમના માનમાં ' અકાંઈ મહોત્સવ ' રાત્રિ જાગરણ, સાધર્મિવા-
ત્સલ્ય, પૂજા અને પ્રભાવના વિગેરે અનેક ધર્મ કૃત્યો કર્યા. તેવીજ રીતે
મલુકચંદ સાહુના પુત્રો ઝવેર અને પાનાચંદે પણ સાધર્મિવાત્સલ્ય
વિગેરે કરી પુષ્કળ દ્રવ્યનો વ્યય કર્યો. શુરભક્તા શ્રાવિકા હુસલખાઈ
શુરજીના ઔપધ વિગેરેની બધી વ્યવસ્થા કરતી હતી.

x જે પ્રતિ ઉપરથી આ મુદ્દલ થયું છે તેમાં ' કાઠંગાંગડ ' નામ છે
પરંતુ અક્ષરો જરા અસ્પષ્ટ જેવા છે. પરંતુ પાઠગથી જે બીજી પ્રતિ મળી
તેમાં સ્પષ્ટ અને ચોખ્ખી રીતે ' કોઠંગાંગડ ' છે અને તેજ યથાર્થ છે,

પં. મણિસાગર, ઉદયસાગર, ધીરસાગર, અને જયસાગર નામના ચાર શિષ્યો તેમની સેવામાં નિરત હતા. આવી જાતની ચતુર્વિધ સંઘવટે કરાયલી સારવાર સાથે છેવટે જ્યારે અંતસમય નજીક આવ્યો ત્યારે ન્યાયસાગરજીએ ચાર શરણું સ્મરણ કરી અણસણ ઉચ્ચર્યું અને બધા સંઘને અંતિમ શિખામણ અને હિતોપદેશ આપી સંવત્ ૧૭૯૭ ના ભાદ્રપદ વદી અષ્ટમીના પ્રાતઃકાલે તેમણે દેહત્યાગ કર્યો.

નવમી દાહમાં, રાસકાર, અમદાબાદના કેટલાક આગેવાન શ્રાવકોના નામ આપે છે અને તેમણે આડંબર પૂર્વક ન્યાયસાગરજીના શબનો કદમપુરાની વાડીમાં, અગ્નિ સંસ્કાર કરી ત્યાં સ્તૂપ બનાવી તેમાં ચરણ સ્થાપના કરી, એટલું જણાવી દાળની અને સાથે ચરિત્રની સમાપ્તિ કરે છે.

દશમી દાળ, ચરિત્ર નાયક અને રાસકર્તાની ગુરૂ પરંપરા જણાવવા અર્થે રચવામાં આવી છે. અત્રે એ જણાવવું આવશ્યક છે કે, પ્રથમ જે પ્રતિ ઉપરથી આ રાસ મુદ્રિત કરવામાં આવ્યો છે તે પ્રતિ પ્રવર્તકજીના શાસ્ત્ર સંગ્રહમાંની હતી અને લિપિ ઉપરથી જણાતી હતી. પરંતુ, તેનું એક અંતિમ પત્ર અનુપલબ્ધ હતું અને તેના લીધે પ્રશસ્તિવાળી દાળનો કેટલોક ભાગ અપૂર્ણ છપાવવો પડ્યો. પછીથી કાર્ય પ્રસંગે જ્યારે હું (સંપાદક) છાણી મુકામે ગયો, ત્યાં ત્યાંના જ્ઞાનમંદિરમાં સંરક્ષિત પંન્યાસશ્રીઆણંદસાગરજી-હવે શ્રીસાગરાનન્દસૂરિ-ના શાસ્ત્રસંગ્રહમાં તપાસ કરતાં આ રાસની પ્રતિ ઉપલબ્ધ થઈ આવી. આ પ્રતિ સંપૂર્ણ છે અને તેમાં છેવટનો ભાગ પણ મૌબુદ છે તેથી એ આખી દાળ અત્રે આપવી આવશ્યક છે.

- તપગણમાંહિં અધિકવિરાળે, આનંદવિમલસૂરિ ગાળે રે;
તેહ સમેં તે જાણો, ઉવગાય શ્રીવિદ્યાસાગર મનિ અણારે. ૧
ભવિયણ ભાવ ધરીને વંદો, -આંકણી.

છઠ્ઠા છઠ્ઠા આંખિલનો તપ કીધો, સ્વર્ગતણાં સુખ લીધાં રે.

- તત્પટ ધર્મસાગર ઉવઝાયા, સહુ પ્રણમે' બેહના પાયા રે;
તત્પટ વિમલસોધિ ધીરા, તત્પટ પદ્માભિધ હીરા રે. ૨
- તાસ પાટ ઉવઝાય સુખંકર, શ્રીકૃષ્ણસાગર ધુરંધુર રે;
તત્પટ ઉત્તમસાગરજી સોહે, સવિ પંડિતના મન મોહે રે. ૩
- તાસ પાટ પંકજ સમન્તજો, યથા ન્યાયસાગરજી ભાણો રે;
જિનવર ધર્મ ખહુ અનુઆલ્યો, કૃમતિવાસને ટાલ્યો રે. ૪
- શ્રીપૂંનિમગરજી અધિકો ગાળે, ઢંઢેર શાખા છાળે રે;
શ્રીભાવપ્રભમૂરિ તખલ વિરાળે, વાદીમતને ભાળે રે. ૫
- સંઘે વિનતી શુરને કહાવી, શિષ્ય મોકલો ચિત્તમાં ઠરાવી રે;
શુર આદેશે' શિષ્ય પુણ્ય આવ્યા, પૂંનિમગરજી સંઘ મનિ ભાવ્યોરે ૬
- શ્રીપુણ્યરત્નને' વાંણી સુંદર, સંઘે કહી અતિ સારી રે;
શ્રીજયસાગરજીના કહ્યાથી, નિર્વાણ રચ્યો સુખકારી રે. ૭
- શ્રીપુણ્યરત્નને' શુર સુપસાયે', પં. ન્યાયસાગર શુણગાયારે;
સંવત્ સતર સતાણુઆ વર્ષે, આશ્વિનવદી રવિવાર સોહાયારે. ૮
- પંચમીદિન સંપૂર્ણ કીધો, વિઘ્ન રહિત ઉજમાલો રે;
ભણસ્યે' ગણસ્યે' જે સાંભલસ્યે', તસધરિ લચ્છિ વિશાલો રે. ૯

इति श्री न्यायसागरजी निर्वाणरास संपूर्णः । संवत् १७९७ ना
वर्षे ज्येष्ठ वदि ५ रवौ संपूर्णः ॥

આ પ્રશસ્તિ ઉપરથી જણાય છે કે, -રાસનાયક ન્યાયસાગરજી
મહોપાધ્યાય ધર્મસાગરજીની સંતતિમાંથી ઉતરી આવેલા હોય
તેમનાથી પાંચમી પેઢીએ થયેલા છે. શુરપરંપરા આ પ્રમાણે છે:—

મહોપાધ્યાય ધર્મસાગરજી (હીરવિજયસૂરિના સમકાલીન)

ઉપાધ્યાય વિમલસાગર

ઉપાધ્યાય પદ્મસાગર

(જગદ્ગુરુ કાવ્યદિના કેતો)

ઉત્તમસાગર

ન્યાયસાગર

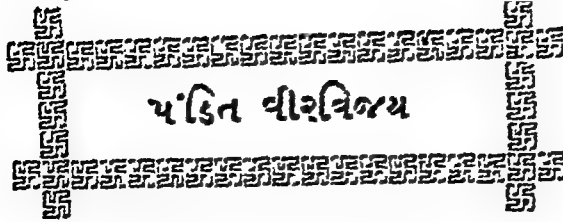
ન્યાયસાગરજીએ કેટલાક ગ્રંથોની રચના કરી હોય તેમ જણાય છે, તેમની એક કૃતિ મહારા જોવામાં આવી છે અને તે સંસ્કૃતમાં ચમકમચ સ્તુતિ રૂપે છે. તેના ઉપર ટીકા પણ પોતેજ કરેલી છે. વડોદરાના જ્ઞાનભંડારમાં એ કૃતિની પ્રતિ છે.

રાસકર્તા, ચરિત્રનાયકના સમુદાયના ન હોઈ—સમુદાય શું પણ ગચ્છના પણ ન હોઈ—અન્યગચ્છીય છે એ ખાસ ધ્યાન ખેંચવા લાયક ખાખત છે. રાસ લેખકનું નામ પુણ્યરત્ન છે અને તેઓ પૂનમીઆ ગચ્છની ઠંઢેરવાડાની શાખાના આચાર્ય ભાવપ્રભસૂરિના *અનુયાયી છે. અમદાવાદના પૂનમિયા ગચ્છના સંઘના આગ્રહથી તેમને ચોમાસું કરવા તેમના ગચ્છનાયકે ત્યાં મોકલ્યા હતા. તેજ વર્ષે ન્યાયસાગરજીનું નિર્વાણ થવાથી, તેમના શિષ્ય જયસાગરના કહેવાથી પુણ્યરત્ને આ રાસની રચના કરી છે. ચરિત્રનાયકના મરણ પછી ૨૭-૨૮ દિવસે તેની સમાપ્તિ થઈ છે. અન્યગચ્છીય વિદ્વાન્ સાધુ આવી રીતે ન્યાયસાગરજીના નિર્વાણ રાસની આવી લકિતભરેલી રચના કરે એ હકીકત અવશ્ય તેમના ગૌરવ અને સાધુત્વની સૂચક હોવી જોઈએ.

મુનિ જિનવિજય.

* પૂનમિયા ગચ્છની આ શાખાનું નામ, પાટણમાં આવેલા ઠંઢેરવાડામાં આ સમુદાયનો ઉપાશ્રય અને પાટ આવેલા હોવાથી તેના ઉપરથી પડ્યું છે. એ સ્થાન ધણા જૂના સમયથી એ લોકોનું છે એમ કેટલાક પુરાવાઓથી જણાય છે. હાલમાં પણ તેનું અસ્તિત્વ છે ભાવપ્રભસૂરિ એજ સ્થાને એક વિદ્વાન્ આચાર્ય ન્યાયસાગરજીના સમકાલીન થઈ ગયા છે. તેમણે યશોવિજયોદ્યાયના કેટલાક ગ્રંથો ઉપર ટીકા દિપણ લખેલા છે

પંડિત વીરવિજય

સપ્ત ૭, પૃષ્ઠ ૮૬-૧૦૫

તેમના શિષ્ય રંગવિજયે આ સપ્ત રચ્યો છે તેમાં પ્રથમ શ્રી-
શ્વરપાર્શ્વનાથ, પદ્માવતી, અને અરસ્વતીને નમન કરી તે જણાવે છે કે-
રાજનગર કે જ્યાં અનેક સુંદર ગિન પ્રાસાદ છે અને જ્યાં શ્રેઠ
હેમાભાઈના પુત્ર શ્રેઠ પ્રેમાભાઈ (નગર શ્રેઠ) વસે છે ત્યાં શાંતિદાસનો
પાડો એ નામની પ્રધાન પોળ ધીકાંટા આગળ આવેલ છે; તેમાં જટો-
અર નામનો આમ્હણ પોતાની પ્રિયા નામે વિજયા સહિત રહેતો હતો.
તેને એક પુત્રી નામે ગંગા અને એક પુત્ર નામે દેશવ થયા હતા.
દેશવ મોટો થતાં તેને રણીયાત નામની એક વિપ્ર કુમારિકા સાથે
પરણાવ્યો. દેશવ અઢાર વર્ષનો થયો એટલે બીમનાથ ગામે માતા
સહીત ગયો ને ત્યાં એક દિવસ માતાએ ગાલ દેતાં કલકુ થયો
એટલે દેશવ રાચક ગામ ગયો. ત્યાંથી પાલીતાણે જતાં રોગ થયો,
ઘણા ઉપાય કરતાં તે મટે નહી. શુભવિજય શુદ્ધ મળતાં તેનો રોગ ગયો
પછી દેશવે પોતાને ઘેર જવાની આજ્ઞા મારી એટલે શુદ્ધે કહ્યું કે
ઘેર જઈ શું કરવાનું છે ? અમારી પાસે દીક્ષાલેખો. દેશવે વિચાર
કરતાં તેમ કરવા કમલ કર્યું. શુદ્ધે ખંભાત જઈ દીક્ષા આપવા
જણાવ્યું, ત્યારે દેશવે વચમાં કોઈ સાડું ગામ આવે ત્યાંજ દીક્ષા
લેવા કહ્યું.

વિહાર કરતાં માર્ગમાં પાનસર પહોંચ્યા, ત્યાં શુદ્ધે અ' ૧૮૪૮
ના કાર્તિક માસમાં દેશવને દીક્ષા આપી નામ વીરવિજય પાડ્યું.
ખંભાતના અંધને કહેવરાવતાં શુદ્ધ શિષ્યને સામંત સાથે ખંભાતમાં
પ્રવેશ કરાવ્યો. શુભવિજયને વીરવિજય અને ભાણુવિજય એ

એ શિષ્યો હતા અને વીરવિજય તે ત્રીજા. વીરવિજયે ગુરૂની ભક્તિ-વૈયાવચ્ચ અપૂર્વ લાવથી કરી, અને અભ્યાસ પણ સતત કરી પંચકાવ્ય, છદ્દશન, આગમાદિ અવલોક્યાં.

ભાણુવિજય ગુરૂઆજ્ઞાથી આમાંતર વિહર્યા, જ્યારે ખંભાતમાં શુભવિજય ગુરૂ અને ધીર તથા વીર અને શિષ્યો રહ્યા. અત્ર વીરવિજયે સં. ૧૮૫૮ માં સ્થુલિભદ્રની શિયલેવેલ તેમજ અષ્ટપ્રકારી પૂજા પદ્ધતિમાં રચી ધીરવિજય ત્યાં ખંભાતજ રહ્યા અને શુભવિજય વીરવિજય-ગુરૂશિષ્ય (હુહાર) ની પોળમાં ઉતર્યા. ત્યાંથી વટપદ્રમાં (વડોદરામાં) જઈ સૂત્રના યોગ સંઘસમક્ષ વહેવરાવ્યા, અને વીરવિજયએ ગુરૂને પંચાસપદ આપ્યું. યોગ વહીને સૂત્રનું વાંચન-વ્યાખ્યાન થાય એ જિનાજ્ઞા અનુસાર હવે વીરવિજય તેના અધિકારી થયા. અત્ર શુભવિજય સં. ૧૮૬૦ ના ફાગણ શુદ્ધ ૧૨ ને દિને સ્વર્ગવાસ પામ્યા.

વીરવિજયે ઉપદેશ આપી સંઘને વિહારની ઇચ્છા જણાવી નીકળ્યા. લીખડી, વઢવાણ, જઈ સુરત શહેરમાં આવ્યા. સુરતના સંઘે ઘણા આહંબર પૂર્વક તેમનું સામૈયું કર્યું. તે જોઈ ત્યાં રહેનારા જતિઓ કંકળ્યા અને તેમણે તીથિનો ઝગડો ઉત્પન્ન કર્યો. આ વખતે સુરત ઉપર ટોપીવાળા (અંગ્રેજ) નું રાજ્ય હતું. ત્યાં વાત જતાં જ્યોતિઃ-શાસ્ત્રના પ્રમાણે વીરવિજયે ખુલાસો કરતાં અંગ્રેજે જોશીને ખોલાવી અને તેને પૂછતાં વીરવિજયનું કથન સત્ય લાગતાં જતિઓને દંડ્યા અને ત્યારપછી શાંતિ જળવાઈ. પછી અમદાવાદ આવ્યા ત્યાં ભઠીની પોળમાં જગા લઈ લાલભાઈ કીકુ વગેરેએ પોષધશાળા કરાવી અને ત્યાં વીરવિજય ગુરૂને પધરાવ્યા.

અહીં સં. ૧૮૭૮ માં હુંઢકે સાધુઓએ પ્રતિમાનું ઉત્થાપન કર્યું અને તેના વાદમાં ઉતર્યા. કલેશ વધ્યો, વાત સરકાર-દરબારે ચડી. ભુજથી આણંદ શેખરજી આવ્યા, અમદાવાદમાં ખુશાલવિજય અને માનવિજય હતા, ખેડેથી દલિયંદજી લખિંધવિજય સાથે આવ્યા.

આમ સાધુ પરિવાર એકેકે થયો, અને જૂદા જૂદા ગામથી સંધના પ્રતિષ્ઠિત માણસો આવ્યા અને આ બધા સાથે લઈ દરબારમાં ગયા. શ્રાવકમાં શ્રીમાલીના શ્રેષ્ઠ લગવાનશ્રેષ્ઠ, ઇચ્છાયા, વખત માનચંદ (દે જે મુસદ્દી હતા), હરખા માનચંદ વગેરે હતા. વીરજનગરથી ગણાસા જેચંદશા વગેરે આવ્યા હતા. તે બધા ભેગા મળી દરબારમાં ગયા. સાહિબે વીરવિજયજીને ખુરશીપર બેસાયાં, પછી હુંદકને બોલાવ્યા. તેમના તરફથી જોડારિખ આવ્યા. તેમને પ્રજન પૂછતાં ઉત્તર ન મળવાથી તેને બદલે નરસીરિખને બોલાવી તેને સવાલ પૂછતાં જવાબ મળે નહિ. સાહેબે તેમને ફરીવાર ન પૂછતાં સૂત્રમાં પ્રતિમાનો શો અધિકાર છે એ પૂછતાં શ્રાવકોએ અને વીરવિજયે તેનો અધિકાર બતાવતાં તે વાત સાચી ઠરી અને આ રીતે જીત થઈ.

વીરવિજયે ૪૫ સૂત્રની વાંચના કરી અને શ્રાવકોને શ્રદ્ધાવંત કર્યાં. તેમાં મુખ્ય નગરશ્રેષ્ઠ હેમાબાઈના પુત્ર પ્રેમભાઈ અને ભુરાભાઈ શ્રેષ્ઠ, લવાન ગમાનના જ્યેષ્ઠ પુત્ર (પાટવી) દલીચંદ, રૂપચંદ પાનાચંદના પુત્ર હિમાભાઈ અને ત્રિકમકાવ વગેરે. ખેતપાલ પોળના બધાને શ્રાવક બનાવ્યા. શાવિકાઓમાં મુખ્ય હડીચીંધ શ્રેષ્ઠનાં પત્ની હરકુંવર શ્રેષ્ઠાણી હતાં. સં. ૧૮૬૩ ના મહાવદ ૧૧ ને દિને અંજન-શલાકા કરી અને મુંબાઈવાસા મોતીશા શ્રેષ્ઠ સિદ્ધાચલ ઉપર હુંદ કરાવી. જિનખિંબ સ્થાપના કરી. આ રીતે પાંચહજાર પ્રતિમા સ્થાપી. આથી મોતીશાના પુત્ર ખીમચંદલાઈ ખુશી થયા.

સાનનગરમાં બોમ્બવંશીય કેશરીચિંહ સુત હડીચિંધ શ્રેષ્ઠ પ્રતિષ્ઠિત હતા, તેમણે વીરવિજયના ઉપદેશથી એક મોટા જિન પ્રાચીન કરાવ્યો, પરંતુ તેની અંદર પ્રતિમાની સ્થાપના કરાવવાની હોંશ વણી હતી તેમ થાય તે પહેલાં સદરહુ શ્રેષ્ઠ સ્વર્ગે સિધાવ્યા. તેમની પત્ની હરકુંવર શ્રેષ્ઠાણીએ શ્રેષ્ઠનો શ્રેષ્ઠ મૂડી પ્રતિમા પથરાવાતું ધર્મકાર્ય કર્યું. અંજનશલાકા કરાવી અદ્યક્ષ થત ખર્ચ્યું.

[આ દહેરૂં અમદાવાદમાં એક જાણવા અને જોવા યોગ્ય સ્થળ લેખાય છે. તેના સંબંધમાં ગુજરાત સર્વસંગ્રહમાં—આવૃત્તિ ૧૮૮૬ પૃ. ૪૨૫ માં જાણવેલું છે કે “ શહેર બહાર ઉત્તરેથી શરૂ કરતાં દિલ્લી દરવાજાની પેલીપાસ કેમ્પના રસ્તાની જમણી મેર હીસીંગનું દહેરૂં છે. એ ધર્મશાળા તથા બંગલા સાથે ૧૮૪૮ માં દશલાખને ખર્ચે બંધાઈ રહ્યું હતું. દહેરૂં પ્રેમચંદ સલાટે સણગારની મોટામાં મોટી દોલતે પૂરું કીધું છે. કોતરકામ ઉતરતું છે, શિલ્પ ધાટી સ્વચ્છ નથી પણ કામ એવું તવંગર છે કે જે કાળમાં જૈન શિલ્પનો ઉત્કર્ષ હતો તે કાળના જેવુંજ, ને તે ઉપરથી જાણાય છે કે હજીપણ ગૂજરાતમાંથી બાંધવાનો ને પથ્થર કાપવાનો હુન્નર ગયો નથી. દહેરામાં બાવન ગોખલા છે ને એક એકમાં તીર્થંકરની કે કોઈ સાધુની આરસની મૂર્તિ છે. દહેરામાં મુખ્ય મૂર્તિ ધર્મનાથની છે. ”]

વીરવિજયપાસે અંજનશલાકા કરાવી ણિંબસ્થાપનાનું મુહુર્ત દીનાનાથ જોશીને સાથે રાખી લેવરાવ્યું ને તે સં. ૧૯૦૩ ના માહા વદ ૧૧ ને દિને આવ્યું. તે દિને ગુરૂના વચનાનુસાર સર્વ ક્રિયા કરી શેઠાણી તથા શેઠના નાના ભાઈ નામે ઉમાભાઈએ મળી તે પ્રતિષ્ઠા ઉત્સવ ઉજવ્યો.

પછી વિરોધાવશ્યક સૂત્ર કે જે ન્યાયથી પૂર્ણ અને તેથી દુર્ઘટ છે તે ગુરૂએ વાંચ્યું અને ૪૫ આગળના યોગ વહેવરાવી શિષ્યાદિ (રાસકર્તા સહિત) પર ઉપકાર કર્યો.

સં. ૧૯૦૮ ના શ્રાવણ માસમાં ગુરૂને વ્યાધિ થયો અને ભાદરવા વદી ત્રીજને ગુરૂવારે તો ગુરૂએ સ્વર્ગગમન કર્યું. પ્રેમભાઈ શેઠ, મગનભાઈ, ઉમાભાઈ, વગેરે અગ્રણી શેઠીઆઓ એકઠા થઈ શિખિકા કરી મૃતશરીરને તેમાં પધરાવી ગાજતે વાજતે લઈ જઈ દાહ કર્યો. તે દિવસે સર્વ બજારો બંધ રહી ગુરૂના પદ્મપર આસો માસની વિજયા-દશમીને દિને રંગવિજયને સ્થાપ્યા. જે તીથિએ સ્વર્ગવાસ થયો તે દરમાસે આવનાં ઘણા ગૃહકાર્ય મૂકી પૌષધ વ્રત પાળતા હતા. બારમાસ જતાં ૧૯૦૧ (૧૯૦૬) ના માહ શુદ્ધ ૬ ને સોમવારે સ્વર્ગસ્થ ગુરૂનાં પગલાં સ્થાપ્યાં.

વીરવિજયે અનેક અંથ બનાવ્યા છે તેમાં સંગ્રહ ને દૂર કરે તેવો પ્રશ્નચિંતામણિ અંથ મહત્ત્વનો અને મુખ્ય છે.

આ રાસના કરનાર વીરવિજયનાજ શિષ્ય રંગવિજય છે કે જેમણે સં. ૧૬૧૧ ચૈત્ર શુ. ૧૫ સોમવારે રાસ પૂર્ણ કર્યો છે. આ વખતે તપાગચ્છના આચાર્ય તરીકે વિજયદેવેન્દ્રસૂરિ હતા.

[અમદાવાદમાં હજી એક ઉપાસરો છે કે જે વીરવિજય ત્યાં રહેતા હતા તેથી તેમના નામથી 'વીરનો ઉપાસરો' કહેવાય છે. હાલ તેમાં ચારી મરાઠત થઈ નવીન સ્વરૂપમાં તે મૂકાયો છે. તેમાં પંન્યાસ શુક્ષ્મવિજય નિવસેછે અને તેઓ આ રાસ વીરવિજયની સ્વર્ગતીથિપર વાંચે છે.]

વીરવિજયમાં કાવ્યકલા ઘણી સુંદર રીતે ખીલી હતી. તેમની ગૂજરાતી કવિતા જનનેતર કવિઓની કવિતાને ટક્કર મારે અને ગૂજરાતી કાવ્યસાહિત્યને શોભાવે તેવી છે. તેમની રચેલી જૂદી જૂદી પૂજા હાલમાં એટલી બધી પ્રચલિત થઈ ગઈ છે તેનું કારણ તે કાવ્યનો પ્રવાહ, ભાવપૂર્ણ અર્થ અને હૃદયને સંતોષ આપે તેવો રસ છે અને તેથી શ્રોતાજનોનાં મન તેની સાથે સંગીતના સૂરની મિલાવટ થતાં અનિ રંજિત થાય છે. તેમની કૃતિઓની યાદી નીચે પ્રમાણે છે:—

૧ અષ્ટ પ્રકારી પૂજા સં. ૧૮૫૮ ભાદ્રપદ શુદ્ધ ૧૨ શુક્રવાર. રાજનગરમાં.

* ૨ સ્તુતિભદ્રાની શિયલવેલ સં. ૧૮૬૨ પોશ્ય શુદ્ધ ૧૨ શુક્રવાર રાજનગરમાં.

૩ કોણિક રાજાનું સામૈયું. સં. ૧૮૬૪ શ્રાવણ શુદ્ધ ૭ રાજનગર.

* ૪ ચોસક પ્રકારી પૂજા સં. ૧૮૭૪ અશ્વિન તૃતીયા રાજનગર.

* ૫ પીન્તાલીસ આગળની પૂજા સં. ૧૮૮૨ ભાગશર માતએકાદશી

* ૬ નવણુ પ્રકારની પૂજા સં. ૧૮૮૪ ચૈત્ર શુદ્ધ ૧૫.

* ૭ કાદશ (આર) વ્રત પૂજા સં. ૧૮૮૭ કિવાલી રાજનગર.

* ૮ પંચકન્યાણુ પૂજા. સં. ૧૮૮૬ અશ્વિન તૃતીયા

* ૯ ધર્મિભક્તમાર રાસ સં. ૧૮૬૬ શ્રાવણ શુદ્ધ ૩ રાજનગર.

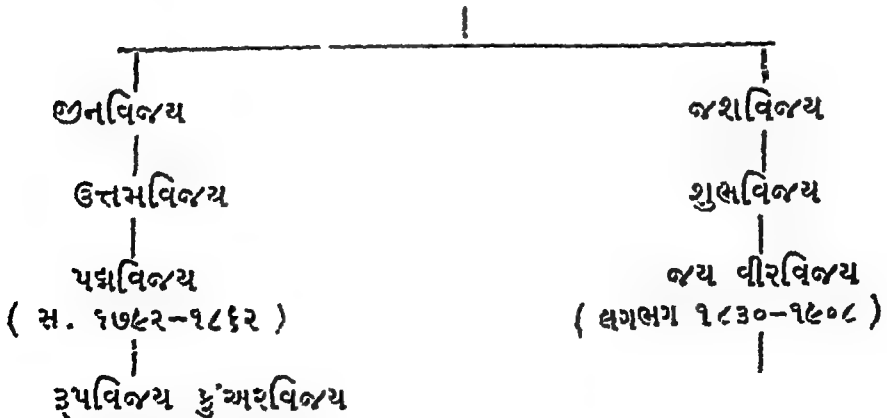
૧૦ અંદ્રશેખર રાસ, સં ૧૯૦૨ વિજયાદશમી રાજનગર.

#:૧૧ અનેક સ્તવનો—જેવાં કે શત્રુજય-સિદ્ધાચલ સ્તવનો અને અનેક સજ્જાઓ જેવી કે રહુનેમી રાબુલસ્વરૂપ, દશ શ્રાવક, સોદાગર, ચેતન ઉપદેશ, સહેબાનંદી સામાયકના ૩૨ દોષ, મુહુપત્તિની ૫૦ બોલ, આ ભવ પર ભવ વગેરે; લાવણી હોરી વગેરે—છૂટક કાવ્ય સંગ્રહ.

સ્તવન, સંગ્રામ, આદિ છૂટક છૂટક કાવ્યો વિરવિજયજીએ કર્યાં હશે. એવું કહેવામાં આવે છે કે કોઈપણ નવી દેશી કે નવી ઢાળ કે ગરબી સાંભળવામાં આવતી કે તરતજ તેવા કાવ્ય જોડતા. આ ગ્રાહ્ય—સાધુએ આ રીતે જનશુર્જન કાવ્યને ખીલવી સારામાં સારી વૃદ્ધિ કરી છે. ૧૯ મી સદીમા વીરવિજય એકલા અને પ્રધાન કાવ્યવીર છે તેમાં કાંઈ શક નથી.

તેમના શુદ્ધ પરંપરાના આદ્ય સત્યવિજય, અને તેમના કર્પૂરવિજય અને તેમના ક્ષમાવિજયનાં ચરિત્રો અમારી જન ઐતિહાસિક માણના ભાગ પહેલામાં મૂકેલાં છે તે અવલોકવા વાંચકને વિનંતિ છે. ક્ષમાવિજયથી પરંપરા આ પ્રમાણે છે:—

ક્ષમાવિજય.

આપરથી જણાશે કે થોડા વર્ષો સુધી પદ્મવિજય અને વીરવિજય સમકાલીન હતા, અને પદ્મવિજયના સ્વર્ગવાસ પછી રૂપવિજય અને વીરવિજય સમકાલીન ઘણા વર્ષો રહ્યા.

મંત્રી કર્મચંદ્ર વંશપ્રબંધ.

(રામ ૮, પૃ. ૧૦૬-૧૮૩.)

મહાન મુગલ સમ્રાટ અકબર બાદશાહના સમયમાં, રાજપૂતાના (મારવાડ) માં કર્મચંદ્ર મંત્રી કર્દાને ઓગ્રવાલ જ્ઞાતિમાં ગુરવીર, બુદ્ધિશાલી અને દાનીપુરુષ થઈ ગયો. તે એક ઘણું જ ચુસ્ત વૈન અને કુશલ રાજદારી નરપુંગવ હતો. તેની કીર્તિ આખા રાજપૂતાનામાં અને મુગલ સામ્રાજ્યમાં ઘણી જ પ્રસરેલી હતી. તેનું કુલ ઘણું પ્રાચીન કાલથી પ્રખ્યત અને ગૌરવશાલી હતું. તેજ કુલની કીર્તિનું કાંઈક ગૌરવ વર્ણન કરવા તેમજ લવિધ્યના માટે સ્થાયિ કરવાના ઉદ્દેશથી શુભવિનય નામના વાચકે, એ મંત્રીની વિદ્યમાનતામાંજ, સંવત ૧૬૫૫ ની સાલમાં, આ તેનો વંશપ્રબંધ, - જેમાં તેનો અને તેના પૂર્વજોનો સંક્ષિપ્ત ઇતિહાસ વર્ણવેલો છે - રચ્યો.

અહિં આ એક ખાસ નાણુવા જેવું છે કે, શુભવિનય વાચકની આ (પ્રબંધરૂપ) કૃતિ સર્વથા સ્વતંત્ર કે મૌલિકરૂપે નથી, પરંતુ એક બીજી કૃતિના અનુકરણ-ધણા ભાગે અનુવાદ-રૂપે જ છે. એ બીજી મૌલિક કૃતિ તે, આ પ્રબંધ-લેખકના જ ગુરૂ પાંકજ જમસોને, સંસ્કૃત ભાષામાં શ્લોકમય એજ, (' મંત્રાં કર્મચંદ્ર પ્રબંધ ') નામે, સંવત ૧૬૫૦ માં રચેલા ગ્રંથરૂપે છે તેજ ગ્રંથ ઉપરથી, પાંચ વર્ષ પછી વાચક-શુભવિનયે, પ્રચલિત દેશભાષામાં, આ રચના ઉતારી છે. અને તેનું સચ્ચન પણ રાજના છેવટે, ૧૭૩૨ માં પૃથ્વીની છેલ્લી કહીમાં-“ દેખી વંશપ્રબંધેરે ”-એ વાક્યથી, કરી દીધેલું છે એનાથી એ સમજી લેવાનું જ છે કે જેટલી હદીકત ઉકત સંસ્કૃત પ્રબંધમાં છે, તે કરતાં નવીન કાંઈ પણ નથી. (અમારો વિચાર એ સંસ્કૃત પ્રબંધ પણ સવિસ્તર વિવેચન સાથે ' હિન્દી ' માં પ્રકટ

કરવાનો છે, અને તત્સંબંધી વિશેષ ઐતિહાસિક ઉદાપોહ પણ તેમાં જ કરવાનો ધાર્યો છે, તેથી આ સ્થળે ફક્ત 'સાર' માત્ર જ આપી અને થોડાક અપેક્ષિત બાહ્યસંબંધ મેળવીને સંતોષ પકડીશું.

સંસ્કૃત-પ્રબંધના લેખકે, મંત્રીના પૂર્વજે સંબંધી જે હકીકત લખી છે તે ક્યાંથી મેળવી ? એ શંકા થતી સાહજિક છે, અને તેનું સમાધાન કરવા, એ લેખક પોતે જ અંત્યાંતે કહે છે કે—

वंश्यावली वाचक पुण्यसार मुखाद्यथाऽत्रावि तथा विविच्य ।
अस्माभिरप्यादरसारचितैर्लिखीकतेयं कृतिनां सुखाय ॥

અર્થાત્—આ બંધી વંશ્યાવલી અમે વાચક પુણ્યસારને મુખેથી જેવી સાંભળી તેવી જ આદરયુક્ત ભાવથી લખી છે. આથી એ ધ્યાનમાં રાખવા જેવું છે કે—મંત્રી કર્મચંદ્ર સંબંધી જેટલી હકીકત છે તેમાં તો સંદેહને સ્થાન હોઈ શકે જ નહિ કારણ કે અંત્યકર્તા પોતે તે સમયે વિદ્યમાન જ છે, એટલું જ નહિ, પણ કેટલાંક બનાવો તો તેની સન્મુખ જ બનેલાં હોઈ શકે છે; પરંતુ, તે મંત્રીના પૂર્વના સંકટો વર્ષો ઉપર થઈ ગયેલા પૂર્વજે સંબંધી જે વર્ણન છે તેમાં કિંચિત્ અન્યથા કે આતિશયોક્તિયુક્ત પણ હોય તેમાં અસંભવ જેવું નથી. તેની સત્યાસત્યના કે ઐતિહાસિકતાનો નિર્ણય કરવા માટે આપણી પાસે કાંઈ સાધન નથી; અને અંત્ય લેખકે જેના મુખથી સાંભળી પોતે આ પ્રબંધ લખ્યો છે, તે વચ્ચે ન-કરનારે પણ, પરા-પૂર્વથી ચાલતી આવેલી લોક કથા કે ભાટો-ચારણોના મોઢેથી સાંભળીને જ તેનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યું હશે, એ શિવાય બીજાં સાધનો તેના માટે પણ નહિ જ હોય. આવી સ્થિતિમાં, આ પ્રબંધમાં, મંત્રીના પૂર્વજે સંબંધી તેમજ જે જે રાજાઓ વિગેરેના ઉલ્લેખો કરેલા છે તેમનો પત્તો આધુનિક ઇતિહાસોમાં ન મળે કે અસંબદ્ધતા જેવું જણાય તો તે વખતે આ ઉપર્યુક્ત કથન અવશ્ય ધ્યાનમાં રાખવાનું છે. તેમજ આપણા આધુનિક ઇતિહાસોમાં પણ ક્યાં પૂર્ણતા કે સુસંગતતા છે કે જેથી તેમના ઉપર સંપૂર્ણ વિશ્વાસ

રાખી શકાય. આટલું પ્રાસ્તાવિક જણાવી હવે મૂળ રામ (પ્રખંધ) ના સાર તરફ દિષ્ટિ કરીએ.

પ્રારંભમાં, પ્રખંધકાર કલવર્ધી (મારવાટમાં મેટતાની પાસે આવેલા કલોધી ગામના) પાર્શ્વનાથને પ્રણામ કરી, ચરન્વતી દેવી નું સ્મરણ કરી અને જિનકુશલસૂરિ (જેઓ ખરતરગચ્છમાં દાદા-જીના નામે પ્રસિદ્ધ છે) ના ચરણકમલને હૃદયલાં ધારણ કરી, પોતાના આચાર્ય જિનશ્ચિહસૂરિની આજ્ઞાથી, જૈનધર્મનો ઉચોત્ત કરનાર કર્મ-ચંદ્ર મંત્રીના પ્રખંધની રચના કરવાની શરૂઆત કરે છે.

પૂર્વે દેવલવાદા + નામના સ્થાનમાં દેવલવંશનો શરવીર એવો આગર નામે રાજા થયો કે જેણે માલવાના બાદશાહનો પરાજય કરી તેના દેશને ઉજ્જવટ કર્યો. તેને એકંદર આઠ રાણીઓ હતી જેમાં મુખ્ય પટરાણી માનવતી નામે હતી. તેને બોદિધ, ગંગદાસ અને જયશ્ચિહ એમ ત્રણ પુત્રો થયા. બોદિધને બહિરંગદે કરીને પત્ની હતી. તેની અંતતિ બોદિધગનાઃ નામે પ્રસિદ્ધ થઈ. તેને એકંદર શ્રી કરણાદિ આઠ પુત્રો અને પદમા નામે એક પુત્રી હતી. બોદિધ રાજાએ એક વખતે ૧૧૦૦ મુસલ લઈ ચિત્રકૂટ (ચિત્તાઈ) ઉપર ચઢાઈ

+ જે પ્રતિતા આધારે આ પ્રખંધ સુદિત કરવામાં આવ્યો છે તે પ્રતિ પાટણમાં આવેલા સાગરગચ્છના કિપાચપના ગાનમંડારની હતી, તે પ્રતિ પાચીન લગભગ તેજ વખતે લખાયેલી-હતી. તેના પાના હવાની સ્ત્રીનાથને સ્વર્ગ પર-સ્પર ચોટી ગયા હતા અને તેના લીધે કેટલીક જગ્યાએ અક્ષરો નષ્ટ-જપ્ત થઈ ગયા હતા. આ ' દેવલવાદા ' શબ્દ તેમજ આગળની ૧૪ મી દહીમાં આવેલા ' મહોરક ' શબ્દના અક્ષરો ખરાબ થઈ ગિલ્લુલ વાંચી નહિ શકાય તેવી સ્થિતિમાં હતા. તે પછી સુદ્રમદ્ધક કાચના થેણે જેમ તેમ કરીને અક્ષરો અનુમાનથી ઓળખ્યા પરંતુ સર્વથા અસંદ્ધિ નહિ જણાવાના લીધે એ શબ્દોની આગળ (?) આવું શંકાચિન્દ મૂક્યું છે પરંતુ, પાછળથી વ્યારે સંસ્કૃત પ્રખંધ મળ્યા ત્યારે તેમાં તપાસ કરતાં આ શબ્દો જ યથાર્થ મળ્યા આવ્યા, તેથી હવે આ સ્થાને મૂકેલાં શંકાચિન્દો નિરર્થક સમજવા આવેલા પાટો યથાર્થ છે.

કરી. ત્યાંના રાજા રામસિંહ સાથે યુદ્ધ કર્યું અને તેમાં વિજય મેળવ્યો, પરંતુ આખરે ત્યાંજ તેનો સ્વર્ગવાસ થયો. તેની ગાદિએ જયેષ્ઠ પુત્ર શ્રીકરણ આવ્યો, તેણે પોતાના બળથી ગઢ મંદાર સર કર્યો અને તેથી તેને રાણા એવો ખિરૂદ મેળવ્યો. તેને રતનાદેવી કરીને રાણી હતી અને સમઘરાદિ ચાર પુત્રો હતા. એક વખતે (૧૬૬૬ના) ગોરી શાહનો ખળનો પોતાની રાજ્યની સીમા પાસેથી જતો હતો, તેના ઉપર હલ્લો લઈ જઈ શ્રીકર્ણ રાણાએ તે ખળનો હુટ્યો. પણ પાછળથી શાહ સૈન્ય લઈને આવ્યો અને તેની સાથે શ્રીકર્ણ પોતાના ૭૦૦ સુબટો સાથે જખરું યુદ્ધ કર્યું. યુદ્ધમાં તેના સઘળા સુબટો કપાયા તેવામાં અને જે પાછળથી કીલ્લાની રક્ષા કરવા રહ્યા હતા તે બધા જોહર (દેશરીયા) કરીને આવ્યા અને શત્રુ સાથે લડતાં માર્યા ગયા શાહે કિલ્લો લીધો અને હુટ ચલાવી.

- રાણી રતનાદેવી પોતાના ન્હાના ન્હાના ચારે બાલકોને લઈને ખેડપુર ગામે, જે તેનું પીયર થતું હતું ત્યાં, ચાલી ગઈ, ત્યાં બાલકો ધીમે ધીમે મોટા થવા લાગ્યા.

દેવલવાડા- એ મેવાડમાં ઉદયપુરથી ઉત્તરમાં ૧૭ માઇલ દૂર આવેલું હાલમાં દેલવાડા નામનું જે ગામ છે તેજ છે. સંસ્કૃત લેખોમાં એનું સંસ્કૃત (સુધારેલું) નામ દેવલકુલ પાટક આવેલું છે. પૂર્વે તે એક ધણું આખાદ શહેર હતું. હાલમાં તો ઉધ્વસ્ત જેવી સ્થિતિમાં છે તેના માટે વિશેષ જુઓ. વિજયધર્મસૂરિએ લખેલો દેવકુલ પાટક નામનો નિબંધ.

* દેવડાવંશ--એ એક ચૌહાણ રાજપૂતોની શાખા છે. આણુ પર્વતની પાસે આવેલા સીરાહી રાજ્યના રાજકર્તા એજ શા માના છે અને બલહઠ બંકા દેવદા એ તેમનો મુદ્રાલેખ છે. દેલવાડામાં એ શાખાનું પૂર્વે રાજ્ય હતું કે ક્રમ અને આ પ્રબંધમાં જણાવેલા સાગર આદિ રાજ્યો એ શાખામાં થઈ ગયા છે કે ક્રમ, એ સંબંધી હજી ખીજાં પ્રમાણો જોવામાં આવ્યાં નથી.

x બોહિથરા--નામનો વંશ મારવાડમાં ઓસવાલોમાં હજી પણ પ્રચલિત છે અને એ વંશના સેંકડો કુટુંબો છે. કેટલાક લોકો તેના ઉચ્ચાર 'બોથરા' કે 'બોતરા' એવો પણ કરે છે.

આ વખતે ખરતરગચ્છના આચાર્ય જિનેશ્વરસૂરિ જેઠપુરમાં આવી આતુર્ભાસ રહ્યા. તેમને એક રાત્રીએ શાસનદેવીએ આવીને કહ્યું કે તમને અહિં ઘણો લાલ થશે અને રાજના આર પુત્રો જૈનધર્મ ધારણ કરશે. આ સાંભળી આચાર્ય બહુ હર્ષિત થયા. ધીમે ધીમે સમધરાદિ રાજકુમારો આચાર્ય પાસે આવવા લાગ્યા અને તેમનો ઉપદેશ સાંભળી તેમણે જૈનધર્મ સ્વીકાર્યો. દિન પ્રતિદિન જૈનધર્મ ઉપર તેમની આસ્થા વધતી ગઇ, જિનપૂજા વિગેરે કરવા લાગ્યા. પછી તેમણે શત્રુંજય અને ગિરનારની યાત્રા કરવા માટે સંઘ કાઢ્યો અને રસ્તામાં જતાં દરેક ગામે જટલા શ્રાવકના ઘર આવતા તે પ્રત્યેકને પૂજીફલ (સોપારી) ભરેલા થાલ ભેટણા તરીકે આપતો. આથી તેને લોકો 'ફાફલીઆ' ના નામે ઓળખવા લાગ્યા. આવી રીતે સમધર 'સંઘપતિ' થયો.

સમધરને જયતી નામે સ્ત્રીથી તેજપાલ નામે પુત્ર થયો તેણે શુજ્ઞ દેશના ઘણીની સુલાકાત લઈ બહુ માન મેળવ્યું. ઘણીકે ભેટો આપી તેણે આખો દેશ સુકાતે લીધો અને આવી રીતે તે અણહિલપુરનો એક માલિક જેવોજ થયો. પછી તેણે સંઘ કાઢી શત્રુંજય અને ગિરનાર તીર્થની યાત્રા કરી. ત્યાં સંઘે મળીને તેને 'સંઘપતિ' નો હાર પહેરાવ્યો. તેણે ઘર દીઠ પાંચ સેર મોદકર્થ ભરેલો અને ઉપર સોનામહોર મુકેલો એવો એકેકે થાળ લહાણી તરીકે આપ્યો. પાટણમાં જિનકુશલસૂરિની આચાર્યપદ સ્થાપનાનો મહોત્સવ કર્યો. પછી સમેતશિખર તીર્થની યાત્રા કરવા માટે સંઘ કાઢ્યો. યાત્રા કરી પાછા આવતા રસ્તામાં શત્રુ સેનાએ સંઘ ઉપર હુલ્લો કર્યો, પરંતુ સંઘની પ્રબલતા જોઈ તે સેના નહાસી ગઈ. રસ્તામાં, શત્રુંજય પ્રમાણે જ ઘેર ઘેર લહાણી કરી. ઘણાક ઠેકાણે સત્રૂકારો (દાનશાળાઓ) ઉઘાડ્યા. આવી રીતે અનેક ધર્મકૃત્યો કરી અંતે અણસણ ઉચરી તે સ્વર્ગે ગયો.

તેજપાલને તારાદેવી નામે પત્નીથી વીલ્હા નામે પુત્રરત્ન થયો, તે પણ શત્રુંજય વિગેરેની યાત્રાઓ કરી તેમજ પર્વ દિવસોન પારણા વિવિધ પકવાન્નોવડે સાધર્મિવાત્સલ્યો કરી પોતાની લક્ષ્મી નો સદુપયોગ કર્યો.

વીરહાને વીના નામે સ્ત્રી હતી અને તેને કડૂઆ અને ઘરણા નામે બે પુત્રો થયા. તેમાં કડૂઆ ચિત્રકૂટ (ચિતોડ) જઈને વસ્યો. ત્યાંના રાજાએ તેને ઘણું માન આપ્યું. હવે, એક વખતે માલવાના બાદશાહની સેના મેવાડ ઉપર ચઢી આવે છે એવી ખબર મળતાં આખા દેશમાં ખળભળાટ થયો. લોકો આકુલ-બ્યાકુલ થવા લાગ્યા ત્યારે રાણાએ સંઘપતિ કડૂઆને કહ્યું કે કોઈ એવો ઉપાય કરો કે જેથી આ આકુલ ટળે. કડૂઆ તે શત્રુની સેના સામે ગયો અને તેના સેનાનીને મળી યુક્તિથી સંધિ કરી-સમજાવી તેને પાછો કાઢ્યો આથી રાજા બહુ ખુશ થયો અને હાથી ઘોડા વિગેરે ઈનામ આપી તેને મંત્રીપદ આપ્યું. પછી તે મંત્રી અણહિલપુર ગયો અને ત્યાં પણ તેને રાજ્ય તરફથી ઘણો સત્કાર મળ્યો. ત્યાં તેણે અનેક જિનપ્રતિમાઓ ભરાવી, તેમની આડંબર પૂર્વક પ્રતિષ્ઠા કરાવી. લોકહિતાચાર્યની પસંદગી જિનરાજને આચાર્ય પદ અપાવી તે પદસ્થાપનાનો મહોટો મહોત્સવ કર્યો. એ ઉત્સવમાં જે જે સાધર્મિ ભાઈઓ આવ્યા તેમને બધાને વસ્ત્રાદિકની પહેરામણી આપી તેમનું સન્માન કર્યું આખા ગુજરાત દેશમાં અહિંસા પળાવી. શત્રુજયની યાત્રા કરી ઘણું ધન ખર્ચ્યું. મંત્રી આમ અનેક પુણ્ય કામ કરી સ્વર્ગે સિધ્ધાયા.

૧ લોકહિતાચાર્ય—એમને જિતોદયસૂરિએ સૂરિપદ આપ્યું હતું અને તેમણે જિનરાજસૂરિને સં. ૧૪૩૨ (એક બીજી પુરાણી પદાવલિમાં ૩૩ ની સાલ લખી છે) માં પ્રાગણ વદિ ૬ ને દિને અણહિલપુરમાં આચાર્ય પદવી આપી હતી. અને તે પદનો મહોત્સવ સાધરણાએ કર્યો હતો એમ પદાવલિમાં જણાવ્યું છે

૨ જિનરાજસૂરિ—તેમને આચાર્યપદ ઉપર પ્રમાણે મળ્યું સં. ૧૪૪૪ માં ચિતોડગઢ ઉપર આદિનાથજિનની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી. તેમણે સવા લાખ શ્લોક પ્રમાણ ન્યાયગ્રંથ અભ્યાસ્યા હતાં અને સ્વર્ણપ્રભ ભવનરત્ન અને સાગરચંદ્રને સૂત્રિપદ આપ્યું હતું. સં. ૧૪૬૧ માં દેવલગઢમાં (ઉદયપુર પાસે) તેમનો સ્વર્ગવાસ થયો તેના સારણ્યે ત્યાંના સા. નાન્હાક આવકે તેની સંગેમરમરપત્થરની એક મૂર્તિ બનાવી હતી, તે આજ પણ વિદ્યમાન છે. જુઓ દેવકુલપાટક પૃ. ૧૫

(૧) સાગર (૫) તેજપાલ (૯) માંડણ (૧૩) વચ્છરાજ
(૨) બેહિલ્ય (૬) વીરહા (૧૦) ઉદયકરણ (૧૪ એ) કર્મસિંહ
(૩) શ્રીકરણ (૭) કહુઆ (૧૧) નરપાલ (૧૪ બી) વરસિંહ
(૪) સમધર (૮) મેરાગર (૧૨) જયધર (૧૫) નાગરાજ
(૧૬) સંઘામ (૧૭) કર્મચંદ્ર

વચ્છરાજ^૩—તે રણુમલ રાજા પાસે મંત્રી હતો. એક વખત રણુમલ ચિત્રકૂટમાં કુંભા રાણા પાસે પોતાની સેવા બજાવવા આવ્યો ત્યાં તેને પ્રપંચ કરી હણવામાં આવ્યો. આથી તેનો પુત્ર જોધો પિતાનું વૈર

૩ શ્રીયુત ટાંક લખે છે કે વચ્છરાજ મહારાજા રાજા રાવ રિંમલજીને લઈ મેડ પાટણે રહ્યો અને પોતાની કાર્યક્ષમતા અને નસીબની પ્રખ્યાતતાથી દિવાનના પદ સુધી જઈ શક્યો (તેથી અત્ર-! રણુમલ ને કદાચ મહારાજા રિંમલ હોઈ શકે નેમ છે, કારણ કે બીજા વર્ણન બરાબર આવે છે કે) તે રિંમલજીને રાણા કુંભાએ કપટ કરી મારી નાખ્યો, અને તેથી વચ્છરાજે જોધાને મહારાજામાં બોલાવી તેને ગાદીપર સ્થાપ્યો. વળી તે વંશાવળીમાં જયધરને બદલે તેના નાના ભાઈ જેસલનો પુત્ર વચ્છરાજ હતો એમ જણાવે છે.

૪. કુંભાજી (સં. ૧૪૯૦-૧૫૨૫) ચિતોડની ગાદીપર હતો તે બાલક હતો તેથી તેના મામા મારવાડના રાવ રિંમલજીએ થોડા દિવસ ચિતોડ રહી રાજ્યતો પ્રપંચ કરવાનું હથિત જાપ્યું. અને એમ પશુ કહેવાય છે કે તેની કુચ્છા કળ્યાં મેવાડ વધ લેવાની હતી. ગમે ને હો, રિંમલજીને ચિતોડમાં રહ્યા થોડા દિવસો થયા કે ચિતોડિયાને તેને મેવાડ લેવાનું છે એવો સંદેહ થયો કે તેઓ બહુ ગમરાયા અને તુરંત વીર ચૂંડાજીને માંડુ સમાચાર મોકલ્યા કે અહીં સર્વ પ્રકારે રાહડોનો અધિકાર જામ્યો છે. ચૂંડાજી તુરંત ત્યાંથી ચઢી એક રાતના સમયમાં સં. ૧૪૯૮ માં અદ્વિમાન ચિતોડગઢ પર આવી રિંમલજીને સાથીઓ મદિન મારી ગદમાં પોતાનો અધિકાર વર્તાવ્યો. તે સમયે ચૂંડાજીને નિશ્ચય થયો કે રિંમલજીના પુત્ર જોધાજી બાગી ગયેલ છે તેથી તેને પીછે લીધો અને જોધાજીના જંગલોમાં બાગી જવાથી સમસ્ત મારવાડપર પોતાનો અધિકાર કરી તેની રાજવાની મહાર પશુ લઈ લીધી. ત્યાં ચૂંડાજીએ પોતાના પુત્ર કુંતલજી અને મુંજલજીને રાખ્યા. પાંચ વરસ મહારાજા ચિતોડિયાનું રાજ્ય ચલ્યું. અતમાં સં. ૧૫૦૦ માં જોધાજીએ પુનઃમહારાજીકું. (પ્રતિદાય રાજસ્થાન).

લેવા ઉરકેશયો, તે જોધાએ પોતાનો જનાનો લઇ જંગલમાં વાસ કરી
વછરાજ મંત્રીની સલાહથી રાજ્ય કાચું કરવાનું શરૂ કર્યું. સેના

(આઠ રાણી) (૧) સાગર-(માનવતી મુખ્ય.)

(૨) મોહિત્ય-ખહિરગંદે ગંગદાસ જયસિંહ

(આમનો પરિવાર મોહિત્યહરા નામથી જોળખાય છે.)

(૩) શ્રીકૃષ્ણ-રતનાદે જસિંગ જયમલ તાલ્હા બીમા પદમા સોમસિંહ પુનમપાત્ર

(૪) સમધર-જયતી વીરદાસ હરિદાસ ઉદય

(૫) તેજપાલ-તારાદેવી

(૬) વીરહા-વીણા

(૭) હડુઆ ધરણી

(૮) મેરાગર-હરિખમદે (તેણે પશુ વિમલગિરિ (સત્રુંજય.) આણુ, ગિર-
નાર એ તીર્થની જત્રા કરી સત્રુંજયને કરથી મુક્તો કર્યો.)

(૯) માહણુ-મુમહિમા

(૧૦) ઉદયકરણુ-ઉછરંગદે

(૧૧) નરપાલ નાગદેવ-રાંગદે

(૧૨) જયધર જસલ વીરમ

(૧૩) વછરાજ દેવરાજ હંસરાજ

૭

દરમુ

ધુંધુ(મંત્રી)

તેજો

લઈ મેડપાડને ઢિગડ કરેતો, પછી તે જોધપુર જતાનો જંગલમાંથી લઈ આવ્યો.

જોધો પોતાના પુત્ર વિક્રમને જોડવી (અંત સમયે) કહેવા લાગ્યો કે જે સ્વલ્પજથી પૃથ્વી મેળવી રાજ્ય કરે છે તે ખરેખર પુત્ર છે, માટે વજરાજ મંત્રીની સલાહ લઈ તેને સાથે રાખી જંગલ દેશ લઈ ગઈ કરજો. મંત્રીને પણ શિખામણ આપી કે જરા પણ નમતું ન મૂકતાં શત્રુને છલ ખત્રી વશ કરજો, અને કોઈ પણ કામ એવું ન થાય કે જેથી કાજ આવે વિક્રમને તમારા ખોળે ભળાવું છું. પછી તેણે સ્વર્ગવાસ કર્યો. કાહુની ગામમાં રહી વિક્રમ રાજ્ય કરવા લાગ્યો. વજરાજે આ ગામને ગઠ કરાવ્યો. અને વાલિયા તેમજ બીજી વસ્તી ત્યાં વસવ. આવેલ તેથી ગામની શોભા વધી. વિક્રમે શુભ મુહુર્તે કાહુની ગામને કોહિમદેવર એ નામ આપ્યું. વજરાજ મંત્રીને ‘પરબ્રહ્મિ પંચાનન’ એ બિરુદ મળ્યું. તે મંત્રીએ શત્રુ-ભ્યાંદિકે તીર્થની યાત્રા કરી, દેવકિરમાં જિનકુશલસુરિની (તેની-મૂર્તિની) યાત્રા કરી. સુલતાણના રાજ્યે આ મંત્રીની કીર્તિ સાંભળી, પોતાને ત્યાં જોડાવી એક છત્ર લેટ આપ્યું.

૧ નોંધો.—(સ. ૧૪૬૩-૧૫૪૮) તેણે કાજની ગામમાં ઘણા વિપત્તિના દિન નિવળા. સાત વર્ષ પછી સં. ૧૫૦૦ માં પોતાના પિતા વિરમલજીની મહારાની ગાદી શિશોદ્રિષ્ટ પાસેથી પાછી લીધી. સં. ૧૫૧૫માં મારવાડની પ્રાચીન રાજવાડી મહેરન કોડી પોતાના નામથી જોધપુર વસાવી એક સુદૃઢ ગઠ ત્યાં બંધાવ્યા.

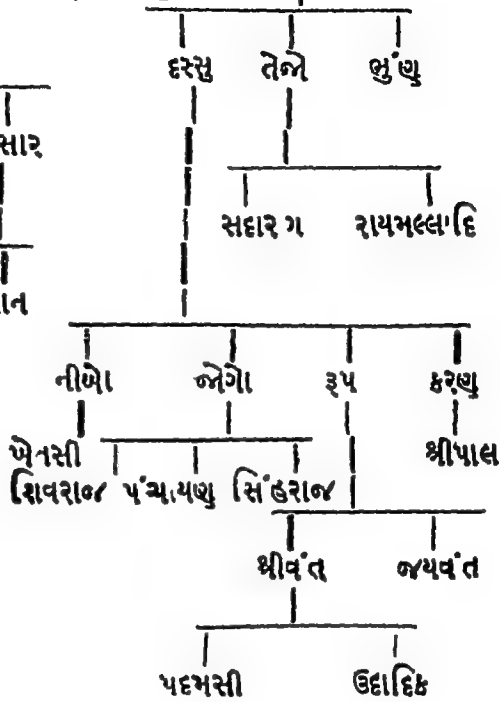
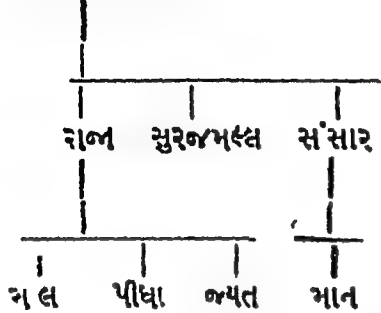
૨ વીકજી (વિક્રમ) આ જોધાજીના જોડે એકે હતા. તેણે વીકજેર કેમ રચવું તેના હસન એ છે કે જોધાના નવા ભઈ કાન્દલજી રાજ-દરિ વીકજી સાથે જનાં જોધાએ “દસલા કહું” કે લગીજનો દ.૬ પછી આજ નમે આવ્ય. તે તેને કેમ રાજ્ય અપવડે. એમ લખે છે. કાન્દલજીએ અંશીરજાથી તે પાન કીધી લીધી, અને સં. ૧૫૨૭ માં વીકજીને લખ ૪૦૦

(૧૩) વજરાજ—વાહ્લદેવી

દેવરાજ

હંસરાજ

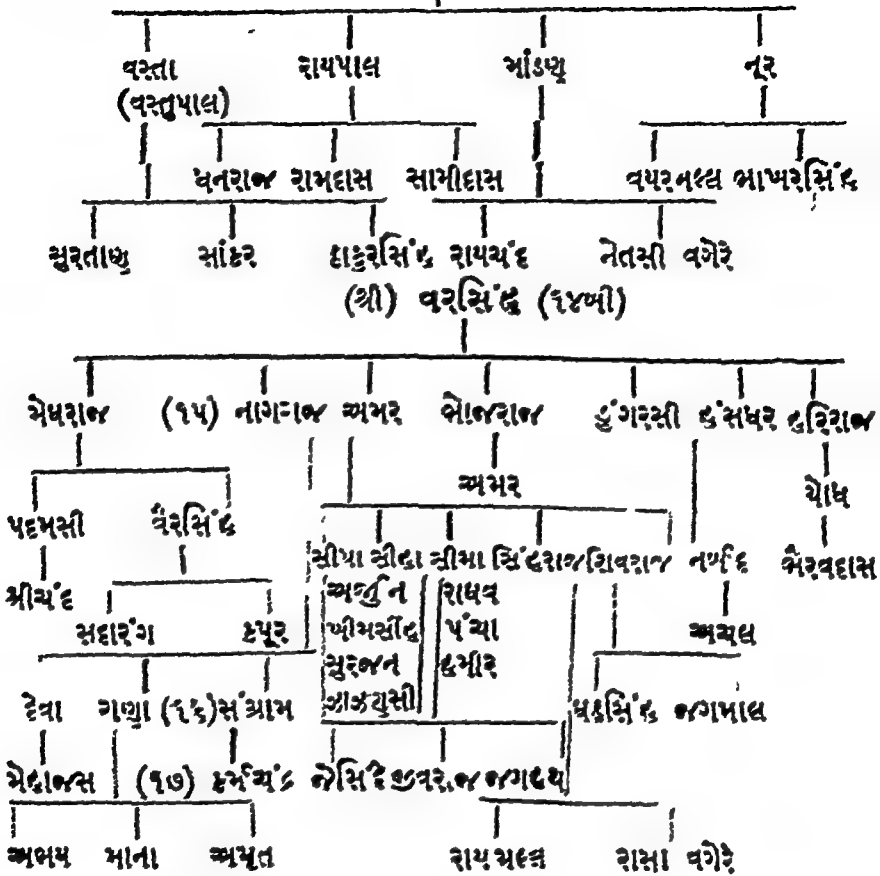
(૧૪) કર્મસિંહ વરસિંહ (૧૪) નરસિંહ રતનસિંહ

સવાર સહિત જોધપુરની કિનાર તરફના જંગલ દેશમાં સાખસોમું રાજ્ય હતું ત્યાં ચડાઇ કરી, તેના ૧૨૫ ગામ પર અધિકાર લીધો. રાજધાની જંગલ વર્તમાન વીકાનેર નગરથી ત્રીસ મૈલ પશ્ચિમ દક્ષિણ હતું. સ. ૧૫૩૦ માં જોગલુન છોડી ચૂંકાસર ગામ (વીકાનેરથી પશ્ચિમમાં ૧૬ મૈલ) માં રહેવા લાગ્યા. ત્યાં સં. ૧૫૩૫ માં કોડમહેસરના નામના તળાવના તટપર ગઢ ચણાવ્યો. આ તળાવ પુંગલની ભાટિયોની આંખમાં આવ્યું તેથી તેમણે લડાઇ કરી. આખરે ભાટિયોથી દળાઇ કોડમહેસરપર ગઢ બનાવવાનો વિચાર છોડી દીધો. સં. ૧૫૪૨ માં વીકાજીએ વીકાનેર નગર વસાવ્યું કે જે સ્થાન મુલતાનના માર્ગ પર હતું તે માર્ગને તે સમયે રાતીધાટી કહેતા હતા, ત્યાં સં. ૧૫૪૫ માં ગઢ બનાવ્યો. પૂર્વમાં જટોના સાગ ભોમીચારે હતા, તેને દળાવી હરાવી તેના પર કાન્દલજીની શરવીરતાએ અધિકાર મેળવ્યો. સં. ૧૫૫૧ માં વીકાજી દેવસોડે ગયા. (ઇતિહાસ રાજસ્થાન.)

(૧૪મી) રતનસિંહ.

(૧૪) કર્મચંદ—જોધાના પુત્ર વિક્રમે પોતાના પુત્ર લુણ્ણને લધુ વયે રાજતુ ટીણું કયું—શુવરાજ પદ આપ્યું. ગાદી પર બેઠો. અને વિક્રમે વીજાનયર(વીજાનેર) પ્રસિદ્ધ કયું (અ. ૧૫૪૧), કર્મચંદ મંત્રી થયા. તેણે નગરને ગઠ કરાવી નમિ વિહાર નામનું એત્ય બંધાવ્યું. આ વખતે શાંતિગર સુરિ પાસે નંદી મહોત્સવ અહિન જિનકંસસુરિને સૂરિપદ આપાવ્યું. અને મંત્રીએ અનેકવિધ દાન જેવાં દેવાની વચ્ચલ, માંગણીને દાન વગેરે કર્યાં. પુંડરિક ગિરિ, (ગરુડનથ) રૈવત ગિરિ (ગિરનાર), આશુ તીર્થની જત્રા કરી. ગરુડનથના મંથને સુકત કર્યો. મંત્રી આર્જામાં લહાણી કરતો, અને નેત્યની

જાત્રા કરતો. મંત્રીએ સંઘ સાથે આ પ્રમાણે યાત્રા વગેરે કરવામાં ત્રણ લાખ પીરોળ ખર્ચી. સંવત્ ૧૫૪૨ માં હર્ષ સંહિત કલ્પસૂત્ર વંચાવ્યું, અને ચિત્રકૂટમાંના ચૈત્યમાં ઘણું દ્રવ્ય ખર્ચ્યું. પોતે સં. ૧૫૫૬ માં શરૂ કરાવેલ નમિ ચૈત્યને સં. ૧૫૭૦ માં પૂર્ણ કર્યું. એક વખત લૂણકર્ણને નંદગોકુલ (નારનોલ) માં મંત્રી સાથે લઈ શત્રુ સાથે લડવાનો પ્રસંગ આવ્યો. અરિઘાત કરવાના કાર્યમાં મંત્રીશ્વર કર્મસિંહ આગળ જઈ રણુશૌર્ય બતાવી સ્વર્ગે ગયો. તેની સાથે તેનો પુત્ર રાજસી (રાજ) અને લત્રીને મેઘો (વરસિંહનો પુત્ર) પણ પડ્યા. રાજા લૂણકર્ણ અને તેનો પુત્ર પ્રતાપસિંહ બંને લડાઈમાં લડી મૃત્યુ પામ્યા. રાજાએ મરણ પામતાં પહેલાં રાજમુદ્રા પોતાના જેઠ પુત્ર જયતસીને આપી. જયતસીએ પોતાના મંત્રી તરીકે કર્મસિંહના બાઈ વરસિંહને સ્થાપ્યા.

(૧૪૫ી: વરસિંહ—તેને વીઝાદેવી નામની શીલવતી લાચો હતી. આંખાનેરમાં મહદુરસાહની છ માસ સેવા કરી તેની પાસેથી શત્રુ જયની જાત્રાનો કુરમાણ કરાવી લીધો. આ કુરમાણ સહિત તેની, તેમજ આણુ ગિરનારની જાત્રા કરી, માર્ગમાં લાણી આપી. મહ-

૧ લૂણકર્ણ—સં. ૧૫૬૨-૧૫૮૩. સં. ૧૫૬૯ માં ફતેહપુરના નવાબ કરેદોલતખાં પાસેથી ૧૨૦ ગામ છીનવી લીધાં અને સં. ૧૫૮૩ માં નારનોલના નવાબ અબ્દુલમીર પર ચઢાઈ કરી. નારનોલની પસે ઢોસી ગામે લડાઈ થઈ તેમાં છાપર ઢોણપરનો વીઠાવત રાજા લૂણકર્ણથી પક્ષી જઈ નવાબને મળી ગયો. તે લડાઈમાં લૂણકર્ણ જીત્યો અને કુંવરો સ.થ કાળ પામ્યા. અને સેના પરાસ્ત થઈ પાછી વીઠાનેરમાં ભાગી આવી. (ઇતિહાસ રાજસ્થાન)

૨ જયતસી (જેતસિંહ)—૧૫૮૩—૧૫૮૮ તેણે પિતાનું વેર લેવા વીઠાવત રાજા પર ચઢાઈ કરી ગાદી ઉપરથી ઉતારી મૂક્યો સં. ૧૫૯૧ માં હુમાયુના બાઈ દાખરાને ચઢાઈ કરી હતી. તેને લડાઈ કરી હતાવ્યો સં. ૧૫૯૮ માં જેઠપુરના મહારાજા માલવે વિકાનેર પર ચઢાઈ કરી તેમાં જેતસિંહ પડ્યો.

કેરશાહે પોતાના મહેલમાં લઈ જઈ મંત્રીને ઘણું માન આપ્યું. આ મંત્રીએ જિનકુશલસૂરિની જાત્રા દેશકરમાં સં. ૧૫૮૨ માં કરી ત્યાં સત્તુકાર મંડાવ્યો. પણ હંમેશાં સ્વપ્ન આવતું કે ગડાલામાં તે કરાવવો. ત્યાં જવાથી જાત્રા સિદ્ધ થયો. અહીંથી ગડાલા તીર્થ થયું. આ મંત્રીના મરણ પછી રાજા જયતસીએ તેના પુત્ર નગરાજને મંત્રી તરીકે સ્થાપ્યો.

(૧૫) નગરાજ—તેણે ગિરનારની યાત્રા કરી અને માર્ગમાં પ્રતિગામે લહાણી કરી. એક વખત માલદેવ રાજા જંગલીપુર ગામ લેવા સેના લઈ ચડી આવ્યો જયતસી રાજા મંત્રીને કહે કે ગમે તે મંત્રથી એવું કરે કે જેથી આપણું નામ-આગર રહે. મંત્રીએ વિચાર્યું કે માલદેવ અગલ રાજા છે, તેથી તે સાથે નિર્બલ રાજા વિચક કરે તો અર્થ પૂર્ણ કરે તેમ નથી, માટે ગેરસાહ મુરતાણુ (મુલનાન) ની સેવા કરી તેની મદદ લેવી. આ વિચારથી નગરાજ મંત્રીએ તો તેની પાસે જઈ હાથી ઘોડાની ભેટ આપી તેને સંતુષ્ટ કર્યો પાછળ યુવરાજ કલ્યાણને તથા સેનાને લઈ જયતસી માલદેવ સામે ગયો અને પોતે રણમાં પડ્યો. માલદેવ જયતસીનું મરણ જાણી જંગલદેશ લઈ પોતાને સ્થાને ગયો. ત્યાં તો નગરાજે ગેરસાહ મુરતાણુની સેના સહિત આવી માલદેવની સેના સામે લડી પોતાની રાજભૂમિ પાછી વાળી શુભ મેળવી આવ્યો. ગેરસાહે કલ્યાણમલને ટીલો કરી ગાદીએ બેસાડ્યો અને મંત્રી નગરાજ વીધાનેર મૂઢી શાહ સાથે આવ્યો હવે કલ્યાણનૃપ ખુશીથી રાજ્ય કરતો હતો. મંત્રીને શાહે પાછો મોકલ્યો, રસ્તામાં અજમેર આવતા તે મંત્રી સ્વર્ગે ચીધાવ્યો. કલ્યાણમલે નગરાજના પુત્ર સંગ્રામને પોતાનો મંત્રીશ્વર બનાવ્યો.

(૧૬) સંગ્રામ ગેરસાહે પણ મતિના સાગર એવા નગરાજનું મૃત્યુ જાણી તેના પુત્ર સંગ્રામને મંત્રીશ્વર સ્વીકાર્યો. આ મંત્રીએ આખું ગિરનારની જાત્રા કરી. શત્રુજયની યાત્રા સેના સહિત

કરી માર્ગમાં ગામે ગામ લહાણી કરી પછી ચિત્રકૂટમાં મંત્રી આવતાં તેને રાણાએ ઘણું માન આપ્યું. ગામ તથા ગંજની ભેટ આપી, પછી કલ્યાણમલ્લે ખીકાનેર ખોલાવતાં સેના લઈ સગ્રામ મંત્રી ચિતોડથી આવ્યો. વચ્ચે (જેઠપુરના) માલદેવનો દેશ આવતાં તેને છલકપટ કરતાં જોઈ તે તેના મધ્ય દેશમાં ન પેસતાં ખીજે માર્ગથી વિક્રમપુર આવ્યો. અનુક્રમે રિપુના બલ તોડી રાજ્યધુરા હાથમાં લીધી. જિનચંદ્રસૂરિ ક્રિયા ઉદ્ધાર કરવામાં પ્રયત્નશીલ હતા. તેઓ અનેક ઉત્સવ કરાવી પંડિતને ધન દેવ રાવી શિષ્યોને પ્રકરણ અથોનું જ્ઞાન આપતા હતા પછી વિમલગિરિ જઈ વિધિ-ચૈત્ય કરાવ્યું. અમા સંગ્રામ મંત્રીએજ દ્રવ્ય જીત્યાં આપી. પૌષધશાલા કરાવી, રૂપા નાણાની લહાણી કરી, ચિત્રકૂટમાં કલ્યાણમલ રાજાનો વિવાહ કરાવ્યો, અને તેથી જ નપુરના રાજની કીર્તિ વધી. હાજીખાન, હસન કુલીખાન વગેરે મંત્રીશ્વર સાથે સંધી કરી, જિનમંદિરોનું રક્ષણ કર્યું. પછી સંગ્રામ મંત્રીનો સ્વર્ગવાસ થયો, અને તેના પુત્ર કર્મચંદ્રને મંત્રી પદ મળ્યું.

(૧૭) કર્મચંદ્ર—રાય કલ્યાણે કર્મચંદ્રને મંત્રી બનાવ્યો. ત્યાર પછી તે મંત્રીએ શત્રુજય, રૈવતગિરિ, ખંભાત જાત્રા કરી, પરિજન લઈ અર્બુદ—

માલદેવ—સં. ૧૯૫૮-૧૬૧૯ સં. ૧૬૧૯ જોધાના પુત્ર સુબળ સુર્યમલ્લજી ના ગાંગાજીનો પુત્ર જોધપુરની ગાદી પર અદ્વિતીય રાજા થઈ ગયેલ છે. તેણે સં. ૧૫૯૮ માં વિદાનેર પર ચડાઈ કરી. ત્યાંની પાસેના સોદુઅ. ગામમાં પંતે બાળુના લશ્કરે જૈતસિંહ કામ પ્રસંગે એ દિવસ માટે વીકાનેરમાં જતા તેની ગેરહાજરીમાં માલદેવે શુદ્ધ કર્યું પછી જૈતસિંહ આવતા લડાઈમાં તે જૈતસિંહ પડ્યો. માલદેવે વીકાનેર લીધું. જૈતસિંહ પુત્ર રાવ કલ્યાણમલ્લજી પોતાનો દેશ છોડી નાહા. તેના કાજ બીમસિંહજી બાદશાહ શેરસાહ સૂઝની પાસે દીક્ષી ગયા. સન. ૧૬૦૦ માં શેરસાહ સેના લખને આવ્યો. લડાઈ થઈ, તેમાં શેરસાહની જીત થઈ કલ્યાણમલ્લે વીકાનેરનું રાજ્ય પાછું લીધું.

ગિરિ ચડી તે તીર્થનીયાત્રા પણ કરી. કલ્યાણમલના કુમાર રાયસિંહે
પણ કમંચંદ્રને મંત્રીશ્વર તરીકે સ્વીકાર્યો એક વખત કલ્યાણમલ
રાજાએ કુમારને શાહની સેવા કરવાની શિખામણ આપવા સાથે
મંત્રી પાસે એવું જણાવ્યું કે અમારા પૂર્વજ વિક્રમ રાજાએ એક
વખત જોધપુરમાં જઈ એક ઘડી પણ ગોળે ચડી બેસું તો આરુ
એમ ઇચ્છ્યું હતું. આમ ન થાય તો કમલપૂજા કરું. તો શાહની
સેવા કરી તેમ કરવું. આથી રાયસિંહ સહિત મંત્રીએ શાહની સેવા
કરી શત્રુની સેના હરાવી. જોધપુરનું રાજા હાથ તેના ગોળમાં રાય
કલ્યાણને બેસાડ્યો રાજા કલ્યાણે ઘણા હર્ષિત થઈ મંત્રીને વર

૧ રાયસિંહ—સ-૧૬૩૮-૧૬૬૮. સ ૧૬૩૦ માં આબેરના કુમાર
માનસિંહજીના સમભવવાથી તે બાદશાહ અકબરની સેવામાં ઉપસ્થિત થઈ
તેનો પદ સેવી બન્યો. ૧૬૩૬ માં અકબરની આજ્ઞાથી સિરોહીના મહારાજા
સુરતાનસિંહને પકડી વીકાનેરમાં લઈ આવ્યો ને ત્યાં રાખ્યો. તે સમય
સિરોહી રાજાનો મિત્ર આસિયા ફદાલ ચારણે વીકાનેર આવી પોતાની દલિનાથી
રાયસિંહને ધણે પ્રસન્ન કરી પોતાના મિત્ર રાજાને છોડાવી તેને સિરોહી
અપાવી. તેણે વીકાનેરનો હાલનો ગઠ બંધાવ્યો છે, જેને સં ૧૬૪૨ માં સર
કરી ૧૬૪૫ માં પૂરો કર્યો. તે સં. ૧૬૬૮ માં સુરતાનપુરમાં મરણ પામ્યો.
અકબરની તેના પર પ્રીતિ હતી. હિંદુપુરના મહારાણા પ્રતાપની પ્રશંસાના આદ
પ્રસિદ્ધ કોહા બનાવનાર અકબરની સભામાં રહેનાર પૃથ્વીસિંહ તે રાયસિંહના
નાના ભાઈ હતા. રાયસિંહ પછી તેનો જયેષ્ઠ પુત્ર દલપતસિંહજી ગાદી પર
બેઠો. બાદશાહ શાહજહાંનને અપ્રસન્ન કરવાથી તેની સેનાએ આવી દલપતસિંહ
ને કેદ કરી અબેર રાખ્યો ને ગાદી પર તેના ભાઈ સુગતસિંહને બેસાડ્યો
દલપતસિંહને હસ્તોલાવના કાકર હાથીસિંહે અબેરથી છોડાવ્યો. આથી
બાદશાહની સેનાએ ફરી લડાઈ કરતાં તેમાં હાથીસિંહ અને દલપતસિંહ બંને
દામ આવ્યા. સં. ૧૬૭૦ (ઇતિહાસ રાજ્યસ્થાન) સિરોહીના ઇતિહાસ
(એઆ. ગૌરીશંકર કૃત) માં સુરતાનસિંહજી (સં. ૧૬૨૮-૧૬૬૭) નો
વર્ણન બેતાં રાયસિંહ તેને કેદ પકડી લઈ ગયા એ વાત આવતીજ નથી. તે
બંનેનો સંબંધ એટલો આને છે, સુલતાનની પાસેથી અધુરું રાજ્ય બાદશાહ

માગવા કહ્યું. કમંચંદ્ર કહ્યું 'મારે ગજા ધૃપાથી બધું છે. પણ પુણ્ય કરાણી એટલી માણું છું કે આપું ચોમાસું ક દોઢ, ધાંચી અને કુંભાર પોતાનો ધંધો ન કરે, નવકારનાં સ્મરનર જનોના માલ છોડવવા, અને દાણનો ચોથો ભાગ માફ કરવો, છાલીનો કર કાઢી નાખવો ' નાજાએ ' તથાસ્તુ ' કહી એ પ્રમાણે કહ્યું કે મારી જે સતતિ થાય તે, તારી સંતતિ જ્યાં સુધી કાયમ રહે ત્યાં સુધી તેને, હું જે અણુમાઝ્યાં ચાર ગામ તને આપુ છું તે કાયમ રાખે. આ પ્રમાણે લેખ કરી મંત્રીને આપ્યો.

એકઠા ઇપ્રાહીમ મીરજો પોતાના ચોદ્દાઓ લઈ દિલ્લિનું રાજ્ય લેવા નાગોર પાસેથી જતો હતો. ત્યાં શાહ તરફથી એવો હુકમ આવ્યો કે તેને અટકાવી તેની સેનાને ભાગવી. કુમાર રાયાસહ સહિત મંત્રીએ સેના લઈ મીરજની સેનાને નસાડી ભાંગી નાંખી. બીજી વખત એમ બન્યું કે ગૂજર મહલમાં મહમદ મીરજો જઈ પડે. એ તોની સાથે રાચસિંહ લડાઈ કરી તેને હત્યો. સોજત, સમીયાણો, જલોર અને આણુ સરક્યો. આમાં ચાણુક્ય આદિ જેવા દક્ષ મંત્રી કમંચંદ્રે પુદ્ગિચાતુર્ય વિશેષ વિજય આપનારું નિવડ્યું હતું. યવન સેનાએ જે અણુ તીર્થ પર આક્રમણ કરેલું તેને શાહી કુરમાણુ લઈ સાગા-સગાએ સુરક્ષિત રાખ્યું હતું. તે પર મંદિરમાં સુવર્ણ ખર્ચી તેર માસ સુધી સાગવાર કરી.

સં. ૩૫ (૧૬૩૫) માં દુર્લિક્ષ પડ્યો, આથી ગરીબ લોકોને તેર માસ સુત્રી સર્વ પ્રકારની સહાય આપી, અને જે જે

અકબરને આવવાની રાયાસહ કબુલાત લઈ શિરોહી મારેનો ખોટો હક કરનાર દેવડા બીજાને કાઢી મૂક્યો તુરસમ ખાનનું નામ અમુલ ફજલના અકબરનામોની હકીકતમાં આવે છે પણ શ્રીયુત ઝોઝા તે અકબરનામાના વૃત્તાનની ઘણી ઘણી વાતો ખેડી જાહેર કરે છે. ગમે નેમ હો, આ પ્રબંધમાં જણાવ્યા પ્રમાણે તુરસમખાને શિરોહીને લૂંટેલું એ વાત સત્ય જણાય છે, કારણ કે આ પ્રબંધ ને સમયના દર પદર વરસના અરસામાં રચાગેલો છે.

સ્વધર્મી મંત્રી પણ બહારગામથી આપ્યા તેને સખલ આપી નિજ નિજ સ્થાનકે પહોંચાડ્યા, તુરમખાન સિરોહી લૂટતાં એક હબર જિન પ્રતિમાને તેમાંથી સુવર્ણ લેવા ઉપાડી ગયો અને શાહ દરબારમાં લાવ્યો, ત્યારે મંત્રીએ કોનેયા આપી તે છોડાવી. સારંગ નામના શાહનું દુઃખ ટાળ્યું. તુરમખાન જે વાણી-આગોને શુર્જર મંડલમાંથી બદિવાન તરીકે લાવ્યો હતો તેને મંત્રીએ છોડાવ્યા. શત્રુજય અને મથુરામાં તેમજ ઉત્તરમાં કાબુલપુરી સુધીનાં છૂર્ણ ચેત્યોનો ઉદ્ધાર કર્યો, ગીતાર્થ શુર પાસે અચાર અંગ ચાલવ્યાં. અને આગમ લખાવ્યાં. ગિરનાર અને શત્રુજય પર નવાં ચૈત્ય કાઢવા ચોદ પર્વ રાત્ર્યમા વગાવ્યા. જોટકે તે નિવગોએ રાત્ર્યમાં કોઈ ઝાડને છેદી ન શકે. સતલજ, રેક અને રાવી નદીમાં માંછલાં પકડવાનું બંધ કરાવ્યું. બલોચીની સામે કેજ લઈ રાયસિંહે જીત ચેળવી અને તેમાં જે બંદી આવ્યા તે મંત્રીએ છોડાવ્યા. દેહગરમાં જિનના રનાત્ર કરાવ્યા. જિનકુશળ સૂત્રિની શુભ કાવી, અને ક્ષોધિમા જિનદત્તસૂરિની શુભ કરાવી.

મંત્રીને જે પુત્ર નામે ભાગ્યચંદ્ર અને લખમીચંદ્ર થયા. આ રીતે વછરાજનો વંશ વધતોજ ચાલ્યો. રાયસિંહ રાજાને દિલ્લી શહે (અકબર) સન્માન આપી 'રાજ' નું ગિરૂદ આપ્યું. અને પોતાના 'પાત્ર હબરી' નું માન આપ્યું. રાયસિંહને જમવંતકે રાણાંથી દલપતિરાજ, કૃષ્ણસિંહ અને સૂરજસિંહ કુમાર થયા. આ રાયસિંહ રાજાનું ચિત્ત પોતાના તરફ કલુષિત થએલું સમજતાં, મંત્રીએ રાજાની આજ્ઞાથી વિકાનેર છોડી મેહતામાં વાસ કર્યો. ત્યાંથી ક્ષોધી પાર્શ્વનાથની પૂજા અને જિનદત્તસૂરિની સેવા રાખી. દિલ્લીના સુલતાને મંત્રી અને રાજા વચ્ચેનું વૈમનસ્ય જાણતાં મંત્રીને મોકલવા રાજાને લખ્યું. રાજાએ મંત્રીને કુરમાન કહાવતાં મંત્રી સુલતાન પાસે ચાલ્યો. રસ્તામાં અજમેર, શુરની જગા કરી, પછી લાહોર આવી સુલતાનને મળ્યો. સુલતાને ચિંતા ન

કરવા કહી દરબારમાં એક હાથી મંત્રીને બક્ષે. શિકારી ગોડા તેને સોંપ્યા. શેખને, મૂલ નક્ષત્રમાં બેટી આવતાં, શાહે શાંતિ ઉત્સવ કર્યો. અહીં સલીમ સુલતાન આવતાં દશ હજાર રૂપીયાની ભેટ કરવામાં આવી. શાંતિક જલ લઈ તેણે નમન કર્યું. મંત્રી આથી ખુશી થયો.

(અકબર) બાદશાહને જિનદશોનતુ તત્ત્વ જાણવાની ઇચ્છા થતાં તેના જાણકારની તપાસ કરતાં જિનચંદ્રસૂરિનું નામ અપાવ્યું, અને કર્મચંદ્ર મંત્રી તેના શિષ્ય છે એમ જાણ થતાં તે સૂરિને બોલાવવાનું કુરમાન કર્યું. ગૂર્જર દેશના ખંભાતમાં તે કુરમાન પહોંચ્યું એટલે ગુરૂ વિહાર કરી અમદાવાદ અને પછી શિરોહી આવ્યા. ત્યાં સુરતાણના પ્રભાવથી નૃપે ઉત્સવ કર્યો. ત્યાંથી સુવર્ણ-ગિરિ શાહે ચોમાસું રાખ્યા. ત્યાંથી મગસીલ, મેડતા, નાગપુર, પછી વિક્રમપુર (વીકાનેર) ત્યાંથી મરૂમંડલમાં રાણપુર, અનુક્રમે આવ્યા. રાણપુરમાં સંઘે મહોત્સવ કર્યો, અને ત્યાંથી સાંકર સૂત વીરદાસ સાથે આવ્યો. અને પછી લાહોર જતાં ફાગણ સુદના અરસામાં આવી ખારસને દિને લાહોર સૂરિજી પધાર્યા. શાહે ગોખમાંથી બેઈ સૂરિજીને સુખ શાતા પૂછી માન આપ્યું. પરખતશાહે પ્રવેશોત્સવ કરી ઘણું દ્રવ્ય ખર્ચ્યું.

ગુરૂજીએ શાહને દ્વારકાના દેશના વિનાશ સંબંધી તેમજ તીર્થરક્ષા સંબંધી કહેતાં શાહ અકબરે શત્રુજન્ય આદિ (જૈન) તીર્થો બક્ષવાનું ફરમાન કરી આપ્યું, આજમખાનને તે ફરમાન બરાબર પળાવવા હુકમ કર્યો. કાશ્મીરમાં શાહ જતાં ગુરૂને બોલાવ્યા. ત્યાં શાહે આપાડ સુદિ નવમીથી સાત દિવસની ‘ અમારી ’ અગ્યારે સુખામા રહે એવું ફરમાન આપ્યું. ગુરૂ સાથે માનસિંહજીને રહેવા હુકમ કર્યો. ગુરૂ સાથે હૂંગર તથા પંચાયણ આવી કાશ્મીરગિરિ આવ્યા. મંત્રીને રાહિતાસીમાં ઝનાની રક્ષાર્થે રહેવું પડ્યું. કાશ્મીર શાહે જીત્યું. પછી શાહ લાહોર જતાં ગુરૂ પણ વિનંતિથી લાહોર આવ્યા.

શુરપર અકમર બાદશાહેનો પૂજ્ય લાવ વધતાં તેમને ઉચ્ચપદ આપવાની ઇચ્છા થઈ. ઉચ્ચપદ યુગ પ્રધાનતું કહેવાય અને તેવા યુગ પ્રધાન પૂર્વે દોણ થયા તેનો નિર્ણય કરવા માટે નાગદેવ શ્રાવકે અઠમ તપ કરી શામન દેવતાને બોલાવતાં સુવર્ણ અક્ષરમાં જિનદત્તસૂરિનું નામ દેવતાએ લખ્યું. શાહે તેના જ જેવા જિનચંદ્રસૂરિ છે એમ જણાવી તેને યુગ પ્રધાન પદ આપ્યું. અમારી ત્યાં પગાવી, ખંભાત ખંદરના સાગરની માછલી એક વરસ ન પકડવામાં આવે તેમ દુકમ કર્યા; લાહેરમાં એક દિવસ સર્વ શુભ ઉગાર્યા-વધથી મુકત કર્યા; જૈન ધર્મીના દરેક ઘેર એક એક ચુનડી, સે.પારી, નાળીયેર અને એક શેર ખાંડ આપી, ને નંદીમહોત્સવપૂર્વક સૂરિનો યુગપ્રધાન પદવીનો ઉત્સવ ફાગણ સુદિ બીજે કર્યો. આ વખતે જિનચંદ્રસૂરિએ શ્રુતસાગર, જયસેમ અને રત્ન-નિધાન પાકે બનાવ્યા, શુભવિનય (આ પ્રમંથના રચનાર) અને સમય સુંદર (ઘણા નસાઓ રચનાર) ને વાચક (ઉપાધ્યય) પદ આપ્યું. આ ઉત્સવમાં નવ હાથી અને પાંચસે ઘોડાઓ હતા. આ સર્વ ઈર્મચંદ્ર મંત્રીથી થયું. તેથી સર્વ સંઘે તેને ઘેર જઈ તેને યજ્ઞતિલક કર્યું અને બહુ માન આપ્યું. પછી મંત્રીએ અવલ (અમુલ) ફેંચીને મોખરે કરી, અકમર બાદશાહેની હજુરમાં જઈ દયચહુરૂપિયા, દય હાથી, બાર ઘોડા અને વિવિધ વસ્ત્રની ભેટ કરી, આથી જલાલદી ગાશ (અકમર બાદશાહે) બહુ ખુશી થયો. બાદશાહે તે પર હાથ મૂકી તેની બત્રીસ કરી. પછી મંત્રી શેખના મહેલમાં આવ્યો. સુરદાસ સલીમને ભેટ આપી સંતાળ્યો, યુગપ્રધાન ગણધાર (શ્રી જિનચંદ્રસૂરિ) ની બોહિત્ય સંતતિ એટલે કમચંદ્ર મંત્રીએ જયતિહુયલુ સ્તોત્રથી ચોમાસી પગ્ગસલ પક્ષમાં સ્તુતિ કરી, અને સંવત્સરીની ચોમાસી પાળી પર સ્તુતિ કરી, સાંજના પ્રતિષ્ઠામાં શ્રીમાલ પહેરાવી.

આવી રીતે કર્મચંદ્ર મંત્રી, અકબર બાદશાહ, અને જિન-ચંદ્રસૂરિનો સંયોગ સુખકર અને વિજયી નિવડયો. જૈન ધર્મની પ્રભાવના થઈ. મંત્રી સંઘની સેવા કરવાજ લાગ્યો. આખરે સં. ૧૬૫૧ માં માઘ વદિ દશમીને દિને, અનુરાધા યોગે, મંત્રી કર્મચંદ્રના રાજ્યમાં તેમના પ્રયોગથી સધરનગર કે જ્યાં સંભવનાથનું ચૈત્ય છે અને જિનકુશલસૂરિની શૂંભ કરમટ મંત્રીએ કરાવી છે ત્યાં ગરૂ જ્યસોમ પાઠક ચોમાસું રહ્યા છે, અને તે વખતે સંઘના આગ્રહથી વાચક ગુણ વિનયે આ સરસ પ્રબંધ રચ્યો છે.

આ રીતે આખા રાસનો સાર છે. તેમાં ઘણી જાણવા યોગ્ય ણિના છે. કર્મચંદ્ર મંત્રીના આખા વંશનું મૂળ જોતાં રાજપૂત-રાજ્ય કર્તામાંથી તે ઉત્પન્ન થયેલ છે તે સિદ્ધ થાય છે. અને તેમના પૂર્વજો સમધર આદિ ચાર ભાઈઓને ખરતર ગચ્છીય જિનેશ્વર સૂરિએ જૈન કર્યા અને ત્યારથી ઉત્તરોત્તર વંશજોએ વીકાનેર રાજ્યને મહામંત્રીઓ પુરા પાડેલ છે. જિનેશ્વર સૂરિ સંખંધી પટ્ટાવલિમાં નિચે મુજબ છે:- (૪૭) જિનેશ્વરસૂરિ—જન્મ મરોટમાં સં. ૧૨૪૫ માર્ગશીર્ષ સુદિ ૧૧ ભરણી નક્ષત્રે, પિતા ભાંડાગારિક નેમિચંદ્ર (ષષ્ઠીશતકના કર્તા) અને માતા લક્ષ્મી, મૂળ નામ અમ્બદ, ખેડનગરમાં તેમણે સં. ૧૨૫૫ મા દીક્ષા લીધી, અને વીરપ્રભ નામ ધારણ કર્યું. સં. ૧૨૭૮ ના માઘ સુદિ ૬ ને દિને સર્વદેવાચાર્યે તેમને જ્ઞાલોર નગરમાં માલહૂ ગોત્રીય સાહ ખીમસીએ દશ હજાર રૂપા મુદા ખરચી કરેલા નંદિમહોત્સવ પૂર્વક સૂરિમંત્ર આપી પદસ્થાપન કર્યું. સંવત ૧૩૩૧ માં આશ્વિન વદી ૬ ને દિને મરણ થયું.

શા. તેજપાલે (૫) જે જિનકુશલસૂરિને સૂરિપદનો ઉત્સવ કર્યો તેના સંબંધમાં પદ્માવલિમા જણાવેલું છે કે:—

જિનકુશલસૂરિ—(૫૦) ખરતર પદ્માવલિમાં ૫૦ માં પદ્મધર-જન્મ સંવત ૧૩૩૦ માં સુમિયાણા ગામના વાસી છાજડહ ગોત્રીય મંત્રી શુદ્ધાગરને ત્યાં જયતગ્રીથી થયો દીક્ષા સંવત ૧૩૪૭ માં, અને સવત ૧૩૭૭ ના ન્યેષ્ટ વદિ ૧૧ ને દિને રાજેન્દ્રાચાર્યે સૂરિમંત્ર આપ્યો, તે વખતે પાટણ વાસી શાહ તેજપાલે નંદિ મહોત્સવ કર્યો હતા તેજપાલ શાહે ૨૦૦૦ આધુ સાધવી તથા ૭૦૦ વેપધરી યા અન્ય દર્શની પ્રમુખને વચ્ચે આપ્યાં હતાં, અને તે અવસરે દિલ્લીવાસી મહુતીયાણુ ગોત્રીય વિજયસિંહ નામના શાવક ત્યાં આવેલ તેણે પછુ ખટુ ધન ખર્ચા નંદિ મહોત્સવ ઉજવેલો. સંવત ૧૩૮૦ માં શાહ તેજપાલે કહેલા સંઘની સાથે શત્રુત્ય તીર્થ પ્રતિ જઈ સૂરિએ ત્યાં માનતુંગ નામના ખરતર વસતિના પ્રાસાદમાં ૨૭ આંગલ પ્રમાણુ શ્રીઆદિનાથ બિંબની પ્રતિષ્ઠા કરી, તથા બીમપલ્લિ નગરમાં ભુવનપાલે કરાવેલી ૭૨ દેવકુલિકથી મંદિત ચીરંચત્યની પ્રતિષ્ઠા કરી. વિશેષમાં જેસલમેર નગરમાં જસધવલે કનગેલા ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથની પ્રતિષ્ઠા કરી. પુનઃ બાલોર નગરમાં પાર્શ્વનાથની પ્રતિષ્ઠા કરી, તથા આગરા નગર નિવાસી સંઘના અતિ આગ્રહથી તેની સાથે જઈ શત્રુત્ય યાત્રા કરીને લાદ્રપદ વહી ૭ ને દિને પાટણનગરમાં આવ્યા, અને શ્રીશુરનો આધુ સંપ્રદાય ૧૨૦૦ ની સંખ્યાના થયો. સાધવી પરિવારની સંખ્યા ૧૧૦૫ ની થઈ. શ્રીશુરને વિનયપ્રભાદિક ગ્રિધ્યેને ઉપાધ્યાય પદ આપ્યું. આ વિનયપ્રભ ઉપાધ્યાયે પોતાના નિર્ધન થએલા લાઇને સપત્તિની સિદ્ધિ અર્થે મંત્ર ગણિત ગૌતમ રાસે (કે જે હમણાં પ્રસિદ્ધ છે) રચ્યો. અને તેના જપવાથી તેમનો કાંઈ ફરી ધનવાન થયો. આ રીતે ખટુ શાવકના પ્રતિ યોધક, પરમ જિનધર્મ પ્રસાવકર શ્રીજિનકુશલસૂરિ સંવત ૧૩૮૬ ના

ફાગણ વદિ અમાજાસ્થાને દિને દેરાવર નગરમાં આઠ દિનનું અનશન કરી સ્વર્ગવાસ પામ્યા. આ હુમણા પણ હાદોડ એ નામથી સર્વત્ર પ્રસિદ્ધ છે. આમની દેરાઉરમાં થયેલી યુદ્ધની જાત્રા વચ્છરાજ મંત્રીએ કરી હતી.

(૫૯) જિનહંસસૂરિ—કર્મસિંહ મંત્રીએ આ સંનિ સૂરપિદ અપાળ્યું તેમના સંબંધમાં પટ્ટાવલિમાં જણાવ્યું કે તેઓ ૫૦ માં જીનકુશલસૂરિ ૫૧ જિનપદ્મ, ૫૨ જિનલલિત, ૫૩ જિનચંદ્ર, ૫૪ જિનોદય, ૫૫ જિનરાજ, ૫૬ જિનભદ્ર, ૫૭ જિનચંદ્ર, ૫૮ જિનસમુદ્ર એમ અગ્રક્રમ પછી ૫૯ માં પટ્ટધર હતા. તેમના રોત્રા નામના નગરના વાસી ચોપડા ગોત્રના સાહુ મેઘરાજ પિતા, અને કમળાદેવી માતા, જન્મ સં. ૧૫૨૪ મા, અને દીક્ષા સં. ૧૫૩૫ માં, સં. ૧૫૫૫ માં અહમદનાદમાં પદસ્થાપના થઈ, તથા સં. ૧૫૬૬ ના વૈશાખ સુદી ૩ ને રોહિણી નક્ષત્રમાં વીકનેર નગરમાં કરમસી (કર્મસિંહ) એ લક્ષ પીરોજી ખર્ચી પુનઃ તેમને પદ મહોત્સવ કર્યો અને એકદા આગરા નગરના વાસી સં. હુગરસી, મેઘરાજ, પોમદત્ત વગેરે સઘના અતિ આગ્રહથી નિમંત્રણ થતાં જિનહંસસૂરિ ત્યાં ગયા, અને બાદશાહે મોકલેલ હાથી, ઘોડા, પાલખી, વાદિત્ર, છત્ર ચામરાદિ આડબરથી તે ગુરૂને પ્રવેશોત્સવ થયો ત્યાં ગુરૂલકિત, સંઘલકિત વગેરેમાં બે લાખ દ્રવ્ય ખર્ચાયું. તે વખતે કોઈએ આડી જોટી ખાવાથી બાદશાહે ગુરૂને બાલાવ્યા. ધવલપુરમાં રક્ષિત કર્યા. ગુરૂએ જઈ દેવકૃપાથી પાદશાહને પ્રસન્ન કર્યો. પાદશાહે ૫૦૦ બંદીવાનો છોડી, અમારી ઘોષણા કરી; ગુરૂ ઉપાશ્રયે આવ્યા, અને સંઘ ખુશી થયો. ત્રણ નગરમાં પ્રતિષ્ઠા કરી અનેકને સઘપતિ સ્થાપ્યા. ગુરૂ પાટણ નગરમાં ત્રણ દિન અનશન કરી સં. ૧૫૮૨ માં સ્વર્ગે સિધાવ્યા.

આ સૂરિના સમયમાં. સં. ૧૫૬૪ માં મરૂદેશમાં ઉપાધ્યાય શાંતિ સાગરથી આચાર્યીય ખરતર શાખા નામની મિન્ન શાખા છઠો ગચ્છલેદ

સ્થપાયો આ શાંતિનગર તે જ લાગે છે કે જેના હરતથી આ સુરિને સૂરિપદ મળ્યું. કે જે પદનો ઉત્તમ ઉદ્ધતમંત્રી કર્મસિંહે કયો.

(૬૦) જિનમાંગિકયસૂરિ પિતા કૃદ્ધગોત્રીય ગ્રાહ્ય ભવ-રાજ, માતા પદ્મદેવી, જન્મ સ. ૧૫૪૯, દિક્ષા સ. ૧૫૬૦ અને ૧૫૮૨ માં ગુર્જર પૂર્વદેશ, આદિમાં વિહાર કરનાર પચનદી સાધક. તેમણે સ. ૧૫૬૩ માં વીકાંનેર વાસ્તવ્ય વચ્છામૃત (ઉદ્ધત) મંત્રિ કર્મસિંહે કરાવેલા નમિનાથ ચેત્યમાં જિખ પ્રતિષ્ઠા કરી. તેમણે ટેટલાંક વર્ષ જેમ્મલમેર દુર્ગમાં ગાળ્યાં. પછી સર્વ સ્થળે શિથિલતાચાર થયો હતો, પ્રતિભોત્યાપકોનું મત બદલું વિસ્તર્યું હતું. આથી વીકાંનેર વાસી વચ્છાવત મંત્રી સંત્રામસિંહે (જેનો ઉદ્ધેષ આપણે કરી ગયા છીએ.) ગજા સ્થિતિનું રક્ષણ કરવા અર્થે આ ગુરૂને બોલાવ્યા આવ્યા, અને કિંચિદ્દાર કયો. પહેલાં દેરાઉર નગરમાં જિનકુશલસૂરિની યાત્રા કરી, પછી પરિવ્રજીત્યજી અહીંથી હું વિહાર કરીશ એમ ચિંતની ગુરૂ યાત્રા દેરાઉર કરી આ સુરિ જેમ્મલમીર પાછા આવે છે ત્યાં સ્થામાં થયેલ તૃપાનો પરિવ્રજીત સ્વકન કરી સ. ૧૬૧૨ ના આપાઠ સુદિ ૫ ને દિને સ્વર્ગ-વાસ પામ્યા. આની પછી પદ્મધર ૬૧ માં જિનચંદ્રસૂરિ આવ્યા કે જેઓને અક્ષર આશાકનું નિમંત્રણ થયું વગેરે હકીકત આ સંબંધમાં આવી છે. તેના સંબંધમાં પદ્મવલ્લિ કહે છે કે.

(૬૧) જિનચંદ્રસૂરિ—નિમરી નગર રાણેના વહણી ગામના વાસી રાહુડ ગોત્રીય ગ્રાહ્ય શ્રીચંતને ત્યાં સિદ્ધિ દેવીથી આનો જન્મ સ. ૧૫૬૫ માં થયો. દિક્ષા સ. ૧૬૪૪, અને સ. ૧૬૧૨ ના કાદ્રપદ સુદિ ૯ ને દિને જેમ્મલમેર નગરમાં રાહુડ (રાજ) માલદેવે કરાવેલા નંદિમહોત્સવપૂર્વક સૂરિપદ મળ્યું. ગજામાં શિથિલતા જોઈ સર્વ લજી મંત્રી સંત્રામસિંહે પુનઃ કર્મચંદ (આ ગણના અદિત નાયક) ના આગ્રહથી રાકાનેર નગર ગયા. ત્યાં પ્રાચીન ઉપશ્રવ્ય શિથિલતાચારી ચાંનઓએ રાકી રાજેલી જોઈ

મંત્રીએ પોતાની અશ્વશાલા ગુરૂને આપી અને ઘણી ગુરૂભક્તિ કરી. ગુરૂએ ત્યાં વિશેષ ક્રિયોદ્ધાર કરી સાધુ માર્ગનો આદર કરી સ્વસમાન આચારવાળા સાધુ સાથે ત્યાંથી વિહાર કરી સ્થાને સ્થાને પ્રતિભોત્યાપક મતનો ઉચ્છેદ કરતા કરતા સ્વસામાચારીને દબ કરી ક્રમે ગુર્જર દેશમાં આવ્યા. ત્યાં અહમદાવાદ નગરમાં ચીલડાના વેપાર કરતા અન્ય દર્શન પ્રાગ્વાટવંશીય શિવા અને સોમજી નામના બે લાઇઓને પ્રતિબોધી ધનવાન શ્રાવક બનાવ્યા. (આ શિવા સોમજીની ટુંક શત્રુજય પર મોબુદ છે.) તથા પાટણ નગરમાં કોઇએ (ધર્મસાગર ગણીએ) એવો વાદ કર્યો કે નવાંગ ચર વૃત્તિ રચનાર અભયદેવસૂરિ ખરતર ગચ્છમાં થયા ન હોતા. આ પર ભારે ચર્ચા કરી. તેમનો રચેલો કુમતિ કુદાલ ગ્રંથ અશુદ્ધ ભાવને પ્રાપ્ત થયો, પુનઃ ફળવૃદ્ધિ પાર્શ્વનાથ દેવના ગૃહદ્વારમાં (ગભારામાં) તપાગચ્છવાળાએ દીધેલાં તાળાં ઉઘડાવ્યાં. તથા વળી એકદા કર્મચંદ્ર પ્રમુખ પાસેથી આ ગુરૂત્વ અતિ મહત્વ સાંભળીને તેમને પાદશાહે દર્શનાથે બોલાવ્યા. ગુરૂ લાહોર નગરે જઈ અકબરને પ્રતિબોધી સકલ દેશમાં કુરમાણથી (તીર્થને) છોડાવી આઠ દિવસ અમારી પાલનને હુકમ લીધો. એક વર્ષ સુધી સ્થંભન પાર્શ્વનાથના પાસેના સમુદ્રનાં માછલાં છોડાવ્યાં. તથા વળી તેમનો અતિશય જોઈ પાદશાહે યુગપ્રધાન પદ આપ્યું. તેજ અવસરે શ્રીમદ અકબરના આગ્રહથી ગુરૂએ જિનસિંહને આચાર્ય પદે સ્થાપ્ય; તે વખતે આત પ્રમુદિત -કર્મચંદ્ર મંત્રીએ મહોત્સવ કર્યો. નવ ગામ નવ નવ હાથી ૫૦૦ ઘોડા યાચકોને આપ્યા. એ પ્રમાણે સવા કોઠ દ્રવ્ય આપ્યું. વળી મંત્રીએ અનેક રીતે ખરતર ગચ્છની ઉદ્દીપના કરી સં. ૧૬૫૨ માં ગુરૂએ પંચનદિ સાધી તેમાં પાંચ પીર માનભદ્રચક્ષુ જેજ, ક્ષેત્રપાળ વગેરે સાધ્યા. આ ગુરૂને પાંચ મહોટા શિષ્ય નામે સમચરાજ, મહિમરાજ, ધર્મનિધાન, રત્નનિધાન અને જ્ઞાનવિમલ શિષ્ય હતા. અને બીજા ૬૫ શિષ્ય હતા. આખરે ૭૫ વર્ષનું આયુ ગાળી

સં. ૧૬૭૦ ના આશ્વિન વદ ૨ ને દિને વેનાતટમા સ્વર્ગે ગયા. આમાં જણાવેલા પાંચ શિષ્યમાંના જ્ઞાનવિમલે મહેશ્વરસૂરિના શબ્દભેદ પ્રકાશ પર ટીકા લખી છે. (ખિકાનેર શહેરમાં સંવત ૧૯૬૪ / ઇ. સ ૧૯૩૮) કે જ્યારે રાજા ગયાસ હતું રાજ્ય હતું તે વખતે લખી આપાડ સુદિ ૨ રવિવાર).

હવે આપણે શ્રીયુત ટાકે કર્મચંદ અને તેના વંશજ સંબંધી જે કંઈ ખ્યાન પોતાના ન્હાના પુસ્તક નામે Jaina Historical Studies મા આપ્યું છે તે અત્ર ઉતારી આ સાર સમાપ્ત કરીશું:—

મંત્રી વચ્છરાજના વંશજો તે મંત્રીના પ્રભાવપરથી બચ્છાવત કહેવાયા, અને તે બચ્છાવતોમાં જે મહાન થયા તેમાં કર્મચંદ છેલ્લા મહાપુરુષ હતા જ્યારે રાયસિંહ વિકાનેરની ગાદી પર સંવત ૧૬૨૯ (સને ૧૫૭૩) મા આવ્યો ત્યારે તેણે પોતાના દિવાન તરીકે કર્મચંદને નીમ્યો, તે દિવાનમાં શક્તિવાળો સમજ હતો અને દક્ષ રાજદારી અને શાણા રાજતંત્રી હતો. રાયસિંહને ગાદી આવ્યા થોડો વખત થયો ત્યા જયપુરના રાજા અભયસિંહે (?) વિકાનેર પર ચડાઈ કરી. તે સમયની સ્થિતિ ઇન્નલિન્ન હતી અને ભયંકર તથા સંદિગ્ધ પરિણામવાળા સુદ્ધતું જોખમ લવા રાજ્ય તૈયાર ન હતું. રાજ્ય પડેલી મુંઝવણમાં મંત્રી સાથે મસલત ચલાવી, મંત્રીએ પોતાની લાક્ષણિક ચપલ નિર્ણય શક્તિ અને સૂક્ષ્મ દર્શી બુદ્ધિથી સલાહ કરવાની સલાહ આપી. આ પ્રમાણે રાજ્યે કર્યું. કર્મચંદના હડાપણથી ખારીક સ્થિતિ દૂર થઈ અને વિકાનેર શાંતિ અને આખાદી લોગવવા લાગ્યું.

રાયસિંહ અધીરો, ગમે ત્યાં અંપલાવનારો, અને વહેમી માણસ હતો. તેનામાં મોટો અવગુણ એ હતો કે પરિણામની

કદી દરકાર કરતો નહિ. ઉદાર તો એટલો બધો હતો કે પાસે ગમે તેટલું હોય તે એક વખત આવું પાછું લેયા વગર દાન કરી નાખે. પૂર્વજોએ મેળવેલું નાણું ઉઠાવી નાખ્યું. કિલ્લાઓ ખાંધવામાં આવતું મહેસુલ ખચી નાખતો. ભાટ અને ચારણને પૈસા આપવામાં પાછું વાળી લેતો નહિ. એમ કહેવાય છે કે એક વખત શંકર નામના બારોડ તેના વખાણમાં દેટલીક કાવતા કરી ગયસિંહ દિલ્હીથી પાછો આવ્યો તે પ્રસંગે બોલ્યો, તેથી રાયસિંહ એટલો બધો આનંદના આવેશમાં આવી ગયો કે મંત્રીને તે ભાટને એક ખિલાત આપવાનો તથા એક કરોડ રૂપીઆ દેવાનો હુકમ કર્યો. આથી મંત્રી અલો બની ગયો, તે આનાકાની કરી રાજાને સમજાવવા લાગ્યો, એટલે એક કરોડને બદલે સવા કરોડ રૂપીઆ વધારી આપવાનું કહ્યું. કહેવાય છે કે એક કરોડ રૂપીઆ એકદમ આપવામાં આવ્યા અને બાકીના પા કરોડ માટે રાજ્યની મહેસુલ ધરાણે મૂકવામાં આવી આ વાત અક્ષરશઃ ખરી હોય એમ માની ન શકાય, પણ તેના પરથી તે વખતે રાજ્યની સ્થિતિ રાજાના ઉડાઉપણાને લીધે કેવી હતી, અને મંત્રીને કેવી રીતે કામ કરવાનું હતું, તેનું મૂલ્ય કરી શકાય તેમ છે. આગળ આ મંત્રીને તથા રાજાને કેમ બન્યું નહિ હોય તે પણ આ પરથી કંઈક સમજાશે.

રાયસિંહ દિવસે દિવસે ખર્ચાળ ને ઉડાઉ બનતો ગયો. રાજાને ખજાનો ખુટી જવાની આણી પર આવ્યો. રાજવહિવટ ચલાવવામાં ગેરવ્યવસ્થા તેથી આવી, અને લવિશ્ય લયંકર ભાસવા લાગ્યું. છેવટે વિકાળના વંશજો પ્રત્યે પોતાની પ્રીતિ અને ભક્તિથી પ્રેરાઈ કર્મચંદ્રે રાજાને શુધપર લાવવાનો છેલ્લો દઢ પ્રયત્ન કર્યો, પરિણામ પોતાનેજ લયંકર આવ્યું. એમ જણાવવામાં આવે છે સં ૧૬૫૧ (સને ૧૫૯૫) માં રાયસિંહને કેઈએ જણાવ્યું કે કર્મસિંહે તેને ઉઠાડી મૂકી દલપતસિંહ કે રામસિંહને ગાદી પર બેસાડવાનું દાવતરૂં રચ્યું છે. વિશેષમાં એમ કહેવામાં આવે,

છે કે કર્મચંદ તેથી રાજ્યમાં સ્વસત્તાવાળો થવા માટે છે. અત્ર કહીએ છીએ કે આ વાતમાં વિશ્વાસ મૂકવાને અમે તૈયાર નથી, કાંણુ કે તેમ હોવાને માટે કોઈ પુરાવો નથી. તેમ સંભોગો ઉપરથી તે સંભવિત નથી. આવો રાજદ્રોહ કરવાનો કર્મચંદને શું હેતુ હોય તે અમે જોઈ શકતા નથી. જેઓએ તેના પર એવું તહોમત મૂક્યું તેઓ પણ દલપતસિંહને કે રાયસિંહને ગાદી પર બેસાડવા માટે તેણે પ્રયત્ન કર્યો તેમાં સંમત નહોતા. તે ઉપરાંત અકબર કે જે રાયસિંહ સાથે ઘાણી મિત્રાચારી ધરાવતો હતો, અને પોતાના શાહજહાંના લગ્નથી રાયસિંહની સથે સગ-પણથી જોડાયો હતો, તેણે કર્મચંદ દિલ્હી નાસી ગયો ત્યારે તેને અંતઃકરણ પૂર્વક મોટું માન આપ્યું હતું એ હકીકત કર્મચંદના પ્રયત્નની વાતથી વિરુદ્ધ જાય છે. રાયસિંહ તે મંત્રી સાથે દેટલી તીવ્ર દુશ્મનાવટ ધરાવતો થયો હતો તે જાણ્યા પછી તે આદેશોના દરબારમાં કર્મચંદના ઉંચા પદને હલમલાવી નાબૂદ કરવામાં બાકી ન ગયો એ આપણે બધા જાણી શકીએ. કાં તો કર્મચંદને પોતાને હવાલે કર્યો કે તેને દેશમાંથી બહાર કાઢવો એટલું તો અકબરને તે કહી શકે તેમ હતું, અને તેમ કર્યું હત. અકબર કે જેના ન્યાયપરના પ્રેમ અને નિષ્પક્ષપાન માટે કોઈ જાતની શંકા લાવી શકાય તેમ નથી તેણે કર્મચંદની નિર્દોષતા પર જરા પણ શંકા ન લીધી. તે કર્મચંદ ઉપર ખરાબ, નિષ્ઠાથી મૂકાએલાં બહોતાનાની સામે સંપૂર્ણ જવાબ છે. અકબરે તેનું મોટું માન અને સત્કારથી સ્વાગત કર્યું. એમ કે, હું પૂછે કે જો કર્મચંદ નિર્દોષ હતો તો શા માટે તે વિક્રમરથી દિલ્હી નાસી ગયો. જેઓએ રાજસ્થાનના ઇતિહાસનો અભ્યાસ કર્યો છે. અને ઇંદરાજ સિંધી અને અમરચંદ સુરનાની શું દશા થઈ તે પોતાની નજર આગળ રાખી છે તે અમારું સાથે એકદમ મજબૂત થશે કે તેણે તે પગલું સાચી દિશામાં જ લીધું હતું. દુર્લાભે તે સમયમાં એવો દંઢ બને સતત ન્યાયવીર હોતો

નહિ કે ન્યાય મળવાનો પૂરો સંભવ હતો નહિ કે જેથી જેઓ સામે રાજદ્રોહીનો ગુન્હો હોય તેને નિષ્પક્ષ-પાત ન્યાય મળે. અમે માનીએ છીએ કે કર્મચંદ્ર તદ્દન નિર્દોષ હતો. કોઈ પણ પ્રપંચ તેણે કર્યો ન હતો, પણ તે તેનો ભોગ થયો હતો. કર્તવ્ય નિષ્ઠા પ્રત્યે પોતાનો અપૂર્વ પ્રેમ હોવાના સ્ખળે તેને પયમાલ થયું પડ્યું. તેને રાજાને સાચા માર્ગ પર લઈ આવવાનો પાકકો વિચાર હતો, અને તે લક્ષમાં રાખી તેણે અપ્રતિહત શ્રદ્ધા અને અશ્રાંત ઉત્સાહથી કાંચ કંચુ. આમ કરવામાં જેઓને રાજા ઉઠાઉ અને સ્વચ્છદી થાય તો પોતાને લાભ મળે તેમ હતું તેઓને આંખમાં ખુંચ્યું, અને તેઓ મંત્રીના શત્રુઓ બન્યા. રાજા પાસે તેમનું વધારે ચાલ્યું અને કાચા કાનના રાજા પાસે મંત્રીએ કાવતરું રચ્યું છે એવી ખોટી વાત કરી તેને ભલેરી મૂક્યો. રાજા ભોળો-વહેમી-હતો. આ વાત જહાંગીર બાદશાહે પોતે પણ પોતાની નોંધમાં નોંધી છે. તેણે બધી કાલ્પનિક વાતને સાચી માની, ને મંત્રાને પકડી મારી નાખવા નિશ્ચય કર્યો. મંત્રીના મિત્રોએ બધી વાત અગાઉથી જાણી મંત્રીને જણાવી દીધી, તેણે આ જાણતાજ વિકાનેરમાથી નીકળી જઈ અકબરનું રક્ષણ માગ્યું કે જે અકબરે આપ્યું. બાદશાહે અમીર ખવાસના આશ્રિતને દરેક જાતના વિનય પ્રેમથી સત્કાર આપ્યો, અને સલામાં એક પ્રતિષ્ઠન પદવી અ.પી. પ્રતિદિન કર્મચંદ્ર અકબરનો પ્રીતિભાવ વધુ વધુ સંપાદન કરતાં ગય, અને થોડા સમયમાં તેના પર પોતાનો લાગવગ મેળવી શક્યા.

જ્યારે રાયસિંહે જાણ્યું કે કર્મચંદ્ર નાસીને દીલ્હી ગયેલ છે; ત્યારે ક્રોધેત થઈ તેના પર વેર લેવાની પ્રતિજ્ઞા લીધી. આ પ્રતિજ્ઞા પોતાનાથી પૂરી ન પડી તેથી તેને કેટલી નિરાશા મળી તે આપણે હવે પછી જોઈશું.

જ્યારે કર્મચંદ્ર દિલ્હીમાં બાદશાહના આશ્રિત તરીકે રહેતા, ત્યારે ભાટનેરમાં એક વિચિત્ર બનાવ બન્યો, કે જેથી કર્મચંદ્રને

રાયસિંહ પર વૈર લેવું હતું તો તે લેવાની તક મળી. તે તકનો લાભ લઈ તેણે વૈર લીધું કે નહિ તે નિશ્ચિત થતું નથી. ઈ. સ. ૧૫૬૭ માં જ્યારે રાયસિંહ પેતાના રાજ્યના ગામ ભાટનેરમાં આવી ગયા હતા, ત્યારે બાદશાહનો સરસર નાસિરખાન ત્યાં આવ્યો હતો. આ મહાન પરોણાની સર્વ પરોણાગત કરવા માટે રાજાએ તેજ બગોળને નીચ્યો હતો. તેણે આદરસર ઘણો સરસ અને દુબકાભર્યો કર્યો. જ્યારે ખાન સહેજ કરતો હતો ત્યારે તેનો એક ગાંડા માણસ હેવનો ઢાંગ કરી તેને ખાસડા વતી માર્યો. ખાન દિલ્હી તરફ એકદમ આવી જઈ અકબરને આ અપમાનની વાત કરી. બાદશાહે રાજાનું તે અપમાન કરનારને શરણે કરવા કહ્યું, પણ રાજાએ તેમ કરવાની ચોકખી ના પાડી. આથી બાદશાહને ગુસ્સો વધતાં રાયસિંહની ભાટનેરની બર્ગીર તેની પાસેથી લઈ, તે રાયસિંહના દિકરા દલપતસિંહને આપી દીધી કર્મચંદ્રે ખાનનો પક્ષ બાદશાહ પાસે ખરી રીતે લીધો કે નહિ તે આપણે ચોકકસ કહી શકતા નથી. પણ રાયસિંહના મનમાં તો એવું જ આવ્યું કે તેણે તેમ કર્યું છે આથી ગળા અને મંત્રો વચ્ચે કડવાશ વધી ગઈ.

કર્મચંદ્રે પોતાની સમાજ (સંઘ) અને ધર્મ પ્રત્યે જે સેવાઓ બજાવી છે તે જાણી નથી. સંઘના મહાન આશ્રયદાતા તરીકે હજુ પણ તેનું નામ સ્મરણ છે અને ૧૫૫૫ માં તેણે ખંતર ગચ્છના જિતચંદ્ર સૂરિને વિકાનેરમાં નગર પ્રવેશોત્સવ મહા દળદળાથી કર્યો. જે કવિએ તે આચાર્ય પધાન્વાની ખુશ ખબર આપી તેને મોટું ઇનામ આપવામાં આવ્યું હતું. તેની સખાખતો અનહદ હતી. તેણે બઈ-ભાટની સાથે પોતાની વિરૂદ્ધતા જણાવી હતી તે પરથી જણાય છે કે આગ-સુઓને કદી દાન કરતો નહિ હોય, દિલ્હીમાં હતો ત્યારે તેણે અકબરના મતમતાંતર પ્રત્યે અમલાવ-શ્રુમા રાખવાના સ્વભાવનો લાભ લઈને તેનામાં જન શાસ્ત્ર અને ધર્મ પ્રત્યે

રસ ઉત્પન્ન કર્યો, તેની સલાહથી અકબરે હીરવિજયસૂરિ અને જિનચંદ્રસૂરિ કે જેઓ તે સમયના મહાવિદ્વાન સાધુઓ હતા તેને પોતાની સલામમાં આમંત્રણ કરી બોલાવ્યા, અને તેમનો સહવાસ રાખ્યો. અકબરની સલામમાં પ્રતિષ્ઠિત જનોમાં તેના ખજાનાના મંત્રી ટોડરમલતુ' નામ અતિશય આગળ પડતું છે. ટોડરમલતુ' એસવાલની લોહા જ્ઞાતિમાં થયેલ છે, અને તેના વશને કે જે ટોડરમલતુ' કહેવાય છે તે હજુ પણ અજમેર અને ભેધપુરમાં વિદ્યમાન છે. થેરોશા ભણુશ'લી અકબરની સલામમાં એક બીજો પ્રતિષ્ઠિત જન હતો કે જેણે આશ્રામાં એક જૈન મંદિર બંધાવ્યાનું કહેવાય છે. સન ૧૫૬૨ માં કર્મચંદ્રે લાહોરમાં જિનસિંહસૂરિ પટ્ટધર થયા તેનો ઉત્સવ યોગ્ય ભલકાથી કર્યો હતો. તેણે મુસલમાનોના હાથમાં પડેલી અનેક જૈન પ્રતિમાઓ છોડાવી વિકાનેરના મુખ્ય મંદિરમાં પ્રતિષ્ઠિત કરાવી. જૈનો માટે જુદા જુદા હકો, દાનો અને બક્ષિસો બાદશાહ પાસેથી તેણે મેળવી આપેલા. એસવાલમાં ઘણા જરૂરી અને ઉપયોગી સુધારાઓ દાખલ કરેલા હતા.

સન ૧૬૦૫ માં બાદશાહ અકબર મૃત્યુ પામ્યો. અને પછી કર્મચંદ્ર પણ વધુ જીવ્યો નહિ. જ્યારે રાયસિંહે નવા બાદશાહને સલામી લેવા દિલ્હીમાં પગલાં કર્યા ત્યારે તેણે તે મરણેન્મુખ મંત્રિ પ્રતિ સહાનુભૂતિ અને પ્રીતિ બતાવ્યાં. કર્મચંદ્રના પુત્રો નામે ભાગચંદ અને લક્ષ્મચંદ પ્રત્યે તેણે એટલો બધો માયાળુ ભાવ બતાવ્યો, કે તેમણે પોતાના પિતાને કહ્યું કે જુઓ બાપુ ! રાજા સાહેબ કેવા માયાળુ અને પ્રેમાળ છે ! ” મરતા મંત્રીએ. પોતાના પુત્રો પ્રત્યે ઝેધિત નજર કરી ભાગ્યા તૂટયા શબ્દોમાં સલાહ આપી. તમે કાચી બુદ્ધિના છોકરાઓ છો. તે રાજાના ઢાંગી ભાવથી લેરલાં ખોટાં આંસુથી રોએને છેતરાઈ વિકાનેર જવાની હા પાડતાં હું કીર્તિમાં ને કીર્તિમાં મરું છું તે જોઈને રાજાને હૃદયમાં દિલગીરી

રહી ગઈ છે. આ ઉપદેશ અને ચેતવણી આપી તે મહાપુરુષે સ્વર્ગવાસ કર્યો. રાત્રીએ તેના તે બંને પુત્રોને બહુ શોક પ્રદર્શિત કરી તેમને વિકાસનેર આવવા અને પિતાનું મુખ્ય પદ લેવા કહ્યું પણ તે દેગટ ગયું.

પોતાની મનમાં ધારેલી નાચ ધારણામાં નિષ્કળના મગવાથી અને પોતાની વેર લેવાની પ્રતિજ્ઞા તાણને તાણ હોવાથી રાયસિંહને ઘણું લાગ્યું. સન. ૧૬૧૧ માં તેને ભયંકર મંદવાટ થયો. અને તેના રોગ પ્રાણવાતક નિવડ્યો, મરણ નજીક પહોંચી પોતાના પુત્ર સુરસિંહને પોતાની પાસે બોલાવી અંતિમ ઉપદેશ આપ્યો. 'મારા પુત્ર, હું નિરાશા લઈને મરું છું. મારી છેલ્લી સલાહ તને એ આપુ છું કે કર્મચંદ્ર બચાવતના પુત્રોને વિકાસનેર પાછા લાવી તેમને તેમના પિતાના પાપ માટે પૂરી નસીહત આપજે.' આ કહી રાત્ર સ્વર્ગે સંચર્યો.

રાયસિંહ પછી દલપતનિંહ ગાદીપર આવ્યો, અને તેણે મુસાદે બે વર્ષ જ શાસન કર્યું. ઇ. સ. ૧૬૧૩ માં મુર્સિંહ રાત્ર થયો. પોતાના પિતાએ મરતી વખતે જે પોતાની ઇચ્છા જણાવી હતી તે મુર્સિંહ ભૂલ્યો ન હતો, પણ પોતાના પિતાએ જે પ્રયત્ન કરી કર્મચંદ્રના કુટુંબપદ વેર લેવાની આજ્ઞા કરી હતી તેની તક બેઠો હતો. પોતાનું રાજ્યારોહણ થયા પછી તુરતજ તે દિલ્લી ગયો. ત્યાં જવાની પોતાની મુદત બે કાર્ય સાધવાની હતી. એક તો બાદશાહની સલામી લેવી. અને બીજું બચાવત કુટુંબને વિકાસનેર આણવું. આમાં પોતે વિજય મેળવ્યો. તેણે બાગચંદ અને લખમીચંદ બંનેને મળી તેઓને ઘણા પવિત્ર વચનો તથા ખાત્રી આપી અને વિકાસનેર પોતાની સાથે આવવા તેઓની હા મેળવી.

પોતાને કાંઈ પણ બંનની આંચ આવશે નહિ એવી ઢાંગવાળી ખાત્રીથી લલચાઈ, તેમજ પોતાના બુના હકદો બધા સ્વાધીન કરવામાં આવશે એવી આશા આપી હતી તેથી-બચાવત બંધુઓએ પોતાના કુટુંબ સહિત પોતાના સ્વદેશ પ્રત્યે પ્રયાણ કર્યું. તેઓ મનમાં

અતિ હર્ષ પામતા હતા કે હવે દેશવટો દૂર થયો, અને પોતાના સ્વજન સાથે માતૃભૂમિમાં વસવાના સુખદ દહાડા આવ્યા અને યશ પોતાના પર દયા રાખતા રાજાને આપતા હતા. દુર્ભાગી બંધુઓને ભાગ્યેજ રરખનમાં આવ્યું હશે કે જે વચનો આપવામા આવ્યા હતા તેનો ભંગ થવાનો છે, અને તેઓનું પ્રારબ્ધ દુઃખદાયક ફેજ પ્રત્યે દોરી જાય છે. સૂરસિંહ પોતાની બાણ બિલકુલ કળાય નહિ તે માટે અણી સંભાળ રાખતો હતો. પોતાના દિવાનને રજા આપી દીધી, અને એવો ઢંઢેરો પિટાવ્યો કે તે દિવાનની પદવીના ખરેખરા હકદાર આવે છે તેમને તે આપવામા આવશે. વખત જતાં તે ભાઈઓ વિકાનેર આવી પહોંચ્યા, અને રાજાએ ઘણા આદરમાનથી તેમનો અત્કાર કર્યો. બે માસ જ્યાં પૂરા થયા નહિ ત્યાં એક સવારે તેઓની ભારે અન્યથા વચ્ચે તેઓના ઘરને સૂરસિંહના ત્રણ હજાર સપાઈઓએ ઘેરી લીધું. ભાઈઓએ બાણી લીધું કે ભુડી થઈ. તેમણે શરણે જઈ બદનામી લેવા કરતાં લડીને વીર માફક મરણ વશ થવાનું પસંદ કર્યું. તેઓના બહાદુર રજપૂત નોકરોની નાની ટોળી લગભગ ૫૦૦ માણસોની હતી તે સર્વ માલેક પાસે આવી તેમના માટે મરવા કટિબદ્ધ થયા. દરેકે દરેકમાં જાન જતાં સુધી લડી બચાવ કરવાની હિંમત હતી. બચાવતો અને તેના માણસો વીર માફક લડ્યા, પણ તે ખરૂં યુદ્ધ તો હતું નહિ માત્ર એક જાતનું કસાઈપણું હતું—અને તે પણ એક મહા ઘાતકી વિશ્વાસઘાતીએ પ્રપંચ કરીને કરેલું હતું. જ્યારે છુટકારાની કોઈ પણ બારી દેખાઈ નહિ ત્યારે બહાદુર ભાઈઓએ એસવાલના જુરસાના વફાદાર રહી પોતાના કુટુંબનો અંત પણ સાથે આણી મરવાનો નિશ્ચય કર્યો. જોહારની પ્રાચીન રીતિ પ્રમાણે ચિતા સળગાવી દરેક સ્ત્રી પુરૂષે એક બીજાની રજા લઈ અતિમ પ્રણામ કરી લીધા. ખેરાં છોકરાંઓ ડોસાઓ અને અપંગોએ પોતાના આત્માનો ઉત્સર્ગ કર્યો. કોઈએ તલવારથી તો કોઈએ ચિતામાં બળા મરીને. એક બાળુ લોહીની નદી વહી, બીજા બાળુ આગના ધુમાડા ગોટેગોટા ઉંચે જવા લાગ્યા. કોઈને મરવાની

બીક હતી નહિ. બર અંદરનાં કિંમતી માલનો નાશ કરી નાખ્યો, અને કેટલોક કુવામાં નાખી દીધો. આ સર્વ કર્યા પછી બે બાઈઓ અહતને નમસ્કાર કરી કેસરી પાઘ પહેરી એક બીજાએ લેટી છેવટના પ્રણામ કર્યા, અને પછી હવેલીના દરવાજા પાસે આવી તલવારથી લડયા. આખરે કેટલાકને મારી પોતે પડ્યા, અને તેમના ઢુકડે ઢુકડા કરવામાં આવ્યા. તેમનાં ઘરને જમીનદોસ્ત કર્યાં. રાજાએ ગણાવતનો એક પાણુ વંશજ ન રહે તે પ્રમાણે વીણી વીણી દરેકનું ખુન કરવા પ્રયત્ન કર્યો કુદરતનું નિર્માણ જુદું હતું. એક માત્ર ગણાવતની આ અન્યથા સજેગોમાં ત્યાંના કતલમાંથી છુટી થઈ પોતાના પીયર કીચનગઢમાં જઈ રહી અને એક પુત્ર તેને થયો, અને આ પ્રમાણે ગણાવતના વંશનો રોપો કાયમ રહ્યો છે.

જૈન ઐતિહાસિક ગૂર્જર

કાવ્ય સંગ્રહ.

સોમવિમલસૂરિ.

રાસ. ૬, (પૃ. ૧૩૪-૧૪૬)

આ તપગચ્છની પદ્મ પરંપરામાં થયા. શ્રી જગન્નાથદ્રસૂરિએ બાર વરસ મુધી આંખિલ તપ કર્યું, તેથી તે તપસ્વી પરથી તેમનું નામ સં. ૧૨૮૫ માં “ તપા ” એ બિરુદ રાજ્યએ આપ્યું અને તેમના ગચ્છનું નામ “ તપ ” ગચ્છ પડ્યું. તેમની પાઠે દેવેન્દ્રસૂરિ થયા કે જેના શિષ્ય વિદ્યાનંદસૂરિ (એક ઉત્તમ વ્યાકરણ કર્તા) થયા છે. તે પછી અનુક્રમે ધર્મઘોષસૂરિ, સોમ પ્રભસૂરિ, સોમતિલકસૂરિ, દેવસુંદરસૂરિ, સોમસુંદર, (ક્રિયાવંત અને તપસ્વી), સુનિસુંદર (સહઆવધાની), રત્નચેખર, લક્ષ્મિસાગર, સુમતિસાધુ (કે જેના ઉપદેશથી ભવડશાહે બિંબપ્રતિષ્ઠા કરી હતી.) અને હેમવિમલ થયા.

હેમવિમલ સૂરિના સૌભાગ્યહર્ષ અને તેના આ સોમવિમલસૂરિ, સૌભાગ્યહર્ષે લઘુશાલા નામની શાખા ચલાવી. આ સંબંધી હકીકત હેમવિમલસૂરિના અધિકારમાં આપી છે.

આપણા આ ચરિત્ર નાયકને જન્મ ત્રંબાવતી (ખંભાત) ની પાસે કસારી નામના પુરમાં (પ્રાગ્વાટ જ્ઞાતીના મંત્રી અમલધરના વંશના રૂપવંત (રૂપા) ને ત્યાં તેમની ભાર્યો અમરાદેથી થયો હતો. અને તેનું નામ જસવત પાડ્યું હતું. તેના

મોટાભાઈનું નામ પિત્રિદાસ હતું. જસવંત જરા મોટો થયો
જોટલે જો અવસરે હેમવિમલસૂરિ પધાયાં અને તેમના ઉપ-
દેશથી જસવંતે દીક્ષા સં. ૧૫૭૪ ના વ્રજાખ સુદિ ૩ શનિવારે
રોહિણી નક્ષત્રમાં લીધી. આ દીક્ષાનો ઉત્સવ અમદાવાદમાં સંઘ-
પતિ બ્રહ્મજી (ભૂજંગ જમુકે) કર્યો અને દીક્ષિતનું નામ
સોમવિમલ રાખ્યું.

દીક્ષા પછીના સમયમાં શાસ્ત્રાભ્યાસ, યોગોદ્વહન વગેરે કરી
સંઘમ સારી રીતે પાળ્યો. સં. ૧૫૮૩માં હેમવિમલસૂરિજીએ સૌભાગ્ય-
હર્ષ સૂરિને પટ્ટધર સ્થાપ્યા. તે સૌભાગ્યહર્ષસૂરિજીએ સોમવિમલને
ગણિ પદ આપ્યું. આ પદનો ઉત્સવ સ્તંભતીર્થમાં પ્રાગ્નાટ
સાતીય શાહ કીકુજી ઘણું દય્ય ખચી કર્યો. શિરોહીમાં શ્રીમંત
ખાંધી નામે રાણા બેઠાજીએ કરેલા મહોત્સવપુરઃસર સં. ૧૫૬૪ ના
દ્રાગણ્ય વદિ ૫ ને દિને સૌભાગ્યહર્ષસૂરિજીએ સોમવિમલગણિને
પંહિત પદ આપ્યું. પછી ગુરૂ શિષ્ય વીળપુર આગ્યા કે જ્યાં
તેના સંઘે પ્રવેશ મહોત્સવ ઘણા ભક્તકાથી કર્યો, ત્યાંના અગ્રણી
માંંગરાજ (પટ્ટાવલિમાં તેલમાંગા), જતનપાલ, ચોધ (બેઠા)
વગેરેજીએ ગ્રાસન કાજ કરવા આચાર્યપદ મહોત્સવનો મનોરથ
કર્યો. ત્યાં અમદાવાદના સંઘે અનુમતિ આપી. જોટલે તે ઉત્સવ
પૂર્વકે સૌભાગ્યહર્ષસૂરિજીએ સોમવિમલને ” ઉપાધ્યાય ” પદ
આપ્યું. સ્વામી વાત્સલ્યના જમણ થયા, અને લાહણી પણ
સારી થઈ.

આ પછી વિહાર કરતાં મુનિ પરિવાર સાહિત અમદાવાદ
આવી આચાર્ય સોમાશ્રુ રહ્યા, અત્ર આચાર્યપદ આપવાની
વાત ચાલી. અમદાવાદ, ખંભાત વગેરેના સંઘોજી મલી તે પદ
સોમવિમલ ઉપાધ્યાયને આપવાનું નકી કર્યું, અને ઘણા મોટા
ઉત્સવથી જો પદ સં. ૧૫૬૭ આસો સુદ ૫ ગુરવારે આપવામાં

આવ્યું. આ વખતે સકલકૃપાસૂરિ નામના બીજા લઘુ આચાર્ય સ્થાપ્યા.

ત્યાર પછી વિહાર કરી ખંભાતમાં આવ્યા, ત્યાં ડોસી જયચંદ્રે પ્રવેશ મહોત્સવ કર્યો. ત્યાંના સંઘની આજ્ઞા લઈ વાઘરાજ અને મેઘરાજે કરેલ અતિ ઉત્સવ પુરઃસર ગચ્છ નાયક પદ સં. ૧૬૦૫ ના મહા સુદ ૫ ને દિને સોમવિમલસૂરિને આપવામાં આવ્યું.

આ રીતે સોમવિમલસૂરિ રાસ આણંદસોમે સં. ૧૬૧૬ ના મહા સુદ ૧૦ ગુરુવારે નંદરખારમાં પૂર્ણ કર્યો છે. આ આણંદ-સોમ સોમવિમલપરથી ગચ્છનું નામ પણ સોમગચ્છ આવે છે, અને પોતે તેમના એક શિષ્ય છે એવું પોતાના નામ પરથી જણાય છે, અને તેથી તેમનું ચરિત્ર જે આપેલ છે તે વિશ્વસનીયતાને પાત્ર છે.

હવે આ આચાર્ય સોમવિમલસૂરિ સંખંધી બીજા હકીકત લઘુપોશાલિક તપગચ્છની પદ્માવલિમાંથી નીચે મુજબ મળી આવે છે.

તેમનો જન્મ સં. ૧૫૭૦ માં ૧૫ દિનોદયે થયો હતો. દીક્ષા સમયે માત્ર ચાર વર્ષની તેમની ઉંમર હતી, એ તે પરથી સિદ્ધ થાય છે. આવા બહુજ નાની વયે દીક્ષા લેનારના હાથલા ઘણા મળી આવે છે. વિજાપુર ગયા પહેલાં અન્નહરીમાં (અન્નરામાં) પંડિતોએ આરાધિત કરેલી શારદાનો વિજય વર સોમવિમલ પંડિતને મળ્યો હતો. સં. ૧૫૯૭ માં અમદાવાદથી વિદ્યાપુર (વિજાપુર) ના ડોશી તેજાએ ઘણાં ગ્રામના સંઘોને સાથે લઈ તેત્રીશ સાધુ યુત આ સોમવિમલ આચાર્ય સહિત વિમલાચલની યાત્રા ચાર લાખ દ્રવ્ય ખર્ચી કરી હતી. તે વખતે સંઘમાં મરફી થઈ રહી હતી, અને તે ગુરુએ ધ્યાન કરી શાંત કરી હતી. સં. ૧૫૯૬ માં તેમણે પસન (પાટણ) માં ચોમાસુ કર્યું હતું. તેમણે

અનેક અભિગ્રહો લીધા હતા અને તે દરેક પાળ્યા હતા. તેની એક ટીપ આપી છે. તે આ પ્રમાણે છે:-

- ૧ તે વર્ષમાં પાટણમાં પ્રતિક્રમણ કરી કાર્યોત્સર્ગમાં એવો અભિગ્રહ કર્યો કે શાલા (ઉપાગ્રય) માં બેઠેલો સંઘવી ગોગી વાંદી ન્યારે ઘેર જાય ત્યારે પારણું કરીશ. તે ત્યાં જ રહ્યો. પ્રભાતમાં ચાર ઘડી ગયે તે સંઘવી વંદીને ઘેર ગયો.
- ૨ પર્યુપણ પછી આઠમે એવો અભિગ્રહ લીધો કે વીસાપાસુની સ્ત્રી સખમાદે કુલડીમાં દૂધ લઈને આપે તો પારણું કરવું. પાંચ અપવાસ કર્યા પછી આ અભિગ્રહ પૂર્ણ થયો.
- ૩ કાર્તિક ચતુર્માસ પછી એવો નિયમ લીધો કે દોસી પચા-યણના સાથ નામે દોસી ગોધા જિનાલયમાં જિનપૂજા કરી ધોતીયું પહેરીને પોતાને દૂધ ઘી સહિત વહોરાવે તો આંગેલણું પારણું કરવું. ૨૭ દિને તે વાત બનતાં નિયમ સચવાયો.
- ૪ અમદાવાદના સંઘવી સહજપાલ વંદનાથે આવ્યો, તેજ દિને પ્રતિક્રમણ પછી કાર્યોત્સર્ગ કર્યો. ન્યારે તે હાથેથી પગને વાંદી એમ કહેશે કે તમે ઉત્સર્ગ પાજો ત્યારે હું તે કાર્યોત્સર્ગ પાળીશ. તે તો દ્રશ્યી વાંદી આવ્યો ગયો. બીજે દિને સવારે જિનવંદનાથે વાટિકાપુર ગયો. સવા પહેરે આવ્યો, ને તેજ પ્રમાણે તેણે વંદણા કરી. આ રીતે અભિગ્રહ પૂર્ણ થયો.

સં. ૧૬૦૦ માં ચાતુર્માસ કરી કાર્તિક સુદ ૧ ને દિને પાટણના સંઘ સાથે શ્રીશત્રુજય તથા રૈવતકાચલની (ગિરનારની) યાત્રા અર્થે શુદ્ધ આવ્યા. ત્યાં યાત્રા કરી દીવ બંદરે આવ્યા. ત્યાં ચૈત્ર સુદ ૧૪ દિને અભિગ્રહ લીધો કે.

૫ સ્તંભતીર્થના (ખંભાતના) સા. સહજપાલની સ્ત્રી નામે સહજલદે શૃંગાર સહિત અક્ષતને લઈને શુદ્ધતુલિ ધોલી એમ કહેશે

કે આપ અમારા ગૃહ વિહાર કરી પધારો. ત્યાં ગયા પછી તે સ્ત્રી ખજૂરને ઘી સહિત રોડલી આપશે ત્યારે હું પારણું કરીશ. નહિ તો સાત ઉપવાસ કરીશ. આઠમા દિને તે પ્રભાણેજ અભિગ્રહ પૂર્ણ થયો.

ત્યાંથી આત્મીને સ્ત્રીશત્રુજયની યાત્રા કરી ધવલકક (ઘોળકા) માં આવ્યા. ત્યાં અહમ્મદવાદનો સંઘ વંદનાથે આવી મળ્યો હતો.

૬ ત્યાં ઘીની લાણીની પ્રભાવના ઉત્સવ સહિત શાલાદ્વારે (ઉપાસરાના ખારણે) કોઇ કરશે તો પારણું કરીશ. તે પછી પ્રહર થયો કે સંઘ આવ્યો, દ્વાર ઉઘડ્યાં કે શાલાદ્વારે તેવી પ્રભાવના થતા અભિગ્રહ પૂર્ણ થયો.

ત્યાંથી સંતલતીથે આચાર્ય પધાર્યા, ત્યાં એવો કાર્યોત્સર્ગ એકદા કર્યો કે

૭ સો. ખીમસી એ નામના એસવંસ જ્ઞાતિના અને લઘુશાખીય શ્રીમાલીરાજ (હશાશ્રીમાલી) વ્યાપારી સા. ખીમુ એ ખંને સાથે આવીને એમ કહેશે કે કાઉસગ પાળો ત્યારે હું કાઉસગ પાળીશ. કાર્યોત્સર્ગ આ રીતે કર્યા પછી સડા પાંચ પહોરે અભિગ્રહ પૂરો થયો.

ત્યાર પછી કાન્હમ દેશમાં વચ્ચરા ગ.મમાં આવ્યા, ત્યાં સધના આગ્રહથી શ્રીધમાએ કરેલા મહોત્સવ વડે એક લાખ દ્રવ્યનો ખર્ચ કરી પંડિતશ્રી આણુંદ્રપ્રમોદ ગણીને વાચક પદ આપ્યું. આ ઉપાધ્યાય આણુંદ્રપ્રમોદે ગણપરિધાપનિકા નામની ક્રિયા કરી. ત્યાર પછી ક્રમે આગ્રપદ (આમોદ) નગરે આવ્યા. ત્યાં સં. માંડહે કરેલા મહોત્સવ પૂર્વક પં. વિદ્યારત્ન ગણી તથા પં. વિદ્યાજય ગણીને વિષુધ પદ આપ્યું. અહીં આઠમો અભિગ્રહ લીધો.

૮ અષ્ટમી દિને પૌષધ કરી પાછલા પહોરે ગામ બહાર

પગ્ગ (પ્રપા) માં પદ્માચનવાળી એવા પ્રકારનો કાર્યોચ્ચર્ગ કર્યો
કે તે કચરવારા ગામમાંથી ચતુર્વિધ સંઘ અહિન પં. આ-
નંદનમિ ગણિ આવીને વાંદગે ત્યારે તે કાકિચગ પાળીશ.
આ અભિગ્રહ સાર ૭ પદોરે પૂરો થયો.

પછી અદુમદાવાદ પ્રથે આદ્ય. તેની નજદીમાં આવતાં એ
અભિગ્રહ લીધો કે.

૯ મોન રહેવું, સૂવું નહિ, અને આકાર દેવે નહિ. અપક
દુર્ગના (આંખાનેરના) પારેખ કાલા મુન પારેખ છવરાજ
પોતાના ઘેર લઈ જઈ ચાર ખાદમાંથી ચોથા ખાદ કાંઈક
ન્યૂન આપશે ત્યારે પારલું કરીશ. નહિ નો પારલું જઈ પારલું
કરીશ. આ અભિગ્રહ ચોથે દિન પૂર્ણ થયો. કમે સં. ૧૬૦૨
માં અદુમદાવાદમાં ચાતુર્માસ રહ્યા.

૧૦ ભાદ્રપદ સુદિ ૮ ને દિને એવો અભિગ્રહ લીધો કે સા-
હીરો નામનો શ્રાવક એ પ્રદર પછી સંપટક પર્પટિકા,
શુકપર્પટિકા, પોલિકા (પોળી મેટલી) પોતાના દાથથી વહો
રાવશે ત્યારે પારલું કરીશ, આ અભિગ્રહ નવમે
પૂર્ણ થયો.

૧૧ આશ્વિન સુદ ૧ ને દિને અભિગ્રહ લીધો કે પત્તન
(પટલ) ના સં. અમારા મંત્રિ ગોરા આવીને પોતાને ઘેર લઈ
કાકેળ વહોરાવશે ત્યારે પારલું કરીશ. આ અભિગ્રહ નવમે દિને
પૂર્ણ થયો.

૧૨ તેજ વર્ષે વાગડ દેશમાં ગોલ નગરમાં એવ સુદ ૧૪
દિને અભિગ્રહ લીધો કે પાંજલા પદોરે ગ્રામાધિકારી
મંત્રી કમલો વાંદીને એમ બોલશે કે કાકિચગ પાળો તો
હું પાળીશ. આ ત્રીજે ઉપવાસે ૭ પદોરે અભિગ્રહ
પૂર્ણ થયો.

૧૩ ત્યાંથી ચાલી ઇલદુર્ગ (ઈલરગ) માં આવી. ત્યાં વૈશાખ સુદિ પૂર્ણિમા દિને ષષ્ટ તપ (છઠ) કર્યો. પાછલા પહોરે સૂર્યગુફામાં રહી કર્યોત્સર્ગ કર્યો. દો. તેજાએ સા. સાલિંગ સાથે આવી બીજા પહોરના સમયે આવી અભિગ્રહ પૂર્ણ કર્યો.

સં ૧૬૦૫ માં સ્તંભતીર્થમાં આતુર્માંસ રહ્યા. ત્યાં પારખ વાઘા મેઘાએ કરેલા મહોત્સવ પુરઃસર આચાર્યશ્રીને ગન્ધર્વ પરિધાપનિકા પરિધાન પૂર્વક દર્શન બહુ સઘ મળી બહુ દ્રવ્યના વ્યયથી ગમ્મણીય પદ સં. ૧૬૦૫ ના માઘ સુદિ ૫ ને દિને આપવામાં આન્યું. સં ૧૬૦૮ માં રાજપુરમાં આતુર્માંસ રહ્યા. આતુર્માંસ પછી રહબિહપુરમાં માસકલ્પ કર્યો.

૧૪ અહીં એવો અભિગ્રહ મૌન, શયન અને આહરનદ

ત્યાગ પૂર્વક લીધો કે સંઘવી રૂપચંદ ગૃહે બોલાવી પ્રથમ સેવા તિકા મોદક સહિત ચાર જુદી જાતના મોદક (લાડુ) આપશે ત્યારે પારણું કરીશ. છઠ્ઠે દિને તે પૂરો થયો. સં. ૧૬૧૦ માં ફરી પત્તન (પાટણ) માં આતુર્માંસ કરી વૈશાખ સુદ ૩ ને દિને પ્રતિષ્ઠા કરી. ચીઠીઆ શ્રી અમીપાલે કરાવેલી સ્ફાટિકમયી પ્રતિમા બે કહીર (વાંસ) ની, અને રપ પાષાણની પ્રતિમા સોમવિમલે પ્રતિષ્ઠિત કરી. તેમાં પાંચ લાખ ટંકના દ્રવ્યનો વ્યય શ્રી અમીપાલે કર્યો. સં. ૧૬૧૭ માં અક્ષયદુર્ગમાં આતુર્માંસ રહ્યા. આસો માસની સુદ ૧૪ દિને અશુભસૂચક કંઈક જોઈ આચાર્યે સંઘને કહ્યું કે આ દુર્ગનો ભંગ થશે. તે સાતમાં દિને બન્યું. ગુરૂ હાથિલ ગામમાં આવી. તે સમયે કુંડપદ ગામમાં મરકીની ઉત્પત્તિ થઈ. ઘણા માણસો તથા પશુઓ મરી ગયા. તે વખતે હાથિલ ગામમાં શ્રી પૂજ્ય આવી છે એમ અહીં તેના સંઘે આવી વિનંતિ કરી કે આપ પધારી મરકીનું નિવારણ કરો. આચાર્યે ત્યાં જઈ મરકી નિવારી.

સં. ૧૬૧૬ માં સ્તંભતીર્થમાં ચાતુર્માસ રહ્યા. તે વખતે આસો સુદ ૧ ને દિને અભિગ્રહ લીધો કે:—

૧૫. 'આ. ધનરાજ પા. વાઘા સાહિત હાથેથી અખંડ હધિતું જોષણ વહોરાવશે તો પારણું કરીશ, નહિતો પંદર ઉપવાસ કરીશ. આ અભિગ્રહ પાંચમા ઉપવાસે પૂર્ણ થયો. આ ચાતુર્માસ પછી નંદુરબારે આવ્યા. અંધના આગ્રહથી ત્યાં ચાતુર્માસ રહ્યા. (આ વખતેજ આજ્ઞાદસોમ ઉપાધ્યાયે આ રાસ રચ્યો છે.)

૧૬ અં ૧૬૨૦ ના ભાદરવા વદિ ૧૪ દિને એવો અભિગ્રહ લીધો કે વૈષ્ણવ ભક્તિવાળા દેશાધિકારી મંત્રી શ્રીભાઇ આવી ગૃહે લઇ જઇ ખંડાયુત દૂધ આપશે ત્યારે પારણું કરીશ. પાંચમે દિને અભિગ્રહ પૂરાયો.

અં. ૧૬૨૩માં અદ્ધમદાવાદમાં પોસ માસે છ વિકૃતિના ત્યાગ રૂપ અભિગ્રહ લીધો કે:—

૧૭ જ્યારે કોઇ આવક કાશ્મીર પુરીથી આવી ધી, ગોળ આપશે ત્યારે પારણું કરીશ, અન્યથા છ માસ સુધી સર્વ વિકૃતિનો ત્યાગ. તેત્રીસમે દહાડે આ. ભવાદેએ આ અભિગ્રહ પૂર્યો.

બીજા પશુ ઘણા પ્રભાવો આચાર્યના છે. જેવા કે તેઓ અપ્તાવધાની, ઇચ્છા લિપિ વાચક, અભિધાન સ્મરણુ પ્રભાવથી શ્રીવર્ધમાન વિદ્યાસૂરિ મંત્ર સાધક, અને ઔપાદિ લય નિવારક હતા. સંદેશ કહીને, વંદનથી એકાંતરીઓ, બે આંતરીઓ, ત્રણ આંતરીઓ તાવ વગેરે રોગને અપહરતા, તેમના પગના જબને પાવાથી શ્રીઓને સુખે પ્રસવ થતો, તથા કુપ્ટ (કોદ) આદિ દુષ્ટ રોગને નિવારતા. તેમના પાદવંદનથી આધા શીશી આલી જતી, આવી રીતે અનેક મહિમાવાળા આ સૂરિ હતા.

તેમણે શ્રીકલ્પસૂત્રના ટળો વિગેરે બહુ સુગમ ગ્રંથ રચ્યા છે. એક શબ્દના સો અર્થ કરવાથી તેમને “ શતાર્થી ” નામનું બિરૂદ મળ્યું હતું. (તેમના ગ્રંથો માટે નીચે જુઓ.)

હવે રાસકાર આણંદસોમના સંબંધમાં ઉક્ત પટ્ટાવલિ જણાવે
રાસકાર, છે. તેમનો જન્મ સં. ૧૫૬૯ કાર્તિક સુદ ૧૫
ને દિને થયો હતો. અને તેમણે દીક્ષા સં.
૧૬૦૧ ના કાર્તિક સુદ ૧૫ ને દિને પા. સાંડાએ કરેલા મહોત્સવ-
પુરઃસર લીધી હતી. સં. ૧૬૧૧ કાર્તિક વદિ ૫ ને દિવસે પાં.
સાંડાએ કરેલા મહોત્સવ પુરઃસર તેમને પંડિત પદ આપવામાં
આવ્યું હતું. સં. ૧૬૨૫ વૈશાખ સુદ પાંચમને દિને પત્તનમાં
સં. ૫ગ્રાયણના તેમની ભાર્યા વરબાઈથી થયેલા પુત્ર રત્ન સં.
દેવળએ કરેલા મહોત્સવપૂર્વક શ્રીસોમવિમલસૂરિએ આણંદસોમને
સૂરિપદ-આચાર્ય પદ દીધું હતું. તે સમયે અષ્ટિ પરિધાપનિકા
ક્રિયા કરવામાં આવી હતી. સં. ૧૬૩૦ ના માહ સુદ પાંચમે
અહમ્મદાવાદમાં આણંદસોમ આચાર્યનો વંદનપાઠન મહોત્સવ થયો
હતો. તે સમયે હંસસોમગણિ તથા દેવસોમગણિને ઉપાધ્યાય-
વાચક પદ આપવામાં આવેલ હતા. તે વખતે સંઘાધિપ-સંઘપતિ
નામના વિરૂદ્ધ ધરાવનાર વૃદ્ધનગર (વઠનગર) ના સંઘવી લખમણના
પુત્ર નાનળ, સંઘળ, મેઘળ, સુરળ એ સમસ્ત વિબુધ પરિધાપનિકા
નિશાબગર સાધર્મિક વાત્સલ્યાદિ કરવામાં બહુ દ્રવ્ય ખર્ચી ઉત્સવ
કર્યો. તે આણંદસોમસૂરિ શ્રીપૂજ્ય-સોમવિમલસૂરિ વિદ્યમાન હતા.
ત્યારે-એટલે સં. ૧૬૩૬ ના ભાદ્રપદ વદિ ૫ ને દિને સ્વર્ગનાસ પામ્યા.
ત્યાર પછી શ્રીહેમસોમને સૂરિ પદ આપ્યું.

સોમવિમલસૂરિ સં. ૧૬૩૭ માં માર્ગશીર્ષના દિનોદયે સ્વગે ગયા. તેમણે બધા મળી બસો સાધુને દીક્ષા આપી હતી.

હેમસોમસૂરિ પદ પર આવ્યા. તેમનો જન્મ સં. ૧૬૨૩ માં ધાણધાર દેશમાં (પાલણપુર આદિ) તેના નિ-
પદપરપરા. વાસી પ્રાગ્વાટ જ્ઞાતિની વૃદ્ધ શાખામાં સા. લોધરાજને ત્યાં તેની પત્ની રૂપીથી થયો હતો. આઠ વર્ષની ઉંમર થઈ ત્યારે સોમસૂરિ વિચરતા વિચરતા વઠગામે આવ્યા. ત્યાં સર્વ સંઘ સહિત લોધરાજ પોતાના ઉક્ત કુમાર હંસરાજને લઈને વંદનાથે આવ્યો. ત્યાં દેશનાથી વૈરાગ્ય પામી હર્ષકુમારે સં. ૧૬૩૦ માં દીક્ષા લીધી. ત્યારે ઉપસ્થાપના નંદિ મહોત્સવ સં. ગુણપાલ વર્ધમાને કર્યો. નામ હેમસોમ પાડ્યું. સં. ૧૬૩૫ માં સં. લખમણે કરેલા મહોત્સવપૂર્વક પંડિત પદ આપ્યું. સં. ૧૬૩૬ ના વૈશાખ વદિ બીજને દિને સં. લખમણે વૃદ્ધનગરમાં સર્વ સંઘને દાન આપવા સાથે અને નવકારસી સહિત કરેલા ઉત્સવપૂર્વક હેમસોમને સોમવિમલસૂરિએ સ્વહસ્તે સૂરિપદ આપ્યું. સ્વગચ્છને ચોરાશી ગચ્છની પરિધાપનિકા થઈ.

ત્યાર પછી અનુક્રમે વિમલસોમ, વિસાલસોમ, ઉદયવિમલ, બલસોમ, સુનીદ્રસોમ, રાજસોમ, આણંદસોમ, દેવેન્દ્રવિમલસોમ, વત્સવિમલસોમ, અને પુન્યવિમલસોમ-સૂરિ થયા.

સોમવિમલસૂરિએ ગુજરાતી સાહિત્યમાં કલ્પસૂત્ર પરના થયા.
ખાલાવબોધ ઉપરાત રાસાઓ આદિ રચેલ છે.
તે નીચે પ્રમાણે છે.

૧ ધર્મિલકુમારરાસ. સં. ૧૬૧૫ (?) ૧૫૬૧ (અંદ્રનિધાનવલી તિથિ) પોત્ર સુદ ૧ ને રવીતાર ખંભાતમાં

૨ ચંપકશ્રેષ્ઠિરાસ. સં. ૧૬૨૨ શ્રાવણ સુદ ૭ શુક્રવાર. વિરાટનગરમાં
૩ શ્રેષ્ઠિકરાસ અથવા સમ્યક્ત્વ સારસાર. સં. ૧૬૩૦ (ભુવન
આઠાશે મકર કલાગે) બાદ્રપદ સુદી ૧ કુમારગિરીમાં

કુમારગિરિ પર કુમારપાલ રાજાએ શાંતિનાથનું બિંબ સ્થાપેલું
છે. ત્યાં આ કુમારગિરિ મંડળ શાંતિનાથનું સ્તવન પણ ૩૮
કલામાં સોમવિમલ સૂરિએ રચ્યું છે.

૪ સુદલકકુમારરાસ-સં. ૧૬૩૩ બાદ્રપદ વદ ૮ અમદાવાદના રા-
જપરામાં. આ શિવાય પરચુરણ ગીત સ્તવનાદિ પણ રચ્યા છે તે-
મની કૃતિઓ વિક્રમ શતક સત્તરમાના પ્રારંભની બાબાના નમુન
રૂપ છે.

દેવરત્નસૂરિ-કાગ.

રાસ. ૧૦. (૧૫૦-૧૫૮).

કર્તા પ્રથમ જિરાહલી પાર્થનાથ તથા સરસ્વતીને નમન કરી આગમ ગરુડમાં થયેલા દેવરત્નસૂરિનું વર્ણન કરે છે. તે મૂલ પ્રાજ્વંશ વણિક કુલમાં જન્મ્યા હતા. અષ્ટહિલવાઠ પાટણમાં આંપચી પેથહના કુલમાં ઉત્પન્ન વહોરા કરણિગ વનતો હતો, તેને કુતિગદે નામની સ્ત્રીથી બાવઠ નામનો પુત્ર થયો. તે પાંચ વર્ષનો થયો ત્યાં શુરૂ આળ્યા, અને તેને રૂપે મુંદર અને કાંતિથી પૂર્ણ સુલભજી બાણી તેને દીક્રા આપવાની વાત શુરૂએ પિતાને કરી. પિતાની આજ્ઞા લઈ તે શુરૂ નામે જ્યાનંદસૂરીએ સં. ૧૪૬૭ ના માહ માસની શુક્ર પ મે (વસંત પંચમીએ) માત પિતા સહિત પુત્રને પાટણમાં દીક્રા આપી.

(વસંતનું મનોહર વર્ણન આપી કવી જણાવે છે કે મદનને છૂટી ચોવન શુદ્ધ પ્રહાર્યમાં જાળ્યું) પછી સં. ૧૪૬૮ માં વેશાખ સુદ પ ને બુધવારે શ્રી જ્યાનંદસૂરીએ સૂરીમંત્ર આપી પટ્ટપર પાટણમાં દેવરત્નને સ્થાપ્યા.

આ કૃતી નામે કાગ સં. ૧૪૬૯ માં રચાયેલી છે, તે પરથી સંવત પનરમા સૈકામાં ગુજરાતી ભાષા દેવી હતી, તેનો મુંદર ખ્યાલ આવી શકે તેમ છે.

વિજયસેનસૂરિ.

રાસ. ૧૧-૧૨. (પૃ. ૧૫૬-૧૬૫ અને ૧૬૬-૧૭૦.)

જિનશાસનમાં મહા પ્રભાવક જોવા હિરવિજયસૂરિના પદ્ધર વિજયસેનસૂરિ કે જેમણે અનેક બિંબ પ્રતિષ્ઠા કરી, તીર્થના ઉદ્ધાર કરી ખ્યાતિ મેળવી છે, તેમના સંબંધમાં કવિ જણાવે છે કે:—

નડોલાઈ નગરીમાં જ્યારે ઉદયસિંહ રાણો રાજ્ય કરતો હતો ત્યારે, સં. ૧૬૦૪ ના ફાગણ શુક્ર ૧૫ ને રાજ તેમનો જન્મ થયો હતો. પિતાનું નામ કેસા અને માતાનું નામ કોડિમદે હતું. જયસિંગ નામ રાખ્યું. પિતાએ જયસિંગ ૭ વર્ષનો થયો ત્યારે હીક્ષા લીધી. માતા જયસિંગની સાથે સુરત આવી, અને ત્યાં બંનેને વિજયદાનસૂરિએ હીક્ષા સં. ૧૬૧૩ ના જેઠ શુક્ર ૧૧ ને દિને આપી. જયસિંહનું નામ જયવિમલ પાડ્યું, અને હીરવિજય-સૂરિને તે શિષ્ય સુપ્રત કયો. હીરસૂરિ અનુક્રમે વિહાર કરતાં ડીસામાં આબ્યા, ત્યાં તે ધ્યાનસ્થ રહેતા ત્યારે બ્યાખ્યાન કરવાનું જયવિમલ ગુરુઆજ્ઞાથી કરતા હતા. તે સૂરિને ધ્યાનમાં એક દેવતાએ આવી જણાવ્યું કે જેસંગ શિષ્ય (જયવિમલ) ગંગા પ્રવાહ સમાન ત્રિજગપાવન થશે. ગચ્છપતિએ હર્ષિત થઈ વિહાર કયો, અને ત્યાં જયવિમલને સં. ૧૬૨૬ ફાગણ સુક્ર ૧૦ મે આવીકા પુનીએ કરેલા પદોત્સવ પૂર્વક પંડિતપદ આપવામાં આબ્યું. ત્યાંથી આચાર્ય રાજનગર (અમદાવાદ) માં ગયા. અને ત્યાં મૂલા શેઠે પરિબ વીપાને ઘેર કરેલા ઉત્સવ પૂર્વક સ. ૧૬૨૮ ફાગણ સુક્ર ૭ ને દિને (પ્રથમ રાસના પૃ. ૧૬૦ પર મહા વદ ૭ એમ મિતિ જણાવી છે તે યોગ્ય નથી લાગતી, કારણ કે વિજયપ્ર-શતિમાં પણ ફાગણ શુક્ર ૭ જણાવે છે) જયવિમલને સૂરિપદ

આપ્યું. નામ વિજયસેનસૂરિ પાડ્યું. તે વખતે યોગ અમૃતસિદ્ધિ અને ચંદ્ર મૃગશિરમાં હતો. શ્રી પૂજ્ય હીરસૂરિ ૧૬૩૦ માં પાટણમાં આવ્યા, અને જેસંગજીને-વિજયસેનસૂરિને પોતાના પટ્ટધર સ્થાપીને હીરસૂરિએ તેમને વંદન કર્યું. હવે હીરસૂરિની આજ્ઞા લઈ વિજયસેનસૂરિએ સ્વતંત્ર વિહાર કરવા માંડ્યો. જુદા જુદા દેશમાં જેવા કે દિલ્લી, લાહોર, આગ્રા, મારવાડ, ગુજરાત, સોરઠ, ઠાંકણ, ઠાન્ડત-કાનરા, હાલા (હાલાર) વગેરેમાં વિહાર કર્યો. શ્રી ભૂપણ (દિગંભરી સાધુ હશે) એ નામના વાદીનો સુરતમાં મઠ ઉતાર્યો. રાજનગરમાં સૂળા ખાનખાનાને પોતાના ઉપદેશથી ખુશ ખુશ કરી નાંખ્યો કે જેથી તે તેમના દર્શને આવતો. રાધનપુર જઈ આતુર્માંસ કર્યું. ત્યાં અકબર બાદશાહનું નિમંત્રણ આવ્યું. હીરસૂરિને વંદના કરી લાહોર જઈ ત્યાંના લોકોને પ્રભોષી શાહ જલાલુદ્દીન અકબર બાદશાહને જઈ મળ્યા. બાદશાહ દર્શનથી પ્રસન્ન થયો, બોધથી શીતલ થયો. ‘હીરસૂરિ કરતા પણ તમે સવાયા’ એમ કહી ‘હીર સવાય’-સવાય હીરલા’ એ નામનું બિરૂદ બાદશાહે આપ્યું. એવ માટે અમારિ મેળવી, શત્રુજયગિરિ તીર્થનો ઉદ્ધાર કર્યો, અને અનેક બંદીજનોને મુક્ત કરાવ્યા.

હીરસૂરિના બોલાવ્યા એકદમ નીકળી ગુજરાતમાં તેમને મળવા આવ્યા. અણહિલપુર પાટણમાં આવતાં ખળર મળી કે હીરસૂરિ દિવસત થયા. શોક નિવારી ભટ્ટારક તરીકે તપગચ્છનો ભાર લઈ અનેક સત્કાર્યો કર્યો. ૫૦ મિંઝ પ્રતિષ્ઠા મોટી કરી (ખંભાતમાં સં. ૧૬૪૫ જેઠ સુદ ૧૨ ને દિન) વિજય ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથની પ્રતિષ્ઠા કરી, અનેક લજ્જા મંદિરોના ઉદ્ધાર કરાવ્યા.

વિજયદેવસૂરિ (કે જેના પિતાનું નામ યેશ અને માતાનું નામ રૂપા હતું અને ઓશવાલ વંશમાં જેનો જન્મ હતો) જેવાઓને દીક્ષા આપી, આઠને વાચક પદ પર સ્થાપ્યા,

અને ૧૫૦ને પંડિતપદ આપ્યાં. જ્યારે શત્રુજયગિરિની યાત્રા પોતાના પટ્ટધર સાથે કરી, ત્યારે સંઘાતે સ્નાઠાત્રણસો સુનિઝો હતા. સોરઠમાં ચાર ચોમાસાં ગાળ્યાં. ગિરનારની યાત્રા કરી. કપીતાન, (કૅપ્ટન) કાંઈ, તથા પાંદરીઓ અને ફિરંગીઓના તેડવાથી દીવ પહોંચ્યા. જાંમેનૃપ, શુરૂની દર્શનથી, હર્ષ પામ્યો હતો. શંખેશ્વર વિહાર કરી, અમદાવાદ આવી ત્યાં બેને ગણધર—આચાર્ય બનાવી ત્યાં સંઘમાં વિરોધ હતો તે દૂર કર્યો.

રાજનગરથી અનુક્રમે સોજિત્રે આવ્યા. ત્યાં જેઠ વદિ ૧૦ મી સુધી શરીર સ્થિતિ સારી હતી, ધ્યાનમાં તાન હતું. ત્યાંથી નારિ (નારિંગપુર) નગરમાં ગયા. અહીં શરીર પ્રકૃતિ બગડી. ત્યાંથી અકબરપુરમાં (ખંભાતના) લઈ જઈ સં. ૧૬૭૧ માં ઉપાશ્રયમાં મધ્યરાત્રે પધરાવ્યા. (બીજા રાસમાં એમ જણાવ્યું છે કે સં. ૧૬૭૨ માં ખાંભાતના (ખંખાત) ના અકબરપુરમાં ચાતુર્માસ કર્યું) અને ત્યાં તેના અકબરપુરમાં જેઠ વદિ ૧૧ રવિવારના દિવસે સવારે વિજયસેનસૂરિ સ્વર્ગસ્થ થયા. આ અતસમયે નંદિવિજય ઉપાધ્યાય, કીર્તિવિજય પંડિત, બે રામવિજય, શાંતિવિજય આદિ વૈયાવચ્ચ દરવા હાજર હતા.

શબને કથીયા પંચભાતિ વસ્ત્ર પહેરાવી સત્તર ખંડની માંડવીમાં પધરાવી અગ્નિસંસ્કાર કર્યો. આ વખતે ખંભાતના સંઘે શ્રીપૂજ્યના અત પૂજણ નિમિત્તે બે હજાર મહાસુદી (રૂપિયા) વાપર્યાં. ૪૦ મણ સુબડી વહેંચી. અગ્નિસંસ્કારમાં બે મણ (ત્રણ મેણ), અગર, અધમેણ કેસર વાપર્યાં, સર્વ મળી આઠ હજાર મહાર વાપરી. આ વખતે ખંભાતના સંઘમાં અગ્રણી કુંવરજી ગાંધી, સોમાશાહ, સોમકરણ સઘવી વગેરે હતા. આ અગ્નિ સંસ્કારે ભૂમિ ઉપર સોમા શાહે એક થુભ (રથાલ) રંથાપ્યો. આ થુભને ભેટવા જુદાં જુદાં દેશોમાંથી સંઘના અનેક જનો આવે છે.

આ રીતે જને નિર્વીણ રાસનો સાર છે. પ્રથમ રાસના રચનાર વીપા નામના વિભુષના શિષ્ય વિદ્યાચંદ છે, ત્યારે બીજા રાસના રચનાર વિજયસેન સુરિનાજ શિષ્ય પંડિત કેમલવિજયના શિષ્ય વિદ્યાવિજયના શિષ્ય ગુણવિજય છે, કે જેમણે મેડતા નગરમાં રહી વિજયદેવસૂરિ પદ્મધરના સમયે તે રચના કરી છે.

વિજયદેવસૂરિ.

૧૩ (પૃ. ૧૭૨-૧૭૬)

હઠરમાં ચિરા નામનો (ઓસવાલ) શ્રીમંત વસતો હતો. તેની સ્ત્રી હાસિમદેવી આ આચાર્યનો જન્મ થયો હતો. (સં. ૧૬૩૪) તેણે લઘુ વયમાં (સં. ૧૬૪૩-અમદાવાદમાં) જેત્રિંગણ (વિજયસેનસૂરિ) પાસે દીક્ષા લીધી. જન્મથી બુદ્ધિ તીવ્ર હોઈ નાનપણમાં જ લાખ છત્રીશ હબાર શ્લોક પ્રમાણુ ગ્રંથોની વાચના લીધી. (સં. ૧૬૫૫ માં સિદ્ધંદરપુરમાં પન્યાસપદ, સં. ૧૬૫૬ માં ખંભાતમાં આચાર્ય પદ ૧૬૫૮ માં પાટણમાં ગણાદુજા, ૧૬૭૧ માં કટ્ટારક પદ મળ્યું અને સં. ૧૬૭૪ માં) સલીમ-જહાંગીર બાદશાહે 'મહાત્મ્યા' નામનું બિરુદ આપ્યું. મેવાડે (ઉદયપુરનો) રાણો જગત્સિંહ, જામનગરનો લાખો જામ, આ આચાર્યને બહુ માન આપતા હતા.

અનેક દેશમાં વિકાર કરી ઉપદેશ પ્રવાહ ચલાવી બિંબ પ્રતિષ્ઠાદિ કરી આરી ખ્યાતિ મેળવી. પોતાના આયુષ્યક્રમમાં જેને આચાર્યપદ, ૨૫ સાકુંને વાચકપદ, ૫૦૦ ને પંડિત પદ આપ્યા. પોતાના શિષ્ય ૨૦૦ હતા. પોતાના સાકુંઓનો કુલ પરિવાર ૨૫૦૦ નો હતો. અને સાધ્વીઓની સંખ્યા ચો હતી. આવક આવિકાનો કુલ પરિવાર સાત લાખ હતો. મેંડકો મદિરાની પ્રતિષ્ઠા કરી હબાર બિંબો ભરાવ્યાં. છક, અઠમ, આંબિલ, નીવી ઉપવાસ વગેરે અનેક કરી તપસવી તરીકે પ્રસિદ્ધ થયા.

પાંચ કરોડ સજ્જાય કરી દિવસે કદી પણ નિદ્રા લેતા નહિ, ૧૧ દ્રવ્ય સિવાય અન્ય દ્રવ્યના પચ્ચખાણુ લીધા, ને પાંચ વિગ્ન (વિકૃતિ) નો ત્યાગ કર્યો. હમેશ એક વખત જમતા. સાંજે ચોવિહાર કરતા. તેમને ૧૮ યજ્ઞ સાંનિધ રહેતા. સ્વામીવાત્સલ્ય કરાવી તેમાં એક લાખ અને ઝોગણુસાઠ હજાર સ્વધર્મીઓને જમાડ્યા. આવા મોટા જમણુ કરનારા શ્રીમંત અને આસાધીન શ્રાવકો આચાર્યના તે સમે હતા. સ્થલે સ્થલે જઈ શ્રાવકોને પ્રતિબોધ આપી ઉગ્રવિહાર કરતા.

રાજનગર પાસેના અહમદપુરમાં એકઠા ચાતુર્માસ કર્યું. ત્યાંથી બીબીપુરમાં કર્યું. અત્ર આચાર્યી સંઘવી ગોવર્ધનઠાસ વાંઢવા આબ્યા તેમણે પૂજા પ્રભાવનાદિમાં અતુલ દ્રવ્ય ખચ્યું. આ વખતે વાચુ પ્રકૃતિથી શરીરમાં વેદના થઈ. ચોરાસી ગચ્છના શ્રાવક, યતિ વગેરે વંદનાથે આબ્યા. અને આચાર્યની સુખાકારી નિમિત્તે અનેક તપ કર્યા અને મહાજને દાનમાં નવ હજાર ખચ્યા. સીતમે દિવસે પુણ્ય પ્રભાવે શરીર સ્વસ્થ થયું. એક માસમાં બીબીપુર રહી અનુક્રમે રાજનગરમાં આવી માસ કલ્પ કર્યો. કેટલાકને વાચક તો કેટલાકને પંડિતપદ ત્યાં આપ્યાં. પછી સિદ્ધાચલ, અજાહરા પાર્શ્વ નાથ તીર્થની યાત્રા કરવા આલ્યા.

દીવનગરથી ભણુશાલી રાયચંદે આ અંવસરે આવી આચાર્યને સ્વનગરમાં પધારવા વિનંતિ કરી. સૂરિજી વિમલાચંદની યાત્રા કરી દીવ પહોંચ્યા. ત્યાંના આદિ જિનેશ્વરને જીહારી અનેક અભિગ્રહ વૈરગ્ધ હેતુએ આદર્યા. અજાહરા પાર્શ્વનાથને વાઢી હીરવિન્યસૂરિના શુભને નમી ઉનામાં આબ્યા. સંઘે પ્રવેશોત્સવ આઠંખરથી કર્યો. અહીં આચાર્ય વિનયપ્રભસૂરિ વગેરેને યોલાવી રૂઢી શિક્ષા આપી ધર્મ સંભળાવ્યો. સર્વ જીવને ખમાવી સં. ૧૭૧૩ નાં આષાઠ માસની ઉજળી આઠમે સૂત્ર સિદ્ધાંત શ્રવણ કરી ત્રિવિહાર અણસણ આદર્યું. દશમને દિને ચોવિહાર અણુશણુ કરી (૧૧ ને દિને) ઢેહોત્સર્ગ કર્યો.

લણસાલી રાયચંદ પ્રમુખ સંઘે દેહનો અગ્નિસંસ્કાર હીન્સૃગ્નિ શુભ પાસે જ કર્યો; ને ઉક્ત લણસાલીએ ત્યાં શુભ રચાવ્યો.

આ નિર્વાણ રાસના રચનાર આધુવિજય કવિના શિષ્ય મોલા-
અવિજય છે. કે જેણે આ રચના વિજયપ્રભસૂરિના સમયમાં જીર્ણ-
ઢમાં (જુનાગઢમાં) કરી છે.

વિજયદેવસૂરિયે સંખંધમાંજ રચાયેલ વિજયદેવ માહાત્મ્ય
નામની સંસ્કૃતકૃતિ આપણી જૈન આત્માનંદ સલા લાવનગર તરફથી
છપાય છે, તે પ્રકટ થયે ઘણી ખીનાઓ જાણવાજોગ મળી આવશે.

વિજયસિંહસૂરિ.

૧૪ (૫ ૧૭૭-૧૮૧)

(મેડતામાં ઓશવાલ નથમદલ નાથુની ધર્મપત્ની, નાયકદેવી
કુક્ષિથી ઉત્પન્ન થયેલા (પાંચ પુત્રો નામે જેઠો, જેસો, કેશવજી
કર્મચંદ્ર અને કપૂરચંદ પેઢી કર્મચંદ્ર) આ વિજયસિંહ સૂરિ.
(જેઠા અને જેસાને ગૃહકાર્યભાર સોંપી માતૃપિતાએ પોતાના બીજા
ત્રણ પુત્રો સહિત વિજયસેનસૂરિ પાસે સં. ૧૬૫૪ મહા મુદ્
૨ દિને દીક્ષા લીધી. કર્મચંદ્રનું દીક્ષા નામ કનકવિજય રાખ્યું
તેમનો જન્મ સં. ૧૬૪૪માં, પંડિતપદની પ્રાપ્તિ સં. ૧૬૭૦,
વાચકપદ વિજયદેવ સૂરિએ પાટણમાં સં. ૧૬૭૩ માં, અને આચા-
ર્યપદ, ઇંડરમાં સં. ૧૬૮૧ વૈશાખ મુદ્ ૬ ને દિને આપ્યું.)

આ આચાર્યે ગુજરાત દક્ષિણ, સોરઠ, હાલાર, માલવા, મેદપાટ
(મેવાડ) મરુધર (મારવાડ) મેવાત, છુંદી, કચ્છ વાગડ, વઢિયાર,
ગંદવાડ (ગોલવાડ), સાદિજ, રાયદેશ વગેરેમાં વિચરી ઉપદેશ
ધારા વર્ષાવી હતી. સં. ૧૭૦૮ માં આતુર્માસ માટે દીવ તરફ જવાની
તૈયારી કરી, ત્યારે રાજનગર (અહમદાવાદ) ના સંઘે અમદાવાદ
આતુર્માસ કરવા નિનતિ કરી, તેથી અહમદાવાદમાં અહમદપુર આતુ-
ર્માસ કર્યું ખંભાત તરફ વિહરતા વિજયદેવસૂરિને વિનતિ કરી
સાથે બારેજથી આલી આસાવલિપુરમાં અને ગુરૂઓ આવ્યા ત્યાંથી

ઇલમપુર, પછી નવેપુર રહ્યા. ત્યાં વિજયસિંહના શરીરને અશાતા ઉપજી અમદાવાદમાં કેટલાંક પરાં હતાં તેમાંના કેટલાંકના નામ અહમમદપુર, ખીખીપુર, પ્રેમાપુર, રાજપુર, ઇલમપુર, નિજમપુર, આસાવલી, ઉરમાપુર, સરખેજ શેખપુર, ઇલપુર, વલ્હરપુર વગેરે ત્યાંથી સર્વ સંઘ જોડે થયો. વિજયસિંહસૂરિએ સર્વજીવને ખમાવી અનશન આદરી ૨૮ વર્ષ સૂરિપદ પાળી સં. ૧૭૦૬ ના અષાઢ સુદ ૨ ને દિને સ્વર્ગવાસ કર્યો. ઉત્સવપૂર્વક શબને અગ્નિસંસ્કાર કર્યો, અને તેમાં સંઘે ઘણું વિત્ત ખર્ચ્યું. ગુરૂસેવામાં ઘોલા સુત, આળા નામના આગેવાન શ્રાવકે સારો ભાગ લીધો હતો.

આ નિર્વાણ રાસ સૂરિના શિષ્ય વીરવિજયે સ્વર્ગના વર્ષમાં જોડલે સં. ૧૭૦૬ ના ભાદરવા વદ ૬ સોમવારે અહમમદપુરમાં જોમાસુ રહી વાસુંપૂજ્યના પસાયે રચ્યો છે.

વિજયદેવ સૂરિની હયાતીમાંજ વિજયસિંહસૂરિ સ્વર્ગસ્થ થયો એ ખાસ લક્ષમાં લેવું ઘટે છે, તેથી વિજયદેવના પદ્ધર વીરવિજય અને પાછળથી જોડલે સં. ૧૭૧૦માં આચાર્યપદ લઈ થયેલા વિજયપ્રભસૂરિ થયા. આ વીરવિજયજ આ રચનાના કરનાર સંભવે છે.

વિજયપ્રભસૂરિ.

૧૫ (પૃ. ૧૮૨-૧૮૫)

જન્મ કચ્છના મનોહરપુરમાં (સં. ૧૬૭૭ માહ સુદિ ૧૧ દિને) થયો હતો. પિતાનું નામ (જોસવાલ વંશી) શા. રા (શિ) વગણ અને માતાનું નામ ભાણી હતું. પોતે દિલ્લુવયમાં (જોડલે સં. ૧૬૮૬ માં ૬ વર્ષની ઉમરે) વિજયદેવસૂરિ પાસે દીક્ષા લઈ (વીરવિજય નામ ધારણ કર્યું) હતું. સં. ૧૭૦૨ માં પંન્યાસ-પદ, સં. ૧૭૨૦ વૈશાખ શુદ્ધિ ૧૦ ને દિને ગાંધારમાં આચાર્યપદ મેળવ્યું. હવે તેમનું નામ વિજયપ્રભસૂરિ પડ્યું.)

ત્યાર પછી વિજયદેવસૂરિના પદ્ધર થઈ ઈગચ્છભાર ગ્રંથણ કર્યો. ઉપદેશ દેવા ઉપરાંત સંઘ સાથે યાત્રા, ણિંજ પ્રતિષ્ઠા, યોગ

ઉપધાનવહન વગેરે ધર્મકાર્ય અને મહોત્સવ કર્યા. સોરઠ, કચ્છ, હાલાર, મરૂધર, મેવાત, માલવ, દક્ષિણ અને ગુજરાતમાં તેમની આજ્ઞા શ્રાવકો અને સાધુઓ શિરે ચડાવતા. આખું સુવર્ણગિરિ, શત્રુજય, ગિરનાર એમ અનેક તીર્થની યાત્રા કરી. આમ ઉચ્ચ-વિહાર કરી જન્મભૂમિ કચ્છ દેશમાં આવ્યા, કે જ્યાં રાજાએ તેમનું બહુ માન કર્યું.

ત્યાં દીવખંદરમાં મેઘબાઈ નામની શ્રાવિકાને ગચ્છપતિ પધરાવવાનો ઠોઠ થતાં આના સંઘનો વિચાર સૂરિને બોલાવવાનો થયો. આથી મેઘબાઈએ પોતાની વહુઓ વગેરે પરિવાર સહિત કચ્છ જઈ આચાર્યને વિનંતિ કરી. આથી સૂરિ દીવ આવ્યા. અજાહરા પાર્શ્વનાથ, હીરવિજયસૂરિની યૂક્ત, વગેરેને વંદના કરી ઉત્તતપુર (ઉના) માં પધાર્યા. મેઘબાઈએ ઘણું દ્રવ્ય આના ઉત્સવમાં ખર્ચ્યું. દીવનો સંઘ આજ્ઞાધીન રહ્યો. ત્યાં ચાર ચોમાસાં લાગટ ગળ્યા. પછી જૈતાબાઈએ સંઘ કાઢ્યો. તે સંઘ સહિત ગુરૂશ્રીએ શત્રુજય-ગિરિની યાત્રા કરી પાછા દીવખંદર પધારી નવલખ પાર્શ્વનાથને વંદન કર્યા. દેશદેશના સંઘપતિ અને જનો આવી અંગપૂજા, પ્રભાવના વગેરે કરવા લાગ્યા. દીવમાં સંઘપતિ અલયચંદ અને સામા નામના મંત્રીએ આગ્રહથી ગુરૂનાં ત્રણ ચોમાસાં કરાવ્યાં. ગુરૂશ્રીએ છઠ્ઠા આઠમ, નિત્ય એકાશન, આંગિલ નીવી વગેરે તપશ્ચર્યા કરી કાયાને ગાળી નાંખી હતી. ઉનામાં ગુરૂ પધાર્યા અને ત્યાં સં. ૧૭૪૬ ના વૈશાખ વદિ એકાદશીને દિને અનશન ચોવિહાર આદરી તેરમને દિને સ્વર્ગવાસ કર્યો પરિખ જેસગ સુત વિજયસંગે તેરમંડી માંડવી કરાવી તેમાં શખને પધરાવ્યું. શ્રાવકની ઠંઠ બેહલરની થઈ હતી. સુગંધી દ્રવ્યથી શખનો અગ્નિસંસ્કાર જે સ્થલે હીરવિજયસૂરિ અને વિજયદેવસૂરિની યૂક્ત હતી તે નજદીક કર્યો. ત્યાં પરિખ વિજયસંગે વિજયપ્રભસૂરિની યૂક્ત કરાવી પછી પદ્મવર વિજયરત્નસૂરિ થયા.

આ નિર્વાણરાસના રચનાર ઉક્ત આચાર્યના જ શિષ્ય વિમલ-વિજય છે.

હેમવિમલસૂરી.

૧૬-૧૭ (પૃ. ૧૮૬-૧૯૨)

મરૂમ'ડલ-મરૂધર (મારવાડ) દેશ કે જ્યાં જીરાઉલા પાર્શ્વનાથ નામનું તીર્થક્ષેત્ર છે ત્યાં વડગામ નામનું એક ગામ છે ત્યાં ગાંગાધર (ગાંગા) નામનો વણિક વસતો હતો. તેને લાચી ગાંગાથી હજારાજ નામનો પુત્ર થયો હતો (સં. ૧૫૨૦ કાર્તિક સુદ ૧૫, જ્યારે તે પુત્ર પાંચ વર્ષનો થયો ત્યારે નિશાળમાં મૂક્યો. પછી ક્રમે એક દિવસે લક્ષ્મીસાગરસૂરિ વિહાર કરતા કરતા તે ગામમાં પધાર્યા.

(લક્ષ્મીસાગરસૂરિ જન્મ સં. ૧૪૬૪ ભાદ્રપદ વદિ ૨, દીક્ષા ૧૪૭૦, પંચાસપદ ૧૪૯૬, વાચકપદ ૧૫૦૧, સૂરિપદ ૧૫૦૮, ગચ્છ નાયક પદ ૧૫૧૭ (મારવાડી ૧૫૧૮ વર્ષમાં) તેમના પાદની સ્થાપના પેથાપુરમાં થઈ તેમજ તેમનાં પગલાં વિદ્યાપુર (વીજપુર અને લાટાપલ્લી (લાડોલ) માં થયાં અને તે પદ મહોત્સવ સાહ નગરાજે કર્યો. લાટાપલ્લીના સંઘવી મહાદેવે જે ઉપાધ્યાયપદ અને અગિયાર આચાર્ય પદનો મહોત્સવ કર્યો. ગિરિપુરમાં સાહશ્રી સાહભાઈ પંચાવન આંગળ પ્રમાણુ ત્રણુ પ્રતિમા કરાવી. આ સૂરિ પાસે પ્રતિષ્ઠા કરાવી. મ'ડપ (માંડવગઢ) માં સં. આંદાકે ૭૨ દેવાલય ૩૬ પૂજેપકાર સહિત ૨૪ પદ પ્રતિષ્ઠા કરી. શ્રી સુમતિ સાધુને સૂરિપદ મળના સં. સૂરાવીરાએ અપાવ્યું. ઉંબરહટ્ટમાં ૨૪ પદ પ્રતિષ્ઠા કરી. શ્રી શુભરત્નને સૂરિપદ પત્તનમાં દેવગિરિના સંઘવી નગરાજ ધનરાજે અપાવ્યું. અહમદાવાદના શ્રીસંઘના મુખ્ય સંઘવી ગદાકે આણુ આવતાં ૪૦ આંગલની પ્રતિમાની પૂજા રચાવી. શ્રીસૂરિનાં પગલાં સીરોહીમાં સં. ખીમાકે કરાવ્યાં. પેથાપુરમાં ચાર વાચકપદ ને તેમાં પડિત શ્રીચરણપ્રમોદગણિ શિષ્ય પ્રમુખ ૨૪ ને પડિતપદ આપવામા આવ્યા. તે ચરણપ્રમોદ ગણિએ ૧૮૦૦ સાધુ પરિવારને જે જે વખત કલ્પપ્રદાન-પ્રત્યેકને ૩૬૦૦ કલ્પપ્રદાન પૂર્વક ગણિ પરિધાપનિકા ક્રિયા કરી. વિષુધ-પદ તેમજ સાધવીઓને મહત્તરા, પ્રવર્તિની આદિ પદ આપવામાં આવ્યાં. પાંચસો સાધુને આ સૂરિએ દીક્ષા આપી, એક પદાવલિ)

ઉક્ત લક્ષ્મીસાગરસૂરિ પાસે સં. ૧૫૨૮ માં લીધા તે પુત્રે લીધી. નામ હેમવિમલ રાખ્યું. સુમતિસાધુએ સૂરિ પાસે રહી સર્વ શાસ્ત્રનો અભ્યાસ કર્યો. એક વખતે તે બંને પંચલાસા ગામમાં આવ્યાં. ત્યાંના સંઘપતિ નામે પાતરાળ (પાતાકથી કરેલા સૂરિપદ મહોત્સવ પૂર્વક હેમવિમલને સૂરિપદ (સં. ૧૫૪૮) માં ગચ્છ નાયક પદ સુમતિસાધુસૂરિએ આપ્યું. ત્યાંથી વિહાર કરતા ઇડરમાં આવ્યા. એત્ર ગૂર્જર, માલવ, મરહઠ, સોરઠ દક્ષિણ દેશના તેમ ગામે ગામના સંઘો મળ્યા હતા. તેમણે હેમવિમલસૂરિને તપગચ્છનો બાર સોંપ્યો. આનો (ગચ્છ નાયક પદનો) મહોત્સવ કોઠારી શ્રી સાચર તથા સહજપાલ (શ્રીપાલ) બંનેએ ઉત્સાહથી કર્યો.

સરખાવો-સોમવિમલકૃત ગચ્છનાયક પદાવલી સહાય ઐતિહાસિક સહાયમાલા પૃ. ૪૭ કે જેમાં જણાવે છે કે:-

ગુરુવિહાર કરતાં પહોંતા પુરં પંચલાસી, હેમવિમલસૂરીચર ધ્યાયા મન ઉલાસે પંતર અઠતાલિપદ ઉછવ અધિદાર તિહાં સંઘપતિ પાતો વેચેવિત્ત અનિવાર ઇડરગઢ મેટો સોહં લાણો ભૂપાલ, તિહાં વસે કોઠારી સાચરને શ્રીપાલ, માટે ગચ્છ નાયકપદ ઉછવ સુંજગે, ચિહું દિસના શ્રીસંઘ આવે કરતા. ગ. ૪૧

આ કાગ નામની કૃતિ દાનવર્ધન નામના પંડિતના શિષ્ય હંસધીરે સં. ૧૫૫૪ ના આવણ માસમાં રચી છે. બીજી કૃતિ એક સહાય છે તેમાં ઉપર જણાવ્યું તેથી કંઈ વિશેષ મળી આવતું નથી અને તેમાં કતાંએ પોતાનું નામ જણાવ્યું નથી. એક લઘુ પોશાલિક પદાવલિમાં વધુએ જણાવ્યું છે કે:-

હેમવિમલસૂરિએ ગચ્છનાયક પદ લીધું તે સમયમાં ઇદ્રનંદી સૂરિએ અને કમલકલશસૂરિએ ભુદા ભુદા એમ બે ગણ નોખાં પાડ્યા. તેમાં એકનું નામ કલતપુરા ગચ્છ અને બીજાનું નામ કમલકલશા સૂળશાખામાંવી પાદ્મણપુરા એ ત્રીજી શાખા

હૈમશાખા ઉભી- થઈ. સં. ૧૫૫૦માં દેવે આપેલા સ્વપ્નથી
સ્તંભતીર્થના શ્રીસંઘ સાથે શ્રીરાત્રુંજયની તીર્થયાત્રા મહોત્સવથી
કરી. સં. ૧૫૫૨માં સોની જીવા જાગાએ કરેલા પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવમાં
શ્રીદાનધીર સૂરિને સૂરિપદ આપ્યું, પરંતુ તેમનું ટુંકું આયુષ્ય
હોઈ છ માસમાં તે સ્વર્ગે ગયા. ત્યાર પછી ગુરૂ (હૈમવિમલસૂરિ)
બાલપુરમાં ચોમાસું રહ્યા ત્યાં સં. ધિરાની સાંનિધ્યે શ્રીસૂરિ-
મંત્ર સાધ્યો. સૂરિમંત્રના અધિષ્ઠાયકે વર આપ્યો (ઉપરોક્ત
કતબપુરા ગચ્છમાંથી હર્ષવિનય સૂરિએ નિગમ મત કહાડ્યો
અને તેનું બીજુ નામ બૂકટીયા મત પડ્યું. ત્યાર પછી હર્ષવિનય
સૂરિએ નિગમમત છોડી દીધો અને ગ્રાહણોએ તે રક્ષ્યો. સં.
૧૫૬૨માં ચિરાપદ્ર (ચરાહ) નગરમાં કટુક વણિકે કટુક (કડવા)
મત કહાડ્યો. તેમાં ગુરૂ પ્રત્યે દ્વેષ-એટલે સત્ય ગુરૂ કોઈ નથી
એવો સિદ્ધાંત છે. સં. ૧૫૭૦ માં લુપક મતમાંથી નીકળી વીજા
નામના વેષધારીએ વીજામત કાઢ્યો. તેના બે ભંગ છે) સં. ૧૫૭૦
માં હૈમવિમલસૂરિએ ડાહિલા ગામમાં સ્તંભતીર્થના સોની જીવા
જાગાએ આવી મહા મહોત્સવથી શ્રી આણંદવિમલસૂરિને સૂરિ-
પદ, અને દાનશેખર ગણિ અને માણિકશેખર ગણિ એ બેને વાચક
પદ આપ્યાં. તથા એક સાધ્વીને મહત્તરા પદ આપ્યું. સં. ૧૫૭૨
માં શ્રી સ્તંભતીર્થ જવાને ઇલાપ્રાકાર (ઇડરથી) ગુરૂ ચાલ્યા.
કપટવાણિજ્ય (કપડવજ) માં શ્રી પૂજ્યનાં પગલાં થયાં ત્યારે
દોઠ આણંદે સુઆણના આગમન સમયે જેમ તેલીઆ તોરણ
થાય છે તેમ સર્વત્ર ધ્વજારોપણ આદિ કરી ઉત્સવપૂર્વક પ્રવેશ
મહોત્સવ કર્યો. તે જાણતાં એક પિશુને પાતસાહ મુદાકર પાસે
ચાડી કરી દે આવી રીતે (રાજાને યોગ્ય) પ્રવેશોત્સવ કર્યો આથી
કપડવજમાં બંદાઓ મોકલ્યા. ગુરૂએ પૂર્વ તરફ ચાલી ચુલેલિ ગામ
આવી ત્યાંથી શ્રાવકોને વિદ્ય આપશે માટે રાત્રિએ ચાલવું યોગ્ય છે
એમ કહી રાતોરાત ચાલી સોજીત્રા ગામમાં આવ્યા. સવારે બંદાઓ
ગુરૂની શોધમાં ચુલેલિ ગામમાં આવી આમાધીશને પૂછ્યું કે ગુરૂ

ક્યાં છે ? ત્યારે તેણે જવળ આપ્યો કે ખગર નથી કે અર્ધાથી તે ક્યાં ગયા. બંદાઓ પાછા વળ્યા. ગુરુ એકદમ સ્તંભતીર્થમાં આવ્યા. સંઘ ઉત્સવ કર્યો. આ ખગર જાણી આડીઆએ આડી ખાધી કે ગુરુ ખંભાત આવેલ છે એટલે શોધવા જનારાએ ગુરુને ઘંઘીખાને રાખ્યા. સંઘ પાસેથી બાર હજાર ટંકે શુભ નાણુ લીધું. ગુરુએ મનમાં ચિંતવ્યું કે સર્વત્ર આવું થશે તો અતિ દુઃકર થશે, એવું વિચારી આચાર્ય (આંખેલ) તપ કરી મૂર્તિ મંત્રને આરાધ્યો. અધિષ્ઠાયકે વચન આપ્યું કે મને આપેલું દ્રવ્ય પાછું મળશે. ત્યાર પછી શતાર્થી પડિત હર્ષકુલ ગણિ, પં. સંઘકુપ ગણિ, પં. દુશ્સસ-યમ ગણિ, શીઘ્ર કવિ, પં. શુભશીલ ગણિ પ્રભૃતિ ગીતાર્થ આર આધુને અપકલ્પમાં (આંખાનેર) મોકલ્યા, ત્યાં જઈ ગુરુનાણુને સ્વકાવ્ય કલાથી રંજન કરી દ્રવ્યને પાછું અપાવગવી ગુરુ પાસે આવી વંદન કર્યું. સં. ૧૫૭૮ માં શ્રી પૂજ્યપત્તન (પાટણ) માં આતુર્માસ રહ્યા તે વખતે કરેલા પ્રવેશોત્સવ સમયે ઉદ્દેશ જાતિના દો. નાકર પંચા-નને ચતુર્થ ત્રણ અંગીકાર કરવા આથે અદારસા મઠ સંઘને આપ્યા સ્તંભતીર્થમાં સા. લાખાકે રૂપ મણુ માપના રીરીમથ પટ્ટે કરાવ્યા અને તેની પ્રતિષ્ઠા હેમવિમલસુરિ પાસે કરાવી, વર્ણ પત્તનમાં દો. ગોપાકે રૂ. મણુ ૨૧-ની નિનપટ્ટિકા કરાવી અં તેની પ્રતિષ્ઠા પણુ હેમવિમલસુરિએ કરી. વિજયનગરમાં (વીજયપુરમાં) દોઠારી આટાર શ્રીપાદે કરાવેલા પ્રાચીનમાં પ્રતિમા પ્રતિહાન મહોત્સવ શ્રીપૂજ્યે કર્યો. એવી નીન કેટલુ ચરિત્ર લખવું ? પાંચરે આધુએને દીક્ષા આપી આ મૂર્તિમહાબાળ્યના સાગર થયા. તે નં શ્રીપૂજ્યના આદેશથી આણુદવિમલસુરિ કુમ-ગિરીપર ચતુર્માસ ૨. શ્રીપૂજ્યની આજ્ઞા લીધા વગર મર્વી આદેશને દીક્ષા આપી તે વય ઘણી નાની હતી, તેથી શ્રીપૂજ્યે કહ્યું કે મર્વી આજ્ઞા વગર તે માટે દીક્ષા આપી ? અને જો દીક્ષા આપી તો પછી તેને છો-દેવી થઈ છે. આવું કીના છતાં આણુદવિમલે તે આદેશને ન છો-પછી સિદ્ધપુર, સિદ્ધાદી ચાર આતુર્માસ કરી આણુદવિમલસુ-

ગુર્જર ભૂમિમાં આવી શ્રીહેમવિમલસૂરિને પૂછ્યા વગર સં. ૧૫૮૨ ના વૈશાખ સુદ ૨ ને દિને જુદા ઉપાશ્રયમાં સ્થિતિ કરી, ત્યાં તેજને ધૂળથી વસ્ત્ર મલીન કરવામાં આવ્યાં અને રૂષિમતવાળાની આવૃત્તિ થઈ. અથ શ્રીપૂજ્યે સં. ૧૫૮૩ માં વિસલનગરમાં જેઠ માસમાં સ્થિતિ કરી. ત્યાં રહ્યા સતા આશ્વિન માસમાં શ્રી પૂજ્યના શરીરે અસમાધિ થઈ, વટપદલી (વડાલ) માં આતુર્માંસ રહેલા આણુંદાવિમલ આચાર્યને ખોલાવ્યા. તેમને ગુરૂએ કહ્યું ' તું ગણુનો ભાર લે ' ત્યારે તેમણે કહ્યું કે ' ગણુનો ભાર લેવાની મારી અપેક્ષા નથી ' પછી ગીતાર્થ શ્રી સંઘે એકઠા મળી આણુંદાવિમલ આચાર્યની સમક્ષ હેમવિમલસૂરિ પાસે સ્વહસ્તે શ્રી સૌભાગ્યહર્ષસૂરિને તેમના પટ્ટે સ્થાપિત કરાવ્યા. સં. ૧૫૮૩ આસો સુદ ૧૩ દિને સ્વર્ગે ગયા. સં. ૧૫૮૩ માં ઋષિમતથી ઉત્પત્તિ થઈ. ઋષિમતમાંથી બિવેદનીક ગચ્છથી આવેલા રાજ્ય-વિજયસૂરિએ લઘુ ઉપાશ્રયમત કાઢ્યો.

૫૯. તેની પાટે શ્રી સૌભાગ્યહર્ષસૂરિ સં. ૧૫૫૫ માં જન્મ, સં. ૧૫૬૩ માં હર્ષદાનગણિ સાથે વૃદ્ધ (વડ) નગરમાં વિહાર કરતા શ્રી હેમવિમલસૂરિએ દીક્ષા આપી. સં. ૧૫૩૮ ના આસો સુદ ૧૦ ને દિને હેમવિમલસૂરિએ પોતાના પદ પર સ્થાપિત કર્યા. તે વખતે વ્યવહારી (વણિક) હીમસી, રૂપા, દેવદત્ત, કુખા જયવંત, વગેરેએ એક (જીર્ણ) લાખ ટંક પ્રમાણ ખર્ચ કરી તે પદ મહોત્સવ કર્યો સં. ૧૫૮૨ માં વૃદ્ધનગરના અલવર નગરમાંથી આવેલા ટંકસાલીય સા. ડાહ્યા ભૈરવદાસ, ભવાનીદાસ ત્યાંના ગુર્જરભૂમિના શ્રીસંઘ સહિત તપાગચ્છરા શ્રીસૌભાગ્યહર્ષસૂરિ સાથે પત્તનથી આરંભી શત્રુંજય ગિરિનાર સુધી દરેક નગરે સુવર્ણ ટંક, કલંભન (લાણી) પૂર્વક શ્રીસ્તંભતીર્થ યાત્રા કરી સ્તંભતીર્થ નગરમાં સં. ૧૫૮૬ ના જેઠ સુદ. ૯ રવિવારે જગસીકુરા સા. સોમસી, રત્નસી, લખમસી,

ખીમસીએ કરેલા નમસ્કરપૂર્વક સુવર્ણટંક, ખંડલંલન, સાહમી વચ્છલ, દર્શન, અર્ચાથી સુલગ એવો ગચ્છનાયકના પદનો મહોત્સવ કર્યો. વિદ્યાપુર (વીલપુર) માં સં. ૧૫૮૫ પોષ સુદ ૫ ગુરુ પુબ્ય યોગે દોસી તેજ માંગાએ થાલી સાથે મોદકની લાણી કરવાપૂર્વક અહમ્મદાવાદી શ્રીસઘના મિલનપૂર્વક પં. સોમ વિમલ ગણિને વાચકપદ આપ્યું. તેજ વર્ષે ઇલપ્રકાર (ઇસર) માં સુહડાસીઆ સાહ શ્રી આસરાજ પોપટે નવ લાખ ટંક ખર્ચે દરેક પરિષદ મહોત્સવ કે જેમાં ઘણા ગામથી સઘો ૭૦૦, દિગંબર ૫૦૦. અને અન્ય ગચ્છના યતિ ૫૦૦ આવ્યા હતા તેમાં દર્શન પરિધાયિના પૂર્વક પાંચસો બિંબ શીલમય રીરીમય અને બીજા અસંખ્ય બિંબો સૌભાગ્યહર્ષ સૂરિએ પ્રતિષ્ઠિત કર્યો. વળી બીજાં એ કે સં. ૧૫૬૬ માં અમદાવાદમાં સૌભાગ્યહર સૂરિ આવ્યા ત્યારે સંઘે પ્રવેશ નંદિ મંડનમાલારોપણાદિ અનેક ઉત્સવો કર્યો, અને ત્યાં ચાતુર્માસ રહ્યા. શ્રીસંઘે ૧૫૬૭ આશો સુદ ૫ ને દિને વાચક સોમ વિમલગણિ તથા સઠલ હર્ષમુનીને સૂરિપદ આપ્યું. તે વખતે સા. ગંગદાસ પુત્ર આ દેવચંદે પાંચ લાખ દ્રૌપ ખર્ચે સૂરિપદ મહોત્સવ કર્યો. જેને વાચકપદ આપ્યું. વિજયકુલ ઉપાધ્યાય ઘણા મહિમાવાળા થયા. સં. ૧૫૬૭ ના કાર્તિક શુ. ૧૨ દિને સ્વર્ગવાસ પામ્યા. તેમને ઉત્સવંશ જાનિય સાધુ ૩૦૦ દીક્ષિત થયા હતા. આની પાટે સોમવિમલ સૂરિ (૬૦ માં) આવ્યા. કે જેમનું ચરિત્ર જુદું આપવામા આવ્યું છે.

આણંદવિમલ સૂરિ.

૧૮-૧૯ (બે સંજાય પૃ. ૧૮૩-૧૮૫

૧ આ તપગચ્છના પદ્ધતર હતા. તેનો ઇંડરનગરમાં જન્મ થયો હતો. પિતાનું નામ (ઓસવંશીય) મેઘા અને માતાનું નામ માણેક. તેમણે ઉચ્ચ તપ કર્યો. જિનપ્રતિમા પાસે રાખી સર્વ પાપ આલોભ્યાં. ૧૮૨ ઉપવાસ, ૨૦ વાર વીસસ્થાનક તપ, ૪૦૦ ચૈત્ય, વળી સ્થ નક તપ કરી છઠ્ઠ કર્યો. ૪૦૦ છઠ્ઠ કર્યાં. વીસ વિહરમાનના છઠ્ઠ વીસ, અને વીસ પ્રભુના ૨૨૬ છઠ્ઠ અને તે ઉપરાંત પાખી ચુમસી અઠઠના છઠ્ઠ કર્યાં. પહેલા કર્મના (જ્ઞાનાવરણીયના) ૧૨ પંચ, બીજા દર્શનારાવરણીય કર્મના ૬ દશમ અંતરાયના ૧૨ પંચ, મોહનીયના ૨૮ અઠમ, વેદની ગોત્ર અને આચુપ્ય એ કર્મના આઠ દશમ કર્યાં અને નામ કર્મનું તપ ન થયું. એટલું મનમાં રહી ગયું.

તેમનો વિહાર ઉચ્ચ હતો. ગૂજર્, માલવ, વાગડ, દેશમાં ભેદ-પાટ, માફઆડ, વિદેશમાં, સોરઠા, કાન્હમ, દમણ, દેશમાં વિહાર કરી અનેકને બોધ આપ્યો. ઠામ ઠામ મહોત્સવ કરાવ્યા. ૧૫૮૨ માં સાધુ પંથ લીધો. શુદ્ધ ક્રિયા ફેલાવી. સં. ૧૫૬૬ માં ચૈત્ર સુદિ ૭ ના દિવસે ૬ દિવસનું અનશન લઈ સ્વર્ગવાસ કર્યો. આ સંજાય તેમના શિષ્ય વિનયભાવે રચી છે.

૨ આમાં વિશેષ એટલું મળે છે કે સૂરિનો ઇંડરમા જન્મ થયો તે વખતે ભાણુ રાજા રાજ્ય કરતો હતો. કુલ શ્રીવંત (શ્રીમાલી) હતું. મૂલ નામ વાઘકુવર પાડવામાં આવ્યું હતું. દીક્ષા હેમવિમલ સૂરિ (જેને માટે બુદ્ધ ચરિત્ર લખાયું છે તે બુદ્ધો) પાસે લીધી. શાસ્ત્ર ભણ્યા પછી લાલપુરમાં તેમને ઉપાધ્યાય પદ મળ્યું કે જેનો ઉત્સવ સઘવી થિરે વિત્ત ખચી કર્યો. હાલિલા નગરમાં તપગચ્છ નાયક હેમવિમલ સૂરિએ સૂરિમંત્ર આપી

આચાર્ય કયાં કે જેનો દિસવ ખંભાતના સોની છવરાને કયો.
આ સજાય પણ વિનયભાવે રચી છે

૩ ત્રીજી સજાય કે જે તેમના શિષ્ય સોમવિમલસૂરિએ રચી છે.
(જુઓ નં. ૫૧ આ સજાયમાલા ભા. ૧) તેમાં જણાવ્યું છે
કે આણુદિવિમલસૂરિના પરિવારમાં અચગણ્ય જે હતા તે વિજય-
દાનસૂરિ, વિદ્યાસાગર ઉપાધ્યાય, અમરકુર્ષ અને વિનયભાવ (ઉપ-
રોક્ત સજાયના કરનાર) પરિત હતા.

પેતાની ચેલી પટ્ટાવલિમા ધર્મસાગર ઉપાધ્યાય જણાવે છે
કે:—પદ મા તપગચ્છની પદ પરંપરામાં આણુદિવિમલ છે કે જે સૂરિ
ભગવાને દુઃખમ શલમાં પ્રવચનને પીઠ કરનાર ભરમ શકતા
માહાત્મ્યથી ઉત્પન્ન થયેલ અનેક કૃમત કૃષી સર્પોના વચન વિષે
માણુસોનાં ચિન બ્યાકુલ કયો હતાં. તે આ સૂરિએ પેતાની અમૃત
વાણીથી જેર વગરનાં કરી શમ્યકત પ્રાણથી વધાર્યા. ઘણા શેઠીઆ-
ઓના પુત્રોને વેગચ ઉપજાવી દીક્ષિત કયાં. જે વાદે જય પામે
તે નગરમાં નહે એવો મુલ્તાન મિહુમૂદના નામથી અંકિત થયેલો
લેખ લઈને સુરાષ્ટ્રમા આધુ વિહાર નિમિત્તે ચડીય શ્રાવક: સુરત્રાણ-
દત્તપર્યસ્તિકા વાહની મલિકશ્રી નગદલનામા સાંત્રુણા સંહારગ્ય: શ્રીગુરુણાં
વિજિર્ણિ કૃત્વા માણુવિહારં કારિતવાન્ ॥

તથા જેસલમીર આદિ મરૂમૂમિમાં જલ મેળવવું દુર્લભ
હોવાથી તે ક્ષેત્ર દુષ્કર જાણી સોમપ્રભસૂરિ (મુક્તિ મુક્તાવલિના
કર્તા) એ ત્યાં વિહાર કરવાનો આધુને માટે પ્રતિષેધ કયો હતો.
આમ હોવાથી કૃમત ત્યાં વ્યાપી ગયો અને તેનાથી આર્ય અનાર્ય
થયા છે એ વાત જાણી તાંના કોંકા પ્રત્યે અનુકંપા લાવી લાલ
હેતુએ ત્યાં વિહાર કરવાની આધુને પુન આજ્ઞા આ આણુદ
વિમલ સૂરિએ આપી. તે આધુએ પેઢી પ્રથમ લઘુશીલથી પણ
સ્થુલભદ્ર જેવા વૈરાગ્યનિધિ, નિરુપકાવધિ, ચાવજીવ જઘન્યપણે

છઠના તપના અભિગ્રહપૂર્વક પારણું કરવામાં પણ આચાર્યાદિ તપની વિધિ સાચવનાર મહોપાધ્યાય શ્રી વિદ્યાસાગર ગણિએ એ પ્રમાણે વિહાર કરતાં જેસલમેર આદિમાં ખરતર ગચ્છગાળાને, મેવાત દેશમાં વીજમતવાળા આદિને, મોરળી વગેરેમાં હુ પાક આદિને પ્રતિષ્ઠાથી સમ્યક્ત્વ બીજ વાવી અનેક રીતે સ્વગચ્છમાં વૃદ્ધિ કરી તે અદ્યાપિ પ્રતિત છે. તથા* પાશચંદ્રે વીર-મગામને વ્યુદગ્રાહિત કયુ' હતું. તે ગામમાં પાશચંદ્રનેજ વાઢમાં નિરૂત્તર કરી ઘણા જૈનોને જૈન ધર્મ પમાડ્યો. એ રીતે માલવામાં પણ ઉજ્જયિનિ વગેરે વગેરે નગરમાં સવેગાદિ શુણ્ણથી તેમની કીર્તિ પતાકા પુન અદ્યાપિ સજ્જનોની વાણી રૂપી પવનથી અહીં તહી ઉડતી પ્રવચન રૂપી પ્રાસાદ શિખર પર ઉદ્ભસિત છે. શ્રી આણંદ-વિમલ સૂરિનો જન્મ સં. ૧૫૪૭ માં, વૃત દીક્ષા સં. ૧૫૭૦, સૂરિપદ ૧૫૮૨, શુરૂની આજ્ઞાથી અસવેગી સાધુ સમુદાયને તજ સુવિહિત સાધુઓમાં અગ્રણી થયા. ચૌદ વર્ષ જઘન્યથી નિયત તપો વિશેષ કર્યા પછી છઠના તપનો અભિગ્રહ લીધો. વિ. સં. ૧૫૯૬ ના ત્રૈત્ર સુદ ૭ ને દિને આ જન્મ અતિચારને આલોચી અનશન ઠરી નવ ઉપવાસથી શુરૂ અમઠાવાદ નગરમાં (નિજમ-પુરામાં) સ્વર્ગે ગયા.

એમ કહેવાય છે કે જેસલમેરમાં સાધુ વિહારના અભા-વથી ત્યાંના ૬૪ દેરાસરોના ખારણે કાંટા લાગ્યા હતા, તે આ સૂરિએ કઢાવી નખાવ્યા હતા અને તે મંદિરોમાં પૂજા ચાલુ રખાવી હતી.

હેમવિમલસૂરિના પટધર તરીકે આ આનંદવિમલ સૂરિ છે. તેમને આચાર્યપદ પર સ્થાપ્યા પહેલા ઇંડરમા કમલકલશ અને

---

* આ પાસચંદ્રે (પાશ્ચંદ્ર સૂરિ) સ. ૧૫૭૨ માં એટલે આ સૂરિના સમયમાંજ નાગપુરીય તપાગચ્છથી જુના થઇ પાસચંદ્ર મન કાઢ્યો કે જે હમણાં પાસચંદ્ર ગજા રહેવાય છે.

બીજા ઇંદ્રનાંદીને હેમવિમલે સંઘના વચનથી આચાર્યપદ પર
 સ્થાપ્યા હતા અને ત્યાર પછી ખંભાતમાં ગયા અને ત્યાંથી દેવ-
 વાણીથી શેત્રુંજય તીર્થની યાત્રા કરી લાલપુરમાં આવતાં સૂરિમં-
 ત્રનો ભાષ કયો મુર પ્રત્યક્ષ થયા અને ખંભાતનગરવાસી એાની
 ભગો છવો અને જયતે કરેલા આચાર્યપદ મહોત્સવ પૂર્વક આણુંદ
 વિમલસૂરિને સં. ૧૫૮૭ માં આચાર્ય સ્થાપ્યા. તે હેમવિમલ
 સૂરિએ પંડિતોનું હુપં નામનું કુલ સ્થાપ્યું કે જેમાં થનારા સાધુ-
 એાનાં નામને છેવટે હુપં એ પદ મુકાનું. તે હુપંકુલમાં શ્રીભાગ્ય
 હુપં સૂરિને વીસલનગરમાં પાટ ઉપર સ્થાપ્યા. કે જે પદનો
 ઉત્સવ પટવા, ભીમ, રૂપા, દેવદત્ત, કમ્બાજ, અને શ્રીપતિએ
 ઘણા દ્રવ્યનો ખર્ચ કરી ઉજવ્યો હતો. એમ હેમવિમલ સૂરિ
 પોતાની ગચ્છનાયક પટ્ટાવલિની મહાયમમાં (ઐતિહાસિક જ્ઞાયમાલા
 પૃ. ૫૦, ૫૧) જણાવે છે:—

સંઘવચને આચાર્ય થાપ્યા માંડી નંદિ, શ્રી કમલ કલથને
 બીજા શ્રી ઇંદ્રનાંદિ, વિહરંતા પુહતા ખંભાતનગર મહારિ, ગુરૂ નયર
 પ્રવેએ ધવલ મંગલદિ નારિં જર મુરવચને શેત્રુંજ તીરથકેરી યાત્ર,
 ગુણગાધ ગૌરી નાએ નદરંગ પાત્ર, લાલપુરે પાઉધારા સૂરિમંત્ર
 કીલ ભય, મુર પરતિખ હુઆ વાધ્યો અધિક પ્રતાપ. જર એાનીવર
 ભગો છવો જયત સુવિચાર, ખંભા નયમ નિવસી પદ ઉચ્છવ
 વિસ્તાર, આચારિજ થાપ્યા આણુંદ વિમલ સૂરીંદ સ્નાન પનર
 આમ્રી મ્હપિ માન હુ આ મુહિદ જજ વરવિષુધ હુપં કુલ કાર
 સત અર્થ વિચાર, મુલવાન સનાખત વાસ્યા મહુસઅદાર, કંમ
 ગણપતિ કેરા કેના કહું અતદાત જે, દેશ વિદેએ નર નરપતિ
 વિખ્યાત જપ શ્રી તપગણ વહલ વીસલિનયરે પહુત, પાટિ એભગ્ય
 હુપં સૂરિ થાપ્યા હરપ મિહુત, પટુયા ભીમ રૂપા દેવદત્ત
 કમ્બાજ, શ્રી પતિ વિત વેએ કિરિય પદ ઉચ્છવ કાજ ૪૬

હીરવિજયસૂરિ.

૧૦-૨૧-૨૨ (૫ ૧૯૬ થી ૨૦૨)

‘ધર્મ’નો ઉદ્યોત મહાન્ નૃપોને પ્રતિબોધી ધર્મસંબુધ કરવાથી ઘણો થાય છે. કારણ કે ‘યથા રાજા તથા પ્રજા’ એટલે જેવો રાજા તેવી પ્રજા થાય છે. અને ‘રાજા કાલસ્ય કારણ’ રાજા કાલનું કારણ છે. એટલે જમાનાને બદલી નાંખવામાં રાજા એ પ્રબલ નિમિત્તભૂત છે. તેથી જે જે સંત મહાત્માઓ સ્વધર્મનું રક્ષણ, પોષણ અને અભિવર્ધન કરવા ઉદ્યુક્ત થયા છે, તેમણે પ્રથમ અયાસ દેશના નૃપતિઓને મળી પ્રતિબોધવાનો સંબંધ છે, તેમ કરવામાં પ્રયાસ પણ ભગીરથ બેઠ્યો.

જૈનશાસનમાં હીરવિજયસૂરિનું નામ છેલ્લા પ્રભાવક તરીકે ખ્યાતિ પામ્યું છે. તેનું કારણ એ છે કે મહાન્ સમ્રાટ અકબરને પ્રતિબોધવાનો સફળ પ્રયાસ તેમણે કર્યો છે. તે દ્વારા શત્રુજય, સમ્રાટશિખર, તારંગા આદિ તીર્થો શ્વેતાંબરોને હસ્તગત કરાવ્યાં છે, ‘અહિંસા પરમો ધર્મઃ’ એના સુચક તરીકે જીવોનો વધ થતો અટકાવ્યો છે અને જૈનધર્મ પણ એક આકર્ષક ધર્મ છે એવા સમજાવવાનું ભારતને સુપ્રસિદ્ધ રીતે ગળવ્યું છે.

આ સૂરિ સંબંધી હીરસૌભાગ્ય નામનું મહાકાવ્ય, ઋષભદાસ કૃત હીરવિજયસૂરિનો રાસ, વિજયપ્રશસ્તિ વગેરે અનેક ગ્રંથો પ્રસિદ્ધ છે, કે જેમાંથી સવિસ્તર હકીકતો મળી શકે તેમ છે અને તે સર્વનાં સાર રૂપે લખાએલા જીવન માટે એક પુસ્તક થાય તેટલું ઉપલબ્ધ છે, પરંતુ અત્રે આ પુસ્તકમાં તેમના સંબંધી છપાએલી કૃતિઓના માત્ર સાર રૂપે છપાવી ખીના સહિત લખવામાં આવે છે:—

ગૂર્જરદેશના પાલણપુર શહેરમાં (વૃદ્ધ) ઓસવાલવશના કુંવરજી શેઠને ત્યાં તેમની સ્ત્રી નાથીથી સં. ૧૫૮૩ના માગસર વર્ષે ૯ ને દિને તેમનો જન્મ થયો હતો. તેણે જન્મનામ હીરજી પાડ

વામાં આવ્યું. માતૃપિતા સ્વર્ગસ્થ થયા પછી પોતાના મોટા ભાઈ શ્રીપાલની આજ્ઞા અને પોતાની ખેડેન નામે વિમલા દે જે પાટણપુર પરણી હતી તેની તથા પોતાના ભાઈઓ (નામે સંઘજી અને સુરજી) ની અનુમતિ લઈ પાટણમાં વિજયદાનસાર પાસે સં. ૧૫૯૬ ના માગ-સર (અન્ય સ્થળે ક્ષાતક છે) વદ ૨ ને (સોમ) દિને દીક્ષા લીધી. નામ હીરહર્ષ રાખ્યું. સંઘમપૂર્વક વૈરાગ્ય ધારી તપશ્ચર્યા સેવી શાસ્ત્રમાં પંડિત થયા. સં. ૧૬૦૭ માં મરૂધરના નરૂણાર્ધમાં (નારણ-નારદપુરી) શ્રીપુત્ર્યે સ્વહસ્તથી પંડિતપદ આપ્યું. તેજ ગામમાં સં. ૧૬૦૮ ના માહા સુદ ૫ ને દિને ગચ્છપતિએ ઉપાધ્યાયપદ આપ્યું. શિષ્યમંડળ સહિત વિહાર કરતાં ઉપાધ્યાય ગિરોડી નગરમાં આવ્યા. ત્યાં છમાસ ધ્યાન કરી મંત્રારાધન કરતાં શાસન દેવીએ પ્રત્યક્ષ થઈ જણાવ્યું કે હીરહર્ષ અદ્વિતીય છે અને તે તપગચ્છમાં સૂર્ય સમાન થશે. સં. ૧૬૧૦ માં (પોપ સુદી ૫ ને દિને) ત્યાં મહોત્સવપૂર્વક સંઘે આચાર્યપદ આપી હીરવિજયસૂરિ એ નામ આપવામાં આવ્યું. શ્રીપુત્ર્યે પોતાની પાસે રાખી અંત સમયે ગચ્છની ભલામણ આપી સફળિત મેળવી.

હવે ગચ્છપતિ તરીકે દેગોદેશમાં વિહાર કરી, બિંબપ્રતિષ્ઠા વગેરે હિંતરો કાર્ય, કરી અનેકને પ્રતિબોધ્યા. હુંદામતિના ગચ્છપતિ મેઘજી આચાર્યને તપગચ્છમાં આણી પોતાના શિષ્ય બનાવ્યા. આચાર્યપદ વિજયસેનસૂરિને આપ્યું. ગંધાર ચોમાસુ હતું, ત્યારે આશ્રા શહેરમાં એક શ્રાવિકા નામે ચંપાએ છ માસી ઉપવાસનો તપ કર્યો હતો, તેનો ઉત્સવ આરંભરૂપવંદ થઈ રહ્યો હતો. તે અકબર બાદશાહના ભેવામાં આવતાં તેણે પ્રશ્ન કર્યો કે આ દોષ છે ? તપાસ કરતાં જણાવ્યું કે છ માસ બિલકુલ અનાજ વગર રહી તપ કરનાર જૈનધર્મની એક બાઈ છે. અકબરને અનાજ વગર જીવી શકે એ નવાઈ લાગી, તેથી તે બાઈને બોલાવી પોતાને ત્યાં એક માસ સુધી અનાજ વગર રાખી ભેંઈ તો માણસ પડ્યું કે બાઈની કાંતિ વટવાને બદલે વધી છે. તે બાઈને ઘણી

શાખાશી આપી પોતાની યેન માની 'પ્રછયું' કે અન્ન વગર કેવી રીતે રહી શકી, ત્યારે અ'પાએ ઉલ્લાસથી જણાવ્યું કે ગુરુદેવ પ્રસાદથી. દેવનું સ્વરૂપ અમારાં મંદિરો રથળે રથળે છે, તેમાં છે. જ્યારે ગુરુ માટે પાસે રહેલ શ્રાવક થાનસિંગ માનસિંગે જણાવ્યું કે હિરવિજયસૂરિ મહાન ગુરુ છે, કે જે હાલ ગંધાર છે. તેમને ગાજતે વાજતે બોલાવવાને ગંધાર પોતાના માણસો ફરમાન સહિત મોકલ્યા. બાદશાહના માણસોએ જણાવતાં સૂરિએ ત્યાં ચો'પાસુ' પુરું કરી આગ્રા તરફ વિહાર કર્યો. કણ્ઠીઆવડ ગામ આવ્યું અને પછી આગ્રા સમીપ જતાં અકબરને વધામણી દીધી એટલે મોટા આડંબરથી મોટા અમીર ઉમરાવને મોકલી આચાર્યનો આગ્રામાં પ્રવેશ કરાવ્યો. સં. ૧૬૪૦ (ખીજામાં ૧૬૩૯ છે અને તે મારવાડી વર્ષ' ગુજરાત વર્ષથી એક વર્ષ ચૈત્રથી વધારે હોય છે એથી જ્યાં એક સાલનો ફેર આવે છે, ત્યાં ચૈત્ર પછીનો માસ જોઈએ તે ફેર આ ગણના પ્રમાણે બ્યાજળી છે એમ સમજવાનું છે) જેઠ સુદ (ખીજામાં વદ) ૧૩ ને દિને બાદશાહના મહેલમાં મળવા સૂરિ પધાર્યા, ત્યારે અકબર ઉઠી સામે આવી બે હાથ જોડી પ્રણામ કરતો ઉભો રહ્યો અને આચાર્યને માન આપ્યું. પછી ગાલીચા પર બેસવા કહેતાં આચાર્ય કહે કે તેમ અમે નહિ કરીએ કારણ કે જીવ-જંતુ તેની નીચે હોય. બાદશાહે ગાલીચો કઢાવી નાખ્યો તો માલૂમ પડ્યું કે કીડીઓ ઘણી હતી. આથી પોતે તાબુબ થઈ ગયો. પણ સોનામહોરો આપવા માંડી એટલે અમે જૈન સાધુ નિષ્કંચન હોઈ એક કોડી પણ પાસે રાખતા નથી, જુદું કદી બેલતા નથી, પગે પાવડી કે પગરખું નહિ, ઉઘાડે પગે જ અમે ચાલીએ, પાણી, આહાર ખીજાને ત્યાંથી જેટલો જોઈએ તેટલો જુદે જુદે ઘેરથી લઈ આવીએ, શિખવાને થોડી કિતાબો રાખીએ બાકી ખીજું કંઈ પણ અમે રાખતા નથી, એમ આચાર્ય શ્રીએ જવાબ આપ્યો, પછી જૈનધર્મનાં તત્ત્વો, માર્ગ શું છે તે પ્રકાશ્યો એટલે અકબર ધર્મથી વાસિત થયો. તેનામાં નવીન પ્રકાશ

આંબો દર્શનથી પોતાને લાગ્યશાલી માની પુસ્તકોનો ભંડાર સૂરિને લેટ કર્યો. પછી આચાર્યને કંઈક માગવા કહેતાં તેમણે કાબર સરોવરમાંથી રોજ નખાતી માછલાંની બળ દૂર કરવાનું કહેતાં તે સદંતર બંધ કરવાનો બાદશાહી હુકમ તત્કાલ થયો. બાદશાહે શુરને ત્યાં ચોમસું રાખ્યા અને પોતે ઉપદેશ શ્રવણ કરવા લાગ્યો. શુરના પ્રતિબોધથી બાદશાહ શ્રવણપ્રતિપાલક બની ગયો. હજારો લાખો શ્રવણ છોડવ્યા, બાંન મેલાવ્યા, ગાયવધ દોષ દેશમાં ન થાય તેવો હુકમ કર્યો, છ મહિના અમારિ રાખી, શ્રીશ્રી કર કાઢી નાંખ્યો, શત્રુજય અને ગિરનાર તીર્થો અવિચલ મુક્ત કર્યા. અકલાની શલ સવા શેર પોતે ખાતો તે ખાવી બંધ કરી અને આચાર્યને 'જગદ્ગુરુ' મહાન બિરુદ આપ્યું. હેમાચાર્યે જેમ કુમારપાળને પ્રતિબોધ્યો, તેમ હીરવિજયે અકબરને પ્રતિબોધ્યો. બિનરાજપ્રભુએ સુર દેવતાને પ્રતિબોધ્યો, ત્યારે આ શુરને અસુરને પ્રતિબોધ્યો.

આ આચાર્ય ઉંઠા ગામમાં સં. ૧૬૫૨ ની લાઠવા સુદ ૧૧ ને દિને સ્વર્ગે સિધાવ્યા. તે માસમાં સંલેખના કરી દશમીને દિને મધ્યરાત્રે સર્વ સાધુઓને જગાડી બોધ આપી પોતાનો અંત સમય તુરતમાં છે, એમ જણાવી ચોવિહાડ અનશન લઈ એકાદશીને દિને પદ્માસનમાં ધ્યાન ધરતા દેહનો ત્યાગ કર્યો. આ વખતે અચરજ એ થયું કે દેવવિમાન સીંગમેસરના રહેવાસી એક લઠ પ્રાદ્યણે તેમજ બીજાએ ભેટું. શબ માટે માંડવી થઈ ત્યારે મોટો ઘંટાનાદ સંભળાયો. તેજ રાત્રે અકાળે આંખા ફળ્યા. શબને અગ્નિસંસ્કાર કર્યો, તે ભૂમિ પર પારિખ મેધશ્રીએ એક સુદર થંલ કરાવ્યો.

આ રીતે શ્લોકો અને નિર્વાણસમયનો સાર આપ્યો. હવે પુણ્યખાનિ-એટલે તેમણે જે જે પુણ્યનાં કામો (પુણ્યની ખાણ) કર્યાં હતાં, તે માટેની કૃતિનો સાર નીચે આપીએ છીએ.

બાર ભેદે તપ આચરતા, પરદોષ કદી બોલતા નહિ, યાવજશ્રવ એકાશન અને પંચ વિદ્યુતિ (વિગય) નો ત્યાગ, ૪૨ દોષ રહિત

માત્ર બાર દ્રવ્ય ખાવા માટે છુટ રાખી, વિજયદાનસૂરિ પાસે આલોચના લીધી. ગણસો ઉપવાસ, ૨૨૫ છઠ્ઠ, ૫૧ તથા ૨૧ અઠમ; ૨૦૦૦ આંખિલ, નીવી, એકલ સીધું, એકદત્ત એમ બહુવિધ તપશ્ચર્યા કરી. તે ઉપરાંત ૩૬૦૦ ઉપવાસ અને એક આંખિલ એલી વીસસ્થાનક તપ નિમિત્ત કરેલ. શ્રીપૂજ્યનિમિત્તે તેર માસ તપ કર્યો, તેમાં ચોથ, આંખિલ, એકાસણુ કરતાં સૂરિમંત્ર આરાધી કાઉસગ્ગ, ઉપવાસ, નીવી, આંખિલ, એકાસણુ વિગેરે કરી ગણમાસ ધ્યાન ધર્યું; 'પંચજ્ઞાનત્રુ' આરાધન, આંખિલ, નીવી તપથી યોગાભ્યાસ કરી ખાવીસ માસ સુધી કર્યું.

અનેક અથ શોધ્યા, ચાર કોડ સ્વાધ્યાય કર્યો. ઉત્તમ શિષ્યો ૧૦૮ ને દીક્ષિત કર્યો. ૧૦૮ ને પંડિતમદ, ૭ ને વાચકપદ ને ૧ ને સૂરિપદ (તે વિજયસેનસૂરિને) અર્પ્યા. ૫૦૦ હેહરાસર-મહાપ્રાસાદ જેવાં પોતાના ઉપદેશથી કરાવ્યાં, ૫૦ જનખિંબપ્રતિષ્ઠા સ્વહસ્તથી પાટણ પ્રમુખ નગરોમાં કરી. સૌરીપુર (સૂરત), મથુરા, ગુહાલેર (ગ્વાલીયર), ચંદુવાર, ચિત્રકૂટ (ચિતોડ), અખુંદગિરી (આણુ) ની યાત્રા કરી. શત્રુજય અને ગિરનારની બે બે યાત્રા કરી. ખીજા તીર્થની પણ યાત્રા કરી લાખો ખિંબને વદના કરી. લૂંકાન મતમાર્ગી મેઘજી ઋષિ પાસે જિનપ્રતિમાપૂજા અંગીકાર કરાવી તેને સ્વગચ્છમાં લીધા. અકબર બાદશાહને પ્રતિબોધ્યો, તે બાદશાહે પ્રસન્ન થઈ ગુરૂને 'જગદ્ગુરૂ' ખિરૂદ આપ્યું. તેમની પાસે ગુરૂએ છ માસની અમારિ પળાવી, હજાર સરોવરમાંથી જળ ખંધ કરાવી, ગાય બળદના વધનો પ્રતિબંધ કરાવ્યો. જીજ્યાકર-માફ કરાવી ખંદિવાનોને છોડાવ્યા. શત્રુજય તીર્થને મુક્ત કરાવ્યું અને તેને માટે બાદશાહનાં ફરમાન લીધાં.

તેમના વખતમાં તેમના ઉપદેશથી ૩૦૩ સંઘપતિ થયા કે જેમણે શત્રુજય, આણુ અને સમેતાચલ (સમેતશિખર)ની જાત્રા કરી. પોતાનો શિષ્યપરિવાર વિજયસેનસૂરિ પ્રમુખ બે હજાર હતો. જે જે ગામમાં પ્રવેશ કરતા ત્યાં સંઘ સામ્યાં કરી વધાવતા. સોના

મહોરથી અંગપૂજન થતું, પટફલ પગે મૂકતા, રૂપીઆના નાણાંથી લૂછણાં લેવાતાં.

ઉપદેશ જૂદે જૂદે રચે જેવા કે ગૂર્જર, સોરઠ, મરૂ વાગડ, દક્ષિણ, કોકણ, મેદપાટ, માલન, મેવાત, કાન્હમ વિગેરેમાં ગામે ગામે ફરી આવતા.

આ પ્રમાણે હીરવિજયસૂરિ સંખંધી રચાયેલી ત્રણે કૃતિઓનો સાર આપ્યો. તેમાંની પહેલી કૃતિ નામે શ્લોકો હીરસૂરિના જ શિષ્ય વિજયચંદ્ર પંડિતના શિષ્ય નયવિજય પંડિતના શિષ્ય કુંવરવિજય કવિએ રચેલ છે. બીજી કૃતિ નિર્વાણની, તે કવિ હર્ષાણુદના શિષ્ય પંડિત વિવેકહર્ષે રચી, (સંવત ૧૬૫૬ પહેલાં કારણ કે પ્રત લખ્યાનો સંવત તેમાં આપેલ છે) અને ત્રીજી કૃતિ પુણ્યખાણુની, તેના રચનાર કલ્યાણવિજય વાચકના શિષ્ય જયવિજય છે.

તેજરત્નસૂરિ.

૨૩ (પ. ૨૧૦-૨૧૬)

આ સૂરિ વિધિપક્ષ એટલે આંચલિક ગચ્છમાં થઈ ગયા, તેનો કુંક પરિચય પૃ. ૨૧૦ પરની સહાય પરથી એટલો મળી શકે છે કે—

ગુજરાતના અહિમદાબાદ નગર પાસે એક નાનું પડું નામે રાજપુર હતું. તેમાં શ્રીમાલી જ્ઞાતિનો રૂપા નામનો વણિક વસતો હતો. તેને કુંવરિનામની ત્રીથી તેજપાત્ર નામનો પુત્ર થયો હતો. ત્યાં ભાવરત્ન-સૂરિ આવતાં અને તેનો ઉપદેશ સાંભળતાં તેજપાત્રને વૈરાગ્ય ઉપજ્યો. અને સં. ૧૬૨૬ ના આપાઠ શુદ્ધિ ૧૦૦ ને સોમવારે ઉત્તમ સિદ્ધિયોગે તેણે તેમની પાસે દીક્ષા લીધી. દીક્ષા-ઉત્સવ થાહ વમાએ કયો, સં. ૧૬૩૫ ના વૈશાખ શુદ્ધિ ૫ ને દિને ભાવરત્નસૂરિ એ તે સુનિને ગચ્છભાર સોંપ્યો—પોતાની યાદ પર સ્થાપ્યા. ત્યારથી તે તેજરત્નસૂરિ થયા. આ સૂરિપદનો ઉત્સવ લખરાજના પુત્ર કુંઅરજીએ ત્રણ વૃત્ત વાપરી દેખ્યો.

સંયમરત્નસૂરિ.

૨૪ (પૃ. ૨૧૨-૨૧૪)

આ સૂરિ આગમ ગચ્છ- (વિધિપક્ષ-આંચલિક ગચ્છ) માં થયા છે. સરખેજ ગામમાં ગચ્છની ગાદી હતી અને તે ગાદીપર આ સૂરિ વિરાજમાન હતા ત્યારે આ પૃ. ૨૧૨ પર મૂકેલી સ્તુતિ રચાએલી છે.

આ આચાર્યનો જન્મ પ્રાગવંશના વણિકકુલમાં સં. ૧૮૬૫ માં થયો હતો. તેણે પોતાના લઘુ ખાંધવ વિનયમેરૂસૂરિને ગચ્છ-ભાર સોંપી વિહાર કરવા માંડ્યો. પ્રથમ ચોમાસું પત્તન (પાટણ) માં ગાળ્યું.

આ સ્તુતિ આગમગચ્છના વિનયમેરૂસૂરિ કે જે આ સંયમ-રત્નસૂરિના પાટે આવ્યા તેના શિષ્ય ધર્મહંસે રચી છે. આ વિવેક રત્નસૂરિ ઉપલા વિનયમેરૂનું સૂરિપદ લેતાં પાડેલું નામ હોલું જોઈએ.

ધર્મલક્ષ્મી મહત્તર.

૨૫ (પૃ. ૨૧૫-૨૨૦)

રત્નસિંહસૂરિએ રત્નાકરગચ્છ (જુઓ આમાં રત્નકીર્તિસૂરિમાં કુટનોટ) સ્થાપ્યો એ સિદ્ધ વાત છે. તે સૂરિના શિષ્યો નામે ઉદયવદ્વલસૂરિ અને જ્ઞાનસાગરસૂરિ હતા, તે વખતે ત્રિખાવતી નગરી (ખંભાત) માં ઓસવંશી સોની સિંહ (સીહુ, સીહગ એ પ્રાકૃત નામ છે.) વસતો હતો. તેને રમાદેવી (રામવિ) થી મેલાર્થ (મેલુચ) નામની પુત્રી હતી. તે જ્યારે સાત વર્ષની થઈ ત્યારે તેણીએ ઉક્ત શ્રીરત્નસિંહસૂરિના હસ્તેજ સંવત ૧૪૬૧ માં દીક્ષા લીધી. નામ ધર્મલક્ષ્મી રાખ્યું. આ વખતે રત્નચૂલા નામની મહત્તર હતી. તેની જ પાટે આ ધર્મલક્ષ્મી આવ્યાં.

શુરૂશ્રી રત્નસિંહસૂરિ વિહાર કરી દેલવાડે આવ્યા, ત્યારે ધર્મલક્ષ્મીએ પણ સાથે વિહાર કર્યો. અંગ, ભાષા, લીપિ, પ્રકરણ

અથોનો અધ્યાસ કરવાનું તેણીએ આજુ રાખ્યું હતું. રત્નસિંહસૂરિએ આ બાલકુમારી સાધ્વી ધર્મલક્ષ્મીને સં. ૧૫૦૧ માં મહત્તરાપદ આપ્યું. ત્યાર પછી માલવદેશમાં વિખ્યાત માંડવગઢમાં સૂરિ અને મહત્તરા બંને વિહાર કરી ગયાં. મહત્તરા ધર્મલક્ષ્મીએ શ્રાવિકાએને અતિ ઉત્તમ ઉપદેશ અને યોગ આપવા માંડ્યો. તેની અનેક શિષ્યાઓમાં વિવેકશ્રી નામની પ્રવર્તિની હતી. આ માંડવગઢમાં પ્રવેશ કરવાનું વર્ષ સંવત્ ૧૫૮૭ છે. તે વખતે સંઘમાં મંડણ અને ભીમ બંને લાઇઓ સંઘપતિ સોની માણેક ભોળ વગેરેએ આ મહત્તરા પ્રત્યે ઘણો પૂજ્યભાવ દાખવ્યો હતો.

આ કૃતિ રચનાર યોગવંશી—આનંદસુનિ છે.

ઉદયચૂડા મહત્તરા.

૨૬ (પૃ. ૨૨૧-૨૨૨)

શ્રીલક્ષ્મીસાગરસૂર યુગપ્રધાન હતા અને તેમણે ઉદયચૂડાને મહત્તરાપદ આપ્યું હતું તેણીના સંસારપક્ષમાં પિતાનું નામ કર્મસી હતું. અને માતાનું નામ કરમાદે હતું. તે શિવચૂડાની પાટે આવ્યા.

આ મહત્તરાના ગુણાનુવાદમાં 'તુહ વાણી અલિનવી સૂખડી, ચુણી નીગમઇ ભવિયણ બૃખડી' એમ જણાવેલું છે તે પરથી એ ચોક્કસ થાય છે કે સાધ્વીઓ પૂર્વે શ્રાવિકાવર્ગાદિ સમુદાયમાં વ્યાખ્યાન આપતી હતી. હાલમાં તેમ થતું નથી, માટે જ આ વાત પર લઘ્ય બેચવામાં આવે છે.

ગુણનિધાનસૂરિ-સ્તુતિ (અંચલગચ્છ)

૨૭ (પૃ-૨૨૩)

આ સૂરિ અંચલગચ્છમાં ૬૨ મા પદ્મધર થયા. તેમનો જન્મ પાટણ નગરમાં શ્રી (માલી) વંશમાં નગરાજ નાર્મે ગ્રેહની લીલા-દેવી ભાર્યાથી સંવત્ ૧૫૪૮ ના માહ સુદમાં થયો. નામ ચોનપાલ હતું. (આમ અંચલગચ્છની પદ્માવતિમાં જણાવ્યું છે. આ સૂરિની

સ્તુતિમાં વિશેષ જે સાધરો નામ આવે છે, તે નગરાજ શેઠના પિતાનું નામ જણાય છે.) સોનપાલની કાંતિ ઘણી મનોહર હતી.

સિદ્ધાંતસાગર શુરુ વિચરતા ત્યાં આવ્યા શ્રેષ્ઠિક રાજાએ જેમ મહાવીર પ્રભુને મેઘકુમાર અર્પણ કર્યો હતો; તેમ માત-પિતાએ પૂર્વોક્ત કુમાર આ શુરુને આપ્યો. વિ. સં. ૧૫૫૨ માં પાટણમાં જ તેને દીક્ષા આપવામાં આવી હતી.

થોડા દિવસોમાં જ વજ્ર સ્વામીની જેમ તે ઘણા થંભેના બણ થયા. ત્યાર પછી વિ. સં. ૧૫૬૫ માં જંબુનગર (જંબુ-સર) માં ભાવસાગરસૂરિ ગચ્છપતિએ તે મુનિને સૂરિપદ આપ્યું હતું. તે વખતે ઉત્સવમાં શ્રીવંશના મંત્રી ધરણે ઘણા ધનનો વ્યય કર્યો હતો. ત્રંખાવતી નગરી (ખંભાત ના પ્રાગ્વંશીય સાહ વિજળહરે (ઉત્સવ કરી) વિ. સં. ૧૫૮૪ માં તેમને ગચ્છનાયક પદ અપાવ્યું હતું. એ શુણ્નિધાનસૂરિ પૂર્વસૂરિઓની જેમ શુભ શાંત રસના સાગર હતા. વિમલ કીર્તિને ધારણ કરતા ઘણા વરસો સુખી વિધવા હતા. ‘અતિથયોના પાત્ર, શુણ્નિધાન ચેહણાયલ, શ્રીજિનશાસનરૂપી વનના સૂરિસિંહ શુણ્નિધાન શુરુ વિબુધ જનોને યોધ પમાડતા ચિર કાલ જયવંતા વર્તો.’ સ્તુતિના અંતિમ આ ઉદ્ગારથી શુણ્નિધાન સૂરિની વિદ્યમાનતામાં જ તેમના ગચ્છનાયકપદ પછી તેમના ભક્ત કેઈ શિષ્યે આ સ્તુતિ રચી જણાય છે.

[વિ. સં. ૧૬૮૬ માં વા. દેવસાગરે રચેલા વ્યુત્પત્તિ રતનાકરની પ્રશસ્તિમાં પ્રસ્તુત સૂરિના શુણ્નિધાન વર્ણવ્યા છે (જૂઓ જેસલમેરમાં. સૂચી પૃ. ૬૧). પટ્ટાવલિમાં જે ખબર આપી છે, તેના કરતાં આ સ્તુતિ-માંથી કેટલીક હકીકતો નવી પ્રાપ્ત થઈ છે. તેમાં જણાવવા પ્રમાણે સૂરિપદ અને ગચ્છનાયકપદ બંને સં. ૧૫૮૪ માં મળ્યાં, પણ આમાં ૧૫૬૫માં સૂરિપદ મળ્યું તેમ જણાવ્યું છે. વળી જન્મના વર્ષ ઉપરાંત આમાં માસ પણ મળે છે. ઉત્સવ કરનારાઓનાં નામ પણ મળે છે. પટ્ટાવ-લિમાં જણાવ્યું છે કે આ સૂરિ સં. ૧૬૦૧ માં નિર્વાણ પામ્યા. સિદ્ધાંત-

સાગર તે ૬૦ માં પટ્ટધર-જન્મ સં. ૧૫૦૬ માં, પિતા પાટણ નગરના સોની જાવડ. માતા પૂરલદે, મૂલ નામ સોનપાલ, દીક્ષા સં. ૧૫૧૨, આચાર્યપદ સં. ૧૫૪૧, ગચ્છનાયકપદ સ ૧૫૪૨, સ્વર્ગવાસ સં. ૧૫૬૦ અને લાવસાગરસુરિ એ તેના પટ્ટધર ૬૧મા. તે મારવાડ દેશમાં નરસાણી ગામમાં યોગ સાંગાની સિંગારદે ભાર્યાના પુત્ર લાવડ નામે સં. ૧૫૧૦ માં જન્મ્યા. ૧૫૨૦ માં ખંભાતમાં જયદેવસુરિસુરિ હસ્તે દીક્ષા લીધી, ૧૫૬૦ માં માંડલમાં આચાર્યપદ અને ગચ્છેશપદ મળ્યું. ૧૫૮૩ માં સ્વર્ગસ્થ થયા.]

જનેશ્વરસુરિ—વીવાહલો.

સસ ૨૮ (૫ ૧૨૪-૨૨૭)

મરુદેશના મરુદોદુ (મરોટ) નગરમાં પ્રસિધ્ધ ભંડારી નેમિચંદ્ર (ષષ્ટિશતકના રચનાર) ને ત્યાં તેની ભાર્યા લખમણી (લક્ષ્મી) થી સંવત ૧૨૪૫ ના માગસર સુદ ૧૧ ને દિને આ સુરિનો જન્મ થયો. તેનું નામ અંબડ પાડવામાં આવ્યું હતું. બાલ્યાવસ્થામાં અંબમત્રી પરણવાની પ્રબલ ઇચ્છા માતાને નિવેદન કરી હતી. અનુમતિ મળતાં ખેડન ગરમાં શાંતિજિનમંદિરમાં નંદી માડી જિનપતિસુરિ (ખરતરગચ્છીય) પાસે (સં. ૧૨૫૫માં) દીક્ષા લીધી. કાવળે આ પ્રસંગનું વર્ણન થયું આજ્ઞ કર્યું છે. તેનો ઉત્સવ પિતા નેમિચંદ્રે કર્યો. દીક્ષિત થયે વીરપ્રભ નામ રાખવામાં આવ્યું. શુરુપ્રસાદથી જ્ઞાનસુદ્રના અવગાહન કર્યા પછી ક્રમે ક્રમે તેમણે જિનપતિસુરિનો પદ ઉદ્ધર્યો. આર્યસુહૃદ્ધિની જેમ તેમણે મહીતલને જિનમંદિરોથી મંરિત કરાવ્યું હતું. શ્રીવજ્રસ્વામીની જેમ અનેક રીતે તીર્થ (શામન) ની ઉન્નતિ કરી હતી. જાળાધિપુર (જલોર) માં વા. પ્રબોધમૂર્તિગણિને પોતાનો અંત સમય જાણી સ્વયં પોતાની પાટપર સ્થાપ્યા. તેમનું નામ જિનપ્રબોધસુરિ પાડ્યું (૧૩૩૧ના આશ્વિન વદિ ૫ ને દિને), અને પોતે અત્યંત કરી સ્વર્ગે સિધાવ્યા (સં. ૧૩૩૧ ના આશ્વિન વદિ ૬ ને દિને)

[આ ઉપરાંત ખરતર ગચ્છની પટ્ટાવલિમાંથી એ મળી આવે છે કે આ સુરિનું પદસ્થાપન સં. ૧૨૭૮ ના માઘ સુદિ ૬ ને દિને]

સર્વદેવાચાર્યે જલોરમાં કથું. ખ. પટ્ટાવલીનો ૨૧ ઉલ્લેખ પ્રામાણિક જણાય છે. કારણ કે જિનપતિસૂરિના શિષ્ય પૂર્ણમદ્રગણિએ આ જિનેશ્વરસૂરની આજ્ઞાથી વિ. સં. ૧૨૮૫માં જેસલમેરમાં પૂર્વોક્ત સર્વદેવાચાર્ય સાથે રહી રચેલા ધન્ય-શાલિશદ્રચરિત્રની પ્રશસ્તિમાં જણાવ્યું છે કે—“ જિનપતિસૂરિના સ્વર્ગવાસ (વિ. સં. ૧૨૭૭) પછી વીરપ્રભ સાધુને સર્વદેવાચાર્યે ગુરુપદ આપી વસતિનિવાસસ્થાપક (જિનેશ્વરસૂરિ) ના નામથી પ્રસિદ્ધ કર્યા. ” (જૂઓ જેસલમેરમાં. સૂચી પૃ. ૨, શ્લોક ૬ ગા. ઓ. સિરીઝ વડોદરા તરફથી પ્રકાશિત) આ જિનેશ્વરસૂરિએ વિ. સં. ૧૩૧૨ માં પાલ્હણપુરમાં શ્રાવકધર્મ પ્રકરણ રચ્યું હતું. તેમના સંક્ષિપ્ત પરિચય માટે ઉપયુક્ત સૂચીમાં—અપ્રસિદ્ધ-અન્યજન્યકૃતપરિચય (પૃ. ૩૭-૩૮) જૂઓ. આ ધાર્મિક વીવાહલાની મનોહર કૃતિ ચરિત્રનાયક સૂરિના શિષ્ય શ્રીસોમમૂર્તિ ગણિએ સફળતાના સ્વર્ગવાસ પછી રચી છે. તેથી સં. ૧૪ માં સૈકાના પ્રારંભની ભાષાનો સારો ખ્યાલ આપે તેમ છે.

જિનોદયસૂરિ.

રાસ ૧૯ (પૃ. ૨૨૮-૨૩૨) ૩૦ વિ હલો (પૃ ૨૪૩-૨૪૭)

રાસકાર પ્રથમ શ્રીશાંતિનાથ અને સરસ્વતીનું મંગલાચરણ કરી જણાવે છે કે ચંદ્રગચ્છની વજ્રશાખામા અભયદેવસૂર (૪૨), જિનવલ્લભસૂરિ, જિનદત્તસૂરિ, જિનચંદ્ર, જિનપતિ, જિનેશ્વર, જિનપ્રબોધ, જિનચંદ્ર, જિનકુશલ (સિંધુદેશવિહારી), જિનપદ્મ, જિનલખિય, જિનચંદ્ર (૫૩) એ સૂરિઓ અનુક્રમે થયા. એ છેલ્લા જિનચંદ્રની પાટે જિનોદયસૂરિ (૫૪) થયા.

તેમનો જન્મ ગૂજરાતમાં પાલ્હણપુરમાં સ. ૧૩૭૫માં માલ્હશાખ (ગોત્ર) ધરનાર શા. રૂદ્રપાલને ત્યાં તેની ભાર્યા ધારલદેવીથી થયો નામ સમરો (સમરિગો) પાડ્યું. એક વખતે જિનકુશલસૂરિ ત્યાં પધાર્યા હતા. તેમના ઉપદેશથી બાલ્યાવસ્થામાં જ સંયમશ્રી પરણવા પ્રબલ ભાવના થઈ, તેથી સં. ૧૩૮૨ (એક પટ્ટાવલિમાં ૮૬ લખ્યું છે) માં

પાલ્લવપુરથી લીમપલ્લી (એક પટ્ટાવલિમાં લીનમાલ) નગરીમાં જઈ મહાવીર પ્રાસાદમાં માતાપિતાએ નંદી મહોત્સવ કર્યો. અને તે વખતે સમરાએ ક્રીલ્હુ નામની બહેન સાથે, વૈરાગ્ય ઉપજતાં શ્રીજિનકુશલસૂરિ પાસે દીક્ષા લીધી. નામ સોમપ્રભ પાડ્યું. સં. ૧૪૦૬ માં જેસલમેરમાં શુરુએ વાણારિય (વાચનાચાર્ય) પદ પર સ્થાપિત કર્યા. (જનચંદ્ર સૂરિ વિચરના ખંભાતમાં પધાર્યા ત્યારે સં. ૧૪૧૫ માં દિલ્હી નિવાસી શ્રીમાલી રૂઢપાલ નીબાના સુત શાહુ રતનો તથા પૂનો (પુનિગ) બને સપરિવાર શુરુદશને આવ્યા અને તરુણપ્રભસૂરિને વંદન કરી. શુરુપદસ્થાપનાના મહોત્સવ માટે વિનતિ કરી આદેશ મેળવ્યો. ઘણા સમુદાય એકત્ર થયો. આપાદ સુ(વ)દ ૧૩ને દિને અજિતનાથના પ્રાસાદ (જે જેસલમેરમાં)માં તે સંઘવી રતના તથા પૂનાએ કરેલા નંદીમહોત્સવમાં વા. સોમપ્રભગણિને તરુણપ્રભાચાર્યે જિનચંદ્રસૂરિની પાટે સ્થાપી તેમનું નામ જિનોદયસૂરિ રાખ્યું. ત્યાર પછી જિનોદય આચાર્યે ગુજરાત, સંઘ, મેવાડ વિગેરે ઘણા દેશોમાં વિહાર કર્યો. તેમણે પાંચ પ્રતિષ્ઠા કરી હતી. તેમને શિષ્ય ૨૩ અને સાધ્વી ૧૪ હતાં. (એક પટ્ટાવલિમાં શિષ્યની સંખ્યા ૨૮ જણાવી છે.) તેમણે અનેકને આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, વાણાયરિય (વાચનાચાર્ય), મહંતરા, સંઘવી વગેરે પદ આપ્યાં હતાં.

[વિ. સં. ૧૪૧૨ માં રાજગૃહીના પાર્શ્વનાથ પ્રાસાદની પ્રથમ રિતનો શિલાલેખ ઠાતરનાર ૬૦ માલ્હાંગજ વૈજ્ઞાનિક મુશ્રાવક બીધા (વિદ્વણુ) એ વિ. સં. ૧૪૨૩ માં બિહાર (મગધ)માં રચેલી જ્ઞાનપંચમીની ચોપાઇમાં પ્રસ્તુત સૂરિની પ્રશંસા કરી છે. વિ. સં. ૧૪૨૩ માં સા. ઉદયસિંહે આ સૂરિને શતકવૃત્તિ પુસ્તક (તાલપત્રીય) મૂલ્યથી લઈ અર્પણ કર્યું હતું. (જૂઓ જેસલમેરમાં. સૂચી પૃ. ૩૬) વિ. સં. ૧૪૨૫ માં ઉદેશવંશીય સં. આંબાદે આ સૂરના ઉપદેશથી દેવરાજપુરમાં તીર્થયાત્રોત્સવ કર્યો હતો અને સં. ૧૪૨૭ માં જિનોદયસૂરિ પાસે પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી. એમ જેસલમેરના

જૈનમંદિર (શાંતિજિનાલય) ના શિલાલેખમાં જણાવ્યું છે, જૂઓ જેસલમેરલાં ૦ સૂચી પૃ. ૬૫]

તેઓ લોકહિતાચાર્યને પોતાના પદની શિક્ષા આપી પાટણમાં સં. ૧૪૩૨ ના ભાદ્રપદ સુદ (એક પટ્ટાવલિમાં વદ લખ્યું છે) ૧૧ ને દિને સ્વર્ગવાસ પામ્યા.

તેઓ પંચમી તિથિએ ઉપવાસ કરતા. તેમણે બાર ગામમાં અમારિ ઘોષણા કરાવી હતી. 'સુરતાણુ સનાખત દેસલહરા સારંગનીશ્રાએ શ્રીશત્રુજયની યાત્રા કરી. સા. કેચરે સલખણુપુરે પેસારે કીધો. પાંચ પ્રાતઃકારક આચારિજ ઉપાધ્યાય વાચક મહત્તર પ્રવર્તિની પદ સ્થાપક હતા'. એમ એક પટ્ટાવલિ જણાવે છે. તેની પાટે શ્રીજિન-રાજસૂરિ આલ્યા.

આમાંના રાસના કર્તા જ્ઞાનકલશ, ચરિત્રનાયકના શિષ્ય હાગે છે. આ પટ્ટાલિપેકરાસ જિનોદયસૂરિને જિનચંદ્રસૂરિના પદ પર સ્થાપિત કર્યા, તે અવસરમાં (સં. ૧૪૧૫ ની આસપાસમાં) રચાયો હશે એમ જણાય છે. જ્યારે વિવાહલાના કર્તા મેરુનંદનગણિ પોતાને જિનોદયસૂરિના હસ્તદીક્ષિત શિષ્ય તરીકે ઓળખાવે છે. આ વીવાહલો જિનોદયસૂરિના સ્વર્ગવાસ (વિ. સં. ૧૪૩૨ પછી (૪૨ મી ગાથાથી સમજતા આશય પ્રમાણે સદ્ગતની સ્તૂપ -પ્રતિમા સ્થાપિત થયા પછી) રચાયેલો જણાય છે. બન્ને કૃતિની રચના બહુ સારી છે. પ્રા. ગ્ર. ના અભ્યાસીઓને વિશેષ આનંદ-દાયક છે.

સંઘપતિ સમરસિંહ.

રાસ ૩૧ (પૃ ૨૩૮-૨૫૩)

જૈન સમાજમાં મહામાત્ય વસ્તુપાળની પછી કીર્તિશાળી પદે સંઘપતિ સમરસિંહ જ શોભી શકે છે. હાલમાં જેમ લેખકો પૂર્વાપરની બાબતોને યથાસ્થાને ગોઠવી વીરપુરુષોને અમર કરી શકે

છે, તે પ્રમાણે પ્રાચીન સમયના ચરિત્રકારો જેનું ચરિત્ર આજે-
ખતા હોય છે, તેની સાથે સંબંધ ધરાવતી અનેક આવશ્યક
બાબતો તરફ દુર્લભ આપતા, આથી ઐતિહાસિક પ્રગ્વોને યથા-
સ્વરૂપ બાજુવા માટે અનેક કલ્પનાના ગારા પર બેગ્રી શંકા-પર્વ-
તોને વટાવવા પડે છે.

રાસકાર પ્રથમ શત્રુજય શિખર પર વિરાજમાન આદીશ્વર દેવને
અને સર્વ અરિહંતોને ભક્તિભાવથી વંદન કરી, ચરચતીનું સ્મરણ
કરી સંઘપતિદેવલયુત્ર સમરાનું સોહામણું ચરિત્ર સાંભળવા શ્રોતા-
ઓને આવધાન થવાનું કહે છે.

શ્રીશત્રુજયતીર્થના ઉદ્ધારક પૂર્વે અનેક થઈ ગયા છે, પરંતુ મુસલ-
માની ત્રાસના વિકટ વખતમાં સમરસિંહે અવસરોચિત અતિમહત્ત્વનું
કાર્ય કર્યું છે. તેથી તેની મહત્તા દર્શાવતા કવિ કહે છે કે—“ ભરત
અને સુગર એ બન્ને તો અતુલ બલવાન ચક્રવર્તિ રાજા હતા અને
પાંડવો પણ પૃથ્વીમાં પ્રચંદ અતિશબ્દ હતા, તેથી તેમણે તીર્થનો
ઉદ્ધાર કર્યો. જાવડનો સયોગ થયો. તે પણ દુપમકાળમાં—હિંદમાં
થયો. મંત્રિ બાહુકદંડેવ, તે પણ ભલેરા સમયમાં ઉપજ્યા, પરંતુ હવે
તો નવી જ વાત છે કે—જે દોહિલા દિવસોમાં કુત્રિયો ખડ્ગ લઈ
શક્તિ નથી અને સાહસિકોનાં આદસ ગળી જાય છે, તેવા દિવસોમાં
જિનધર્મરૂપી વનમાં સમરસિંહે દેખાવ દીધો. અંધારામાં ચ્છદિત-
મણિની જેમ તેના શુભોનો પ્રકાશ જળાદળે છે. જેણે મરુમંડલમાં
અમૃતની આરણિ વડાવી, બાહુબલથી કલિયુગને છતી કૃતયુગનો
અવતાર કર્યો. ઓસવાલકુલના ચંદ્ર સચરાચર કલિયુગના કાળા
પક્ષમાં ચાંદરણારૂપ સમરસિંહ સમાન અન્યનો હિંદ્ય નથી.”

શત્રુજયતીર્થના ઉદ્ધાર કરનાર (૧૩) જાવડગાદ અને (૧૪) બાહુ-
કદંડેવ થયા પછી (૧૫ મો) ઉદ્ધાર કરનાર આપણા ચરિત્રનાયક સંઘ-
પતિ દેવલના પુત્ર સમરસિંહ છે. તેના પૂર્વજો પાંડુહણપુર કે ત્યાં
પાંડુવિહાર નામનો પાર્શ્વનાથનો પ્રાચીન શ્રોત્રિ છે, ત્યાં વસતા હતા.

કર્તા, શરૂઆતમાં ઉપકેશ ગચ્છના સિદ્ધસૂરિ તે વખતે વિચરતા હતા, તેની પરંપરા જણાવે છે કે, રત્નપ્રભ, યક્ષદેવ, કેલ્લ, સિદ્ધ, દેવગુપ્ત એમ અનુક્રમે થયા પછી સિદ્ધસૂરિ થયા. પછી સમરાશાહની વશ પરંપરા આપે છે કે, ઉપકેશ (ઓશવાળ) વશમાં વેસટ કુલમાં સલખણો નામનો પ્રતાપી નર થયો, તેનો પુત્ર આજડ હતો, તેને ગોસલ નામનો પુત્ર હતો. તેને ગુણમતી ભાર્યાથી ત્રણ પુત્ર નામે સંઘપતિ આસધર, દેસળ અને લૂણો થયા. એ ત્રણેની પત્નીનાં નામ રત્નશ્રી, ભોલી અને લાચી (લક્ષ્મી). દેસળને પોતાની ભાર્યા ભોલીથી ત્રણપુત્ર થયા-સહજે, સાહણો અને સમરસીહો (આપણો ચરિત્રનાયક). હવે જે સલના સુત અણહિલ-પુરમાં આવી વસ્યા અને ત્યાં રત્નપરીક્ષાથી-ઝવેરીના ધંધાથી રાય, રાણાને રંજિત કરતા હતા. અહીં પાદશાહ મુરતાણનો મુખો અલપખાન રાજ્ય કરતો હતો. દેસલસુત સમરસિંહે પોતાની ચતુરાઈથી તેને રંજિત કર્યો હતો. ખાને તેને બહુ પ્રસાદ આપ્યો હતો. તે મીર મલિકથી માન પામતો હતો. તેના જ્યેષ્ઠ બંધુ સહજપાલે દક્ષિણમંડળના દેવગિરિમાં ચોવીસ જિનાલય કરી તેમાં પાર્શ્વનાથની પ્રતિષ્ઠા કરી ધર્મવ્યાપાર કર્યો હતો. અને તેના બંધુ સાહણાએ સાગરથી ગંભીર એવા ખંભાત નગરમાં રહી પૂર્વજોની કીર્તિ પ્રાપ્ત કરી હતી.

“ ૧૪ મી શતાબ્દીની મધ્યમાં અત્યાચારી અદલાઉદ્દીનનો આસુરી અવતાર થયો. તેણે આર્યાવર્તના આદર્શ અને અનુપમ એવાં અસંખ્ય દેવમંદિરો, કે જેના માટે સ્વર્ગના દેવો પણ આ પુણ્ય ભૂમિમાં જન્મ લેવાની વાંછા કરતા હતા, તેનો નાશ કરવાનો પ્રારંભ કર્યો. જેની રમણીયતાની ખરાબરી સ્વર્ગનાં વિમાન પણ કરી શકતાં ન હતાં, તેવાં હુબરો મંદિરોને ધૂળમાં મેળવી દીધાં. જે ભવ્ય અને શાંતસ્વરૂપી પ્રતિમાઓને એકજ વાર પ્રશાન્ત મનથી જોવાથી પાપીષ્ઠ આત્મા પણ પવિત્ર થઈ જતા હતા, એવી અસંખ્ય દેવ-મૂર્તિઓને તેના પૂજકોનાં હૃદયો સાથે તેણે વિદીર્ણ કરી નાખી. હાંચ ! આપત્કાલના પહેલાં ભરતભૂમિ જે જિનભવનોથી મુશોભિત હતી,

તેની વિભૂતિની કલ્પના પણ થવી કઠિન છે. તે અમુરના અધમ અનુભવીઓએ શત્રુજયતીર્થને પણ અસ્પૃષ્ટ અને અખંડિત રાખ્યું નહિ. તેઓએ તીર્થપતિ આદિનાથ લગવાનની પૂજા - પ્રતિમાનો પણ કંઠમ્બેદ કર્યો હતો, અને મહાભાગ ખાહલ મંત્રીના (વિ. સ. ૧૨૧૩)માં ઉદ્ધાર કરેલા મંદિરના કેટલાક ભાગોને ખંડિત કર્યા. ”-આ દુર્ઘટનાના સંબંધમાં જણાવ્યું છે કે:—

નિમ્બો એ સમય પ્રેભવે ની ચગવદ ગંગણો એ,
ભગિવદ એ દરણાગવે નિદુરમનો મોહિ પડિઓ એ.

સમરસિંહે પોતાના સાગ દિવસો અને સુલતાનની પોતાના ઉપર અપૂર્વ પ્રીતિવાળી અનુકૂળ પરિસ્થિતિ જોઈ, તેનો લાભ ઉઠાવવા નિશ્ચય કર્યો. હવે પણ જેનાં સુકૃત સંકીર્તન ગાવામાં જૈનસમાજ પોતાનું અહોભાગ્ય સમજે છે, તે સુકૃત શત્રુજયનો ઉદ્ધાર છે. શત્રુજય તીર્થનો ઉદ્ધાર કરવો એ પોતાનું પ્રથમ અને શ્રેષ્ઠ કર્તવ્ય છે એમ સમજતાં, તેણે તે ઉદ્ધાર કરવાની પ્રતિજ્ઞા લીધી. આગ્નિન બિંબનો ઉદ્ધાર કરવાનો અભિશ્રદ્ધ લીધો. ત્યાર પછી સમરસિંહ ખાનખાનને લેટ્યો. તેના ગુણોથી રંજિત થયેલા ખાને પોતાનું મસ્તક ધૂણાવ્યું. આવવાનું કારણ પૂછતાં સમરસિંહે અરદાસ કરી કે અમહારી આશાનું અવલંબન હિંદુઓની હજ લાગી નાખી છે, તેથી હિંદુ દુનિયા નિરાશ થઈ છે. ખાને સૌમ્ય નજરથી જોઈ સમરસિંહે માન આપ્યું—તીર્થ માંડવાનું ફરમાન આપ્યું. અહિંદર મલિકને ખુદ પોતે જ એ સંબંધી આજ્ઞા કરી. ખાન પાસેથી ફરમાન મળતાં પ્રસન્ન થઈ સમરસિંહ શાહ ઘરે આવ્યા. ક્ષણમાં જિનમંદિરે જઈ શ્રમણ સંઘને વિનંતી કરી. સર્વે ખુદ્ધિથી બહુ પ્રકારે વિચાર કરી પસંદ કર્યો. આજ્ઞા આપી જણાવ્યું કે—

“શાસનના શ્રેષ્ઠ શણગારરૂપ મંત્રી વસ્તુપાલ અને તેજપાલ એ બન્ને પહલશનના દાતાર અને જિનધર્મના બે નિર્મલ નેત્રરૂપ હતા. તેઓ રાય સુલતાનના આદેશથી શ્રેષ્ઠ ફલહી લાવ્યા હતા. આ દુષ્પ્રમ દાળની આણ વર્તતાં આજે તેનો અવસર રહ્યો નથી. તો તું પુણ્યનો પ્રકાશ કર અને જિનવરધર્મને ઉદ્ધર”

શ્રીસિદ્ધસૂરિ(વિ.સં.૧૩૭૧માં શ્રીશત્રુંજય તીર્થના અધિરાજ
આદીશ્વર પ્રભુની પ્રતિષ્ઠા કરનાર)ના શિષ્ય શ્રીકુદ્ધસૂરિ
(સૂરિપદ^૨ વિ. સં. ૧૩૭૧માં કા. શુ. ૫)એ વિ. સં. ૧૩૯૩
માં કંજરોટપુરમાં રહીને રચેલા નાભિનંદનોદ્ધાર^૩ પ્રબંધમાં
(ત્રીજા પ્રસ્તાવના અંતમાં) જણાવ્યું છે કે તીર્થોદ્ધાર કરમાન પ્રાપ્ત
કરી આવતાં સંઘના મુખ્ય પુરુષોએ સામા જઈ સમરાશાહને
સારો સત્કાર કર્યો હતો. સમરાશાહે પોતાને ત્યાં આવેલ બંધુતુલ્ય
મલિક મહિરામને વિવિધ ભેટણાથી પ્રસન્ન કરી વિસર્જન કર્યો હતો.
પૌષધાલયમાં જઈ સમરાશાહે સિદ્ધસૂરિને તીર્થોદ્ધાર-કરમાનની
પ્રાપ્તિ સૂચવી. દેવદેવી છતાં જાને અનુમતિ આપી એથી સિદ્ધસૂરિ-
એ સમરાશાહના લાજ્યની પ્રશંસા કરી પ્રોત્સાહન કર્યું. ‘ મ. વસ્તુ-

૧ પ્રસ્તુત સિદ્ધસૂરિને પરિચય રાસકારે પ્રારંભમાં જ કરાવ્યો છે, તેમના
શિષ્ય કુદ્ધસૂરિનું સૂરિપદ પહેલા ‘ મેરુગિરિ ’ નામ હતું વિ. સં. ૧૩૭૧ ના
માહ શુ ૧૪ ના દિવસે શ્રીશત્રુંજયતીર્થમાં પ્રતિષ્ઠા કર્યા પછી સિદ્ધસૂરિએ
જૂનાગઢમાં વિ. સં. ૧૩૭૧ ના ફાગણ શુ. ૫ (શત્રુંજયપ્રતિષ્ઠા પછી ૨૧ મા
દિવસે) સૂરિપદ આપી તેમને ‘ કુદ્ધસૂરિ ’ નામથી પ્રસિદ્ધ કર્યા હતા. એમ
તેઓએ સ્વયં પોતાના રચેલ પ્રબંધમાં સૂચવ્યું છે.

૨ ત્રયોદશશતૈરેકસપ્તત્યાડમ્યધિકૈર્ગતૈઃ ।

ફાલ્ગુને માસિ પઞ્ચમ્યા ગુહ્યાયામભવત્ પદમ્ ॥

—નાભિનંદનોદ્ધાર પ્રબંધ (પ્રસ્તાવ ૫ મો, શ્લોક ૯૨૬)

૩ શ્રીપુણ્ડરીકગિરિશેષતીર્થનાથ-સંસ્થાપનાવિધિસુસૂત્રણસૂત્રધારઃ ।

શ્રીસિદ્ધસૂરિમવદ્ ગુરુચક્રવર્તી તચ્છિષ્ય એતદતનોદ્ ગુરુકક્કસૂરિઃ ।

કજરોટપુરસ્થેન શ્રીમતા કક્કસૂરિણા ।

ત્રિનવતિમઙ્ગલ્યે વર્ણે પ્રવચ્નોડયં વિનિર્મિતઃ॥

—નાભિનંદનોદ્ધાર પ્રબંધ (પ્રસ્તાવ ૫ મો, શ્લોક ૧૦૨૭-૩૩)

૫ લગવાનુદાસ હર્પચંદ્રની કૃપાથી આ પ્રબંધના છેલ્લા બે પ્રસ્તાવ અમ્હારા
તેવામાં આવ્યા છે, તેના આધારે આ રાસસારમાં વિશેષ સ્પષ્ટીકરણ થઈ શક્યું
છે, એથી આ શ્રેયસ્કર કાર્યમાં તેઓ પણ એક પ્રકારે નિમિત્તભૂત છે, એમ
કહેવું અમ્હારે નથી. આશા છે કે તેઓ સ્વલ્પ સમયમાં આ સંસ્કૃત પ્રબંધને
સંશોધત કરી પ્રસિદ્ધિમાં મુકશે.

—લા. ભ. ગાંધી.

પાલે પહેલા આણેલી મમ્માણુગૈલકલહી ભોંયરામાં સ્થાપેલી આજે પણ અક્ષતાંગ વિદ્યમાન છે, તો તેને જ મૂલનાયક તરીકે સ્થાપન કરાવું ?' સમરાશાહના આ પ્રશ્નના પ્રત્યુત્તરમાં મિહસૂરિએ દેસલશાહ વિ.ની સમક્ષમાં જણાવ્યું કે-“પૂર્વોક્ત કલહી મંત્રીશ્વરે સંઘના ઉત્સંગમાં સ્થાપેલી હોવાથી અતુર્વિધ સંઘની અનુમતિ લઈ તે કલહીથી શત્રુજય તીર્થમાં મૂલનાયક ણિંજ કરાવાય.” સમરાશાહ સાથે દેસલશાહ ત્યાર પછી ઘરે આવ્યા.

પ્રબંધકાર ૪ થા પ્રસ્તાવમાં જણાવે છે કે-અરિષ્ટનેમિ-જન મંદિરે આઆર્યો, સંઘના સુખ્ય શ્રાવકો વિગેરે સંઘ મેળવી સમરાશાહે સંઘ આગળ વિજ્ઞાપિત કરી કે-‘કલિકાલના વશથી ધર્મવૈરી મ્હેચ્છેએ શ્રીશત્રુજયતીર્થનો ઉચ્છેદ કર્યો છે, તીર્થ-તીર્થનાયકનો ઉચ્છેદ થતાં પૃથ્વીમાં શ્રાવકોના બધા ધર્મો અસ્ત થયા. તીર્થના અભાવમાં દ્રવ્યસ્તવના અધિકારી ભાવી શ્રાવકો દ્રવ્યસ્તવ કેવી રીતે આરાધે ? આરે પ્રકારના ધર્મોમાં ભાવની સુખ્યતા છે કે જેનાથી શ્રેયસ્કરી પ્રભાવના થઈ શકે છે. ભાવના યાત્રામાં થાય. યાત્રા તીર્થપતિ હોય ત્યારે બને.

૧ સસકારે આ દુર્ઘટનાના દુઃખદ વર્ણનો ઉલ્લેખ કર્યો નથી, પરંતુ તત્કાલીન વિદ્યમાન શ્રીજનપ્રમથરિએ પોતાના વિવિધતીર્થકરૂપમાં શત્રુજયતીર્થકરૂપ (રચના સં.૧૩૮૫)માં જણાવ્યું છે કે જનવડશાહે સ્થાપેલ બિંબને વિમં. ૧૩૬૯ માં કલિકાલના વશથી મ્હેચ્છેએ ભાગી નાખ્યું. જૂઓ—

“ હી ! પ્રહર્તુ-ક્રિયાસ્થાનમદ્વસ્યે વિક્રમવત્સંગ ।

જાવહિસ્થાપિત વિમ્બ મ્લેચ્છર્મન કલંવજાન ॥ ”

ઉપદેશતંગિણી (પૃ ૧૩૬ ૧૩૭)માં જણાવ્યું છે કે—યોગિનીપુર (દિલ્હી)થી સોરઠમાં આવેલ એક લાખ એંડી હજાર સાહણે (કેળે ?) સં. પેથડ-ઝાંઝણ-શાહે કાવેલ મોનાની ખોલથી મંદેલ મંદિર નેમ્મ શત્રુજય પર ચડી જનવડશાહે સ્થાપેલી પ્રતિમાનો ભંગ કર્યો હતો. જૂઓ તે ઉલ્લેખ—

“ યોગિનીપુરતો લક્ષ્મીતિસહસ્રમાદ્ધેન સુગઙ્ગ્યા સમાગતેન સં પેથડદે -શ્ચાંક્ષણકારિતકનકચોલેષ્ટિવિહાર દૃષ્ટ્વા શ્રી શત્રુજયાસ્ત્વેન જાવહિપ્રતિમામદ્વઃ કૃત । તદા મુરત્રાણમહામાન્યદેસલહરં માં સમગકેન મુગ્ધાણકુરમાણાદ દેવલોકિપુ શ્રીચસ્તુપાલપ્રતિમાસ્થાપનપેઞ્ચપિ મહતા ચલેન સં. ૧૩૭૧ વર્ષે પ્રતિમોદ્ધારઃ કૃતો મહામહોત્સવેન । ”

લા. ભ. ગાંધી.

આમ હોવાથી શ્રીસંઘની અનુજ્ઞા થાય તો હું તીર્થાધિપતિ કરાવું. મ. વસ્તુપાલે પહેલાં મમ્માણી ખાણથી આણેલી ફલહી લોંચરામાં અક્ષત વિદ્યમાન છે, એ ફલહી મંત્રીશ્વરે શ્રીસંઘના ઉત્સંગમાં સ્થાપી છે; તો શ્રીસંઘના આદેશથી તે અથવા બીજા કરાવું. સમરાશાહની તથા તેના પિતા દેસલની પ્રશંસા કરી સંઘે પ્રત્યુત્તર આપ્યો કે—“ મંત્રીએ રત્નભૂત એ પૂર્વોક્ત ફલહી ઘણા દ્રવ્યના વ્યયથી આણેલી છે, તેને સ્થાપવાનો અત્યારે અવસર નથી. તો આરાસણુ ફલહીથી તું નવી પ્રતિમા કરાવ.” સમરાશાહે સંઘના આદેશને શિર ચડાવી ઘરે જઈ પોતાના પિતા દેસલસાહે આગળ તે આદેશ જણાવ્યો.

૨. સકાર ચોથી ભાષામાં જણાવે છે કે—શ્રીસંઘનો આદેશ મળતાં અતિધર્મિષ્ઠ ચિત્તવાળા સં. દેસલ અતિહર્ષિત થયા. સમરશાહ સાથે ઉપાશ્રયમાં જઈ સિદ્ધસૂરિને પ્રણામ કરી તેઓએ વિનંતિ કરી કે—આપના પસાયથી અમ્હે અનેક મનોરથ સફલ કર્યા છે, શત્રુજયતીર્થ ઉદ્ધરવા ભાવ ઉપજ્યો છે, આપના એક તપોધનને સહાયક તરીકે

૧ મંત્રીશ્વર વસ્તુપાલે આ મમ્માણી ફલહી મોજદીન સુલતાન અને સં. પૂનક દારા દેવી યુક્તિ પ્રયુક્તિથી મેળવી હતી, તે મારે શબ્દશેખરસંસ્કૃત પ્રબંધ કોપમા ‘વસ્તુપાલપ્રબંધ’ વિગેરે જૂઓ સંક્ષેપમા નીચે પ્રમાણે—

“ વસ્તુપાલમંત્રીએ ખંભાતની સમીપ આવેલી મોજદીન સુલતાનની માતાને પહેલાં લુંટાવી હતી, પછી મધણું પાછું વાળવા પૂર્વક પહેરામણી કરી હજ સુધી સાથે જઈ ત્યાં ત્રણ લાખનું તોરણ કરાવી પાછી મોકલી હતી. તેણી દીલ્લી પહોંચી, ત્યારે સામે આવેલા મોજદીન સુલતાને પૂછ્યું કે—અમ્મા! સુખે યાત્રા થઈ, તેણી(મોજદીન સુલતાનની મા)એ કહ્યું કે—‘સ્વધર્મપુત્ર વસ્તુપાલના પસાયથી’ ત્યાર પછી સુલતાને વસ્તુપાલને આધવ તરીકે સ્વીકાર્યો. વસ્તુપાલને દીલ્લીમા સામે જવા પૂર્વક મહોત્સવથી બોલાવ્યો. પોતાનું અર્ધરાજ્ય દેવા લાગતાં મંત્રીએ નાગપુર(નાગોર)ની સમીપ રહેલ મમ્માણી ખાણની ત્રણ પ્રતિમા માગી. (મન્ત્રિણા નાગપુરાસન્નમ્માણિલાણિપ્રતિમાત્રય માર્ગિતમ્ ।) તુષ્ટ થયેલા સુલતાને ખાણ સોંપી. ત્યાર પછી સ્વસ્થાને આવી મમ્માણી શ્રીશત્રુજયના યુગાદિજનનો પ્રતિમા, પુંડરીક પ્રતિમા, અને તેજલપુરની પાશ્વપ્રતિમા એ ત્રણ પ્રતિમા પ્રતિષ્ઠા કરાવી પૂજ્ય કરી હતી.”

—ઉપદેશતરંગિણી (ચ. વિ. ગ્રંથમાલાથી પ્રકાશિત પૃ. ૧૩૨-૧૩૬,

આપો. ત્યાર પછી પં. મદન આદેશ લઈ સુગુરુના વચનને મનમાં દઢ ધારણ કરી આરાસણ પહોંચ્યા. ત્યાં રાણો મહીપાલદેવ રાત્ર રાત્ર્ય કરતા હતા, જે વીર સ્વ-પરની જીવદયા જાણતા હતા. તેના સુરાસ્યમાં પાતા નામનો ગ્રેષ્ઠ મંત્રી હતો, ચન્દ્રકન્ઠે રહેલ ચંકારની જેવો જે મંત્રી બહુ કામ ચારતો હતો.

રાણો મહીપાલ અને મં. પાતાપ્રબંધકાર જણાવે છે કે-સમરા-શાહે સ. દેસલના આદેશ પ્રમાણે આરાસણની ખાણથી જિનખિંબને લાવવા માણસો મોકલ્યા હતા. સમરાશાહ તરફથી વિજયિત અને લેટણું લઈ તે લોકો આરાસણ ખાણના સ્વામી પાસે ચાલ્યા, તે વખતે કુમારપાલસદ્ય મહીપાલદેવ (આરાસણ ખાણનો સ્વામી) ત્રસંગમયુરમાં રાત્ર્ય કરતો હતો. જે જન્મથી માંસ, વિજયા, મદિરા સ્વયં ખાતો-પીતો નહિ, બીજાઓને તેથી રોકતો હતો. ત્રસ જીવની હિંસા કરતો નહિ, તેના રાત્ર્યમાં પ્રિયક સ્થિતિ પામતો નહિ. જેની અમારિ આજ્ઞાથી નાના બોદરા અથવા પાડાને પણ કોઈ હણી શકતું નહિ, બૂને અથવા ગચ્ચાને તરફે નાખી શકતું નહિ. જીવ

૧ સાકર ત્રીયુન જિનવિજયજીએ રાત્ર્યનિર્ણયદ્વાર પ્રબંધ (આન્ધાનંદ મહા ભાવનગરથી પ્રકાશિત) ના હિપોદ્ધાન (પૃ. ૨૨) માં જણાવ્યું છે કે- ' વાદશાહકે આર્ધાનયે મમ્માણકી પગમર્મકી જાંને યી. જિનમે વહુન કર્ગા જાતિકા પત્થર નિકલતા થા. સમગસાહેને વહાંયે પત્થર નેનકી રૂજાજન માગો વાદશાહેને મુશી પૂર્વક લેને દિવા. ' આ હિલ્લેખ યુક્ત જણાવે નથી. મત્સ-પ્રબંધકારના હિપ્યુક્ત પ્રવચન પ્રમાણે પહેલાં મંત્રીકર વસ્તુપાસે માંસદીન સુલતાનના આદેશથી મેગવેલી મમ્માણકીથી તે વખતે બોંયરામા અક્ષનાગ વિવ્રમાન હતી. જતાં દીર્ઘદર્શી અવસરજ સદ્ધિ તે સ્થાપતો નિર્બંધ કરનાં સમરાશાહે મહીપાલરાણના આર્ધાનમાં રહેલી આરાસણખાણથી આદિજિન-ખિંબ માટે ફક્ત-શિક્ષા આપી હતી.

‘ મમ્માણ ’ શબ્દ પરની ટિપ્પણીમાં જિનવિ. જણાવે છે કે-‘ મમ્માગ ’ ક્યાં પર હ ફક્ત કુલ પત્તા નહીં લાગે. પરંતુ મમ્માણ ખાણ નાગપુર (નાગાર) બસે હતી, એમ ઉપદેશનરંગિણી (પૃ. ૧૨૨-૨૬) વિ. માં જણાવ્યું છે. (પૃ. ૧૨૩ ની ટિપ્પણી જુઓ)

—લા. સ. ગાંધી.

તામાં પણ જુગારીઓ પણ સોગડીથી રમતા છતાં 'માફ' એવી વાણી કદાપિ બોલી શકતા નહિ એના ઘોડાઓ પણ ગલણથી ગળેલા પાણીને પીતા હતા. માહેશ્વર છતાં પણ જૈનધર્મ પ્રત્યે દૃઢશ્રદ્ધાવાળો જે રાજા હરમેશાં દિવસે જ લોજન કરતો હતો.

તેનો મ.પાતા ગલીરપ્રકૃતિ અને શુભી હતો. સમરાશાહનાં માણસો લેટણા સાથે વિસૃષ્ટિ લઈ રાજા મહીપાલદેવના દર્શને ગયા. રાણાના આદેશથી મંત્રીએ ઉંચા સ્વરે વિસૃષ્ટિ વાંચી. તેનો અર્થ જાણી રાણાજી મહીપાલ બોલ્યા—

“ સમરાસિંહ ધન્ય છે, એનો જન્મ સફલ છે, કે જેની મતિ આ કલિકાલમાં પણ કૃતયુગને અનુકૂલ છે. હું પણ ધન્યવાદને પાત્ર છું, કે જેને આરાસણ પાષાણોની ખાણ છે; અન્યથા આ વિષયમાં હું સ્મરણોચિત ક્યાંથી થાત ? પાતા મંત્રિ ! સમરાશાહનું લેટણું પાછું આપ, પુણ્ય માટે ધન કેમ લેવાય ? ધન, પરિવાર અને જીવિત વડે પણ ધર્મ કરાય છે, તો તે લેટણામાત્રથી ફેગટ કેમ હારી જવાય ? તેમ જ બિંબોનો દલવિલાગ ગ્રહણ કરનારાઓ પાસેથી રાજાનો જે વિલાગ (કર) લેવાય છે, તે પણ મેં હાલ મૂક્યો છે. આ કાર્ય કરવામાં જે કંઈ પણ જીવે, ત્યાં ત્યાં મ્હને પણ પુણ્યનો અંશ હો એમ હું કહીશ. ”

એ પ્રમાણે કહી મહીપાલરાજા સમરનાં માણસો અને મં. પાતા સાથે આરાસણની ખાણે ગયા. ત્યાં દલપાટન કરનાર સર્વ સૂત્રધારોને સન્માન પૂર્વક બોલાવી મૂલ્લખિય કહ્યું. સૂત્રધારોએ યથેષ્ટ માગ્યે છતે મહીપાલરાણાએ તેનાથી અધિકની અનુમતિ આપી. શુભ મુદ્દતે રાજાએ ખાણ-પૂજાપૂર્વક આરંભ કરાવ્યો. તે વખતે સમરાશાહનાં માણસોએ સોનાનાં આભૂષણો, વસ્ત્રો, તાંબૂલો, લોજનો વિગેરેથી સર્વ સૂત્રધારોનું સન્માન કર્યું હતું. મહોત્સવ કરી દાન આપી સત્રાગાર લોજનશાલા ખુલ્લી મૂકી હતી.

કાર્યનો આરંભ કરાવી મંત્રી(પાતા)ને ત્યાં સ્થાપી મહીપાલ-રાજા ત્રિસંગમયુરે ગયા. રાજા અને સમરાશાહ પ્રતિદિવસ જતાં

આવતાં માણસોથી તેના સમાચાર મેળવતા અને શિક્ષા-સૂચના કરતા હતા. થોડા દિવસમાં ફલહી ઠાઠી, પરંતુ તેને જ્યારે પાણીથી ભીંજીને ભેંધ, ત્યારે તે મધ્યમાં ફૂટેલી રેખાવાળી જણાઇ. સમરાશાહે પણ તેને દોષિત જણાવી આવેલા માણસો સાથે નવી કરાવવા શિક્ષા મોકલી. ફરીથી કામ આરંભતાં ફૂટેલી તે ફલહીના બે કટકા થઇ ગયા.

ત્યાર પછી રાણાનો મંત્રી અને સમરાશાહના અધિકારી માણસો ખિન્ન થયા. અને અદ્દમ તપ કરી હાલને સથારે રહ્યા. ત્રીજી રાત્રે સાક્ષાત્ શાસનદેવી અને કપર્દીયક્ષ પ્રત્યક્ષ થઇ મંત્રી પ્રત્યે બોલ્યા કે— 'મંત્રીશ્રવર ! આપ શ્રાવકોમાં શિરોમણિ અને જૈનધર્મના વિજ્ઞ હોવા છતાં પણ અજની જેમ કેમ થયા ? અમ્હારું સ્મરણ કર્યા વિના આરંભ કર્યો ? તેમ કરવું શુ તમને ઉચિત છે ? સ્મરસિંહના લાભથી કાર્ય-સિદ્ધિ થશે. ખાણના અમુક લાગથી તે બિંબ મેળવો.' શાસનદેવ-દેવીના વચન પ્રમાણે સ્ફટિકરત્નસદૃશ નિર્દોષ શિલા ફલહી મેળવી.

મંત્રી (પાતા) એ પાટણમાં સમરાશાહને સમાચાર પહોંચાડયા. દેસલશાહે વધામણી લાવનારને પુત્રા (સમરાશાહ) દ્વારા બે પદ્મસૂત્ર અને સોનાની જીલ દાંત સાથે અપાવી. આચાર્યો, સાધુઓ, શ્રાવકો વિગેરે સંઘને એકત્ર કરી મહોત્સવ આરંભ્યો. સંઘપૂજા, દાન વિગેરે કર્યા પછી દેસલશાહે સંઘ આગળ બે હાથ બેઠી વિજ્ઞાપના કરી કે— 'સંઘના આદેશ-પસાયથી મૂલનાયકની મૂર્તિ માટે ફલહી દ્વષણરહિત થઇ છે, તો આ ફલહીથી બિંબ કરાવું કે મંત્રિ (વસ્તુપાલ) સખધી ફલહીથી ?' સંઘે પૂર્વોક્ત પ્રત્યુત્તર આપ્યો.

તે વખતે સંઘના માણસોએ જણાવ્યું કે—દેવમંદિર વિગેરેના સર્વ પરવ (?) પણ કરાવો. કારણ કે—સ્તેચ્છોએ સુખ્ય પ્રાસાદ વિનાશ પમાડ્યો છે. તેની ફરતી દેવકુલિકા (દેરી) એ પણ પાડી નાખી છે, તો યથાયોગ્ય વહેચીને સર્વના પુણ્ય માટે કર્મસ્થાપ કરવા માટે

૧ આક્ષર શ્રીયુત જિનવિજયજી શત્રુ જયતીર્યોદ્ધાર પ્રવચના ઉપોદ્ધાત (પૃ. ૨૮) માં જણાવે છે કે—'વર્તમાનમેં જો મુખ્ય મંદિર હૈં ઓર જિસકા ચિત્ર હસ પુસ્તકકે પ્રારંભમેં લગા હુઆ હૈં વહ, વિદ્વસ્ત પ્રમાણોસે જાના જાતા હૈં કિ

સંઘ શિક્ષા આપો. ત્યાં કોઈ પુણ્યવાન્ બાલ્યો કે—‘મુખ્ય પ્રાસાદનો ઉદ્ધાર હું કરાવીશ, મહેને અનુમતિ આપો.’ સંઘે કહ્યું કે—જે બિંબ (મૂલનાયક)ને કરાવે છે, તે જ તે (મુખ્ય પ્રાસાદ)નો કરાવનાર થાઓ. જેનું લોજન, તેનું તાંબૂલ પણ ચુકત છે. ધર્મકૃત્યની વહેંચણી કરી—કર્તાવ્ય સ્વીકારી સૌ પોત પોતાને ઘરે ગયા.

આદેશ મળવાથી દેસલશાહ તથા અમરાશાહને પરમ આનંદ થયો. ફરી પણ માણસો અને ધન મોકલાવ્યું. પાતા મંત્રીએ પણ આ શિલા નીકળતાં સૂત્રધારોને સોનાનાં કંકણો અને વસ્ત્રોના દાનથી પ્રસન્ન કર્યા હતા. મહીપાલ રાણાજી આ સમાચાર સાંભળી વધાવવા આજી આવી અને તેમણે ફલહીને પ્રત્યક્ષ જિનસમાન માની કાલેય, ઘનસાર, કપૂર—પુષ્પાદિથી પૂજી હતી. મહાદાન, નૃત્યાદિ પૂર્વક રાણાએ મહોત્સવ કરાવ્યો.

ત્યાર પછી સૂત્રધારોએ ફલહીને પવતથી આદરપૂર્વક નીચે ઉતારી. આરાસણમાં પ્રવેશમહોત્સવ કર્યો. આરાસણની સમીપનાં ગામોમાંથી આવી ભાવિકો તે ફલહીની પણ ફૂલ, કપૂર આદિથી પૂજા કરતા હતા. ગીત—ગાન, વાદ્ય અને હર્ષનો કોલાહલ થતો હતો. મહીપાલ રાણાજી પોતાના મંત્રી પાતાને સઘળી શિક્ષા આપી પોતાના નગરમાં ગયા.

મંત્રીએ શ્રેષ્ઠ રથમાં સ્થપાવેલી આગળ પાછળ દોરડાએ વળગેલા ઘણા માણસો વડે તેમજ બળવાન્ બળદો વડે ખેંચાતી આ શિલાને મહાપરિશ્રમથી પવતથી ઉતારી. કુમારસેના ગામના સમભૂમિ ઉપવનમાં રથ સ્થાપ્યો, ત્યાં ત્રિસંગમપુર વિગેરે સ્થાનના નિવાસી સંઘે આવીને

ગુર્જર મહામાત્ય વાહદ (સસ્કૃતમે વાગ્મટ) મંત્રીકે દ્વારા ઉદ્દૃત છે । ’ ખગ્ગ પ્રબંધકારના ઉપર્યુક્ત કથન પ્રમાણે બાહડમંત્રી દ્વારા ઉદ્દૃત મુખ્ય મંદિરનો પણ મ્લેંગ્છાએ નાશ કર્યો હતો. બ્યાથી એનો ભંગ થયો હતો, ત્યાંથી કલશ પર્યંત મુખ્ય મંદિરના શિખરનો ઉદ્ધાર પાછળથી દેસલશાહ અને સમગ્રશાહે કરાવ્યો હતો. એમ પ્રબંધમા આગળ જણાવ્યું છે. —લા. લ. ગાંધી.

સ્વર્ધાપૂર્વક ઉત્સવ કર્યો. મંત્રીએ સમરાશાહને સમાચાર આપવા પાટણ માણસ મોકલ્યો કે ફલહી કુમારસેનામાં આવેલ છે.

સમરાશાહે બળવાન બળદો માટે શોધ કરાવી. દોડોએ સમરાશાહ અને તેના પિતા દેસલશાહની પ્રશંસા કરવા પૂર્વક દ્રવ્ય ન લેતાં ઘણી ખુશીથી બળદો આપ્યા, તેમાંથી ૨૦ બળદો લીધા. જેના બળદો ન લીધા તેને ખિન્નતા થઇ, સમરાશાહે મધુર વચનોથી તેઓને સત્કાર કર્યો. બળદો સાથે ૬૬ ગાડું કુમારસેના ગામે મોકલ્યું. માર્ગોપચારકુશલ માણસો સાથે મોકલ્યા ફલહીના વિશેષ ભારથી લોહખદ્દ ગાડું પણ ચૂર્ણ થઇ ગયું. મંત્રી(પાતા)એ ફરી સમરાશાહ પાસેથી ગાડું મંગાવ્યું, તે પણ ભાંગી ગયું. આ બખર મળતાં ચિંતાથી સમરાશાહની નિદ્રા ફર થઇ હતી. શાસનદેવીથી આશ્વાસન મળતાં ઝંઝા ગામથી દેવતાધિષ્ઠિત ગાડું મળ્યું, ત્યાર પછી ગાડું ચાલતાં પદે પદે વંદાતી-પૂજની ફલહી પુખેરાલુરમાં આવી. સંઘ તરફથી પ્રવેશોત્સવ થયો.

પ્રખંધમાં જણાવેલ ઉપયુક્ત વિસ્તૃત વર્ણન રાસમાં નથી. રાસમાં માત્ર સૂક્ષેપમાં જણાવ્યું છે કે-રાણાજી (મહીપાલ) પોતે જાતે ખાણને કઠિ હાજર રહ્યા હતા સુત્રધારે ટાંકણાને ઉપયોગ કરી ઘન ગાંઠો ભાંગતા હતા. જેમ સમુદ્ર વિલોહન કરી વામુદિ દ્વારા રત્નો મેળવ્યાં હતાં, તેમ વીર સમરે અતિજયણાપૂર્વક ફલહી આણી દુઆરસે (કુમારસેના ગામે) અને ત્રિચીંગમ(ત્રિચંગમપુર—મહીપાલ રાણાની રાજધાની)નગરમાં જોગ્યથ થયો. ફલહી દેખીને ધર્મિજનોના મનમાં આનંદ માતો ન હતો. અલયદાનમાં અગ્રેસર કરુણારસમાં ચિત્તવાળા શાહે ખેરાલુમાં ફલહી આવતાં દેદીઓ મૂકાવ્યા હતા. ઘણું ધન આપ્યું હતું.

પ્રખંધદાર જણાવે છે કે દેટલેક દિવસે ફલહી ભાંડુ ગામે આવી. ત્યારે દશનોત્કંઠા થતાં સિદ્ધસુરિને તથા પાટણના સર્વ લોકોને લઇ દેસલશાહ ભાંડુ ગામે ગયા હતા, પૂજા કરી પ્રસન્નતા મેળવી હતી. હજારો ગર્વયાઓ બંદિઓ ત્યાં એકત્ર થયા હતા, સમરાશાહે

પિતાના આદેશથી વઘો વિગેરેથી તેઓનો સત્કાર કર્યો હતો. સર્વ લોકોએ ફલહીનું પૂજન કર્યું. દેસલશાહની પ્રશંસા કરી હતી. સાહજિમ-વચ્છલ થયું હતું. પારિતોષિક અપાયાં હતાં. ઠેકાણે ઠેકાણે રાસ-ગીતો ગવાતાં હતાં, એ સાંભળતાં દેસલે ફલહીને આગળ ચલાવી પોતે કેટલાક માર્ગ સુધી અનુગમન કર્યું હતું. પછી દેસલશાહ ઘરે આવ્યા. માર્ગમાં ચમત્કાર થયો હતો. રાસકાર આ સંબંધમાં સંક્ષેપમાં જણાવે છે કે, ભાંડૂ ગામમાં ભવ્યજનો ઘણા લાવથી આવ્યા હતા અને ફલહી પૂજા હતી. જેમ જેમ ફલહીને પૂજવામાં આવતી હતી, તેમ તેમ કલિકાલ ધૂજતો હતો. નવીન પ્રકારથી નાચ—રંગ થતા હતા. ધાર્મિક લોકોનું આચરણ દેખી ચિત્ત ચમત્કાર પામતું હતું.

પાલિતાણા નગરમાં સંઘે ફલહીને વધાવી હતી. બાલચંદ્ર મુનિએ શીઘ્રતાથી શ્રેષ્ઠ કર્મસ્થાય કરાવ્યું હતું. શું કપૂરથી અથવા ક્ષીરસાગરના સારથી દેહ ઘડી હશે એવી ભાસતી સ્વામીની મૂર્તિ સંસાર પર કૃપા કરી પ્રકટ થઈ. વધામણી મળતાં મનમાં હર્ષ માતો ન હતો. દેસલપુત્ર (સમરાશાહ)ના ચરિત્રથી સહુ રલિયાત થયા હતા.

પ્રબંધકાર જણાવે છે કે—અનુક્રમે ફલહી પુંડરીકગિરિની નીચે આવી, પાદલિપ્ત(પાલિતાણા)ના સંઘે આગમનોત્સવ કર્યો. શત્રુજય-ગિરિએ પહોંચ્યાના સમાચાર શાહને આપ્યા. વધામણી લાવનાર માણસો દ્વારા પર્વત પર ચડાવવાની શિક્ષા—સૂચના મોકલી. સારામાં સારા અતિકુશલ ૧૬ સૂત્રધાર—કારિગરોને પાટણથી બિંબ ઘડવા માટે મોકલ્યા. નવ સોરઠના સ્વામી મંડલીકરાજ જેમને પિતૃવ્ય (કાકા) શબ્દથી બોલાવતા હતા, તે બાલચંદ્ર નામના મુનિને શાહે માણસો મોકલી જૂનાગઢથી જલ્દી શત્રુજયગિરિ પર આણ્યા હતા.^૧ બાલચંદ્ર

૧ તથા શ્રીજર્ણપ્રાકારાત્ મળ્ડલીકમહીમુજા ।

નવસદ્વ્યસુરાષ્ટ્રાણામધિપેન ય ઉચ્યતે ॥

પિતૃવ્ય ઇતિ તે સાધુર્વાલ્લવન્દ્રામિથં મુનિમ્ ।

આનાયયન્નરાન્ પ્રેવ્ય શીઘ્ર શત્રુજયે ગિરૌ ॥

નાભિનંદનોદ્ધાર પ્રબંધ (પ્રસ્તાવ ૪ થો, પ્લો. ૪૮૩-૪

મુનિએ સુત્રધારો દ્વારા કલહીને ગાડામાંથી ઉતારાવી પર્વતપર ચડાવવા ચોખ્ખા નાની બનાવી હતી. ૮૪ સ્તંધવાહન પુરુષો દ્વારા છ દિવસે કલહી પર્વત પર ચડી હતી. તે મનુષ્યોનો લોજન-શયનાદિ સત્કાર કરવામાં આવ્યો હતો. કહે છે કે જાવડાકે પહેલાં છ મહિને ચડાવી હતી. દેવમંદિરના દારતોરણના આગળ રહેતી તે કલહીને શ્રેષ્ઠ વૈજ્ઞાનિકો-શિલ્પવિજ્ઞાનના જાણકાર લોકો ઘડવા લાગ્યા. બાલચંદ્રમુનિની શિક્ષા પ્રમાણે સુઘટિત ઘૂંટ ઉત્તેજિત થયેલા બિંબને મુખ્ય સ્થાનમાં આણ્યું હતું. દુર્જનોએ કંઈક દુર્જનતા કરી હતી, પરંતુ દેસલશાહના પુણ્ય-પ્રભાવથી, સાહુપાલની બુદ્ધિથી, સમરાશાહના સત્ત્વથી દુર્જનતા મૂકી કાર્ય કરનાર થયા હતા. બિંબને મૂલસ્થાનમાં પધરાવી બાલચંદ્ર મુનિએ પાટણમાં દેસલશાહને સમાચાર પહોંચાડ્યા હતા. દેસલશાહે સમરાશાહ, પ્રત્યે આનંદવચન કહ્યાયું કે હવે 'ચતુર્વિધ અંધ સાથે યાત્રાએ જઈ પ્રતિષ્ઠા કરાવીએ ત્યારે કૃતકૃત્ય થઈએ.'

ત્યાર પછી પિતા-પુત્ર (દેસલશાહ અને સમરાશાહ) પોસહશા-

ઉદ્ધાર.

લામાં સિદ્ધસૂરિને વાંઢવા આવ્યા. પ્રભુમ કરી તેઓ બોલ્યા કે આપ પૂજ્યના ઉપદેશરૂપી પાણીથી સિંચિત થયેલો અમ્હારો આશાસ્ત્રી વૃક્ષ

જે પહેલાં અંકુરિત થયો હતો, તે નિરંતર તે જ શ્રેષ્ઠ જલથી સિંચાતો બિંબને મૂલસ્થાનમાં સ્થાપવાથી હાલ કલોન્મુખ થયેલ છે, તેને પ્રતિષ્ઠા કરવાના પ્રસાદરૂપ શ્રેષ્ઠ દોહલાથી શીઘ્ર સફળ કરો. તથા છેલ્લે(ભંગ)થી મુખ્ય મંદિરના શિખરનો ઉદ્ધાર કલશપર્યંત પરિપૂર્ણ કરાવેલ છે. તથા દેવની કક્ષિણ દિશામાં અષ્ટાપદના આકારવાળું ચોવીશ જિનેશ્વરોથી સુક્ત નવું ચૈત્ય કરાવ્યું છે. પૂર્વભોના ઉદ્ધાર માટે સિંહ ત્રિભુવન(મંડપ) આગળ બલ્લાનક મંડપનો ઉદ્ધાર કરાવ્યો છે. તથા હાલ પૃથ્વીપર વિચરતા અહંતોત્તું નવું મંદિર જિનની પાછળ કરાવ્યું છે. ત્રિશરદેવના પુત્ર સા. લંદુકે ચાર દેવકુલિકાઓ કરાવી છે. જૈત્ર અને કૃષ્ણ નામના સંઘવીએ જિનબિંબ સાથે આઠ શ્રેષ્ઠ દેહરીઓ કરાવી છે. શા. પૃથ્વીભટ (પેથડ)ની કીર્તિલતાલુભ્ય

સિદ્ધકોટાકોટિ ચૈત્ય જે તુકોએ પાડી નાખ્યું હતું, તેને હરિશ્ચંદ્રના પુત્ર સા. દેસલે ઉદ્ધતું છે. તેમજ દેવકુલિકાના લેપ વિગેરે બીજી જે નષ્ટ થયેલ હતું, તે સર્વ પુણ્યશાલીઓએ કોઈએ કાંઈ કોઈએ કંઈ એમ કરાવ્યું છે. તીથ માં સર્વ સ્થાનકો પૂર્વની; જેમ થઈ ગયાં છે કે, જેથી કોઈ કયાંય લાંગ બાણી શકે નહિ; તે કલશની, ઠંડની તેમજ બીજા સર્વ અહીં તોની પ્રતિષ્ઠા હાલ કરાવવી છે.

સા. દેસલે શ્રેષ્ઠ સૂરિ, જ્યોતિષી, શ્રાવકો વિગેરેને બોલાવી પ્રતિષ્ઠા મુદ્દત્ જોવાવ્યું. નિશ્ચય થતાં લગ્ન સંગ-પ્રયાણ.

પત્રિકા મુખ્ય જોશીથી લખાવી તેને સત્કાર કરી ઉત્સવ કર્યો. પ્રતિષ્ઠાસમય સમીપ આવતાં દેસલે સર્વ દેશોમાં પોતાના કુટુંબના માણસો, પુત્ર, પૌત્ર, મંત્રિઓ વિગેરેને મોકલી સંઘને આમંત્રણ કર્યું.

રાસકાર પાંચમી લાખમાં જણાવે છે કે-સંઘે બહુ ભક્તિથી પાટે બેસાર્યા, ગણધર-આચાર્યે લગ્ન-મુદ્દત્ ગણીને વિચાર્યું. સર્વ સ્વેતાંબર સૂરિ, મુનિઓ હર્ષિત થયા. કેટલાકને ઘરે બેસી મનાવ્યા, કેટલાક ધર્મિષ્ઠ લોકો ધર્મના હર્ષથી ઢોડી આવ્યા. બહુદેશોમાં કુંકુમપત્રિકાઓ પાઠવી. સારી રીતે સજ્જ થઈને સંઘ મદ્યો. કલ્પતરુ જેમ અમૃતથી સિંચત થાય, તેમ સંઘપતિ શુભશુર સિદ્ધસૂરિના વાસથી અભિષિક્ત થયા. કુલદેવી સચિયા બુજામાં ઉતર્યાં.

૧ પૈયડશાહે વિ. સં. ૧૩૨૦ ની આસપાસમાં બિજ બિજ ૮૪ સ્થળોમાં જિન બિંબોને સ્થાપ્યા હતાં, તે સંબંધી એક સં. સ્તોત્ર સોમતિલકસરિ(વિ. સં. ૧૩૮૭ માં 'સત્તરિસયઠાણુ' વિ. ના કર્તા)એ રચ્યું છે. વિ. સં. ૧૪૬૬ માં મુનિસુદરસરિએ પોતાની સ્વેલી શુર્વાવલીમાં એ સ્તોત્ર ઉતારી લીધું છે. આ શુર્વાવલી ય. વિ. ગ્રંથમાળા તરફથી પ્રકાશિત થઈ છે. ઉપર્યુક્ત સ્તોત્રમાં પ્રથુ આ ચૈત્યનો ઉલ્લેખ છે. " કોટાકોટિજિનેન્દ્રમણ્ડપયુતઃ શાન્તિક્વ શત્રુજ્જયે ॥ " વિશેષ માટે રતનમંડનગણિકૃત સુકૃતસાગરકાવ્ય વિ. જોવું. રતનમંદિરગણિ (વિ. સં. ૧૫૧૭ માં ભોજપ્રબંધ વિ. ના કર્તા) ઉપદેશતરંગિણી (ય. વિ. ગ્રંથમાલાથી પ્રકાશિત પૃ. ૧૩૬-૧૩૭)માં જણાવે છે કે સોનાની બોલથી મહેસા આ મંદિરને ભેદ સ્વેચ્છલોકો મંદિરનો વિનાશ કરવા લલચાયા હતા (જૂઓ પૃ. ૧૨૨ ની ટિપ્પણી)

સા. ભ. ગાંધી.

સૌભાગ્યવંતી સ્ત્રીએ શેષ ભરી, તિલક મંગલ કર્યું. પોષ વ. ૭ ને દિવસે સુમુદ્રે શુભચિત્તવડે દેવાલયમાં આદિજિનને સ્થાપ્યા. હુંકુમથી પિંજરિત કરેલા કામધેનુપુત્ર ધમધારી બે ધવલ-વૃષભ ધુરાએ બુલ્યા. જયરથમાં ચડી ઇંદુ(ઈંદ્ર)ની જેમ સંચર્યા. સૌભાગ્યવંતી સ્ત્રીના શિર પર રહેલ શાલિનો થાલ નિહાલ્યો, શ્રેષ્ઠ ઘોડાએ હણુહણાટ કર્યો, વૃષભે શુભ શબ્દ કર્યો. આ શકુન ચતાં મહાસિદ્ધિ કહે છે. આગળ મુનિવરનો સંઘ અને શ્રાવકજનો આલ્યા. તલ પછુ ન ખરે, તેમ ઘણા લોકોએ એકલા મલ્યા હતા. મૃદંગ, વાંસલી અને વીણાની ધ્વનિ થતી હતી. ભેરીના ગંભીર અવાજથી આકાશ ગાજતું હતું. નવા પાટણમાં નવો રંગ ઉત્પન્ન થયો હતો. સુખપૂર્વક દેવાલય સંખાદે સંચાર્યું. ઘરે બેસી કરીને કેટલાકને સમજાવ્યા. સમરના શુભથી રંજિત થયેલો દોષ વિરલો જ રહ્યો હતો. જયતો અને કાન્હો બન્ને સંઘપતિ આલ્યા. હરિપાલ અને લંકુક બે મહાધર દંત થયા.

પ્રખંધકાર આ સંખંધમાં જણાવે છે કે દેસલશાહે નવું દેવાલય રથસદૃશ કરાવ્યું, તેને સિદ્ધસૂરિની પોસહશાલામાં લઈ જઈ વાસશ્લેષ નંખાવ્યો, સારે દિવસે દેવાલયનું પ્રસ્થાન વિચાર્યું. શુભ દિવસ આવતાં પ્રસ્થાન સાધવા ધન્યતા શાહે પોસહશાલામાં સર્વ સંઘ મેળવ્યો, ભક્તિપૂર્વક સંઘનું બહુમાન કરી દેસલશાહે સિદ્ધસૂરિ આગળ વાસશ્લેષ કરાવવા બેઠા. શુરુએ (ગોરે) તેના લલાટમાં શુભહેતુ તિલક કર્યું. શુરુ(સિદ્ધસૂરિ)એ સ્વયં તેના મસ્તક ઉપર વાસશ્લેષ સ્થાપ્યું, પછી સમરાશાહના મસ્તક ઉપર વાસશ્લેષ નાખી આશિષ આપી કે ‘ સંઘપતિયોમાં તું સુખ્ય થા. ’

ત્યાર પછી શુરુએ કહેલા સમયે (પોષ વ. ૭) વાજતે ગાજતે ગૃહમંદિરમાંની આદિનાથ પ્રભુની પ્રતિમાને લઈ દેસલશાહે માંગલિક ક્રિયાપૂર્વક દેવાલયમાં સ્થાપી. કેપર્દી યજ્ઞ અને સત્યદેવી શાસનદેવી સમરાશાહના શરીરમાં પધાર્યાં. રથને બળદ બોલ્યા. સં. દેસલ અને સમરાશાહના મસ્તક પર સુવાસિની સ્ત્રીએ અક્ષત નાખી મંગલ કર્યું. સામંતે દેવાલય ચલાવ્યું. શુભ શકુનો થયાં. પ્રથમ

સંઘ ચાલ્યો. માર્ગ સંકીર્ણ થઇ ગયો હતો. દેવાલયની આગળ ચાલતા સંઘથી પરવરેલા અને સુખાસન(પાલખી)માં બેઠેલા દેવલશાહ સંઘનાયક થયા. સમરાશાહ પણ અસ્વાર બની અસ્વારોથી પારવૃત્ત થઇ ચાલ્યા. વાજિત્રોની ધ્વનિ થઇ, પગલે પગલે પૂજાતું દેવાલય પહોંચે દિવસે શંખારિકાએ પહોંચ્યું.

સમરાશાહ શંખારિકાગામથી સંઘ સાથે પાટણ આવ્યા હતા, તેઓએ પોસહશાલામાં જઇ સર્વ સૂરિઓને યાત્રા માટે ખમાસમણ (વંદન) આપ્યું હતું. સંઘ સાથે ગૌરવપૂર્વક પ્રત્યેક ઘરે જઇ સર્વ શ્રાવકોને આદરપૂર્વક પ્રાર્થના કરી હતી. સમરાશાહના શુભોથી ખેંચાઇ તેઓ જલ્દી આવ્યા હતા.

અગાધ સર્વ સિદ્ધાંતરૂપી મહાસાગરને તરી જવામાં નૌકાસમાન

શ્રીવિનયચંદ્રસૂરિ યાત્રા માટે ચાલ્યા હતા.

સંઘમાં આવેલા મુખ્ય આચાર્યો.

બૃહદ્ગચ્છરૂપી આઠાશમાં ચંદ્રસમાન, મનોહર ચારિત્રને ધારણ કરનાર શ્રીરતનાકરસૂરિ સઘ સાથે

ચાલ્યા હતા. સર્વત્ર ગૌરવયુક્ત અંતઃકરણવાળા શ્રીદેવસૂરિગચ્છના શ્રીપદચંદ્રસૂરિ પણ સાથે ચાલ્યા હતા, જિનદર્શન કરવામાં ઉલ્લસતી વાંછાવાળા ચંચલતારહિત (ધીર) શ્રીષ(સ)કેરગચ્છના શ્રીસુ-મતિસૂરિ ચાલ્યા. ભાવહારગચ્છની લક્ષ્મીના મુખને વિભૂષિત કરવામાં તિલક સમાન શ્રીવીરસૂરિ પ્રસન્ન અંતઃકરણે યાત્રામાં ચાલ્યા હતા. શ્રીથારપદ્રગચ્છના શ્રીસર્વદેવસૂરિ અને વ્રહ્માણુગચ્છના શ્રીજ-ગત્સૂરિ ચાલ્યા હતા. શ્રીનિવૃત્તિગચ્છના આમ્રદેવસૂરિ ચાલ્યા હતા, જેઓએ દેસલની યાત્રાને રાસ^૧ કયો છે. શ્રીનાણુકગણરૂપી આઠાશને ભૂષિત કરવામાં સૂર્યસમાન સિદ્ધસેન આચાર્ય દેસલ સાથે ચાલ્યા

૧ શ્રીમન્નિવૃત્તિગચ્છીયા આમ્રદેવાલ્યસૂરયઃ ।

ચેલુર્ચૈર્વંસલસ્યાસ્તિ યાત્રાયા રાસક-કૃતઃ ॥

—નાભિનંદનોદ્ધાર પ્રબંધ (પ્રસ્તાવ ૨, શ્લોક ૬૦૦)

આ ઉપરથી સ્પષ્ટ સમજાય તેમ છે કે દેસલની યાત્રાને રાસ અપર નામ સમરાસ સનામને પ્રસૂત રાસ નિવૃત્તિગચ્છના અમ(આમ્ર)દેવસૂરિએ

હતા. બૃહદ્ગણના શ્રીધર્મધોષસૂરિ ઉચ્છળતા આનંદપૂર્વક આલ્યા હતા. રાજગુરુ એવા અપરનામને ધારણ કરનારા નાગેન્દ્રગચ્છના શ્રીપ્રભા-
નંદસૂરિ આલ્યા હતા. શ્રીહિમસૂરિસંતાનીય શુદ્ધભાવનાવાળા પવિત્ર
શ્રીવજ્રસેનસૂરિ પદાર્થ હતા. બીજા પણ લિન્ન લિન્ન ગચ્છના
આચાર્યો સઘપતિ દેસલ સાથે આલ્યા હતા. ચિત્રકૂટ, વાલાક, મરુ,
માલવ વિગેરે દેશોમાં રહેલા પદસ્થ પ્રાયઃ સર્વે મુનિઓ મહ્યા હતા.
શુભ વાર અને શુભ મુહૂર્તે શ્રી સિદ્ધસૂરિ સર્વ દર્શની અને દેસલની
સાથે આલ્યા હતા. દેસલે તેમનો પ્રવેશોત્સવ કર્યો હતો.

સંઘપતિ જૈત્ર અને કૃષ્ણ સ. દેસલના સ્નેહગુણથી બંધાયે આલ્યા
હતા. મોતીઓમાં ગુણસંયોગ કરનાર (પરોવનાર)

અન્ય સંઘ અને
વ્યવસ્થા

હરિપાલ, ચતુર સ. દેવપાલ, શ્રીવત્સકુલના

સ્થિરદેવના પુત્ર લંકક યાત્રામાં આલ્યા. સમરા-

શાહના સન્માનથી ઉત્સાહિત થઈ સોની પ્રફુલ્લાદન, સત્યવચની
ઉત્તમ શ્રાવક સોઢાક મહ્યા ધર્મવીર વીર શ્રાવક, દાનેશ્વરી દેવરાજ
વિગેરે સમરાશાહના અનુરાગથી યાત્રામાં સ.થે આલ્યા હતા.
પ્રબંધકાર કહે છે કે તે વખતે ગૂર્જરભૂમિમાં જે કોઈ પણ શ્રાવકો
હતા, તેમાંથી કોઈ પાછળ રહ્યું ન હતું એવી રીતે સકળ દેશોમાંથી
સઘ મહ્યા પછી દેસલે સંઘનું પ્રયાણ આગળ કરાવ્યું. મંડપમાં
સ્તંભની જેમ સંઘમાં જૈત્ર, કૃષ્ણ, લંકક અને હરિપાલ એ ચાર
મહાધર હતા.

અલપખાનને અનુજાપિત કરવા મોટું લેટણું લઈ સમરાશાહ
રાજમંદિરે ગયા. ખાનની આગળ લેટણું ધર્યું. ખાને સંતુષ્ટ થઈ
ઘોડા સાથે તસરીફ આપી સમરાશાહે રાજા (ખાન) પાસે દુષ્ટ-નિગ્રહ

વિ. સં. ૧૩૬૩ પહેલાં પ્રાયઃ વિ. સં. ૧૩૬૧ માં જૈત્ર વ. ૭ યાત્રા કરી
પાટણ પહોંચ્યા પછી રચ્યો હોવો જોઈએ. એથી વિદ્યમાના ૧૪ ના સંક્રાન્તિ
ઉત્તરાર્ધની પ્રાચીન ગૂર્જરાતી ભાષાની મનોહર કૃતિ તરીકે આ રાસને ઉચ્ચ
સ્થાન મળી શકે.

કરી શકે તેવા ચમદારકો (જમાદાર) માગ્યા. ખાને પણ વીર ધીર મુખ્ય હસ મહામીરો સંઘરક્ષા માટે આપ્યા. તેઓને અને પાછળ રહેલા સંઘને લઈ સમરાશાહ સંઘનાયક નિર્દોષ સંઘમાં મદ્યા.

રાસકાર છઠ્ઠી લાખમાં ચાર કડીથી સંઘ-પ્રયાણનું વર્ણન કરતાં કહે છે કે શંખ વાગ્યા, અસંખ્ય નાદથી કાયરો ખળભળ્યા. ઘોડે ચડીને સેલ્લાર રાજપૂત અસ્વારો સજ્જ થયા. દેવાલય વેગથી ચાલતાં ધુધરીઓના અવાજ થતા હતા. સમ વિષમ કોઈ ગણતું નહિ, કોઈ વાચો રહેતો નહિ. વાહિની બહુ વેગથી ચાલતાં ધરણી ધડકતી હતી, ધૂલ ઊડતી હતી, માર્ગ સૂઝતો ન હતો. ઘોડા હણહણતા હતા. ઊંટ અવાજ કરતા હતા, બેલ વેગથી ચાલતા હતા. સાદ કયો સંભળાતો ન હતો, તેથી બીજો માણસ બેલ-જવાબ દઈ શકતો નહિ. રાત્રે જેમ તારાગણ ઉગ્યો હોય તેમ દીવીઓ ઝલહલતી હતી. પાય-દલનો પાર પામી શકાતો ન હતો. સુખાસન(પાલખી) વેગથી ચાલતું હતું. બુદ્ધિવંત બહુ પુણ્યવંત પરિકર્મમાં અતિનિશ્ચલ દેસલશાહ આગેવાન થઈ સંચરતા હતા. પાછેવાન તરીકે સોમસિંહ-સા. સહ-બનો પુત્ર સાંગણશાહ-લૂણિગના પુત્ર સોમજીથી યુક્ત થઈ ચાલતા હતા. સમરાશાહ અસવારમાં પોતાની જોડ કરી ઘોડા પર ચડી ચારે તરફ હાંડતા હતા અને સંઘને જે અસુખકર હોય, તે જોના હતા-તપાસ કરતા હતા.

પ્રમુખકાર જણાવે છે કે-દેસલશાહ સુખાસનમાં આરૂઢ થઈ દેવાલયના માર્ગદર્શીની જેમ આગળ ચાલતા હતા. સોમસિંહ-સહજપાલનો પુત્ર સંઘની પાછળ રક્ષા કરતા હતા. સમરાશાહ શ્રેષ્ઠ લોજન આચ્છાદનોથી શ્રાવકોની યૂનતા દૂર કરતા હતા, અને સેલ્લાર અસ્વારોથી ચોતરફથી પરવરેલા, તેઓ છત્રથી વિભૂષિત થઈ, અશ્વરત્ન પર આરૂઢ થઈ સંઘની રક્ષા કરતા હતા. વાજિત્રોના નાદ સાથે ગમન થતું હતું. માર્ગમાં ગામના ઠાકોરો સમરાશાહને આવેલા જોઈ દહીં, દૂધ વિગેરે ભેટ ધરતા હતા. ગામે ગામના ધાર્મિક સંઘ દેસલ સંઘપ-

તિના ચરણ પૂજતા હતા. 'ભૂખ્યો ભોજન કરે' એવી ઉંચા સ્વરે ઉદ્ઘોષણ કરાવવા પૂર્વક સં. દેસલશાહે જાનશાલા ખુલ્લી મૂકી હતી.

રાસકાર જણાવે છે કે-કલિકાલમાં પણ સકલ (સપ્રભાવ) પાશ્વર પ્રભુને સેરીસામાં પૂજ્યા. સરખેજ થઇને સકલ સધ ધોલકામાં આગ્યો, ધોલકા થઇ લોલિયાણા પહોંચ્યો, નેમિનિન-મંદિરમાં આગ્ય થઇ પિપલાલી પહોંચ્યો.

પ્રબંધકાર જણાવે છે કે-એવી રીતે અહનિશ સંધ સાથે પ્રયાણ સેરીસા તીર્થની કરતાં સં. દેસલ સેરીસા પહોંચ્યા. ત્યાં પાશ્વરજિન ઉત્પત્તિ. ભક્ત પ્રતિમાએ (કાઉચ્ચગધ્યાને) રહેલા છે. ધર-ભુવંશી પૂજતા ચરણવાળા જે પ્રભુ આ કલિકાલમાં પણ સકલ (સપ્રભાવ) છે. જે(ખિંબ)ને પહેલાં સૂત્રધારે પોતાની આંખે પાટો બાંધી એકજ રાત્રિમાં દેવના આદેશથી ઘડ્યું હતું. મંત્ર શક્તિથી સકલ ઇચ્છિત પ્રાપ્ત કરનાર શ્રીનાગેન્દ્રગણના અધીશ શ્રી દેવેન્દ્ર સૂરિએ જેની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી. તે જ દેવેન્દ્રસૂરિએ સમ્મેત ગિરિથી વીશ તીર્થકરો(ખિંબો)ને અને કાંતીપુરીમાં રહેલ ત્રણ તીર્થકર(ખિંબો)ને મંત્રશક્તિથી આપ્યા હતા. ત્યારથી આ શ્રેષ્ઠ તીર્થ દેવેન્દ્રસૂરિએ સ્થાપ્યું છે, જે દેવપ્રભાવથી લભ્ય જનોના વાંછિતને પૂરે છે.^૧

૧ સદ્ગુણપ્રાણકેષ્વર દીપમાનેષ્વરહર્નિશમ્ । શ્રીસેરી સાહયસ્યાનં પ્રાપ્ત દેસલમ્હપઃ ॥
શ્રીવામેયજિનસ્તસ્મિન્નૂર્ધ્વપ્રતિમયા સ્થિતઃ । ધરણેન્દ્રાશસસ્યન્દિહ સકલે યઃ કલાવપિા
યઃ પુરા સૂત્રધારેણ પટ્ટાચાન્દિતચક્ષુષા ૧ એકસ્યામેવ શર્વર્યા દેવાદેગાદધદ્યત ॥
શ્રીનાગેન્દ્રગણાર્ધીશઃ શ્રીમદ્દેવેન્દ્રસૂરિમિઃ । પ્રતિષ્ઠિતો મન્ત્રશક્તિસમ્પન્નસકલેહિતૈઃ ॥
તૈરેવ સમ્મેતગિરેર્વિશતિસ્તીર્થનાયકઃ । જાનિન્યિરે મન્ત્રશક્ત્યા ત્રયઃ કાન્તીપુરી-
સ્થિતા.

તદાદીદં સ્થાપિતં સત્ તીર્થ દેવેન્દ્રસૂરિમિઃ ! દેવપ્રભાવ વિભવિ સમ્પ
સ્થિતાઃ ॥ મજનવાચ્છિતમ્ ॥

— નામિન દનોદ્ધાર પ્રબંધ (પ્રસ્તાવ ૪ થો, ૨૧૦ ૬૪૬-૫૧)

સં. દેસલે ત્યાં સ્નાન, મહાપૂજા, મહોત્સવ કરવા પૂર્વક મહા-
ધ્વજ અર્પી આરતી કરી. સમરાશાહે લોજનાદિ દાન આપ્યું. અષ્ટા-
હિકા પછી પ્રયાણ કરી સંઘ સાથે દેસલસાહ ક્ષેત્રપુર પહોંચ્યા. ત્યાં
પણ અતિભક્તિથી અહર્તપ્રતિમા પૂજા ધોલકા ગયા. પ્રત્યેક ગામ,
નગર વિગેરેમાં ચેત્યપરિપાટી કરતા, મહાધ્વજ, પૂજા આદિથી પુણ્ય
ઉપાજન કરતા સં. દેસલ અનુક્રમે પિપ્પલાલીપુર પહોંચ્યા. ત્યાંથી
પુઠરીકગિરિને જોઈ દેસલસાહ અમૃતમગ્ન હોય તેમ પ્રસન્ન થયા.
જ્યંત સમાન સમરને આગળ કરી ચતુર્વિધ સંઘ સાથે મહાકાર્યો
સાધતા દેસલસાહે લાપશી કરાવી મહોત્સવ કરી ગિરિરાજને પૂજ્યો.
એકદષ્ટિથી પુઠરીકને જોઈ દર્શનથી પરમાનંદને વશ થયા. સમરાશાહે
મહાદાનો આપ્યાં.

બીજે દિવસે તીર્થનાથનાં દર્શન કરવાની ઉત્કંઠાથી પ્રયાણ કરી
શત્રુજયગિરિ સમીપ પહોંચ્યા. લલિતાદેવી(વસ્તુ-
પાલિતાણામાં પ્રવેશ
પાલની પત્ની)એ કરાવેલા સરોવરના તટ પર
સમરશાહે સંઘના આવાસ કરાવ્યા.

રાસકાર સાતમી રાખામાં જણાવે છે કે—સંઘે ત્યાં (પિપ્પલાલીમાં)
નગરના પરિસર(પાદર)માં પડાવ નાખ્યો. વિમલગિરિનાં દર્શન થતાં

વિ સં ૧૫૧૭ માં લોજપ્રબંધ વિગેરે રચનાર રતનમંદિરગણિ ઉપદેશ-
તરંગિણીમાં થોડા ફેરફાર સાથે આ સંબંધમાં આ પ્રમાણે જણાવે છે—
“ તથા સેરીસકતીર્થ દેવચન્દ્રસુલ્લકેનારાધિતચક્રેશ્વરીદત્તર્ષકાર્યસિદ્ધિવરેણ ત્રિમુ-
મિમય—ચતુર્વિંશતિગુરુકાવોત્સર્ગિશ્રીપાર્શ્વદિપ્રાતમાસુન્દર પ્રાસાદ એકરાત્રિમયો
કૃતઃ । તત્ તીર્થ કલિકાલેઽપિ નિસ્તુલપ્રમાણં દૃયતે । ”

—ઉપદેશતરંગિણી (૫. વિ. અંચમાલા તરફથી પ્રકાશિત પૃ. ૫)

અર્થાત—સેરીસાતીર્થ, કેવચન્દ્રસુલ્લકે આરાધેલ ચક્રેશ્વરીએ આપેલ સર્વ-
કાર્યસિદ્ધિવરદાનવડે ચોવીશી તથા કહિસગગધ્યાને રહેલ શ્રીપાર્શ્વ વિગેરે
પ્રતિમાઓથી સુંદર ત્રણભૂમિવાળો મોટો પ્રાસાદ એક રાતમાં કૂર્ચો હતો. તે
તીર્થ કલિકાલમાં પણ અતુલ પ્રભાવી નેવાય છે. ૫

—લા. સ. ગાંધી.

અંગમાં આનંદ માતો ન હતો. પર્વતરાજને પૂજ્યો, બહુભક્તિથી પ્રણામ કર્યો. દેસલે માગણુ જનોને દાન દીધાં. અજિતજિનેં દ્રને મનરજે બુહાર કરી. શત્રુજય શિખરના સ્વામીનું સ્મરણ કરી પ્રણામ કર્યો.

પાલિતાણા નગરમાં સંઘનો પ્રવેશ થયો, લલિત સરોવરના તીર પર સંઘે નિવેશ (ઉતારો) કર્યો. કાર્યસહાયક લઘુભાઈ સહજો અને સાહણ્યો જહદી આવી મહ્યા, ત્યારે ત્રણે (સમરાશાહ સાથે) બંધુ ગંગાપ્રવાહની જેમ ગોભતા હતા.

પ્રમંથકાર જણાવે છે કે-સં. દેસલ વિમલાચલ પર ચટ્યા ન હતા, તેવામાં ખંભાતથી વધામણી લાવનાર અંભાનના સંઘનું આગમન માણસે આવી જણાવ્યું કે-દેવગિરિ (દોલતાબાદ) થી સહજપાલ અને ખંભાતથી સાહણ્ય સંઘ સાથે આવ્યા છે તે સમાચાર સાંભળી સંઘપ્રેમ અને બ્રાનૃપ્રેમથી સમરાશાહ અતિહર્ષિત થયા. સંઘ સાથે સં. સમર એક યોજન સાથે ગયા, બંધુને મહ્યા, ભાઈઓને ગાઢ ભેટી પ્રણામ કર્યો. તેણું મહુરવ અને તેવી ભક્તિ ભેઈ લોક વિસ્મય પામ્યા. તે બન્ને (સહજપાલ અને સાહણ્ય) પણ સમરસિંહને ભેટી હાપત થઈ બોલ્યા કે-‘ભાઈ ! બીજા સંઘપતિને પાળ’

ખંભાતના સંઘમાં જે ઘણા આચાર્યો હતા, તેમને સમરાશાહે વન્દન કર્યું. પાતાકમંત્રીના લાઈ મં. સાંગણુ ખંભાતથી તે બન્ને (સહજ અને સાહણ્ય) સાથે આવ્યા હતા. વંશપરંપરાગત સંઘપૂજાને પ્રાપ્ત કરનાર મં. લાલા, ભાવચાર સં. સિંહભટ ઉત્તમ શ્રાવક, મં. વસ્તુપાલના વંશના મં. વીજલ હર્ષથી સંઘમાં આવ્યા હતા. તથા મહન, મોહક, રત્નસિંહ વિગેરે અસંખ્ય શ્રાવકો ઉત્કૃષ્ટિ થઈ પ્રતિષ્ઠાપ્રસંગમાં આવ્યા હતા. સમરાશાહે સર્વનો યથોચિત સત્કાર કર્યો હતો. સહજ અને સાહણ્ય બન્ને ભાઈઓએ સંઘમાં આવી પિતા સં. દેસલનાં ચરણોને ભક્તિપૂર્વક વન્દન કર્યું. દેસલશાહ આનંદિત થયા. વિમલગિરિશિખર પર ચટવા માટે ઉદ્યમી થયા.

રાસકાર ઠહે છે કે—સરોવરના તીર પર રહેલ પાશ્વ અને
 ગિરિરાજ પર ગમન. વીરજિનને વંદન કયું. સરોવર બહુ પાણીથી
 ભર્યું હતું. પક્ષીઓ જલહીડા કરતાં હતાં. શત્રુ-
 જય-શિખર પર ચડી સઘ સ્વામિ(આદીશ્વર)નાં દર્શન કરવા ઉત્કંઠિત
 થયો. સુલલિત ગુણગીત ગાતાં દેહ રોમાંચિત થતો હતો. શીતલ વા
 વાતો હતો, તે સંસારના દાહને ઓલવતો હતો. મરુદેવીમાતાને નમી
 સંઘ શાંતિભુવન-જિનમંદિરમાં ગયો હતો. જિનબિંબ પૂજી, કપર્દી
 યજ્ઞ બુહારી, અનુપમસર તટ પર થઈ સિંહદ્વારે પહોંચ્યા. તોરણતલે
 ઘણું દાન વરસતાં સંઘ આવી પહોંચતાં આદિ જગનાથને ભેટ્યા.
 પ્રતિષ્ઠામહોત્સવ માંડ્યો.

રાસકાર આઠમી ભાષામાં જણાવે છે કે—મહા શુ. ૧૪ નેત્રદિવસે
 દૂર દેશાંતરના સંઘ ત્યાં બાધારહિતપણે મલ્યા.
 મહેપમાં પ્રતિષ્ઠા માણેક, મોતીના ચોક પૂર્યા, રત્નમય વેદી, સોવન
 વણ ન જવાર સ્થાપ્યા, અશોકવૃક્ષ અને આમ્રવૃક્ષનાં
 પદ્મવપત્રોથી તોરણમાલા રચી, દેવકન્યા મલી ધવલ-મંગલ દેતી હતી,
 કિંનર જગદ્ગુરુના ગુણોને ગાતા હતા. લગ્નસુદૂર્ત સુરશુર સાધતા
 હતા. સિદ્ધસૂરિશુરુએ પ્રતિષ્ઠા કરી. ભુવનપતિ. વ્યંતર, જ્યોતિષી
 દેવો જય જય કરતા હતા. સમરાશાહે ધર્મકંદ (આદિજિનબિંબ) —
 ને દઢ રોખ્યો. દેવલોકમાં દુહુંભિ વાગ્યા, ત્રિભુવનમાં અમૃતરસ સિંચ્યો.

સંઘપતિ દેસલે મહાધ્વજ દઈ એકોત્તર (૧૦૧) કુલ ઉદ્ધર્યાં.
 ઉલટથી શિખર પર ચડી વીરે રૂપું, સોનું ધન-રત્નની વૃષ્ટિ કરી.
 રૂપ્યમય બે આમર, મેઘાડંબર છત્ર અને ખીજ બે આમરનેડી આપી.
 આદિજિનને કુસુમની જેમ ઝલહલતાં દનકમય આભરણોથી
 પૂજ્યા. ભાવલભતાં આરતી ધરી સ્વર્ગમાં રહેલા પૂર્વ પુરુષોને
 રંજિત કર્યા. સમરશાહે દાનમંડપમાં રહી યાગ્રક જનોને સોનાના
 શણગાર આપ્યા હતા. શ્રેષ્ઠ મુનિઓને આહારપાણી આપી, દુઃસ્થિત-
 દીનજનોને ઉદ્ધર્યાં હતા. સિદ્ધક્ષેત્રમાં સુધર્મે વિત વાવરી, ધંદ્રોત્સવ
 કરી ઉતર્યા. ભોલીનંદન-સમર ભલે મહોત્સવે આવાસે આવ્યા.

સં. ૧૩૭૧ માં થયેલો આ તીર્થોદ્ધાર ત્યાં સુધી ગગનમાં સૂર્ય-ચંદ્ર છે, ત્યાં સુધી ચાવચ્યન્દ્ર-દિવાદરો નંદો-ન્યવંત વતો.

પ્રબંધકાર પાંચમા પ્રસ્તાવમાં જણાવે છે કે-પ્રભાતમાં પાદ-
લિપ્ત(પાલિતાણા)પુરનિવાસી પાર્શ્વજિનને

અનુજ્વળની યાત્રા.

પ્રણામ કરી, તીર પર રહેલ વીરજિનને પૂજી

સં. દેસલ પર્વત સમીપ ગયા. ત્યાં નેમનાથ પ્રભુને પૂજી સિદ્ધસૂરિ
શાથે ગિરિરાજ પર ચડ્યા. પર્વત પરનાં વૃક્ષો, પક્ષીઓ, નિઝરણાં
વિગેરેનો મનોહરતા નિહાળતાં ત્રણે પુત્રો સાથે ચડતાં પ્રથમ પ્રવેશે
સુગાદીશ્વરની માતા(મરુદેવી)નાં દર્શન કરી, પૂજી શ્રીશાંતિ-
નાથના ચૈત્યમાં ગયા. ત્યાં પૂજા કરી સં. દેસલે સંઘ સાથે આદિનાથ
વિગેરે જિનોની પૂજા કરી પોતે ઉદરેલી કપદિયક્ષની મૂર્તિનાં દર્શન
કર્યાં. ત્યાં રહી સંઘ સાથે સંઘપતિ દેસલ ફરકતી ધ્વજાવાળા
ચૈત્યને ઓક દષ્ટિથી જ જોતા અનુક્રમે સુગાદિજિનના ત્રિહંદારે ગયા.
ત્યાં રહી સુગાદિદેવનાં દર્શન કરી દેસલશાહે હાથથી ધન, સોનું,
વજ્ર, મોતી, આભૂષણ વિગેરેની વૃષ્ટિ કરી. ત્યાર પછી મંદિરમાં
પ્રવેશ કરી પોતાના કરાવેલ આદિજિનને વંદન કરવામાં ઉત્કંઠિત
ચિત્તવાળા સંઘપતિ દેસલશાહે ભૂમિ પર લુકન કરતા સુગાદિનાથ
સમીપે ગયા-સર્વાંગે લેટ્યા. આદીશ્વરને લટિયાથી પ્રણામ કરી, તે
લેખ્યમૂર્તિને પુષ્પોથી પૂજી પ્રદક્ષિણા આપતાં કોટાકોટિ-ચૈત્યમાં
રહેલ અર્હંતોને પૂજ્યા. સં. દેસલે પાંડવોની પાંચ મૂર્તિને તથા
કુંતીને પૂજ્યાં, રાયણઝાડ નીચે રહેલ સુગાદિજિનની પાદુકા પૂજી,
પોતે કરાવેલી લોકોને આશ્ચર્ય પમાડનારી મયૂરમૂર્તિનાં દર્શન કરી
હાથે યતાં મોતી, સોનું, વિભૂષણ વિગેરેની વૃષ્ટિ કરી. ‘ રાયણ પણ
આદીશ્વરના તીર્થમાં જે ઉગેલ હતી, તે તે પ્રમાણે જ છે ’ એવા
વિચારથી દર્શન કરતા દેસલશાહની પરમભક્તિ જોઈ રાયણ અમૃત-
સમાન દ્વધ ઝરતી હતી. મહોત્સવ કરી, ચાચકોને વજ્રાદિ દાન
આપી, ૨૨ તીર્થઠરોને પૂજી, સર્વ તરફ પ્રદક્ષિણા કરી, આદીશ્વરને
પ્રણામ કરી પુત્રો સાથે પોતાના આશ્રમે ગયા, પ્રતિષ્ઠા કરાવવા
જક્ષી ઉધમી થયા.

સં. દેસલશાહે પ્રતિષ્ઠાવિધિ કરાવવા પોતાના પુત્ર સમરને
 પ્રતિષ્ઠાવિધિ આદેશ કર્યો. પિતાના આદેશને પામી સમરા-
 શાહ અતિહર્ષિત થયા. ૧૮ સ્નાત્ર મયૂર (?)
 પિંડ પક્ષ્વાન્ન સાથે મૂલશત વિગેરે પ્રતિષ્ઠાવિધિમાં ઉપયોગિ સર્વ
 વસ્તુ કરાવી મેળવી. પ્રતિષ્ઠાવિધિ જોવા ઉત્કંઠિત થઈ સુરાષ્ટ્રાનવકથી
 અને વાલાકથી પણ ઉત્તમ, મધ્યમ, જઘન્ય માણસો આવ્યા હતા.

સમરાશાહે માધ શુ. ૧૩ ને શુરુ (?) રવિ) વારે યાત્રા કરવાને
 દિક્ષાલ, ગ્રહ વિ. ચતુર્વિધ સંઘ મેલવ્યો. સિદ્ધસૂરિ વિગેરે ઐષ્ઠ
 પૂજન કુંભસ્થાપન. સૂરિ અને સંઘ સાથે સં. દેસલશાહ તથા
 સમરાશાહ પાણી લાવવા કુડે ગયા દિક્ષાલ,
 કુંડાધિષ્ઠાયક દેવ વિગેરેની અને ગ્રહો વિ. ની વિધિપૂર્વક પૂજા કરી,
 સિદ્ધસૂરિએ ઉચ્ચારેલ મંત્રોથા પવિત્ર પાણી વડે સમરાશાહે કુંભો
 ભર્યા. વાજિંત્રનાદ સાથે કલશોથી શોભતા સૌ ઋકપલમંદિરે આવ્યા.
 કલશોને યોગ્ય સ્થાને સ્થાપ્યા.

પ્રતિષ્ઠા-વેલડીની મૂલભૂમિ સદૃશ મૂલશતને સારી રીતે પીસા-
 વવાનો આરંભ કરાવ્યો, ' જે સ્ત્રીઓનાં માતા,
 શનમૂલ ચૂર્ણ. પિતા, સસરા, સાસુ અને પતિ એ પાંચ જીવતાં
 હોય, તેવી સુવાસિની સ્ત્રી મૂલશત પીસવામાં યોગ્ય છે ' એવી ચારસો
 સ્ત્રીઓ સમરાશાહને મળી હતી, તેણીઓને ક્રમથી બેસારી, સિદ્ધ-
 સૂરિએ અનુક્રમે તે સ્ત્રીઓના મસ્તક પર વાસક્ષેપ નાખ્યો. સ્વર્ધા-
 પૂર્વક અધિક અધિક દ્રવ્યના વ્યયથી પ્રથમશત (?) મૂલશત)
 પામી તે સ્ત્રીઓ મંગલગીત-ગાનપૂર્વક હર્ષથી પીસવા લાગી. સમરા-
 શાહે તેણીઓને વિવિધ પદ્મસૂત્ર આપી પોતાના પુણ્યનિક્ષેપની જેમ
 એ શતમૂલચૂર્ણ શરાવમાં નાખ્યું.

જિનાલયની ચોતરફ નવાંગ વેદીઓ સ્થાપી જવારા સ્થાપ્યા.
 વેદિકા, નંદાવર્ત વિ. દેવનાં આગળ નંદાવર્ત પદ્મ રાખવા માટે મંડ-
 તૈયારી. પના મધ્ય ભાગમાં એક હાથ ઊંચી ચોરસ વેદી
 સમરાશાહે કરાવી. તે વેદીના ઉપર ચોરસ

થાંભલાઓવાળો, સોનાના કલશના શિખરવાળો, તીર્થંકરોના માન પ્રમાણે મંડપ (માંડવો) બનાવ્યો, જેને વિવિધ વસ્ત્રો, કેળો વિગેરેથી સુશોભિત કર્યો હતો. તેની પાસે ઋષ્યપલદેવપ્રભુના મુખ્ય મંદિરના ધ્વજચુક્ર મહાદેવને પ્રતિષ્ઠા કરવા માટે સજ્જ કરી સુત્રધારો દ્વારા સ્થપાવ્યો. આદીશ્વર જિનમંદિરની ચોતરફ પ્રતિષ્ઠા કરવા તેણે બીજાઓની પણ વેદિકાઓ મૂલ, હાલ સાથે સારી વેળુ પાથરેલી તૈયાર કરાવી. દ્વારમાં આંખાનાં મનોહર પાનવડે વંદન-માલિકા (તોરણ) સ્થાપી હતી. ગોરોચન, કુંકુમ, ચંદ્ર (કપૂર), કર્નૂરી, ચંદન વિગેરે વસ્તુઓના લેપપૂર્વક મહામૃદ્યવાળી વસ્તુથી નંદાવતપદ્મ સિદ્ધસૂરિએ આજેખ્યો.

ત્યાર પછી ઘટ્ટીકારે ઘટે વારિપૂર્ણ કુંડમાં નિરંતર સર્થે હતે વેલા જોઈ અતિશુદ્ધબુદ્ધિ સિદ્ધસૂરિ જિનમંદિરે પ્રતિષ્ઠાવિધિનું વિગેય ગયા, તે વખતે બીજા આચાર્યો પણ પ્રતિષ્ઠા વર્ણન કરવા એત્યમાં જઈ પોતપોતાને આસને રહ્યા. સં. દેસલ પુત્રો સાથે સ્નાન કરી પવિત્ર થઈ મનોહર વિશુદ્ધ વસ્ત્ર પહેરી શ્રીખંડમુગ-ચંદન તિલકથી લલાટને અલંકૃત કરી લલિતપૂર્વક એત્યમાં આવ્યા, અન્ય આવકો આવ્યા. સિદ્ધસૂરિ જિનની સામે રહ્યા, દેસલગ્રાહ આહુત્યપુત્ર સાથે આદીશ્વરની જમણી બાજુએ અને સમર સાથે સહજ હાથી બાજુએ રહી જિનેશ્વરના મન્ત્રનમાં સજ્જ થયા. સાંગણ બંધુ સાથે સમંત આમર લઈ જિનની આગળ રહ્યા. અક્ષરશ્યામાટે અરિષ્ટ (અરીહા) ની માલા હરઃસ્થલે સ્થાપી. કપૂર, ચંદન, દેલ, અક્ષત, ધૂપ કાલેયક, અગરુ, કર્નૂરી વગેરે પ્રતિષ્ઠાઓગ્ય વસ્તુઓ તૈયાર કરી. શુરુએ (? ગોરે દેસલ વિગેરે શ્રવકોને કંકણ વિનાના હાથમાં મદનદેવ (મીઠોળ) કૌમુલસૂત્ર બાધ્યું.

એવી રીતે પ્રતિષ્ઠા-આમઘી કરી સિદ્ધસૂરિએ સ્નાતકારો દ્વારા મન્ત્રપૂર્વક આત્મનો આરંભ કરાવ્યો. જિનતાં સર્વ આત્ર કરાવ્યાં. સિદ્ધસૂરિએ સ્વયં અન્ય સૂરિઓગ્ય તે જડદી મોકલ્યાં. લગ્નઘટ્ટી સ્થાપી એકામચિત્તવાળા સિદ્ધસૂરિએ અધિવાસનામુદ્દત આધ્યું,

જિનપ્રતિમાને શ્રેષ્ઠ રાતા વસ્ત્રથી ઢાંકી શ્રીખંડ, વાસ વિગેરેથી પૂજા મંત્રોથી સફલ કરી. સમરાશાહ ગુરુની પોસહથાલામાં જઈ નંદાવર્તનો પદ્મ સુવાસિની સ્ત્રીના મસ્તકપર મૂકાવી જલ્દી ઋક્ષલદેવ પ્રભુના મંદિરે ગયા, વાજતે ગાજતે મંડપ-વેદીમાં મૂકાવ્યો. સિદ્ધસૂરિએ પદ્મની સમીપ આવી વિધિપૂર્વક આલેખાયેલા સુચંત્રને કપૂરસમૂહથી પૂંજ્યો. સિદ્ધાચાર્યે નંદાવર્ત મંડલ માંડીને, માંત્રિક તાંત્રિકોએ કપૂર વિગેરેથી પૂજાને દોષ દૂર કર્યા. સર્વ આચાર્યોએ નંદાવર્તની પૂજા કરી. પછી ફરી સિદ્ધસૂરિ ઋક્ષલદેવપ્રભુ પાસે આવી લગ્ન સાધવા સાવધાન થયા. ઠાસુંલ કંકણ બંધાયાં.

લગ્નસમયે એક હાથમાં રૂપાની કચ્ચોળી અને બીજા હાથમાં સોનાની સળી લઈ સિદ્ધસૂરિ તત્પર થયા. પ્રતિષ્ઠા અંજનશલાકા ધ્યા સંબંધી સમય સમીપ આવ્યો, ત્યારે પ્રભુ આદીશ્વર આગળ રહેલા લોકો ઉંચા સ્વરે ‘સમયો’ ‘સમયો’ પ્રવર્ત્યો એ પ્રમાણે બધી દિશામાં બોલવા લાગ્યા. પ્રતિષ્ઠા સમયે સિદ્ધસૂરિએ જિનેશ્વરથી વસ્ત્ર દૂર કરી બન્ને નેત્રોને

૧ વિ. સં. ૧૩૭૧ ની આ પ્રતિષ્ઠા ઉપકેશગચ્છના શ્રીસિદ્ધસૂરિદ્વારા થઈ હતી, એ ઉપર દર્શાવેલ પ્રામાણિક રાસ-પ્રખંધના ઉલ્લેખથી સુસ્પષ્ટ છે, છતાં વિ. સં. ૧૪૪૯ માં રચાયેલ, ગિરનાર પરના વિમલનાથ પ્રાસાદની પ્રશસ્તિ (બૃહત્પોશાલિક પદ્મવલીમાં સ્થિત શ્લોક ૯૨)માં, પં. વિવેકધીર ગણિએ વિ. સ. ૧૫૮૭ માં રચેલ શત્રુજયતીર્થોદ્ધારપ્રખંધ (સાક્ષર જિનવિજયજી સંપાદિત, આત્માનંદ સલા, ભાવનગરથી પ્રકાશિત ઉલ્લાસ ૧, શ્લોક ૬૩)માં, વિ. સં. ૧૧૬૩૮ માં નયસુંદરગણિએ રચેલ શત્રુજય રાસમાં અને એને અનુસરતા પાશ્ચાત્ય લેખકોએ રત્નાકરનરિને પ્રતિષ્ઠા કરનાર જણાવ્યા છે, તે પૂર્વેકત રાસ-પ્રખંધ જોયા વિના જણાવ્યું હોય તેમ જણાય છે તેમના ઉલ્લેખો આ પ્રમાણે છે—

“ આસન્ વૃદ્ધતપાગણે સુગુરવો રત્નાકરાદ્યા પુરા
ડ્યં રત્નાકરનામશ્રુત્ પ્રવવૃત્તે ચેન્ન ગ્ણો નિર્મલ. ।

તૈશ્વકો સમરાજ્યસાધુરચિતોદ્ધારે પ્રતિષ્ઠા ગચિ-

દ્વીપ-ત્ર્યેકમિતેપુ ૧૨૭૧ વિક્રમવૃષાદદેવતીતેપુ ચ ૥૬૩॥

પ્રશસ્ત્યન્તરેઽપિ-

ઝોવીર-સિતાયુક્ત ઉન્મીલન કથું, ગાજતે વાજતે વિ. સં. ૧૩૭૧ ના તપ(માહ)માસ શુ. ૧૪ સોમવારે યુગાદીશ્વર પ્રભુની પ્રતિષ્ઠા કરી. અહિ પહેલાં શ્રીવજ્રસ્વામીએ અને હાલમાં સ્નિદ્ધસૂરિએ પ્રતિષ્ઠા કરી, તેથી તે બન્નેની સમતા કહી શકાય. તે વખતે સુખ્ય મંદિરના દંડની પ્રતિષ્ઠા સ્નિદ્ધસૂરિની અનુસાથી વાચનાચાર્ય નાગેદ્રે કરી હતી.

વર્ષે વિક્રમત કુ-સપ્ત-દર્હનકસ્મિન ૧૩૭૧ યુગાદિપ્રમું

શ્રીશત્રુઙ્ગમૂલનાયકમતિપ્રૌઢપ્રતિષ્ઠોત્સવમ ।

સ્તાવુઃ શ્રીસંમંરાંમિવાહિમુવનીમાન્યો વદાન્યઃ ક્ષિત્તૌ

શ્રીરત્નાકરસૂરિર્મિર્મણઘૈર્યૈઃ સ્થાપયામાસિવાન્ ॥

[ગિરનાર-વિમલનાથપ્રાસાદની. પ્રશસ્તિ.]

૫. વિવેકધીરગણિકૃત શત્રુઙ્ગયોદ્ધારપ્રબંધ (સંપાદક સુ. જિનવિજય, પ્રકાશક આત્માનંદ સમા, બાવનગર)

ભાવાર્થ—વૃદ્ધતપાગણુમાં પહેલાં રત્નાકર યુગુરુ થયા. જેમનાથી આ નિર્મલ રત્નાકર નામનો ગણુ(ગચ્છ) પ્રવર્ત્યો; તેઓએ સમરશાહના રચેલા ઉદ્ધારમાં વિ. સં. ૧૩૭૧ માં પ્રતિષ્ઠા કરી અન્ય પ્રશસ્તિમાં પણ કહ્યું છે કે— વિ સં. ૧૩૭૧ માં ત્રિભુવનમાન્ય, પૃથ્વીમાં વદાન્ય સમરશાહે અનિર્મિત પ્રતિષ્ઠા ઉત્સવપૂર્વક શ્રીશત્રુઙ્ગના મૂલનાયક યુગાદિપ્રભુને જે રત્નાકરસૂરિદ્વારા સ્થપાવ્યા હતા.

“ સંવત તેર એકાતરે, શ્રીઓસવંશ—શણુગાર રે;

શાહ સુમરે ડબ્બ—વ્યય કરે, પંચદશમે ઉદ્ધાર રે. ધન્ય૦

શ્રીરત્નાકરસૂરીશ્વર, વડેતપગચ્છ શણુગાર રે;

સ્વામી ઝપમ જ થાપીયા, સમરેશાહે ઉદ્ધાર રે. ધન્ય૦ ”

વિ. સં. ૧૬૩૮ માં કવિનય મુંદરે રચેલ શત્રુઙ્ગચરણ (કાલ ૯, કડી ૯૩-૯૪)

કંકસૂરિએ નાભિનંદનોદ્ધાર પ્રબંધ (પ્રસ્તાવ ૪, શ્લોક ૫૬૫) માં જણાવ્યું છે કે— ‘ જૃહદ્ગચ્છના રત્નાકરસૂરિ મંધ સાથે આક્યા હતા, ’ પ્રતિષ્ઠા પ્રસંગમાં અમ આચાર્યો સાથે આ આચાર્ય પણ સંમિલિત હતા. આમાં જણાવેલ જૃહદ્ગચ્છના રત્નાકરસૂરિ અને વૃદ્ધતપાગણુ(વડેતપગચ્છ)માં રચેલ રત્નાકરગચ્છના પ્રવર્તક રત્નાકરસૂરિ એ બન્ને એક હોય તો પણ વિ.

સં. દેસલે બધા પુત્રો સાથે ચન્દન, ઘનસારાદિ વિલેપન, પુષ્પ, નૈવેદ્ય, ફલ વિગેરેથી પૂજા કરી. પ્રથમ જિનના પૂજનાદિ તથા દંડ- કલશાદિ સ્થાપન. હાથને કંકણબંધસહિત જોઇ ભવ્યોને આમંદ થયો, નૃત્ય-ગીત થયાં, કસ્તૂરી વિગેરેથી વિલેપન, પુષ્પાદિથી પૂજન કરી લોકો મૂર્તિ કરાવનારના-ચૈત્યોદ્ધાર કરાવનારના પુણ્યની પ્રશંસા કરતા હતા. મહોત્સવપૂર્વક દેસલથાહ દંડ ચઢાવવા તત્પર થયા. સિદ્ધસૂરિના હસ્તાશ્રયને પામેલા સં. દેસલ પુત્રો સાથે દંડવટે મંદિરના શિખરપર ચઢ્યા. સિદ્ધસૂરિએ મંદિરના કલશ પર વાસક્ષેપ નાખ્યો. સં. દેસલે સૂત્રધારો દ્વારા દંડ સ્થપાવ્યો, ધ્વજ બાંધી. પાંચ પુત્રો સાથે રહેલ દેસલથાહ અપૂર્વ શોભતા હતા. પહેલાં જાવડે વાયુપત્ની સાથે નાચ કર્યો હતો, તેને કોઇ જાણતું નથી; પરંતુ સં. દેસલ મનોરથસિદ્ધિ થતાં સકલ સંઘ અને પુત્રો સાથે હર્ષથી નાચ્યા હતા. એ પ્રત્યક્ષ જોવાતું હતું. નાચતાં આમલસારમાં રહ્યા છતાં ચૈત્ય ઉપરથી સોતું, ઘોડા, વસ્ત્ર, વિભૂષણ વિગેરે દાન આપતા હતા. અને કલ્પવૃક્ષની જેમ સુવર્ણ, રત્ન, આભરણ, વસ્ત્રો વરસાવ્યાં હતાં. પાંડવસદૃશ સહજપાલ, સોહણુ, સમર, સોમંત અને સોંગણુ એ પાંચે ધનવૃષ્ટિ કરી.

સં. દેસલ શિખરથી ઉતરી પ્રભુ સામે ગયા. દેવ-શિરોભાગથી માંડી, બલ્લાનક મંડપના આગળના ભાગથી ઠાટી છત્ર-આમરાદિ અર્પણ મેલ પૂરવો. ચૈત્યદંડ સુધી પટ્ટદુર્લભમયી મહાધ્વજો બાંધી. દેસલે હિમાંશુ, પદ્માંશુ, હાટકાંશુ અનેક ચિત્રનાળાં ત્રણ છત્ર આપ્યાં, અને આદિનાથને ઉત્તમવલ બે આમર આપ્યા, તથા

સં. ૧૩૭૧ માં શાત્રુંજયતીર્થના નૃસિંહનાયક આદીશ્વર પ્રભુની પ્રતિષ્ઠા કરનાર ઉપકેશગચ્છના સિદ્ધસૂરિ જ મુખ્ય જણાય છે. આ પ્રસંગમાં રત્નાકરસૂરિએ અન્ય પ્રતિમાઓને પ્રતિષ્ઠા કરી હોય એમ સંભવી શકે—એથી પાશ્ચાત્ય ત્રંચકાર-લેખકોએ આ ઘટનાને સ્વગચ્છગૌરવ દર્શાવવા મહિંચિત્ત આધાર ભઇ વણુવી જણાય છે. સત્ય સ્વીકારવું ઘટે. — લા. જ. ગાંધી

સોનાના દાંડાવાળા, રૂપાના તાંતણાઓથી બનાવેલ બીજા બે ચામરો આખ્યા, સોના-રૂપાના અને પિત્તલના કલશો આખ્યા. રૂપ્યમય મનોહર આરતી, મંગલદીવો વિગેરે આપ્યું. સઘળી ચોક્કીઓ અને મંડપોમાં પટ્ટહુકલવાળા, મોતીઓના ઝુમખાવાળા અંદરવા બાંધ્યા જિનેશ્વરની આગળ અખંડ અક્ષત, મગ, ચોપારી, નાળિયેર, વિભૂષણે. વિગેરેથી સં. દેસલે મેરુ પૂર્યો. મેરુ પર થયેલ જિનજન્માભિષેકનું અનુકરણ કર્યું.

ઉપવાસી વ્રતનિષ્ઠ સં. દેસલે પુત્ર પૌત્ર સાથે બીજા સર્વ જિનેને પૂજા દસ દિવસનો ઝોગ્ગવ કર્યો. ધનસાર, ઝોગ્ગવ ભક્ત શ્રીખંડ, પુષ્પ, કપૂરથી વિલેપન કર્યું. રાત્રે (૧) આહણપાલે કર્નૂરીના વિલેપનથી શોભાવ્યું. વિવિધ લાખ ફૂલોથી સ્નાહણે વિચિત્ર મહાપૂજા કરી. સમરાશાહે જિનેશ્વરની આગળ ધનસારથી શ્રેષ્ઠ ઠાલાગર ધૂપ પ્રજ્વલિત કર્યો. દેસલે સહજપાલ સાથે મંડપમાં બેસી, અરિહંત પ્રભુ તરફ દ્રષ્ટિ સ્થાપી, તીર્થનાથના ગુણોમાં સાવધાન થઈ પ્રેક્ષણક્ષણ કરાવ્યો.

સવારે (બીજે દિવસે) દેસલે સિદ્ધસૂરિ ગુરુને પગે લાગી સુવિદાન વિગેરે હિંત સર્વ સાધુઓને સંપૂર્ણ તૃપ્તિકારક ભક્ત-પાનથી પહિલાબી પુત્રો સાથે પારણું કર્યું, ચારણ, ગાયક, ભાટ વિ સર્વને થયેલ ભોજનાદિ આપ્યું. દીન, અનાથ, દરિદ્રો માટે સત્રાગાર (દાનશાળા) ખુલ્લું મૂક્યું.

દશ દિવસ ઝોગ્ગવ થયા પછી ૧૧ મા દિવસે પ્રભાતે સિદ્ધસૂરિગુરુના હાથે દેસલશાહે સંઘસાથે પ્રભુનો કંઠક્ષુબ્ધ-મોક્ષ કરાવ્યો. સં. દેસલે વિન્દપ્રભુને પોતાનાં કરાવેલાં નવાં આભૂષણો મુકુટ, હાર, ઐવેયક (કંઠો), અંગદ, કુંઠલ વિગેરેથી પૂજ્યા. બીજા ભવ્યોએ પણ અનુક્રમે મનોહર મહાધ્વજો બાંધ્યા, મેરુ ભરાવ્યા, સ્નાત્રો કરાવ્યાં, સંઘમાં આવેલા સંઘપુરુષોએ પોતપોતાના વારાએ સર્વ મહાપૂજા-દાનસત્રો કરાવ્યાં.

સંઘ સાથે સુશુરની પાસે રહેલા દેસલે આદિજિનની સામે રહી

આરતી, તીર્થમાલ. હાથમાં આરતી રાખી આરતી ઉતારી, તે વખતે

સાહણ અને સાંગણ બે પુત્રો બે બાજુએ ચામર-ધારીબન્યા હતા. સામંત અને સહજપાલ એ બન્ને પુત્રો હાથમાં શ્રેષ્ઠ ભૂંગાર ધરી રહ્યા હતા. લક્ષિતમાન સમરાશાહે પિતાના પગથી આરંભી નવે અંગેને ચંદનનાં તિલકેથી પૂજ્યાં, ચંદનતિલકવાળા લલાટમાં અખંડ અક્ષત ચોડ્યા, પિતાને પુષ્પમાલા પહેરાવી. બીજા પણું સંઘના પુરુષોએ સાહ(દેસલ)ના પદ અને લલાટમાં તિલક કરી, આરતી પૂજી તેના કંઠમાં માલા નાખી હતી, સુવર્ણવૃષ્ટિ કરી હતી. જિનેન્દ્રના શુણ ગાનાર ગવૈયાઓને સમરાશાહે સોનાનાં કંઠણો, ઘોડા અને વસ્ત્રોના દાનથી પ્રસન્ન કર્યા હતા. દેસલે આદિદેવની આરતી કરી, પૂજી પ્રણામ કરી મંગલદીવો લીધો. દ્વારભટ્ટ(ખારોટ), ભાટ વિગેરે યુગાદીશ્વરની શુણાવલી અણુતા હતા, બદીજનો વસલ અને સમરાશાહની કીર્તિ ઉચ્ચરતા હતા. સમરાશાહે હર્ષથી રૂપું, મોતું, રત્ન, ઘોડા, હાથી, વસ્ત્રો વિગેરે દાન ખારોટ વિગેરે ભાટોને આપ્યું. વાગતાં વાજિત્રો સાથે દેસલે કપૂર સળગાવી મંગલદીવો ઉતાર્યો. સંઘ સાથે શકસ્તવથી આદિજિનની સ્તુતિ કરી, સિદ્ધસૂરિ પણ શકસ્તવ પછી સ્તવન(અમૃતાષ્ટક)થી સ્તુતિ કરી દેસલશાહ સાથે પાછા આવ્યા. પાંચે પુત્રોએ પણ એવી રીતે સંઘ સાથે આરતી ઉતારી.

એવી રીતે આદિનાથજિનની પ્રતિષ્ઠા કરી પુત્રો અને સંઘ સાથે

દેસલશાહે નાચ કરી વિસર્જિત કરી કે—' પ્રભો !

દૂત્ય, વિસર્જિત,
પૂર્ણાહુતિ

પુનઃ પુનઃ દર્શન દેજે ' યુગાદિદેવની એવી રીતે

રજા લઈ દેસલ કંપદિયક્ષના સ્થાને આવ્યા.

મોદક, નાલિયેર, લાપશી વિગેરેથી યક્ષને પૂજી, યક્ષના મંદિરે અપૂર્વ

૧ ચન્દનસ્ય પિતુઃ પાદાવારામ્યાય નવાપ્યસૌ । અન્નાનિ તિલકે સાધુર્મક્તિમના-
ર્ચયત્ સ્મરઃ ॥

નાભિનંદનોદ્ધાર પ્રઅંધ (પ્રસ્તાવ ૫, શ્લો. ૮૧૮) -

પદ્મયી મહાદેવના બાંધી જિનપૂજા-બદ્ધકક્ષ યક્ષને વિરૂપિંત્ર કરી
કે- ' તુવં ધર્મકાર્યોમાં સહાયક થજે, વિધન-વિનાશક થજે '
એવી રીતે યક્ષને પ્રાર્થના કરી સં. દેસલ ત્રિદશૂરિ સાથે પર્વતથી
ઉતર્યા. પુત્રો સાથે દેસલચાહ તીર્થમાં વીશ દિવસ રહી સર્વ અરિ-
હંતોનાં બિબોને નમી પ્રભાતે પર્વતથી ઉતર્યા. પાંચ પુત્રો અને સંઘ
સાથે, સેંકડો ઘોડેસ્વારોથી પરવરલા સં. દેસલ વાજિત્રો વામતાં
મહોત્સવ પૂર્વક સંઘના આવાસે આવ્યા.

દેસલે મુનિવરોને સ્વયં પ્રાર્થના કરી પદ્મવાજ વિગેરેથી સરકાર
શુભક્રિયા દાન વિ. કર્યો. પરિવાર સાથે સકલ સંઘને મધુર વચ્ચનોથી
લક્ષિત પૂર્વક વિવિધ લોજન કરાવ્યું. ચારણો,
ગાયકો, ભાટો, ચાચકો વિગેરેને યથેચ્છાએ લોજન કરાવ્યું. વિદેશથી
આવેલ ફીન, દુઃસ્થિત, જોગી વિગેરે માટે અવારિત સત્રાગાર કરાવ્યું.

આચાર્ય, વાચનાચાર્ય, ઉપાધ્યાય વિગેરે પદસ્થ પાંચસો સાધુઓ
આ મહોત્સવમાં આવેલા હતા. સાહ સહજપાલે મહારાષ્ટ્ર, તિલગથી
જે ચાર સૂક્ષ્મ વસ્ત્રો આણ્યાં હતાં, તે એક વસ્ત્રો વડે સં. દેસલે પદસ્થ
પાંચસો સાધુઓને પરમભક્તિથી આનંદપૂર્વક પહિલાવ્યા હતા.
બીજા પછી બે હજાર પ્રમાણુ સાધુઓને વિવિધ વસ્ત્રો અર્પણ કર્યાં હતાં.

સમરાચાર્યે દાનમંડપમાં બેસી સાત સો ચારણો, ત્રણ હજાર
બાંદી, એક હજારથી વધારે ગર્વયાઓ એ સર્વને
દાન, ફૂલપાટીઓની વેળા, સોનું, વસ્ત્રો વિગેરે દાન આપી સન્માન
કર્તું. સાંગી ગયેલી અરધદૃ (રેંટ)વાળી,

૧ રાત્રિમંદિરગણિ જણાવે છે કે-તે (પ્રતિભોદ્ધાર) ઉત્સવમાં
સંઘપૂજામાં ૧૪૦૦ સેનાના નકર વેદ આપ્યા. તે અવસરે વિસ્મૃતિથી
વણિક પુત્રો(વાણીતર-મંદિતાઓ)એ પદેશી મલ્લ નામના ભાટને
લાખથી ભરેલો વેદ આપ્યો. ત્યાર પછી સાધર્મિક વાતસલ્ય (સંઘનમણ)
યત્તાં ભાટના બોજન વખતે હાના ચોખા-દાણ પીરસાતાં તે ભાટે તે વેદને
હાથથી ઉતારી જૂમિ ઉપર ચૂક્યો, સમરાચાર્યે તે જોયો, કારણ પૂછ્યું. ભાટે
જ્યું કે-તમ્હારું પુણ્ય ધરે ગયા પછી દેશાંતરમાં તમ્હારા સાધર્મિક્ષેને અનુભવ

ફવાના અભાવથી ઉખડી ગયેલ ઝાડવાળી, વાઠ વગરની ત્યાં જે વાડી હતી, તે સઘળી વાડીઓને પ્રભુની નિત્યપૂજા માટે માળીઓને ધન આપી ફરી નવી બનાવી હતી. જિનેંદ્રની સેવામાં તત્પર સઘળા પૂજારી, ગાયન કરનારા, સૂત્રધાર, ભાટ વિગેરેને ઇચ્છિત આણવિકા આપવાથી વાણીટની જેમ લોકોને સ્થાપ્યા હતા. એવી રીતે સં. દેસલ આ (શત્રુંજય) તીર્થમાં પુણ્યવૃક્ષ રોપી ઉજ્જયંતતીર્થ નમવા આપ્યા.

રાસકાર નવમી ભાષામાં જણાવે છે કે-વીરે (સં. સમર) ભલુ

ગિરનાર તન્દ્ર પ્રયાણ સંઘવાત્સલ્ય કર્યા પછી સંઘ સોરઠ દેશમાં રા. મંડલિક અને મહી- સંઘર્યો. ચઉંઠ(૧)માં વહાણું વાયુ. આ- પાલદેવે કરેલ મહિમા. દિલકત દેસલજયો સમર અમરેલીએ આવ્યો.

સોરઠરાય મંડલિક ઉર્લંઠાથી મલ્યા. ઠામઠામ ઓચ્છવ થયા. જૂનાગઢે પહોંચ્યા, સંઘ પ્રત્યે અતુરકત રાઉલ મહીપાલ સામે આવ્યા હતા. મહીપ અને સમર મલ્યા છતા ઇંદ્ર અને ગોવિંદની જેમ શોભતા હતા. તેજથી અગંજિત સંઘ તેજલપુરમાં આનંદપૂર્ણ થયો.

પ્રમંધકાર કહે છે કે-શુભમુર્તે દેવાલય આગળ આલ્યું, તેની પાછળ દસલશાહ સર્વ સંઘ લોકો સાથે આપ્યા. અમરાવતી

કરના માટે પ્રકટ કરવાનું છે જો ન ઉતારવામા આવે તો ગરમ પદાર્થના યોગથી લાખ ઓગળી જાય, પછી ખાલી વેઠ ગોભારહિત હલકા દેખાય. " ત્યારપછી સમરાશાહે દસ આંગલીઓમા દસ નવા વેઠ આપ્યા. ત્યારપછી ભાટ સર્વ સંઘ સમક્ષ બોલ્યો કે—હે શ્રી સંઘલોકે ! સાંભળો સાંભળો ! !

અધિકં રેલયા મન્યે સમરં સગરાદપિ ।

ક્લૌ મ્લેચ્છવલકીર્ણે યેન તીર્થે સમુદ્રતમ્ ॥

અર્થાત " સુગરથી પણ સમરાશાહને રેખાવડે અધિક માનું છું, જેણે મ્લેચ્છોના બલથી વ્યાપ્ત કવિજ્ઞાનમાં તીર્થને ઉદ્ધર્યું. " તુષ્ટ થઈને યાવજીવ યોગ્ય આપ્યું.

—ઉપદેશતરંગિણી (૫. વિ. ગ્રંથમાળાથી પ્રકાશિત પૃ. ૧૩૭)

પં. શુભશીલગણિ વિ. સં. ૧૫૨૯ મા રચેલ પંચશતી પ્રમંધ (કથાકોષ) માં ૨૫૬ મા સંપંધમાં ઉપર્યુક્ત શ્લોક સંઘપતિ વખતે રામમટે કર્યો હતો. એમ જણાવે છે.

—લા. ભ. માધી.

(અમરેલી) વિગેરે નગર-ગામોમાં અદ્ભુત કૃત્યોથી જિનશાસન દીપાવતા ઉત્કલ્યતગિરિ ગંગા, જૂનાગઢ નગરના સ્વામી મહીપ (મહીપાલ) દેવ, સ્વ. દેસલ-સમરના શુભોથી આકર્ષિત થઈ સ્વ. આથે આવતા સંઘપતિના કામે આયા હતા. ઈશ્વર-કૃપેથી તેમ શોભતા વજ્ર અક્રુષ્ટ હાથવાળા મહીપાલ અને સમરશાહ પ્રીતિ-તત્પર બની મહ્યા, પરસ્પર ભેટી આવ્યેને બેઠા. સ્વેમશ્રદ્ધ વિગેરે આલાપોથી બન્ને પ્રીતિ-હર્ષક્રુષ્ટ થયા. વિવિધ ભેટથી આદે (અમરે) મહીપાલને પ્રસન્ન થયો. મહીપાલ પણ કિશુભુ પ્રસાદ આપી સમરને પ્રસન્ન થયો. સમરશાહ કાંઈ ગમત કરતા મહીપાલદેવે સ્વ. દેસલનો પ્રવેશમદિમા કર્યો. સમરકાંડા સંઘનો વાસ તેજપાલપુર પાસે કરાવી રાજા સ્વયં સ્વાવાસે ગયા.

રાસમાં જણાવ્યું છે કે—વલ્લુચલીની ચેત્યપરિપાટિ કરી, તલહટ્ટી-ગઢમાં થઈ અનુવિધ સંઘ ઉત્કંઠાથી ઉગિલ

સ્થાન-ગંગા

(જિનનારગિરિ) ઉપર આવ્યા. કામોદર હરિ

પાંચમો દાસમેવ સ્વેરપાલ જોયા. ત્યાં સુવલ્લુચેઆ નદી વહેતી હતી, તલવચેની ઝાડી નગરે પડતી હતી. પાજ ચરતાં પગલે પગલે ધર્મ જનોનાં સુકૃત શોભતાં હતાં. કાંચે પર્વત-શિખર પર ચહીને નીચી ગતિ ગળતા બદવર-ચ-નેમિનાથજી સુવન પામી, તણ પ્રદક્ષિણા થઈ, શિવાદેવીસુત-નેમિગિનને ભેટી ગઢમાં ઉતર્યા. ગજો-દ્રપદ (હંટ) માં હલથ બરી નેમિગિનને ન્હવણ થયું. પગા કરી, મહાધ્વજ આપી, ઇશ્વર, અમર મેલ્યા

અંબા, અવલોકન શિખર, સાંખ-પ્રચૂરનની દુઢે ચહ્યા. સ્વં વન-રાશ વિંદ્યિત થયેલી હાવાથી સુદસારામ મનોહર જણાતો હતો દોહલનો આદ સોદામજા દાગતો હતો, ભયરજોના અંકાર સંભળાતો હતો. નેમિકુમારના આ તથોવનમાં-દીશાસ્થાનમાં દુષ્ટ શુવ સ્થાન પામતા નહિ. આવા ત્રિસુવનદુલ્લસ તીર્થમાં નિશ્ચિન દાન દેવાનું હતું.

‘ સમુદ્રવિજય રાજના કુલમાં તિલકસમાન હે પ્રભો ! વીનતડી અવધારો, આરતીના મિષથી ભવિજનો કહે છે કે-ચાર ગતિના ફેરાને વારો. જો જગતમાં માત્ર એક આપણું જ મુખ જોઈએ, તોય તૃપ્તિ ન પામીએ હે સામલ ધીર ! નેમિજિન ! તું સાર કરજે, વળી વળી દર્શન દેજે ’ ઇત્યાદિ વિનતિ કરી પુરુષપ્રધાન સમર રલિયામણા રેવતગિરિથી ઉતર્યા. થોડો સાંકલે સીકરી રાઉલે બહુ માન લીધુ.

પ્રબંધમાં જણાવ્યું છે કે-ઉજ્જયંતગિરિ-શિખરના મૌલિકૃપ નેમિજિનને નમસ્કાર કરવા દેસલ ગુરુ અને સઠળ સંઘ સાથે ગિરિ-પર ચડ્યા. શત્રુજયતીર્થની જેમ મહાધ્વજ, પૂજા, દાન વિગેરે સર્વ વિધિ સં. દેસલશાહે ત્યાં કર્યો. પ્રભુસ્ત, શાંખ, ઊંચા અવલોકન શિખરમાં, ત્રણ કલ્યાણક વિગેરે સઘળા મંદિરોમાં યાત્રા કરતા સં. દેસલે મહાપૂજા, મહાધ્વજ આપી પોતાના પૂર્વજોને ઉદ્ધર્યા.

સંઘપતિ દેસલે બ્યારે પુત્ર-પૌત્ર સાથે અંબાદેવીને પૂજી, તે જ વખતે સમરને પુત્રલાલ આપવા દ્વારા પ્રસન્ન થયેલી દેવીએ સંઘમા વૃદ્ધિ કરી. ‘ જોળામાં રહેલ પુત્રવાળી અમા-માતા પુત્રને આપે એ સુકત જ છે-વિશ્વમાં વિખ્યાત છે ’ સમરાશાહને ત્યાં પુત્રપ્રાપ્તિથી પ્રસન્ન થયેલ દેસલશાહે અંબાની વિશેષે પૂજા કરી, ‘ ધર્મ ’ શીઘ્ર ફળે છે ’ એવું વિચારતાં પુત્રલાલ થવાથી વર્ધાપન કરાવ્યું. ગળેંદ્રપદકુંડના પાણીમાં દેસલશાહે અને સહજ વિગેરે પુત્રોએ પણ સ્નાન કર્યું. આનંદ પામ્યા. દસ દિવસ આ તીર્થમાં રહી સં. દેસલ નેમિનાથ પ્રભુની રજા લઈ ગિરનારથી ઉતર્યા.

તે વખતે દેવપત્તનનો અધિપતિ મુગ્ધરાજ સમરસિંહના દર્શનનો

દેવપત્તનના ગળનુ ઉત્કંઠિત થયો, મુગ્ધરાજે પોતાના પ્રધાનો સાથે આમંત્રણ, મહીપાલ વિશ્વપ્રિવાળો લેખ મોકલી સમરાશાહને જણાવ્યું દેવ તરફથી સન્માન કે- ‘ સમરાશાહ ! પવિત્ર કલાધર (ચંદ્ર) એવા

આપે તેવી રીતે કરવું કે જેથી મહારો ચિત્તરૂપી ચક્રેર પ્રીતિમાન થાય. ’

લેખનો અર્થ જાણી સમરાશાહે ત્યાં જવામાં ઉત્સુક થયા. બૂખ્યાને લોજન સમાન આ નિમંત્રણ થયું હતું. કામદેવસદૃશ સમરાશાહે લેટણું હાથમાં લઈ મહીપાલદેવની રજા લેવા ગયા, સંતુષ્ટ થયેલ મહીપાલે સમરાશાહેને સ્વયં ત્રિપદ (૬) વચ્ચે સંબંધ થોડો શ્રીકરી સાથે આપ્યો.

રાસકાર દશમી ભાષામાં જણાવે છે કે-સુગંધી પુષ્પના પરિ-
મલને પૂરનાર વસંતઋતુનું આગમન થતાં
દેવપાટણમાં ગમન, સમર(સમર)ની વિજય ઢકઢા વાગી. માર્ગમાં
ગાણા મુઘરાજનું સામે આવતાં વિવિધ વૃક્ષો, નવાં નવાં ગામ અને
આવડું નીઝરણાની શોભા જોતો સંઘ આલ્યો. દેવાલય
દેવપદ્મમાં આંચું, ત્યાં અપૂર્વ એ થયું કે સોમેશ્વરજી મહારાજો
મુઘરાજ સ્વયં ગૌરવકારણે સામે આંચો હતો. પાન, ફૂલ, કાપડ

૧ આ મહિપાલ તે રાખેંગાર પછી ગાદીએ આવેલા રા. મંડળીકના પુત્ર રા. નોઘણુનો પુત્ર રા. મંડળીકના વખતમાં દિલ્હીના બાદશાહ સુલતાન અલ્લાઉદ્દીન ખીલજીએ અલદખાનને ગૂજરાત ઉપર સ્વારી કરવા મોકલ્યો હતો. તેણે સોમનાથનું દરેક જે મહમદ ગિઝનવીએ તોડ્યા પછી પાછું સમરાચું હતું તે તોડી પાડ્યું. અને થોડા તથા માધવપુર વચ્ચેનો દરીઆ કાંકાનો પ્રદેશ સર કાપ્યો. કહે છે કે આ વખતે રા. મંડળિકે અલદખાનના લસ્કરની એક ટુકડીને હરાવી હતી પણ સંભવ એવો જણાય છે કે તેણે અલદખાને મોકલા હાકેમો પૈકી એકને હરાવ્યો હશે. ગમે તેમ હોય પણ રેવતીકુંડના ઉપરના લેખમાં મંડળિકેને મોગલોનો જીતનાર કહ્યો છે. ગિરનાર ઉપરના એક લેખમાં લખ્યું છે કે તેણે નેમિનાથના દરેકને સોનાનાં પતરાથી સુશોભિત કયું હતું. રા. મંડળિક પછી તેનો પુત્ર રા. નોઘણુ એથો ગાદીએ બેઠો. ગિરનારના લેખમાં લખ્યું છે કે એ મહા શૂવર થોડો હતો. એ બે વર્ષ સુધી રાજ્ય કરી મરણ પામ્યો. એટલે એનો પુત્ર મહીપાલ ત્રીજો ગાદીએ આવ્યો. રા. મહીપાલે સોમનાથનું દરેક સમરાચું ને ઘણા પૈસા ધર્મ-દાનમાં ખર્ચ્યા. એણે સત્તર વર્ષ સુધી રાજ્ય કયું. એના પછી એનો કુંવર રાખેંગાર ઇ. સ. ૧૪૨૫ માં ગાદીપતિ થયો. તેણે ૧૮૫૧ સુધી રાજ્ય કયું. (કાઠીઆવાડ સર્વ સંગ્રહ પૃ. ૪૦૦-૪૦૧ આદિતિ ૧૮૮૬)

બહુ અપાતું હતું, કપૂર લુણસમ ગણાતું હતું, જવાધિથી મસ્તકે લેંપ કરવામાં આવતો હતો. તાલ-તબલાં મનોહર વાગતાં હતાં. ઠામ ઠામ સ્થિરતા કરવામાં આવતી હતી. પગલે પગલે પાયદલનું પ્રેક્ષણ થતું હતું. માણસો, ઘોડાઓ વિગેરેની અત્યંત લીડ હતી. દર્શનીઓ સાથે દેવાલય આદ્યું. જિનશાસન જગત્માં રંગે મહા-ભૂતું હતું. શિવભુવનની જગતિમાં આવ્યા, સોમેશ્વરદેવનાં દર્શન કરી, કેવડીબારે જલનિધિને જોઈ સંઘ પ્રિયમેલકે ઉતર્યો. ચંદ્ર-પ્રભ પ્રભુને પ્રણામ કરી, કુસુમકરંડે પૂજા રચી જિનભુવનમાં આચ્છવ કર્યો. પંચરંગી મહાધ્વજ શિવદેવલમાં આપી અપૂર્વ ઉત્સવ કરાવ્યો. જિનવરધર્મની પ્રભાવના કરી જયપતાકા રવિતલમાં ખાંધી-ફરકાવી.

પ્રખંધકાર જણાવે છે કે-મુગ્ધરાજ રાજનો લેખ આવવાથી અધિક હર્ષિત થયેલા દેસલશાહ સકળ સંઘ સાથે દેવપત્તનપુર તરફ આઘ્યા. શ્રીધામ વામનપુરી(વણથલી) વિગેરે સર્વ સ્થાનોમાં ચૈત્યપરિપાટિ મહોત્સવો કરતા ઉજવલ કીર્તિવાળા સંઘપતિ દેવ-પત્તન પહોંચ્યા. સમરાશાહને સમીપ આવેલા માંલણી મુગ્ધરાજ રાજા દર્શનાતુર થયો. છત્ર, ચામર વિગેરે વિભૂતિયુક્ત સોમેશ્વર રાજા પરિવારસહિત સંઘ સામે આવ્યો. સમર અને મુગ્ધરાજ બંને મળ્યા. મુગ્ધરાજ સમરાશાહને લેટી હર્ષિત થયો. મુગ્ધરાજથી કુશલ પૂછાયેલો શાહ અમૃતમગ્ન હોય તેવો થયો. પરસ્પર લેટ આપવા વડે પ્રીતિમાન્ એવા તે બન્નેએ પોતાના સંગમને શુભ ભવિષ્ય-વાળો માન્યો.

સં. દેસલે સમરાશાહને આગળ કરી ચતુર્વિધ સંઘ અને દેવા-લય સાથે, તેની આગળ ચાલતા મુખ્ય જટા-ઘર અને સ્વયં ઉત્સવ કરનાર ગંડો (ગુંડાઓ?)-થી ઉત્સાહ વૃદ્ધિ પામતાં દારૂ પર તોરણવાળા અને પતાકાઓથી શોભતા દેવપત્તનપુરમાં ઇંદ્રની જેમ પ્રવેશ કર્યો.

સભ્યનોથી સન્માન પામતા શાહ મુઘરાજના હર્ષવટે સોમેશ્વર દેવના આગળ એક પહોર સુધી ઉત્સવ પૂર્વક રહ્યા. પહેલાં સ્ત્રીપ્રતિ, આત(શાહિ)વાહન, શિલાદિત્ય, આમરાજ વિગેરે રાજાઓએ અને કૃતયુગમાં ઉત્પન્ન થયેલ ઘણા ધનપતિ લેનોએ પણ તેમજ ચૌહુક્ય કુમારપાલ રાજાએ જે ક્યું ન હતું, તે હાલ કલિ-કાલમાં પણ દેસલના ભાગ્યથી થયું. શ્રીજનશાસન અને ઈશિશાસનનું પરસ્પરનું સ્વાભાવિક વંર ફર કરી મિત્રમંદલની જેમ દીપતું ક્યું. સંઘપતિએ સંઘને પ્રિયમેલકમાં સ્થાપ્યો. લબ્યયુગમાં જે ન થયું, તે સમરાશાહના ભાગ્યથી થયું. તેથી કહ્યું છે કે—“ આ ક્ષોણિતલમાં દેટલા સંઘપતિયો નથી થયા ?, પરંતુ હે વીર સમરાશાહ ! તમારા ભાગને એક પણ અનુસર્યા નથી. શ્રીઆદિજિનનો ઉદ્ધાર, પ્રત્યેક પુરમાં તેના સ્વામિનું સામે આવવું, શ્રીસોમેશ્વર-પુર(દેવપત્તન)માં પ્રવેશ એ જે આપની દીર્ઘિતિ ફરકે છે, તેવી અન્યની ફરકતી નથી. ”

દેવપત્તનમાં પણ અવારિત દાન આપવા પૂર્વક જિનચેત્યોમાં અષ્ટાદ્વિકામહોત્સવ કયો અને સોમેશ્વરની દેવપત્તનથી પ્રયાણ પૂર્ણ કરી. મુઘરાજ રાજા પાસેથી શ્રીકરી અન્નદંડ પાર્શ્વનાથ, ઘોડો પામી સમરાશાહ સં. દેસલ સાથે પાર્શ્વપ્રભુને નમવા અન્નધર (અન્નર) પુર તરફ આપ્યા. જે પાર્શ્વનાથ, સમુદ્રમાર્ગે પ્રયાણ કરતા તરીકેને આદેશ આપી સમુદ્રમાંથી નીકળ્યા અને તેણે કરાવેલા અસાધારણ ઇત્યમાં ત્યાં રહેલ છે, ત્યાં મહાધ્વજ આપી મહાપૂજા વિગેરે મહોત્સવ કરી દેસલશાહ સંઘ સાથે ફોડીનાર ગયા. ત્યાં પ્રાદ્યણપત્ની અંબા

૧ તથા ચૌકપુ—નૈવસ્મિન્ કતિ નામ સદ્ગુણયઃ શોણિતકે જર્જિર

કિન્ત્વેકોડપિ ન સાયુ વીર સ્વમર ! ત્વન્માર્ગમન્વગ્ યયો ।

શ્રીનામેયજિનોદ્રત્તિઃ પ્રતિપુર દત્તવામિનોડ્ધ્યાગતિઃ

શ્રીસોમેશ્વરપુરપ્રવેશ ઇતિ ચા ત્રીર્તિર્નૈવા વલ્લતિ ॥

—નાભિનંદનોદ્ધારપ્રબંધ (પ્રસ્તાવ ૫, શ્લોક ૯૦૪)

‘મુનિઓને અન્નદાન આપતાં પતિના શાયથી જે પુત્રો-સાથે ઉજ્જવ્યંત
(ગિરનાર) આવી નેમિજિનનું સ્મરણ કરતી જિનને નમી આંખાના
ઝાડ નીચે ગઈ. ક્ષણમાં ફલોથી પુત્રોને ખુશી કરી આવતા પતિને
જોઈ ભયથી વિરક્તચિત્તવાળી બની. નેમિનાથનું શરણ લઈ
પર્વતના શિખરથી, કૂવામાં ઝંપાયાત કર્યો. તે મૃત્યુ પામી એ
તીર્થમાં અધિષ્ઠાયક દેવી થઈ. કોડીનારમાં પણ તેના પૂર્વવાસને
લીધે તેનું ચૈત્ય થયું. દેસલે તેને અનેક પ્રકારે કપૂર, કુંકુમ વિ. થી
પૂજી મહાબ્બા આપી.

અનુક્રમે દ્વીપવેલાકૂલ(દીવખંદર) આબ્યા. સમરસિંહની
પ્રાતિથી દીવના સ્વામી મૂલરાજ એક હોડીથી
દીવમાં મૂલરાજ
અને હરિપાલે કરેલ
સંધાગ.
બીજી હોડી જોડી ઉપર કટ (સાહડી) સ્થાપી
તે ઉપર દેવાલયને તથા સંઘને મહોત્સવપૂર્વક
સ્થાપી આકાશમાર્ગની જેમ જલમાર્ગે મધ્યમાં
(ખેટમાં) લાબ્યા. દીવમાં રહેલા કરોડપતિ બ્યવહારી હરિપાલે
સંઘ સાથે દેસલનું વાતસલ્ય કર્યું હતું. ત્યાં પણ અષ્ટાર્ષિકા કરી
યાચકોને અભીષ્ટ દાન આપી સંઘપતિ પુનઃ શત્રુજયતીર્થે ગયા હતા.

આ સંઘમાં રાસકાર સંક્ષેપમાં જણાવે છે કે-દીવ ભણી
પ્રયાણ કર્યું, કોડીનારનિવાસિની અંબિકાદેવીને આંખાના આરા-
મમાં નમી સંઘ દીવખંદર આગ્યો. ૧૧ મી લાષામાં વિશેષ વર્ણન
કર્યું છે કે-અતિ ગંભીર શુભથી શોભતો સંઘ રત્નાકરને તીરે આગ્યો.
સંઘપતિ શબ્દ સાંભળી દીવનો નરેન્દ્ર સામે આગ્યો. હરપાલ
ચિત્તમાં હર્ષિત થયો, સંઘ આગળ પહોંચ્યો અને હાથ મેળવી
બોલ્યો કે-દીવની નારીઓ સંઘના દર્શન કરવાને ઉતાવલી થઈ બોલે છે
કે-હે બહેન! જલ્દી આવ અને ખેડલી ચડાવ તે પુણ્યશાલી પુરુષ કેવો
છે, તેને જોઈ નયન સફલ કરીએ, નેત્રે ન્યુછણાં કરીશું, કપૂરે ઝોવા-
રણાં ઉતારીશું. એક ખેડા(હોડી)થી બીજી હોડી જોડી બલવાન
ખંધિવારે ધીમા. દેવાલયને લઈ સંઘપતિ સંઘ સાથે તેમાં બેઠા. હરેરે

આકાશે પહોંચવા લાગી. પ્રવહણુ વિમાનની જેમ જવા લાગ્યું.
જલમાગે નવરંગે રાસ દાંડીઆરસે નાટક જોવાતું હતું. નિરુપમ
પ્રવેશ થયો. રૂઠાં ધવલમંદિર દીસતાં હતાં. ત્યાં રૂઠું કુમરવિહાર
અને રૂઠાં જિનભુવન શોભી રહ્યાં હતાં. ત્યાં સ્વયંભૂ આદિજિનને
અને અન્ય તીર્થંકરોને વાંધા. મેદિનીએ ઉર પર ધરેલ વેણિ-
વચ્છરાજ મંદિર દીઠું. અપૂર્વ દ્રશ્યનું પ્રેક્ષણ કરી સંઘ સમુદ્રને
પેલે તટે ભિતર્યો.

રાસકાર ૧૨ મી ભાષામાં જણાવે છે કે—અનહર શ્રેષ્ઠ તીર્થમાં
પાર્શ્વજિન પ્રણમ્યા, ત્યાં પૂજા પ્રસાવના કરી પુણ્ય ઉપાશ્ન પોતાનો
મનોરથ અફલ થયો. ગામ, આકર, પુર વટાવી પાછા ફરી શત્રુ-
જયે પહોંચ્યા. આદિપુરીની પાળે ચડ્યા, મરુદેવીયુત (ઋષભદેવ)-
ને વાંધા, અગર, કપૂર, ચંદન, મૃગમદ (કસ્તૂરી)થી, કાશ્મીરી
કુંકુમના રસથી કીચ કરી અંગે વિલેપન કર્યું. જાંઘ, ખકુલ,
સેવંત્રી આદિનાં પુષ્પોથી આદીશ્વરને પૂજ્યા. મનુષ્યજન્મનું ફલ
પામ્યા. મુકુત લંઠાર લયો.

પ્રખંધકાર જણાવે છે કે—અંધપતિ પુનઃ શત્રુજય તરફ
પ્રખંધકારનું સૂરિપદ જતાં પહેલાં સિદ્ધસૂરિ કંધક રોગથી પીડિત
થતાં શુભદુર્ગ (બૂનાગઢ)માં રહ્યા હતા.
અથે અને પરિવારે એકત્ર થઈ એક વખત વિજ્ઞાપિ કરી
કે—પ્રભો! આપનું શરીર બાધાયુક્ત છે, જ્ઞાનહીનતા હોવાથી
હાલમાં કોઈ આયુષ્ય જાણતું નથી; તો સૂરિમંત્ર કોઈ શિષ્યને
આપો. શુરુ મહારાજે સર્વસમક્ષ પોતાનો અભિપ્રાય કહ્યો
કે—મહાકાં આયુષ્ય પાંચ વરસ, એક માસ અને નવ દિવસ છે.
સત્યાદેવીએ કહેલ શિષ્ય પણ વિદ્યમાન છે, તેને હું સમીપથી
મૂકતો નથી, અમથે તેને સૂરિપદ આપીશ.

સર્વ સંધે પુનઃ વિજ્ઞાપિ કરી કે—એમ હોવા છતાં કાંઈક
વિજ્ઞાપિ કરવામાં આવે છે કે—શ્રીપૂજ્યે જેમ હાલ સ્થાવરતીર્થ

સ્થાપ્યું, તેમ અગ્ધારા ઉપર પ્રસાદ કરી જંગમતીથ' પણ સ્થાપો. એ વિશ્વમિથી પ્રસન્ન થઈ સિદ્ધસૂરિએ મેરુગિરિ નામના ચોતાના શિષ્યને કલ્કસૂરિ કર્યા. વિ. સં. ૧૩૭૧ માં કા. શુ. ૫ મે પદ થયું.' તે વખતે ઐત્રગચ્છીય જ્ઞીમદેવ પદસ્થાપનાનો પ્રયોગ બોલ્યા હતા. જેમાં કલ્કસૂરિની પ્રશંસા કરી હતી કે જેના ઉદયમાં સર્વ કલ્યાણસિદ્ધિ થાય છે. સૂરિપદ-મહોત્સવ મં. ધારસિંહે કથો હતો. પાંચ દિવસ ત્યાં જ ઉત્સવપૂર્વક રહી દેસલશાહ પુનઃ શત્રુજયમાં સંઘને મલ્યા હતા. અને પુનઃ યાત્રા કરી હતી.

રાસકાર જણાવે છે કે-ત્યાર પછી સમરાશાહ ગૂજરાતમાં આવ્યા, પિપલાલી અને લોલિયાણાપુરમાં રાજલોકને રજિત કર્યા હતા. છડે પ્રયાણે સંચરતાં રાણપુર પહોંચ્યા. વઢવાણે વિલંબ કર્યો નહિ. કેરીર ગામે જમ્યા. માંડલ થઈ પાડલ (પાટડી)માં જીવત્સ્વામિ નેમિનાથને નમ્યા. ત્યાંથી સંજેસરમાં સફલ કરનાર પાર્શ્વજિનેંદ્રને પૂજ્યા. ત્યાં ક્ષિપ્રમણિવૃંદ દેખતાં સહજેશાહ હર્ષિત થયા.

પ્રખંધકાર કહે છે કે-શત્રુજયની પુનઃ યાત્રા કર્યા પછી દેસલશાહ ગુરુ સાથે પાટલાપુર ગયા. પૂર્વે પાટલાપુર (પાટડી)માં નેમિનાથ, સંજેસરમાં જરાસંઘ સાથેના યુદ્ધમાં કૃષ્ણનું સકલ સૈન્ય પાવનાથ. શત્રુઓથી વિર્જલ બન્યું હતું. તે વખતે નેમિનાથે શંખ પૂરી જ્યાં લાખ રાજાઓને જીત્યા હતા, ત્યાં વિષ્ણુ-કૃષ્ણ નેમિજનને સ્થાપ્યા હતા; ત્યાં જિનેશ્વરને પૂજી શંજેશ્વરપુર ગયા. શંજેશ્વરપુરના અલંકાર શ્રીમાન્ પાર્શ્વજિનેશ્વર છે, જે પ્રાણત દેવલોકના સ્વામીથી પૂર્વે લાંબા વખત સુધી પૂજા ચેલ છે, ૫૪ લાખ વર્ષો સુધી પ્રથમ ગો. (૬૯૫)માં તેના સ્વામીથી

૧ ત્રયોદશશૈતરેકસપ્તત્યાઽધિકૈર્ગતૈ. । પાલ્યુને માસિ પચમ્યા શુક્લાયામમચત્ત પદમ્ ॥ —નાભિનંદનોદ્ધાર પ્રખંધ પ્ર. ૫, શ્લો. ૯૨૬

૨ શક્તિ-શ્રીનેમિનાથેન યજ્ઞરાસિન્યુવિગ્રહે । ત્વલક્ષજયોડ્ગૂરિ તન્માત્ત દાદેશ્વરં પુરમ્ ॥ —નાભિનંદનોદ્ધારપ્રખંધ પ્ર. ૫, શ્લો. ૯૨૪

પૂજ્યા. તેટલા લાખ વર્ષો સુધી ચન્દ્રે, સૂર્યેન્દ્રે અને પાતાલમાં તક્ષક નાગપતિએ પણ પૂજ્યા હતા. પ્રતિવાસુદેવ સાથેના સુદ્ધ વખતે મારિના લયથી સૈન્ય પીડાતા તેની શાંતિ માટે જે પાર્શ્વનાથ પ્રભુને શ્રીનેમિનાથની આજ્ઞાવડે વાસુદેવે પાતાલથી પ્રકટ કર્યા હતા. અને તેમના સ્નાત્રના પાણીના છાંટાના સંયોગથી સમસ્ત લોકને નીરોગી કર્યા હતા. તે પાર્શ્વનાથ લક્ષ્મી માટે હો. તે તીર્થમાં મહાદાન, મહાપૂજા, મહાધ્વજા વિ. સર્વ વિધિ કરી શ્રીપાર્શ્વનાથને પ્રણામ કરી હારીજ નામના ગામમાં જઈ શ્રીઋષભજિનને નમી પત્તનપુર તરફ પ્રયાણ કર્યું.

રાસકારે પાટણ તરફ પ્રયાણ અને પ્રવેશ સંક્ષેપમાં વર્ણવી પાટણ તરફ પ્રયાણ. રાસ સમાપ્ત કરતાં જણાવ્યું છે કે-કુંગરે ડર્ચા વિના, શ્વેતલથી સ્ખલિત થયા વિના ગિરિવરે ગર્વ (ધૈર્ય) ન ગાલતાં અપૂર્વ રીતે-સંઘપતિએ સંઘને મુકેલે (સોઇલગામે) આણ્યો. ત્યાં સજ્જન સજ્જનો સાથે અંગે અંગથી ભેટી મલ્યા. ઘણા ઉલટથી કંઠમાં માલા પહેરાવતાં મન અત્યંત આનંદ પામતું હતું. મંત્રિપુત્ર મીર અને શ્રેષ્ઠ વેપારીઓ મલ્યા. સંઘપતિ સાથે સંઘને વધાવ્યો. કંઠમાં જ્યમાલા પહેરાવી. ઘોડાઓની ઘટા તરવરી. સમરાશાહે પ્રવેશ કર્યો. અણહિલપુરમાં વધામણું (ઉત્સવ) થયું. નવીન પુણ્યને નિવાસ થયો. સં. [૧૩] ૭૧માં ઋષભજિનેન્દ્રને સ્થાપ્યા. ચૈત્રવ. ૭ મે ઘરે પહોંચ્યા. યાવચ્ચન્દ્ર-દિવાકરો નહો.

નેભિઅ (નિવૃત્તિ) ગચ્છના પાસડસૂરિ ગણધરના શિષ્ય અ'ભ- (આમ્ર)દેવસૂરિએ આ સમરાસાસ રચ્યો છે. આ રાસને જે ભણે, ગણે, નાચતાં જિનમંદિરમાં દે, કાને સાંભળે, તે બેઠાં છતાં પણ તીર્થયાત્રાનું ફળ લેઈ શકે.

૧ પાતાલાન્ પ્રતિવાસુદેવસમે શ્રીવાસુદેવેન યઃ ।

સૈન્યૈર્મરિમયાદિતે વિલસતિ શ્રીનેમિનાયાજયા, ॥

તચ્છાન્યં પ્રકટીકૃતોઽય સહસા તન્નાત્રવરિચ્છદા ।

સંયોગેન જનોઽલ્લિલોઽપિ વિદધે નીરુક્ત સ પાર્શ્વઃ શ્રિયં ॥

—નાભિ પ્ર. ૫, શ્લો. ૯૩૬

પ્રબંધકાર વિસ્તારથી વર્ણન કરતાં કહે છે કે પત્તનપુર પાસે સોઇલ ગામમાં દેસલશાહે સંઘનેા આવાસ કરાવ્યો. સંઘ સાથે દેસલશાહને ક્ષેમકુશલે સમીપ આવેલા સાંભળી પત્તનવાસી જનો સંઘસામે આવ્યા. સ્પર્ધાપૂર્વક આવેલા લોકોએ તે વખતે સં. દેસલ અને સમરના ચરણને ચંદન તથા સુવર્ણપુષ્પથી પૂજ્યા હતા. તેમના ચરણને પોતાના કરથી સ્પર્શી વિમલાચલતીર્થની યાત્રા કરી એમ માનતાં હર્ષથી પૌરલોકોએ તેમના કંઠમાં પુષ્પમાલા પહેરાવી આણેલાં મોદકચુક્ત ભોજનોથી સ્વાગત કયું. નગરમાં પ્રાપ્તે તેવો કોઇ વણિક, બ્રહ્મણ, શૂદ્ર કે યવન વિ. મનુષ્ય ન હતો કે જે દેસલ અને સમરના શુભોથી ખેંચાઇ તેમના સામે આવ્યો ન હતો. સંઘપતિ દેસલે અને સમરાશાહે પણ પ્રત્યેકને તાંબૂલ, વસ્ત્ર વિગેરે આપી તેઓનું ગૌરવ સન્માન કયું હતું.

શુભ સુહૃતે પુરપ્રવેશ કરતાં ઘોડા વિગેરે વાહનપર આફઠ થયેલ સમરાશાહ વિગેરે આગળ ચાલતા સંઘ માણુ-પટણમાં પ્રવેશ. સોથી શોભતા, ખાનના સુખાસન(પાલખી)માં બેઠેલા સંઘપતિ(દેસલશાહ) પાછળ ચાલ્યા. સિદ્ધસૂરિ પ્રમુખ મુનીશ્વરે અને શ્રાવકોથી દેવાલય શોભતો હતો, આમરધારિણીઓથી આમર વીંઝાતા હતા. મૃદંગ, હોરી, પઠક વિગેરે વાજિત્રો વાગતાં, તાલાચરોથી નૃત્ત કરાતાં સંઘપતિ દેસલશાહ અને સમરાશાહને પત્તનમાં પ્રવેશ કરતા સાંભળી, લોકો માર્ગમાં ઘર પર ચડી જોવા આતુર બન્યા હતા. લોકોએ ઘરે ઘરે કુંકુમગહુલી, વંદનમાલા (તોરણ), પૂર્ણકલશો, અને ધ્વજ-પતાકાઓથી નગરને સુશોભિત કયું હતું. ક્ષમેદ્વંદ્વથી શોભતા પાર્શ્વવાળા સુમિત્રાંગળ સહિત સમરાશાહે પ્રવેશ કર્યો. તેની પાછળ સંઘપતિએ દેવાલય અને શુરુવચ સાથે પત્તનપુરમાં પ્રવેશ કર્યો. નારીઓથી ન્યુંછણા (ઓવારણ) કરાતા, સજ્જનોથી કરાતી યાત્રાપ્રશંસા સાલગતા, મગલો અહણ કરતા અનુક્રમે પોતાના આવાસે આવ્યા. સુવાસિની સ્ત્રીઓએ

હીવો, દૂધા, અક્ષત, ચંદન વિગેરે સ્થાલમાં સ્થાપી સં. દેસલ અને સ્મરના લલાટમાં અક્ષતયુક્ત તિલક કર્યું. ગીત-મંગલ, બંદિપાઠ થતાં, પંચપરમેષ્ઠિમંત્રનું સ્મરણ કરતાં દેસલશાહે પોતાનું ઘર અલંકૃત કર્યું.

દેસલશાહે દેવાલયમાંથી ઉતારીને આદિજિનને કૃપદિયક્ષ સાથે ઘરદેહનાસરમાં સ્થાપ્યા. પુત્રો સાથે આસન પર બેઠેલા સંઘપતિને નગરલોકોએ ન્યુંછણા કરી આશીર્વાદપૂર્વક વંદન કર્યું. સ્મરનાશાહે પણ તે લોકોને વચ્ચે, તાંબૂલ આપવાથી કૃતાર્થ માનતાં સન્માન કર્યું. બન્દી, ગાયકો, બ્રાહ્મણો, યાચકો અને અન્ય આશીર્વાદ આપનાર સર્વને પ્રસન્ન કર્યા. સહજપાલ વિગેરે પુત્રોએ અનુક્રમે વિનય પૂર્વક પિતાના ચરણને દૂધથી પખાલ્યા. શાહે ત્રીજે દિવસે દેવલોન્ય કરાવ્યું. તેમાં ઇચ્છાએ ભક્ત-પાન વિ. થી સાધુઓને પહિલાશ્યા-સ્ત્રુત કર્યા. નગરના પાંચ હજાર લોકોને ભક્તિથી જમાલ્યા. અવારિત સત્રાગારમાં તે લોકોની સંખ્યા જ કરી શકાતી ન હતી. સંઘપતિ દેસલશાહે આ તીર્થોદ્ધારમાં રૂ. ૭૭૦૦૦૦ સત્તાવીશ લાખ, સ્ત્રીતર હજાર દ્રવ્યનો વ્યય કર્યો હતો. પોતાના આત્માને કૃતકૃત્ય માનતા શાહે નિત્ય ધર્મકાર્યમાં તત્પર થઈ ગૃહકાર્યમાં ઉવચી થયા.

રાસકારે માત્ર વિ. સં. ૧૩૭૧ નું શત્રુંજયતીર્થોદ્ધાર-યાત્રા કરી પુનઃ પાટણ પહોંચતા સુધીનું જ વર્ણન રાસમાં આપ્યું છે. પ્રબંધકારે ત્યાર પછીનું પણ સ્મરનાશાહના સ્વર્ગવાસ પર્યન્ત અધિક વૃત્તાન્ત આ પ્રમાણે જણાવ્યું છે—

સ્મરનાશાહ રાજસન્માનથી ઉન્નતિ પામતા પદોપકારસાર દિવસે વીતાવતા હતા. વિ. સં. ૧૩૭૫માં દેસલશાહની પુનઃ દેસલશાહ ફરીથી પણ સાત સંઘપતિ, શુરુ ત્રીજે હજાર મનુષ્યો સાથે સર્વ મહાતીર્થોમાં ગયા હતા. પૂર્વની જેમ જ યાત્રા કરી હતી. તે યાત્રામાં દેસલશાહે

૧ સપ્તવિંશતિનજ્ઞાણિ સહસ્રાણિ ચ સત્તતિઃ । તીર્થોદ્ધારે વ્યયતિ સ્મ દેસલઃ
સહનાયકઃ ॥ નાભિનંદનોદ્ધારપ્રબંધ પ્ર. ૫, શ્લો. ૬૭૨

રૂ. ૧૧૦૦૦૦૦ અગીઆર લાખથી અધિક દ્રવ્યવ્યય કર્યો હતો તે વખતે સોરઠ દેશમાં રહેઠોછોથી બંધાયેલ સઘળા જિ(લ્લે)નને મૂકાવી સમર સેઘ બન્યો હતો.

સિદ્ધસૂરિ પોતાનું આયુષ્ય ત્રણ માસનું જાણી દેસલશાહ પ્રત્યે યોદ્યા કે તમહારૂં આયુષ્ય પણ એક મહિનાનું છે તે જાણીને સોરઠ (ઓસિયા) માં જઈને સ્વયં કલ્કસૂરિ (પ્રબંધકાર)ને મુખ્ય ચતુષ્કિમાં સમાવિષ્ટ રચાવીશ. આપની પણ ઇચ્છા હોય તો જલ્દી ચાલો, ત્યાં દેવનિર્મિત વીર ઉત્તમ તીર્થ છે. સમગ્ર સામગ્રી કરી મેળવેલા સંઘ અને દેસલશાહ સાથે સિદ્ધસૂરિ ચાલ્યા. માર્ગમાં દેસલશાહ સ્વર્ગવાસી થયા.

સિદ્ધસૂરિએ માધપૂર્ણિમાએ કલ્કસૂરિને પોતાના હાથે મુખ્ય સ્થાનમાં સ્થાપ્યા. મુનિરતનને ઉપાધ્યાયપદ અને શ્રીકુમાર તથા સોમેન્દ્ર એ બંનેને વાચનાચાર્યપદ આપ્યું. દેસલશાહના પુત્ર સહજે અઢાર કુટુંબી જનો સાથે યથાવિધી વીરનું સ્નાત્ર કરાવ્યું. આચાર્યોને પ્રતિલાભી (આહારાદિ આપી) ઉત્સાહથી તેણે સાધર્મિક વાતસલ્ય કર્યું. ત્યાં આચાર્યે અષ્ટાક્ષિકા કરી. સૂરિ સહજ સાથે ફેલવધિકા (ફલોધી) ગયા, ત્યાં પાર્શ્વપ્રભુને વાંધા. યાત્રા કરી અવિચ્છિન્ન પ્રયાણથી પાછા ફરી સિદ્ધસૂરિ સંઘ સાથે પત્તનપુર પધાર્યા.

૧ પન્ચસપ્તતિસદ્ગુણેન્દ્રે દેવલ પુનામ્યથ ।

સપ્તભિ. સદ્ગુણતિભિરન્નિતો ગુરુભિ નર ॥

મહાતીર્થેષુ સર્વેષુ સદ્ગુણદ્વિતીયેન નઃ ।

સાર્થ યાતિ કગેતિ સ્મ જિયાત્ર. મેવ પૂવવત ।

વ્યયસ્તુ તત્ર યાત્રાયા લક્ષા ઇકાદશધિકઃ ।

દિવલક્ષ્યા દ્રમ્મસન્કાઃ સ્વય દેવલગાધુના ॥

—નાભિનંદનોદારપ્રબંધ પ્ર૦ ૫, સ્તો ૦ ૬૭૩-૬૫

એક માસનું આયુષ્ય ખાટી રહ્યું ત્યારે સિદ્ધસૂરિએ કંઈક સૂરિ
 (પ્રબંધકાર)ને તે પ્રમાણે કહી જણાવ્યું કે
 મિદ્ધસૂરિના સ્વર્ગ- આઠ દિવસ ખાટી રહે ત્યારે સંઘસ્રમણા
 વામ પૂર્વાંક મહને અનશન આપવું. શું હાલ કલિ-
 કાલમાં જ્ઞાન હોય ? એમ વિચારી કંઈક સૂરિએ (પ્રબંધકારે)
 કહેલા દિવસે અણસણ ન આપ્યું. શુરુએ સ્વામ્યેવ એ ઉપવાસ
 કર્યા, ત્યાર પછી સંઘસ્રમણ અનશન આપ્યું. મહજ વિગેરે
 સર્વ ભક્ત શ્રાવકોએ સ્પર્ધાપૂર્વક મહોત્સવ કર્યો. નગરમાં
 ચારે વર્ણના જે લોકો રહેતા હતા, તે ગાલ, યુવક, વૃદ્ધ
 સર્વે વન્દન કરવા આવ્યા હતા. પાંચ યોજન મુખીમાં રહેલાં
 ગામોમાં તેવો કોઈ રોજો ન હતો, કે જે નમવા આવ્યો ન હતો.
 છ દિવસે કહેલ સમયે નમસ્કાર ઉચ્ચરતા સૂરિ સમાધિએ સ્વર્ગે
 અંતર્યામી. સૂરિના જ્ઞાનની પ્રશ્નમા દરતા સથે ઉત્સવ કર્યો. મુનિ-
 ઓથી સારી રીતે પૂજાયેલા સુરિશ્રીને છ દિવસોમાં ત્યાર થયેલ
 એકવીશ મહાપવાળા વિમાન (માહવી)માં સ્થાપ્યું. સ્થાને સ્થાને
 થતા સ્ત્રીઓના હલ્દીસક (રાસકા), લટ્ટરાસ (ઢાંઢીઆરાસ),
 પ્રેક્ષણકો અને આગળ વાગતાં વાજિત્રો સથે સૂરિ વિમાનમાં રહેલ
 પ્રત્યક્ષ દેવની જેમ દેવલોકમાં જવા નગરમાં થઈ નીસર્યો. સ્પર્ધાપૂર્વક
 સ્કંધ આપતા શ્રાવકો વિમાનને એક કોશ પર લઈ ગયા. માત્ર અંદન,
 અમરનાં લાટંગોથી અને કપૂરથી પૂજ્ય (સિદ્ધસૂરિ)ના ફેહનો
 હાલ થયો હતો. વિ. સં. ૧૩૭૬ માં ચૈત્ર શુ. ૧૩ ને દિવસે સિદ્ધ-
 સૂરિજી સ્વર્ગે 'પધાયો.

સિદ્ધસૂરિના સ્વર્ગવાસ પછી કંઈક સૂરિ (પ્રબંધકાર) ગજનું
 પાલન કરે છે તે વખતે સાર્વભામ કુતળાંદી
 કુતુબુદીન અને (કુતુબુદીન) પાતશાહે અમરાશાહના શુણ્ણ
 મમરાશાહ આંભળી તેના દર્શનની ઉત્સુકતાથી ફરમાન

૧ પદમ્પતિવયુરેષુ ત્રયોદશશતેષ્વય । ચૈત્રગુરુત્રયાંઽઽઽ સૂરયઃ સ્વર્ગુર્વં ચયુઃ ॥ ”

મોઢલી સમરાશાહને બોલાવ્યા. સમરાશાહ પણ સામગ્રી કરી દીઢી તરફ ચાલ્યા. ત્યાં પહોંચતાં જ મીરત્રાણ (? મુલતાન) રાજાએ ગૌરવ પૂર્વક બોલાવી સમરાશાહનાં દર્શન કર્યાં. રાજા આગળ વિવિધ ભેટણાં મૂકી નમન કરતા સમર તરફ રાજાએ ઉત્કંઠાપૂર્વક જોયું. સંતુષ્ટ થયેલા મુલતાને સમરને સ્વર્ગ પ્રસાદ આપવા પૂર્વક સર્વ દેશના વ્યવહારિયોમાં મુખ્યતા આપી. ત્યાં રહેતાં સ્વામી (પાતશાહ) થી અપાતા નવા નવા પ્રસાદોથી પ્રસન્ન થતા સમરનો કેટલોક સમય ત્યાં વીત્યો. દાનવીર સમરે ગવેંયાને એક વાર ઘાવ (કવિત્ત) કહેતાં બક્ષીસમાં હજાર ટંક આપ્યા હતા.

કુતબદીનની રાજ્યલક્ષ્મીના તિલકરૂપ ગ્યાસદીન પાતશાહ થયો.

ગ્યાસુદીન અને સમ-
રાશાહ. તે સમયે તેણે અતિ પ્રમોદથી સમરા-
શાહનું ગૌરવ સન્માન કરી ખાનની જેમ એ-

(સમરાશાહ) ને પુત્ર તરીકે સ્વીકાર્યો.

બુદ્ધિશાલી સમરે મુલતાનના બંદી તરીકે બંધાયેલ પાંડુદેશના સ્વામી વીરવલ્લ (બીરબલ) નામના રાજાને ગાદીશાહ પાસેથી મુક્ત કરાવી પુનઃ તેને પોતાના દેશમાં સ્થપાવી રાજસંસ્થાપના-ચાર્યતા ઉપાજન કરી હતી.

પાતશાહના ફરમાનથી ધર્મવીર સમરે જિનેશ્વરોની જન્મભૂમિ મથુરા અને હસ્તિનાપુરમાં સંઘપતિ થઈ ઘણા સંઘપુરુષો અને જિન-પ્રભુ સૂરિસાથે તીર્થયાત્રા કરી હતી.

ત્યાર પછી સમરાશાહ તિલગંદેશમાં ગ્યાસદીનના પુત્ર ઉલ્લ-

હલખાન અને સ-
મરાશાહ, તિલગ દે-
શનું આધિપત્ય. ખાનના આશ્રિત થયા હતા. ખાને પણ સમ-
રને વિશ્વાસપાત્ર પોતાના ભાઈ તરીકે સ્વીકાર્યો
હતો અને સમરને તિલગંદેશનો સ્વામી
(સૂળો) બનાવ્યો હતો. ત્યાં તુકોથી બની

તરીકે પકડાયેલ ૧૧૦૦૦૦૦ અગીઆર લાખ મનુષ્યોને સમરાશાહે

મૃદાવ્યા હતા. તથા અનેક રાજા, રાણાઓને અને વ્યવહારિયોને પણ અનેકવાર ઉપકાર કર્યા હતા.

સમરાશાહે સર્વ દેગ્રોમાંથી બોલાવી શાવટોના કુટુંબોને તિલગદેશમાં સ્થાપી ઉરંગલપુરમાં બિનાલયો કરાવી જનશાસનનું આશ્રય કોટ છત્ર કરાવ્યું હતું. તિલગદેશનું આધિપત્ય પામી પરનારીસહોદર સર્વોપકારસારી સમરાશાહે પોતાના પૂર્વજોને હીપાવ્યા હતા.

જન્મથી માંડી પ્રતિદિવસ ઉદય પામતા બાબ્યવાળા સમર જનશાસનમાં ચક્રવર્તી જેવા થયા. વિશ્વપ્રેમ કરનાર સમરે કોના ચિત્તમાં સ્થાન મેળવ્યું ન હતું? નીતિપૂર્વક તિલગદેશનું રક્ષણ કરતા સમરે રામચંદ્રનું આચરણ કર્યું હતું, પાત્રોમાં અસાધારણ દાન આપતાં કર્યું અને જીવોનું શ્રદ્ધા કરતાં મેઘનું અનુકરણ કર્યું હતું. સરતેશ્વર-પ્રતિનિધિ સમરાશાહની સ્તુતિ કોણ કરી શકે ?

આ પૃથ્વી પર કલિમાં પણ કૃતયુગનો અવતાર કરી સ્વર્ગમાં તેમ કરવાની ઇચ્છાથી સમરાશાહ સ્વર્ગ ગયા. સમરાશાહનો સ્વર્ગનામ, પૂર્વે જે ભરતેશ્વર વિગેરે રાત્રુંજયના ઉદ્ધારક થયા, તે સુપ્રભ-શુભ સમયમાં થયા તેમજ તેઓ રાજ્યાનેશ્વરો હતા; કિંતુ આ વિષમ કાલમાં વસિષ્ઠ એક આ સમરાશાહે પણ અદ્યુત કૃત્યો કર્યાં નથી વર્ણનીય આ શાહ કોની સમાન કહી શકાય ?

વિમલાચલમંડન આદિજિનના ઉદ્ધારકારક આ દેસલશાહનું આ પ્રબંધરચના પૃથ્વીહૃતિ. પ્રમાણે ઠાંઠક ચરિત હતુંકથી નિવેદિત કર્યું છે. શ્રીપુટરીકગિરિના સુકૃટરૂપ તીર્થનાથની સંસ્થાપના વિધિવિધાનના સુવચાર શ્રીમિદ્દસૂરિ શુભચક્રવર્તી થયા, તેમના શિષ્ય શુભકેશ્વરિએ આ ચરિત વિસ્તાર્યું છે. કંજરોટપુરમાં રહીને શ્રીકેશ્વરિએ [સં. ૧૩] હરમા વર્ષે આ

પ્રબંધ જન્મે છે. આત્મહિતાર્થી મુનિકલથ સાધુએ આ ગ્રંથમાં લખવાનો ઉદ્દેશ કરવાથી સતત સહાય કરેલ છે.

ઘણા ખેદનો વિષય છે કે-સમરાશાહે સ્થાપેલ આદીશ્વરના બિંબને પણ કાલક્રમે દુષ્ટ મ્હેરછોએ ખંડિત કર્યું હતું; તેથી વિ. સં. ૧૫૮૭ માં કર્માશા તેથીદ્વાર કરાવી વિદ્યામંડનસૂરિદ્વારા આદીશ્વર પ્રભુની મૂર્તિની પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી. (એ સંબંધી વિસ્તૃત વૃત્તાન્ત માટે પં વિવેકધીરગણિ-વિરચિત, શ્રીયુત સાક્ષર જિનવિજયજી સંપાદિત, આત્માનંદસલા ભાવનગરદ્વારા પ્રકાશિત શત્રુજય તીર્થોદ્ધારપ્રબંધ જુઓ.)

ઐતિહાસિક પ્રમાણો.

દેસલશાહે કરાવેલ ઉદ્ધારનાં અવશિષ્ટ સ્મરણચિન્હો તરીકે પ્રામાણિક તત્કાલીન ત્રણ લેખો શત્રુજયની મોટી ઢુંકમાંથી મળી આવ્યા છે, જે પ્રાચીન ગૂર્જરકાવ્યસંગ્રહ(સદ્ગત સાક્ષર ચીમનલાલ દલાલદ્વારા સંપાદિત અને ગા. ઓ. સિરીઝદ્વારા પ્રકાશિત) ના પરિશિષ્ટમાં પ્રકાશિત થયા છે. તેમાંનો એક કુલદેવી સ્ત્રિચક્રા દેવીની મૂર્તિપર, બીજો સપત્નીક સં. આસાધર (સં. દેસલના મોટાભાઈ) ની મૂર્તિપર અને ત્રીજો જૈનોની કૃતજ્ઞતા દર્શાવતો રાણા મહીપાલદેવ (આરામણપાણુના સ્વામી, વિનામૂલ્ય પ્રભુમૂર્તિદલ વિતરણ કરનાર) ની મૂર્તિપર છે. તે આ પ્રમાણે:-

(૧)

॥ સંવત્ ૧૩૭૧ વર્ષે માહસુદિ ૧૪ સોમે શ્રમિદૂકેશવંશે વેસટ-
ગોત્રીયસાં સલ્લખણપુત્રસાં ઢાજડતનયસાં ગોસલભાર્યાગુણમતીકુક્ષિસ-
ન્મવેન સંઘપતિઆસાધરાનુજેન સાં લૂણસીદ્ધાપ્રજેન સઘપતિસાધુશ્રીદેસ-
જેન પુત્રસાં સહજપાલ સાં સાહજપાલ સાં સામંત સાં સમર
સાં સાંગણપ્રમુખકુટુંબસમુદાયોપેતેન નિજકુલદેવીશ્રીસંચિકા-
મૂર્તિઃ કારિતા । યાવદ્ વ્યોમ્નિ ચન્દ્રાકૌં યાવન્મેરુર્મહાતલે । તાવદ્
શ્રીસંચિકામૂર્તિ.....

(૨)

સંવત્ ૧૩૭૧ વર્ષે માહસુદિ ૧૪ સોમે શ્રીમદ્કેશવંશે વેસટગોત્રે
સાં સલ્પણપુત્રસાં આજડતનયસાં ગોસલભાર્યાગુણમર્તાકુક્ષિ-
મુલ્પન્નેન સંવપતિસાં આસાધરાનુજેન સાં ણ્ણસીહાપ્રજેન સંવપતિસાધુ-
શ્રીદેસલેન સાં સહજપાલ સાં સાહણપાલ સાં સામંત સાં સમરસાહ
સાં સાંગણ સાં સોમપ્રમૃતિકુટુંબસમુદાયોપેતેન વૃદ્ધભ્રાતૃસંવપતિઆસા-
ધરમૂર્તિઃ શ્રેષ્ઠિમાદલપુત્રીસંવં રત્નશ્રીમૂર્તિસમન્વિના કારિતા ॥ આસાધરઃ
કલ્પતરુ.....યુગાદિદેવં પ્રણમતિ ॥

(૩)

સંવત્ ૧૩૭૧ વર્ષે માહસુદિ ૧૪ સોમે.....
..... રાજકશ્રીમહીપાલદેવમૂર્તિઃ સંવપતિશ્રીદેસલેન કારિતા શ્રીયુગાદિ-
દેવચૈત્યે ॥

આ પ્રણુ લેખો સિવાય અમરાશાહના સ્વર્ગવાસ પછી વિ. સં.
૧૪૧૪ માં અમરાશાહની તેમની ધર્મપત્ની અથેની એક મૂર્તિ કે જે
આલિંગ અને અન્નનસિંહે (અમરાશાહના પુત્રાએ) કરાવેલી અને
કલ્પસૂરિ (વિ. સં. ૧૨૯૩ માં નાસિનદનોદ્ધાર પ્રબંધકાર)
ના શિષ્ય દેવગુપ્તસૂરિથી પ્રતિષ્ઠિત થયેલી ત્યાં જ નેવામાં આવે
છે. જેનો લેખ આ પ્રમાણે છે—

સંવત્ ૧૪૧૪ વર્ષે વૈશાખસુદિ ૧૦ ગુરૌ સંવપતિદેસલસુતસાં
સમરાસમરશ્રીગુર્મ સાં સાલિંગસાં સન્નર્જસિંહામ્યાં કારિતં પ્રતિષ્ઠિતં
શ્રીકલ્પસૂરિશિષ્યૈઃ શ્રીદેવગુપ્તસૂરિભિઃ ॥ શુભં મયતુ

સિદ્ધસૂરિ.

વિ. સં. ૧૩૭૧ માં શત્રુજયના મૂલનાયક આદીશ્વરની મૂર્તિની
પ્રતિષ્ઠા કરનાર ઉપદેશગચ્છના સિદ્ધસૂરિએ વિ. સં. ૧૩૫૬ માં
તથા ૧૩૭૩ માં પ્રતિષ્ઠિત કરેલ શાંતિનાથગિંબ અનુક્રમે ખંભાત

ખારવાડા સ્તંભનપાર્શ્વજિનાલયમાં અને વડોદરા પીપળાશેરીમાં ચિંતામણિપાર્શ્વનાથ મંદિરમાં વિદ્યમાન છે. (જુઓ બુદ્ધિસાગર સૂરિસંગૃહીત જૈનપ્રતિમાલેખસંગ્રહ ભા. ૨, લે. ૧૦૪૪, ૧૬૬)

ઉપકેશગચ્છના કુક્કસૂરિએ વિ. સં. ૧૩૧(?) ૫માં પ્રતિષ્ઠિત કરેલ સિદ્ધસૂરિની મૂર્તિ પાલણપુર જિનમંદિરમાં વિદ્યમાન છે. (જુઓ સાક્ષર જિનવિજયજી સંપાદિત પ્રાચીનજૈનલેખસંગ્રહ ભા. ૨, લે. ૫૫૩)એ ઉપર્યુક્ત સિદ્ધસૂરિની હોવાનું અનુમાન છે.

કુક્કસૂરિ.

વિ. સં. ૧૩૬૩ માં ઉપર્યુક્ત નાભિનંદનોદ્વાર પ્રબંધ રચનાર કુક્કસૂરિએ પ્રતિષ્ઠિત કરેલ પ્રતિમાઓ—

વિ. સં. ૧૩૭૮ માં પ્રતિષ્ઠા કરેલ આદિનાથજિંબ આખૂંજિરિ પર ' વિમલવસહી ' માં વિદ્યમાન છે. (જુઓ જનવિ. લે. સં. ભા. ૨, લે. ૨૦૬)

વિ. સં. ૧૩૭૬ માં પ્રતિષ્ઠિત ચતુર્વિંશતિપદ પાટણમાં કેનાસાના પાડામાં શ્રીશાંતિનાથજીના દેહરામાં વિદ્યમાન છે. (જુઓ બુદ્ધિસાં લે. સં. ભા. ૧, લે. ૩૧૨)

વિ. સં. ૧૩૮૦ માં પ્રતિષ્ઠિત દેસલશાહના કુદુંબે કરાવેલ ચતુર્વિંશતિપદ ખંભાત ચિંતામણિપાર્શ્વનાથ મંદિરમાં વિદ્યમાન છે. (જુઓ બુદ્ધિં લે. ભા. ૨, લે. ૫૩૧)

વિ. સં. ૧૩૮૦ માં પ્રતિષ્ઠિત શાંતિનાથજિંબ પેથાપુરના આવનજિનાલયમાં અસ્તિત્વ ધરાવે છે. (જુઓ બુદ્ધિં ભા. ૨, લે. ૭૧૧-૭૦૬ પુનરાવૃત્તિ છે.)

વિ. સં. ૧૩૮૭ માં પ્રતિષ્ઠિત અજિતનાથજિંબ વડોદરામાં લાનીશેરીના ચંદ્રપ્રભજિનાલયમાં છે. (બુદ્ધિં લે. ભા. ૨, લે. ૧૪૩)

વિ. સં. ૧૪૦૦ માં પ્રતિષ્ઠિત દેસલશાહના પુત્ર સહજપાલની ભાર્યા નયણદેવીએ કરાવેલ સમવસરણ ખંભાત, ખારવાડામાં સ્ત્રી-મંદિરસ્વામિજિનાલયમાં છે. (બુદ્ધિં ભા. ૨, લે. ૧૦૭૬)

વિ. સં. ૧૪૦૧ માં પ્રતિષ્ઠિત શાંતિનાથમિંબ બાલોતરા
(મારવાડ)માં શીતલનાથ મંદિરમાં છે. (જુઓ પૂરણચંદ્ર
નાહરનો લેખસંગ્રહ લે. ૭૨૯)

વિ. સં. ૧૪૦૫ માં પ્રતિષ્ઠિત નૃપભક્તિનિમિંબ જયપુરના
વેપારી પાસે છે. (પૂ. નાહર લે. ૪૦૦)

દેવશુભસૂરિ.

પ્રસ્તુત કુલ્લસૂરિના શિષ્ય દેવશુભસૂરિએ વિ. સં. ૧૪૧૪,
૧૪૨૨, ૧૪૩૨, ૧૪૩૬, ૧૪૫૨, ૧૪૬૮ અને ૧૪૭૧ માં પ્રતિષ્ઠિત
કરેલી જૈનમૂર્તિઓ બાણવા-જોવામાં આવી છે. તેમાંથી સં. ૧૪૧૪નો
લેખ ઉપર દર્શાવ્યો છે. સં. ૧૪૩૨ માં પ્રતિષ્ઠિત આદિનાથમિંબ
પ્રસ્તુત સમરસિંહના પુત્ર કુંગરસિંહની બાયા દૂલહદેવીએ સુ.
સમરસિંહના અથ માટે કરાવ્યું હતું 'બુદ્ધિ ૦ ભા. ૨, લે. ૬૩૫)

વિ. સં. ૧૪૫૨માં પ્રતિષ્ઠિત સઘે કરાવેલી ઉપયુક્ત કુલ્લસૂરિની
મૂર્તિ પાટણમાં પંચાસરા પાર્શ્વનાથ મંદિરમાં છે. (જિનવિ. ભા.
૨, લે. ૫૧૬)

વિ. સં. ૧૪૬૮ માં પ્રતિષ્ઠિત આદિનાથપ્રમુખ ચતુર્વિંશતિ
પદ પ્રસ્તુત સમરસિંહના પુત્ર સજનસિંહના પુત્ર સગરે પોતાના
માત-પિતાના સ્થે માટે કરાવ્યો હતો. તે ખંભાતમાં ચિંતામણિ-
પાર્શ્વનાથમંદિરમાં વિદ્યમાન છે. (જુઓ બુદ્ધિ ૦ ભા. ૨, લે. ૫૬૦)

ભિન્ન ભિન્ન ગચ્છના આચાર્યો.

વિ. સં. ૧૩૭૧માં અત્રુંજય તીર્થોદ્ધારયાત્રા-પ્રતિષ્ઠા પ્રસંગમાં
દેસલગ્રાહના સંઘમાં એકત્ર પધારેલા ભિન્ન ભિન્ન ગચ્છના આચાર્યો
કે જેમનાં નામો પ્રબંધકાર કુલ્લસૂરિએ દર્શાવેલાં ઉપર (પૂ.
૧૩૩-૩૪)માં સૂચવ્યાં છે. તેમાંથી—

પાસડ (પાશ્વદંત) સૂરિ.

‘ સમરસિંહરાસ ’ ના રચનાર નિર્વૃત્તિગચ્છના અંબ (આમ)
દેવસૂરિની પ્રતિષ્ઠિત મૂર્તિઓ વિગેરેના લેખો હજી બાણવામાં

આબ્યા નથી, પરંતુ તેમના શુરુ પાસઠસૂરિએ વિ. સં. ૧૩૩૦ માં પ્રતિષ્ઠિત આદિનાથગિંબ વીળપુરમાં પદ્માવતીના દેહરામાં વિદ્યમાન છે. (વીળપુર વૃત્તાન્ત તથા બુદ્ધિ ૦ ભાગ ૧, લે. ૪૧૬).

નિવૃત્તિગચ્છના આ જ પાસઠ(સં. પાર્શ્વદત્ત)સૂરિએ વિ. સં. ૧૩૮(૧૪)૯ માં પ્રતિષ્ઠિત પદ્મપ્રભાગિંબ વડોદરામાં મનમોહન-પાર્શ્વનાથમંદિરમાં વિદ્યમાન છે. (તેનો ઉદ્દેશ્ય બુદ્ધિ ૦ ભા. ૨, લે. ૮૧ માં પ્રકટ કરવામાં આવેલ છે.)

(વનયચંદ્રસૂરિ.

વિ. સં. ૧૩૭૩ માં શુભચંદ્રસૂરિએ પ્રતિષ્ઠિત કરેલી ત્રૈલોક્યતિથ શ્રીવિનયચંદ્રસૂરિની મૂર્તિ પાટણમાં રામપૂજ્યગિન-મંદિરમાં વિદ્યમાન છે. (ગિનવિ. ભા. ૨, લે. ૫૨૮)

પદ્મચંદ્રસૂરિ.

બૃહદ્ગચ્છના પદ્મચંદ્રસૂરિએ વિ. સં. ૧૩૫૬ માં પ્રતિષ્ઠિત પાર્શ્વનાથગિંબ ખંભાતમાં ચોકસીની પોળમાં ચિંતામણિ પાર્શ્વગિ-નાથમાં વિદ્યમાન છે. (બુદ્ધિ. ભા. ૨, લે. ૮૦૩) પ્રગચ્છકારે દેવસૂરિગચ્છના પદ્મચંદ્રસૂરિ જણાવ્યા છે, તે કદાચ આ જ આચાર્ય હશે.

સુમતિસૂરિ.

સરેગચ્છના સુમતિસૂરિએ વિ. સં. ૧૩૫૦ માં પ્રતિષ્ઠિત કરેલ અનિતનાથ ગિંબ દિલ્લીમાં લાડા હબરીમલગ્ગના ઘરદેહરાસરમાં છે. તથા વિ. સં. ૧૩૭૯ માં પ્રતિષ્ઠિત ગિંબ બનારસ રામઘાટ ગર આવેલ 'કુચલાલકા બડા મંદિર' નામથી ઓળખાતા મંદિરમાં વિદ્યમાન છે. (પૂ. નાહર લે. ૫૧૯, ૮૧૫)

વીરસૂરિ.

ભાવડાગચ્છના વીરસૂરિએ વિ. સં. ૧૩૬૩ માં પ્રતિષ્ઠિત પાર્શ્વનાથગિંબ વડોદરામાં દાદા પાર્શ્વનાથના દેહરામાં છે. (બુદ્ધિ. ભા. ૨, લે. ૧૩૨)

સુવંદેવમુરિ.

ધારાપદ્મગચ્છના શાંતિચરિત્રના ગ્રંથ આ સુવંદેવમુરિએ વિ. સ. ૧૩૫૬ માં પ્રતિષ્ઠિત કરેલ મુપાર્શ્વનાથગિંબ વીરમગામમાં અજિતનાથમંદિરમાં વિદ્યમાન છે. (ભુદ્ધિ ૦ ભા. ૧, લે. ૧૪૬૩).

સિદ્ધસેનમુરિ.

નાણકીયગચ્છના સિદ્ધસેનમુરિએ વિ. સ. ૧૩૧ (? ૭) ૮ માં પ્રતિષ્ઠિત શાંતિનાથગિંબ દરાપરા જિનમંદિરમાં છે. (ભુદ્ધિ. ભા. ૨, લે. ૨૫)

જર્જગ(જગત)મુરિ.

બ્રહ્મણગચ્છના જર્જગ(ક)મુરિએ વિ. સ. ૧૩૩૦ માં પ્રતિષ્ઠિત કરેલ ગિંબો સુલખણપુર, સુખેશ્વર અને પાટણના જિનમંદિરોમાં છે. (જિનવિ. ભા. ૨, લે. ૪૭૦, ૪૮૦, ૪૬૦, ૪૬૭, ૫૧૮, ૫૧૬) તથા વિ. સ. ૧૩૪૬ માં પ્રતિષ્ઠિત નેમિનાથગિંબ અને પં. રત્નની મૂર્તિ સુલખણપુર અને પાટણમાં પંચાશ્રય પાર્શ્વનાથ મંદિરમાં વિદ્યમાન છે. (જિનવિ. ભા. ૨, લે. ૪૭૩, ૫૦૬) વિ. સ. ૧૩૮૨ માં પ્રતિષ્ઠિત શાંતિનાથગિંબ ખંભાતમાં નવપદ્મવ પાર્શ્વજિનાશ્રયમાં છે. (ભુદ્ધિ ૦ ભા. ૨, લે. ૧૦૬૩) આ જર્જગમુરિને પ્રમંથકારે જગતમુરિ એવા નામથી ઓળખાવ્યા જણાય છે.

દેવલશાહ અને સુમરાશાહના પરિવારમાં થયેલા તેમના વંશજો વિક્રમના ઓળખા સંક્રાન્તા કિતરાઈમાં પણ વિદ્યમાન હતા, એમ મળી આવતા દેખો હિપરથી સિદ્ધ થાય છે. વિશેષ ગવેપણા કરવાથી અન્ય કંવિહાસ પણ મળી શકે, પરંતુ અધિક વિસ્તૃત સવાના કાયથી અહિંજ વિરમીયું.

કલ્યાણસાગરમુરિ

(રા. ૩૨, પૃ. ૨૫૮ થી ૨૬૪)

મારવાડમાં ગ્રાપુર નગરના નિવાસી ઓસવાલ આ. સામલજી ઓલકી(ગામે)ને ત્યાં તેની ભાયાં સાક્ષાગદેએ એ પુત્રાને જન્મ આપ્યો હતો. રાજવિદે ધ યવાઈ એક પરદેસે ગયા એમ રાજકાર

જણાવે છે. પછી ખાલ પુત્રોને લઈ નિર્ભય રથાન વિલોહતી માતા રાજનગરી(અમદાવાદ)માં રહે છે. જિનયાત્રા કરતાં મહાવીરને દેહરે દર્શન વંદન કરી પાસેની પોસહશાલામાં સાગરગમ્જના લક્ષ્મી-સાગરસૂરિની દેશના સાંભળી લઘુપુત્રે દીક્ષા લેવા માતા પાસે અનુમતિ માગી. છેવટ માતા સાથે બન્ને ભાઈઓએ વિ. સં. ૧૭૫૨ માં વૈશાખ સુ. ૧૦ શુક્રવારે દીક્ષા લીધી. મોટાભાઈનું નામ ક્ષીરસાગર અને લઘુબ્રાતાનું નામ પ્રમોદસાગર પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યું.

શિક્ષા ગ્રહણ કરી, યોગ વહન કરી, વિનય વેચાવચ્ચ કરતા આગમના જાણકાર થયા. પ્રમોદસાગર બુદ્ધિપ્રકાશ વધતાં લક્ષણ, કાવ્ય, તર્ક, સાહિત્ય, અલંકાર, સામુદ્રિક, જ્યોતિષ વિ. શાસ્ત્રોમાં કુશલ થયા. વાદશક્તિ ધરાવતા, નવરસથી રાજાઓને રંજિત કરતા, કાવ્યપ્રબંધ રચતા હતા. પંડિતો તેમના પાય સેવતા હતા. વ્યાખ્યાનમાં ચતુર થયા. તે વખતે શુરુએ પંડિત પદવી લીધી, જગત્માં કીર્તિ વિસ્તરી.

સોલ વરસની વયના સંયમી આ મુનિરાજ ભવિજનોને પ્રતિ-બોધ આપતા, મોટા મોટા પણ તેમના પાય પ્રભુમતા હતા. શુવા-

૧ આ લક્ષ્મીસાગરસૂરિ તપા(સાગર)ગમ્જમાં થયેલ વૃદ્ધિમાગરસૂરિના પદ્ધતર હતા, ૬ જે વૃદ્ધિમો. નો નિર્વાણરામ આ જ લક્ષ્મીમા. સૂરિની સત્તામાં ૫. હીપસૌમાગ્યે રચ્યો હતો અને તે અંતિદાસિક રામગંમદ બા. ૩ માં સદ્ગત જૈનાચાર્ય શ્રીવિજયધર્મસૂરિ દ્વારા સંગોધિત દધ સાર, અંતિદાસિક ઉપયોગી ટિપ્પણિયો વિભૂષિત થઈ ભાવનગર ચંગોવિજય જૈન ગ્રંથ-માલા તરરથી પ્રકાશિત થયેલ છે. આ મંચમખા પણ વૃદ્ધિમાગરસૂરિના ગુરુ રાજસાગરસૂરિનો રાસ અને માર પ્રકટ થયેલ છે.

લક્ષ્મીસાગરસૂરિનું પર્વનામ નિધિમાગર હતું. એમનો જન્મ ખંભાતમાં વિ. સં. ૧૭૨૮ માં, દીક્ષા વડોદરામાં મં. ૧૭૩૬ માં, આચાર્યપદ અમદાવાદમાં(૧) મં. ૧૭૪૫ માં અને મ્વર્ગવાસ સૂરતમાં મં. ૧૭૮૮ માં થયો. (વિશેષ માટે ઉપર્યુક્ત ગ્રંથ, તથા શ્રીયુત માદર મોદનભાલ દત્તીયંદ દેશર્મ દ્વારા સંપાદિત અનિદ્ધામિક રાસમાળા બા. ૧, નિવેદન પૃ. ૨૦-૨૧ જુઓ).

—લા. ભ. ગાંધી.

સારાગી, તપ, જપ, સંયમ આદરતા પૃથ્વીતલમાં વિચરતા ગુરુ સાથે સૂરત આવ્યા. પંન્યાસજી પ્રમોદસાગરને સંઘના આશ્રિત થી ગુરુએ ઉપાધ્યાય પદ આપ્યું. વ્યાખ્યાનાદિક કાર્યની પૂજ્યે અનુસા આપી, સમુદાયનું પાલન કરતા ગહન જૈન ગ્રંથો ઉદ્યમે સંભાળવા લાગ્યા.

ગુરુ સાથે સિદ્ધાચલ, ગિરનાર, અમરુંદ, તારંગા, પંચાસરા, સંજેશ્વર, અંતરિક્ષ ઇત્યાદિ શ્રેષ્ઠ તીર્થોની યાત્રા કરી બહુ પરિવાર સાથે સૂરત આવ્યા. એ અવસરે શ્રીપૂજ્યજીએ વિ. સં. ૧૭૮૮ માં વિજયદશમી ગુરુવારે સઘે કરેલા મહોચ્છવ પૂર્વક ઉપાધ્યાય પ્રમોદસાગરને આચાર્યપદ આપી કેલ્યાણસાગરસૂરિ નામ રથાપ્યું.

કેલ્યાણસાગરસૂરિ સૂરતમાં ચોમાસું પૂર્ણ કરી ગૂર્જરધરામાં વિચર્યા. શિષ્યોને દીક્ષા દીધી, યોગ વહન કરાવ્યાં, શ્રુતદાન આપ્યું, ઉપધાન વહેવરાવ્યાં, બહુ પ્રકારે માલ પહેરાવી, ઘણાં બિંબોની પ્રતિષ્ઠા કરી, ખાર વ્રતો ઉચ્ચરાવ્યાં, અનેક શુભ કાર્યો કરાવ્યાં, કવિએ સૂરના અંગોપાંગનું રૂપ લાવણ્યાદિનું સાડું વણું કયું છે.

પૃથ્વીતલમાં વિચરતા બહુ પરિવાર સાથે સૂરિ અમદાવાદમાં પધાયો. વિ. સં. ૧૮૦૮ માં વિજયદશમીને ગુરુવારે પોતાના શિષ્યને સૂરિપદ આપી પુણ્યસાગરસૂરિ નામ રથાપ્યું. એવામાં સૂરતનો સંઘ સિદ્ધાચલની યાત્રા કરી અમદાવાદમાં આવ્યો. ગુરુએ સંઘની વીનવી સ્વીકારી સૂરત તરફ વિહાર કર્યો. માર્ગમાં ગામો ગામ આદરમાન પામતા સામૈયાથી અન્માન કરાતા સૂરિ સૂરત શહેરમાં પધાયો. સંઘે મહોચ્છવ કર્યો.

વૃદ્ધાવસ્થામાં કેહ અતિ ક્ષીણ થતાં અવસર જોઈ સૂરિ ધ્યાન-સમાધિમાં લીન થયા. શિષ્યવર્ગને તથા પૂર્વ પરિચિત સર્વને ગુરુએ અતિમ શિક્ષા આપી કે—“હુલ્લ માનવજીવ, આર્યકુલ અને શ્રુતનો યોધ પામી તેને અફલ શુભાવશે નહિ. વિષય-કષાયના તાપથી શુષ્ક-ઢાઢ કરશે નહિ. પઠિત આગમ વીસરશે નહિ. વ્રતમાં હિંસાહ રાખજો, સમાચારી આરાધજો. બહુશ્રુતના પાય સેવજો, કલેશ-કદાશહ વારજ્યો, મન માચારહિત રાખજ્યો, લોકમાં અધિક પ્રતિષ્ઠા થતાં લગારે ગર્વ કરશે નહિ. જ્ઞાનની વિરાધના

વારળો. ગચ્છ સમારી રાખળો, અમ્હે સ્વર્ગે પહોંચ્યા પછી આકરો ખેદ ધરશે નહિ. અમ્હે જેને પાટે સ્થાપ્યા છે, તેથી ઉમેદ ધરવ્યો. તમ્હારી સાથે જે કંઈ વિપરીત કર્યું હોય, તે મ્હારૂં દુષ્ટૃત્ય મિથ્યા થાઓ. ક્ષીરસાગરને દુહવશે નહિ એ કથનનું રહસ્ય છે. ” એમ કહી અણુસણુ કર્યું, વચનોઆર ણંધ કર્યો. શુભ ધ્યાનમાં લીન થયા. યોગ સમારી રાખ્યા. વિ. સ. ૧૮૧૧ માં જેઠ વ. ૨ કલ્યાણસાગરસૂરિ સ્વર્ગે પધાર્યા. પં. ક્ષીરસાગરજી ઘણા દિલગીર થયા અતિ વિલાપ કર્યો. પરિવારે શાંત કર્યાં. સુજાણુ શ્રાવકોએ સંસ્કારની સામથો સજ્જ કરી, નવરંગી માંડવી રચી સોવને શણુગારી પૂજ્યનું શરીર પધરાવ્યું. મનમાં ખેદ માતો ન હતો. સોવન-કૂલ ઉછાલતા શુભ ભૂમિએ લઈ ગયા સસ્કાર કરી પાછા વલ્યા. દેવવંદન અવસરે બહુ અખ્યાણું આવ્યાં. મોહનિવારક ગુરુની દેશના સાંભળી ગુરુ-ગુણગણને સંભારતા સર્વ સ્વસ્થાને પહોંચ્યા.

૧૦ વર્ષ કુમારાવસ્થામાં, ૫ વર્ષ મુનિપદમાં, ૩ વર્ષ પંઠિત પદમાં, ૨૪ વર્ષ ઉપાધ્યાયપણામાં, ૨૪ વર્ષ ગચ્છાધિપતિત્વમાં-કુલ ૬૭ વર્ષનું આયુષ્ય સૂરિજીએ પાલ્યું. હીર-વિહારમાં ઘણું દ્રવ્ય ખર્ચી ગુરુજીની પાદુકા સ્થાપી.

કલ્યાણસાગરસૂરિની પાટે જયવંતા પુણ્યસાગર સૂરિના સમયમાં વિ. સં. ૧૮૧૭ માં ક્રા. વ. ૫. બુધવારે પંન્યાસજી ક્ષીરસાગર (કલ્યાણસાગરજીના વૃદ્ધ સહોદર અને સતીર્થ) ના શિષ્ય માણિક્યસાગરે ગુરુગુણગીતરૂપ આ રાસ રચ્યો છે.

પં. હેમચંદ્રગણિ.

(રાસ ૩૩, પૃ. ૨૬૫થી ૨૮૪)

માલવાદેશમાં દિલ્લીશ્વરના રાજ્યઅમયમાં ઉત્તરેણીની સમીપ આવેલા સુદર્શનપુરમાં જીવનનંદ બ્રાહ્મણની ઓ જીવાંગાઇએ એક

૧ આ પુણ્યમાગસૂરિના ઉપદેશથી રાધનપુરમાં શાંતિનાથ મંદિર દરજવામાં આવ્યું છે આ સૂરિએ વિ. સં. ૧૮૩૮ માં મોખા વધારે પ્રતિષ્ઠિત દરેલી જૈન મૂર્તિયો અને ગુરુપાદુકાઓ પાત્ર એ જ મંદિરના રચાયેલી છે. એ મંદિરની પ્રશસ્તિ તેમના દિગ્વિ અમૃતમાગરે રચેલાં ત્યાં જ શિલામાં મોતરેલી છે. (લેખ માટે ખૂબો જિનવિ. ભા. ૨, પૃ. ૪૬૮) — સ્વ. જી. બાપી.

રાત્રે સિંહનું સ્વપ્ન લેઈ પતિને સ્વપ્ન—દેશ પ્રદર્શનું. જીવનનદે શુભ પુત્રપ્રાપ્તિ સૂચવી. અનુક્રમે પુત્રરત્ન પ્રાપ્ત થતાં માત-પિતાએ દેશ-રાજ નામ રાખ્યું. બાલવયમા બુધ્ધિપ્રકાશ થતાં અભ્યાસ કરતાં એક દિવસ મુનિરાજનાં દર્શન થતાં દેશરાજે મુનિને વંદન કર્યું. મન સંયમ તરફ આકર્ષાતાં તે બાદે નાતની અનુમતિ માગી.

પિતાએ પુત્રને ૬૬ દીક્ષાસિદ્ધાપ બાણી મુદ્દર્શનપુરમા પધારેલા પંથ્યાસ મુદ્દર્શન પાસે આવી પુત્રભિષ્ટા આપી. દેશરાજ કુમાર ગુરુ પાસે રહી આનંદ પૂર્વક લાણુવાને ઉચ્ચ કરવા લાગ્યા. ગુરુએ શુભ લક્ષ્ણે સંયમ આપ્યો, આલસ્ય દૂર કરી વિધિપૂર્વક વિહાર કરવા લાગ્યા. માંડલિયોગ-વહન કરતાં વડી દીક્ષા થઈ.

લગવતીસૂત્રને ૫૮ માસને યોગ-વહન કર્યો ત્યારે ગચ્છનાયકે પંડિતપદ આપ્યું. મહીમંડલમાં વિહાર કરતા અનુક્રમે માલવદેશમાં ઉત્તેજીમાં ચોમાસું કર્યું. ત્યાંથી દક્ષિણદેશમા ભગનપુરમાં આનંદે આવ્યા. ગુરુ ઠાલધર્મ પામતાં વેરાન્ય આવતાં કપડાં કાઢીઆં કર્યાં. સર્વ મમતાભાવ ટાલ્યો, પરિમહુ-યાગ કર્યો. તેઓ બાર પ્રસરને તપ તપતા, જાનીને વિનય-વેચાવચ્ચ કરતા, આગમ-ત્વાધ્યાય કરતા, શુદ્ધધ્યાન ધ્યાતા, ઉપસંગો સહન કરતા, પંચ મહાવ્રત પાલતા, સુમતિ-શુષ્પિત શુદ્ધ સાચવતા, છકાયજીવનું હિત ધરતા. ચાર વિકથા પરિહરી, આત્મ-ધ્યાન ધરી નિત્ય સંવરભાવે રહેતા હતા. સમતા રસમાં આનંદ માનતા હતા.

હેમચંદ્ર મુનીન્દર દેશ વિદેશ વિચરવા લાગ્યા. ચત્તર લેહે શુદ્ધ સંયમ પાલતા હતા. પાંચ પ્રમાદને પરિહરી, ચાર વિકથાથી મન વાળી, નવ વાહીની વિધિ સાચવી અખંડ શીલ પાલતા હતા. પચ્ચીસ ક્રિયાઓને ટાલવા ઉચ્ચ કરતા. ઉપશમરસંહાર હેમચંદ્રમુનિ દસ પ્રસરને શુદ્ધ આધુધર્મ સાચવતા હતા. જિનાજા સદા મનમાં ધારી, સહજ શુદ્ધ આચારી થઈ નિશ્ચયન્ય અંગ વિચારી, ત્રણ (શલ્ય દૂર નિવારી, ત્રણ ગારવ દૂર કરી, ત્રણ વિરાધતા ટાલી, જાન,) દર્શન, ચારિત્ર પાલતાં તેઓએ આત્મા ઉત્તરવલ કર્યો.

શૂરતાથી બાવીશે પરિસહો સહ્યા, આત્મહિત સાધવા યત્ન કર્યો. નવપદ મંત્રનો બપ જપતાં નિરંતર મન આનંદમાં રાખતા, પરનિંદાને પરિહારી બાર ભાવના ભાવતા હતા.

અમુદ, ચેાવનગિરિ, શત્રુજય, ગિરનાર, અંમેતશિખર, રાણુ-કપુર, અંખેસર, અબહર, મગસી, ચક્રબનાથ (કેસરીઆણી), અવંતી, અંતરિક્ષ ઇત્યાદિ તીર્થસ્થલોમા ગાત્રા કરી ભાવપૂર્વક પ્રભુને ભેટ્યા.

દેશ, નગર, પુર પાટણમાં વિચરતા મુનિરાજે સૂરતમાં ચોમાસું કરી ઉત્તમ કાર્યો કર્યાં. ખડાંનપુર પધાર્યા, ચોમાસું કર્યું, ઘણા પ્રાણીઓને પ્રતિબોધ્યા, ભવિજન ઉલ્લાસ પામ્યા. એમ વિહરતા હેમચંદ્રમુનિ અવ(ઐ)રગાળાદ આવ્યા. ત્યારે હર્ષિત થઈ ૮૪ ગચ્છના સર્વ શ્રાવકો આવતા હતા, ગર્વ મૂકી વંદન કરતા હતા, અમૃતવાણી સાંભળતા હતા. ધાર્મિક ક્રિયાઓ, સાહગ્મિવચ્છલો થયાં. તપગચ્છની ચોભા વધી, જગતમાં જસ પસયો, જૈનધર્મ દીપાવ્યો. ઉનાલે આનાપના લઈ, શિયાણાની અતિ શીતમાં કાઉસગ્ગ કરતા, ઉઘાટે ઊંચે ધીરજ ધરી બનને વખત પડિભમણું કરતા હતા. સંધારો પાયરી નિદ્રા વિના લગાર પણુ સૂતા નહિ. એકાંતરે છકૂ. અકુમ આદરતા પાસણામાં અલ્પ આહાર કરતા વિગયને પરિહાર કરી સ્વાદરહિત ભોજન કરતા, સર્વત્ર સમભાવ રાખતા હતા. આત્મરમણ કરતાં ઉચ્ચ પ્રકારે મુનિધર્મ પાલ્યો.

શાહ લક્ષ્મીદાસના પુત્ર ઝવેરશાહે પોતાને ઘરે ચોમાસું પધરાવ્યા. તેમના ઉપદેશથી પ્રભાવના, પૂજા, આંગી, દાન, જીવહયા વિગેરે ધર્મકાર્યો થયાં. ધર્મધ્યાન, સાધુદર્શન, વ્યાખ્યાનશ્રવણ, પ્રતિક્રમણાદિ ક્રિયાઓ થઈ હતી. આરંભ હોયી ભવિજનના જ્ઞાનાભ્યાસ કરતા હતા અનેક અન્ય આત્મજોએ વિવિધ પ્રકારનાં વ્રત-પચ્ચ કર્યાણુ કર્યાં. ધર્મસાધનમા તત્પર થઈ વિશેષ પ્રકારે દેવ-ગુરુની સ્તવના ભક્તિ કરી. ધનજીશાહના પુત્ર કાનજીશાહે વૈરાગ્ય થતાં પુત્રાદિની અતુમતિ લીધી, સર્વ મંથને પુત્રની ભક્તિમણુ કરી. ચોમાસુ પડું કરી મિંધપુરમા માત્રકલ્પ થતા અનેક સ્વચ્છ-સજ્જનોને બોલાવી મહોત્સવપૂર્વક હેમચંદ્રમુનિ પાસે કાન્દજીશાહે

શુભ મુહૂર્તે ચારિત્ર લીધું ઉત્તરાચંદ્ર નામ રાખવામાં આવ્યું. મહીગંડલમાં વિચરતા ધર્મવૃદ્ધિ કરાવતા બન્ને મુનિવરો ફરી અવ(ઐ)રંગાબાદ પધાર્યા. વેગમપુરમાં ચોમાસું રહ્યા. છ માસ મૌન ધરી આષાઠ વ. ૧૩ ને દિવસે હેમચંદ્ર મુનીશ્વર મુખથી બોલ્યા ત્યારે જ્ય જ્ય શબ્દપૂર્વક શ્રાવકોએ ઓચવ કર્યો, અનેક શુભકરણી કરી.

દક્ષિણ દેશના વડા અધિપતિ નવાળ નિજામ અતિ આડંબરે ઝવેરશાહ સાથે આવ્યા અને હેમચંદ્ર મુનિને વાંઘા. ઉત્તમ કામ થયાં. કુશલ ક્ષેમ પૂછ્યું. ચોમાસું પૂર્ણ થતાં ઝવેરશાહે પોતાને ત્યાં વિનંતી કરી પધરાવ્યા. ત્યાં પાંચ દિવસ રહી પત્થર પોત, જમ્મવં-તપુર, ચિકલઠાણે શ્રાવકોના અતિ આગ્રહે વાસો રહી ત્યાંથી જલ-ગામ પધાર્યા. ત્યાં સુધી ઝવેરશાહ સાથે હતા. ત્યાંથી મુનિ જલણે પધાર્યા. ‘બાલબ્રહ્મચારી સંવેગી ઉપશમરસરાગી એ ઉત્તમ મુનીશ્વર કોઈ દીવાલી જીવે ’ એવા આશીર્વાદ પૂર્વક રાસ સમાપ્ત કર્યો છે, એથી હેમચંદ્રમુનિની વિદ્યમાનતામાં આ રાસ રચ્યો જણાય છે.

તપગચ્છપતિ વિનયક્ષેમ(ક્ષમા) સૂરિના પટ્ટધર વિનયદયાસૂરિની વિદ્યમાનતામાં પં. વૃદ્ધિકુશલતા શિષ્ય વલ્લભકુશલે વિ. સ. ૧૭૬૩ ના મુગ. શુ. ૨ ને સોમવારે ઝવેરશાહની પ્રેરણાથી આ રાસ રચ્યો છે.

૧ વિનયક્ષમાસૂરિનું આત્માલંકાર સં. ૧૭૭૩ માં ઉદયપુરમાં ગહરાણા મંત્રામસિંહની અધ્યક્ષતામાં થયું હતું. એમનો જન્મ પાલી (મારવાડ) માં અને સ્વર્ગવાસ દીવળંદરમાં વિ. સં. ૧૭૮૫માં થયો હતો. એમની સ્તુતિરૂપ ત્રણ સળંગાથો ઐતિહાસિક સળંગાપ્રમાણ મા. ૧ (સાક્ષર મુનિરાજ શ્રીવિદ્યાવિનયજી દ્વારા સંશોધિત, ભાવનગર યશોવિનય જૈન મંથમાલા તરફથી પ્રકાશિત) માં પ્રસિદ્ધ થયેલ છે વિ. આ પુસ્તકમાં પ્રકટ થયેલ વિનયરતન રાસ તથા સાર સુચો.

વિનયદયાસૂરિનું ચરિત્ર સં. ૧૭૮૫ માં દીવળંદરમાં, વિગેવ વાસ મુરતમાં, અને સ્વર્ગવાસ સં. ૧૮૦૯ થાં થયો હતો. અજ્ઞાસાગરજીએ રચેલી એમની એક સળંગાથે ઉપયુક્ત સળંગાપ્રમાણ પ્રકટ થયેલ છે.—લા. બ. ગાંધી.

શબ્દ. અર્થ.

અ

અખયત-અક્ષત, ચોખા.

અખલિય-અસ્ખલિત

અખીઆણો-નાલિએર, ચોખા વિ. ની
લેટ કરવી તે.

અછેરા-આશ્ચર્યપ્રદ પ્રસંગ.

અત્થિ-અસ્તિ, છે.

અણાહ-અનાથ.

અણુઆણુ-અડવાણુ, ઉઘાડા-ખાલી
પગે ચાલવું તે.

અણુક્કમિ-અનુક્રમે.

અનુ-પછી, અને.

અખીહ-ભય ન પામે તેવો.

અરદાસો-વિગ્નિ, અરજ.

અરહટ-અરધટ.

અલજહિ-મનોરથ, ઇચ્છા.

અવયરિહિ-અવતર્યો.

અવદાત-શુભ.

અવિહડ-અવિહત.

અસરાલ-ધારાખંધ

અહિઠાણુ-અધિષ્ઠાન.

આ.

આણુ-આણી.

આય-આવક, ઉપજ, પેદાશ.

ઇ.

ઇકકું-એક.

ઇહ-આ, અહીં.

ઉઅર-ઉદર.

ઉંણુ-આળ.

ઉમાહલો-હોંસ.

ઉક્કઠિહિ-ઉત્કઠિત.

ઉળરા-ઉમરાવ.

ઉવએસ-ઉપદેશ.

એ.

એકલગત-એક વખત જમવું તે.

ઓ.

ઓસિંકલ-ઓશીઆળા (ઋણરહિત)

ઠ.

ઠંદીર [વ]-સિંહ.

ઠન-ઠન્યા.

ઠપતર-ઠલપતર

ઠલાવ-ઠલાપ, સમૂહ.

ઠવિયણુ-ઠવિજન.

ઠામકુંલ-ઇચ્છાઓને પૂર્ણકરનાર.

કુંચિસરે-કુંક્ષિ-સરોવર.

કુંતલ-અખોડો.

કુંયર-કુંવર.

કુંલતિહુ-કુંલતિલક.

કોક-અકવાક.

ખ.

ખેહ-ખેદ.

ખોહુ-ખાપર.

ગ.

ગયણુ-ગમન.

ગયણિંગણિ-ગગનાંગણુ

ગયવર-ગળવર.

ગહગહિઆ-આનંદિત થયા.

ગાહી-ઝહણુ ઠરી.

ગેહ-ગૃહ

ગેહિણિ-ગૃહિણી.

ગેમટી-ઘુમટવાલી દેરડી.

ઘ.

ઘરણી-ગૃહિણી

ઘ.

ચહિઆહ-ચારે ખાણુ.

ચરિહ-ચરિત.

મરીય-ચરિત.

ચંદવયણી-ચંદ્રવદની

ચાહિણિ-ચોખા.

ચાહમચોહ-ધામધૂમ.

ચાવો-મસિદ્દ.

ચુવિહ-ચતુર્વિધ.

ચૂંધો-તપાસો.

ચૂંયા-એક જાતનો સૌગંધિક પદાર્થ

છ.

છેહ-છેદ, વિયોગ.

જ.

જસવાહિ-યશોવાદ

જયાનિં-પુત્રને

જિણુહર-જિનગૃહ.

જપિઓ-જાત્યો.

જેયણુ-જેજન.

ઝ.

ઝાણાનહિ-ધ્યાનરૂપ અગ્નિ.

ઝાહિ-ઉપાડવું, વહેવું.

ઝુણિ-ધવનિ.

ઠ

ઠકુડ-ઠેરઠેર, ઠેકાણું

ઠ

ઠિલ-ખાળક.

ત.

તયણુંતર-તદનંતર.

તવ-તપ, ત્યારે.

તામો-ત્યારે, તે સમયે.

તાય-તાત

તારાયણુ-તારાગણુ.

તિહુયણિ-ત્રિભુવને.

તેહ-અગ્નિ

તેય-તેજ

થ.

થુણુચુ-સ્તવીશું.

થોહ-સમૂહ.

દ

દહામા-નગારાં

દાહિની-જમણી.

દિણુયર-દિનકર.

દિણિ દ-સૂર્ય.

દિવંગત-સ્વર્ગગત.

દિવાયરો-દિવાકર

દુરિય-દુરિત

દુલતિ-દોલત

દુહ-દુઃખ.

દેસણુ-દેશના, ઉપદેશ.

ધ

ધણિ-ધનમાં.

ધરેવિ-ધરીને.

ધ્રાણુ-રતન

ધીંગડમલ-પોષાયેલ, ખખડવળ.

ન.

નિયજણુણિ-નિજનની

નિરવલ-નિર્મલ, પાપરહિત

પ.

પધવ-પ્રદીપ.

પઉમિણિ-પદ્મિની.

પચ્ચવયાર-પ્રત્યુપકાર.

પડલ-પટલ, આરછાદન

પડવડા-પ્રસિદ્ધ.

પડિખોલ-પ્રતિખોલ.

પડૂર-પટલ, પ્રખ્યાત.

પલણુ-લણીશ.

પલણુ-કહે.

પત્તુ-પ્રાપ્ત થયો.

પયડુ-પ્રકટ.

પયાર-પ્રકાર.

પયોહર-પયોધર.

પરસંસ-પ્રશંસા.

પરસરિ-પાદરે.

પરિ-રીત, પ્રમાણે.

પલાય-દૂર થાય.

પસાય-પ્રસાદ, અનુગ્રહ.

પડિયલ-પડિતના

પ્રવચન-શાસ્ત્ર.

પાંહધ-પાસે,

પુણ્યસિલોકા-પુણ્યશ્લોક.

પિણિ-પણ.

પુનલચ્છીકેલીહર-પુણ્યલક્ષ્મી-

કેલી-ધર.

ભ.

ભતિ-ભક્તિ

ભવિઅણુ-ભવ્યજન, મુમુક્ષુ.

ભાસન-પ્રકાશન.

ભાંમણુ-આવાગણું

ભીખ્યા-ભિક્ષા.

ભૂરિ-ખડ, વધારે.

ભેક દેડકા.

મ.

મહિરી-મથૂરી

મયણુ-મદન.

મયખંડણુ-મદખંડન.

મહવ્ય-મહાવ્રત.

મહિમાનિદો-મહિમાવાળો.

મહિઅલિ-મહીતળે

મંડાણુ-મડન, શોભા.

મંદર-મેર.

મિચ્છત્તમૂલ-મિચ્છાત્તમૂળ

મુહતલિ-મહેતો.

ર

રધ-રતિ, ક્રીડા.

રઠ-હઠ, દહે

રયણુ-રત્ન

રયણુહ-રત્નનો.

રયણાયર-રત્નાકર.

રલિયાત-આનંદિત

રાકાકુ-પૂર્ણિમાના ચંદ્રનો

રેવ-રેવાનદી.

લ.

લચ્છિ-લક્ષ્મી.

લહુ-લણુ.

સાહુકિ-સાહુ
 સાહુવધિ-નાની હિમરે.
 સાહુ-સાભ
 સાહુધિ-પ્રભાવના.

૫.

વડ-વડું, મોટું.
 વડવખતી-અપ્રધાત, મોટો.
 વણુ-વન.
 વણુરાઈ-વનરાજી.
 વચણુ-વચન
 વસુલ'હાડ-કુખરનો ભંડાર
 વાડ-ઉત્તમ.
 વાંન રૂપ, વણું.
 વાહિની-નદી, ઝે-ચ
 વિચિ-વચ્ચ.
 વિરહોહ-વિયોગ.
 વિજ્ઞાનિર્દુષ્ટ-વિજ્ઞાનિર્દોષ.
 વિદિ-વિધિ
 વિહ-વિધ, પ્રકાર.
 વિપાસ-વિપાદ.
 વિધિ-વિધય.
 વિખોહણુ-વિખોધન.
 વિદવાંસો-વિદાનો.
 વિરહ વિપરીત.
 વિવાહણુ વિવાહ.
 વિહિમગલ-વિધિમાર્ગના.

૬

સરખ-અધાપદ પશુ.

૭.

અણાહુ-અનાથ.
 અદ્દહણુ-અધવા.

અચણુ-રવળન.
 અચલ-અદલ.
 અનધર-અગિધર.
 અંદાણી-અંદિત થયાં.
 અઘાલિવઠ-અઘાલિપતિ.
 અંતિદરણુ-અંતિદર.
 આગન-અગગન, સ્વગન.
 આહુમી-રવધર્મી.
 આવચયોગ-પાપનાશો વ્યાપાર.

આમુદ-આમુદિલ સમણુ.

આરય-આરદ.

આંચ-અયામ.

આંચ-આંતા.

અજ્ઞાપર-અજ્ઞાપર.

અકરી-અપર, અંદન

અપર-આરી રીતે

અવિયદખણુ અવિચક્ષણુ.

અદર્શિણુ-અભિદિને.

અધવી-અધવા.

અંગ-આરી રીતે.

અરિંદુ-અરિંદ.

એગ-અથા.

એતી-અથે.

એથંખર-એથતાંખર.

એચી-વિચાર કરી.

એહાંસરિ-આશાઅશી.

એહિ-એમે.

૮.

હક'સ-હિલ'હા, હેંગ.

હુ'હુદાર-હોલુદાર, ભાવિ, જે થ-
 વાનું હોય તે.

હોહિ-હોહ.

